

บทที่ 3

เงื่อนไขด้านอุปสงค์ของสินค้า

การวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันของการผลิตพืชบนที่สูงสำหรับการศึกษาครั้งนี้ใช้ Porter's Diamond Model เป็นหลักในการกำหนดองค์ประกอบที่ส่งผลต่อศักยภาพการแข่งขัน โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลสองแหล่งกล่าวคือ ส่วนที่หนึ่งข้อมูลทุติยภูมิจากการตรวจสอบเอกสาร และส่วนที่สองข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ตัวแทนเกษตรกรที่ปลูกพืชหลักบนพื้นที่สูง 4 กลุ่มพืช ได้แก่ ผัก ไม้ผล ไม้ดอก และกาแฟ ที่แข่งขันกับ 10 ประเทศอาเซียนและจีนตอนใต้ รายละเอียดของการวิเคราะห์แต่ละองค์ประกอบมีดังนี้

เงื่อนไขด้านอุปสงค์ของสินค้า

อิทธิพลของอุปสงค์ในประเทศเรื่องประโยชน์เชิงเปรียบเทียบดูจากส่วนประสมและคุณลักษณะความต้องการของผู้ซื้อในประเทศ องค์ประกอบของอุปสงค์ในประเทศก่อให้เกิดรูปแบบการรับรู้ การแปลผล และตอบสนองต่อผู้ซื้อ อุปสงค์ในประเทศยังสะท้อนสิ่งที่ผู้ซื้อต้องการแก่ผู้ผลิตระดับท้องถิ่นมากกว่าให้แก่คู่แข่งในต่างประเทศ แต่ละประเทศจะได้ประโยชน์เมื่อผู้ซื้อสามารถกดดันให้ผู้ผลิตระดับท้องถิ่นสร้างสรรค์ให้เร็วขึ้น และบรรลุประโยชน์จากการแข่งขันที่ซับซ้อนขึ้นเมื่อเทียบกับคู่แข่งจากต่างประเทศ ตลาดในประเทศมักส่งผลต่อความสามารถของผู้ผลิตในการรับรู้และการแปลความหมายความต้องการของผู้ซื้อไม่เท่ากัน หากผู้ผลิตสามารถรับรู้ เข้าใจ และตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อในประเทศแล้วมักมีความมั่นใจในการผลิตมากกว่า อย่างไรก็ตามการเข้าใจความต้องการเข้าถึงผู้ซื้อ การสื่อสารระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย และเทคนิคการจัดการบุคคล และความสามารถในการเข้าใจสถานการณ์ของผู้ซื้อ

องค์ประกอบของอุปสงค์ของผู้บริโภคในประเทศเป็นฐานของประโยชน์ของประเทศ ในขณะที่ขนาดและรูปแบบของการเติบโตของอุปสงค์ในประเทศช่วยยกระดับประโยชน์ในประเทศ โดยเป็นผลจากพฤติกรรมการลงทุน ช่วงเวลา และแรงจูงใจ คุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการของอุปสงค์ในประเทศที่ทำให้เกิดประโยชน์จากการแข่งขันในประเทศ ประกอบด้วย ส่วนย่อยของโครงสร้างอุปสงค์ (segment structure of demand) ผู้ซื้อที่มีความต้องการและมีประสบการณ์มาก (sophisticated and demanding buyers) และการคาดคะเนความต้องการของผู้ซื้อ (anticipatory buyer needs) (Michael Porter, หน้า 86 - 87)

จากการที่ผลผลิตเกษตรของประเทศไทยถูกบริโภคในประเทศและส่งจำหน่ายต่างประเทศ การเข้าใจส่วนย่อยของโครงสร้างอุปสงค์จากเงื่อนไขหนึ่งที่สำคัญคือ ภาวการณ์ผลิตและการค้าพืช

4 กลุ่มหลัก ได้แก่ ผัก ไม้ผล ไม้ดอก และกาแฟ รายละเอียดของส่วนย่อยของโครงสร้างอุปสงค์ของผลผลิตเกษตรของไทย มีดังนี้

3.1 ภาวะการผลิตและการส่งออกพืชหลักที่ศึกษาของประเทศไทย

การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมามีภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ แม้ในปัจจุบันจะลดความสำคัญลงในแง่สัดส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศแต่ภาคเกษตรยังคงเป็นภาคการผลิตหลักและมีความสำคัญในแง่การเป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงประชากรของประเทศ เป็นแหล่งรองรับการประกอบอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ เป็นหลักประกันด้านความมั่นคงด้านอาหารของประเทศ นอกจากนี้ผลผลิตเกษตรที่ผลิตได้ยังถูกเปลี่ยนบทบาทจากที่เคยถูกบริโภคภายในประเทศมาเป็นสินค้าส่งออกโดยเฉพาะเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องหนัง อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง อุตสาหกรรมกระดาษ อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับภาคบริการ เช่น การขนส่งสินค้าเกษตร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ก่อให้เกิดการจ้างงานในภาคการผลิตและการบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ซึ่งช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้แก่ประเทศอีกด้วย

จากสถิติผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศระหว่างปี 2545 ถึงปี 2554 แสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องกล่าวคือ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของประเทศไทยในปี 2545 มีมูลค่า 5,759.4 พันล้านบาท และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเท่ากับ 8,208.7 พันล้านบาท ในปี 2554 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 42.53 เมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในปี 2545 แม้มีบางปีที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศลดลงดังเช่นปี 2552 เนื่องจากผลกระทบของวิกฤตการณ์การเงินโลกที่ส่งผลกระทบต่อผลิตเพื่อการส่งออกและภาคบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของประเทศไทย

สำหรับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศภาคเกษตรแม้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 501.7 พันล้านบาท ในปี 2545 เป็น 627.2 พันล้านบาท ในปี 2554 หรือมีอัตราการเพิ่มร้อยละ 25.01 เมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศภาคเกษตรในปี 2545 อย่างไรก็ตามพบว่า สัดส่วนของ GDP ภาคเกษตรลดลงบางปีในช่วงเวลาดังกล่าวคือ ช่วงระหว่างปี 2547 - 2548 เนื่องจากเกิดการระบาดของไข้หวัดนกในประเทศส่งผลให้การเติบโตในภาคเกษตรหดตัว ประกอบกับภัยพิบัติ “สึนามิ” ในภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามันซึ่งสร้างความเสียหายแก่อุตสาหกรรมประมง เช่นเดียวกับช่วงระหว่างปี 2552 - 2553 เนื่องจากสภาพภูมิอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยลดลงและการที่อุณหภูมิสูงขึ้น ประกอบกับความต้องการของตลาดโลกชะลอตัวลงตามภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอย

ส่วนการผลิตนอกภาคเกษตรที่มีความสำคัญมากกว่าภาคเกษตรพบว่า มีสัดส่วนของ GDP เพิ่มขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวเช่นกัน กล่าวคือ ในปี 2545 มูลค่า GDP นอกภาคเกษตรเท่ากับ 5,257.7 พันล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 7,588.1 พันล้านบาทในปี 2554 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 44.32 (ตารางที่ 3.1)

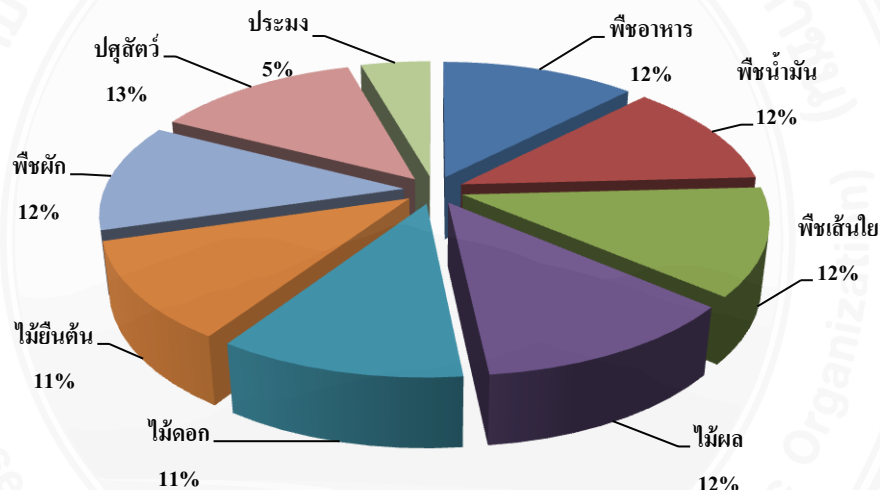

ตารางที่ 3.1 ผลผลิตทั้งหมดรวมภายในประเทศระหว่างปี 2545 - 2555

	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555 p
1. จำนวนประชากร (ล้านคน)	62.80	63.08	61.97	62.42	62.83	63.04	63.39	63.53	63.88	64.08	64.46
2. ผลผลิตทั้งหมดรวมในประเทศ (พันล้านบาท)	5,759.4	6,172.7	6,562.9	6,836.9	7,174.5	7,565.2	7,691.5	7,621.7	8,180.7	8,208.7	
(% การเปลี่ยนแปลง)	6.2	7.2	6.3	4.2	4.9	5.4	1.7	-0.9	7.3	0.3	
2.1 ภาคเกษตรกรรม (พันล้านบาท)	501.7	561.7	555.4	555.1	577.0	587.9	605.1	597.4	592.8	627.2	
(% การเปลี่ยนแปลง)	0.1	11.9	-1.1	-0.1	3.9	1.9	2.9	-1.3	-0.8	5.8	
2.2 นอกภาคเกษตรกรรม (พันล้านบาท)	5,257.7	5,611.1	6,009.3	6,286.3	6,603.1	6,987.2	7,094.7	7,033.3	7,611.0	7,588.1	
(% การเปลี่ยนแปลง)	6.8	6.7	7.1	4.6	5.0	5.8	1.5	-0.9	8.2	-0.3	

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556

เมื่อพิจารณาการผลิตภาคเกษตรของประเทศไทยที่จำแนกออกเป็นสาขาต่าง ๆ พบว่า ระหว่างปี 2545 - 2555 ดัชนีผลผลิตสาขาปศุสัตว์เป็นสาขาที่มีสัดส่วนของการขยายตัวเพิ่มมากที่สุดคือ อัตราการขยายตัวร้อยละ 13 ของสัดส่วนอัตราการขยายตัวของผลผลิตเกษตรทั้งหมดระหว่างปี 2545 - 2555 รองลงมาคือ สาขาพืชอาหาร พืชน้ำมัน พืชเส้นใย พืชผัก และไม้ผล ซึ่งมีสัดส่วนอัตราการขยายตัวเท่ากันอยู่ที่ร้อยละ 12 ของสัดส่วนอัตราการขยายตัวของผลผลิตเกษตรทั้งหมดระหว่างปี 2545 - 2555 และสาขาไม้ยืนต้นและไม้ดอกรมีสัดส่วนอัตราการขยายตัวร้อยละ 11 ของสัดส่วนอัตราการขยายตัวของผลผลิตสินค้าเกษตรทั้งหมดระหว่างปี 2545 - 2555 ในขณะที่สาขาประมงมีสัดส่วนการขยายตัวเพียงร้อยละ 5 ของสัดส่วนอัตราการขยายตัวของผลผลิตสินค้าเกษตรทั้งหมดระหว่างปี 2545 - 2555 (ภาพที่ 3.1)

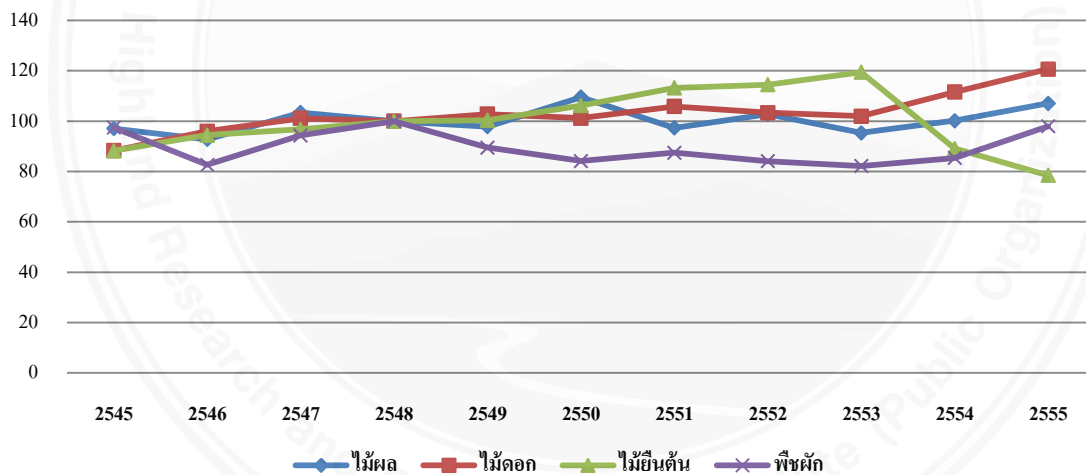

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

ภาพที่ 3.1 สัดส่วนอัตราการขยายตัวของดัชนีผลผลิตเกษตรของประเทศไทย
ระหว่างปี 2545 - 2555

หากพิจารณาในสาขาพืชผัก ไม้ผล ไม้ดอก และไม้ยืนต้นพบว่า ระหว่างปี 2545 - 2555 สาขาที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องคือ สาขาไม้ดอก ซึ่งดัชนีผลผลิตในสาขาไม้ดอกเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 88.31 ในปี 2545 เป็นร้อยละ 120.65 ในปี 2555 ในขณะที่ดัชนีผลผลิตสาขาไม้ยืนต้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกันกล่าวคือ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 88.21 ในปี 2545 เป็นร้อยละ 119.44 ในปี 2553 อย่างไรก็ตามในปี 2554 ดัชนีผลผลิตสาขาไม้ยืนต้นกลับลดลง เนื่องจากเกิดอุทกภัยในช่วงปลายปี 2554 ส่งผลให้พื้นที่และผลผลิตไม้ยืนต้นได้รับความเสียหาย ส่วนดัชนีผลผลิตสาขาไม้ผล

ในปี 2545 - 2550 มีความผันผวนตลอดช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องมาจากปริมาณผลผลิตไม้ผลของประเทศไทยในแต่ละปีขึ้นอยู่กับการใช้พื้นที่เพาะปลูกของปีนั้น ๆ เป็นสำคัญ และยังเป็นพืชที่มีความอ่อนไหวต่อสภาพภูมิอากาศสูง จึงทำให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณไม่คงที่ โดยสาขาพืชผักในปี 2545 - 2546 ดัชนีผลผลิตลดลง แต่เพิ่มขึ้นในปี 2547 เนื่องมาจากในปี 2546 พื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตได้รับความเสียหายจากอุทกภัย ส่งผลให้ผลผลิตไม่ได้คุณภาพตามความต้องการของตลาด ซึ่งในปี 2549 - 2554 ดัชนีผลผลิตในสาขาพืชผักมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 89.53 ในปี 2549 ลดลงเหลือร้อยละ 85.35 ในปี 2554 โดยลดลงมากที่สุดในปี 2553 เนื่องจากการตรวจพบสารฆ่าแมลงตกค้างในสินค้าผักของไทยที่ส่งออก ทำให้ความต้องการผลผลิตพืชผักจากต่างประเทศลดลง แต่ในปี 2555 ดัชนีผลผลิตในสาขาพืชผักเพิ่มขึ้นมากที่สุดถึงร้อยละ 97.97 เนื่องจากแนวโน้มความต้องการบริโภคผักภายในประเทศเพิ่มขึ้นจากกระแสการดูแลสุขภาพของผู้บริโภค (ภาพที่ 3.2)

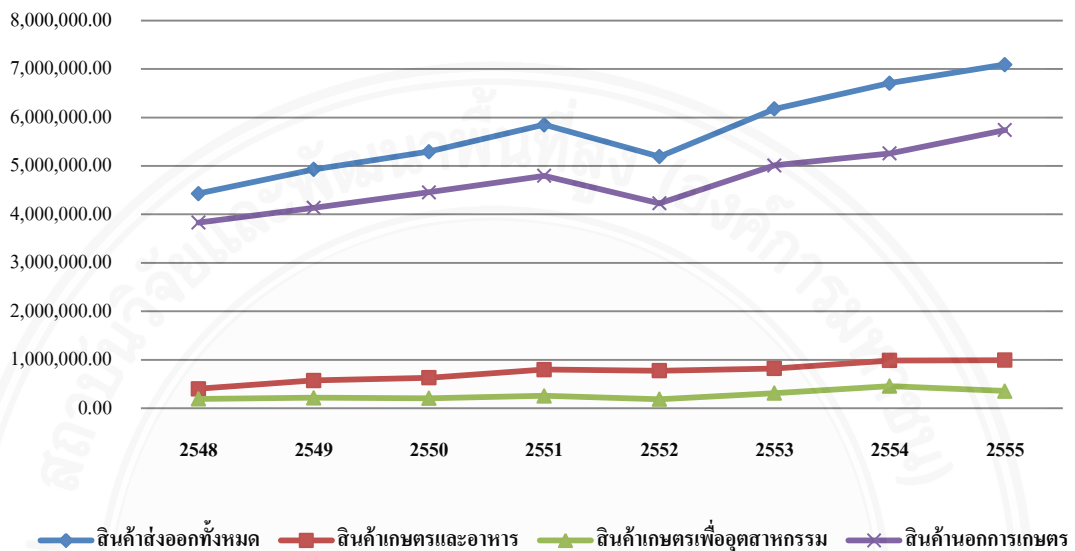
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555

หมายเหตุ: 1) ปี 2548 เป็นปีฐาน, 2) หน่วย: ร้อยละ

ภาพที่ 3.2 ดัชนีผลผลิตเกษตรสาขาพืชผักไม้ผล ไม้ดอก และไม้ยืนต้นของประเทศไทย
ระหว่างปี 2545 - 2555

เมื่อพิจารณาในเชิงมูลค่าการส่งออกภาคการเกษตรของประเทศไทยระหว่างปี 2548 - 2555 พบว่ามีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ภาพที่ 3.3) โดยสินค้าเกษตรและอาหารมีการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกมากกว่าสินค้าเกษตรเพื่ออุตสาหกรรมกล่าวคือ ระหว่างปี 2548 -

2555 สินค้าเกษตรและอาหารมีมูลค่ารวม 5,988,756 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 13.11 ของมูลค่าสินค้าส่งออกทั้งหมด ส่วนสินค้าเกษตรเพื่ออุตสาหกรรมมีมูลค่ารวม 2,193,337 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 4.80 ของมูลค่าสินค้าส่งออกทั้งหมด

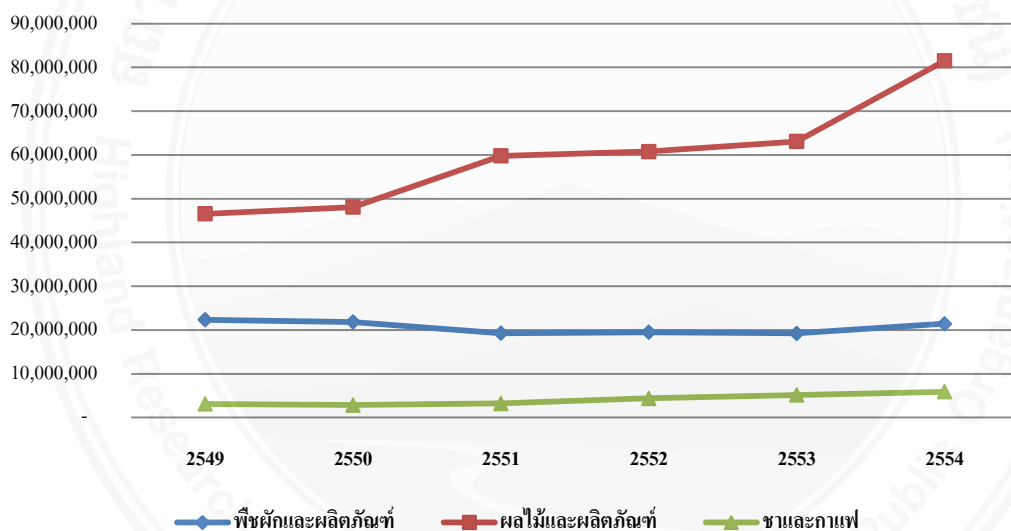
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555

หมายเหตุ: หน่วย : ล้านบาท

ภาพที่ 3.3 มูลค่าสินค้าส่งออกของประเทศไทยระหว่างปี 2548 - 2555

หากพิจารณามูลค่าและปริมาณการส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศไทยจำแนกเป็นรายสาขา ได้แก่ สาขาพืชผักและผลิตภัณฑ์ สาขาผลไม้และผลิตภัณฑ์ และสาขาปศุสัตว์และกวางเลพบว่า สาขาที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องคือ สาขาผลไม้และผลิตภัณฑ์ โดยมีมูลค่าการส่งออกเพิ่มจาก 46,544,004 ล้านบาทในปี 2549 เป็น 81,512,829 ล้านบาท ในปี 2554 หรือมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 75.13 ในขณะที่ปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นจาก 1,681,392 เมตริกตันในปี 2549 เป็น 2,517,328 เมตริกตันในปี 2554 มีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 49.72 ทั้งนี้การเพิ่มขึ้นของปริมาณและมูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรเป็นผลมาจากการที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับการยกระดับผลผลิตต่อไร่ และปรับปรุงคุณภาพผลผลิตเพื่อให้ได้มาตรฐานการส่งออก รวมถึงการควบคุมคุณภาพในขั้นตอนการผลิตตามมาตรฐานระบบการปลูกผักที่ดี (Good Agriculture Practices: GAP) ส่งผลให้ปริมาณและมูลค่าการส่งออกผลไม้และผลิตภัณฑ์จากผลไม้เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ปริมาณและมูลค่าของสาขาพืชผักและผลิตภัณฑ์มีแนวโน้มลดลงกล่าวคือ มูลค่าส่งออกลดลงจาก 22,335,254 ล้านบาท ในปี 2549

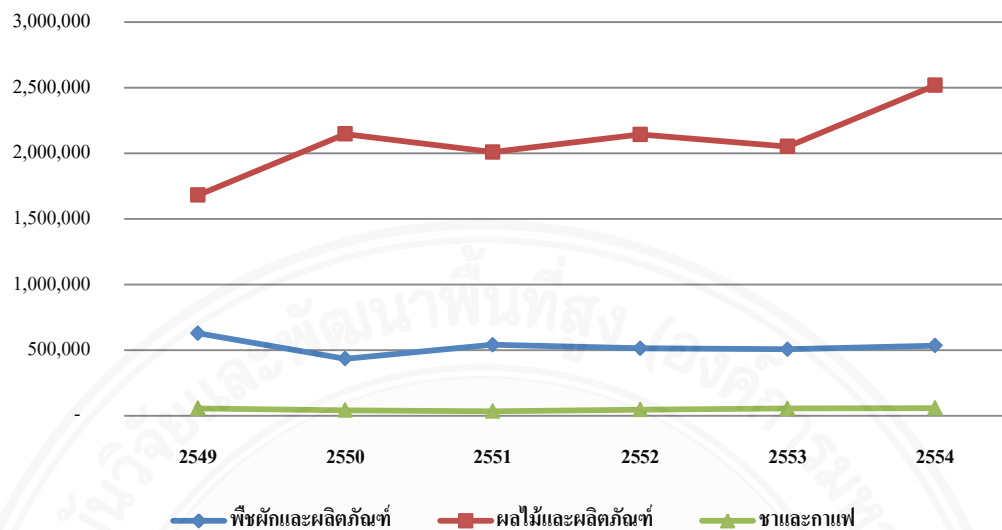
เหลือ 21,425,367 ล้านบาทในปี 2554 หรือคิดเป็นลดลงร้อยละ 4.20 ส่วนปริมาณส่งออกลดลงจาก 628,753 เมตริกตันในปี 2549 เหลือ 535,329 เมตริกตันในปี 2554 หรือลดลงร้อยละ 17.45 สาเหตุเนื่องมาจากพบสารเคมีตกค้างและเชื้อจุลินทรีย์ปนเปื้อนในผลผลิต ประเทศผู้นำเข้าจึงสั่งผลิตคืนประเทศไทย ส่วนสาขาชาและกาแฟ มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นจาก 3,120,989 ล้านบาท ในปี 2549 เป็น 5,892,609 ล้านบาท ในปี 2554 มีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 88.81 ปริมาณส่งออกกลับเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยจาก 57,060 เมตริกตันในปี 2549 เป็น 59,610 เมตริกตันในปี 2554 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.47 เนื่องจากการที่เมล็ดกาแฟของไทยมีคุณภาพดีกว่าประเทศเพื่อนบ้านส่งผลให้มีราคาสูงกว่า อย่างไรก็ตามประเด็นที่น่าสนใจคือ ปริมาณการส่งออกที่ลดลงเนื่องจากประเทศคู่แข่งหลักคือ ประเทศเวียดนามส่งออกกาแฟในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากกาแฟประเทศเวียดนามมีราคาถูกกว่าของประเทศไทย (ภาพที่ 3.4 และ 3.5)

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555

หมายเหตุ: หน่วย : ล้านบาท

ภาพที่ 3.4 มูลค่าการส่งออกสาขาพืชผัก ผลไม้ และชาและกาแฟของประเทศไทย
ระหว่างปี 2549 - 2555

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555

หมายเหตุ: หน่วย : เมตริกตัน

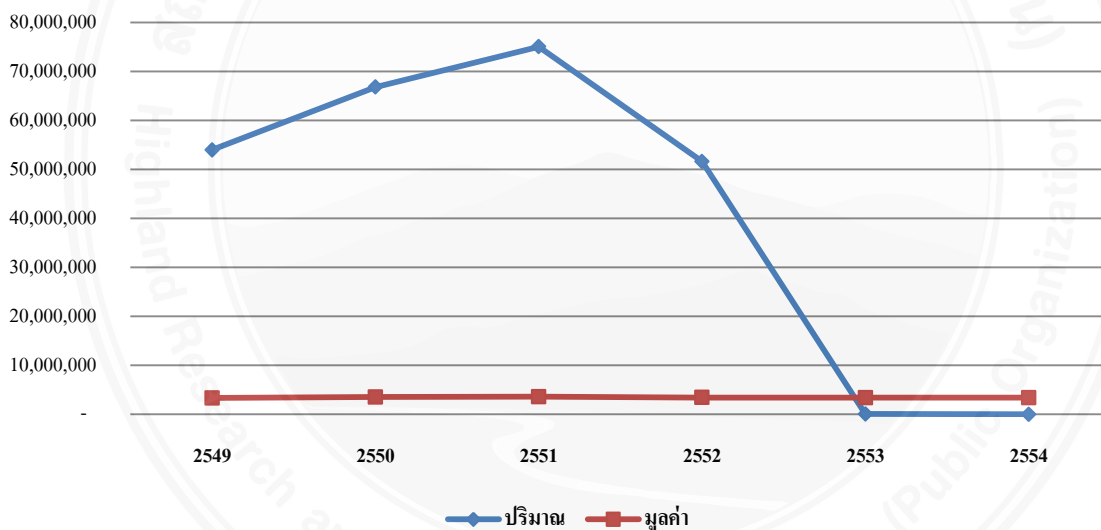
ภาพที่ 3.5 ปริมาณการส่งออกสาขาพืชมัถ ผลไม้ และชาและกาแฟของประเทศไทย
ระหว่างปี 2549 - 2555

แม้การส่งออกสินค้าเกษตรยังคงสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง แต่การที่จะคงให้ปริมาณและมูลค่าการส่งออกยังคงเพิ่มขึ้น มีสิ่งที่ประเทศไทยควรตระหนักหลายประการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันเมื่อประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) มีหลายประการทั้งการยกระดับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพื่อสามารถแข่งขันเรื่องราคาผลผลิตกับประเทศคู่แข่งในตลาดโลก เช่น การแข่งขันการส่งออกกาแฟกับประเทศเวียดนาม การผลิตตามมาตรฐานในระบบการทำเกษตรที่ดี (GAP) เพื่อลดปัญหาสารเคมีตกค้างในผลผลิต

สำหรับดอกไม้และต้นไม้มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยจาก 3,339,849 ล้านบาท ในปี 2549 เป็น 3,399,409 ล้านบาท ในปี 2554 หรือเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 1.78 ในขณะที่ปริมาณการส่งออกดอกไม้และต้นไม้มีความผันผวนอย่างมากกล่าวคือ ในปี 2549 มีปริมาณการส่งออกเท่ากับ 53,971,812 เมตริกตัน เพิ่มขึ้นเป็น 75,011,538 เมตริกตัน ในปี 2551 แต่กลับลดลงอย่างรวดเร็วในปี 2553 โดยมีปริมาณเท่ากับ 74,869 เมตริกตัน เป็นผลมาจากหลายปัจจัย เช่น ในปี 2551 ประเทศจีนซึ่งเป็นตลาดกล้วยไม้ที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทยมีการจัดกีฬาโอลิมปิกทำให้มีความต้องการไม้ดอกไม้ประดับมากขึ้น ส่งผลให้มีปริมาณความต้องการดอกไม้เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ในปี 2553 ประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นตลาดหลักของไทยเช่นกัน (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย)

ไทย, 2553) ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ ส่งผลให้มีความต้องการดอกไม้และต้นไม้จากประเทศไทยลดลง (ภาพที่ 3.6)

การส่งออกไม้ดอกซึ่งถือเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น สินค้าที่ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลัก ดังนั้นการเกิดปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออุปสงค์ของประเทศที่นำเข้าจะส่งผลโดยตรงต่อความต้องการของประเทศไทยโดยตรง การผลิตไม้ดอกให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศผู้ซื้อจึงเป็นสิ่งจำเป็น อย่างไรก็ตามจากการที่ประเทศไทยมีการทำข้อตกลงการค้าเสรีร่วมกับประเทศจีน ข้อตกลงดังกล่าวเป็นทั้งปัจจัยทางบวกและปัจจัยทางลบแก่ศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทยคือ การทำการค้าเสรีเป็นการเปิดโอกาสให้ผลผลิตของประเทศไทยถูกส่งไปยังประเทศที่ทำข้อตกลงโดยเฉพาะจีนมากขึ้น ขณะเดียวกันผลผลิตไม้ดอกจากประเทศจีนก็มีโอกาสถูกส่งเข้ามายังประเทศไทยมากขึ้นด้วยเช่นกัน

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555

หมายเหตุ: 1) ปริมาณ หน่วย : เมตริกตัน, 2) มูลค่า หน่วย: ล้านบาท

ภาพที่ 3.6 มูลค่าและปริมาณการส่งออกสาขาดอกไม้และต้นไม้ของประเทศไทย

ระหว่างปี 2549 - 2555

3.2 ภาวะการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน

3.2.1 มูลค่าการค้าผลผลิตเกษตรโดยรวม

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) อย่างเป็นทางการในปี 2558 ที่นำไปสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน ภาคการเกษตรเป็นภาคการผลิตหนึ่งที่มีความสำคัญกับเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่ การค้าสินค้าเกษตรจึงมีความสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจของกลุ่มอาเซียนอย่างมาก นอกจากนี้จากการที่ประเทศจีนเป็นประเทศหนึ่งที่อยู่ในทวีปเอเชีย การค้าระหว่างอาเซียนและจีนจึงมีความสำคัญอย่างมาก

ภาวะการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีนเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งที่แสดงถึงส่วนย่อยของโครงสร้างอุปสงค์ (segment structure of demand) โดยพิจารณาจากมูลค่าการค้ารวมที่ประกอบด้วยมูลค่าการนำเข้าและมูลค่าการส่งออก พิจารณามูลค่าการค้าสินค้าเกษตรของประเทศไทยระหว่างปี 2550 - 2552 พบว่า มีแนวโน้มลดลง ในปี 2552 เป็นปีที่มูลค่าการค้าสินค้าเกษตรต่ำสุดคือ เท่ากับ 238,952 ล้านบาท จากนั้นในปี 2553 มูลค่าการค้าสินค้าเกษตรเริ่มมีการปรับตัวเพิ่มขึ้น จนกระทั่งในปี 2554 มีมูลค่าการค้าสินค้าเกษตรเท่ากับ 339,028 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 41.88 เมื่อเทียบกับมูลค่าการค้าในปี 2552 เมื่อพิจารณามูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรที่สะท้อนถึงความต้องการบริโภคของประเทศ ไทยพบว่า ลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 75,353 ล้านบาทในปี 2550 เหลือ 64,336 ล้านบาทในปี 2554 หรือลดลงร้อยละ 17.12 โดยปี 2553 เป็นปีที่มีมูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรต่ำที่สุดเท่ากับ 49,660 ล้านบาท เนื่องจากสภาพอากาศที่แปรปรวน รวมทั้งเกิดการแพร่ระบาดของแมลงและศัตรูพืชสร้างความเสียหายให้กับผลผลิตทางการเกษตร ส่งผลให้ราคาสินค้าเกษตรในปี 2553 สูงขึ้น ประเทศไทยจึงนำเข้าสินค้าเกษตรจากต่างประเทศลดลง ในขณะที่เมื่อพิจารณามูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรที่เป็นตัวแทนความสามารถในการผลิตของประเทศไทยพบว่า ระหว่างปี 2550 - 2554 มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 214,403 ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 274,692 ล้านบาทในปี 2554 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.12 โดยในปี 2551 - 2552 เป็นปีที่มีมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรลดลง เนื่องจากการผลิตสินค้าได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัว ประกอบกับในปี 2551 ประเทศไทยและประเทศคู่ค้าหลายประเทศประสบปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิตจากภัยธรรมชาติ ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศไทยลดลง (ตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2 มูลค่าการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน ระหว่างปี 2550 - 2554

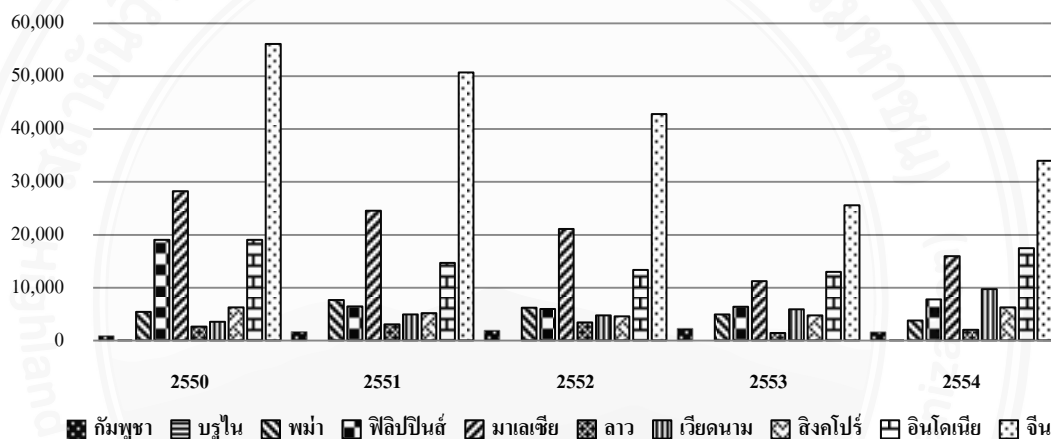
รายการ	ปี				
	2550	2551	2552	2553	2554
มูลค่านำเข้า	75,353	67,935	60,908	49,660	64,336
มูลค่าส่งออก	214,403	204,467	178,044	222,775	274,692
ดุลการค้า	139,050	136,533	117,136	173,116	210,357
มูลค่าการค้ารวม	289,756	272,402	238,952	272,435	339,028

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2554

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

หากพิจารณามูลค่าการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีนจำแนกออกเป็นรายประเทศระหว่างปี 2550 - 2554 แสดงให้เห็นว่าประเทศจีนเป็นประเทศคู่ค้าสินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศไทย โดยประเทศไทยนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศจีนมากที่สุดกล่าวคือ ในปี 2550 มูลค่านำเข้าสินค้าเกษตรของประเทศไทยที่นำเข้าจากประเทศจีนเท่ากับ 56,014 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 39.78 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรทั้งหมดของประเทศไทยในปี 2550 แม้มูลค่านำเข้ามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากปี 2550 - 2553 แต่มูลค่ากลับเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2554 โดยมีมูลค่าเท่ากับ 33,946 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 34.54 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรทั้งหมดในปี 2554 สินค้าเกษตรนำเข้าจากประเทศจีนที่สำคัญประกอบด้วย ผักและผลไม้ สำหรับสาเหตุที่มูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศจีนลดลงระหว่างปี 2550 - 2553 เนื่องจากประเทศไทยส่งเสริมการปลูกผักและผลไม้บางชนิดเพื่อลดการนำเข้าผักและผลไม้จากประเทศจีนและมีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต รวมทั้งพัฒนามาตรฐานสินค้าปลอดภัยสำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียนประเทศไทยนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศมาเลเซียสูงสุดในกลุ่มอาเซียนหรือรองลงมาจากประเทศจีน โดยมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงคล้ายคลึงกับการนำเข้าจากประเทศจีน โดยในปี 2550 ประเทศไทยนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศมาเลเซียมีมูลค่าเท่ากับ 28,202 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 20.03 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรทั้งหมดในปี 2550 และในปี 2554 มูลค่านำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศมาเลเซียเท่ากับ 15,921 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 16.20 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรทั้งหมดในปี 2554 โดยสินค้าเกษตรนำเข้าที่สำคัญจากประเทศมาเลเซีย ได้แก่ น้ำมันปาล์มและกาแฟสำเร็จรูป สาเหตุที่มูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศมาเลเซียลดลงอย่างต่อเนื่องระหว่างปี 2550 - 2553 เนื่องจากรัฐบาลไทยกำหนดยุทธศาสตร์ปาล์มน้ำมันในช่วงปี 2551 - 2554 เพื่อผลักดันให้เกษตรกรขยายพื้นที่เพาะปลูกปาล์มน้ำมัน เพิ่มผลผลิต

และประสิทธิภาพการผลิตน้ำมันปาล์มดิบเพื่อทดแทนการนำเข้า ประกอบกับราคาผลปาล์มดิบ ในช่วงปี 2551 - 2554 ปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกษตรกรขยายพื้นที่การเพาะปลูก ประเทศไทยจึงนำเข้าปาล์มน้ำมันจากประเทศมาเลเซียลดลง ส่วนประเทศที่ไทยนำเข้าสินค้าเกษตร ค่าที่สุดคือ ประเทศบรูไน โดยมีมูลค่านำเข้าในปี 2550 เพียง 13 ล้านบาท หรือร้อยละ 0.0092 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรทั้งหมดในปี 2550 และในปี 2554 มีมูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรเพียง 6 ล้านบาท หรือร้อยละ 0.0061 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรทั้งหมดในปี 2554 เนื่องจาก ประเทศบรูไนมีลักษณะภูมิประเทศไม่เหมาะสมในการปลูกพืช ส่วนใหญ่ต้องนำเข้าอาหารมาจาก ต่างประเทศ (ภาพที่ 3.7)

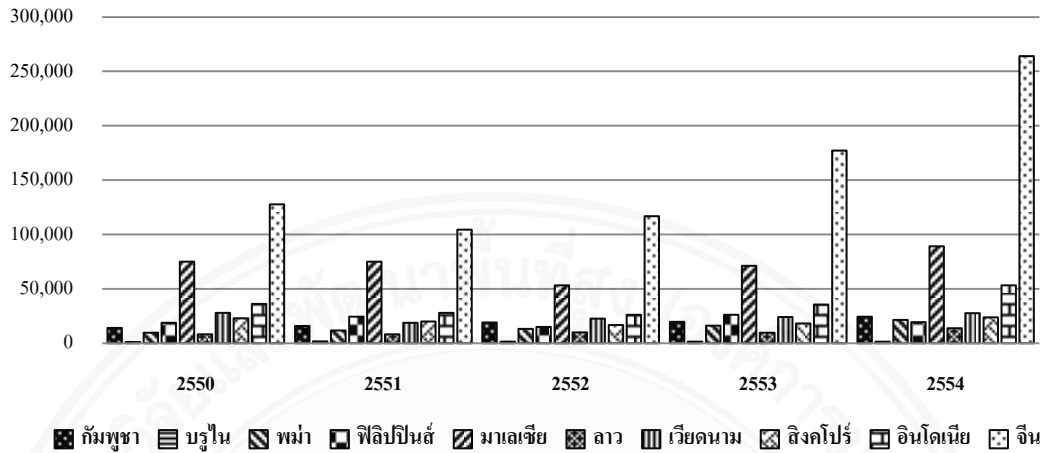
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555

หมายเหตุ: หน่วย : ล้านบาท

ภาพที่ 3.7 มูลค่านำเข้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน ระหว่างปี 2550 - 2554

สำหรับมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศไทยพบว่า ประเทศไทยส่งออกสินค้าเกษตรไปยังประเทศจีนด้วยมูลค่าสูงสุดและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องยกเว้นปี 2551 ที่ลดลงกล่าวคือ ในปี 2550 ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรไปยังประเทศจีนเท่ากับ 127,858 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 37.36 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรทั้งหมดในปี 2550 และเพิ่มขึ้น 263,981 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 49.01 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรทั้งหมดในปี 2554 ซึ่งสินค้าเกษตรส่งออกที่สำคัญของประเทศไทยไปยังประเทศจีน ได้แก่ ผักและผลไม้ สาเหตุที่มูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรไปยังประเทศจีนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากประชาชนจีนนิยมบริโภคผลไม้

จากประเทศไทย ส่งผลให้มีความต้องการผลไม้จากประเทศไทยเพิ่มขึ้น ประเทศไทยส่งออกสินค้าเกษตรจากประเทศจีนคือ ประเทศมาเลเซียเช่นเดียวกับการนำเข้า ในปี 2550 มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศไทยไปยังประเทศมาเลเซียเท่ากับ 75,171 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 21.96 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรทั้งหมดในปี 2550 โดยในปี 2554 ประเทศไทยส่งออกสินค้าเกษตรไปยังประเทศมาเลเซียด้วยมูลค่าเท่ากับ 89,106 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 16.54 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรทั้งหมดในปี 2554 โดยสินค้าเกษตรส่งออกที่สำคัญ ประกอบด้วย ผักยางพารา ข้าว และน้ำตาล สาเหตุที่มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.54 เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรจากประเทศไทยไปประเทศมาเลเซียระหว่างปี 2550 กับปี 2554 เนื่องจากผู้บริโภคชาวมาเลเซียหันมาสนใจและให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพและรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพกันมากขึ้น โดยเฉพาะผัก ผลไม้ สมุนไพร ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเห็ด (ไทยรัฐออนไลน์, 2556) ส่วนประเทศที่ไทยส่งออกสินค้าเกษตรต่ำที่สุดคือ ประเทศบรูไน โดยมีมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรในปี 2550 เพียง 1,215 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 0.35 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรทั้งหมดในปี 2550 และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเป็น 1,552 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 0.29 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรทั้งหมดในปี 2554 ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศบรูไนมีข้อบ่งคับในการนำเข้าสินค้าประเภทอาหารเคร่งครัดมาก ต้องผ่านการตรวจสอบและได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่รับผิดชอบของประเทศบรูไนก่อน จึงจะสามารถส่งสินค้าไปจำหน่ายได้ ทำให้เกิดความล่าช้าในการส่งออกสินค้าอาหารไปยังประเทศบรูไน (ภาพที่ 3.8)

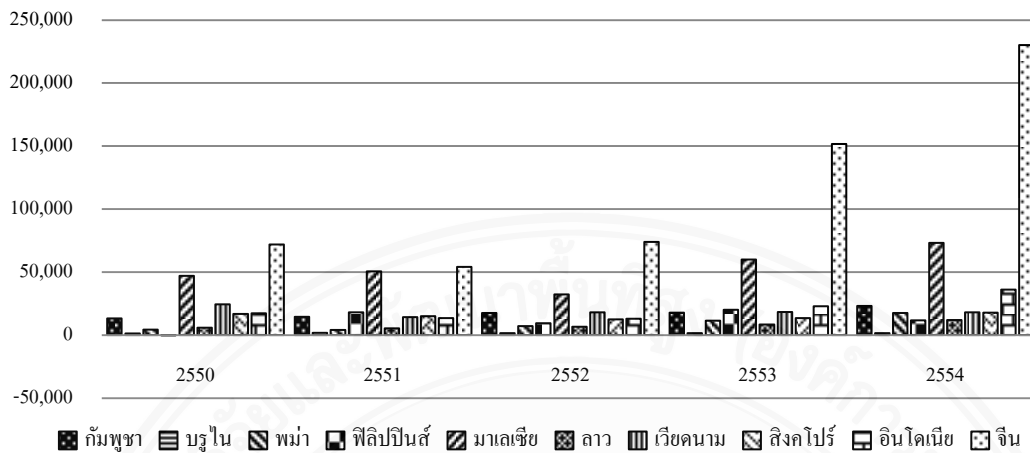

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555

หมายเหตุ: หน่วย : ล้านบาท

ภาพที่ 3.8 มูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน ระหว่างปี 2550 – 2554

หากพิจารณาด้านดุลการค้าสินค้าเกษตรระหว่างปี 2550 - 2554 พบว่า ประเทศไทยมีดุลการค้าสินค้าเกษตรเกินดุล (มูลค่าการส่งออกมากกว่ามูลค่าการนำเข้า) มาตลอดทุกปี โดยในปี 2554 ประเทศไทยมีดุลการค้าสินค้าเกษตรเท่ากับ 440,392 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ซึ่งมีดุลการค้าสินค้าเกษตรเท่ากับ 210,894 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 108.82 โดยประเทศที่ไทยได้ดุลการค้าสินค้าเกษตรเกินดุลมากที่สุดคือ ประเทศจีน โดยการเกินดุลดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปี 2550 มีดุลการค้าสินค้าเกษตรเท่ากับ 71,844 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 230,035 ล้านบาท ในปี 2554 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 220.19 สะท้อนให้เห็นว่าประเทศจีนมีอุปสงค์ที่มีต่อสินค้าเกษตรของประเทศไทยเพิ่มขึ้น สำหรับดุลการค้ากับประเทศอื่นในอาเซียนนั้น ประเทศไทยได้ดุลการค้ากับทุกประเทศ ยกเว้นในปี 2550 ที่ประเทศไทยขาดดุลการค้าสินค้าเกษตรกับประเทศฟิลิปปินส์ เนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาภัยแล้งส่งผลให้ไทยส่งออกข้าวไปยังประเทศฟิลิปปินส์ลดลงอย่างไรก็ตาม หลังจากนั้นคือ ระหว่างปี 2551 - 2554 ประเทศไทยเกินดุลการค้ากับประเทศฟิลิปปินส์มาโดยตลอด (ภาพที่ 3.9)

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555

หมายเหตุ: หน่วย : ล้านบาท

ภาพที่ 3.9 มูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน
ระหว่างปี 2550 – 2554

เมื่อพิจารณามูลค่าการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน จำแนกออกเป็นกลุ่มพืชที่จะศึกษา ได้แก่ ผัก ไม้ผล ไม้ดอก และกาแฟ

3.2.2 มูลค่าการค้าผลผลิตเกษตรกลุ่มผัก

การนำเข้าผักของประเทศไทยจากประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีนระหว่างปี 2550 - 2555 แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยนำเข้าผักจากประเทศจีนมากที่สุด โดยมีมูลค่าการนำเข้ารวมทั้งสิ้น 18,578.36 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 67.38 ของมูลค่าการนำเข้าผักทั้งหมดของประเทศไทยในช่วงปี 2550 - 2555 ซึ่งผักที่มีการนำเข้าจากประเทศจีนที่สำคัญ ได้แก่ แคร้รอต กระเทียม บล๊อคโคลี่ และผักกาดหอม เมื่อพิจารณาแนวโน้มการนำเข้าพบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มการนำเข้าผักจากประเทศจีนเพิ่มขึ้นทุกปีจาก 2,359.70 ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 4,384.37 ล้านบาทในปี 2555 โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 85.80 เมื่อเทียบกับปี 2550 เนื่องจากผักของประเทศไทยมีขนาดใหญ่และสดกว่าของประเทศไทย ส่วนหนึ่งเพราะอุณหภูมิที่มีความหนาวเย็นเหมาะสมกับการปลูกพืชเมืองหนาวมากกว่าในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยและราคาถูกกว่า ประเทศไทยนำเข้าผักรองลงมาคือ ประเทศกัมพูชา โดยมีมูลค่าการนำเข้าผักรวมทั้งสิ้น 4,384.30 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 15.90 ของมูลค่าการนำเข้าผักทั้งหมดของประเทศไทยช่วงปี 2550 - 2555 ซึ่งผักที่มีการนำเข้าจากประเทศกัมพูชาที่สำคัญ ได้แก่ มันสำปะหลังและถั่วเขียว และประเทศไทยมีแนวโน้มการนำเข้าผัก

จากประเทศกัมพูชาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องกล่าวคือ จาก 27.03 ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 2,410.69 ล้านบาทในปี 2555 โดยมีอัตราเพิ่มร้อยละ 8,818.57 (ตารางที่ 3.3)

ตารางที่ 3.3 มูลค่าการนำเข้าผักระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน ระหว่างปี 2550 - 2555

ประเทศ	ปี						รวม
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
อินโดนีเซีย	137.40	271.99	283.77	196.45	160.97	160.31	1,210.89
พม่า	168.44	283.04	569.19	758.44	446.12	269.22	2,494.45
ลาว	4.56	4.07	4.83	10.07	36.22	595.94	655.70
สิงคโปร์	0.00	1.18	0.00	0.35	0.15	1.17	2.85
เวียดนาม	26.49	1.68	15.13	13.15	17.79	24.97	99.21
กัมพูชา	27.03	115.92	588.47	317.25	924.95	2,410.69	4,384.30
บรูไน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
มาเลเซีย	9.66	10.96	10.31	27.67	6.92	10.04	75.54
ฟิลิปปินส์	4.37	4.33	0.00	9.89	15.64	36.67	70.89
จีน	2,359.70	2,501.86	2,927.41	2,987.11	3,417.92	4,384.37	18,578.36
รวม	2,737.66	3,195.03	4,399.12	4,320.36	5,026.67	7,893.38	27,572.21

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

สำหรับการส่งออกผักพบว่า ระหว่างปี 2550 - 2555 ประเทศไทยส่งออกผักไปยังประเทศจีนมากที่สุด โดยมีมูลค่าการส่งออกผักรวมทั้งสิ้น 119,626.85 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 94.93 ของมูลค่าการส่งออกผักทั้งหมดของประเทศไทยในช่วงปี 2550 - 2555 ซึ่งผักที่มีการส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ถั่วเขียวและมันสำปะหลัง นอกจากนี้ยังพบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มส่งออกผักไปยังประเทศจีนเพิ่มขึ้นทุกปี จาก 11,878.79 ล้านบาทในปี 2550 เป็น 26,374.86 ล้านบาทในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 122.03 เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมของประเทศจีนมีความต้องการใช้ถั่วเขียวมากขึ้น ประเทศที่เป็นแหล่งส่งออกผักของประเทศไทยรองลงมาจากประเทศจีน ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย โดยมีมูลค่าการส่งออกผักรวมทั้งสิ้น 2,702.90 ล้านบาท หรือร้อยละ 2.59 ของมูลค่าส่งออกผักทั้งหมดของประเทศไทยในช่วงปี 2550 - 2555 ซึ่งผักที่มีการส่งออกไปยังอินโดนีเซียที่สำคัญ ได้แก่ ถั่วเขียว มันฝรั่ง หอมหัวใหญ่ พริก และมันสำปะหลัง อย่างไรก็ตามพบว่า การส่งออกผักไปยังประเทศอินโดนีเซียมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมากกล่าวคือ มีมูลค่าลดลงอย่างต่อเนื่อง

ระหว่างปี 2550 - 2553 โดยลดลงจากมูลค่า 556.59 ล้านบาทในปี 2550 เหลือ 237.86 ล้านบาทในปี 2553 หรือลดลงร้อยละ 57.35 เนื่องจากการจำกัดการนำเข้าผัก โดยประเทศอินโดนีเซียเห็นว่าผักบางชนิดมีความเสี่ยงต่อโรคและศัตรูพืชสูงเป็นอุปสรรคต่อการส่งออกผักของประเทศไทยไปยังอินโดนีเซีย แต่มูลค่าการส่งออกผักไปยังประเทศอินโดนีเซียเพิ่มขึ้นในปี 2554 โดยมีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 707.75 ล้านบาท (ตารางที่ 3.4)

ตารางที่ 3.4 มูลค่าการส่งออกผักระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน ระหว่างปี 2550 - 2555

ประเทศ	ปี						รวม
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
อินโดนีเซีย	556.59	436.09	263.49	237.36	707.75	501.63	2,702.90
พม่า	2.63	2.30	4.72	5.38	27.30	30.13	72.46
ลาว	0.80	7.85	1.44	2.91	25.16	1.28	39.45
สิงคโปร์	97.67	49.47	50.29	59.85	64.57	88.93	410.79
เวียดนาม	5.35	19.04	16.88	125.47	51.12	49.97	267.82
กัมพูชา	5.90	13.76	134.73	64.02	38.77	45.61	302.80
บรูไน	0.07	0.18	0.10	0.14	0.00	0.27	0.76
มาเลเซีย	412.87	497.71	308.58	444.57	401.17	225.51	2,290.41
ฟิลิปปินส์	26.23	16.39	33.04	177.01	33.55	16.30	302.52
จีน	11,878.79	6,813.33	19,680.22	25,612.19	29,267.45	26,374.86	119,626.85
รวม	12,986.90	7,856.12	20,493.49	26,728.89	30,616.84	27,334.50	126,016.75

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

3.2.3 มูลค่าการค้าผลผลิตเกษตรกลุ่มไม้ผล

การนำเข้าผลไม้ของประเทศไทยจากประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน ระหว่างปี 2550 - 2555 แสดงให้เห็นว่านอกจากประเทศจีนจะเป็นแหล่งอุปทานผักสำหรับประเทศไทยแล้วยังเป็นแหล่งอุปทานผลไม้ที่สำคัญของประเทศไทยอีกด้วย โดยประเทศไทยนำเข้าไม้ผลจากประเทศจีนมากที่สุดด้วยมูลค่าการนำเข้ารวม 26,142.20 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 80.30 ของมูลค่าการนำเข้าผลไม้ทั้งหมดของประเทศไทยระหว่างปี 2550 - 2555 ผลไม้ที่มีการนำเข้าจากประเทศจีนที่สำคัญ ได้แก่ แอปเปิล ส้ม สตรอเบอร์รี่ และองุ่น เมื่อพิจารณาแนวโน้มการนำเข้าพบว่า มีการนำเข้าผลไม้จากประเทศจีนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 3,217.07 ล้านบาทในปี 2550 เป็น 7,208.45 ล้านบาทในปี

2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 124.07 อย่างไรก็ตามในปี 2551 มูลค่าการนำเข้าผลไม้จากประเทศจีนกลับลดลงเหลือเพียง 568.00 ล้านบาท เนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาภัยธรรมชาติ จึงมีปริมาณผลไม้ในประเทศลดลง ประเทศเวียดนามเป็นแหล่งนำเข้าผลไม้ของประเทศไทยรองลงมาจากประเทศจีน โดยมีมูลค่าการนำเข้าผลไม้รวมทั้งสิ้น 3,779.39 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 11.61 ของมูลค่าการนำเข้าผลไม้ทั้งหมดของประเทศไทยระหว่างปี 2550 - 2555 ผลไม้ที่ไทยนำเข้าจากประเทศเวียดนาม ได้แก่ เมล็ดมะม่วงหิมพานต์ โดยแนวโน้มการนำเข้าผลไม้จากประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 64.80 ล้านบาทในปี 2550 เป็น 1,281.31 ล้านบาทในปี 2555 มีหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1,877.33 (ตารางที่ 3.5)

ตารางที่ 3.5 มูลค่าการนำเข้าผลไม้ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีนระหว่างปี 2550 - 2555

ประเทศ	ปี						รวม
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
อินโดนีเซีย	7.94	25.68	8.91	12.70	1,107.80	265.01	1,428.04
พม่า	21.56	206.39	60.97	15.69	34.39	71.89	410.90
ลาว	37.07	119.24	48.99	65.21	68.90	89.66	429.08
สิงคโปร์	0.01	0.85	0.87	0.83	0.59	0.00	3.14
เวียดนาม	64.80	377.23	349.19	740.89	965.97	1,281.31	3,779.39
กัมพูชา	0.00	1.43	1.34	25.00	12.64	10.72	51.14
บรูไน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
มาเลเซีย	10.18	0.80	6.76	1.60	28.93	26.80	75.07
ฟิลิปปินส์	60.33	35.08	22.26	27.71	54.93	36.19	236.50
จีน	3,217.07	568.00	4,508.50	4,495.05	6,145.11	7,208.45	26,142.20
รวม	3,418.96	1,334.70	5,007.80	5,384.68	8,419.26	8,990.03	32,555.45

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

ส่วนการส่งออกผลไม้ของประเทศไทยช่วงปี 2550 - 2555 พบว่า ประเทศไทยส่งออกผลไม้ไปยังประเทศจีนมากที่สุดเช่นเดียวกับการนำเข้า โดยมีมูลค่าการส่งออกผลไม้รวม 44,931.59 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 60.31 ของมูลค่าการส่งออกผลไม้ทั้งหมดของประเทศไทยช่วงปี 2550 - 2555 โดยผลไม้ของไทยที่เป็นที่นิยมในประเทศจีนประกอบด้วย ลำไย ทุเรียน ลิ้นจี่ และมะขาม โดยมีแนวโน้มการส่งออกผลไม้ไปยังประเทศจีนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องกล่าวคือ จากมูลค่า 3,391.34

ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มขึ้น 13,509.53 ล้านบาทในปี 2554 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 298.35 อย่างไรก็ตามมูลค่าการส่งออกผลไม้ของประเทศไทยไปยังประเทศจีนในปี 2553 และปี 2555 ลดลงเนื่องจากปริมาณผลไม้ในประเทศของจีนมีปริมาณมาก ความต้องการผลไม้จากประเทศไทยจึงลดลง ประเทศไทยส่งออกผลไม้รองลงมาคือ ประเทศเวียดนาม ด้วยมูลค่าส่งออกผลไม้ไปยังเวียดนามรวม 11,637.10 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 15.62 ของมูลค่าการส่งออกผลไม้ทั้งหมดของประเทศไทยช่วงปี 2550 - 2555 โดยผลไม้ของไทยประกอบด้วย ลำไย ทุเรียน มังคุด และลิ้นจี่ที่ประเทศเวียดนามนำเข้าจากประเทศไทย เมื่อพิจารณาแนวโน้มการส่งออกผลไม้ไปยังประเทศเวียดนามพบว่า มีแนวโน้มส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 108.64 ล้านบาทในปี 2550 เป็น 8,997.27 ล้านบาทในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 8,181.73 (ตารางที่ 3.6)

ตารางที่ 3.6 มูลค่าการส่งออกผลไม้ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน ระหว่างปี 2550 - 2555

ประเทศ	ปี						รวม
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
อินโดนีเซีย	1,231.35	1,173.42	1,715.41	1,621.59	2,807.31	3,050.19	11,599.27
พม่า	91.12	149.21	96.11	256.65	125.06	337.48	1,055.63
ลาว	270.33	180.44	190.39	374.31	351.56	60.58	1,427.61
สิงคโปร์	184.38	236.02	209.81	209.06	273.58	349.38	1,462.23
เวียดนาม	108.64	137.05	396.92	585.89	1,411.33	8,997.27	11,637.10
กัมพูชา	133.42	94.02	65.02	88.26	72.28	130.28	583.27
บรูไน	10.28	28.24	32.69	23.44	12.66	8.01	115.32
มาเลเซีย	155.11	163.72	226.92	197.91	207.77	297.18	1,248.61
ฟิลิปปินส์	69.50	90.68	84.68	47.85	71.91	71.41	436.02
จีน	3,391.34	4,884.88	6,712.50	6,259.29	13,509.53	10,174.05	44,931.59
รวม	5,645.46	7,137.68	9,730.44	9,664.25	18,842.98	23,475.82	74,496.64

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

3.2.4 มูลค่าการค้าผลผลิตเกษตรกลุ่มไม้ดอก

กลุ่มไม้ดอกเป็นสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าการค้าค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับกลุ่มผักและไม้ผล โดยมูลค่าการนำเข้าไม้ดอกของประเทศไทยจากประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน ในปี 2550 - 2555 พบว่า ประเทศไทยนำเข้าไม้ดอกจากประเทศจีนมากที่สุด โดยมีมูลค่าการนำเข้าไม้

ดอกจากประเทศจีนทั้งหมดเท่ากับ 711.20 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 99.16 ของมูลค่าการนำเข้าไม้ดอกทั้งหมดของประเทศไทยช่วงปี 2550 - 2555 ซึ่งไม้ดอกที่มีการนำเข้าจากประเทศจีน ได้แก่ กุหลาบ คาร์เนชั่น และเบญจมาศ นอกจากนี้ประเทศไทยมีแนวโน้มการนำเข้าไม้ดอกจากประเทศจีนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ จาก 14.40 ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 276.54 ล้านบาทในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1,820.42 เนื่องจากประเทศจีนมีสภาพภูมิอากาศเหมาะแก่การปลูกไม้ดอก อีกทั้งมีพื้นที่ปลูกดอกไม้มาก ส่งผลให้เก็บผลผลิตได้มากและมีราคาถูกจึงเป็นที่นิยมของผู้บริโภค ประเทศไทยนำเข้าไม้ดอกครองลงมาคือ ประเทศเวียดนาม โดยมีมูลค่าการนำเข้าไม้ดอกรวมทั้งหมด 3.89 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.14 ของมูลค่าการนำเข้าไม้ดอกทั้งหมดของประเทศไทยช่วงปี 2550 - 2555 ซึ่งไม้ดอกที่มีการนำเข้าจากประเทศเวียดนาม ได้แก่ เบญจมาศ กล้วยไม้ และกุหลาบ อย่างไรก็ตามแนวโน้มการนำเข้าไม้ดอกจากประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 0.25 ล้านบาทในปี 2552 เป็น 2.29 ล้านบาทในปี 2555 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 816 (ตารางที่ 3.7)

ตารางที่ 3.7 มูลค่าการนำเข้าไม้ดอกระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน ระหว่างปี 2550 - 2555

ประเทศ	ปี						รวม
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
อินโดนีเซีย	0.57	0.02	0.00	0.00	0.00	0.00	0.59
พม่า	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ลาว	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
สิงคโปร์	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
เวียดนาม	0.00	0.00	0.25	0.69	0.66	2.29	3.89
กัมพูชา	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
บรูไน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
มาเลเซีย	1.24	0.13	0.03	0.04	0.03	0.04	1.52
ฟิลิปปินส์	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	0.01
จีน	14.40	41.07	93.25	129.49	156.46	276.54	711.20
รวม	16.20	41.22	93.53	130.22	157.16	278.87	717.20

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

มูลค่าการส่งออกไม้ดอกของประเทศไทยระหว่างปี 2550 - 2555 พบว่า ประเทศไทยส่งออกไม้ดอกไปยังประเทศจีนมากที่สุดด้วยมูลค่าการส่งออก 1,180.34 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 71.67 ของมูลค่าส่งออกไม้ดอกทั้งหมดของประเทศไทยช่วงปี 2550 - 2555 โดยไม้ดอกประเทศไทยที่ประเทศจีนนิยมส่งออก ได้แก่ กล้วยไม้ และพบว่ามีแนวโน้มส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 222.76 ล้านบาท ในปี 2550 เป็น 243.74 ล้านบาทในปี 2553 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.42 แต่ในปี 2554 - 2555 การส่งออกไม้ดอกของไทยลดลง เนื่องจากเกิดอุทกภัยในช่วงปลายปี 2554 ส่งผลให้พื้นที่และผลผลิตไม้ดอกในแหล่งปลูกได้รับความเสียหายไม่สามารถฟื้นฟูเพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ รวมทั้งเกษตรกรบางส่วนลดการปลูกลง เนื่องจากต้นทุนและวัสดุที่ใช้ปลูกขาดแคลนและมีราคาแพง แหล่งส่งออกไม้ดอกของประเทศไทยที่สำคัญรองลงมาจากประเทศจีนคือ ประเทศเวียดนาม โดยมีมูลค่าการส่งออกในช่วงเวลาเดียวกันเท่ากับ 202.08 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 12.27 ของมูลค่าการส่งออกไม้ดอกทั้งหมดของประเทศไทย โดยเป็นการส่งออกกล้วยไม้เช่นเดียวกับประเทศจีน และมีแนวโน้มส่งออกไปยังประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 15.11 ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 36.54 ล้านบาทในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 141.83 อย่างไรก็ตามจากปัญหาอุทกภัยในประเทศไทยปลายปี 2554 ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกไม้ดอกไปยังประเทศเวียดนามลดลงเช่นกัน (ตารางที่ 3.8)

ตารางที่ 3.8 มูลค่าการส่งออกไม้ดอกระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน ระหว่างปี 2550 - 2555

ประเทศ	ปี						รวม
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
อินโดนีเซีย	2.98	5.06	3.57	3.42	4.71	3.13	22.87
พม่า	3.45	3.13	2.77	2.35	5.44	13.52	30.66
ลาว	0.00	0.00	0.24	0.12	1.00	0.06	1.43
สิงคโปร์	23.85	14.41	27.89	30.57	42.79	29.61	169.13
เวียดนาม	15.11	20.08	41.22	41.43	47.70	36.54	202.08
กัมพูชา	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
บรูไน	0.00	0.00	0.00	0.03	0.07	0.13	0.23
มาเลเซีย	1.52	1.76	2.97	5.48	3.16	0.58	15.48
ฟิลิปปินส์	4.24	5.53	3.86	5.52	5.49	0.00	24.64
จีน	222.76	209.12	232.17	243.74	172.55	100.01	1,180.34
รวม	273.90	259.09	314.69	332.67	282.92	183.60	1,646.87

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

ตารางที่ 3.9 (ต่อ)

ประเทศ	ปี						รวม
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
มาเลเซีย	0.008	0.003	0.00	3.47	0.00	0.03	3.5
ฟิลิปปินส์	0.001	0.001	0.00	0.002	0.004	0.00	0.008
จีน	0.10	0.00	0.20	0.00	0.04	0.001	0.34
รวม	3.94	1,088.86	289.78	744.13	2,520.05	1,984.07	6,630.84

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: 1) หน่วย: ล้านบาท, 2) มูลค่าที่แท้จริงของประเทศพม่า ในปี 2553 มีมูลค่าเท่ากับ 103 ล้านบาท, 3) มูลค่าที่แท้จริงของประเทศมาเลเซีย ในปี 2552 มีมูลค่าเท่ากับ 480 ล้านบาท

สำหรับการส่งออกพบว่า ระหว่างปี 2550 - 2555 ประเทศไทยส่งออกกาแฟไปยังประเทศเวียดนามมากที่สุดเช่นกันด้วยมูลค่าการส่งออกกาแฟรวม 122.25 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 51.11 ของมูลค่าการส่งออกกาแฟทั้งหมดของประเทศไทยช่วงปี 2550 - 2555 เมื่อพิจารณาแนวโน้มการส่งออกพบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มส่งออกกาแฟไปยังประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 0.0017 ล้านบาทในปี 2550 เป็น 118.57 ล้านบาทในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9,562,036.77 ประเทศที่ไทยส่งออกกาแฟรองลงมาคือ ประเทศพม่า โดยมีมูลค่าการส่งออกกาแฟรวมทั้งหมดเท่ากับ 43.22 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18.07 ของมูลค่าการส่งออกกาแฟทั้งหมดของประเทศไทยช่วงปี 2550 - 2555 เมื่อพิจารณาแนวโน้มการส่งออกพบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มส่งออกกาแฟไปยังประเทศพม่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 5.30 ล้านบาทในปี 2550 เป็น 13.91 ล้านบาทในปี 2553 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 162.45 แต่กลับลดลงในปี 2554 - 2555 เนื่องจากการที่พม่าเปิดประเทศมากขึ้นส่งผลให้มีการผลิตสินค้าที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรเพิ่มมากขึ้นเพราะมีพื้นที่เพาะปลูกและพื้นที่ที่รกร้างว่างเปล่าจำนวนมาก อีกทั้งยังมีสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกกาแฟจึงเป็นผลให้นำเข้ากาแฟจากประเทศไทยลดลง (ตารางที่ 3.10)

ตารางที่ 3.10 มูลค่าการส่งออกกาแฟระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน ระหว่างปี 2550 - 2555

ประเทศ	ปี						รวม
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
อินโดนีเซีย	0.73	1.92	0.19	0.11	36.63	0.002	39.58
พม่า	5.30	6.64	9.91	13.92	4.93	2.53	43.22
ลาว	1.15	1.49	1.10	0.47	0.27	0.00	4.46
สิงคโปร์	0.28	0.42	1.24	1.11	0.88	1.05	4.97
เวียดนาม	0.001	0.74	0.88	0.93	1.13	118.57	122.25
กัมพูชา	1.12	0.00	1.50	10.89	5.23	0.07	18.81
บรูไน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
มาเลเซีย	0.52	0.004	0.001	0.01	0.004	0.10	0.64
ฟิลิปปินส์	0.00	0.08	0.00	0.00	0.00	0.003	0.08
จีน	0.35	0.20	0.27	0.80	2.57	1.02	5.20
รวม	9.45	11.48	15.09	28.23	51.63	123.34	239.21

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

3.3 การนำเข้า การส่งออก และดุลการค้าฝักของประเทศไทย

3.3.1 การนำเข้าฝักของประเทศไทย

1) แนวโน้มการนำเข้าฝักของประเทศไทย

ฝักที่ประเทศไทยมีแนวโน้มการนำเข้าจากต่างประเทศอย่างต่อเนื่องระหว่างปี 2550 - 2555 โดยฝักที่มีมูลค่าการนำเข้ามากที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ มั่นสำปะหลัง แครร์รอต เห็ดชิอิทาเกะ กะหล่ำปลี และหอมหัวเล็ก ตามลำดับ (กรมศุลกากร, 2556)

จากการเปรียบเทียบแนวโน้มการนำเข้าระหว่างปี 2550 - 2555 พบว่า แนวโน้มการนำเข้ามั่นสำปะหลังของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2550 ด้วยมูลค่านำเข้า 27.34 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 2,469.54 ล้านบาทในปี 2555 หรือร้อยละ 8,932.70 เนื่องจากประเทศไทยมีความต้องการมั่นสำปะหลังเพิ่มขึ้น ความต้องการเพิ่มขึ้นดังกล่าวนอกเหนือจากการใช้เพื่อเป็นอาหารแล้วยังเป็นความต้องการเพื่อใช้ด้านพลังงานด้วย ทั้งนี้เนื่องจากประเทศผู้ผลิตในภูมิภาคเอเชีย เช่น ประเทศไทย จีน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนามต่างมีนโยบายส่งเสริมการผลิตพลังงานทดแทนเชื้อเพลิงจากฟอสซิลมากขึ้น สำหรับภูมิภาคเอเชียพบว่า ประเทศอินโดนีเซียกลายเป็นผู้ผลิตมั่นสำปะหลังมากเป็นอันดับหนึ่งแทนประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาการ

ระบาคของเพ็ลยเป่งส่งผลให้ผลผลิตลดลงในปี 2553 จนต้องนำเข้มนสำปะหลังจากประเทศอื่นเพิ่มขึ้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556) สำหรับแนวโนม้การนำเข้าแคร้รอตของประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก 610.37 ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 1,129.14 ล้านบาทในปี 2555 หรือร้อยละ 84.99 ส่วนแนวโนม้การนำเข้าเห็ดชิอิทาเกะลดลงจาก 23.14 ล้านบาทในปี 2550 เหลือเพียง 3.79 ล้านบาทในปี 2554 และมีมูลค่าเพิ่มขึ้นในปี 2555 เท่ากับ 791.84 ล้านบาท ซึ่งการนำเข้าส่วนใหญ่ประเทศไทยนำเข้าพืชผักเหล่านี้มาจากประเทศจีน เนื่องมาจากประเทศจีนเป็นประเทศใหญ่ที่มีพื้นที่เพาะปลูกมาก อีกทั้งพื้นที่ส่วนใหญ่มีอากาศหนาวเย็นเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชเมืองหนาว ทำให้มีการนำเข้าประเทศไทยตลอดทั้งปีเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไทยเสียเปรียบด้านการค้ากับประเทศจีน เพราะภูมิอากาศของไทยค่อนข้างเป็นเมืองร้อน และมีฤดูหนาวเพียงช่วงระยะสั้นเป็นผลทำให้รสชาติของผักเมืองหนาวที่ผลิตได้ด้อยกว่า อีกทั้งราคาพืชผักของประเทศไทยยังถูกกว่าเพราะนอกจากประเทศจีนมีพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าทำให้ผลผลิตที่ผลิตออกมาได้มีจำนวนมากกว่า อีกทั้งต้นทุนค่าใช้จ่ายในด้านแรงงานและด้านอื่นยังต่ำกว่าประเทศไทยส่งผลให้ราคาผักถูกกว่า และความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยสามารถแข่งขันด้านการตลาดกับจีนได้ (ตารางที่ 3.11)

ตารางที่ 3.11 มูลค่าการนำเข้าผักของประเทศไทยระหว่างปี 2550 – 2555

รายการ	ปี						รวม
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
มันสำปะหลัง	27.34	116.41	590.37	299.73	952.61	2,469.54	4,456.00
แคร้รอต	610.37	778.83	967.28	956.35	1,052.66	1,129.14	5,494.63
เห็ดชิอิทาเกะ	23.14	2.87	3.74	1.87	3.79	791.84	827.25
กะหล่ำปลี	0.00	49.00	0.00	54.33	181.25	626.73	911.31
หอมหัวเล็ก	208.42	318.83	267.80	126.99	373.08	460.31	1,755.43

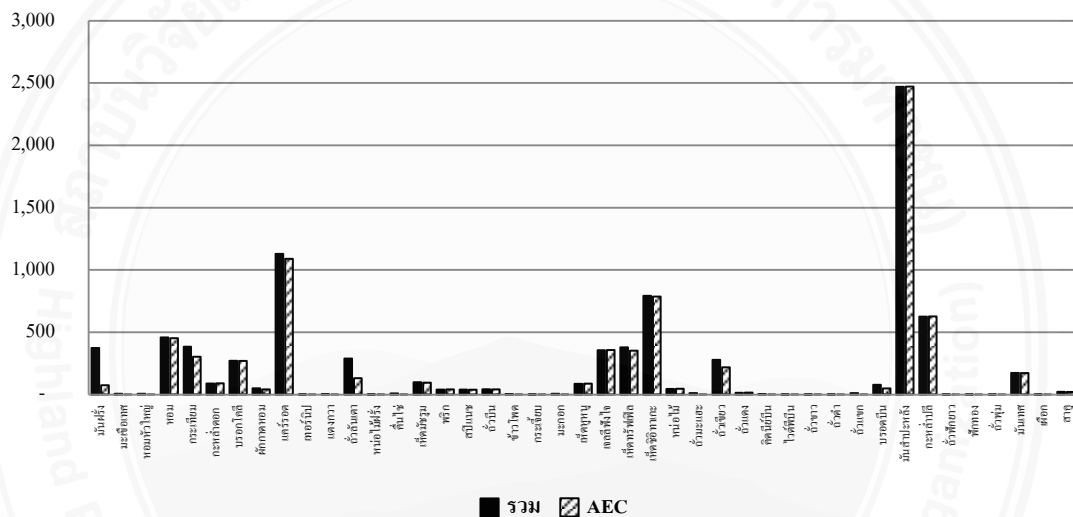
ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

2) มูลค่าการนำเข้าผักของประเทศไทยปี 2555

ประเทศไทยนำเข้าผักจากต่างประเทศหลายแหล่ง หากจำแนกแหล่งนำเข้าสามารถจำแนกได้เป็น 2 แหล่งที่สำคัญคือ จากประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีที่ตั้งอยู่ใกล้ประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ เมื่อพิจารณามูลค่าการนำเข้าผักจำแนกตามแหล่งผลิตในปี 2555 แล้วพบว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นแหล่งอุปทานผักที่สำคัญของประเทศไทยกล่าวคือ ในปี 2555 ประเทศไทยนำเข้ามันสำปะหลังด้วยมูลค่าสูงสุด รองลงมาคือ แคร้รอตและเห็ดชิอิทาเกะ โดยมูลค่านำเข้ามัน

ลำปะหลังรวมทั้งหมดเท่ากับ 2,469.54 ล้านบาท ทั้งหมดเป็นการนำเข้าจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ส่วนมูลค่าการนำเข้าแร่รัตนทั้งสิ้นเท่ากับ 1,129.14 ล้านบาท เป็นการนำเข้าจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเท่ากับ 1,087.20 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 96.29 ของมูลค่านำเข้าแร่รัตนทั้งหมดของประเทศไทย สำหรับการนำเข้าเห็ดชิวทาเกะของประเทศไทยมีมูลค่ารวมเท่ากับ 791.84 ล้านบาท โดยเป็นการนำเข้าจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเท่ากับ 785.80 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 99.2 ของมูลค่าการนำเข้าเห็ดชิวทาเกะทั้งหมดของประเทศไทย จะเห็นได้ว่ามูลค่าการนำเข้าผักของประเทศไทยในสามอันดับแรกส่วนใหญ่นำเข้ามาจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน (ภาพที่ 3.10)

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

ภาพที่ 3.10 มูลค่าการนำเข้าผักของประเทศไทยปี 2555

เมื่อพิจารณาการนำเข้าผักจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนจำแนกรายประเทศแล้วพบว่า ประเทศไทยนำเข้ามันสำปะหลังจาก 3 ประเทศหลัก ได้แก่ ประเทศกัมพูชา สปป.ลาว และจีน โดยเป็นการนำเข้าประเทศกัมพูชาสูงสุดด้วยมูลค่านำเข้าเท่ากับ 2,407.43 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 97.52 ของมูลค่านำเข้ามันสำปะหลังทั้งหมดในปี 2555 ส่วนแร่รัตนเป็นการนำเข้าจากประเทศจีนและเวียดนาม โดยเกือบทั้งหมดเป็นการนำเข้าจากประเทศจีนด้วยมูลค่านำเข้าในปี 2555 เท่ากับ 1,086.20 ล้านบาท สำหรับเห็ดชิวทาเกะเป็นการนำเข้าจากประเทศจีนเป็นหลักรองลงมา ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ด้วยมูลค่าเท่ากับ 784.60, 0.43 และ 0.40 ล้านบาท ตามลำดับ การนำเข้ากะหล่ำปลีนั้นพบว่า เป็นการนำเข้าจากสปป.ลาวและจีน ซึ่งมีมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ

372.49 และ 253.46 ล้านบาท ตามลำดับ ส่วนการนำเข้าหอมหัวเล็กเป็นการนำเข้าจากประเทศจีน อินโดนีเซีย และพม่า (ตารางที่ 3.12)

ตารางที่ 3.12 มูลค่าการนำเข้าผักจำแนกตามประเทศสมาชิกอาเซียนในปี 2555

ประเทศ	ประเภทผัก				
	มันสำปะหลัง	แครอท	เห็ดชิอิทาเกะ	กะหล่ำปลี	หอมหัวเล็ก
กัมพูชา	2,407.43	0.00	0.09	0.00	0.00
อินโดนีเซีย	0.00	0.00	0.03	0.00	151.24
ลาว	60.97	0.00	0.01	372.49	0.00
มาเลเซีย	0.00	0.00	0.24	0.00	0.00
พม่า	0.00	0.00	0.00	0.00	32.85
ฟิลิปปินส์	0.00	0.00	0.40	0.00	0.00
สิงคโปร์	0.00	0.00	0.43	0.00	0.00
เวียดนาม	0.00	1.00	0.00	0.00	1.35
จีน	0.19	1,086.20	784.60	253.46	266.59
รวม	2,468.59	1,087.20	785.80	625.95	452.03

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

3.3.2 การส่งออกผักของประเทศไทย

1) แนวโน้มการส่งออกผักของประเทศไทย

นอกจากการนำเข้าผักแล้วประเทศไทยยังสามารถผลิตผักจนสามารถเหลือส่งออกได้ โดยระหว่างปี 2550–2555 มูลค่าการส่งออกผักของประเทศไทย 5 อันดับแรก ได้แก่ มันสำปะหลัง ถั่วเขียว ข้าวโพด กระเจี๊ยบ และหอมหัวเล็ก ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแนวโน้มการส่งออกพบว่า แนวโน้มการส่งออกมันสำปะหลังของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 19,015.77 ล้านบาทในปี 2550 เป็น 26,706.86 ล้านบาทในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 40.45 สำหรับแนวโน้มส่งออกถั่วเขียวมีมูลค่าลดลงจาก 1,590.34 ล้านบาทในปี 2550 เหลือเพียง 1,158.08 ล้านบาทในปี 2555 หรือลดลงร้อยละ 37.33 และแนวโน้มส่งออกหอมหัวเล็กหรือหอมแดงลดลงจาก 431.65 ล้านบาท เหลือเพียง 396.56 ล้านบาทในปี 2555 หรือลดลงร้อยละ 8.85 ส่วนแนวโน้มส่งออกข้าวโพดมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 347.25 ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 634.51 ล้านบาทในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 82.72 และแนวโน้มส่งออกกระเจี๊ยบมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 113.32 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 400.82 ล้านบาทในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 253.71 (ตารางที่ 3.13)

ตารางที่ 3.13 มูลค่าการส่งออกผักของประเทศไทยระหว่างปี 2550 – 2555

รายการ	ปี						รวม
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
มันสำปะหลัง	19,015.77	15,706.97	20,457.52	25,987.68	29,543.43	26,706.86	137,418.23
ถั่วเขียว	1,590.34	1,735.86	2,207.02	1,850.25	1,653.09	1,158.08	10,194.64
ข้าวโพด	347.25	487.36	521.41	466.58	633.39	634.51	3,090.50
กระเจี๊ยบ	113.32	113.49	94.13	80.20	121.91	400.82	923.87
หอมหัวเล็ก	431.65	169.76	265.76	210.05	590.81	396.56	2,064.59

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

เมื่อพิจารณาแยกในรายละเอียดของผักแต่ละชนิดมีดังนี้ มันสำปะหลัง ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกมันสำปะหลังรายใหญ่ของโลก โดยมีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 79.56 รองลงมา ได้แก่ เวียดนามและอินโดนีเซีย มีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 9.73 และ 2.42 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจำแนกตามประเภทผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่ส่งออกพบว่า ระหว่างปี 2551 - 2555 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ได้แก่ มันเส้น มันอัดเม็ด และแป้งมันสำปะหลัง เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.35 และ 16.20 ต่อปี ตามลำดับ โดยมูลค่าการส่งออกมันเส้นและแป้งมันสำปะหลังมีแนวโน้มการส่งออกเพิ่มขึ้น เนื่องจากผลผลิตมันสำปะหลังมีผลผลิตเพิ่มขึ้น อีกทั้งประเทศคู่ค้าของไทยมีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประเทศจีนเป็นประเทศผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังรายใหญ่ที่สุดของประเทศไทย เนื่องจากต้องการใช้มันเส้นเพื่อนำไปผลิตแอลกอฮอล์และแป้งมันสำปะหลังเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมกระดาษและสิ่งทอ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555)

การส่งออกถั่วเขียวประเทศไทยเป็นการส่งออกในลักษณะทั้งเมล็ดและผลิตภัณฑ์แปรรูป ได้แก่ ถั่วเขียว ผลิตภัณฑ์วันเส้น แป้งถั่วเขียว ถั่วชิก และถั่วอกบรรจุกระป๋อง ซึ่งปริมาณการส่งออกถั่วเขียวในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (2550 - 2555) มีมูลค่าการส่งออกลดลง เนื่องจากความต้องการใช้ถั่วเขียวในประเทศลดลง โดยมูลค่าการส่งออกถั่วเขียวในปี 2555 เท่ากับ 1,158.08 ล้านบาท ลดลงจากปี 2554 คิดเป็นร้อยละ 72.74 แต่การส่งออกถั่วเขียวมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องเนื่องจากความต้องการถั่วเขียวไปใช้ในอุตสาหกรรมเพาะถั่วงอก อุตสาหกรรมขนมหวาน การผลิตแป้งถั่วเขียว และวันเส้นมีความต้องการมากขึ้น (กรมประชาสัมพันธ์, 2550)

ข้าวโพดหวานมีแนวโน้มความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากประเทศผู้ผลิตและผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ได้มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ไปปลูกพืชพลังงาน

ทดแทน และประเทศสหภาพยุโรปมีแนวโน้มขยายความต้องการเพิ่มขึ้น รวมทั้งประเทศในกลุ่มประเทศเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และไต้หวัน มีความต้องการนำเข้าข้าวโพดหวานเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศผู้นำในการผลิตข้าวโพดหวานในแถบประเทศเอเชีย ซึ่งได้เปรียบต้นทุนการขนส่งที่ต่ำกว่าประเทศคู่แข่งรายอื่น ๆ เช่น ฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา ถึงแม้ว่าประเทศเวียดนามและจีนมีการผลิตข้าวโพดหวานส่งออกไปต่างประเทศได้บ้าง แต่ก็ยังมีปริมาณและคุณภาพไม่ได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาดโลก จึงเป็นโอกาสของประเทศไทยที่จะขยายการผลิตและการส่งออกข้าวโพดหวานต่อไปในอนาคตข้างหน้าได้ ประเทศคู่ค้าที่สำคัญได้แก่ อังกฤษ เยอรมนี รัสเซีย เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และไต้หวัน ซึ่งนำเข้าข้าวโพดหวานทั้งในรูปแบบดิบ สุก แห้งแข็ง และข้าวโพดกระป๋องจากประเทศไทย (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2550)

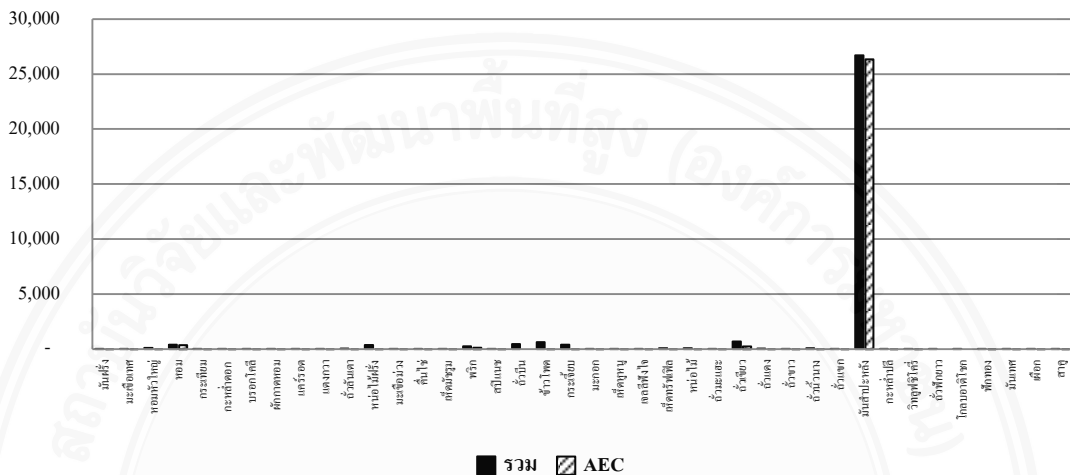
กระเจียบในที่นี้คือ กระเจียบเขียวเป็นพืชผักส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย ตลาดหลักคือ ประเทศญี่ปุ่น โดยส่งออกในลักษณะผักสดและแช่แข็งมีปริมาณการส่งออกกระเจียบในปี 2555 เพิ่มขึ้นจากปี 2550 คิดเป็นร้อยละ 82.72 ส่วนประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนที่เป็นประเทศคู่ค้าของไทยคือ ประเทศเวียดนาม โดยในปี 2555 ประเทศไทยส่งออกกระเจียบไปยังเวียดนามคิดเป็นร้อยละ 52.18 ของการส่งออกไปยังประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน (กรมวิชาการเกษตร, 2555)

หอมหัวเล็กหรือหอมแดง ตลาดส่งออกหอมแดงที่สำคัญของประเทศไทยคือ ประเทศอินโดนีเซีย ในปี 2555 เปรียบเทียบกับปี 2554 พบว่า มูลค่าการส่งออกหอมแดงลดลงเนื่องจากประเทศอินโดนีเซียยกเลิกภาษีสินค้าเกษตรเป็นร้อยละ 0 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 และได้ออกกฎระเบียบควบคุมการนำเข้าสินค้าต่าง ๆ ได้แก่ ผัก และผลไม้ พืชหัว รวมทั้งหอมแดง กำหนดให้สินค้าต้องไม่มีสารเคมีและโลหะหนักตกค้างหรือการปนเปื้อนทางชีววิทยา เช่น มีแมลงศัตรูพืชหรือสิ่งมีชีวิตอื่นติดไปกับสินค้า ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการส่งออกหอมแดงของประเทศไทยไปยังอินโดนีเซีย (เกษตรต่างประเทศ, 2556)

2) มูลค่าการส่งออกผักของประเทศไทยปี 2555

แหล่งส่งออกผักของประเทศไทยสามารถจำแนกออกเป็น 2 แหล่งดังเช่นการนำเข้า ประกอบด้วย ประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศนอกสมาชิกอาเซียน โดยในปี 2555 ผักที่มีมูลค่าส่งออกสูงสุด 3 อันดับแรกของประเทศไทยประกอบด้วย มันสำปะหลัง ถั่วเขียว และข้าวโพดหวาน ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกมันสำปะหลังรวมทั้งหมด 26,706.86 ล้านบาท โดยเป็นมูลค่าการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน 26,344.56 ล้านบาท หรือร้อยละ 98.64 ของมูลค่าการส่งออกมันสำปะหลังของประเทศไทยปี 2555 สำหรับการส่งออกถั่วเขียวมีมูลค่ารวมทั้งหมด 699.78 ล้านบาท โดยเป็นการส่งออกถั่วเขียวไปยังกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเท่ากับ 254.16 ล้านบาท หรือร้อยละ 36.32 ของมูลค่าการส่งออกถั่วเขียวของประเทศไทยปี 2555 สำหรับมูลค่าการ

ส่งออกข้าวโพดหวานรวมทั้งสิ้นเท่ากับ 634.51 ล้านบาท โดยเป็นมูลค่าการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเท่ากับ 28.73 ล้านบาท หรือร้อยละ 4.53 ของมูลค่าการส่งออกข้าวโพดของประเทศไทยปี 2555 (ภาพที่ 3.11)

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

ภาพที่ 3.11 มูลค่าการส่งออกผักของประเทศไทยปี 2555

เมื่อพิจารณาเฉพาะการส่งออกผักของประเทศไทยไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนพบว่า ในปี 2555 ประเทศไทยส่งออกผักไปยังประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนมากที่สุด อันดับแรกคือ มั่นสำปะหลัง โดยส่งไปยังประเทศจีน อินโดนีเซีย และพม่า มีมูลค่าส่งออกเท่ากับ 26,265.81, 78.47 และ 0.15 ล้านบาท ตามลำดับ อันดับที่สองคือ ถั่วเขียว ประเทศคู่ค้าที่สำคัญประกอบด้วย ประเทศจีน กัมพูชา และมาเลเซีย ด้วยมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 97.80, 44.22 และ 34.04 ล้านบาท ตามลำดับ อันดับที่สามคือ ข้าวโพดหวาน โดยส่งไปยังประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และจีน มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 11.42, 10.54 และ 3.60 ล้านบาท ตามลำดับ อันดับที่สุดคือ กระเจี๊ยบ เป็นการส่งออกไปยังประเทศเวียดนาม สิงคโปร์ และมาเลเซีย ตามลำดับ ด้วยมูลค่าส่งออกเท่ากับ 0.67, 0.54 และ 0.07 ล้านบาท ตามลำดับ (ตารางที่ 3.14)

ตารางที่ 3.14 มูลค่าการส่งออกผักจำแนกตามประเทศสมาชิกอาเซียนในปี 2555

ประเทศ	ประเภทผัก				
	มันสำปะหลัง	ถั่วเขียว	ข้าวโพด	กระเจี๊ยบ	หอมหัวเล็ก
กัมพูชา	0.00	44.22	0.02	0.00	0.00
อินโดนีเซีย	78.47	9.95	11.42	0.00	323.66
ลาว	0.11	0.00	0.00	0.00	0.01
มาเลเซีย	0.00	34.04	10.54	0.07	50.85
พม่า	0.15	0.00	0.00	0.00	0.00
ฟิลิปปินส์	0.00	15.65	0.04	0.00	0.00
สิงคโปร์	0.02	25.20	1.87	0.54	1.28
เวียดนาม	0.00	27.30	1.24	0.67	0.55
จีน	26,265.81	97.80	3.60	0.00	0.29
รวม	26,344.56	254.16	28.73	1.28	376.64

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

3.3.3 คุณลักษณะของประเทศไทย

จากสถิติคุณลักษณะของประเทศไทยช่วงปี 2550 – 2555 พบว่า ผักที่มีคุณลักษณะโดดเด่น (มูลค่าการส่งออกมากกว่ามูลค่าการนำเข้า) มาโดยตลอด ได้แก่ มันสำปะหลัง ถั่วเขียว ข้าวโพด หวาน กระเจี๊ยบ และหน่อไม้ฝรั่ง ผักเหล่านี้เป็นผักที่ปลูกในที่ราบ ผักที่ปลูกบนพื้นที่สูงได้และได้คุณลักษณะ ได้แก่ มะเขือเทศ ส่วนผักที่ประเทศไทยขาดคุณลักษณะ (มูลค่าการส่งออกน้อยกว่ามูลค่าการนำเข้า) มาโดยตลอดและสามารถผลิตในที่สูงได้ ได้แก่ แคร้รอต เห็ดชิตาเกะ กะหล่ำปลี บล็อกโคลี (ตารางที่ 3.15)

ตารางที่ 3.15 มูลค่าการค้าพืชบางชนิดของประเทศไทยระหว่างปี 2550 – 2555

รายการ	ปี					
	2550	2551	2552	2553	2554	2555
ถั่วป็น	788.14	651.92	608.72	718.22	410.54	415.77
ถั่วแดง	4.16	13.32	22.08	32.29	29.94	26.70
มะเขือเทศ	4.97	4.74	8.68	4.10	2.03	7.89
พริกทอง	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.05
บรัสเซลล์เปรอต	0.15	-0.58	-0.01	-1.28	-0.26	0.27
วิทลูฟซีโครี	0.63	-0.58	-0.77	0.12	0.06	-0.04
โกลบอติโซก	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-0.25
ถั่วพุ่ม	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-0.33
เคเปอร์	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-0.76
เทอร์นิป	-22.57	-4.92	-0.06	-0.65	-0.12	-0.78
ไวต์พีป็น	-0.69	-1.49	-2.66	-1.67	-2.16	-2.53
ถั่วแขก	20.53	61.21	27.60	28.14	3.79	-4.94
สปีแนช	-15.02	-7.28	-10.25	-25.85	-38.93	-39.68
ผักกาดหอม	11.52	-22.57	-25.56	-35.16	-46.94	-44.58
เห็ดมัทรม	-530.18	-306.49	-246.84	-141.78	-62.82	-60.63
หอม	223.23	-149.08	-2.04	83.06	217.73	-63.75
บรอกคิน	-36.34	-72.40	0.25	-74.15	-114.37	-79.97
กะหล่ำดอก	-42.90	-56.26	-63.27	-65.72	2.84	-88.94
มันเทศ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-172.68
ถั่วลันเตา	-31.41	-189.57	-195.01	-227.12	-257.87	-240.13
บล็อกโคลี่	-191.43	-212.94	-266.14	-278.17	-337.59	-265.98
เห็ดทรัฟเฟิล	-33.10	-20.00	-162.27	-43.64	-19.61	-291.10
กะหล่ำปลี	5.94	-39.36	0.00	-49.79	-176.32	-615.25
เห็ดชิตาเกะ	-22.98	2.75	-3.25	-1.22	-3.05	-791.34
แครร์รอต	-609.05	-777.57	-967.01	-956.34	-1,051.91	-1,126.81

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

การขาดดุลการค้าในพืชหลายชนิดสะท้อนถึงศักยภาพในการแข่งขันของเกษตรกรของประเทศไทยที่มาจากต้นทุนการผลิตของเกษตรกรไทยอาจสูงกว่าของประเทศคู่ค้า โดยเฉพาะประเทศจีนที่มีพืชหลายชนิด เช่น มะเขือเทศ บล็อกโคลี่ กะหล่ำดอก สปีแนช แครร์รอต และ

กะหล่ำปลี ฯลฯ ที่ประเทศจีนมีความได้เปรียบจากสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมกว่าประเทศไทย หากประเทศไทยยังต้องการศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลก การยกระดับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่และคุณภาพผลผลิตเป็นสิ่งที่เกษตรกรไทยควรตระหนัก

3.4 การนำเข้า การส่งออก และดุลการค้าไม้ผลของประเทศไทย

3.4.1 การนำเข้าไม้ผลของประเทศไทย

1) แนวโน้มการนำเข้าไม้ผลของประเทศไทย

ผลไม้ที่ประเทศไทยมีแนวโน้มการนำเข้าจากต่างประเทศอย่างต่อเนื่องระหว่างปี 2550 - 2555 โดยผลไม้ที่มีมูลค่าการนำเข้ามากที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ แอปเปิล องุ่น ส้ม มะม่วงหิมพานต์ และมะพร้าว ตามลำดับ (กรมศุลกากร, 2556)

จากการเปรียบเทียบแนวโน้มการนำเข้าระหว่างปี 2550 - 2555 พบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มการนำเข้าแอปเปิลเพิ่มขึ้นด้วยมูลค่า 2,439.69 ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 3,686.05 ล้านบาทในปี 2555 หรือร้อยละ 51.09 เนื่องจากแอปเปิลมีราคาไม่สูงมากนักถึงแม้ประเทศไทยจะสามารถผลิตเองได้ แต่ก็ยังเป็นจำนวนน้อยเพราะแอปเปิลเป็นผลไม้เมืองหนาวจึงทำการเพาะปลูกได้เพียงบางพื้นที่ของประเทศเท่านั้น ส่วนการนำเข้าองุ่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 253.33 ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 2,750.73 ล้านบาทในปี 2555 หรือร้อยละ 985.83 สำหรับการนำเข้าส้มมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในปี 2550 มีมูลค่านำเข้า 724.33 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 1,009.32 ล้านบาทในปี 2552 และเพิ่มขึ้นเป็น 2,163.44 ล้านบาทในปี 2555 ซึ่งการนำเข้าส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าจากประเทศจีน (ตารางที่ 3.16)

ตารางที่ 3.16 มูลค่าการนำเข้าผลไม้ของประเทศไทยระหว่างปี 2550 - 2555

รายการ	ปี						รวม
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
แอปเปิล	2,439.69	3.50	39.91	3,919.30	4,161.55	3,686.05	14,250.00
องุ่น	253.33	1,547.08	582.56	1,754.91	2,299.71	2,750.73	9,188.32
ส้ม	724.33	568.98	1,009.32	907.48	2,146.78	2,163.44	7,520.33
มะม่วงหิมพานต์	253.32	669.72	577.26	929.59	975.51	1,284.77	4,690.17
มะพร้าว	13.01	3.01	18.44	42.90	1,347.38	355.67	1,780.41

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

ภาพที่ 3.12 มูลค่าการนำเข้าผลไม้ของประเทศไทยปี 2555

เมื่อพิจารณาการนำเข้าผลไม้จากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนจำแนกรายประเทศ แล้วพบว่า ประเทศไทยนำเข้าผลไม้ 3 อันดับแรก ได้แก่ แอปเปิล องุ่น และส้ม จากประเทศจีน ด้วยมูลค่านำเข้าในปี 2555 เท่ากับ 2,096.51, 1,535.73 และ 1,936.02 ล้านบาท สำหรับการนำเข้ามะม่วง หิมพานต์ของประเทศไทยนำเข้าจากประเทศเวียดนามด้วยมูลค่านำเข้า 962.39 ล้านบาท ส่วนการนำเข้ามะพร้าวของประเทศไทยนำเข้าจากประเทศอินโดนีเซียด้วยมูลค่านำเข้า 252.72 ล้านบาทในปี 2555 (ตารางที่ 3.17)

ตารางที่ 3.17 มูลค่าการนำเข้าผลไม้จากประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนในปี 2555

ประเทศ	ประเภท				
	แอปเปิล	องุ่น	ส้ม	มะม่วงหิมพานต์	มะพร้าว
บรูไน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
กัมพูชา	0.00	0.00	0.00	0.00	0.48
อินโดนีเซีย	0.00	0.00	0.00	0.08	252.72
ลาว	0.00	0.00	0.00	1.67	0.00
มาเลเซีย	3.60	15.10	3.66	0.00	0.00
พม่า	0.00	0.00	23.44	38.93	0.00
ฟิลิปปินส์	0.00	0.00	0.00	0.00	33.44
สิงคโปร์	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
เวียดนาม	0.00	0.00	0.00	962.39	47.11
จีน	2,096.51	1,535.73	1,936.02	0.00	0.00
รวม	2,100.11	1,550.83	1,963.12	1,003.07	333.75

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

3.4.2 การส่งออกผลไม้ของประเทศไทย

1) แนวโน้มการส่งออกผลไม้ของประเทศไทย

เมื่อพิจารณาแนวโน้มการส่งออกระหว่างปี 2550 – 2555 มูลค่าการส่งออกผลไม้ สูงสุด 5 อันดับแรกของประเทศไทย ได้แก่ ลำไย ทุเรียน มังคุด มะม่วง และมะขาม เนื่องจากผลไม้เหล่านี้ประเทศไทยปลูกได้เป็นจำนวนมากและปลูกได้แพร่หลาย โดยเฉพาะการผลิตลำไยและทุเรียนสามารถส่งออกมากเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2556) อีกทั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงพาณิชย์มีการควบคุมดูแลเพื่อการพัฒนาและใช้นโยบายสนับสนุนส่งเสริมเพื่อให้ผลผลิตมีประสิทธิภาพและส่งออกเพิ่มสูงขึ้น แนวโน้มส่งออก

ลำไย ทูเรียน มังคุด มะม่วง และมะขามของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น ลำไยในปี 2550 มีมูลค่าส่งออก 4,446.45 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 16,554.28 ล้านบาทในปี 2555 หรือร้อยละ 272.30 ส่วน ทูเรียนในปี 2550 มีมูลค่าส่งออก 2,643.43 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 6,399.91 ล้านบาทในปี 2555 หรือร้อยละ 142.11 สำหรับมังคุดในปี 2550 มีมูลค่าส่งออก 727.60 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 2,518.94 ล้านบาทในปี 2555 หรือร้อยละ 412.00 (ตารางที่ 3.18)

ตารางที่ 3.18 มูลค่าการส่งออกผลไม้ของประเทศไทยระหว่างปี 2550 – 2555

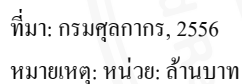
รายการ	ปี					
	2550	2551	2552	2553	2554	2555
ลำไย	4,446.45	4,462.79	6,235.38	5,638.57	14,444.36	16,554.28
ทูเรียน	2,643.43	3,671.29	4,769.90	4,393.42	5,360.03	6,399.91
มังคุด	727.60	0.00	1,879.06	1,955.83	2,070.74	2,518.94
มะม่วง	394.75	763.03	774.25	603.56	1,118.51	1,211.74
มะขาม	487.59	556.51	667.41	630.96	663.36	885.45
รวม	8,699.82	9,453.62	14,326.00	13,222.34	23,657.00	27,570.32

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

2) มูลค่าการส่งออกไม้ผลของประเทศไทยปี 2555

แหล่งส่งออกผลไม้ของประเทศไทยสามารถจำแนกออกเป็น 2 แหล่งดังเช่นการนำเข้าประกอบด้วย ประเทศสมาชิกอาเซียนและนอกสมาชิกอาเซียน โดยในปี 2555 ผลไม้ที่มีมูลค่าส่งออกสูงสุด 5 อันดับแรกของประเทศไทย ได้แก่ ลำไย ทูเรียน มังคุด มะม่วง และมะขามโดยมีมูลค่าการส่งออกลำไยรวมทั้งหมดเท่ากับ 16,554.28 ล้านบาท โดยมูลค่าการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเท่ากับ 15,221.92 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 91.95 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศไทยในปี 2550 - 2555 มูลค่าการส่งออกทูเรียนทั้งหมดเท่ากับ 6,399.91 ล้านบาท ซึ่งมูลค่าการส่งออกทูเรียนไปยังกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเท่ากับ 4,211.81 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 65.97 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศไทยในปี 2550 - 2555 สำหรับมูลค่าการส่งออกมังคุดรวมทั้งหมดเท่ากับ 2,518.94 ล้านบาท และมูลค่าการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเท่ากับ 1,969.48 บาท คิดเป็นร้อยละ 78.19 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศไทยในปี 2550 - 2555 สำหรับมูลค่าการส่งออกมะม่วงรวมทั้งหมดเท่ากับ 1,211.74 ล้านบาท ส่วนมูลค่าการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเท่ากับ 472.10 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 38.96 ของ

เมื่อพิจารณาเฉพาะการส่งออกผลไม้ของประเทศไทยไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนพบว่า ในปี 2555 ประเทศไทยส่งออกผลไม้ไปยังประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนมากที่สุด อันดับแรกคือ ลำไย โดยส่งออกไปยังประเทศเวียดนาม จีน และอินโดนีเซีย ด้วยมูลค่าส่งออกเท่ากับ 7,670.84, 4,668.23 และ 2,545.42 ล้านบาท ตามลำดับ อันดับที่สองคือ ทุเรียน ประเทศคู่ค้าที่สำคัญประกอบด้วย ประเทศจีน อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ด้วยมูลค่าส่งออกเท่ากับ 3,745.58, 425.68 และ 14.68 ล้านบาท ตามลำดับ อันดับที่สามคือ มังคุด เป็นการส่งออกไปยังประเทศจีน มาเลเซีย และพม่า ด้วยมูลค่าเท่ากับ 1,006.74, 891.48 และ 60.60 ล้านบาท อันดับที่ดีที่สุดคือ มะม่วง เป็นการส่งออกไปยังประเทศเวียดนาม มาเลเซีย และจีน ด้วยมูลค่าส่งออกเท่ากับ 288.41, 100.45 และ 41.43 ล้านบาท

บาท และอันดับห้าคือ มะขาม โดยส่งไปยังประเทศมาเลเซีย จีน และฟิลิปปินส์ ด้วยมูลค่าส่งออกเท่ากับ 35.05, 23.66 และ 23.50 ล้านบาท ตามลำดับ (ตารางที่ 3.19)

ตารางที่ 3.19 มูลค่าการส่งออกผลไม้จำแนกตามประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนในปี 2555

ประเทศ	ประเภท				
	ลำไย	ทุเรียน	มังคุด	มะม่วง	มะขาม
บรูไน	3.93	3.38	0.76	0.05	0.58
กัมพูชา	3.32	3.32	1.49	0.00	1.85
อินโดนีเซีย	2,545.42	425.68	3.69	13.16	12.06
ลาว	44.29	3.33	1.38	1.48	1.67
มาเลเซีย	85.29	14.68	891.48	100.45	35.05
พม่า	80.49	13.65	60.60	2.19	0.58
ฟิลิปปินส์	40.63	0.00	0.00	0.27	23.5
สิงคโปร์	82.80	4.72	3.35	24.66	16.83
เวียดนาม	7,670.84	7.47	0.00	288.41	15.00
จีน	4,668.23	3,745.58	1,006.74	41.43	23.66
รวม	15,225.24	4,221.81	1,969.48	472.10	130.78

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

3.4.3 คุณค่าผลไม้ผลของประเทศไทย

คุณค่าผลไม้ของประเทศไทยระหว่างปี 2550 - 2555 พบว่า ผลไม้ที่เกินคุณค่าการค้า (มูลค่าการส่งออกมากกว่ามูลค่าการนำเข้า) มาโดยตลอด ได้แก่ ลำไย ทุเรียน มะม่วง มะขาม และกล้วย ซึ่งในปี 2555 มีมูลค่าที่เกินคุณค่าเท่ากับ 16,551.52, 6,397.12, 1,196.61, 870.07 และ 260.60 ล้านบาท เนื่องจากประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตผลไม้เหล่านี้ค่อนข้างสูง และสำหรับผลไม้ที่ขาดคุณค่าการค้า (มูลค่าการส่งออกน้อยกว่ามูลค่าการนำเข้า) มาโดยตลอด ได้แก่ แอปเปิล องุ่น ส้ม มะม่วงหิมพานต์ และสตอเบอรี่ ซึ่งมีมูลค่าขาดคุณค่าเท่ากับ 3,613.10, 2,741.43, 2,125.42, 1,276.55 และ 330.07 ล้านบาท ตามลำดับ เนื่องจากเป็นผลไม้ที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตได้น้อยส่งผลให้ต้องนำเข้าจากต่างประเทศในอัตราสูง (ตารางที่ 3.20)

ตารางที่ 3.20 มูลค่าการค้าไม้ผลของประเทศไทยระหว่างปี 2550 – 2555

รายการ	ปี					
	2550	2551	2552	2553	2554	2555
ลำไย	4,389.91	4,417.71	6,161.85	5,634.21	14,429.90	16,551.52
ทุเรียน	2,643.16	3,612.90	4,769.90	4,389.07	5,355.91	6,397.12
มังคุด	727.60	-0.22	1,878.70	1,955.83	2,070.49	2,516.87
มะม่วง	344.01	724.45	768.95	595.35	1,093.51	1,196.61
ลูกหมาก	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1,020.80
มะขาม	480.41	494.59	657.11	626.92	615.24	870.07
มะพร้าว	347.21	407.45	374.11	408.00	-576.25	418.60
ชมพู่	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	364.14
กล้วย	245.84	185.29	274.67	202.77	1,012.76	260.60
ลิ้นจี่	172.00	133.73	389.02	161.96	58.65	233.13
เงาะ	41.58	66.63	69.70	93.02	124.82	150.29
สับปะรด	58.74	146.68	59.63	135.20	155.36	129.73
ส้มโอ	119.20	109.22	110.08	129.38	135.62	123.89
น้อยหน่า	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	114.31
ขนุน	5.69	12.77	49.40	65.66	85.76	84.64
ลองกอง	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	47.09
ฝรั่ง	55.76	32.50	31.55	36.63	47.56	41.93
เมล็ดบัว	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	28.96
กลางสาด มะเฟือง	0.02	0.32	0.12	2.24	3.71	12.90
บราซิลนัต	7.74	16.16	29.82	20.08	7.87	6.62
มะละกอ	-35.01	3.24	1.14	190.75	5.05	3.36
แตงโม	1.94	1.86	-3.06	-10.14	-3.48	2.47
สโโล	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.32
สละ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.22
โกสุมะ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

ตารางที่ 3.20 (ต่อ)

รายการ	ปี					
	2550	2551	2552	2553	2554	2555
พรุณ	-44.61	5.86	-20.44	-27.93	-32.03	0.00
ควินซ์	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-0.12
เคอร์เรนซ์	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-0.42
ละมุด	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-0.60
แอปปรicot	-1.34	-10.46	0.17	-7.39	-5.38	-2.83
มะเดื่อ	2.68	-7.27	-5.52	-3.38	-3.76	-5.62
พลัม	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-6.17
แครนเบอร์รี่	-2.09	-4.41	-11.87	-4.12	-4.97	-6.51
ท้อ	34.51	-21.19	-37.61	-40.22	-20.10	-7.03
lemons	-936.15	6.44	4.44	-7.43	-9.31	-14.03
มันฮ่อ	-8.10	-11.94	0.00	-16.64	-15.07	-16.87
อินทผลัม	-25.56	23.09	-11.60	-14.25	-9.78	-21.00
เฮเซลนัต	-21.87	-19.84	0.00	-21.61	-35.37	-22.09
ราสพ์เบอร์รี่	-9.97	-32.43	-43.24	-15.46	-21.92	-29.17
แคนตาลูป	3.57	0.86	-7.33	-18.13	-22.44	-33.75
พลับ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-41.52
เชอร์รี่เปรี้ยว	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-46.78
เชอร์รี่	-3.92	-2.99	-1.54	-7.67	-21.26	-55.59
อาโวคาโด	-24.68	-53.08	-78.79	-73.70	-63.83	-71.81
มาคาเดเมีย	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-85.28
พิสตาชิโอ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-111.62
กีวี	-32.30	-45.06	-71.18	-92.46	-117.21	-116.20
แก้วมังกร	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-239.27
อัลมอนต์	-212.13	-160.24	63.41	-7.53	-286.99	-289.74
เกาลัด	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-321.29
สตอเบอรี่	-24.28	-9.09	-34.99	-277.78	-314.10	-330.07
แพร์	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-774.16

ตารางที่ 3.20 (ต่อ)

รายการ	ปี					
	2550	2551	2552	2553	2554	2555
มะม่วงหิมพานต์	-243.58	-649.24	-568.37	-912.78	-966.42	-1,276.55
ส้ม	-386.84	-254.32	-873.49	-851.92	-2,052.78	-2,125.42
องุ่น	-252.36	-1,536.20	-578.91	-1,749.98	-2,293.24	-2,741.43
แอปเปิล	-2,403.32	40.92	-3.76	-3,838.40	-4,127.90	-3,613.10

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

3.5 การนำเข้า การส่งออก และดุลการค้าไม้ดอกของประเทศไทย

3.5.1 การนำเข้าไม้ดอกของประเทศไทย

1) แนวโน้มการนำเข้าไม้ดอกของประเทศไทย

เมื่อพิจารณาแนวโน้มการนำเข้าไม้ดอกพบว่า ระหว่างปี 2550 - 2555 ไม้ดอกที่มีการนำเข้าอย่างต่อเนื่องมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ คาร์เนชั่น กุหลาบ และเบญจมาศ ตามลำดับ (กรมศุลกากร, 2556)

จากการเปรียบเทียบการนำเข้าคาร์เนชั่นระหว่างปี 2550 - 2555 พบว่า มูลค่านำเข้าคาร์เนชั่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 3.05 ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มขึ้น 86.90 ล้านบาทในปี 2555 หรือเพิ่มร้อยละ 2,749.18 สำหรับแนวโน้มการนำเข้ากุหลาบเพิ่มขึ้นจาก 12.98 ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มขึ้น 91.91 ล้านบาทในปี 2555 ส่วนแนวโน้มการนำเข้าเบญจมาศแม้จะมีมูลค่าการนำเข้าเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับการนำเข้าคาร์เนชั่นและกุหลาบ แต่มีแนวโน้มการนำเข้าเพิ่มขึ้นจาก 0.17 ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มขึ้น 2.77 ล้านบาทในปี 2555 โดยในปี 2551 - 2552 เป็นปีที่มีมูลค่าการนำเข้าเบญจมาศลดลง เนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาภัยธรรมชาติ ส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น ประกอบกับสถานะเศรษฐกิจที่ซบเซาเป็นผลให้ประเทศไทยนำเข้าดอกเบญจมาศลดลง (ตารางที่ 3.21)

ตารางที่ 3.21 มูลค่าการนำเข้าไม้ดอกของประเทศไทยระหว่างปี 2550 – 2555

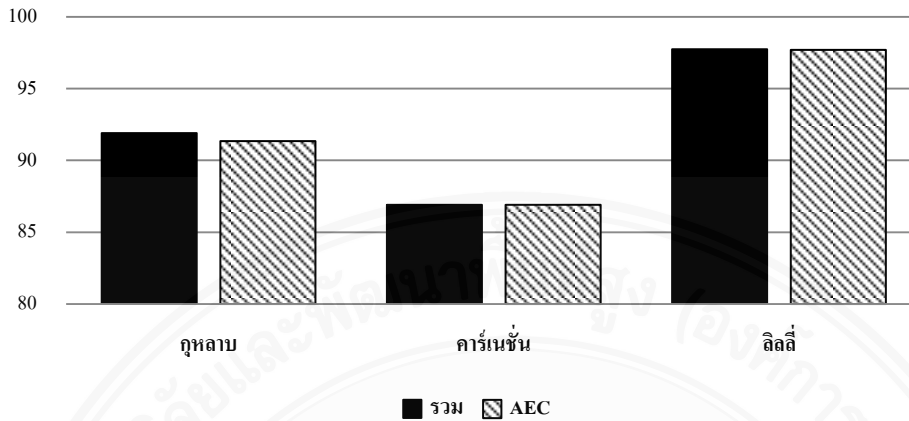
รายการ	ปี						รวม
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
กุหลาบ	12.98	16.92	32.03	50.08	58.75	91.91	262.67
คาร์เนชั่น	3.05	24.28	61.70	79.62	96.65	86.90	352.20
กล้วยไม้	0.14	0.43	1.17	0.84	0.20	0.74	3.52
เบญจมาศ	0.17	0.00	0.03	0.69	2.02	2.77	5.68
ลิลลี่	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	97.73	97.73
ดอกปทุมมา	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.15	0.15

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: 1) หน่วย: ล้านบาท, 2) ในช่วงปี พ.ศ. 2555 เนื่องจากสถิติยังไม่ครอบคลุมทั้งปี (ขาดเดือน พ.ย. และ ธ.ค.)

2) มูลค่าการนำเข้าไม้ดอกของประเทศไทยปี 2555

เมื่อพิจารณามูลค่าการนำเข้าไม้ดอกของประเทศไทยในปี 2555 พบว่า ประเทศไทยนำเข้าลิลลี่ด้วยมูลค่าสูงสุด รองลงมาคือ กุหลาบและคาร์เนชั่น โดยมูลค่านำเข้าลิลลี่รวมทั้งสิ้น 97.73 ล้านบาท เป็นการนำเข้าจากประเทศสมาชิกอาเซียนคิดเป็นร้อยละ 99.97 ของมูลค่านำเข้าลิลลี่ทั้งหมดของประเทศไทยในปี 2555 สำหรับมูลค่านำเข้ากุหลาบรวมทั้งสิ้น 91.91 ล้านบาท เป็นการนำเข้าจากประเทศสมาชิกอาเซียนคิดเป็นร้อยละ 99.39 ของมูลค่านำเข้ากุหลาบทั้งหมดของประเทศไทยในปี 2555 ส่วนมูลค่านำเข้าคาร์เนชั่นรวมทั้งสิ้น 86.90 ล้านบาท เป็นการนำเข้าจากประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด จะเห็นได้ว่ามูลค่าการนำเข้าไม้ดอกของประเทศไทยใน 3 อันดับแรกเป็นการนำเข้ามาจากประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน (ภาพที่ 3.14)

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

ภาพที่ 3.14 มูลค่าการนำเข้าไม้ดอกของประเทศไทยปี 2555

เมื่อพิจารณาการนำเข้าไม้ดอกจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนจำแนกรายประเทศแล้วพบว่า ประเทศไทยนำเข้าลิ้นจี่จากประเทศจีนและเวียดนาม โดยเป็นการนำเข้าจากประเทศจีนสูงสุดด้วยมูลค่านำเข้าเท่ากับ 97.69 ล้านบาท หรือร้อยละ 99.99 ของมูลค่านำเข้าลิ้นจี่ทั้งหมดจากประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีนในปี 2555 สำหรับกุหลาบ ประเทศไทยนำเข้ากุหลาบจากประเทศจีนและเวียดนาม โดยเป็นการนำเข้าจากประเทศจีนสูงสุดด้วยมูลค่า 91.33 ล้านบาท หรือร้อยละ 99.77 ของมูลค่านำเข้ากุหลาบทั้งหมดจากประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีนในปี 2555 ส่วนคาร์เนชั่น ประเทศไทยนำเข้าคาร์เนชั่นจากประเทศจีนและฟิลิปปินส์ โดยเป็นการนำเข้าจากประเทศจีนสูงสุดด้วยมูลค่า 86.90 ล้านบาท หรือร้อยละ 99.99 ของมูลค่านำเข้าคาร์เนชั่นทั้งหมดจากประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีนในปี 2555 จะเห็นได้ว่ามูลค่าการนำเข้าไม้ดอก 3 อันดับแรก ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้ามาจากประเทศจีน (ตารางที่ 3.22)

ตารางที่ 3.22 มูลค่าการนำเข้าไม้ดอกจากประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนในปี 2555

ประเภท	ประเทศสมาชิกอาเซียน			รวม
	เวียดนาม	ฟิลิปปินส์	จีน	
ลิลลี่	0.01	0.00	97.69	97.70
คาร์เนชั่น	0.00	0.01	86.90	86.90
กุหลาบ	0.02	0.00	91.33	91.35

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

3.5.2 การส่งออกไม้ดอกของประเทศไทย

1) แนวโน้มการส่งออกไม้ดอกของประเทศไทย

สำหรับแนวโน้มการส่งออกไม้ดอกพบว่า ระหว่างปี 2550 - 2555 ไม้ดอกที่มีมูลค่าส่งออกของประเทศไทย 3 อันดับแรก ได้แก่ กุหลาบ กล้วยไม้ กุหลาบ และเบญจมาศ เมื่อพิจารณาแนวโน้มการส่งออกกล้วยไม้พบว่า แนวโน้มการส่งออกกล้วยไม้ของประเทศไทยลดลงจาก 2,545.40 ล้านบาทในปี 2550 เหลือเพียง 1,736.76 ล้านบาทในปี 2555 เนื่องจากกล้วยไม้บางชนิดของไทยมีคุณภาพต่ำกว่ากล้วยไม้ของประเทศอื่นเป็นผลให้มีราคาถูกลงมูลค่าส่งออกจึงลดลง ส่วนการส่งออกกุหลาบของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกันจาก 44.20 ล้านบาทในปี 2550 เหลือเพียง 10 ล้านบาทในปี 2555 โดยในปี 2552 เป็นปีที่มีมูลค่าส่งออกกุหลาบลดลงมากที่สุด เนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาภัยธรรมชาติส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น ประกอบกับสภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซาเป็นผลให้ประเทศไทยส่งออกกุหลาบลดลง ส่วนการส่งออกเบญจมาศของประเทศไทยมีการเคลื่อนไหวขึ้นลงไม่แน่นอนกล่าวคือ ในปี 2550 มีมูลค่าส่งออกเบญจมาศเพียง 1.03 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 2.76 ล้านบาทในปี 2552 และกลับลดลงในปี 2553 เหลือเพียง 2.31 ล้านบาท จากนั้นกลับเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2554 - 2555 โดยในปี 2555 มีมูลค่าส่งออกเบญจมาศสูงสุดเท่ากับ 5.10 ล้านบาท สาเหตุที่การส่งออกเบญจมาศมีความผันผวน เนื่องจากขึ้นอยู่กับความต้องการใช้ดอกเบญจมาศในขณะนั้น (ตารางที่ 3.23)

ตารางที่ 3.23 มูลค่าการส่งออกไม้ดอกของประเทศไทยระหว่างปี 2550 – 2555

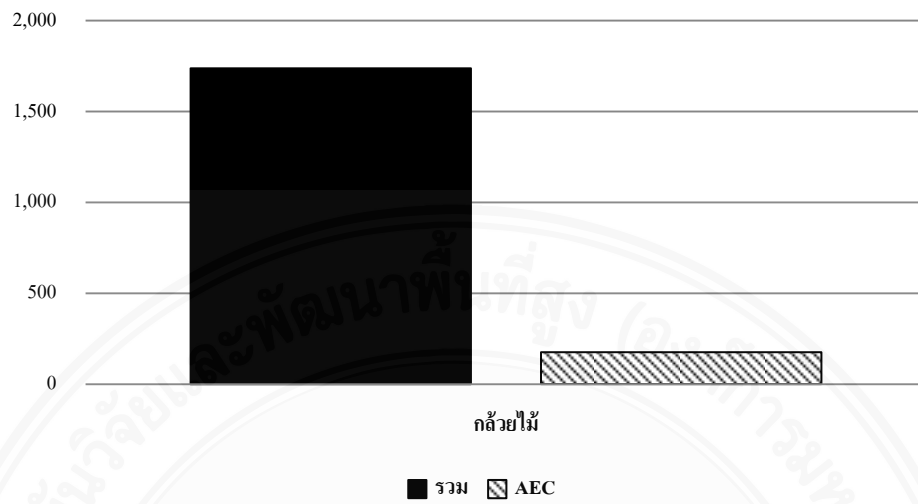
รายการ	ปี						รวม
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
กุหลาบ	44.20	2.74	1.39	5.85	2.63	10.00	66.81
คาร์เนชั่น	1.23	0.00	0.01	0.01	0.15	0.31	1.71
กล้วยไม้	2,545.40	2,411.07	2,366.43	2,305.15	2,220.19	1,736.76	13,585.00
เบญจมาศ	1.03	2.35	2.76	2.31	5.10	3.77	17.32
ลิลลี่	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.07	0.07
ดอกปทุมมา	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.25	0.25

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

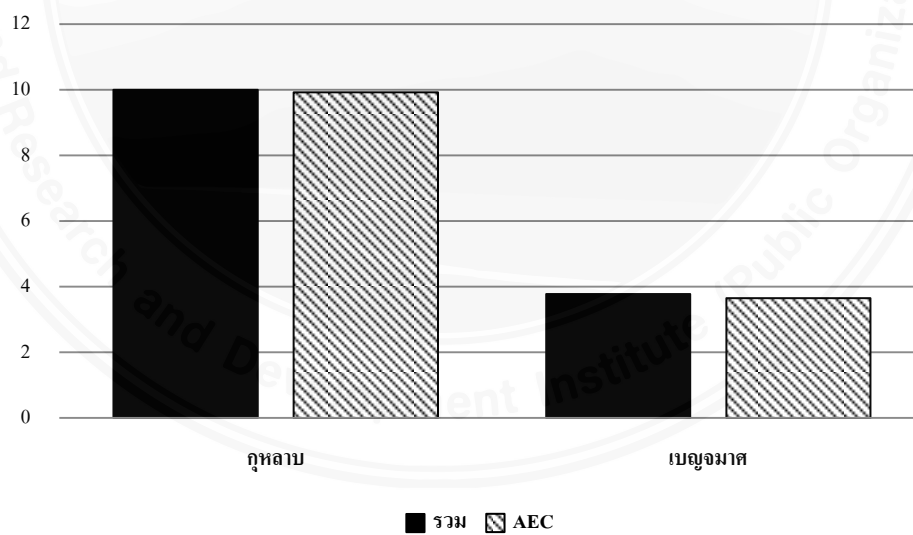
2) มูลค่าการส่งออกไม้ดอกของประเทศไทยปี 2555

เมื่อพิจารณามูลค่าส่งออกไม้ดอกของประเทศไทยในปี 2555 พบว่า ไม้ดอกที่มีมูลค่าส่งออกสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ กล้วยไม้ กุหลาบ และเบญจมาศ โดยมูลค่าส่งออกกล้วยไม้ของประเทศไทยรวมทั้งสิ้น 1,736.76 ล้านบาท เป็นการส่งออกไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีนคิดเป็นร้อยละ 10.12 ของมูลค่าส่งออกกล้วยไม้ทั้งหมดของประเทศไทยในปี 2555 สำหรับมูลค่าส่งออกกุหลาบรวมทั้งสิ้น 10 ล้านบาท เป็นการส่งออกไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีนคิดเป็นร้อยละ 99.20 ของมูลค่าส่งออกกุหลาบทั้งหมดของประเทศไทยในปี 2555 ส่วนมูลค่าส่งออกเบญจมาศของรวมทั้งสิ้น 3.77 ล้านบาท เป็นการส่งออกไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีนคิดเป็นร้อยละ 96.82 ของมูลค่าส่งออกเบญจมาศทั้งหมดของประเทศไทยในปี 2555 จะเห็นได้ว่าการส่งออกกล้วยไม้ของประเทศไทยส่วนใหญ่ไม่ได้ส่งออกไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน แต่การส่งออกกุหลาบและเบญจมาศส่วนใหญ่เป็นการส่งออกไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน (ภาพที่ 3.15 และภาพที่ 3.16)

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556
หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

ภาพที่ 3.15 มูลค่าการส่งออกก๊วยไฉ่ของประเทศไทย ปี 2555

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556
หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

ภาพที่ 3.16 มูลค่าการส่งออกไม้ดอกของประเทศไทย ปี 2555

หากพิจารณาการส่งออกไม้ดอกจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนจำแนกรายประเทศแล้วพบว่า ประเทศไทยส่งออกกล้วยไม้ไปยัง 8 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ อินโดนีเซีย พม่า ลาว เวียดนาม บรูไน มาเลเซีย และจีน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการส่งออกไปยังประเทศจีนมีมูลค่าส่งออกเท่ากับ 100.01 ล้านบาท หรือร้อยละ 58.82 ของมูลค่าส่งออกกล้วยไม้ทั้งหมดไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีนในปี 2555 ส่วนการส่งออกกุหลาบ ประเทศไทยส่งออกกุหลาบไปยังประเทศสิงคโปร์และพม่า ส่วนใหญ่เป็นการส่งออกไปยังประเทศพม่ารวมทั้งสิ้น 9.86 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 99.40 ของมูลค่าส่งออกกุหลาบทั้งหมดไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีนในปี 2555 สำหรับการส่งออกเบญจมาศ ประเทศไทยส่งออกเบญจมาศไปยังประเทศพม่าด้วยมูลค่า 3.65 ล้านบาท (ตารางที่ 3.24)

ตารางที่ 3.24 มูลค่าการส่งออกไม้ดอกจำแนกตามประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนปี 2555

ประเภท	ประเทศสมาชิกอาเซียน								รวม
	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย	พม่า	ลาว	เวียดนาม	บรูไน	มาเลเซีย	จีน	
กุหลาบ	0.064	0.00	9.86	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	9.92
กล้วยไม้	29.55	3.13	0.011	0.063	36.54	0.13	0.58	100.01	170.02
เบญจมาศ	0.00	0.00	3.65	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	3.65

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

3.5.3 คุณค่าไม้ดอกของประเทศไทย

จากสถิติการค้าไม้ดอกของประเทศไทยระหว่างปี 2550 - 2555 พบว่า ไม้ดอกที่มีมูลค่าการค้าเกินดุล ได้แก่ กล้วยไม้และเบญจมาศ ซึ่งในปี 2555 มีมูลค่าเกินดุลเท่ากับ 1,736.02 และ 1 ล้านบาท ส่วนไม้ดอกที่มีมูลค่าการค้าขาดดุล ได้แก่ กุหลาบและคาร์เนชั่น ซึ่งในปี 2555 มีมูลค่าขาดดุลเท่ากับ 81.91 และ 86.59 ล้านบาท (ตารางที่ 3.25)

ตารางที่ 3.25 การค้าไม้ดอกของประเทศไทย ระหว่างปี 2550 – 2555

รายการ	ปี					
	2550	2551	2552	2553	2554	2555
กล้วยไม้	2,545.26	2,410.64	2,365.26	2,304.31	2,219.99	1,736.02
เบญจมาศ	0.86	2.35	2.73	1.62	3.08	1.00
ลิลลี่	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-97.66
ดอกปทุมมา	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.10
กุหลาบ	31.21	-14.17	-30.64	-44.23	-56.12	-81.91
คาร์เนชั่น	-1.82	-24.28	-61.68	-79.61	-96.49	-86.59

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

3.6 การนำเข้า การส่งออก และดุลการค้ากาแฟของประเทศไทย

3.6.1 การนำเข้ากาแฟของประเทศไทย

1) แนวโน้มการนำเข้ากาแฟของประเทศไทย

เมื่อพิจารณาแนวโน้มการนำเข้ากาแฟพันธุ์โรบัสต้าและอาราบิก้าระหว่างปี 2550 - 2555 พบว่า โดยส่วนใหญ่ประเทศไทยนำเข้ากาแฟที่ไม่ได้คั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่นมีมูลค่านำเข้ารวมทั้งสิ้น 6,661.37 ล้านบาท ซึ่งแนวโน้มการนำเข้ากาแฟที่ไม่ได้คั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่นมีการเคลื่อนไหวขึ้นลง กล่าวคือ จากปี 2550 มีมูลค่านำเข้า 9.58 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 1,092.67 ล้านบาทในปี 2551 และกลับลดลงในปี 2552 เหลือเพียง 262.54 ล้านบาท จากนั้นกลับเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2553 - 2554 มีมูลค่านำเข้าสูงสุดที่ 2,527.91 ล้านบาท และกลับลดลงในปี 2555 เหลือเพียง 1,991.36 ล้านบาท ซึ่งสาเหตุที่การนำเข้ากาแฟที่ไม่ได้คั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่นมีความผันผวนขึ้นอยู่กับความต้องการกาแฟในตลาด ส่วนกาแฟคั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 83.37 ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 145.02 ล้านบาทในปี 2555 (ตารางที่ 3.26) เนื่องจากจากปริมาณการผลิตกาแฟในประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้เมล็ดกาแฟเพื่อการบริโภค ประกอบกับมีการลดภาษีการนำเข้ากาแฟสำเร็จรูปเป็นร้อยละ 0 เป็นผลให้มีการนำเข้ากาแฟที่คั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่นเพิ่มมากขึ้น (องค์ความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 2556)

ตารางที่ 3.26 มูลค่าการนำเข้ากาแฟของประเทศไทยระหว่างปี 2550 – 2555

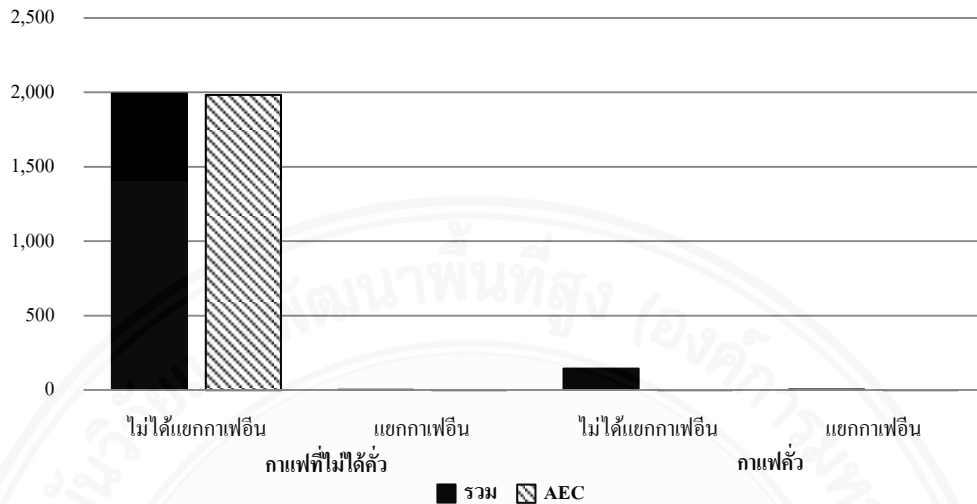
รายการ	ปี						รวม
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
กาแฟที่ไม่ได้คั่ว							
ไม่ได้แยกกาแฟอื่น	9.58	1,092.67	292.54	747.31	2,527.91	1,991.36	6,661.37
แยกกาแฟอื่น	1.73	1.49	1.85	0.96	0.10	1.09	7.22
กาแฟคั่ว							
ไม่ได้แยกกาแฟอื่น	83.37	85.26	94.90	108.71	198.32	145.02	715.58
แยกกาแฟอื่น	4.12	4.68	5.69	5.38	7.83	5.57	33.27
รวม	98.80	1,184.10	394.99	862.35	2,734.16	2,143.03	7,417.43

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

2) มูลค่าการนำเข้ากาแฟของประเทศไทยปี 2555

เมื่อพิจารณามูลค่าการนำเข้ากาแฟของประเทศไทยในปี 2555 พบว่า ประเทศไทยนำเข้ากาแฟที่ไม่ได้คั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่นสูงที่สุด โดยมีมูลค่านำเข้ารวมทั้งสิ้น 1,991.36 ล้านบาท เป็นการนำเข้าจากประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีนคิดเป็นร้อยละ 99.56 ของมูลค่านำเข้ากาแฟที่ไม่ได้คั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่นทั้งหมดของประเทศไทยในปี 2555 รองลงมาเป็น การนำเข้ากาแฟคั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่นมีมูลค่านำเข้ารวมทั้งสิ้น 145.02 ล้านบาท ซึ่งนำเข้าจากประเทศอาเซียนและประเทศจีนคิดเป็นร้อยละ 0.46 ของมูลค่านำเข้ากาแฟคั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่นทั้งหมดในปี 2555 จะเห็นได้ว่ากาแฟที่ไม่ได้คั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่นส่วนใหญ่นำเข้าจากประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีน โดยเฉพาะประเทศเวียดนาม ส่วนกาแฟคั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่นนำเข้าจากประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีนมีมูลค่าน้อย (ภาพที่ 3.17)

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556
 หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

ภาพที่ 3.17 มูลค่าการนำเข้ากาเฟของประเทศไทย ปี 2555

เมื่อพิจารณาการนำเข้ากาเฟจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนจำแนกรายประเทศพบว่า ประเทศไทยนำเข้ากาเฟที่ไม่ได้คั่วและไม่ได้แยกกาเฟอื่นจาก 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย สปป.ลาว และเวียดนาม โดยเป็นการนำเข้าจากประเทศเวียดนามสูงสุดด้วยมูลค่านำเข้า 1,916.83 ล้านบาท หรือร้อยละ 96.69 ของมูลค่านำเข้ากาเฟที่ไม่ได้คั่วและไม่ได้แยกกาเฟอื่นจากประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศจีนทั้งหมดในปี 2555 ส่วนกาเฟคั่วและไม่ได้แยกกาเฟอื่น ประเทศไทยนำเข้าจาก 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศเวียดนาม มาเลเซีย และอินโดนีเซีย โดยเป็นการนำเข้าจากประเทศอินโดนีเซียสูงสุดด้วยมูลค่านำเข้า 0.62 ล้านบาท หรือร้อยละ 93.94 ของมูลค่านำเข้ากาเฟคั่วและไม่ได้แยกกาเฟอื่นทั้งหมดในปี 2555 (ตารางที่ 3.27)

ตารางที่ 3.27 มูลค่าการนำเข้ากาแฟของประเทศไทยจากประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน ปี 2555

รายการ	ประเทศสมาชิกอาเซียน							รวม
	อินโดนีเซีย	ลาว	สิงคโปร์	เวียดนาม	ฟิลิปปินส์	จีน	มาเลเซีย	
กาแฟที่ไม่ได้คั่ว								
ไม่ได้แยกกาแฟอื่น	52.29	13.42	0.00	1,916.83	0.00	0.00	0.00	1,982.54
แยกกาแฟอื่น	0.047	0.00	0.82	0.00	0.00	0.00	0.00	0.87
กาแฟคั่ว								
ไม่ได้แยกกาแฟอื่น	0.62	0.00	0.00	0.008	0.00	0.00	0.029	0.66
แยกกาแฟอื่น	0.00	0.00	0.00	0.008	0.00	0.00	0.00	0.008

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

3.6.2 การส่งออกกาแฟของประเทศไทย

1) แนวโน้มการส่งออกกาแฟของประเทศไทย

สำหรับแนวโน้มการส่งออกกาแฟพบว่า ระหว่างปี 2550 - 2555 กาแฟที่มีการส่งออกมาที่สุด ได้แก่ กาแฟที่ไม่ได้คั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่น และกาแฟคั่วที่ไม่ได้แยกกาแฟอื่น เมื่อพิจารณาแนวโน้มการส่งออกกาแฟที่ไม่ได้คั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่นของประเทศไทยพบว่า มีแนวโน้มการส่งออกลดลงจาก 587.96 ล้านบาทในปี 2550 เหลือเพียง 154.59 ล้านบาทในปี 2555 ส่วนการส่งออกกาแฟคั่วไม่ได้แยกกาแฟอื่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 4.10 ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 22.54 ล้านบาทในปี 2555 สำหรับกาแฟไม่ได้คั่วและแยกกาแฟอื่นมีแนวโน้มลดลงเช่นกันจาก 5.78 ล้านบาทในปี 2550 เหลือเพียง 0.26 ล้านบาทในปี 2555 ซึ่งกาแฟคั่วและแยกกาแฟอื่นมีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกัน (ตารางที่ 3.28)

ตารางที่ 3.28 มูลค่าการส่งออกกาแฟของประเทศไทย ระหว่างปี 2550 – 2555

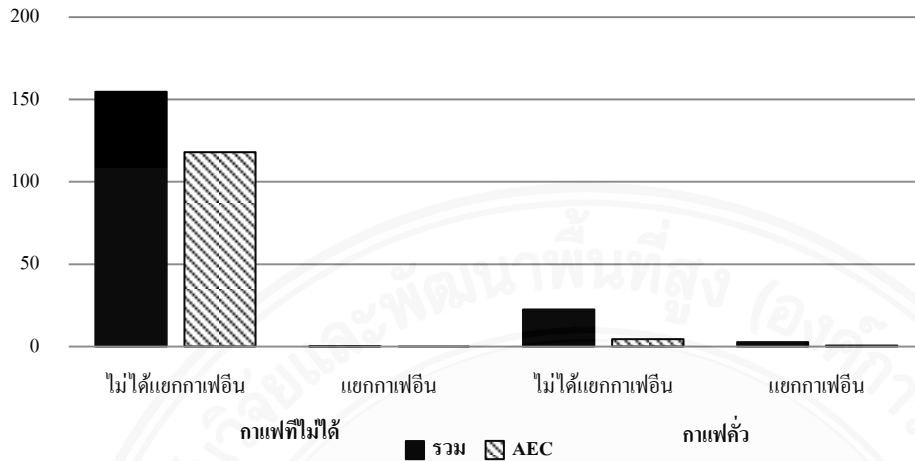
รายการ	ปี						รวม
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
กาแฟที่ไม่ได้คั่ว							
ไม่ได้แยกกาแฟอื่น	587.96	119.78	21.25	28.39	41.14	154.59	953.11
แยกกาแฟอื่น	5.78	6.78	9.76	12.76	5.04	0.26	40.38
กาแฟคั่ว							
ไม่ได้แยกกาแฟอื่น	4.10	20.00	28.72	35.06	27.52	22.54	137.94
แยกกาแฟอื่น	4.97	4.33	4.09	1.28	1.99	2.74	19.40
รวม	602.82	150.89	63.83	77.49	75.70	180.13	1,150.86

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

2) มูลค่าการส่งออกกาแฟของประเทศไทยปี 2555

เมื่อพิจารณามูลค่าส่งออกกาแฟของประเทศไทยในปี 2555 พบว่า กาแฟที่มีมูลค่าส่งออกไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนมากที่สุดคือ กาแฟที่ไม่ได้คั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่นรวมทั้งสิ้น 154.59 ล้านบาท เป็นการส่งออกไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนคิดเป็นร้อยละ 76.34 ของมูลค่าส่งออกกาแฟที่ไม่ได้คั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่นทั้งหมดในปี 2555 รองลงมาคือ กาแฟคั่วไม่ได้แยกกาแฟอื่นซึ่งมีมูลค่าส่งออกรวมทั้งสิ้น 22.54 ล้านบาท เป็นการส่งออกไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนคิดเป็นร้อยละ 19.96 ของมูลค่าส่งออกกาแฟคั่วไม่ได้แยกกาแฟอื่นทั้งหมดในปี 2555 (ภาพที่ 3.18)

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556
 หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

ภาพที่ 3.18 มูลค่าการส่งออกกากเหล็กของประเทศไทย ปี 2555

เมื่อพิจารณาการส่งออกไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนจําแนกรายประเทศแล้ว พบว่า ในปี 2555 ประเทศไทยส่งออกไปยัง 6 ประเทศ ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย เวียดนาม กัมพูชา มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และจีน โดยเป็นการส่งออกไปยังประเทศเวียดนามสูงที่สุดด้วยมูลค่าส่งออก 117.81 ล้านบาท รองลงมาคือ ประเทศจีนด้วยมูลค่าส่งออก 0.14 ล้านบาท ส่วนกากเหล็กที่ได้แยกกากเหล็กประเทศไทยส่งออกไปยัง 7 ประเทศ ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย เวียดนาม กัมพูชา มาเลเซีย จีน สิงคโปร์ และพม่า ซึ่งเป็นการส่งออกไปยังประเทศพม่าสูงที่สุดด้วยมูลค่าส่งออก 2.53 ล้านบาท รองลงมาคือ ประเทศจีนมีมูลค่าส่งออก 0.82 ล้านบาท (ตารางที่ 3.29)

ตารางที่ 3.29 มูลค่าการส่งออกกาแฟจำแนกตามประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน ปี 2555

รายการ	ประเทศสมาชิกอาเซียน								รวม
	อินโดนีเซีย	เวียดนาม	กัมพูชา	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	จีน	สิงคโปร์	พม่า	
กาแฟที่ไม่ได้คั่ว									
ไม่ได้แยกกาแฟอื่น	0.0002	117.81	0.06	0.007	0.0003	0.14	0.00	0.00	118.02
แยกกาแฟอื่น	0.00	0.00	0.00	0.002	0.00	0.06	0.18	0.00	0.24
กาแฟคั่ว									
ไม่ได้แยกกาแฟอื่น	0.002	0.73	0.01	0.09	0.00	0.82	0.31	2.53	4.50
แยกกาแฟอื่น	0.00	0.03	0.00	0.00	0.00	0.59	0.56	0.00	1.18

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

3.6.3 คุณลักษณะการคั่วกาแฟของประเทศไทย

จากสถิติคุณลักษณะการคั่วกาแฟของประเทศไทยระหว่างปี 2550 - 2555 พบว่า การนำเข้ากาแฟทั้ง 3 ประเภทคือ กาแฟประเภทไม่ได้คั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่น คั่วไม่ได้แยกกาแฟอื่น และคั่วแยกกาแฟอื่น มีแนวโน้มการขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่กาแฟประเภทไม่ได้คั่วและแยกกาแฟอื่นเป็นกาแฟประเภทเดียวที่ยังได้ดุลการค้าระหว่างปี 2550 - 2554 โดยมีมูลค่าเกินดุลในปี 2554 เท่ากับ 4.94 ล้านบาท โดยกาแฟประเภทไม่ได้คั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่นเป็นประเภทที่มีการขาดดุลมากที่สุดซึ่งมีมูลค่าขาดดุลในปี 2554 ถึง 2,486.77 ล้านบาท รองลงมาคือ กาแฟประเภทคั่วและไม่ได้แยกกาแฟอื่นมีมูลค่าขาดดุลในปี 2554 เท่ากับ 170.80 ล้านบาท (ตารางที่ 3.30)

ตารางที่ 3.30 คุณลักษณะการคั่วกาแฟของประเทศไทย ระหว่างปี 2550 – 2555

รายการ	ปี					
	2550	2551	2552	2553	2554	2555
กาแฟที่ไม่ได้คั่ว						
ไม่ได้แยกกาแฟอื่น	578.38	-972.89	-271.29	-718.92	-2,486.77	-1,836.77
แยกกาแฟอื่น	4.06	5.29	7.91	11.80	4.94	-0.83
กาแฟคั่ว						
ไม่ได้แยกกาแฟอื่น	-79.27	-65.27	-66.19	-73.64	-170.80	-122.47
แยกกาแฟอื่น	0.85	-0.35	-1.60	-4.10	-5.84	-2.83

ที่มา: กรมศุลกากร, 2556

หมายเหตุ: หน่วย: ล้านบาท

3.7 แนวโน้มอุปสงค์การนำเข้าของสินค้าหลัก

โดยภาพรวมสินค้าประเภทผัก ไม้ผล ไม้ดอกและกาแฟ นำเข้ามาจากหลายประเทศ (รวมถึงออสเตรเลีย (ผักต่าง ๆ) และไม้ผล (พลับจากญี่ปุ่น) เป็นต้น) โดยการนำเข้าผัก ไม้ผล ไม้ดอกจากประเทศจีนและมาเลเซียมีตลอดปี แต่มีรูปแบบเป็นฤดูกาลอยู่ด้วยเช่นกัน ช่วงเวลานำเข้ามากที่สุดเป็นช่วงเวลาที่เหลื่อมกับฤดูกาลเก็บเกี่ยวหลักของพืชในพื้นที่สูง ซึ่งเป็นไปตามความคาดหมายและสมเหตุสมผล ตารางที่ 3.31 แสดงฤดูกาลเก็บเกี่ยวของพืชในโครงการหลวง โดยเปรียบเทียบกับช่วงสูงสุดและต่ำสุดของการนำเข้า

ตารางที่ 3.31 ฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชในโครงการหลวง และช่วงสูงสุดและต่ำสุดของการนำเข้า

		ฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต ¹		ช่วงการนำเข้า ²	
			สูงสุด	ต่ำสุด	
ผัก	มะเขือเทศ	ตลอดปี	มิ.ย. - ก.ค.	ม.ค. - มี.ค.	
	กะหล่ำปลี	ตลอดปี	มิ.ย. - ต.ค.	ม.ค. - มี.ค.	
	บรอกโคลี	ตลอดปี	ก.ค. - ธ.ค.	ก.พ. - เม.ย.	
	ผักกาดหอมห่อ	ตลอดปี	ก.ค. - ต.ค.	พ.ย. - เม.ย.	
	ฤดูหนาว (ต.ค. - ธ.ค.)				
	ฤดูร้อน (มี.ค. - พ.ค.)				
			สูงสุด	ต่ำสุด	
ไม้ผล	อาโวคาโด	ธ.ค. - ม.ค.	พ.ค. - ก.ย.	ม.ค. - ก.พ.	
	พีช	มี.ค. - พ.ค.	ก.ค. - ม.ค.	มี.ค. - มิ.ย.	
	พลับ	ก.ค. - ก.ย.	ก.ย. - ธ.ค.	ก.พ. - มี.ค.	
	สตอเบอรี่	พ.ย. - เม.ย.	พ.ค. - ก.ย.	ธ.ค. - ก.พ.	
	การ์เนชั่น	ตลอดปี	มิ.ย. - ส.ค.	มี.ค. - พ.ค.	
ไม้ดอก	ฤดูหนาว (มี.ค.-พ.ค.)				
	กล้วยไม้ (ชนิดพิเศษ)	ก.ย. - มี.ค.	มิ.ย. - ก.ย.	พ.ย. - เม.ย.	
	เบญจมาศ	พ.ย. - ก.พ.	มี.ค. - ต.ค.	พ.ย. - ก.พ.	
	กุหลาบ	ตลอดปี	ธ.ค. - ก.พ.	มี.ค. - พ.ค.	
กาแฟ	กาแฟแบบกะลาและสด	พ.ย. - ก.พ.	มิ.ย. - ส.ค.	ธ.ค. - ก.พ.	

ที่มา: 1) มูลนิธิโครงการหลวง, 2556, 2) ภาพที่ 3.19 – 3.31

จากสถิติการนำเข้าของสินค้าแต่ละชนิดใน 4 กลุ่มพืช มีข้อมูลตั้งแต่ มกราคม 2550 – มีนาคม 2556 ยกเว้นสำหรับกะหล่ำปลีและพลับ สินค้าที่มีแนวโน้มการนำเข้าเพิ่มขึ้นมีบล็อกโคลี่ (ไม่เคบโตมาก) สตอเบอร์รี่ คาร์เนชั่น และกุหลาบ ส่วนสินค้าอื่น ๆ ไม่มีแนวโน้มที่สังเกตได้ แต่รูปแบบการนำเข้ากว้างขวางมาก ปริมาณการนำเข้ามีทิศทางตรงข้ามกับราคาอย่างชัดเจน รูปแบบการนำเข้า (import pattern) ของพืชต่างๆ ค่อนข้างแตกต่างกันดังภาพที่ 3.19 - 3.31 ดังนี้

1) มะเขือเทศ

การนำเข้าในช่วงปี 2550 - 2553 มีปริมาณสม่ำเสมอประมาณ 12.76 ตัน การนำเข้าพุ่งสูงขึ้นในเดือนพฤษภาคม - กันยายน 2553 เป็นช่วงสั้น ๆ และตกลงเมื่อราคาสูงขึ้นอย่างมากในเดือนตุลาคม 2553 - มกราคม 2554 และหลังจากเดือนกุมภาพันธ์ 2554 เป็นต้นมา รูปแบบการนำเข้ามะเขือเทศเปลี่ยนจากเดิม ซึ่งมีการนำเข้าสูงกว่า 200 ตัน และกว้างขวางอย่างมาก ตอบสนองต่อราคาที่เปลี่ยนแปลงค่อนข้างรุนแรง ช่วงเดือนที่มีการนำเข้ามากคือ มิถุนายน - สิงหาคม สินค้าส่วนใหญ่ (ร้อยละ 62.82) มาจากประเทศจีน ตามด้วยนิวซีแลนด์ (ร้อยละ 34.51) ออสเตรเลีย (ร้อยละ 2.22) และญี่ปุ่น (ร้อยละ 0.44)

2) กะหล่ำปลี

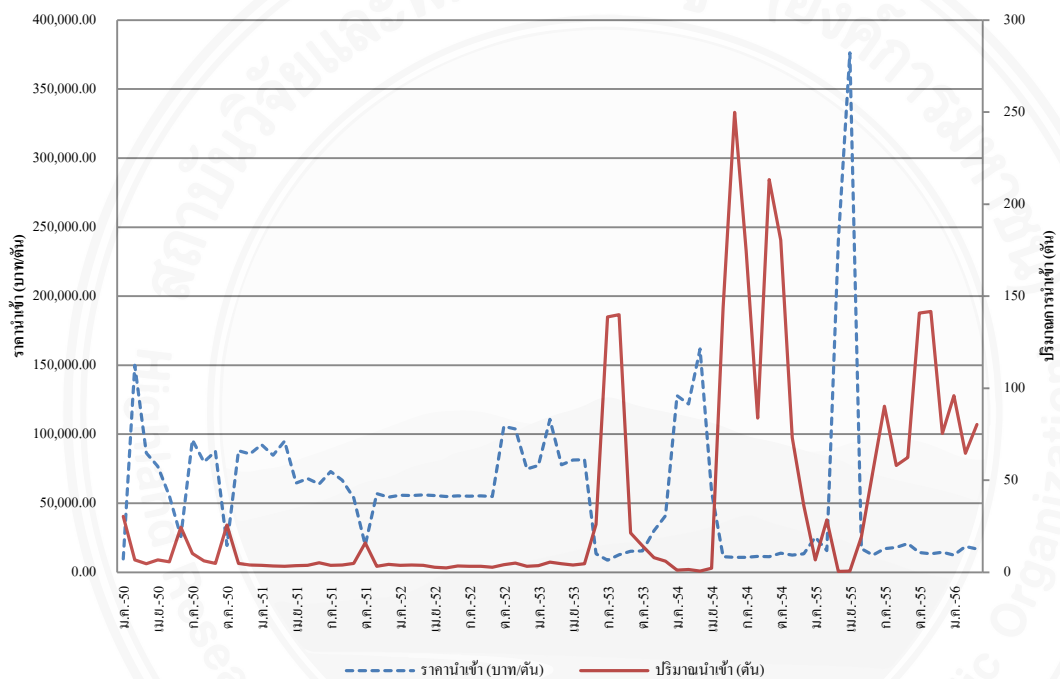
สถิติการนำเข้ากะหล่ำปลีมีเพียงปีเดียว (มกราคม 2555 - มีนาคม 2556) ช่วงเดือนที่มีการนำเข้ามากที่สุดคือ มิถุนายน - สิงหาคม เช่นเดียวกับมะเขือเทศ แต่การนำเข้าส่วนใหญ่มาจากสปป.ลาว (ร้อยละ 56.30) และมาจากประเทศจีน (ร้อยละ 43.57)

3) ผักกาดหอมห่อ

รูปแบบการนำเข้ามีฤดูกาลสูงและมีการนำเข้าตลอดปี ปริมาณนำเข้าต่ำสุด (minimum import) ของแต่ละปีสูงขึ้นตามลำดับ ทำให้เห็นแนวโน้มการนำเข้าสูงขึ้นแม้แนวโน้มจะมีอัตราเพิ่มต่ำ เป็นที่สังเกตว่า ในช่วงมีนาคม 2552 ราคาผักกาดหอมห่อนำเข้าสูงมาก สูงสุดในช่วงข้อมูล (มกราคม 2550 - มีนาคม 2556) ทำให้การนำเข้าใน 2 เดือนนี้ (มีนาคม - เมษายน 2552) มีปริมาณน้อยที่สุด ปรากฏการณ์ผิดปกติเนื่องจากผลผลิตในประเทศมีน้อย และเนื่องจากราคาสูงมากนี้เองจึงทำให้ปริมาณนำเข้าลดลงอย่างมาก ข้อสังเกตอีกข้อหนึ่งคือ การนำเข้าพุ่งสูงที่สุดและสูงกว่าการนำเข้าระดับสูงสุดของทุกปีถึงเท่าตัว แม้ราคานำเข้าจะลดลงเพียงเล็กน้อยก็ตาม (ในเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2555) จึงควรให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ว่า จะสร้างการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการนำเข้าอย่างถาวรในอนาคตหรือไม่ และแนวโน้มจะมีอัตราเพิ่มสูงเพียงไร ทั้งนี้เนื่องจากผักกาดหอมห่อเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงและเกษตรกรในพื้นที่สูงอื่น ๆ ด้วย

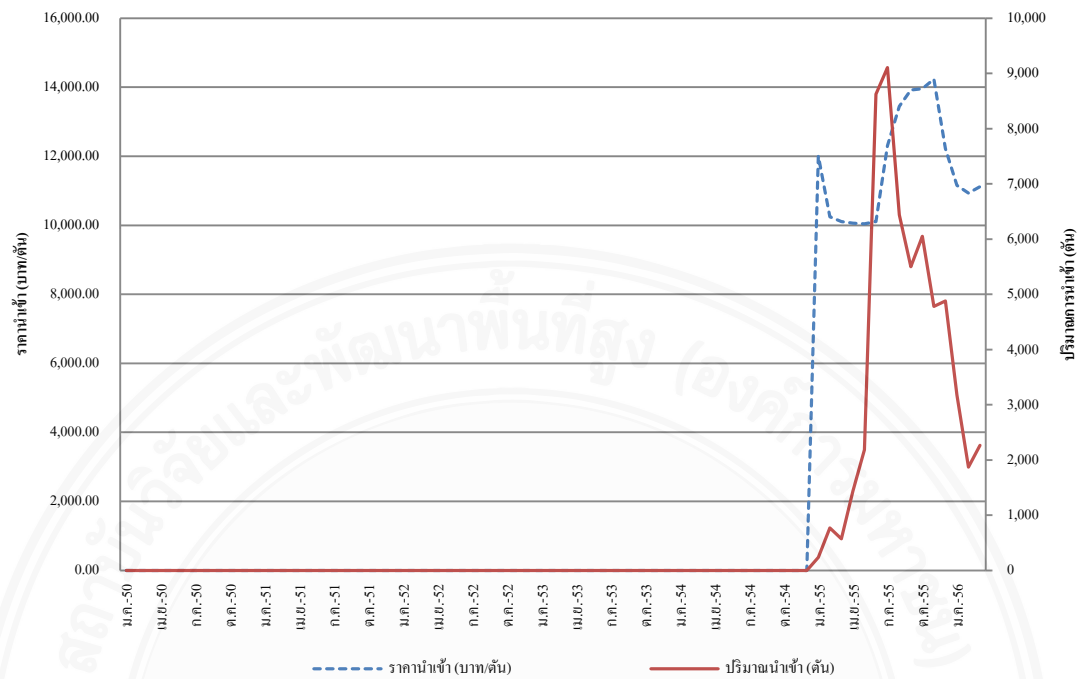
4) บล็อกโคลี่

รูปแบบการนำเข้ามีฤดูกาลสูงและมีการนำเข้าตลอดปี ปริมาณนำเข้าของแต่ละปีสูงขึ้นตามลำดับ ทำให้เห็นแนวโน้มการนำเข้าสูงขึ้น และช่วงที่มีการนำเข้ามากที่สุดคือ เดือนมิถุนายน - สิงหาคมของทุกปี และมีแนวโน้มนำเข้าเพิ่มขึ้นทุกปี และเป็นการนำเข้าจากประเทศจีนเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.15)

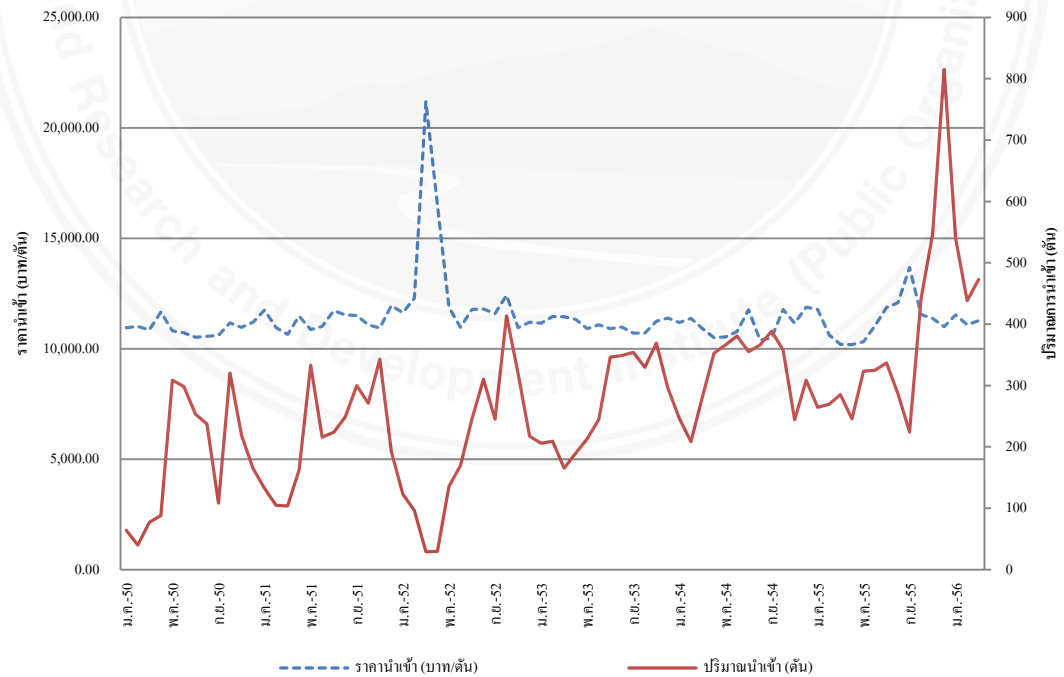
ที่มา: Information and Communication Technology Center with Cooperation of the Customs Department, 2556

ภาพที่ 3.19 ราคาและปริมาณนำเข้ามะเขือเทศ

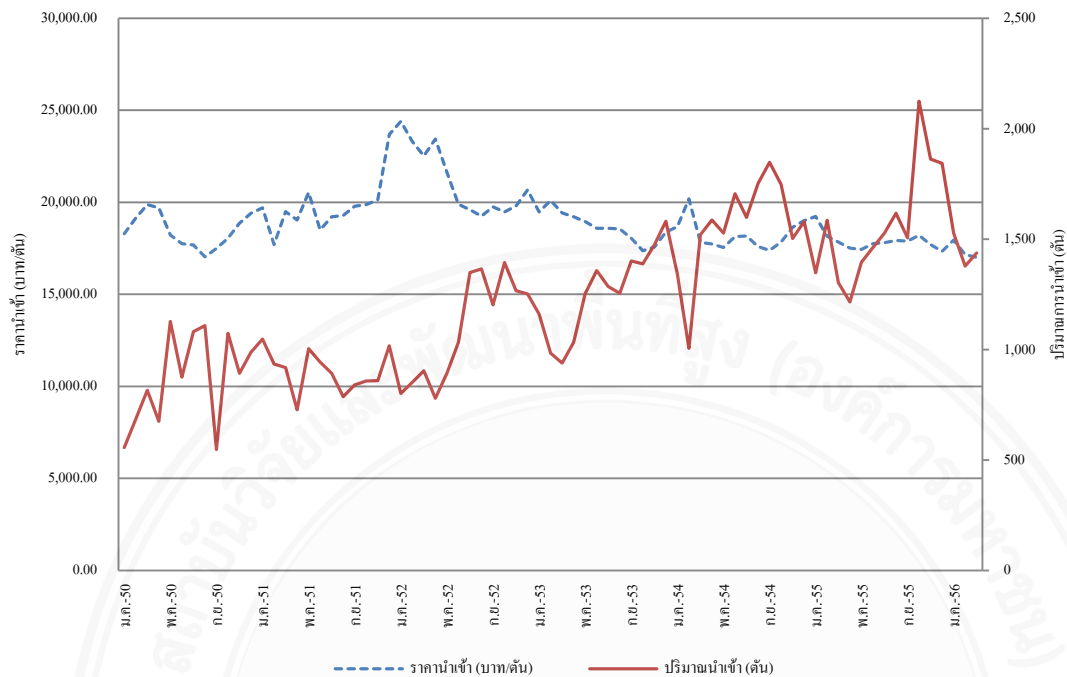
ที่มา: Information and Communication Technology Center with Cooperation of the Customs Department, 2556

ภาพที่ 3.20 ราคาและปริมาณนำเข้ากะหล่ำปลี

ที่มา: Information and Communication Technology Center with Cooperation of the Customs Department, 2556

ภาพที่ 3.21 ราคาและปริมาณนำเข้าผักกาดหอมห่อ

ที่มา: Information and Communication Technology Center with Cooperation of the Customs Department, 2556

ภาพที่ 3.22 ราคาและปริมาณนำเข้าบล็อกโคลี

5) อาโวคาโด

ปริมาณการนำเข้าอาโวคาโดมีความผันผวนแต่เพิ่มขึ้นในช่วงพฤษภาคม 2551 - เมษายน 2553 แต่หลังจากเดือนพฤษภาคม 2553 รูปแบบการนำเข้าเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และมีแนวโน้มการนำเข้าลดลง ทั้งนี้พบว่า การผลิตอาโวคาโดของไทยเริ่มเข้าสู่ตลาดมากขึ้น หลังจากที่ได้มีการส่งเสริมให้มีการปลูกอาโวคาโดในประเทศไทยมาเป็นระยะเวลาประมาณทศวรรษ

6) พืช

รูปแบบการนำเข้าพืชแวกซ์ตัวอย่างมากและตอบสนองต่อราคาที่เปลี่ยนแปลงค่อนข้างรุนแรงอย่างชัดเจน เป็นที่สังเกตว่า การนำเข้าพืชเพิ่มสูงในช่วงเดือนกรกฎาคมและมกราคมของทุกปี ซึ่งเป็นการนำเข้าผลผลิตนอกฤดูของไทย เนื่องจากผลผลิตพืชของไทยจะออกสู่ตลาดในช่วงเดือนมีนาคม - มิถุนายน

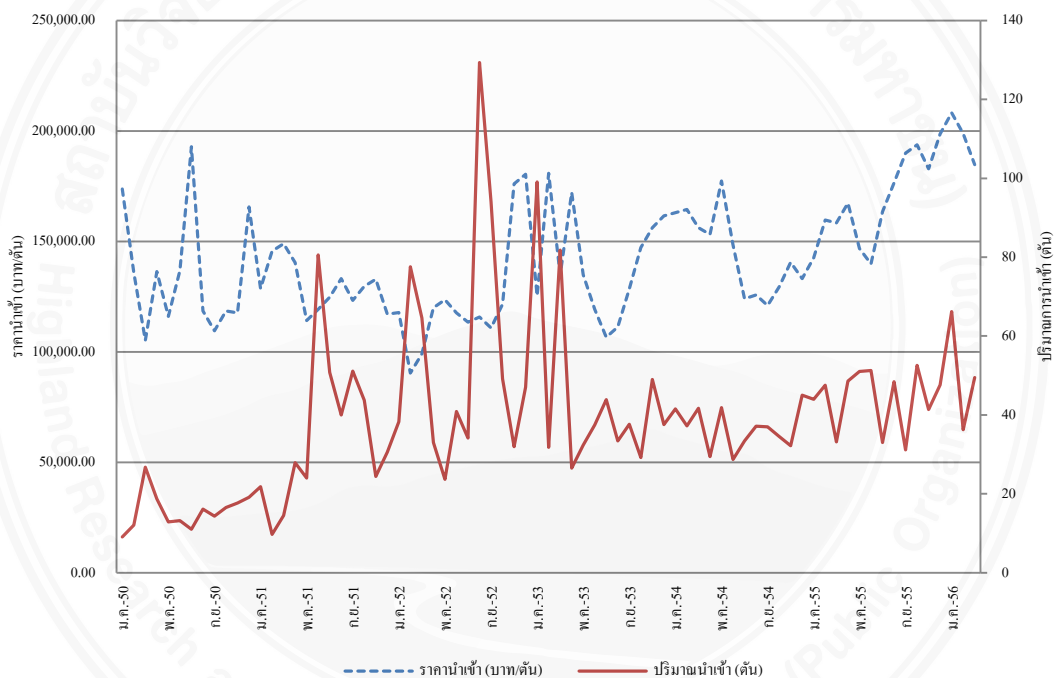
7) พลับ

สถิติการนำเข้าพลับมีปีเดียว (มกราคม 2555 - มีนาคม 2556) แม้ว่าผู้บริโภครสามารถซื้อพลับได้จากซูเปอร์มาร์เก็ตชั้นนำเป็นเวลานานแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากมีปริมาณนำเข้าเพียงเล็กน้อยจึงไม่มีสถิติแยกจากผลไม้นำเข้าชนิดอื่น ๆ ช่วงเดือนที่มีการนำเข้ามากที่สุดคือ เดือน

กันยายน - ธันวาคม เป็นการนำเข้านอกฤดูเก็บเกี่ยว ซึ่งช่วงเวลาเก็บเกี่ยวของโครงการหลวงคือ เดือนกรกฎาคม - กันยายน

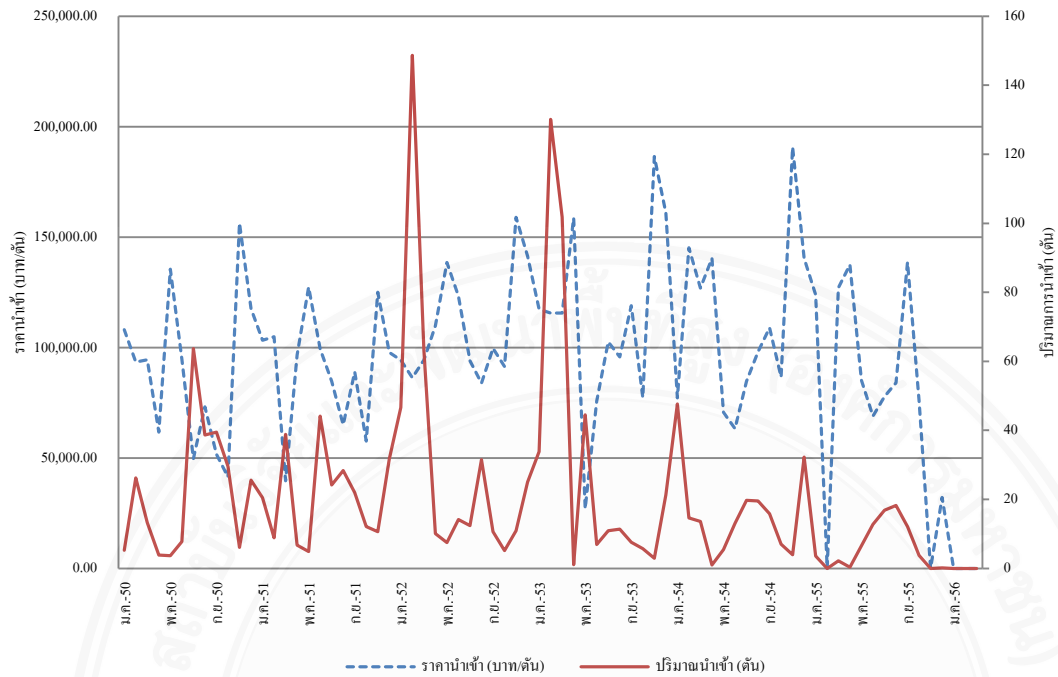
8) สตอเบอร์รี่

รูปแบบการนำเข้ามีฤดูกาลสูงและมีแนวโน้มนำเข้าเพิ่มขึ้นทุกปี ช่วงเดือนที่มีการนำเข้ามากที่สุดคือ เดือนพฤษภาคม - กันยายน ในขณะที่ฤดูการเก็บเกี่ยวสตอเบอร์รี่ของไทยอยู่ระหว่าง เดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน ประเทศไทยนำเข้าสำคัญ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 30.85) ออสเตรเลีย (ร้อยละ 23.32) นิวซีแลนด์ (ร้อยละ 22.22) และเกาหลีใต้ (ร้อยละ 13.95)

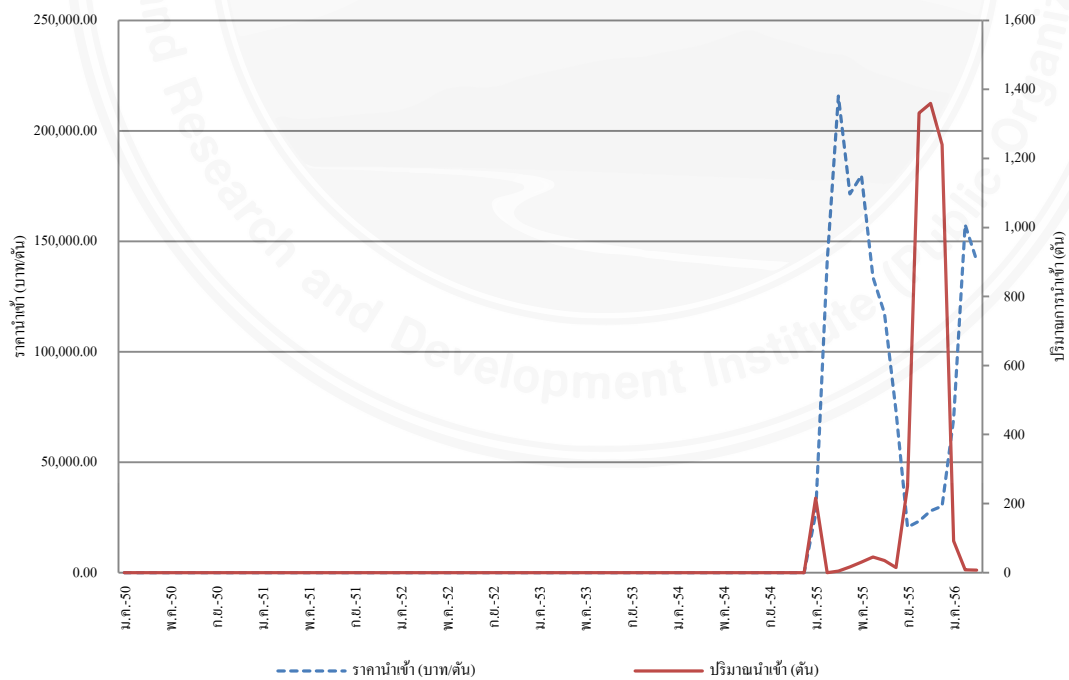
ที่มา: Information and Communication Technology Center with Cooperation of the Customs Department, 2556

ภาพที่ 3.23 ราคาและปริมาณนำเข้าอาโวคาโด

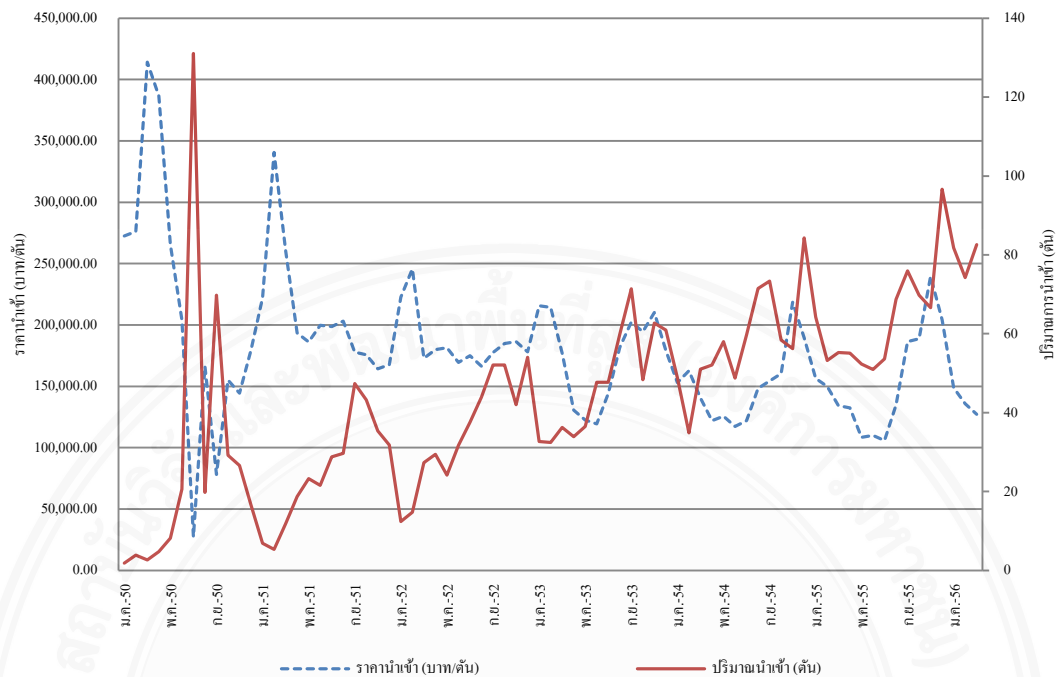
ที่มา: Information and Communication Technology Center with Cooperation of the Customs Department, 2556

ภาพที่ 3.24 ราคาและปริมาณนำเข้าพืช

ที่มา: Information and Communication Technology Center with Cooperation of the Customs Department, 2556

ภาพที่ 3.25 ราคาและปริมาณนำเข้าพลับ

ที่มา: Information and Communication Technology Center with Cooperation of the Customs Department, 2556

ภาพที่ 3.26 ราคาและปริมาณนำเข้าสตรอเบอร์รี่

9) คาร์เนชั่น

การนำเข้าคาร์เนชั่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ช่วงที่มีการนำเข้ามากที่สุดคือ เดือน มิถุนายน - สิงหาคม โดยนำเข้าจากประเทศจีนเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.98) ที่เหลือร้อยละ 0.02 มาจากประเทศมาเลเซีย

10) กล้วยไม้

การนำเข้ามีความผันผวนและตอบสนองต่อราคาค่อนข้างรุนแรง แต่การนำเข้าไม่มีรูปแบบของฤดูกาล ช่วงที่มีการนำเข้ามากที่สุดที่พอสังเกตได้คือ เดือนมกราคม - กันยายน การนำเข้าส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.46) มาจากนิวซีแลนด์ และร้อยละ 21.40 มาจากเนเธอร์แลนด์ และร้อยละ 6.26 มาจากไต้หวัน

11) เบญจมาศ

รูปแบบการนำเข้าเปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2553 และมีแนวโน้มการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องมาจากการผลิตเบญจมาศมีข้อจำกัด คุณภาพของผลผลิตเบญจมาศนอกฤดูยังไม่ดีเท่าผลผลิตในฤดู และพื้นที่ปลูกเบญจมาศมีแนวโน้มลดลง โดยในปี 2550 มีพื้นที่ปลูกเบญจมาศประมาณ 2,385 ไร่ ลดลง 115 ไร่ จากปี 2549 ซึ่งมีพื้นที่ปลูกประมาณ 2,500 ไร่ (กรม

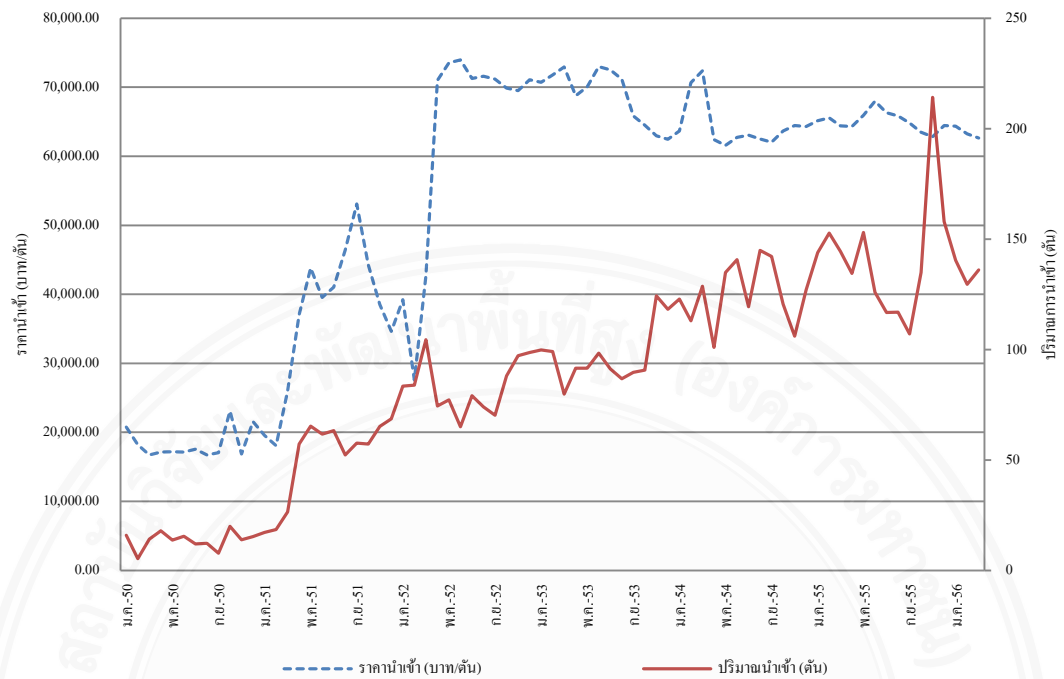
ส่งเสริมการเกษตร, 2551) ทำให้ต้องนำเข้าเพิ่มขึ้น โดยนำเข้าจากเวียดนาม (ร้อยละ 78.03) จีน (ร้อยละ 20.53) และมาเลเซีย (ร้อยละ 1.44)

12) กุหลาบ

มีแนวโน้มการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นในช่วงมกราคม - พฤษภาคม 2555 รูปแบบการนำเข้าเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และเป็นช่วงที่มีการนำเข้าสูงที่สุด กุหลาบที่นำเข้าเกือบทั้งหมดมาจากประเทศจีน (ร้อยละ 99.47) ที่เหลือมาจากเอกวาดอร์ กัมพูชา เนเธอร์แลนด์ ญี่ปุ่น เกาหลี และเวียดนาม

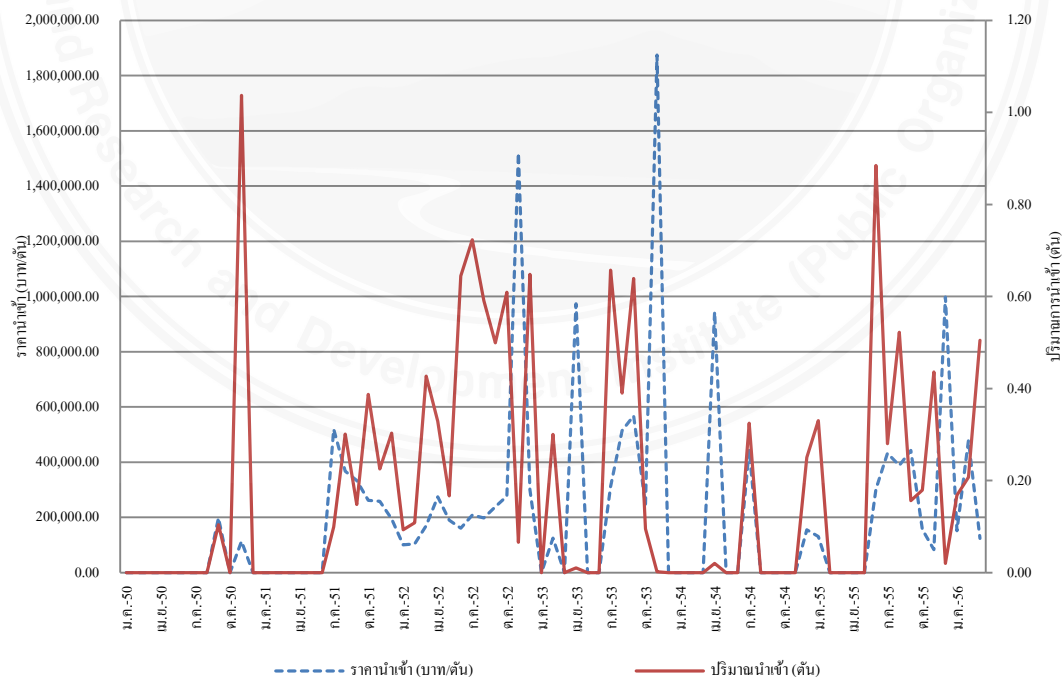
13) กาแฟ

ราคานำเข้าและปริมาณการนำเข้ากาแฟนี้เป็นข้อมูลสำหรับกาแฟโดยรวม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกาแฟโรบัสต้า ดังนั้นรูปแบบนี้อาจไม่สะท้อนการนำเข้าของกาแฟอาราบิก้าได้ อย่างไรก็ตาม ภาพแสดงให้เห็นการตอบสนองต่อราคาของผู้นำเข้าได้ดี รูปแบบการนำเข้าตอบสนองต่อราคาก่อนขึ้นรุนแรง ช่วงที่มีการนำเข้ามากที่สุดคือ เดือนสิงหาคม 2554 มีการนำเข้ากาแฟถึง 16,874 ตัน ซึ่งเป็นช่วงที่ราคากาแฟลดลงเหลือ 73,785.01 บาทต่อตัน ในขณะที่เดือนพฤศจิกายน 2554 ปริมาณการนำเข้ากาแฟลดลงเหลือ 91.69 ตันเท่านั้น เนื่องจากราคากาแฟสูงถึง 478,559.10 บาทต่อตัน

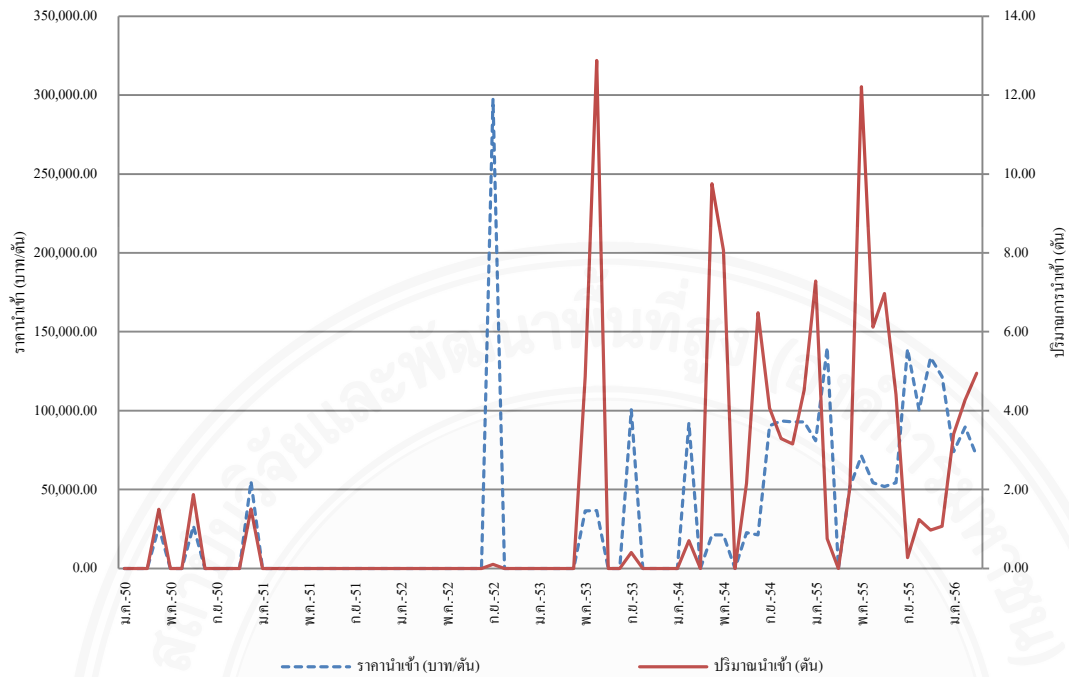
ที่มา: Information and Communication Technology Center with Cooperation of the Customs Department, 2556

ภาพที่ 3.27 ราคาและปริมาณนำเข้าคาร์เนชั่น

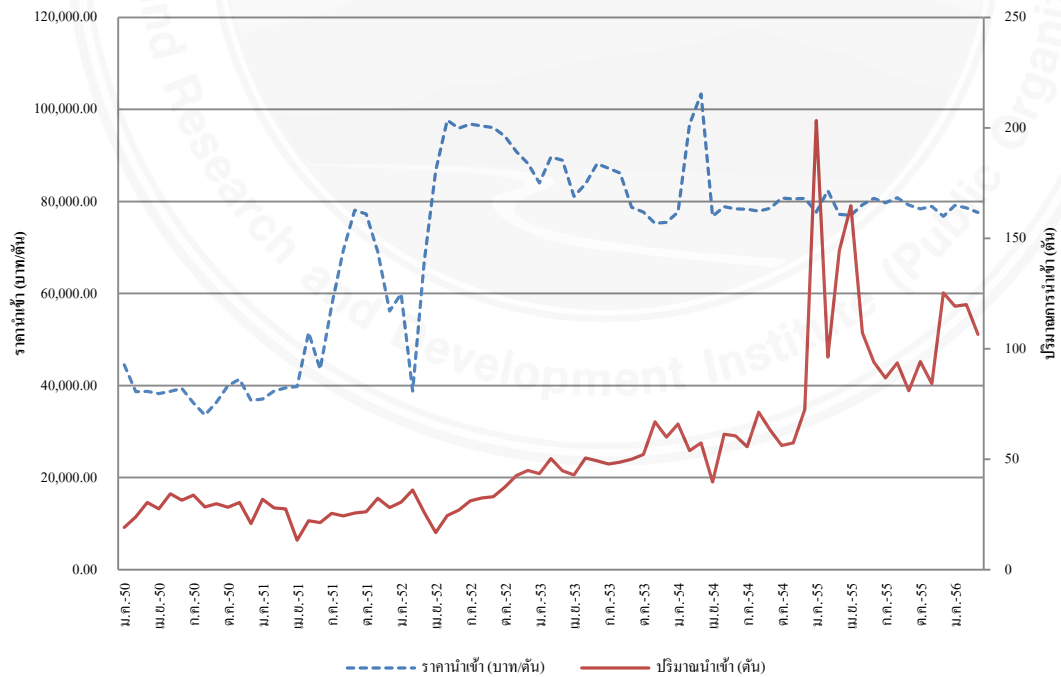
ที่มา: Information and Communication Technology Center with Cooperation of the Customs Department, 2556

ภาพที่ 3.28 ราคาและปริมาณนำเข้ากล้วยไม้

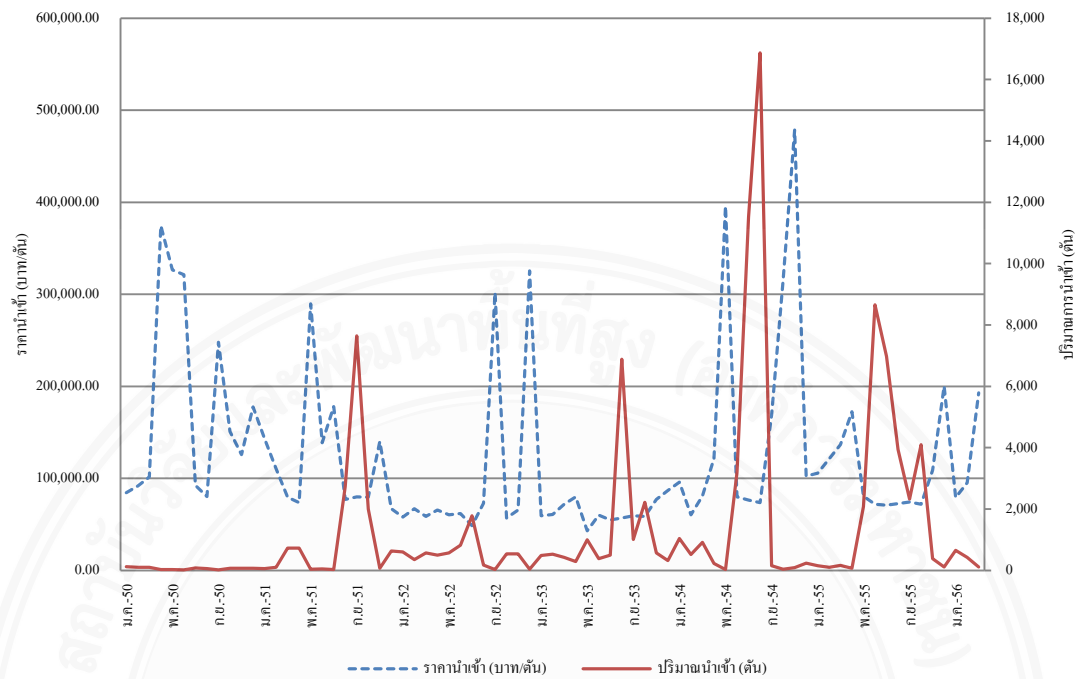
ที่มา: Information and Communication Technology Center with Cooperation of the Customs Department, 2556

ภาพที่ 3.29 ราคาและปริมาณนำเข้าเบญจมาศ

ที่มา: Information and Communication Technology Center with Cooperation of the Customs Department, 2556

ภาพที่ 3.30 ราคาและปริมาณนำเข้ากุหลาบ

ที่มา: Information and Communication Technology Center with Cooperation of the Customs Department, 2556

ภาพที่ 3.31 ราคาและปริมาณนำเข้ากาแฟ

ตารางที่ 3.32 สัดส่วนการนำเข้าจากประเทศต่าง ๆ ปี 2556

		จีน	ลาว	เวียดนาม	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	กัมพูชา	สิงคโปร์	ญี่ปุ่น	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	U.S.A	U.K	เยอรมัน	เนเธอร์แลนด์
ผัก	มะเขือเทศ	62.82	-	-	-	-	-	-	0.44	2.22	34.15	-	-	-	-
	กะหล่ำปลี	43.57	56.30	-	-	-	-	-	-	0.06	0.01	-	0.03	0.02	-
	ผักกาดหอมห่อ	92.07	-	-	-	-	-	-	-	7.79	-	-	0.14	-	-
	บร็อกโคลี่	99.15	-	-	-	-	-	-	-	0.73	0.09	-	-	-	-
ไม้ผล	สตอเบอรี่	-	-	-	-	4.63	-	-	2.80	23.32	22.22	30.85	-	-	-
	พลับ	55.73	-	-	-	-	-	-	22.86	2.43	12.35	0.12	-	-	-
	พีช	3.64	-	-	-	-	-	-	21.51	4.57	6.38	63.89	-	-	-
	อาโวคาโด	-	-	-	-	-	-	0.78	-	95.31	3.89	-	0.02	-	-
ไม้ดอก	กล้วยไม้	-	-	-	0.26	-	-	-	-	-	70.46	-	-	-	21.40
	เบญจมาศ ¹	20.53	-	78.03	1.44	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	กุหลาบ	99.47	-	0.02	-	-	0.09	-	0.03	-	-	-	-	-	0.06
	คาร์เนชั่น	99.98	-	-	0.02	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
กาแฟ	กาแฟ	-	0.17	37.75	-	51.05	0.03	-	0.14	0.65	-	6.26	0.2	0.03	0.01

ที่มา: Information and Communication Technology Center with Cooperation of the Customs Department, 2556

หมายเหตุ: 1) ในปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นผู้นำเข้าอันดับ 2) ของมาเลเซีย และมีปริมาณนำเข้าสูงที่สุดของไทย

แบบจำลองอุปสงค์ของการนำเข้าสินค้าเป้าหมาย

อุปสงค์ของสินค้าเกษตรหรือปริมาณความต้องการซื้อผัก ไม้ดอก ไม้ผลและกาแฟที่ศึกษาเป็นความต้องการของตลาดในประเทศสำหรับผลิตในประเทศและจากการนำเข้า อุปสงค์ในระดับตลาดอุปสงค์จะมีมากหรือน้อยเพียงไรขึ้นกับปัจจัยหลายประการ นอกจากระดับราคาของสินค้าชนิดนั้นเองแล้ว ระดับรายได้ของผู้ซื้อ รสนิยมของผู้ซื้อ และระดับราคาของสินค้าชนิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมีอิทธิพลด้วยเช่นกัน เพราะสินค้าประเภทเดียวกันมีโอกาสที่จะใช้ทดแทนกันได้ แม้จะเป็นที่รู้จักกันไปถึงหลักการข้อนี้ แต่ขนาดอิทธิพลของแต่ละปัจจัยยังคงต้องค้นหาต่อไปเพื่อการวางยุทธศาสตร์การตลาดให้ถูกต้อง สำหรับสินค้าที่นำเข้าส่งออกจำเป็นต้องนำอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมาพิจารณาประกอบด้วย

เนื่องจากข้อมูลสถิติมีจำกัดมาก การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานจึงจำเป็นต้องใช้แบบจำลองอย่างง่ายเท่าที่ข้อมูลจะเอื้ออำนวย ดังสมการที่ (1)

$$\ln Q_{M_i} = f_1(\ln Ex, \ln P_{M_i}, u_i) \quad (1)$$

โดยให้ i เป็นสินค้าหลักบนพื้นที่สูงทั้ง 4 กลุ่มพืช ได้แก่ ผัก (มะเขือเทศ กะหล่ำปลี ผักกาดหอม ห่อ บล็อกโคลี่ และพริก) ไม้ผล (อาโวคาโด พืช พลัม และสตรอเบอรี่) ไม้ดอก (คาร์เนชั่น กล้วยไม้ เบญจมาศ และกุหลาบ) และกาแฟ

เมื่อ $\ln Q_{M_i}$ = log ของปริมาณการนำเข้า (ตัน)

$\ln Ex$ = log ของอัตราแลกเปลี่ยน (บาท/ดอลลาร์สหรัฐ)

$\ln P_{M_i}$ = log ของราคานำเข้าของพืชชนิดที่ i (บาท/ตัน)

เนื่องจากข้อมูลเป็นอนุกรมเวลา แบบจำลองนี้จึงใช้วิธี Cointegration and Error Correction หลังจากที่มีการทดสอบความนิ่งของข้อมูลแบบฤดูกาล (seasonal unit root) แล้วพบว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักของการมี seasonal unit root ที่ระดับ level ได้ในทุกตัวแปร แสดงว่า ตัวแปรทุกตัวไม่นิ่งที่ระดับ ระดับ level และเมื่อทดสอบ seasonal unit root ในรูปผลต่างครั้งที่ 1 (at first difference) พบว่า ทุกตัวแปรสามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักของการมี seasonal unit root ทำให้สามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรทุกตัวมีอันดับความสัมพันธ์ของข้อมูล (order of integration) อันดับเดียวกันคือ อันดับที่ 1 หรือ $I(1)$ ดังนั้นจึงสามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระยะยาวต่อไปได้

ผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระยะยาวของปริมาณการนำเข้า อัตราแลกเปลี่ยนสหรัฐ และราคาของสินค้าชนิดเดียวกัน รวมถึงการปรับตัวในระยะสั้นของปริมาณการนำเข้า โดยแบบจำลอง Cointegration และ Error Correction สามารถสรุปได้ดังนี้

3.7.1 แบบจำลองอุปสงค์ผัก

แบบจำลองอุปสงค์ของสินค้ากลุ่มผักแสดงให้เห็นว่า ปริมาณนำเข้ามีความสัมพันธ์กันในระยะยาวกับอัตราแลกเปลี่ยนหรือราคานำเข้าอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อัตราแลกเปลี่ยนมีผลต่อระดับราคาสำหรับผู้นำเข้าต้องจ่ายในรูปเงินบาทอยู่แล้วกล่าวคือ เมื่ออัตราแลกเปลี่ยน (บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ) มีการเปลี่ยนแปลง เช่น ค่าเงินบาทอ่อนลง (หรือค่าเงินแข็งขึ้น) ร้อยละ 1 ปริมาณนำเข้าผักกาดหอมห่อและบล็อกโคลีจะลดลง (หรือเพิ่มขึ้น) ร้อยละ 5.95 และ 4.07 ตามลำดับ แต่ไม่มีนัยสำคัญต่อปริมาณนำเข้ามะเขือเทศแสดงว่า ความยืดหยุ่นต่ออัตราแลกเปลี่ยนสูงและมีนัยสำคัญ (elastic มาก) ในกรณีของผักกาดหอมห่อและบล็อกโคลีแต่ไม่ใช่ในมะเขือเทศ แสดงว่าความต้องการนำเข้ามะเขือเทศมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนน้อยกว่าผักอีก 2 ชนิดนั่นเอง ในขณะที่การตอบสนองต่อราคานั้นการนำเข้าของบล็อกโคลีไม่มีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาอย่างมีนัยสำคัญ ดังกรณีของมะเขือเทศปรับตัวต่อราคานำเข้ามาก (elastic) (เพียง 1.5) แต่น้อยกว่าความอ่อนไหวต่อราคานำเข้าผักกาดหอมห่อ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นความสอดคล้องกับปริมาณการนำเข้ามะเขือเทศในช่วงต้นที่ค่อนข้างต่ำ (มกราคม 2550 - เมษายน 2553) แต่การนำเข้าเพิ่มมากขึ้นในปีต่อมาแสดงถึงความนิยมบริโภคมะเขือเทศเพิ่มขึ้นมากนั่นเอง ตัวเลขสัมประสิทธิ์ของอัตราแลกเปลี่ยนและราคาของ 3 พืชนี้ แสดงว่า การนำเข้ามีความยืดหยุ่นสูงต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อราคาและตัวราคาเองอย่างมาก สรุปได้ว่า อุปสงค์การนำเข้า “มีความยืดหยุ่นสูง” (elastic) (แต่เนื่องจากแบบจำลองนี้ยังขาดตัวแปรอื่น ๆ อีกมาก คณะวิจัยจึงไม่ให้ความสำคัญที่จะขยายความเกี่ยวกับค่าสัมประสิทธิ์เหล่านี้ให้ลึกกว่านี้)

เมื่อพิจารณาการปรับตัวในระยะสั้นของสินค้ากลุ่มผักพบว่า บล็อกโคลีมีการปรับตัวเร็วที่สุด ค่าสัมประสิทธิ์การปรับตัวเท่ากับ -0.53 ซึ่งบ่งบอกว่า การเปลี่ยนแปลงการนำเข้าบล็อกโคลีจะใช้เวลา 1.88 เดือน ในการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพภายหลังจากที่อัตราแลกเปลี่ยนสหรัฐและราคาเกิดการเปลี่ยนแปลงในแต่ละครั้ง ในขณะที่มะเขือเทศและผักกาดหอมห่อจะใช้เวลา 2.09 และ 2.50 เดือน เพื่อปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในแต่ละครั้ง (ตารางที่ 3.33)

ตารางที่ 3.33 การประมาณค่าแบบจำลองอุปสงค์ผัก

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์		
	มะเขือเทศ	ผักกาดหอมห่อ	บล็อกโคลี่
ค่าคงที่	25.9152***	45.3359***	21.3718***
อัตราแลกเปลี่ยนสหรัฐ (lnEx)	-2.1214	-5.9453***	-4.0688***
ราคานำเข้า (lnP)	-1.5248***	-2.0572***	-0.0156
Augmented Dickey-Fuller	-5.3721***	-4.3434***	-5.3091***
แบบจำลองการปรับตัวระยะสั้น			
ค่าคงที่	0.0225	0.0288	0.0072
Δ (lnEx)	1.2194	0.6754	-2.4276
Δ (lnP)	-1.2336***	-2.0178***	-0.4244
$\hat{e}_{t-1}$	-0.4774***	-0.4004***	-0.5309***

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ: 1) ค่าสัมประสิทธิ์ของ Ex และ P แสดงการเปลี่ยนแปลงของค่าความยืดหยุ่น, 2) ***, ** และ * มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99, 95 และ 90, 3) ข้อมูลตั้งแต่ไตรมาส 2550 - มีนาคม 2556 รวม 75 เดือน

3.7.2 แบบจำลองอุปสงค์ไม้ผล

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองอุปสงค์ของไม้ผลพบว่า ปริมาณนำเข้าอาโวคาโด พีช และ สตรอเบอรี่ มีความสัมพันธ์กันในระยะยาวกับอัตราแลกเปลี่ยนและราคานำเข้าเช่นเดียวกับสินค้าผัก และเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราสหรัฐมีผลต่อปริมาณนำเข้าไม้ผลทุกชนิดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ เมื่อค่าเงินบาทอ่อนลง ร้อยละ 1 ปริมาณนำเข้าสตรอเบอรี่ และอาโวคาโดจะลดลง ร้อยละ 7.03 และ 3.99 ตามลำดับ (ในขณะที่การนำเข้าพีชจะเพิ่มสูงขึ้น เมื่อค่าเงินบาทอ่อนลง) และเมื่อพิจารณาผลกระทบที่เกิดจากราคานำเข้าพบว่า ปริมาณนำเข้าสตรอเบอรี่ และอาโวคาโดมีจะลดลงร้อยละ 1.23 และ 0.82 เมื่อราคานำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ในขณะที่ราคานำเข้าพีชไม่มีนัยสำคัญต่อปริมาณการนำเข้า

เมื่อพิจารณาการปรับตัวในระยะสั้นของปริมาณนำเข้าไม้ผลทั้ง 3 ชนิด พบว่า ปริมาณนำเข้าพีชมีการปรับตัวเร็วที่สุด ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การปรับตัว -0.66 แสดงว่า การเปลี่ยนแปลงการนำเข้าพีชจะใช้เวลา 1.51 เดือน เพื่อปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพภายหลังที่อัตราแลกเปลี่ยนและราคานำเข้าเกิดการเปลี่ยนแปลง ส่วนอาโวคาโดและสตรอเบอรี่จะใช้เวลาในการปรับตัวเพื่อเข้าสู่ดุลยภาพ 2.69 และ 4.05 เดือน ตามลำดับ (ตารางที่ 3.34)

ตารางที่ 3.34 การประมาณค่าแบบจำลองอุปสงค์ไม้ผล

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์		
	อาโวกาโด	พีช	สตอเบอรี่
ค่าคงที่	27.1248***	-18.2951*	42.8873***
อัตราแลกเปลี่ยนสหรัฐ (lnEx)	-3.9933***	7.5398***	-7.0324***
ราคานำเข้า (lnP)	-0.8187**	-0.4773	-1.2347***
Augmented Dickey-Fuller	-4.1474***	-6.3332***	-4.0220***
แบบจำลองการปรับตัวระยะสั้น			
ค่าคงที่	0.0278	0.0856	0.0389
Δ (lnEx)	1.8770	15.4350*	-0.8961
Δ (lnP)	-1.1193***	-1.1695***	-1.0473***
$\hat{e}_{t-1}$	-0.3716***	-0.6635***	-0.2470***

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ: 1) ค่าสัมประสิทธิ์ของ Ex และ P แสดงการเปลี่ยนแปลงของค่าความยืดหยุ่น, 2) ***, ** และ * มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99, 95 และ 90, 3) ข้อมูลตั้งแต่มกราคม 2550 - มีนาคม 2556 รวม 75 เดือน

3.7.3 แบบจำลองอุปสงค์ไม้ดอก

แบบจำลองอุปสงค์ของคาร์เนชั่น กล้วยไม้ เบญจมาศ และกุหลาบแสดงให้เห็นว่าปริมาณนำเข้าไม้ดอกทั้ง 4 ชนิด มีความสัมพันธ์กันในระยะยาวกับอัตราแลกเปลี่ยนและราคานำเข้าอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ปริมาณนำเข้าดอกเบญจมาศ และดอกกล้วยไม้จะลดลง (หรือเพิ่มขึ้น) ร้อยละ 1.09 และ 0.98 ตามลำดับ เมื่อราคานำเข้าเพิ่มขึ้น (หรือลดลง) ร้อยละ 1 (ในขณะที่ปริมาณนำเข้าดอกคาร์เนชั่นและดอกกุหลาบนั้นเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกับการเปลี่ยนแปลงของราคา) นอกจากนี้ยังพบว่า อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราสหรัฐมีนัยสำคัญต่อปริมาณนำเข้าไม้ดอกทุกชนิด ยกเว้นกล้วยไม้กล่าวคือ เมื่อค่าเงินบาทอ่อนตัวลง (หรือค่าเงินบาทแข็งขึ้น) ร้อยละ 1 ปริมาณนำเข้าดอกเบญจมาศ ดอกกุหลาบและดอกคาร์เนชั่นจะลดลง (หรือเพิ่มขึ้น) ร้อยละ 7.59, 6.58 และ 3.01 ตามลำดับ แสดงว่า มีความยืดหยุ่นต่ออัตราแลกเปลี่ยนสูง แต่มีความยืดหยุ่นต่อราคาค่อนข้างต่ำ

เมื่อพิจารณาการปรับตัวของไม้ดอกในระยะสั้นพบว่า ดอกเบญจมาศมีการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพเร็วที่สุด ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การปรับตัวเท่ากับ -0.76 ซึ่งแสดงว่า การเปลี่ยนแปลงการนำเข้าดอกเบญจมาศจะใช้เวลา 1.32 เดือน เพื่อปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ส่วนไม้ดอกที่มีการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพได้เร็worงลงมา ได้แก่ กล้วยไม้ คาร์เนชั่น และกุหลาบ โดยจะใช้เวลาในการปรับตัวเพื่อเข้าสู่ดุลยภาพ 2.22, 2.40 และ 4.21 เดือน ตามลำดับ (ตารางที่ 3.35)

ตารางที่ 3.35 การประมาณค่าแบบจำลองอุปสงค์ไม้ดอก

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์			
	คาร์เนชั่น	กล้วยไม้	เบญจมาศ	กุหลาบ
ค่าคงที่	0.4083	4.8093	39.1083**	22.6989***
อัตราแลกเปลี่ยนสหรัฐ (lnEx)	-3.0130***	1.7209	-7.5920*	-6.5834***
ราคานำเข้า (lnP)	1.3264***	-0.9834***	-1.0894***	0.3617**
Augmented Dickey-Fuller	-4.3169***	-2.7511***	-3.1526***	-3.4108***
แบบจำลองการปรับตัวระยะสั้น				
ค่าคงที่	0.0240	-0.0370	0.3700**	0.0251
Δ (lnEx)	2.8685	5.6600	35.3352***	0.4380
Δ (lnP)	0.8251***	-1.0610***	-1.5474***	-0.1742
$\hat{e}_{t-1}$	-0.4168***	-0.4496**	-0.7553***	-0.2374***

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ: 1) ค่าสัมประสิทธิ์ของ Ex และ P แสดงการเปลี่ยนแปลงของค่าความยืดหยุ่น, 2) ***, ** และ * มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99, 95 และ 90, 3) ข้อมูลตั้งแต่มกราคม 2550 - มีนาคม 2556 รวม 75 เดือน

3.7.4 แบบจำลองอุปสงค์กาแฟ

แบบจำลองอุปสงค์ของกาแฟแสดงให้เห็นว่า ปริมาณนำเข้ากาแฟมีความสัมพันธ์ระยะยาวกับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราสหรัฐและราคานำเข้าอย่างมีนัยสำคัญ ค่าสัมประสิทธิ์แสดงให้เห็นว่าการนำเข้ากาแฟมีความยืดหยุ่นต่ออัตราแลกเปลี่ยนค่อนข้างสูง แต่มีความยืดหยุ่นต่อราคาต่ำ

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของการปรับตัวระยะสั้นของปริมาณนำเข้ากาแฟพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การปรับตัวหรือสัดส่วนการเบี่ยงเบนออกจากดุลยภาพของปริมาณนำเข้ากาแฟมีค่าเท่ากับ -0.5153 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนสหรัฐและราคานำเข้าเกิดการเปลี่ยนแปลงในแต่ละครั้ง การเปลี่ยนแปลงการนำเข้ากาแฟจะใช้เวลาประมาณ 1.94 เดือน เพื่อปรับตัวให้เข้าสู่ดุลยภาพ (ตารางที่ 3.36) อย่างไรก็ตาม การนำเข้ากาแฟเป็นกาแฟโดยรวมจึงไม่สามารถยืนยันได้ว่า การตอบสนองของกาแฟอาราบิก้าที่มีต่อราคาและอัตราแลกเปลี่ยนจะมีรูปแบบเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 3.36 การประมาณค่าแบบจำลองอุปสงค์กาแฟ

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์
ค่าคงที่	64.3218***
อัตราแลกเปลี่ยนสหรัฐ (lnEx)	-9.5051***
ราคานำเข้า (lnP)	-2.2046***
Augmented Dickey-Fuller	-5.1105***
แบบจำลองการปรับตัวระยะสั้น	
ค่าคงที่	0.0087
Δ (lnEx)	-6.1785
Δ (lnP)	-2.0219***
$\hat{e}_{t-1}$	-0.5153***

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ: 1) ค่าสัมประสิทธิ์ของ Ex และ P แสดงการเปลี่ยนแปลงของค่าความยืดหยุ่น, 2) ***, ** และ * มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99, 95 และ 90, 3) ข้อมูลตั้งแต่กรกฎาคม 2550 - มีนาคม 2556 รวม 75 เดือน

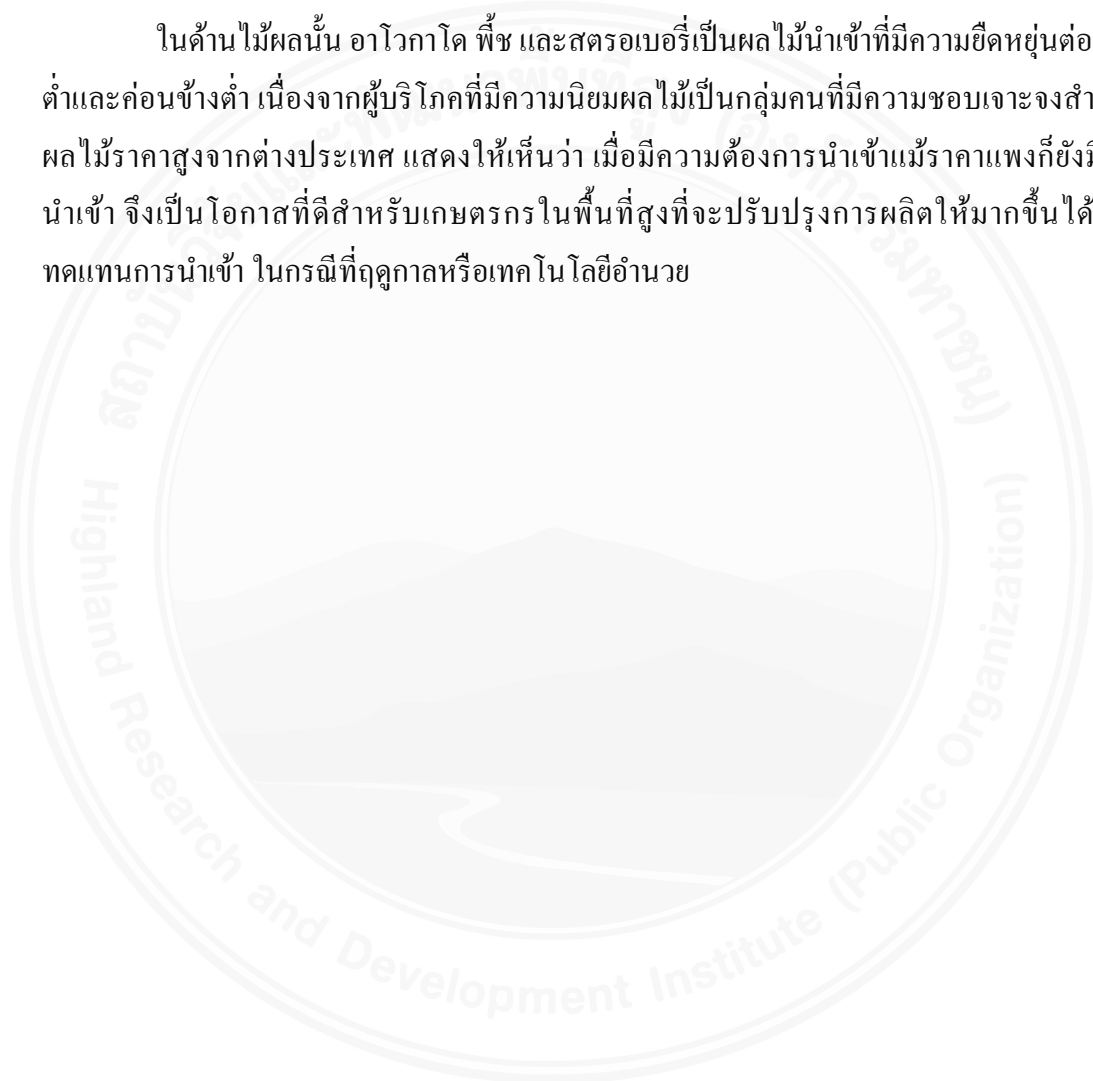
สรุป

อัตราแลกเปลี่ยน (บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ) มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญคือ ปริมาณการนำเข้าสินค้าเกือบทุกชนิด ยกเว้นมะเขือเทศ ถั่วลิสง ซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนมีความเชื่อมโยงกับราคาสินค้านำเข้าโดยตรงอยู่แล้วกล่าวคือ เมื่อเงินบาทอ่อนตัว (อัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้น บาทต่อดอลลาร์สหรัฐสูง) หมายถึง ราคาสินค้าจะแพงขึ้น และส่งผลกระทบต่อปริมาณนำเข้า อย่างไรก็ดีตาม เมื่อพิจารณาร่วมกับราคานำเข้าโดยตรงก็พบว่า ผลนำเข้ามีความยืดหยุ่นต่อปัจจัยที่ส่งผล “ความแพง” สูง อย่างมีนัยสำคัญและมีความยืดหยุ่นสูงเกือบทุกชนิด สำหรับไม้ผลก็เช่นเดียวกัน ส่วนไม้ดอกมีลักษณะจำเพาะค่อนข้างมากกล่าวคือ กุหลาบที่มีคุณภาพสูงเป็นดอกไม้ที่จำเป็นสำหรับใช้งานในช่วงเทศกาลซึ่งมีราคาสูง ในช่วงนั้นปริมาณนำเข้าจะสูงตามไปด้วย กุหลาบจึงเป็นดอกไม้ที่ไม่มี ความยืดหยุ่นต่อราคาอย่างสิ้นค้าทั่วไปเช่นเดียวกับคาร์เนชั่น ซึ่งราคาสูงขึ้นกลับมีความต้องการใช้มากขึ้น สำหรับเบญจมาศและกล้วยไม้แม้จะตอบสนองต่อราคาโดยมีการนำเข้ามากขึ้นเมื่อราคาลด แต่ความยืดหยุ่นใกล้เคียงกับ 1.0

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นชี้ว่า การปลูกดอกกุหลาบและคาร์เนชั่นให้ได้คุณภาพดีเยี่ยม นั้น โดยเฉพาะเพื่อจำหน่ายในฤดูกาลสำคัญสามารถจำหน่ายในราคาที่สูงมากได้ และรายได้รวมของเกษตรกรจะสูงขึ้นด้วย สำหรับเบญจมาศและกล้วยไม้นั้นการเพิ่มราคาหรือลดราคาไม่ทำให้รายได้รวมของเกษตรกรเปลี่ยนแปลง แต่การผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้ามีผลต่อการเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร (ภายใต้คุณภาพเดียวกัน)

ส่วนผักนั้นการแข่งขันกับสินค้านำเข้าด้วยราคายังมีความจำเป็น (ผักบางชนิด เช่น พริกหวาน ผักสลัด มะเขือเทศ ซึ่งมีความปลอดภัยสูงเช่นเดียวกับผักจากพื้นที่โครงการหลวง) แต่การแข่งขันกับผักนำเข้าจากจีนอาจใช้กลยุทธ์ด้านความปลอดภัยเป็นเครื่องมือการแข่งขันได้ สำหรับผักกาดหอมห่อสามารถทดแทนการนำเข้าด้วยผักกาดหอมห่อในประเทศ แม้ว่าในช่วงเวลานอกฤดูผลิตจะไม่สวยงามมากนักก็ตาม

ในด้านไม้ผลนั้น อาโวคาโด พืช และสตรอเบอร์รี่เป็นผลไม้นำเข้าที่มีความยืดหยุ่นต่อราคาต่ำและค่อนข้างต่ำ เนื่องจากผู้บริโภคที่มีความนิยมผลไม้เป็นกลุ่มคนที่มีความชอบเจาะจงสำหรับผลไม้ราคาสูงจากต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีความต้องการนำเข้าแม้ราคาแพงก็ยังมี การนำเข้า จึงเป็นโอกาสที่ดีสำหรับเกษตรกรในพื้นที่สูงที่จะปรับปรุงการผลิตให้มากขึ้นได้ เพื่อทดแทนการนำเข้า ในกรณีที่ฤดูกาลหรือเทคโนโลยีอำนวยความสะดวก

บทที่ 4

ศักยภาพการผลิตและการตลาดของสินค้าจากที่สูง

การวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตและการตลาดของสินค้าจากที่สูง ในส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์จากการผลิต ต้นทุน และผลตอบแทน ส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์การตลาดของมูลนิธิโครงการหลวง และส่วนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์ศักยภาพการปรับตัวของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงและเกษตรกร โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลสองแหล่ง ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ตัวแทนเกษตรกร และข้อมูลทุติยภูมิจากการตรวจสอบเอกสาร โดยรายละเอียดของการวิเคราะห์แต่ละองค์ประกอบมีดังนี้

4.1 การผลิต ต้นทุน และผลตอบแทน

ศักยภาพการผลิตของเกษตรกรผู้ผลิตที่สะท้อนถึงความสามารถของเกษตรกรในการใช้ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเพื่อจัดการปัจจัยการผลิตด้านต่าง ๆ ภายใต้สภาพแวดล้อมทางกายภาพบนที่สูง และโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่

ผลการสำรวจข้อมูลการผลิตของตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกพืชหลักบนที่สูง 4 กลุ่ม ได้แก่ ผัก ไม้ผล ไม้ดอก และกาแฟ (กลุ่มผัก ไม้ผล และไม้ดอก พิจารณาเฉพาะสินค้า 5 ชนิด) รวมพืชเป้าหมาย 16 ชนิด โดยกำหนดเกษตรกรเป้าหมายสำหรับพืชแต่ละชนิดจำนวน 10 ตัวอย่าง รวมจำนวนเกษตรกรเป้าหมาย 160 ตัวอย่าง ในพื้นที่เป้าหมายซึ่งแนะนำโดยเจ้าหน้าที่ของโครงการหลวง ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ผลการสำรวจพบว่า ในบางพืชมีเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายน้อยกว่ากำหนด อย่างไรก็ตามการสำรวจได้ตัวอย่างครบตามจำนวนรวม ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สรุปจำนวนตัวอย่างเกษตรกรจากการสำรวจ

ชนิดพืช	ศูนย์											รวม (ราย)
	ห้วย ลึก	แม่ สะ	อิน ทนนท์	ขุน วาง	ปาง อู่	ดิน ตก	อ่า ง	ห้วย โป่ง	วาวี	แม่ สา ใหม่	ม่อน เงาะ	
ผัก 51 ตัวอย่าง												
มะเขือเทศ	-	-	4	7	-	-	-	-	-	1	-	12
ผักกาดหอม	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
กะหล่ำปลี	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	10
บร็อกโคลี่	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	10
พริกหวาน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	9
ไม้ผล 53 ตัวอย่าง												
สตอเบอรี่	-	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	12
เสาวรสหวาน	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	11
พลับ	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11
พีช (ท้อ)	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	9
อาโวคาโด	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	9
ไม้ดอก 32 ตัวอย่าง												
กล้วยไม้ (เข็ม)	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	3	11
เบญจมาศ	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
เขยี่รา	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	5
กุหลาบ	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3
คาร์เนชั่น	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	3
กาแฟ 28 ตัวอย่าง												
กาแฟ	-	-	-	-	-	14	-	-	14	-	-	28
รวม	9	21	31	20	9	14	12	19	14	10	3	162

ที่มา : จากการสำรวจ

นอกจากนี้จากการสำรวจลักษณะของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างโดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เป็นหัวหน้าครัวเรือนที่ถูกกำหนดให้เป็นตัวแทนของครัวเรือนพบว่า หัวหน้าครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 16 ฟืช ส่วนใหญ่เป็นเพศชายซึ่งมีอายุระหว่าง 25 - 82 ปี ซึ่งมีการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญา

โท อีกทั้งมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่หลากหลายตั้งแต่ 1 - 20 คน ในส่วนของแหล่งรายได้ครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุดคือ 1,260,100 บาทต่อปี ซึ่งมาจากการค้าขายร่วมกับการปลูกพืช แต่เมื่อพิจารณารายได้ที่สูงสุดที่มาจากการปลูกพืชเป็นหลักพบว่า เกษตรกรตัวอย่างมีรายได้สูงสุดเท่ากับ 600,000 บาท จากการปลูกพริกหวานร่วมกับพืชชนิดอื่น ซึ่งโดยภาพรวมด้านรายได้ของครัวเรือนส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตรโดยการปลูกพืชเป็นหลัก ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกพืชในมูลนิธิโครงการหลวง

	ชนิดพืช																
	มะเขือเทศ	ผักกาดหอม	กะหล่ำปลี	บล็อคโคลี่	พริกหวาน	ศตรอบเอร์	เสาวรสหวาน	พลับ	พืช (ห่อ)	อาโวคาโด	กล้วยไม้ (ชมบิเดียม)	เบญจมาศ	เยอบีร่า	กุหลาบ	คาร์เนชั่น	กาแฟกะลา	กาแฟผลสด
ข้อมูลหัวหน้าครัวเรือน																	
-เพศ	ชาย	ชาย	ชาย	ชาย	ชาย / หญิง	ชาย	ชาย / หญิง	ชาย	ชาย	ชาย	ชาย / หญิง	ชาย / หญิง	ชาย	ชาย	ชาย/หญิง	ชาย/หญิง	ชาย/หญิง
-อายุ (ปี)	26 - 65	30 - 82	33 - 60	37 - 58	27 - 75	24 - 70	34 - 66	32 - 82	27 - 61	21 - 51	30 - 79	45 - 62	32 - 50	26 - 48	42 - 60	43 - 78	25 - 62
-ระดับการศึกษาสูงสุด	ปวช.	ป.ตรี	ม.ปลาย	ม.ปลาย	ปวส.	ม.ปลาย	ม.ต้น	ป.ตรี	ป.ตรี	ม.ปลาย	ม.ต้น	ประถม	ป.โท	ม.ต้น	ประถม	ม.ปลาย	ม.ต้น
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)	2 - 11	2 - 9	1 - 21	2 - 11	4 - 20	3 - 20	3 - 6	4 -12	3 - 8	3 - 15	2 - 12	2 - 6	3 - 5	1 - 3	5 - 7	1 - 4	3 - 10
พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)	0.75 - 20	4 - 26	3 - 60	0.75 - 10	0.27 - 30	1 - 20	3 - 65	4 - 26	2 - 23	10 - 50	5 - 45	1 - 2	2 - 10	2 - 22	3 - 20	2 - 25	2 - 100
แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)																	
รายได้สูงสุด	660,000	725,000	500,000	470,000	600,000	410,000	435,000	725,000	1,260,100	510,000	108,000	160,000	624,000	591,635	110,000	124,500	480,000
รายได้ต่ำสุด	15,000	34,000	126,000	25,800	83,200	52,000	40,000	23,000	51,170	100,000	19,000	20,000	60,125	10,000	60,000	19,000	35,000
รายได้รวมทุกครัวเรือน	2,110,110	2,018,500	2,877,000	1,637,000	3,383,200	2,450,950	1,552,200	1,726,193	2,287,320	1,545,000	938,000	687,800	991,250	725,035	250,000	825,960	984,400
ภาคการเกษตร (%)	95.73	97.72	99.65	100.00	100.00	94.29	100.00	96.35	69.22	100.00	100.00	100.00	57.63	100.00	100.00	99.09	100.00
-ปลูกพืช (%)	95.73	97.72	99.65	100.00	100.00	94.29	99.997	96.35	-	100.00	100.00	100.00	57.63	100.00	100.00	99.09	100.00
-เลี้ยงสัตว์ (%)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-รับจ้างภาคการเกษตร (%)	-	-	-	-	-	-	0.003	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

	ชนิดพืช																
	มะเขือเทศ	ผักกาดหอมห่อ	กะหล่ำปลี	บด็อกโคลี่	พริกหวาน	สตอรี่เบอร์รี่	เสาวรสหวาน	พลับ	พืช (ท้อ)	อาโวคาโด	กล้วยไม้ (ชมบีเดียม)	เบญจมาศ	เยอบีร่า	กุหลาบ	การ์เนชั่น	กาแฟกะลา	กาแฟผลสด
นอกภาคการเกษตร (%)	4.27	2.28	0.35	-	-	5.47	-	3.65	30.78	-	-	-	42.37	-	-	0.91	-
รับราชการ (%)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42.37	-	-	-	-
ค้าขาย (%)	-	-	-	-	-	4.90	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รับจ้างทั่วไป (%)	3.76	1.19	0.35	-	-	-	-	3.65	-	-	-	-	-	-	-	0.91	-
อื่น ๆ (%)	0.51	1.09	-	-	-	0.82	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่มา: จากการสำรวจ

4.1.1 ข้อมูลการผลิตมะเขือเทศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ข้อมูลการผลิตมะเขือเทศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง มาจากการรวบรวมเกษตรกรตัวอย่างจากสถานีเกษตรหลวงอินทนนท์และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง (เกษตรกรตัวอย่าง 12 ราย) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1.1 ข้อมูลการผลิตมะเขือเทศ

จากการสำรวจข้อมูลการผลิตมะเขือเทศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงจำนวน 12 ราย ผลการศึกษาถูกนำเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง ลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การผลิตมะเขือเทศของเกษตรกรตัวอย่าง

1.1) ลักษณะการผลิตมะเขือเทศของเกษตรกรตัวอย่าง

ระบบการผลิตมะเขือเทศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกมะเขือเทศเฉลี่ยครัวเรือนละ 1.30 ไร่ และเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เกษตรกรตัวอย่างมีโรงเรือนเพื่อการเกษตรระหว่าง 0.5 - 4 ไร่

เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ปลูกมะเขือเทศที่หลากหลายตั้งแต่ 1 - 16 ปี และมีช่วงฤดูกาลการเพาะปลูกที่แตกต่างกัน ซึ่งในการปลูกมะเขือเทศจะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เมื่อมะเขือเทศมีอายุประมาณ 3 เดือน

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกมะเขือเทศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย ดินกล้าพันธุ์ มะเขือเทศ ปุ๋ย ยาป้องกันและกำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

ดินกล้าพันธุ์มะเขือเทศ

ดินกล้าพันธุ์เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่เกษตรกรพิจารณาเป็นลำดับแรก โดยพบว่า ดินกล้าพันธุ์มะเขือเทศที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ประกอบด้วย พันธุ์โทมัสและพันธุ์เชอร์รี่ กล่าวคือ เกษตรกรจำนวน 9 ราย เลือกผู้ปลูกมะเขือเทศพันธุ์โทมัส และมีเพียง 3 ราย ที่เลือกปลูกพันธุ์เชอร์รี่ สำหรับปริมาณดินกล้าพันธุ์เฉลี่ยที่เกษตรกรตัวอย่างใช้คือ 4,292 ดินกล้าต่อไร่ และมีปริมาณการใช้ดินกล้าพันธุ์มากที่สุดถึง 10,000 ดินกล้าต่อไร่ ในขณะที่มีปริมาณการใช้ดินกล้าพันธุ์น้อยสุดเพียง 600 ดินกล้าต่อไร่

ปุ๋ย

จากการสำรวจการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า มีเกษตรกรตัวอย่าง 9 ราย ที่ใช้ปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีในการผลิตมะเขือเทศ ในขณะที่เกษตรกรอีก 3 ราย ใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียว

สำหรับปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ในการปลูกมะเขือเทศนั้นพบว่า เกษตรกรตัวอย่างใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 106.06 กิโลกรัม โดยสูตรปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างทั้ง 11 ราย นิยมใช้มากที่สุดคือ ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 รองลงมาคือ สูตร 8-24-24 และสูตร 13-13-21 ส่วนปริมาณปุ๋ยคอกเกษตรกรตัวอย่างใช้ร่วมกับปุ๋ยเคมีโดยเฉลี่ยเท่ากับ 811.11 กิโลกรัมต่อไร่

ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใช้อยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการปลูกมะเขือเทศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการใช้อยากำจัดศัตรูพืชมากกว่ายากำจัดวัชพืช โดยเกษตรกรตัวอย่าง 9 ราย ใช้อยากำจัดศัตรูพืชเป็นหลัก และมีเกษตรกรตัวอย่างเพียง 3 ราย ที่ใช้อยากำจัดวัชพืชร่วมด้วย

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตมะเขือเทศนั้นพบว่า มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือน แรงงานจ้าง และแรงงานแลกเปลี่ยน โดยเป็นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้เฉลี่ยครัวเรือนละ 54.54 วันงานต่อไร่ นอกจากนี้มีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 8.42 วันงานต่อไร่ และการใช้แรงงานแลกเปลี่ยนเฉลี่ย 5 วันงานต่อไร่ ตามลำดับ

1.3) ปัญหาการผลิตมะเขือเทศของเกษตรกรตัวอย่าง

ปัญหาการผลิตมะเขือเทศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 12 รายนั้น เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิตทั้งหมด โดยปัญหาโรคพืช (11 ราย) เป็นปัญหาที่เกษตรกรเผชิญมากที่สุด และปัญหาโรงเรือนเสียหายเนื่องมาจากพายุฝน (1 ราย) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญอยู่พบว่า ปัญหาโรคพืชที่มีคะแนนระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 5.9 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ทำการแก้ไขปัญหามาโดยการพ่นยา และบางส่วนแก้ไขปัญหามาโดยการตัดต้นที่เป็นโรคทิ้ง ในขณะที่ปัญหาโรงเรือนเสียหายที่มีระดับความรุนแรงรองลงมาด้วยคะแนนเฉลี่ย 8 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ซึ่งทำการแก้ไขปัญหานี้โดยการซ่อมแซมเพื่อปลูกมะเขือเทศในรอบการผลิตต่อไป

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตมะเขือเทศของเกษตรกรตัวอย่างใน
มูลนิธิโครงการหลวง

2.1) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตมะเขือเทศพันธุ์โทมัส

สำหรับต้นทุนการผลิตมะเขือเทศพันธุ์โทมัสของเกษตรกรตัวอย่างใน
มูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 22,766.37 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็น
ต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 7,881.00 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 14,885.37 บาท และเมื่อ
พิจารณาต้นทุนในลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปรไร่ละ 20,107.88 บาท
คิดเป็นร้อยละ 88.32 ของต้นทุนการผลิต และเป็นต้นทุนคงที่ไร่ละ 2,658.49 บาท คิดเป็นร้อยละ
11.68 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.3)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า
ค่าแรงงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด โดยมีคิดเป็นไร่ละ 12,226.88 บาท (ร้อยละ 53.71 ของ
ต้นทุนการผลิต) รองลงมาคือ ค่าวัสดุไร่ละ 6,508.00 บาท (ร้อยละ 28.59) และค่าใช้จ่ายในการ
ผลิตอื่น ๆ ไร่ละ 1,373.00 บาท (ร้อยละ 6.03) ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของ
ต้นทุนค่าแรงงานพบว่า แรงงานการเก็บเกี่ยวเป็นแรงงานที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุด คิดเป็นร้อยละ
35.32 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แรงงานในการดูแลรักษา แรงงานในการปลูก และแรงงาน
ในการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ ตามลำดับ

ส่วนต้นทุนค่าวัสดุดินนั้นพบว่า ค่าต้นกล้าพันธุ์เป็นองค์ประกอบที่
สำคัญของค่าวัสดุในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 13.56 ของต้นทุนการผลิต
ส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการผลิตนั้นมาจากค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตรมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ
5.86 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ ค่าน้ำมัน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตมะเขือเทศพันธุ์โทมัสคือ ต้นทุนค่า
เสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร ซึ่งคิดจากเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิต
ทางการเกษตร ค่าเสื่อมโรงเรือน ค่าเสื่อมระบบน้ำในแปลงปลูก และค่าเสื่อมโรงปุ๋ยคิดเป็นร้อยละ
11.68 ของต้นทุนการผลิต

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศ
พันธุ์โทมัสมีผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ย 46,023.00 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,740
กิโลกรัมต่อไร่ และราคาเฉลี่ย 26.45 บาทต่อกิโลกรัม) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเนื้อดินทุนการ
ผลิตทั้งหมดเป็นบวก (กำไร) 23,256.63 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ยังมีผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผัน
แปรเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 25,915.12 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดเป็น
บวก (กำไร) เท่ากับ 38,142.00 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 ต้นทุนและผลตอบแทนโดยเฉลี่ยต่อไร่ของการผลิตมะเขือเทศพันธุ์โทมัสของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	7,881.00	12,226.88	20,107.88	88.32
1. ค่าวัสดุคูป	6,508.00	0.00	6,508.00	28.59
ค่ากล้าพันธุ์	3,088.00	0.00	3,088.00	13.56
ค่าปุ๋ยเคมี	1,886.00	0.00	1,886.00	8.28
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	900.00	0.00	900.00	3.95
ค่ายากำจัดศัตรูพืช	604.00	0.00	604.00	2.65
ค่ายากำจัดวัชพืช	30.00	0.00	30.00	0.13
ค่าวัสดุอื่นๆ	0.00	0.00	0.00	0.00
2. ค่าแรงงาน	0.00	12,226.88	12,226.88	53.71
2.1 ค่าแรงงานการปลูก	0.00	1,357.50	1,357.50	5.96
เตรียมดิน	0.00	1,200.00	1,200.00	5.27
เพาะกล้า	0.00	0.00	0.00	0.00
หว่าน/ปลูก	0.00	157.50	157.50	0.69
2.2 ค่าแรงงานการดูแลรักษา	0.00	1,621.88	1,621.88	7.12
2.3 ค่าแรงงานการเก็บเกี่ยว	0.00	8,040.00	8,040.00	35.32
2.4 ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	0.00	1,207.50	1,207.50	5.30
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	1,373.00	0.00	1,373.00	6.03
ค่าดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	1,333.00	0.00	1,333.00	5.86
ค่าอาหาร	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าน้ำมัน	20.00	0.00	20.00	0.09
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	20.00	0.00	20.00	0.09
ต้นทุนคงที่	0.00	2,658.49	2,658.49	11.68
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	2,658.49	2,658.49	11.68
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)	7,881.00	14,885.37	22,766.37	
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)	4.53	8.55	13.08	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่)			1,740.00	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการผลิต
	รวม
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)	26.45
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)	46,023.00
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)	25,915.12
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)	38,142.00
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)	23,256.63

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากพื้นที่ปลูกเนื่องจากขนาดโรงเรือนของเกษตรกรตัวอย่างมีขนาดต่างกัน, 2) ไม่นำเกษตรกรตัวอย่างในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่จำนวน 1 ราย มาทำการวิเคราะห์ เนื่องจากเกษตรกรตัวอย่างผลิตมะเขือเทศด้วยระบบไฮโดรโปนิกส์, 3) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ เท่ากับ 9,247.50 บาทต่อไร่, 4) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำภายในแปลงปลูก และค่าเสื่อมโรงปุ๋ย เท่ากับ 763.69 บาทต่อไร่ (โดยอ้างอิงข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการหลวง)

2.2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตมะเขือเทศพันธุ์เชอร์รี่

สำหรับต้นทุนการผลิตมะเขือเทศพันธุ์เชอร์รี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 57,120.67 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 20,502.00 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 36,618.67 บาท และเมื่อพิจารณาต้นทุนในลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปรไร่ละ 52,122.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 91.25 ของต้นทุนการผลิต และเป็นต้นทุนคงที่ไร่ละ 4,998.67 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.75 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.4)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า ค่าแรงงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด โดยมีคิดเป็นไร่ละ 35,450.00 บาท (ร้อยละ 62.06 ของต้นทุนการผลิต) รองลงมาคือ ค่าวัสดุไร่ละ 16,032.00 บาท (ร้อยละ 28.07) และค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ ไร่ละ 640.00 บาท (ร้อยละ 1.12) ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของต้นทุนค่าแรงงานพบว่า แรงงานการเก็บเกี่ยวเป็นแรงงานที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 31.77 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แรงงานในการดูแลรักษา แรงงานในการปลูก และแรงงานในการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ ตามลำดับ

ส่วนต้นทุนค่าวัสดุคือนั้นพบว่า ค่าปุ๋ยเคมีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของค่าวัสดุในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 11.89 ของต้นทุนการผลิต ส่วน

ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการผลิตนั้นมาจากค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตรมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 0.77 ของต้นทุนการผลิต และค่าน้ำมันอีกร้อยละ 0.35 ของต้นทุนการผลิต

สำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตมะเขือเทศพันธุ์เซอร์รี่คือ ต้นทุนค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร ซึ่งคิดจากเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตทางการเกษตร ค่าเสื่อมโรงเรือน ค่าเสื่อมระบบน้ำในแปลงปลูก และค่าเสื่อมโรงปุ๋ยคิดเป็นร้อยละ 8.75 ของต้นทุนการผลิต

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศพันธุ์เซอร์รี่มีผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ย 57,919.68 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 2,912 กิโลกรัมต่อไร่ และราคาเฉลี่ย 19.89 บาทต่อกิโลกรัม) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเนื้อดินทุนการผลิตทั้งหมดเป็นบวก (กำไร) 799.01 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ยังมีผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 5,797.68 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 37,417.68 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 ต้นทุนและผลตอบแทน โดยเฉลี่ยต่อไร่ของการผลิตมะเขือเทศพันธุ์เซอร์รี่ของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	20,502.00	31,620.00	52,122.00	91.25
1. ค่าวัสดุดิบ	16,032.00	0.00	16,032.00	28.07
ค่ากล้าพันธุ์	4,800.00	0.00	4,800.00	8.40
ค่าปุ๋ยเคมี	6,792.00	0.00	6,792.00	11.89
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	2,576.00	0.00	2,576.00	4.51
ค่ายากำจัดศัตรูพืช	1,864.00	0.00	1,864.00	3.26
ค่ายากำจัดวัชพืช	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าวัสดุอื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00
2. ค่าแรงงาน	3,830.00	31,620.00	35,450.00	62.06
2.1 ค่าแรงงานในการปลูก	1,840.00	3,620.00	5,460.00	9.56
เตรียมดิน	1,200.00	1,860.00	3,060.00	5.36
เพาะกล้า	0.00	0.00	0.00	0.00
หว่าน/ปลูก	640.00	1,760.00	2,400.00	4.20
2.2 ค่าแรงงานการดูแลรักษา	640.00	8,800.00	9,440.00	16.53

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
2.3 ค่าแรงงานการเก็บเกี่ยว	1,350.00	16,800.00	18,150.00	31.77
2.4 ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	0.00	2,400.00	2,400.00	4.20
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	640.00	0.00	640.00	1.12
ค่าดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	440.00	0.00	440.00	0.77
ค่าอาหาร	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าน้ำมัน	200.00	0.00	200.00	0.35
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00
ต้นทุนคงที่	0.00	4,998.67	4,998.67	8.75
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	4,998.67	4,998.67	8.75
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)	20,502.00	36,618.67	57,120.67	100.00
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)	7.04	12.58	19.62	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่)			2,912.00	
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)			19.89	
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)			57,919.68	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)			5,797.68	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)			37,417.68	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)			799.01	

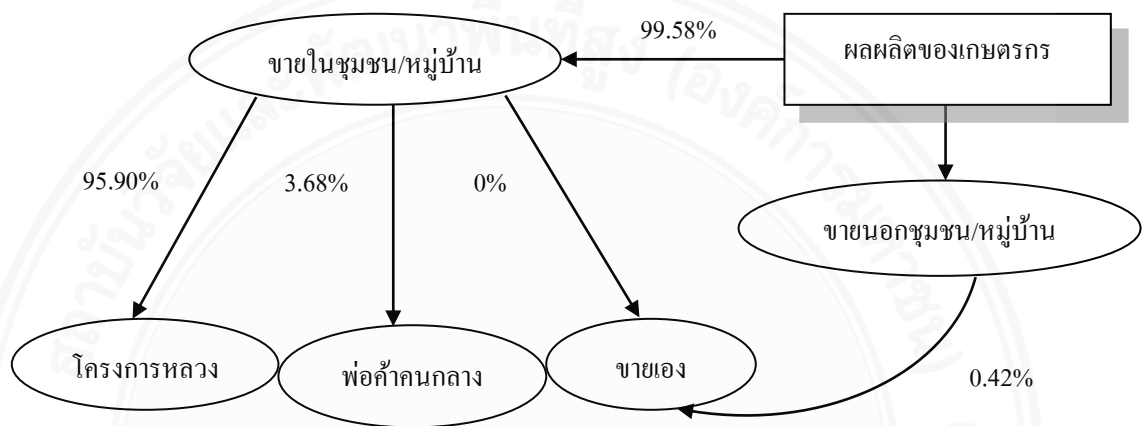
ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากพื้นที่ปลูกเนื่องจากขนาดโรงเรือนของเกษตรกรตัวอย่างมีขนาดต่างกัน, 2) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นมาคำนวณจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 5 ราย, 3) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ เท่ากับ 20,550 บาทต่อไร่, 4) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำภายในแปลงปลูก เท่ากับ 918.67 บาทต่อไร่ (โดยอ้างอิงข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการหลวง)

4.1.1.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตมะเขือเทศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ผลผลิตมะเขือเทศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง โดยผลผลิตมะเขือเทศพันธุ์โทมัสเฉลี่ยไร่ละ 1,740.00 กิโลกรัม และผลผลิตมะเขือเทศพันธุ์เชอร์รี่เฉลี่ย 2,912 กิโลกรัมต่อไร่

สำหรับการจัดการผลผลิตมะเขือเทศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้านถึงร้อยละ 99.58 ของผลผลิตมะเขือเทศทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเป็นจำหน่ายให้กับโครงการหลวงร้อยละ 95.90 และจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางร้อยละ 3.68 ส่วนการจำหน่ายผลผลิตนอกชุมชน/หมู่บ้านมีเพียงร้อยละ 0.42 ของผลผลิตมะเขือเทศทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง ซึ่งเป็นการจำหน่ายเอง

ภาพที่ 4.1 การจัดการผลผลิตมะเขือเทศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตนั้นพบว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายในชุมชนสูงกว่าราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายนอกชุมชน โดยการจำหน่ายผลผลิตมะเขือเทศพันธุ์โทมัสได้ราคาเฉลี่ย 26.45 บาทต่อกิโลกรัม และการจำหน่ายมะเขือเทศพันธุ์เซอร์รีได้ราคาเฉลี่ย 19.89 บาทต่อกิโลกรัม

ด้านปัญหาการตลาดมะเขือเทศที่เกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวงเผชิญนั้นพบว่า เกษตรกรตัวอย่าง 9 ราย (จากเกษตรกรตัวอย่าง 12 ราย) พบปัญหาการตลาดคือ ปรากฏาราคาผลผลิตต่ำในบางช่วง โดยมีคะแนนระดับความรุนแรงของปัญหาเฉลี่ยเท่ากับ 5.88 คะแนนจากสิบคะแนน ซึ่งมีการแก้ไขหรือการปรับตัวคือ การยอมรับราคาที่ได้ การนำผลผลิตไปจำหน่ายนอกชุมชนหรือหมู่บ้าน รวมทั้งการพยายามพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ให้ช่วยตรึงราคาสินค้าและการทิ้งผลผลิตบางส่วนที่ขายไม่ได้

4.1.1.3 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกมะเขือเทศ

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกมะเขือเทศที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผลว่าโครงการหลวงมีการรับซื้อผลผลิตในราคาที่ดีกว่าตลาดข้างนอกชุมชนหรือหมู่บ้าน ในด้านทักษะการผลิตในการ

ปลูग्มะเชื้อเทศ เกษตรกรตัวอย่างมีวิธีการที่ไม่แตกต่างกันนัก เช่นเดียวกันกับทักษะการตลาดส่วนใหญ่เกษตรกรตัวอย่างจะทำการจำหน่ายผลผลิตให้กับโครงการหลวงตามแผนการรับซื้อผลผลิต และผลผลิตที่เหลือก็จะกระจายไปยังช่องทางอื่น ๆ

ในส่วนของการคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่าง 9 ราย (หรือร้อยละ 75 ของเกษตรกรตัวอย่าง) มีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวง เพราะโครงการหลวงมีการรับซื้อผลผลิต มีราคาผลผลิตที่ดี และค่อนข้างแน่นอน แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรตัวอย่างอีก 3 ราย (หรือร้อยละ 25 ของเกษตรกรตัวอย่าง) มีฐานะความเป็นอยู่เท่าเดิม อีกทั้งในด้านของการปรับตัวของเกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีการปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น จากการได้รับความรู้ในการเพาะปลูกและการดูแลพืชจากโครงการหลวงทำให้มีผลผลิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม

4.1.1.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูग्มะเชื้อเทศต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียน มีเกษตรกรตัวอย่าง 8 ราย (จากเกษตรกรตัวอย่าง 12 ราย) รู้จักอาเซียน และมีความเข้าใจในเบื้องต้นถึงการจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ซึ่งเป็นการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ในด้านการค้าร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก โดยมีการเปิดการค้าเสรี รวมทั้งในด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน และการเดินทางไปยังประเทศสมาชิกจะมีความสะดวกมากยิ่งขึ้นคิดเป็นจำนวน 7 ราย ส่วนเกษตรกรตัวอย่างอีก 1 ราย รู้จักอาเซียนแต่ไม่ทราบถึงรายละเอียดข้อมูล โดยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียน เกษตรกรตัวอย่าง 8 ราย ที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน ได้รับข้อมูลผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ และการอบรมจากโครงการหลวง

ในส่วนของการตระหนักถึงโอกาสและปัญหาของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะมีผลต่อเกษตรกร โดยเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน ตระหนักถึงโอกาสในการขยายช่องทางการจำหน่ายผลผลิตการเกษตรไปยังต่างประเทศให้มากขึ้นและในการตระหนักถึงปัญหาในด้านการแข่งขันที่สูงขึ้น อีกทั้งในด้านของข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นข้อเสียเปรียบในด้านต้นทุนการผลิตของประเทศไทยที่ยังค่อนข้างสูงกว่าหลาย ๆ ประเทศ แต่มีเพียงเกษตรกรตัวอย่างรายเดียวที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน มีความคิดเห็นว่าเป็นข้อได้เปรียบ เพราะมีความเชื่อมั่นว่าเกษตรกรในโครงการหลวงค่อนข้างมีประสบการณ์เกี่ยวกับการทำการเกษตร

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกมะเขือเทศที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนได้มีการปรับตัวในด้านเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น การปรับตัวในด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิตโดยการปฏิบัติตามคำแนะนำที่ได้รับจากโครงการหลวง และการเปลี่ยนไปทำการท่องเที่ยวเป็นหลักที่ทำเกี่ยวกับบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวและการเป็นไกด์นำเที่ยว รวมทั้งในส่วนของความต้องการของเกษตรกรต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อปรับตัวกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการความรู้ในด้านการผลิตเพิ่มมากขึ้น และต้องการความรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้มากขึ้นเพื่อให้ทราบถึงการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ในส่วนของข้อเสนอแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยส่วนใหญ่เกษตรกรตัวอย่างอยากช่วยเหลือในด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิตที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยจากสารเคมีเพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้บริโภค และอยากให้มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้เกษตรกรได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง

4.1.2 ข้อมูลการผลิตกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ข้อมูลการผลิตกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง มาจากการรวบรวมเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 10 ราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.2.1 ข้อมูลการผลิตกะหล่ำปลี

จากการสำรวจข้อมูลการผลิตกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง ผลการศึกษาถูกนำเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง ลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การผลิตกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่าง

1.1) ลักษณะการผลิตกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่าง

ระบบการผลิตกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกกะหล่ำปลีเฉลี่ยครัวเรือนละ 9.1 ไร่ และเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีเกษตรกร 4 ราย ที่มีพื้นที่ปลูกกะหล่ำปลีขนาด 1 - 5 ไร่ มีเกษตรกร 4 ราย มีพื้นที่ปลูกกะหล่ำปลี 6 - 10 ไร่ อีกทั้งเกษตรกรที่เหลืออีก 2 ราย ที่มีพื้นที่ปลูกกะหล่ำปลีขนาด 15 ไร่ และ 25 ไร่ นอกจากนี้ยังพบว่า ในจำนวนนี้มีเกษตรกร 10 ราย ปลูกกะหล่ำปลีเป็นอาชีพหลักและเป็นรายได้

หลักของครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 50 ของเกษตรกรตัวอย่าง ในขณะที่เกษตรกรอีกร้อยละ 30 ของเกษตรกรตัวอย่างเลือกปลูกกะหล่ำเพราะเป็นพืชผักที่ปลูกง่าย และที่เหลืออีกร้อยละ 20 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีการปลูกกะหล่ำปลีเพราะได้รับการส่งเสริมจากโครงการหลวง

เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ปลูกกะหล่ำปลีที่หลากหลายตั้งแต่ 3 - 30 ปี นอกจากนี้เกษตรกรตัวอย่างมีช่วงฤดูการเพาะปลูกที่แตกต่างกันกล่าวคือ เริ่มปลูกกะหล่ำปลีในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงกรกฎาคม และเริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงเดือนมีนาคมถึงตุลาคม ซึ่งขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่เกษตรกรเลือกปลูก โดยส่วนใหญ่แล้วอายุการเก็บเกี่ยวกะหล่ำปลีจะอยู่ในช่วงเวลา 3 เดือน

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง มีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย เมล็ดพันธุ์กะหล่ำปลี ปุ๋ย ยาป้องกันและกำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

เมล็ดพันธุ์กะหล่ำปลี

เมล็ดพันธุ์กะหล่ำปลีที่เกษตรกรตัวอย่างใช้คือ พันธุ์ตราช้างเบอร์ 4 สำหรับปริมาณเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ในแต่ละรอบการผลิตคือ 349 กรัมต่อไร่ และมีปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์มากที่สุดถึง 550 กรัมต่อไร่ ในขณะที่มีปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์น้อยสุดเพียง 175 กรัมต่อไร่

ปุ๋ย

การใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า มีเกษตรกรตัวอย่าง 6 ราย ที่ใช้ปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมี ในขณะที่เกษตรกรอีก 4 ราย ใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียว สำหรับปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ในการปลูกกะหล่ำปลีนั้นพบว่า เกษตรกรตัวอย่างใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 135.87 กิโลกรัม โดยสูตรปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่าง นิยมใช้มากที่สุดคือ ปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0 รองลงมาคือ สูตร 21-0-0 และสูตร 46-0-0 ส่วนปริมาณปุ๋ยคอกเกษตรกรตัวอย่างใช้โดยเฉลี่ยเท่ากับ 239.65 กิโลกรัมต่อไร่

ยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใช้ยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการปลูกกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีการใช้ทั้งยากำจัดศัตรูพืชและยากำจัดวัชพืช โดยเกษตรกรตัวอย่างทั้ง 10 ราย ใช้ยากำจัดศัตรูพืชเป็นหลัก และมีเกษตรกรตัวอย่างเพียง 1 ราย ที่ไม่ใช้ยากำจัดวัชพืช

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตกะหล่ำปลีนั้นพบว่า มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือน แรงงานแลกเปลี่ยน แรงงานจ้าง และจ้างเหมาเครื่องจักร โดยเป็นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้เฉลี่ยครัวเรือนละ 11.52 วันงานต่อไร่ การใช้แรงงานแลกเปลี่ยนเฉลี่ยครัวเรือนละ 1.189 วันงานต่อไร่ มีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 4.77 วันงานต่อไร่ และมีการจ้างเหมาเครื่องจักรเฉลี่ย 0.18 วันงานต่อไร่ ตามลำดับ

1.3) ปัญหาการผลิตกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการผลิตกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิตจำนวน 6 ราย โดยปัญหาโรคพืช และปัญหาศัตรูพืช อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญอยู่พบว่า ปัญหาที่มีความรุนแรงมากที่สุดคือ ปัญหาโรคพืช ที่มีคะแนนระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 6 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ในขณะที่ปัญหาศัตรูพืชเป็นปัญหาที่มีระดับความรุนแรงรองลงมาด้วยคะแนนเฉลี่ย 3.25 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับต้นทุนการผลิตกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 8,460.13 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็น ต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 5,945.49 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 2,514.64 บาท และเมื่อพิจารณาต้นทุนในลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปรไร่ละ 7,995.36 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 94.51 ของต้นทุนการผลิต และเป็นต้นทุนคงที่ไร่ละ 646.77 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.49 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.5)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า ค่าวัตถุดิบเป็นองค์ประกอบที่เป็นต้นทุนมากที่สุด โดยคิดเป็นไร่ละ 3,971.98 บาท (ร้อยละ 46.95 ของต้นทุนการผลิต) รองลงมาคือ ค่าแรงงานไร่ละ 3,586.68 บาท (ร้อยละ 42.40) และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไร่ละ 436.70 บาท (ร้อยละ 5.16) ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของต้นทุนค่าแรงงานพบว่า แรงงานในการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุเป็นแรงงานที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 13.68 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แรงงานในการดูแลรักษา แรงงานในการปลูก และแรงงานในการเก็บเกี่ยว ตามลำดับ

ส่วนต้นทุนค่าวัตถุดิบนั้นพบว่า ค่าปุ๋ยเคมี เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของค่าวัตถุดิบในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 30.06 ของต้นทุนการผลิต ส่วนค่าใช้จ่าย

อื่น ๆ ในการผลิตนั้นมาจากค่าอาหารมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.87 ของต้นทุนการผลิต รองลงมา คือ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ค่าน้ำมัน และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ตามลำดับ

ถ้าสำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตกะหล่ำปลีคือ ต้นทุนค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตรซึ่งคิดจากเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตทางการเกษตร รวมทั้งค่าเสื่อมระบบน้ำในแปลงปลูก โดยคิดเป็นร้อยละ 5.49 ของต้นทุนการผลิต

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำปลีมีผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ย 23,346.15 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 3,846.15 กิโลกรัมต่อไร่ และราคาเฉลี่ย 6.07 บาทต่อกิโลกรัม) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเนื้อดินทุนการผลิตทั้งหมดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 14,886.02 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ยังมีผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 15,350.80 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 17,400.66 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 ต้นทุนและผลตอบแทนโดยเฉลี่ยต่อไร่ของการผลิตกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			ร้อยละ
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	
ต้นทุนผันแปร	5,945.49	2,049.86	7,995.36	94.51
1. ค่าวัตถุดิบ	3,971.98	0.00	3,971.98	46.95
ค่ากล้าพันธุ์	760.00	0.00	760.00	8.98
ค่าปุ๋ยเคมี	2,543.41	0.00	2,543.41	30.06
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	233.63	0.00	233.63	2.76
ค่ายาปราบศัตรูพืช	200.11	0.00	200.11	2.37
ค่ายากำจัดวัชพืช	234.84	0.00	234.84	2.78
ค่าวัสดุอื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00
2. ค่าแรงงาน	1,536.81	2,049.86	3,586.68	42.40
2.1 ค่าแรงงานในการปลูก	374.18	561.54	935.71	11.06
เตรียมดิน	273.63	230.22	503.85	5.96
เพาะกล้า	0.00	104.40	104.40	1.23
หว่าน/ปลูก	100.55	226.92	327.47	3.87
2.2 ค่าแรงการดูแลรักษา	11.54	989.42	1,000.96	11.83
2.3 ค่าแรงงานการเก็บเกี่ยว	42.86	450.00	492.86	5.83
2.4 ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	1,108.24	48.90	1,157.14	13.68

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	436.70	0.00	436.70	5.16
ค่าดอกเบี้ยยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	6.04	0.00	6.04	0.07
ค่าอาหาร	243.19	0.00	243.19	2.87
ค่าน้ำมัน	62.09	0.00	62.09	0.73
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	125.38	0.00	125.38	1.48
ต้นทุนคงที่	0.00	464.77	464.77	5.49
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	464.77	464.77	5.49
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)	5,945.49	2,514.64	8,460.13	100.00
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)	1.55	0.65	2.20	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่)			3,846.15	
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)			6.07	
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)			23,346.15	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)			15,350.80	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)			17,400.66	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)			14,886.02	

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

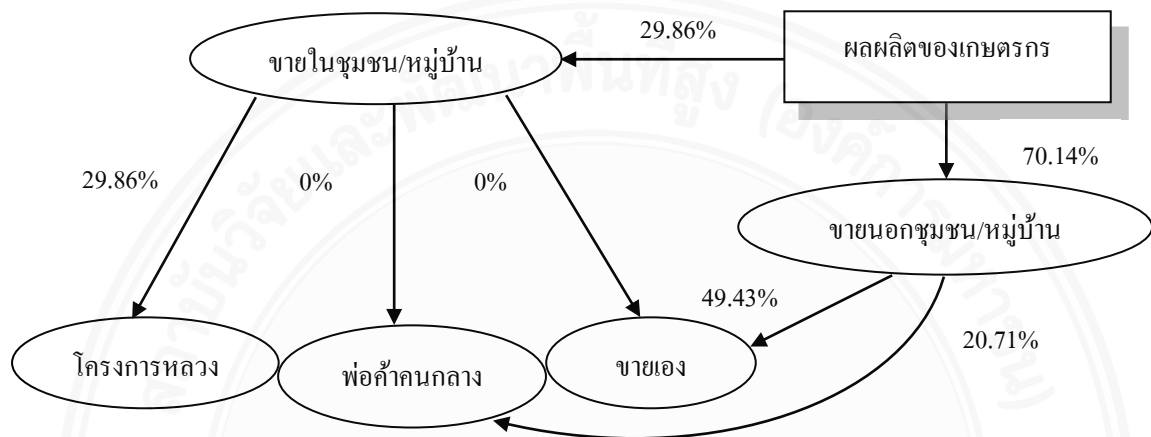
หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 10 ราย, 2) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ เท่ากับ 1,650 บาทต่อไร่, 3) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำภายในแปลงปลูก เท่ากับ 341.22 บาทต่อไร่ (โดยการอ้างอิงข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการหลวง)

4.1.2.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ผลผลิตกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 3,846.15 กิโลกรัม

สำหรับการจัดการผลผลิตกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่างในสถานีเกษตรหลวงพบว่า เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้านร้อยละ 29.86 ของผลผลิตกะหล่ำปลีทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเป็นจำหน่ายให้กับโครงการหลวงร้อยละ 29.86 ของผลผลิต

กะหล่ำปลีทั้งหมดของเกษตรกร ส่วนการจำหน่ายผลผลิตนอกชุมชน/หมู่บ้านมีถึงร้อยละ 70.14 ของผลผลิตกะหล่ำปลีทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง ซึ่งแบ่งออกเป็นการจำหน่ายเองคิดเป็นร้อยละ 49.43 ของผลผลิตกะหล่ำปลีทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง และการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางคิดเป็นอีกร้อยละ 20.71 ของผลผลิตกะหล่ำปลีทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง

ภาพที่ 4.2 การจัดการผลผลิตกะหล่ำปลีของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตนั้นพบว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายในชุมชนต่ำกว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายนอกชุมชน โดยการจำหน่ายในชุมชน/หมู่บ้านจำหน่ายได้เฉลี่ย กิโลกรัม ละ 5.78 บาท ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า การจำหน่ายให้กับโครงการหลวงจะได้ราคาเฉลี่ย กิโลกรัมละ 5.78 บาท อย่างไรก็ตามในส่วนของการจำหน่ายนอกชุมชน/หมู่บ้านจำหน่ายได้เฉลี่ย กิโลกรัมละ 6.22 บาท เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การจำหน่ายเองจะได้ราคาเฉลี่ย กิโลกรัม ละ 7.31 บาท และการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางได้ราคาเฉลี่ย กิโลกรัมละ 3.62 บาท

ด้านปัญหาการตลาดกะหล่ำปลีที่เกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวง เผชิญนั้นพบว่า ร้อยละ 40 ของเกษตรกรตัวอย่างที่พบปัญหาการตลาดคือ ปัญหาราคาผลผลิตต่ำใน บางช่วง โดยมีคะแนนระดับความรุนแรงของปัญหาเฉลี่ยเท่ากับ 5.25 ซึ่งมีการแก้ไขหรือการ ปรับตัวคือ การพยายามพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ให้ในด้านราคาสินค้าและการยอมรับการราคาที่ ได้รับ

4.1.2.3 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกกะหล่ำปลี

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกกะหล่ำปลีที่มีต่อการ ปรับตัวของเกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการ หลวงพบว่า ร้อยละ 70 ของเกษตรกรตัวอย่างมีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้

เหตุผลว่าโครงการหลวงมีมาตรฐานในการผลิต อีกทั้งมีการรับซื้อผลผลิตในราคาที่เกษตรกรสามารถยอมรับได้ และอีกร้อยละ 30 ของเกษตรกรตัวอย่างยังไม่พึงพอใจกับการผลิตกับโครงการหลวง โดยต้องการให้โครงการหลวงเพิ่มปริมาณการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรให้มากกว่าเดิม ในด้านทักษะการผลิตในการปลูกกะหล่ำปลีพบว่า ร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่างมีวิธีการที่ไม่แตกต่างกันนัก เช่นเดียวกันกับทักษะการตลาดส่วนใหญ่จะมีการจัดการผลผลิตที่ไม่ได้มาตรฐาน โครงการหลวงไปจำหน่ายยังนอกชุมชนหรือหมู่บ้าน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 73.88 ของผลผลิตกะหล่ำปลีทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง

ในส่วนของการซื้อคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวงคิดเป็นร้อยละ 60 ของเกษตรกรตัวอย่าง เพราะโครงการหลวงมีการแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต รวมทั้งรับซื้อผลผลิตและให้ราคาที่ดี ส่วนที่เหลือคิดเป็นร้อยละ 40 ของเกษตรกรตัวอย่างมีฐานะความเป็นอยู่เท่าเดิม เพราะโครงการหลวงมีการคัดเกรดผลผลิต ทำให้เกษตรกรบางรายจำหน่ายผลผลิตให้กับโครงการหลวงได้น้อย อีกทั้งในด้านการปรับตัวของเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 50 ของเกษตรกรตัวอย่างไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 50 ของเกษตรกรตัวอย่างมีการปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น จากการได้รับความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตพืชที่ถูกต้อง เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพตามมาตรฐานโครงการหลวง

4.1.2.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกกะหล่ำปลีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียน ส่วนใหญ่ร้อยละ 40 ของเกษตรกรตัวอย่างรู้จักอาเซียนและมีความเข้าใจในเบื้องต้นถึงการจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ซึ่งจะผลต่อในด้านการค้าที่สามารถขยายผลผลิตทางการเกษตรไปยังต่างประเทศได้มากขึ้นและมีการเก็บภาษีสินค้าน้อยลง อีกทั้งมีเกษตรกรตัวอย่างอีกร้อยละ 40 ของเกษตรกรตัวอย่างรู้จักอาเซียนแต่ไม่ทราบถึงรายละเอียด และมีเพียงร้อยละ 20 ของเกษตรกรตัวอย่างที่ไม่รู้จักอาเซียน โดยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนร้อยละ 62.5 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนได้รับข้อมูลผ่านทางโทรทัศน์ อีกร้อยละ 25 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนได้รับข้อมูลจากการพบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้าน และเพียงร้อยละ 12.5 เกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนได้รับข้อมูลจากการอบรมโดยโครงการหลวง

ในส่วนของการตระหนักถึงโอกาสและปัญหาของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะมีผลต่อเกษตรกร เกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน

ตระหนักถึงปัญหาด้านราคาผลผลิตที่อาจจะต่ำลงจากการมีปริมาณผลผลิตของต่างประเทศที่จะเข้ามาแข่งขันในประเทศไทยมากขึ้นกว่าเดิม

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกกะหล่ำปลี 1 ราย หรือร้อยละ 12.5 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนมีการปรับตัวในด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ดีขึ้น ส่วนเกษตรกรรายอื่น ๆ ไม่ได้มีการปรับตัวจากเดิมมากนัก รวมทั้งในส่วนของความต้องการของเกษตรกรต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อปรับตัวกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการความรู้ในด้านการผลิตเพิ่มมากขึ้นเพื่อที่จะสามารถพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้

นอกจากนี้ในส่วนของข้อเสนอแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เกษตรกรตัวอย่างอยากให้ช่วยเหลือในด้านตลาดผลผลิตทางการเกษตรเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาผลผลิตล้นตลาดและการพัฒนาการขนส่งสินค้าที่มักเกิดความไม่สะดวกในช่วงฤดูฝน นอกจากนี้ยังอยากให้มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้เกษตรกรได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง

4.1.3 ข้อมูลการผลิตบล็อกโคลี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ข้อมูลการผลิตบล็อกโคลี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมาจากการรวบรวมเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 10 ราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.3.1 ข้อมูลการผลิตบล็อกโคลี่

จากการสำรวจข้อมูลการผลิตบล็อกโคลี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงจำนวน 10 ราย ผลการศึกษาถูกนำเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง ลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การผลิตบล็อกโคลี่ของเกษตรกรตัวอย่าง

1.1) ลักษณะการผลิตบล็อกโคลี่ของเกษตรกรตัวอย่าง

ระบบการผลิตบล็อกโคลี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกบล็อกโคลี่เฉลี่ยครัวเรือนละประมาณ 1.40 ไร่ และเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกแตกต่างกันไปคือ 0.5 ไร่ (4 ราย), 0.75 ไร่ (2 ราย), 1 ไร่ (1

ราย), 2 ไร่ (2 ราย) และ 5 ไร่ (1 ราย) โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ปลูกบล็อกลีโกลีเพราะเป็นพืชที่ได้รับการส่งเสริมจากโครงการหลวง

เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ปลูกบล็อกลีที่หลากหลายตั้งแต่ 2 - 10 ปี นอกจากนี้ในการสำรวจเกษตรกรตัวอย่างพบว่า มีช่วงฤดูการเพาะปลูกที่แตกต่างกันกล่าวคือ เริ่มปลูกบล็อกลีในช่วงเดือนสิงหาคมถึงพฤศจิกายน โดยเริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม โดยจะสามารถเก็บเกี่ยวบล็อกลีได้เมื่อมีอายุประมาณ 3 เดือน

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกบล็อกลีของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง มีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย กล้าพันธุ์ บล็อกลี ปุ๋ย ยากำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

กล้าพันธุ์บล็อกลี

กล้าพันธุ์เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง โดยปริมาณการปลูกบล็อกลีของเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ย 8,544 ต้นต่อไร่ โดยเกษตรกรตัวอย่างบางรายมีปริมาณการปลูกบล็อกลีมากที่สุดคือ 12,000 ต้นต่อไร่

ปุ๋ย

จากการสำรวจการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า โดยร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยในการผลิต มีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยคอกในการปลูกบล็อกลี

สำหรับปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ในการปลูกบล็อกลีนั้น ใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 92.19 กิโลกรัม และมีบางรายใช้ปุ๋ยเคมีสูงถึงไร่ละ 200 กิโลกรัม ปุ๋ยเคมีสูตรที่เกษตรกรตัวอย่างนิยมใช้มากที่สุดในการปลูกบล็อกลี ได้แก่ ปุ๋ยสูตร 15-15-15 คิดเป็นจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง 10 ราย รองลงมาคือ สูตร 46-46-46 จำนวน 2 ราย สูตร 13-13-13 และสูตร 16-20-0 อย่างละ 1 ราย ส่วนปริมาณปุ๋ยคอกที่ใช้ในการปลูกบล็อกลีของเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ยไร่ละ 328.54 กิโลกรัม

ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใช้ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการปลูกบล็อกลีของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง ส่วนใหญ่เป็นการใช้ยากำจัดศัตรูพืชมากกว่ายากำจัดวัชพืช โดยเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ยากำจัดศัตรูพืชทั้ง 10 และมีเกษตรกรตัวอย่างใช้ยากำจัดวัชพืชจำนวน 3 ราย

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตบล็อกโคลีนนั้นพบว่า มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือนและแรงงานแลกเปลี่ยน โดยเป็นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้เฉลี่ยครัวเรือนละ 25.86 วันงานต่อไร่ และมีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 12.50 วันงานต่อไร่

1.3) ปัญหาการผลิตบล็อกโคลีของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการผลิตบล็อกโคลีของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 10 ราย เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิต 7 ราย โดยเป็นปัญหาศัตรูพืช 5 ราย (แมลงและเพลี้ย) และปัญหาโรคพืช (โรคเน่า) 4 ราย ซึ่งเมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญอยู่พบว่า ปัญหาศัตรูพืชและโรคพืชมีความรุนแรงที่ใกล้เคียงกัน โดยมีการให้ระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 3.2 และ 3 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ซึ่งเกษตรกรตัวอย่างทำการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ด้วยการพ่นยากำจัดโรคพืชและศัตรูพืช ทำให้สามารถบรรเทาปัญหาได้

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตบล็อกโคลีของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับต้นทุนการผลิตบล็อกโคลีของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 14,398.40 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 6,719.77 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 7,678.63 บาท และเมื่อพิจารณาด้านต้นทุนในลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปรไร่ละ 11,651.01 บาท คิดเป็นร้อยละ 80.92 ของต้นทุนการผลิต และต้นทุนคงที่ไร่ละ 2,747.39 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 19.08 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.6)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า ค่าแรงงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดโดยคิดเป็นไร่ละ 5,038.38 บาท (ร้อยละ 34.99 ของต้นทุนการผลิต) รองลงมาคือ ค่าวัตถุดิบไร่ละ 4,633.21 บาท (ร้อยละ 32.18) และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไร่ละ 1,979.42 บาท (ร้อยละ 13.75) ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของต้นทุนค่าแรงงานพบว่า แรงงานในการเก็บเกี่ยวเป็นแรงงานที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 12.24 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แรงงานในการดูแลรักษา แรงงานในการปลูก และแรงงานมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ ตามลำดับ ส่วนต้นทุนค่าวัตถุดิบนั้นพบว่า ค่ากล้าพันธุ์ และค่าปุ๋ยเคมีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของค่าวัตถุดิบในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 12.21 และ 10.27 ของต้นทุนการผลิต ตามลำดับ ในส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการผลิตมาจากค่าซ่อมแซมอุปกรณ์

การเกษตร คิดเป็นร้อยละ 13.05 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ ค่าน้ำมันคิดเป็นร้อยละ 0.69 ของต้นทุนการผลิต

สำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตบล็อกโคลีคือ ต้นทุนค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตรซึ่งคิดจากเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตทางการเกษตร รวมทั้งค่าเสื่อมโรงเรือนและค่าเสื่อมระบบน้ำในแปลงปลูกคิดเป็นร้อยละ 19.08 ของต้นทุนการผลิต

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกบล็อกโคลีมีผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ย 25,611.43 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,028.57 กิโลกรัมต่อไร่ และราคาเฉลี่ย 24.90 บาทต่อกิโลกรัม) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเหี่ยวต้นทุนการผลิตทั้งหมดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 11,213.04 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ในส่วน of ผลตอบแทนสุทธิเหี่ยวต้นทุนผันแปรเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 13,960.42 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนสุทธิเหี่ยวต้นทุนเงินสดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 18,891.66 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตบล็อกโคลีโดยเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	6,719.77	4,931.24	11,651.01	80.92
1. ค่าวัตถุดิบ	4,633.21	0.00	4,633.21	32.18
ค่ากล้าพันธุ์	1,757.86	0.00	1,757.86	12.21
ค่าปุ๋ยเคมี	1,478.21	0.00	1,478.21	10.27
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	842.14	0.00	842.14	5.85
ค่ายากำจัดศัตรูพืช	520.71	0.00	520.71	3.62
ค่ายากำจัดวัชพืช	34.29	0.00	34.29	0.24
ค่าวัสดุอื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00
2. ค่าแรงงาน	107.14	4,931.24	5,038.38	34.99
2.1 ค่าแรงงานในการปลูก	0.00	1,379.46	1,379.46	9.58
เตรียมดิน	0.00	913.39	913.39	6.34
เพาะกล้า	0.00	21.43	21.43	0.15
หว่าน/ปลูก	0.00	444.64	444.64	3.09
2.2 ค่าแรงการดูแลรักษา	0.00	1,647.31	1,647.31	11.44
2.3 ค่าแรงงานการเก็บเกี่ยว	85.71	1,676.79	1,762.50	12.24
2.4 ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	21.43	227.68	249.11	1.73

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	1,979.42	0.00	1,979.42	13.75
ค่าดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	1,879.42	0.00	1,879.42	13.05
ค่าอาหาร	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าน้ำมัน	100.00	0.00	100.00	0.69
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00
ต้นทุนคงที่	0.00	2,747.39	2,747.39	19.08
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	2,747.39	2,747.39	19.08
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)	6,719.77	7,678.63	14,398.40	100.00
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)	6.53	7.47	14.00	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่)			1,028.57	
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)			24.90	
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)			25,611.43	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)			13,960.42	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)			18,891.66	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)			11,213.04	

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

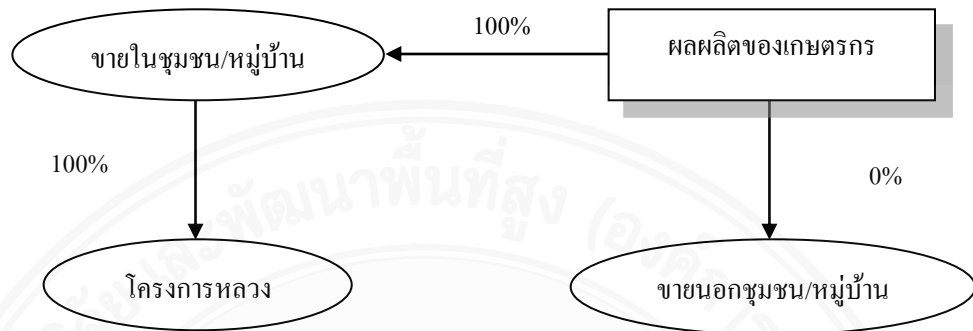
หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากพื้นที่ปลูกเนื่องจากขนาดโรงเรือนของเกษตรกรตัวอย่างมีขนาดต่างกัน, 2) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 10 ราย, 3) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ เท่ากับ 2,011.61 บาทต่อไร่, 4) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำภายในแปลงปลูก เท่ากับ 319.74 บาทต่อไร่ (โดยการอ้างอิงข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการหลวง)

4.1.3.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตบล็อกโคลี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ผลผลิตบล็อกโคลี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 1,028.57 กิโลกรัม

สำหรับการจัดการผลผลิตบล็อกโคลี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้านถึงร้อยละ 100 ของผลผลิตบล็อกโคลี่

ทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเป็นจำหน่ายให้กับโครงการหลวงร้อยละ 100 ของผลผลิตบล็อกโคลี่ทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง แต่ไม่มีการจำหน่ายผลผลิตนอกชุมชน/หมู่บ้าน

ภาพที่ 4.3 การจัดการผลผลิตบล็อกโคลี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตนั้นพบว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายในชุมชน/หมู่บ้าน ซึ่งเป็นการจำหน่ายให้กับโครงการหลวงได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 24.90 บาท

ด้านปัญหาการตลาดบล็อกโคลี่ที่เกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวง พบว่า มีเกษตรกรที่มีปัญหาการตลาด 4 ราย ซึ่งเป็นปัญหาด้านราคาผลผลิตต่ำ มีการให้ระดับความรุนแรงของปัญหาเท่ากับ 4.5 คะแนนจากสิบคะแนน ซึ่งการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรตัวอย่างคือการยอมรับราคาผลผลิตที่ได้รับ

4.1.3.3 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกบล็อกโคลี่

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกบล็อกโคลี่ที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้ง 10 ราย มีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผลว่าโครงการหลวงมีการส่งเสริมและให้ความรู้คำแนะนำในการผลิตเป็นอย่างดี รวมทั้งมีการรับซื้อผลผลิตของเกษตรกรในราคาที่ดี นอกจากนี้ในด้านทักษะการผลิตบล็อกโคลี่พบว่า เกษตรกรมีวิธีการที่ไม่แตกต่างกันนัก เช่นเดียวกันกับทักษะการตลาดที่ส่วนใหญ่เกษตรกรตัวอย่างจะทำการจำหน่ายผลผลิตให้กับโครงการหลวงเพียงช่องทางเดียว

ในส่วนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้ง 8 ราย มีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวง เพราะโครงการหลวงมีการรับซื้อผลผลิตและให้ราคาที่ดี ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และที่เหลืออีก 2 ราย มีฐานะความเป็นอยู่เท่าเดิม นอกจากนี้เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปรับตัวใน

ทิศทางที่ดีขึ้น จากการได้รับการอบรมความรู้ในการเพาะปลูก การดูแลพืชจากโครงการหลวง เพื่อให้ได้ผลผลิตมีมาตรฐานและมีคุณภาพ

4.1.3.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกบ๊วยโคโลนีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียน เกษตรกรตัวอย่างทั้ง 10 ราย พบว่า เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 60 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมดรู้จักอาเซียน และมีเกษตรกรตัวอย่างไม่รู้จักอาเซียนคิดเป็นร้อยละ 40 ของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดพบว่า เกษตรกรตัวอย่าง 5 ราย (เกษตรกรที่รู้จักอาเซียน 6 ราย) มีความเข้าใจถึงการจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของประเทศสมาชิก 10 ประเทศเพื่อร่วมกันพัฒนาระบบเศรษฐกิจเพื่อประโยชน์ในด้านการค้าระหว่างประเทศสมาชิก ตลอดจนถึงการเปิดการค้าเสรีและในด้านอื่น ๆ อาทิ การเคลื่อนย้ายแรงงานและการเดินทางไปยังประเทศสมาชิกก็จะสะดวกมากยิ่งขึ้น ส่วนที่เหลืออีก 1 ราย รู้จักอาเซียนแต่ไม่ทราบถึงรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับอาเซียน ซึ่งในด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนได้รับข้อมูลผ่านสื่อโทรทัศน์ จากเจ้าหน้าที่โครงการหลวง หนังสือพิมพ์ สื่อทางวิทยุ และจากการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน

ในส่วนของการตระหนักถึงโอกาสและปัญหาของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะมีผลต่อเกษตรกร โดยเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน ได้ตระหนักถึงโอกาสคือ การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรของประเทศไทย โดยเป็นโอกาสที่จะสามารถส่งผลผลิตไปยังต่างประเทศได้มากขึ้น ในด้านปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นคือ ราคาผลผลิตตกต่ำ อีกทั้งด้านของข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนส่วนใหญ่มองว่าเป็นข้อเสียเปรียบคือ ด้านทักษะ ความรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกรไทยอาจจะยังไม่ดีเท่ากับเกษตรกรต่างประเทศ

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยส่วนใหญ่เกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกบ๊วยโคโลนียังไม่ได้มีการปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก แต่ก็เริ่มมีเกษตรกรตัวอย่างบางรายเริ่มมีการปรับตัวที่มากขึ้นคือ การพยายามหาความรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนมากยิ่งขึ้น เพื่อจะเป็นประโยชน์หรือแนวทางในการปรับตัวของเกษตรกร และการพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้มีมาตรฐานและปลอดภัย ในด้านของความต้องการของเกษตรกรต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อปรับตัวกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนคือ ต้องการความรู้ด้านภาษาต่างประเทศและต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

นอกจากนี้ในส่วนของการข้อเสนอแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ เสนอแนะอยากให้มีการช่วยเหลือในด้านการอบรมให้ความรู้และคำแนะนำทั้งในเรื่องการเกษตรและอาเซียนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งอยากให้มีการส่งเสริมการปลูกพืชชนิดอื่นด้วยเพื่อสร้างทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้นให้แก่เกษตรกร

4.1.4 ข้อมูลการผลิตผักกาดหอมห่อของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ข้อมูลการผลิตผักกาดหอมห่อของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง มาจากการรวบรวมเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 10 ราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.4.1 ข้อมูลการผลิตผักกาดหอมห่อ

จากการสำรวจข้อมูลการผลิตผักกาดหอมห่อของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง ผลการศึกษาถูกนำเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง ลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การผลิตผักกาดหอมห่อของเกษตรกร

1.1) ลักษณะการผลิตผักกาดหอมห่อของเกษตรกรตัวอย่าง

ระบบการผลิตผักกาดหอมห่อของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีพื้นที่ปลูกผักกาดหอมห่อเฉลี่ยครัวเรือนละ 1.83 ไร่ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พื้นที่ปลูกผักกาดหอมห่อของเกษตรกรตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 60 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างมีขนาดพื้นที่ปลูกผักกาดหอมห่อ 1 - 2 ไร่ต่อครัวเรือน รองลงมาคือ มีขนาดพื้นที่ปลูกผักกาดหอมห่อ 3 - 4 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 30 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง และมีเกษตรกรตัวอย่างมีขนาดพื้นที่ปลูกผักกาดหอมห่อ 0.25 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นเพียงร้อยละ 10 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ปลูกผักกาดหอมห่อเพราะเป็นพืชที่ได้รับการส่งเสริมจากโครงการหลวง รวมทั้งสภาพพื้นที่มีความเหมาะสมในการปลูกพืช

เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ในการปลูกผักกาดหอมห่อที่หลากหลายตั้งแต่ 10 - 25 ปี นอกจากนี้จากการสำรวจพบว่า เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีการปลูกในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันไป โดยจะเริ่มปลูกผักกาดหอมห่อในระหว่างช่วงเดือนพฤษภาคมถึงมกราคม และเริ่มเก็บเกี่ยวผักกาดหอมห่อในเดือนกรกฎาคมถึงมีนาคม ซึ่งการปลูกผักกาดหอมห่อใช้เวลาประมาณ 2 เดือนจึงจะสามารถเก็บผลผลิตได้

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกผักกาดหอมห่อของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย ดินกล้าพันธุ์ผักกาดหอมห่อ ปุ๋ย ยาป้องกันและกำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

ดินกล้าพันธุ์ผักกาดหอมห่อ

สำหรับดินกล้าพันธุ์ผักกาดหอมห่อที่เกษตรกรตัวอย่างใช้คือ พันธุ์เฟรน และปริมาณดินกล้าผักกาดหอมห่อที่เกษตรกรตัวอย่างปลูกโดยเฉลี่ยไร่ละ 50 ถาดต่อไร่ ซึ่งพบว่า มีปริมาณการปลูกดินกล้าผักกาดหอมห่อมากที่สุดคือ 52 ถาดต่อไร่ และปริมาณการปลูกดินกล้าผักกาดหอมห่อต่ำสุดคือ 13 ถาดต่อไร่

ปุ๋ย

จากการสำรวจการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า มีเกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยในการปลูกผักกาดหอมห่อทั้ง 10 ราย โดยร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยในการผลิตมีการใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกผักกาดหอมห่อเพียงอย่างเดียว และอีกร้อยละ 50 ของเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยในการผลิต มีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยคอกในการปลูกผักกาดหอมห่อ

สำหรับปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ในการปลูกผักกาดหอมห่อนั้น โดยใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 109.93 กิโลกรัม และมีบางรายใช้ปุ๋ยเคมีสูงถึงไร่ละ 300 กิโลกรัม ปุ๋ยเคมีสูตรที่เกษตรกรตัวอย่างนิยมใช้มากที่สุดในการปลูกผักกาดหอมห่อ ได้แก่ ปุ๋ยสูตร 13-13-21 คิดเป็นร้อยละ 80 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด รองลงมาคือ สูตร 15-15-15 คิดเป็นร้อยละ 40 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด สูตร 46-0-0 คิดเป็นร้อยละ 20 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด และสูตร 16-20-0 คิดเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด ส่วนปริมาณปุ๋ยคอกที่ใช้ในการปลูกผักกาดหอมห่อของเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ยไร่ละ 107.68 กิโลกรัม

ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใช้ยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการปลูกผักกาดหอมห่อของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง ส่วนใหญ่เป็นการใช้ยากำจัดศัตรูพืชมากกว่ายากำจัดวัชพืช โดยเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ยากำจัดศัตรูพืชทั้ง 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง และมีเกษตรกรตัวอย่างใช้ยากำจัดศัตรูพืชจำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 70 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตผักกาดหอมห่อหุ้มพบว่า มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือน แรงงานจ้าง และแรงงานแลกเปลี่ยน โดยเป็นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้เฉลี่ยครัวเรือนละ 25.51 วันงานต่อไร่ รวมทั้งการจ้างแรงงานเฉลี่ย 4.29 วันงานต่อไร่ และแรงงานแลกเปลี่ยนเฉลี่ย 1.69 วันงานต่อไร่

1.3) ปัญหาการผลิตผักกาดหอมห่อของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการผลิตผักกาดหอมห่อของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า จากเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 10 รายนั้น เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิต 7 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 70 ของเกษตรกรตัวอย่าง โดยปัญหาโรคพืช (รากเน่า) เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุดด้วยร้อยละ 57.14 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต ปัญหาศัตรูพืชคิดเป็นร้อยละ 42.86 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญพบว่า ปัญหาที่มีความรุนแรงมากที่สุดคือ ศัตรูพืชที่มีคะแนนระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 6 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ในขณะที่ปัญหาโรคพืชเป็นปัญหาที่มีระดับความรุนแรงรองลงมาด้วยคะแนนเฉลี่ย 5 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ในส่วนของการแก้ไขปัญหาศัตรูพืชของเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่แก้ไขด้วยการพ่นยา และปัญหาโรคพืชเกษตรกรส่วนใหญ่ทำการแก้ไขด้วยการถอนต้นที่เป็นโรคทิ้ง ซึ่งสามารถบรรเทาปัญหาได้

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตผักกาดหอมห่อของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับต้นทุนการผลิตผักกาดหอมห่อของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 9,268.84 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 4,636.82 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 4,632.02 บาท และเมื่อพิจารณาต้นทุนในลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปรไร่ละ 8,917.71 บาท คิดเป็นร้อยละ 96.21 ของต้นทุนการผลิต และต้นทุนคงที่ไร่ละ 351.13 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.79 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.7)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า ค่าแรงงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดโดยมีคิดเป็นไร่ละ 5,306.92 บาท (ร้อยละ 57.26 ของต้นทุนการผลิต) รองลงมาคือ ค่าวัตถุดิบไร่ละ 2,986.18 บาท (ร้อยละ 32.22) และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไร่ละ 624.61 บาท (ร้อยละ 6.74) ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของต้นทุนค่าแรงงานพบว่า แรงงานในการดูแลรักษาเป็นแรงงานที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุดคิดเป็นร้อยละ

32.84 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แรงงานในการปลูก แรงงานในการเก็บเกี่ยว และแรงงานมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ ตามลำดับ

ส่วนต้นทุนค่าวัตถุดิบนั้นพบว่า ค่าปุ๋ยเคมี เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของค่าวัตถุดิบในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 23.42 ของต้นทุนการผลิต ตามลำดับ ส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการผลิตมาจากค่าอาหารมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 2.75 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตรและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตผักกาดหอมห่อคือ ต้นทุนค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตรซึ่งคิดจากเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตทางการเกษตรรวมทั้งค่าเสื่อมระบบน้ำภายในแปลงปลูกคิดเป็นร้อยละ 3.79 ของต้นทุนการผลิต

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักกาดหอมห่อมีผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ย 8,131.74 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,632.88 กิโลกรัมต่อไร่ และราคาเฉลี่ย 4.98 บาทต่อกิโลกรัม) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเนื้อดินต้นทุนการผลิตทั้งหมดคิดลบ (ขาดทุน) เท่ากับ 1,137.10 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรคิดลบ (ขาดทุน) เท่ากับ 785.97 บาทต่อไร่ แต่อย่างไรก็ตามมีผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 3,494.92 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตผักกาดหอมห่อโดยเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	4,636.82	4,280.89	8,917.71	96.21
1. ค่าวัตถุดิบ	2,986.18	0.00	2,986.18	32.22
ค่ากล้าพันธุ์	551.23	0.00	551.23	5.95
ค่าปุ๋ยเคมี	2,170.68	0.00	2,170.68	23.42
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่ายากำจัดศัตรูพืช	80.99	0.00	80.99	0.87
ค่ายากำจัดวัชพืช	183.28	0.00	183.28	1.98
ค่าวัสดุอื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00
2. ค่าแรงงาน	1,026.03	4,280.89	5,306.92	57.26
2.1 ค่าแรงงานในการปลูก	684.93	820.89	1,505.82	16.25
เตรียมดิน	479.45	556.16	1,035.62	11.17
เพาะกล้า	0.00	0.00	0.00	0.00
หว่าน/ปลูก	205.48	264.73	470.21	5.07

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
2.2 ค่าแรงงานการดูแลรักษา	67.81	2,976.23	3,044.04	32.84
2.3 ค่าแรงงานการเก็บเกี่ยว	152.74	310.48	463.22	5.00
2.4 ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	120.55	173.29	293.84	3.17
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	624.61	0.00	624.61	6.74
ค่าดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	185.39	0.00	185.39	2.00
ค่าอาหาร	254.79	0.00	254.79	2.75
ค่าน้ำมัน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	184.42	0.00	184.42	1.99
ต้นทุนคงที่	0.00	351.13	351.13	3.79
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	351.13	351.13	3.79
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)	4,636.82	4,632.02	9,268.84	100.00
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อเกวียน (บาท/เกวียน)	2.84	2.84	5.68	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่)			1,632.88	
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อเกวียน (บาท/เกวียน)			4.98	
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)			8,131.74	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)			-785.97	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)			3,494.92	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)			-1,137.10	

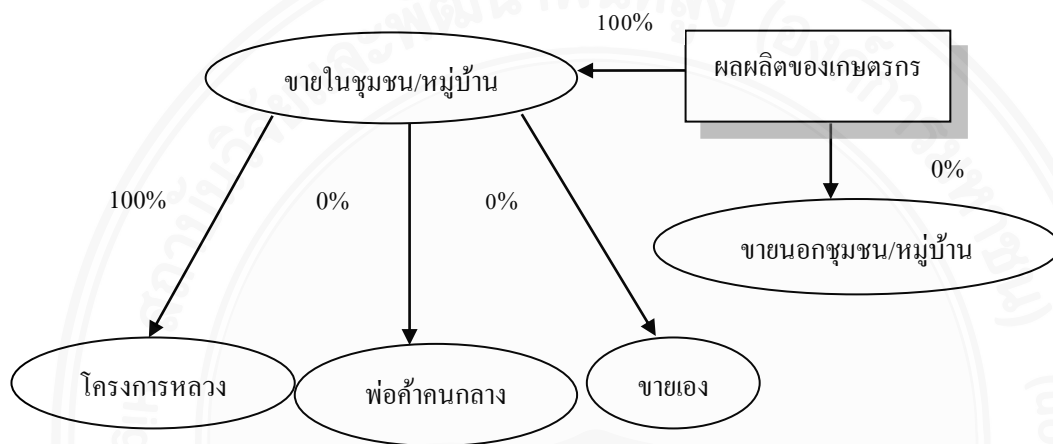
ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 10 ราย, 2) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ เท่ากับ 757.06 บาทต่อไร่, 3) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำภายใน แปลงปลูก เท่ากับ 178.80 บาทต่อไร่ (โดยการอ้างอิงข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการโครงการหลวง)

4.1.4.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตผักกาดหอมห่อของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ผลผลิตผักกาดหอมห่อของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 1,632.88 กิโลกรัม

สำหรับการจัดการผลผลิตผักกาดหอมของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่างจำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้านถึงร้อยละ 100 ของผลผลิตผักกาดหอมทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเป็นจำหน่ายให้กับโครงการหลวงทั้งหมด ร้อยละ 100 ของผลผลิตผักกาดหอมทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ให้เหตุผลในการเลือกจำหน่ายช่องทางนี้ เนื่องจากโครงการหลวงมีมาตรฐาน ให้ราคาที่ดี และมีความเป็นธรรม

ภาพที่ 4.4 การจัดการผลผลิตผักกาดหอมของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตนั้นพบว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 4.98 บาท โดยการจำหน่ายเป็นการจำหน่ายให้กับโครงการหลวงเพียงช่องทางเดียว

ด้านปัญหาการตลาดผักกาดหอมของเกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีเกษตรกรที่มีปัญหาการตลาดร้อยละ 20 ของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกผักกาดหอม ซึ่งเป็นปัญหาด้านผลผลิตไม่ได้มาตรฐานมีการให้ระดับความรุนแรงของปัญหาเท่ากับ 7 ซึ่งการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรตัวอย่างคือ การขายผลผลิตในราคาต่ำ

4.1.4.3 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกผักกาดหอม

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกผักกาดหอมที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการหลวงพบว่า ร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผลว่าโครงการหลวงมีการรับให้ความรู้และมีระบบการผลิตที่มีมาตรฐาน รวมทั้งมีรับซื้อผลผลิตในราคาที่ดี มีความยุติธรรม

ในด้านทักษะการผลิตในการปลูกผักกาดหอมห่อพบว่า ร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีวิธีการที่ไม่แตกต่างกันนัก เช่นเดียวกันกับทักษะการตลาดส่วนใหญ่ร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่าง จะไม่มีการจำหน่ายผลผลิตในชุมชนหรือหมู่บ้าน โดยการจำหน่ายให้โครงการหลวงเพียงช่องทางเดียว ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 4.1.4.2

ในส่วนของการคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวง เพราะโครงการหลวงมีการรับซื้อผลผลิตและให้ราคาที่ดี และคอยให้ความรู้ คำแนะนำในการทำเกษตรแก่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 90 ของเกษตรกรตัวอย่าง และที่เหลืออีกเพียงร้อยละ 10 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีฐานะความเป็นอยู่เท่าเดิม โดยให้เหตุผลว่ามีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย และราคาผลผลิตทางการเกษตรที่ได้ไม่ค่อยสูงมาก

อีกทั้งในด้านของการปรับตัวของเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 60 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีการปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น จากการได้รับความรู้ในการเพาะปลูกและการดูแลพืชจากโครงการหลวง ซึ่งนำมาปรับปรุงด้านการผลิตทำให้เกษตรกรตัวอย่างมีผลผลิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 40 ของเกษตรกรตัวอย่าง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก

4.1.4.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกผักกาดหอมห่อต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน(AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียน ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ของเกษตรกรตัวอย่าง รู้จักอาเซียน โดยเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดพบว่า ร้อยละ 75 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียน มีความเข้าใจถึงการจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งเป็นการร่วมมือกันในประเทศสมาชิกเพื่อช่วยกันพัฒนาโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจที่จะเป็นประโยชน์ในด้านการค้าร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก ในลักษณะของการเปิดการค้าเสรีโดยปราศจากเงื่อนไขทางภาษี ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 25 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียน โดยรู้จักอาเซียนแต่ไม่ทราบถึงรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับอาเซียน แต่อย่างไรก็ตามมีเกษตรกรตัวอย่างอีกร้อยละ 20 ของเกษตรกรตัวอย่าง ยังไม่รู้จักอาเซียน ส่วนในด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนร้อยละ 62.50 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียน ได้รับข้อมูลผ่านทางโทรทัศน์ มีเกษตรกรตัวอย่างอีกร้อยละ 37.50 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียน ได้รับข้อมูลจากโครงการหลวง

ในส่วนของการตระหนักถึงโอกาสและปัญหาของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะมีผลต่อเกษตรกร โดยเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนได้ตระหนักถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นคือ ด้านคุณภาพและราคาของผลผลิตของไทยที่อาจต่ำ

กว่าต่างประเทศ และปัญหาด้านความพร้อมในการปรับตัวของเกษตรกร อีกทั้งด้านของข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนส่วนใหญ่เห็นว่ามีข้อได้เปรียบคือ ด้านมาตรฐานการผลิตที่ค่อนข้างดี แต่ในส่วนของข้อเสียเปรียบคือ ต่างประเทศอาจมีความสามารถในการผลิตที่สูงกว่าประเทศไทย

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกผักกาดหอมห่อคือ มีการปรับตัวตามคำแนะนำจากโครงการหลวงในด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ดีขึ้นและพยายามทำให้เป็นผลผลิตมีความสะอาดและปลอดภัย

นอกจากนี้ในส่วนของข้อเสนอแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่เสนอแนะอยากให้มีการช่วยเหลือในด้านการให้ความรู้คำแนะนำในการพัฒนาคุณภาพผลผลิต และแนวทางในการปรับตัวในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้แก่เกษตรกร

4.1.5 ข้อมูลการผลิตพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ข้อมูลการผลิตพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมาจากการรวบรวมเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 9 ราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.5.1 ข้อมูลการผลิตพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

จากการสำรวจข้อมูลการผลิตพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงจำนวน 9 ราย ผลการศึกษาถูกนำเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง ลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การผลิตพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่าง

1.1) ลักษณะการผลิตพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่าง

ระบบการผลิตพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงจำนวน 9 ราย พบว่า มีพื้นที่ปลูกพริกหวานเฉลี่ยครัวเรือนละ 0.8 ไร่ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พื้นที่ปลูกพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่างเป็นพื้นที่ขนาดเล็กมีขนาดพื้นที่ปลูกประมาณ

0.18 - 3 ไร่ต่อครัวเรือน โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ปลูกพริกหวานเพราะเป็นพืชที่ได้รับการส่งเสริมจากโครงการหลวง ราคาสูง และเป็นอาชีพที่ทำมาเป็นเวลานานแล้ว

เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ปลูกพริกหวานที่หลากหลายตั้งแต่ 1 - 10 ปี นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรตัวอย่างมีการปลูกพริกหวานในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันไปแล้วแต่ตัวเกษตรกร และเริ่มเก็บเกี่ยวพริกหวานเมื่อมีอายุประมาณ 1 ปี

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย ดินกล้าพันธุ์พริกหวาน ปุ๋ย ยาป้องกันและกำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

ดินกล้าพันธุ์พริกหวาน

สำหรับดินกล้าพันธุ์พริกหวานที่เกษตรกรตัวอย่างใช้มีหลายพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์สไปเดอร์ พันธุ์ชนันท์ พันธุ์มุลาน และพันธุ์อิดิชั่น ในส่วนของเมล็ดพันธุ์พริกหวานนี้เกษตรกรตัวอย่างซื้อจากโครงการหลวง

ปุ๋ย

ในส่วนของการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า เกษตรกรตัวอย่าง ทุกรายใช้ปุ๋ยเคมี AB ในการปลูกพริกหวานเพียงอย่างเดียว โดยใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 924.20 กิโลกรัม ปริมาณปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ต่อไร่มีตั้งแต่ 444.44 - 1,600 กิโลกรัม และมีเกษตรกรตัวอย่างใช้กากน้ำตาล (EM) ร่วมในการปลูกพริกหวานร่วมด้วยจำนวน 1 ราย

ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใช้ยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการปลูกพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่างในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่มีเกษตรกรตัวอย่างร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่างมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการผลิตพริกหวานเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 3.72 ลิตร นอกจากนี้มีเกษตรกรตัวอย่างเพียงร้อยละ 11.11 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมดที่ใช้ยากำจัดวัชพืช

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตพริกหวานนั้นพบว่า มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือน แรงงานแลกเปลี่ยน และแรงงานจ้าง โดยเป็นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้เฉลี่ย 66.83 วันงานต่อไร่ แรงงานแลกเปลี่ยนเฉลี่ย 3.67 วันงานต่อไร่ และมีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 16.26 วันงานต่อไร่

1.3) ปัญหาการผลิตพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการผลิตพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า จากเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 9 รายนั้น เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิต 8 ราย โดยปัญหาศัตรูพืช เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุด ด้วยร้อยละ 77.78 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต ปัญหาโรคพืชคิดเป็นร้อยละ 66.67 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญพบว่า ปัญหาศัตรูพืชมีระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน และปัญหาโรคพืชมีคะแนนระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ในส่วนของการแก้ไขปัญหาเกษตรกรส่วนใหญ่แก้ไขด้วยการพ่นยาและถอนต้นที่เป็นโรคทิ้ง ซึ่งสามารถบรรเทาปัญหาได้

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับต้นทุนการผลิตพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 1 ราย ยังไม่มีผลผลิต จึงพิจารณาดำเนินทุนในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างเพียง 8 ราย พบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 134,408.26 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 95,057.78 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 39,456.47 บาท และเมื่อพิจารณาต้นทุนในลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปรไร่ละ 99,105.93 บาท คิดเป็นร้อยละ 73.68 ของต้นทุนการผลิต และต้นทุนคงที่ไร่ละ 35,408.26 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 26.32 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.8)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า ค่าวัตถุดิบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด โดยคิดเป็นไร่ละ 86,429.63 บาท (ร้อยละ 64.25) รองลงมาคือ ค่าแรงงานคิดเป็นไร่ละ 9,514.81 บาท (ร้อยละ 7.07 ของต้นทุนการผลิต) และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไร่ละ 3,161.48 บาท (ร้อยละ 2.35)

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของต้นทุนค่าวัตถุดิบนั้นพบว่า ค่าปุ๋ยเคมีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของค่าวัตถุดิบในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 28.18 ของต้นทุนการผลิต ส่วนต้นทุนค่าแรงงานพบว่า แรงงานในการปลูกเป็นแรงงานที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 4.15 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แรงงานมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว ค่าแรงงานในการดูแลรักษา ตามลำดับ ในส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 2.35 ของต้นทุนการผลิต

สำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตพริกหวานคือ ต้นทุนค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตรซึ่งคิดจากค่าเสื่อมอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในการผลิตทางการเกษตร ค่าเสื่อมโรงเรือน รวมทั้ง

ค่าเสื่อมระบบน้ำและค่าเสื่อมโรงปุ๋ย อีกทั้งต้นทุนค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน คิดเป็นร้อยละ 26.06 และร้อยละ 0.26 ของต้นทุนการผลิต ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกพริกหวานมีผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 300,359.11 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 4,977.78 กิโลกรัมต่อไร่ และราคาเฉลี่ย 60.34 บาทต่อกิโลกรัม) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเหี่ยวต้นทุนการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 165,844.92 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนสุทธิเหี่ยวต้นทุนผันแปรเท่ากับ 201,253.19 บาทต่อไร่ ในส่วนของผลตอบแทนสุทธิเหี่ยวต้นทุนเงินสดเท่ากับ 205,301.33 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตพริกหวานโดยเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	94,702.22	4,403.70	99,105.93	73.68
1. ค่าวัตถุดิบ	86,429.63	0.00	86,429.63	64.25
ค่ากล้าพันธุ์	37,851.85	0.00	37,851.85	28.14
ค่าปุ๋ยเคมี	37,911.11	0.00	37,911.11	28.18
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	10.37	0.00	10.37	0.01
ค่ายากำจัดศัตรูพืช	10,442.96	0.00	10,442.96	7.76
ค่ายากำจัดวัชพืช	151.11	0.00	151.11	0.11
ค่าวัสดุอื่น ๆ	62.22	0.00	62.22	0.05
2. ค่าแรงงาน	5,111.11	4,403.70	9,514.81	7.07
2.1 ค่าแรงงานในการปลูก	5,051.85	533.33	5,585.19	4.15
เตรียมดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
เพาะกล้า	4,814.81	148.15	4,962.96	3.69
หวาน/ปลูก	237.04	385.19	622.22	0.46
2.2 ค่าแรงการดูแลรักษา	0.00	1,114.81	1,114.81	0.83
2.3 ค่าแรงงานการเก็บเกี่ยว	59.26	1,155.56	1,214.81	0.90
2.4 ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	0.00	1,600.00	1,600.00	1.19
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	3,161.48	0.00	3,161.48	2.35
ค่าดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	681.48	0.00	681.48	0.51
ค่าน้ำมัน	844.44	0.00	844.44	0.63
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	1,635.56	0.00	1,635.56	1.22

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนคงที่	355.56	35,052.70	35,408.26	26.32
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	355.56	0.00	355.56	0.26
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	35,052.70	35,052.70	26.06
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)	95,057.78	39,456.41	134,514.19	100.00
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)	19.10	7.93	27.02	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่)			4,977.78	
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)			60.34	
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)			300,359.11	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)			201,253.19	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)			205,301.33	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)			165,844.92	

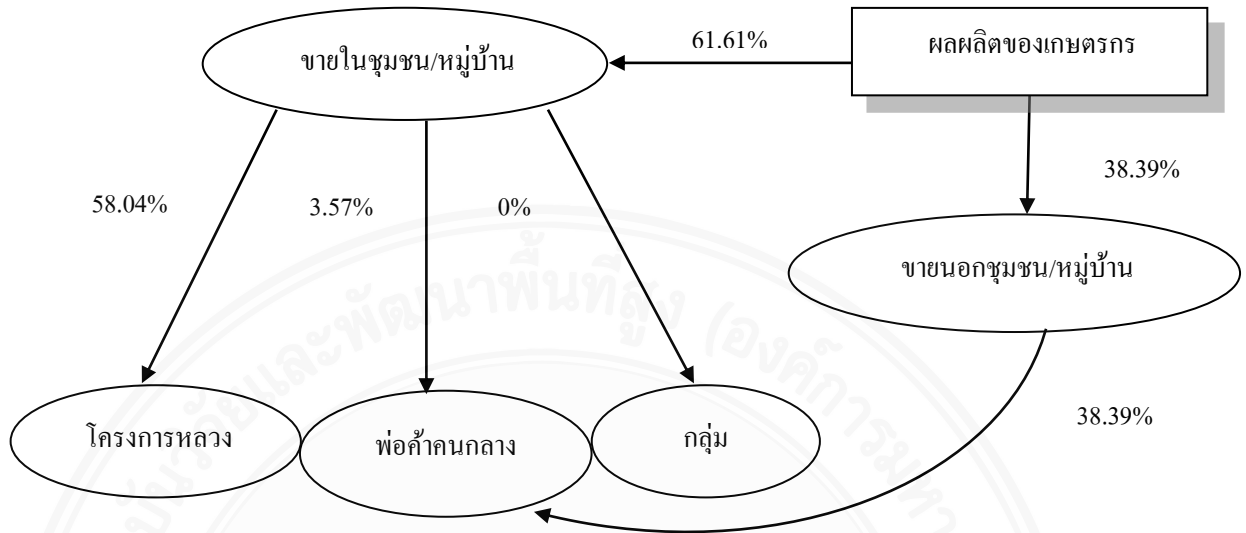
ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากพื้นที่ปลูกเนื่องจากขนาดโรงเรือนของเกษตรกรตัวอย่างมีขนาดต่างกัน, 2) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นมาจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 9 ราย เนื่องจากมีเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 1 ราย ที่ยังไม่ได้จำหน่ายผลผลิต, 3) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุเท่ากับ 2,814.82 บาทต่อไร่, 4) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำภายในแปลงปลูก เท่ากับ 8,780.43 บาทต่อไร่ (โดยการอ้างอิงข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการโครงการหลวง)

4.1.5.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ผลผลิตพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 4,977.78 กิโลกรัม

สำหรับการจัดการผลผลิตพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้านถึงร้อยละ 61.61 ของผลผลิตพริกหวานทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเป็นการจำหน่ายให้กับโครงการหลวงร้อยละ 58.04 และจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางร้อยละ 3.57 ของผลผลิตพริกหวานทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง ส่วนการจำหน่ายผลผลิตนอกชุมชน/หมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 38.39 ของผลผลิตพริกหวานทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่างซึ่งเป็นการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางทั้งหมด

ภาพที่ 4.5 การจัดการผลผลิตพริกหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตนั้นพบว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายในชุมชนสูงกว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายนอกชุมชน โดยการจำหน่ายในชุมชน/หมู่บ้านจำหน่ายได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 63.91 บาท ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า การจำหน่ายให้กับโครงการหลวงจะได้ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 64.00 บาท และการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางเฉลี่ยกิโลกรัมละ 63.50 บาท และใน ส่วนของการจำหน่ายนอกชุมชน/หมู่บ้านจำหน่ายโดยการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางได้ราคาเฉลี่ย กิโลกรัมละ 54.62 บาท

ด้านปัญหาการตลาดพริกหวานที่เกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวง พบว่า มีเกษตรกรที่มีปัญหาการตลาดร้อยละ 44.44 ของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกพริกหวาน โดย เกษตรกรตัวอย่างอย่างพบปัญหาด้านราคาต่ำมีการให้ระดับความรุนแรงของปัญหาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 5.75 ซึ่งเกษตรกรตัวอย่างไม่ได้มีการแก้ไขปัญหาแต่ยอมรับในราคาที่ตนได้รับ

4.1.5.3 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกพริกหวาน

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกพริกหวานที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการหลวงพบว่า ร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผลว่าโครงการหลวงมีการเข้ามาส่งเสริมการปลูกพริกหวานโดยการแนะนำให้ความรู้ มีตลาดรับรองผลผลิตและให้ราคาที่เป็นมาตรฐาน

ในด้านทักษะการผลิตในการปลูกพริกหวานพบว่า เกษตรกรตัวอย่าง มีวิธีการที่ไม่แตกต่างกันนัก เช่นเดียวกันกับทักษะการตลาดผลผลิตจะถูกขายให้กับโครงการหลวงก่อน และผลผลิตที่เหลือก็จะกระจายไปยังช่องทางอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 4.1.5.2

ในส่วนของการขคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่างร้อยละ 77.78 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวง เพราะโครงการหลวงมีการให้ความรู้ คำแนะนำในการทำการเกษตรแก่เกษตรกร และอีกร้อยละ 22.22 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีฐานะความเป็นอยู่เท่าเดิม โดยเกษตรกรตัวอย่างให้เหตุผลว่ามีรายได้เท่าเดิมกับก่อนที่จะมาปลูกพริกหวาน

อีกทั้งในด้านของการปรับตัวของเกษตรกร โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่าง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก เพียงแต่ปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่โครงการหลวงในด้านการเพาะปลูก การใช้สารเคมี และการดูแลพืช ซึ่งนำมาปรับปรุงด้านการผลิต

4.1.5.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกพริกหวานต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมดรู้จักอาเซียน โดยเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดพบว่า เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 7 ราย เข้าใจถึงการจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนว่าเป็นการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ มีการค้าขายแบบเสรี ลดภาษีการค้า ส่วนที่เหลืออีก 2 ราย รู้จักอาเซียนแต่ไม่ทราบถึงรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับอาเซียน ซึ่งในด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียน ได้รับข้อมูลจากการผ่านสื่อโทรทัศน์ และมีเกษตรกรตัวอย่าง 1 ราย ได้รู้จัก AEC จากการอบรมของโครงการหลวงร่วมด้วย

ในส่วนของการตระหนักถึงโอกาสและปัญหาของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะมีผลต่อเกษตรกร โดยเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนจำนวน 1 ราย คิดว่าเป็นโอกาสในการขยายช่องทางการจำหน่ายผลผลิตการเกษตรไปยังต่างประเทศให้มากขึ้น และเกษตรกรตัวอย่างอีก 6 ราย ได้ตระหนักถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นคือผลผลิตของต่างประเทศที่อาจเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น อีกทั้งด้านของข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นข้อเสียเปรียบคือ ด้านราคาผลผลิตของต่างประเทศอาจต่ำกว่าราคาผลผลิตในประเทศ

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกพริกหวานยังไม่ได้มีการปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงจากเดิม ยังคงมีวิธีการผลิตแบบเดิม อาจจะต้องปรับเพียงเล็กน้อยในด้านของคุณภาพผลผลิตที่พยายามทำให้มีมาตรฐานมากขึ้น

นอกจากนี้ในส่วนของการเสนอแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่เสนอแนะอยากให้มีการส่งเสริมการปลูกพืชชนิดอื่นด้วยและวางแผนการตลาดให้ดี เพื่อไม่กระทบกับราคาผลผลิตเมื่อเข้าสู่สมาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อไป

4.1.6 ข้อมูลการผลิตสตรอเบอร์รี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ข้อมูลการผลิตสตรอเบอร์รี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมาจากการรวบรวมเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 12 ราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.6.1 ข้อมูลการผลิตสตรอเบอร์รี่

จากการสำรวจข้อมูลการผลิตสตรอเบอร์รี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง ผลการศึกษาถูกนำเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง ลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การผลิตสตรอเบอร์รี่ของเกษตรกรตัวอย่าง

1.1) ลักษณะการผลิตสตรอเบอร์รี่ของเกษตรกรตัวอย่าง

ระบบการผลิตสตรอเบอร์รี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีพื้นที่ปลูกสตรอเบอร์รี่เฉลี่ยครัวเรือนละ 1.08 ไร่ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พื้นที่ปลูกสตรอเบอร์รี่ของเกษตรกรตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 83.33 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง มีขนาดพื้นที่ปลูกสตรอเบอร์รี่ 1 ไร่ต่อครัวเรือน รองลงมาคือ มีขนาดพื้นที่ปลูกสตรอเบอร์รี่ 0.75 ไร่ต่อครัวเรือน และ 2 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 91.67 ของเกษตรกรตัวอย่าง ปลูกสตรอเบอร์รี่เพราะเป็นไม้ผลที่ได้รับการส่งเสริมจากโครงการหลวง อีกทั้งเป็นพืชที่ได้รับความนิยมและที่เหลืออีกร้อยละ 8.33 ของเกษตรกรตัวอย่าง ปลูกสตรอเบอร์รี่เพราะเป็นอาชีพดั้งเดิมที่ทำมานานแล้ว

เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ในการปลูกสตอเบอรี่ที่หลากหลายตั้งแต่ 1 - 15 ปี นอกจากนี้จากการสำรวจพบว่า เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีการปลูกในช่วงระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน โดยจะเริ่มปลูกสตอเบอรี่ในระหว่างช่วงเดือนสิงหาคม และเริ่มเก็บเกี่ยวสตอเบอรี่ในเดือนพฤศจิกายนถึงมีนาคม โดยจะสามารถเก็บผลผลิตได้เมื่อมีอายุประมาณ 3 เดือน

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกสตอเบอรี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย ดินกล้าพันธุ์ สตอเบอรี่ ปุ๋ย ยากำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

ดินกล้าพันธุ์สตอเบอรี่

จากเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกสตอเบอรี่ 12 ราย พบว่า ดินกล้าพันธุ์สตอเบอรี่ที่เกษตรกรตัวอย่างใช้คือ พันธุ์พระราชทาน 80 และมีเกษตรกรตัวอย่าง 1 ราย ที่มีการใช้กล้าพันธุ์ 72 ในการปลูกด้วย ส่วนปริมาณการใช้ดินกล้าพันธุ์สตอเบอรี่ของเกษตรกรตัวอย่างโดยเฉลี่ย 3,980.56 ต้นต่อไร่ ซึ่งมีปริมาณการใช้ดินกล้าพันธุ์มากที่สุดถึง 15,000 ต้นกล้าต่อไร่ ในขณะที่มีปริมาณการใช้ดินกล้าพันธุ์น้อยสุดเพียง 150 ต้นกล้าต่อไร่

ปุ๋ย

จากการสำรวจการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 75 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยคอกในการปลูกสตอเบอรี่ และร้อยละ 25 ของเกษตรกรตัวอย่าง ที่มีการใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกสตอเบอรี่เพียงอย่างเดียว

สำหรับการใช้ปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ในการปลูกสตอเบอรี่นั้นใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 381.25 กิโลกรัม และมีบางรายใช้ปุ๋ยเคมีสูงถึงไร่ละ 850 กิโลกรัม ปุ๋ยเคมีสูตรที่เกษตรกรตัวอย่างนิยมใช้มากที่สุดในการปลูกสตอเบอรี่ ได้แก่ ปุ๋ยสูตร 15-15-15 คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด รองลงมาคือ สูตร 46-0-0 คิดเป็นร้อยละ 58.33 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด สูตร 12-24-12 คิดเป็นร้อยละ 50 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด นอกจากนั้นยังมีการใช้ปุ๋ยสูตรอื่น ๆ รวมด้วย ได้แก่ สูตร 13-13-21 สูตร 13-13-13 และสูตร 0-0-60

ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใช้ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการปลูกสตอเบอรี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีเกษตรกรตัวอย่างที่มีการใช้สารเคมีในการผลิตพืชเพียงร้อยละ

100 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด โดยเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้สารเคมีเป็นการใช้ยากำจัดศัตรูพืชเพียงอย่างเดียวจำนวน 11 ราย และมีเพียง 1 ราย ที่ใช้ยากำจัดศัตรูพืชร่วมกับการใช้ยากำจัดวัชพืช

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตสตรอเบอรี่นั้นพบว่า มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือน แรงงานจ้าง และแรงงานแลกเปลี่ยน โดยเป็นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้เฉลี่ยครัวเรือนละ 114.49 วันงานต่อไร่ ซึ่งมีการจ้างแรงงานเฉลี่ยครัวเรือนละ 41.52 วันงานต่อไร่ และแรงงานแลกเปลี่ยนเฉลี่ยครัวเรือนละ 7.85 วันงานต่อไร่

1.3) ปัญหาการผลิตสตรอเบอรี่ของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการผลิตสตรอเบอรี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า จากเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 12 รายนั้น เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิต 9 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 75 ของเกษตรกรตัวอย่าง โดยปัญหาโรคพืช (โรคผลเน่าและใบจุด) เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุดด้วยร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต ปัญหาศัตรูพืชคิดเป็นร้อยละ 66.67 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญพบว่า ปัญหาโรคพืชและศัตรูพืชมีระดับความรุนแรงที่ใกล้เคียงกัน โดยมีคะแนนระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 5.78 และ 5.17 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ตามลำดับ ในส่วนของการแก้ไขปัญหาเกษตรกรส่วนใหญ่แก้ไขด้วยการพ่นยาและตัดในส่วนที่เป็นโรคทิ้งซึ่งสามารถบรรเทาปัญหาได้

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตสตรอเบอรี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับต้นทุนการผลิตสตรอเบอรี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 111,401.54 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 58,092.28 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 53,309.27 บาท และเมื่อพิจารณาต้นทุนในลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปรไร่ละ 110,168.34 บาท คิดเป็นร้อยละ 98.89 ของต้นทุนการผลิต และต้นทุนคงที่ไร่ละ 1,233.20 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.11 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.9)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า ค่าแรงงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดโดยมีคิดเป็นไร่ละ 72,136.29 บาท (ร้อยละ 64.75 ของต้นทุนการผลิต) รองลงมาคือ ค่าวัตถุดิบไร่ละ 28,500.77 บาท (ร้อยละ 25.58) และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไร่ละ 9,531.27 บาท (ร้อยละ 8.56) ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของต้นทุน

ค่าแรงงานพบว่า แรงงานเก็บเกี่ยวเป็นแรงงานที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 23.43 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แรงงานในการปลูก แรงงานในการดูแลรักษา แรงงานมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ และแรงงานการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ตามลำดับ ส่วนต้นทุนค่าวัสดุคิบนั้นพบว่า ค่ากล้าพันธุ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของค่าวัสดุคิบนในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 12.65 ของต้นทุนการผลิต ในส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการผลิตมาจากค่าอาหารมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 5.91 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ ค่าน้ำมัน ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตสตรอเบอรี่คือ ต้นทุนค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร ซึ่งคิดจากเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตทางการเกษตรเท่านั้นคิดเป็นร้อยละ 1.11 ของต้นทุนการผลิต

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกสตรอเบอรี่มีผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ย 166,294.98 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 979.15 กิโลกรัมต่อไร่ และราคาเฉลี่ย 169.79 บาทต่อกิโลกรัม) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเนื้อดินทุนการผลิตทั้งหมดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 54,848.43 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ในส่วนของผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 56,081.64 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 108,157.70 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตสตรอเบอรี่โดยเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	58,092.28	52,076.06	110,168.34	98.89
1. ค่าวัสดุคิบน	28,500.77	0.00	28,500.77	25.58
ค่ากล้าพันธุ์	14,092.66	0.00	14,092.66	12.65
ค่าปุ๋ยเคมี	7,349.03	0.00	7,349.03	6.60
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	5,868.73	0.00	5,868.73	5.27
ค่ายากำจัดศัตรูพืช	1,059.85	0.00	1,059.85	0.95
ค่ายากำจัดวัชพืช	37.84	0.00	37.84	0.03
ค่าวัสดุอื่น ๆ	92.66	0.00	92.66	0.08
2. ค่าแรงงาน	20,060.23	52,076.06	72,136.29	64.75
2.1 ค่าแรงงานในการปลูก	8,781.47	14,108.11	22,889.58	20.55
เตรียมดิน	4,728.96	5,028.57	9,757.53	8.76

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
เพาะกล้า	1,837.84	6,145.17	7,983.01	7.17
หว่าน/ปลูก	2,214.67	2,934.36	5,149.03	4.62
2.2 ค่าแรงงานการดูแลรักษา	976.83	16,364.86	17,341.70	15.57
2.3 ค่าแรงงานการเก็บเกี่ยว	9,335.91	16,760.62	26,096.53	23.43
2.4 ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	326.64	4,688.42	5,015.06	4.50
2.5 ค่าแรงงานการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	639.38	154.05	793.44	0.71
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	9,531.27	0.00	9,531.27	8.56
ค่าดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	119.69	0.00	119.69	0.11
ค่าอาหาร	6,586.87	0.00	6,586.87	5.91
ค่าน้ำมัน	1,698.84	0.00	1,698.84	1.52
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	1,125.87	0.00	1,125.87	1.01
ต้นทุนคงที่	0.00	1,233.20	1,233.20	1.11
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	1,233.20	1,233.20	1.11
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	58,092.28	53,309.27	111,401.54	100.00
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)	59.33	54.44	113.77	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่)			979.15	
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)			169.79	
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)			166,249.98	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)			56,081.64	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)			108,157.70	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)			54,848.43	

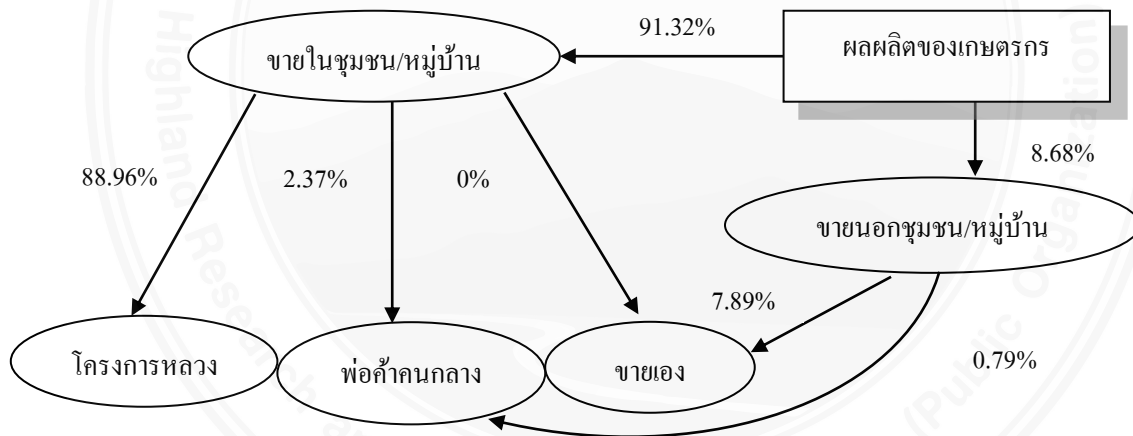
ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 12 ราย, 2) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ เท่ากับ 31,905.02 บาทต่อไร่, 3) ต้นทุนการผลิตข้างต้นเป็นต้นทุนเฉพาะปีที่เก็บเกี่ยวผลผลิต

4.1.6.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตสตรอเบอรี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ผลผลิตสตรอเบอรี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 979.15 กิโลกรัม

สำหรับการจัดการผลผลิตสตรอเบอรี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้านถึงร้อยละ 91.32 ของผลผลิตสตรอเบอรี่ทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเป็นการจำหน่ายให้กับโครงการหลวงร้อยละ 88.96 ของผลผลิตสตรอเบอรี่ทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง และการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางร้อยละ 2.37 ของผลผลิตสตรอเบอรี่ทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง ส่วนการจำหน่ายผลผลิตนอกชุมชน/หมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 8.68 ของผลผลิตสตรอเบอรี่ทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง ซึ่งเป็นการจำหน่ายเองและจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางคิดเป็นร้อยละ 7.89 และ 0.79 ของผลผลิตสตรอเบอรี่ทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง ตามลำดับ

ภาพที่ 4.6 การจัดการผลผลิตสตรอเบอรี่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตนั้นพบว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายในชุมชนสูงกว่าราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายนอกชุมชน โดยการจำหน่ายในชุมชน/หมู่บ้านจำหน่ายได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 181.43 บาท ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า การจำหน่ายให้กับโครงการหลวงจะได้ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 185.72 บาท และการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 20 บาท นอกจากนี้ในส่วนของการจำหน่ายนอกชุมชน/หมู่บ้านจำหน่ายได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 47.27 บาท โดย

การจำหน่ายการจำหน่ายเองได้เฉลี่ยกิโกรัมละ 50 บาท และการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางได้เฉลี่ยกิโกรัมละ 20 บาท

ด้านปัญหาการตลาดสตอเบอรี่ที่เกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีเกษตรกรที่มีปัญหาการตลาด 4 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 33.33 ของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกสตอเบอรี่ โดยเกษตรกรตัวอย่างพบปัญหาด้านราคาต่ำมีการให้ระดับความรุนแรงของปัญหาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 6.75 จากคะแนนสิบคะแนน ซึ่งการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาคือการยอมรับในราคาที่ตนได้รับและการแปรรูปผลผลิตนำไปจำหน่ายเอง

4.1.6.3 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกสตอเบอรี่

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกสตอเบอรี่ที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการหลวงพบว่า ร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผลว่าโครงการหลวงมีการเข้ามาส่งเสริมการปลูกสตอเบอรี่ โดยการแนะนำให้ความรู้วิธีการดูแลพืช ให้ความเอาใจใส่เกษตรกรเป็นอย่างดี รวมทั้งมีการรับซื้อผลผลิตสตอเบอรี่ของเกษตรกร

ในด้านทักษะการผลิตในการปลูกสตอเบอรี่พบว่า เกษตรกรตัวอย่างมีวิธีการที่ไม่แตกต่างกันนัก เช่นเดียวกันกับทักษะการตลาดส่วนใหญ่ร้อยละ 91.32 ของผลผลิตสตอเบอรี่ของเกษตรกรตัวอย่าง จะทำการจำหน่ายผลผลิตในชุมชนหรือในหมู่บ้าน และผลผลิตที่เหลือก็จะกระจายไปยังช่องทางอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 4.1.6.2

ในส่วนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวง เพราะโครงการหลวงมีการให้ความรู้คำแนะนำในการทำการเกษตรแก่เกษตรกร รวมทั้งการรับซื้อผลผลิตสตอเบอรี่ของเกษตรกรในราคาที่คิดเป็นร้อยละ 91.67 ของเกษตรกรตัวอย่าง และอีกร้อยละ 8.33 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีฐานะความเป็นอยู่เท่าเดิม โดยเกษตรกรตัวอย่างให้เหตุผลว่าเกษตรกรมีวิถีชีวิตแบบพอมีพอกิน อีกทั้งมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรที่ค่อนข้างจำกัด

อีกทั้งในด้านของการปรับตัวของเกษตรกร โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น โดยการปลูกพืชที่หลากหลายมากขึ้น มีความรู้การดูแลพืชที่มากขึ้นจากการแนะนำโดยโครงการหลวง เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการผลิต ทั้งในส่วนของคุณภาพผลผลิตและการควบคุมการใช้สารเคมี

4.1.6.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกสตอเบอรี่ต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียน ส่วนใหญ่น้อยละ 66.67 ของเกษตรกรตัวอย่าง รู้จักอาเซียน และมีเกษตรกรตัวอย่างไม่รู้จักอาเซียนคิดเป็นร้อยละ 33.33 ของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดพบว่า มีเกษตรกรตัวอย่าง 4 ราย (เกษตรกรที่รู้จักอาเซียน 8 ราย) มีความเข้าใจถึงการจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของประเทศสมาชิก 10 ประเทศ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจที่จะเป็นประโยชน์ในด้านการค้าร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก โดยมีการเปิดการค้าเสรีรวมทั้งในเรื่องการเดินทางไปยังประเทศสมาชิกก็จะสะดวกมากยิ่งขึ้น ส่วนที่เหลืออีก 4 ราย รู้จักอาเซียนแต่ไม่ทราบถึงรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับอาเซียน ซึ่งในด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนร้อยละ 75 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียน ได้รับข้อมูลผ่านสื่อโทรทัศน์ ส่วนเกษตรกรตัวอย่างที่เหลือได้รับข่าวสารผ่านสื่อวิทยุ การสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต และการหาความรู้เพิ่มเติม

ในส่วนของการตระหนักถึงโอกาสและปัญหาของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะมีผลต่อเกษตรกร โดยเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนตระหนักถึงโอกาสในด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่อาจได้รับความสนใจมากขึ้น และเกษตรกรตัวอย่างยังได้ตระหนักถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นคือ ปริมาณผลผลิตของต่างประเทศที่อาจเข้ามาให้ประเทศไทยมากขึ้น และปัญหาด้านคุณภาพผลผลิตเพราะผลผลิตของต่างประเทศมีมาตรฐานที่ดีกว่า อีกทั้งด้านของข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน ในด้านของข้อได้เปรียบของเกษตรกรคือ เกษตรกรไทยมีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือ ดูแล และมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ และข้อเสียเปรียบคือ เกษตรกรไทยอาจยังมีความรู้ รวมทั้งในด้านเงินทุนที่ยังมีน้อยกว่าเกษตรกรต่างประเทศ

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยส่วนใหญ่เกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกสตอเบอรี่ยังไม่ได้มีการปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก แต่ก็มีเกษตรกรตัวอย่างบางรายเริ่มมีการปรับตัวที่มากขึ้นคือ การศึกษาหาความรู้ด้านการเกษตรมากขึ้น เพื่อที่จะสามารถนำไปวางแผนการผลิตให้เป็นระบบที่ดีขึ้น อีกทั้งการหาข้อมูลของอาเซียนเพิ่มเติมจากเดิม

นอกจากนี้ในส่วน of ข้อเสนอแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคม

เศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ เสนอแนะอยากให้มีการช่วยเหลือในด้านการอบรมให้ความรู้และคำแนะนำ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และอยากให้มีการดูแลจัดการด้านตลาดที่จะรองรับสินค้าเพื่อป้องกันปัญหาสินค้าล้นตลาดด้วย

4.1.7 ข้อมูลการผลิตเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ข้อมูลการผลิตเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมาจากการรวบรวมเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 11 ราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.7.1 ข้อมูลการผลิตเสาวรสหวาน

จากการสำรวจข้อมูลการผลิตเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง ผลการศึกษาถูกนำเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง ลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การผลิตเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่าง

1.1) ลักษณะการผลิตเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่าง

ระบบการผลิตเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง จำนวน 11 ราย พบว่า มีพื้นที่ปลูกเสาวรสหวานเฉลี่ยครัวเรือนละ 2.23 ไร่ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พื้นที่ปลูกเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 45.46 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง มีขนาดพื้นที่ปลูกเสาวรสหวาน 1 ไร่ต่อครัวเรือน รองลงมาคือ มีขนาดพื้นที่ปลูกเสาวรสหวาน 2 - 3 ไร่ต่อครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 36.36 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง และมีเกษตรกรตัวอย่างมีขนาดพื้นที่ปลูกเสาวรสหวานมากกว่า 3 ไร่ต่อครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 18.18 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ปลูกเสาวรสหวานเพราะเป็นไม้ผลที่ได้รับการส่งเสริมจากโครงการหลวง

ในส่วนของการประสพการณ์ในอาชีพการปลูกเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 18.18 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด มีประสบการณ์ในการปลูกเสาวรสหวานเป็นระยะเวลา 1 - 3 ปี รองลงมามีเกษตรกรตัวอย่างอีกร้อยละ 81.82 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด มีประสบการณ์ในการปลูกเสาวรสหวานเป็นระยะเวลา 4 - 6 ปี

จากการสำรวจเกษตรกรตัวอย่าง 11 ราย พบว่า เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีการปลูกในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันไป โดยเกษตรกรตัวอย่างเริ่มปลูกเสาวรสหวาน

ในช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายนร้อยละ 18.18 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาอีกร้อยละ 36.36 เริ่มปลูกเสาวรสหวานในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงสิงหาคม และอีกร้อยละ 45.46 เริ่มปลูกเสาวรสหวานในช่วงเดือนกันยายนถึงธันวาคม และเริ่มเก็บเกี่ยวเสาวรสหวานในช่วงเวลาที่ต่างกันไปตามช่วงเวลาปลูก

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย ดินกล้าพันธุ์เสาวรสหวาน ปุ๋ย ยาป้องกันและกำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

ดินกล้าพันธุ์เสาวรสหวาน

สำหรับดินกล้าพันธุ์เสาวรสหวานที่เกษตรกรตัวอย่างใช้คือ พันธุ์เบอร์ 2 ในส่วนของดินกล้าพันธุ์เสาวรสหวานเกษตรกรซื้อจากโครงการหลวง เกษตรกรตัวอย่างใช้กล้าพันธุ์โดยเฉลี่ยไร่ละ 159.18 ต้น

ปุ๋ย

จากการสำรวจการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยคอกในการปลูกเสาวรสหวานคิดเป็นร้อยละ 72.73 ของเกษตรกรตัวอย่าง นอกจากนั้นก็มีเกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมัก เกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยหมัก และเกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียวคิดเป็นร้อยละ 7.14 ของเกษตรกรตัวอย่าง เท่ากัน

สำหรับปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ในการปลูกเสาวรสหวานนั้น มีการใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 95.92 กิโลกรัม ปุ๋ยเคมีสูตรที่เกษตรกรตัวอย่างนิยมใช้มากที่สุดในการปลูกเสาวรสหวาน ได้แก่ ปุ๋ยสูตร 15-15-15 คิดเป็นร้อยละ 81.82 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด รองลงมาคือ สูตร 46-0-0 คิดเป็นร้อยละ 63.64 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีการใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 13-13-21 คิดเป็นร้อยละ 5.55 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด ส่วนปริมาณปุ๋ยคอกที่ใช้ในการปลูกเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ยไร่ละ 34.47 กิโลกรัม และมีเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 3 ราย ที่ใช้ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งมี 2 ชนิด คือ ชนิดแห้งเฉลี่ยไร่ละ 50 กิโลกรัม และชนิดน้ำเฉลี่ยไร่ละ 100 มิลลิตร

ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใช้ยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการปลูกเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่างไม่มีการใช้สารเคมีในการ

ผลิตเสาวรสหวาน เนื่องจากพื้นที่ปลูกเป็นเขตต้นน้ำจึงมีข้อจำกัดในการใช้สารเคมีในการปลูกพืช โดยวิธีการที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ในการจัดการกับปัญหาทั้งโรคพืชและศัตรูพืชคือ การตัดส่วนที่เป็นโรคทิ้ง หรืออาจจะถอนทั้งต้นแล้วนำส่วนที่เป็นโรคไปเผาทิ้ง

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตเสาวรสหวานนั้นพบว่า มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือน และแรงงานจ้าง โดยเป็นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้เฉลี่ย 60.83 วันงานต่อไร่ และมีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 1.8 วันงานต่อไร่

1.3) ปัญหาการผลิตเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการผลิตเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า จากเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 11 รายนั้น เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิตทั้งหมด โดยเผชิญปัญหาศัตรูพืช (เพลี้ยหอย) คิดเป็นร้อยละ 72.73 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต ปัญหาโรคพืช (ลายจุด โรคเน่า และแอนโทโครส) คิดเป็นร้อยละ 72.73 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญพบว่า ปัญหาศัตรูพืชมีระดับความรุนแรงเท่ากับ 5 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน และปัญหาโรคพืชมีระดับความรุนแรงเท่ากับ 6.25 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ในส่วนของการแก้ไข ปัญหาเกษตรกรส่วนใหญ่แก้ไขด้วยการพ่นยาและตัดในส่วนที่เป็นโรคทิ้งแล้วเผา ซึ่งพบว่ามีเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 5 ราย ที่ไม่สามารถบรรเทาปัญหาได้

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับต้นทุนการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกเสาวรสหวานในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 10,128.85 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 2,887.43 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 7,241.42 บาท และเมื่อพิจารณาต้นทุนในลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปรไร่ละ 10,044.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 99.16 ของต้นทุนการผลิต และต้นทุนคงที่ไร่ละ 84.85 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.84 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.10)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า ค่าแรงงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดโดยมีคิดเป็นไร่ละ 7,210.30 บาท (ร้อยละ 71.19 ของต้นทุนการผลิต) รองลงมาคือ ค่าวัตถุดิบไร่ละ 1,824.30 บาท (ร้อยละ 18.01) และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไร่ละ 1,009.40 บาท (ร้อยละ 9.97) ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของต้นทุนค่าแรงงานพบว่า แรงงานในการดูแลรักษาเป็นแรงงานที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุดคิดเป็นร้อยละ

34.30 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แรงงานในการเก็บเกี่ยว แรงงานมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ และแรงงานการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ตามลำดับ

ส่วนต้นทุนค่าวัตถุดิบนั้นพบว่า ค่าปุ๋ยเคมีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของค่าวัตถุดิบในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 13.03 ของต้นทุนการผลิต ในส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการผลิตมาจากค่าใช้จ่ายอื่น ๆ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 5.66 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือน้ำมันและค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตเสาวรสหวานคือ ต้นทุนค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร ซึ่งคิดจากเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตทางการเกษตรเท่านั้นคิดเป็นร้อยละ 0.84 ของต้นทุนการผลิต

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกเสาวรสหวานมีผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ย 12,239.41 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 405.41 กิโลกรัมต่อไร่ และราคาเฉลี่ย 30.19 บาทต่อกิโลกรัม) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเนื้อดินทุนการผลิตทั้งหมดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 2,110.56 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 2,195.41 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ในส่วนของผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 9,351.98 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตเสาวรสหวาน โดยเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	2,887.43	7,156.57	10,044.00	99.16
1. ค่าวัตถุดิบ	1,779.52	44.78	1,824.30	18.01
ค่าปุ๋ยเคมี	1,319.97	0.00	1,319.97	13.03
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	458.81	44.78	503.58	4.97
ค่ายากำจัดศัตรูพืช	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่ายากำจัดวัชพืช	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าวัสดุอื่น ๆ	0.75	0.00	0.75	0.01
2. ค่าแรงงาน	98.51	7,111.79	7,210.30	71.19
2.1 ค่าแรงงานการดูแลรักษา	98.51	3,375.49	3,473.99	34.30
2.2 ค่าแรงงานการเก็บเกี่ยว	0.00	3,166.42	3,166.42	31.26
2.3 ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	0.00	385.56	385.56	3.81
2.4 ค่าแรงงานการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	0.00	184.33	184.33	1.82

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	1,009.40	0.00	1,009.40	9.97
ค่าดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	18.66	0.00	18.66	0.18
ค่าอาหาร	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าน้ำมัน	417.91	0.00	417.91	4.13
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	572.84	0.00	572.84	5.66
ต้นทุนคงที่	0.00	84.85	84.85	0.84
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	84.85	84.85	0.84
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	2,887.43	7,241.42	10,128.85	100.00
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)	7.12	17.86	24.98	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่)			405.41	
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)			30.19	
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)			12,239.41	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)			2,195.41	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)			9,351.98	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)			2,110.56	

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

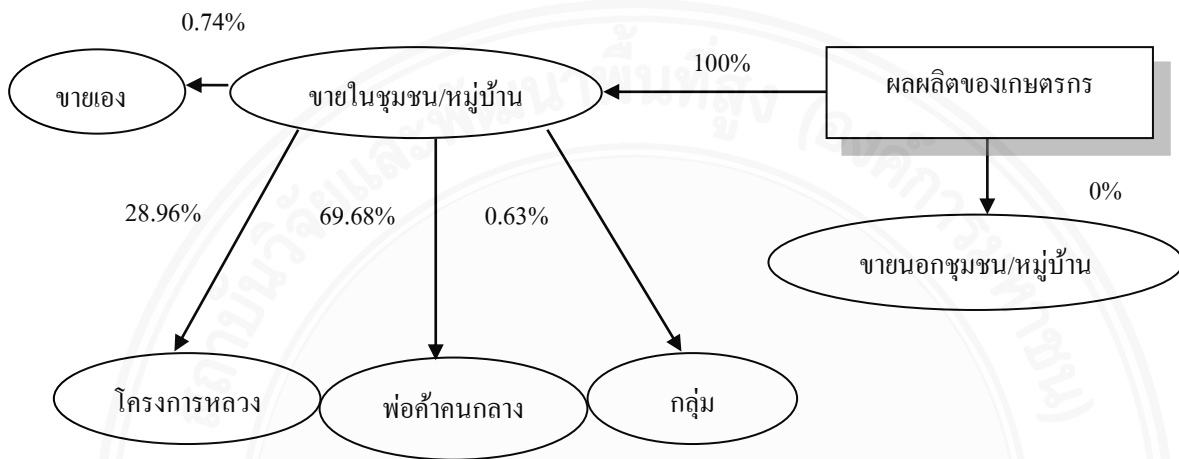
หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 11 ราย, 2) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ เท่ากับ 3,736.31 บาทต่อไร่, 3) ต้นทุนการผลิตข้างต้นเป็นต้นทุนเฉพาะปีที่เก็บเกี่ยวผลผลิต

4.1.7.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ผลผลิตเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง มีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 405.41 กิโลกรัม

สำหรับการจัดการผลผลิตเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้านถึงร้อยละ 100 ของผลผลิตเสาวรสหวานทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเป็นจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางร้อยละ

69.68 ของผลผลิตเสาวรสหวานทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง จำหน่ายให้กับโครงการหลวงร้อยละ 28.96 ของผลผลิตเสาวรสหวานทั้งหมด เกษตรกรตัวอย่างจำหน่ายเองร้อยละ 0.74 ของผลผลิตเสาวรสหวานทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง และจำหน่ายให้ผ่านกลุ่มร้อยละ 0.63 ของผลผลิตเสาวรสหวานทั้งหมด

ภาพที่ 4.7 การจัดการผลผลิตเสาวรสหวานของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตนั้นพบว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายในชุมชนได้เฉลี่ย กิโลกรัมละ 30.19 บาท ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า การจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางจะได้ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 30.93 บาท จำหน่ายให้โครงการหลวงได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 28.42 บาท และการจำหน่ายผ่านกลุ่มได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 30.29 บาท และในส่วนการจำหน่ายเองได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 30 บาท ด้านปัญหาการตลาดเสาวรสหวานที่เกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรไม่มีปัญหาด้านการตลาด

4.1.7.3 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกเสาวรสหวาน

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกเสาวรสหวานที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการหลวงพบว่า ร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผลว่าโครงการหลวงมีการเข้ามาส่งเสริมการปลูกเสาวรสหวานโดยการแนะนำให้ความรู้แก่เกษตรกร และรับซื้อผลผลิตอย่างสม่ำเสมอให้ราคาดี

ในด้านทักษะการผลิตในการปลูกเสาวรสหวานพบว่า เกษตรกรตัวอย่างมีวิธีการที่ไม่แตกต่างกันนัก เช่นเดียวกันกับทักษะการตลาดของเกษตรกรตัวอย่างที่จะทำการจำหน่ายผลผลิตหลายช่องทาง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 4.1.7.2

ในส่วนของการคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวง เพราะโครงการหลวงมีการให้ความรู้คำแนะนำในการทำการเกษตรแก่เกษตรกร และส่งเสริมอาชีพ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 90.91 ของเกษตรกรตัวอย่าง และอีกร้อยละ 9.09 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีฐานะความเป็นอยู่เท่าเดิม โดยเกษตรกรตัวอย่างให้เหตุผลว่าฐานะทางบ้านพอมีพอกินเท่าเดิม

อีกทั้งในด้านของการปรับตัวของเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 72.73 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมเพียงเล็กน้อย มีการปรับตัวในการผลิตตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ของโครงการหลวงในเรื่องความรู้ในการเพาะปลูกและการดูแลพืชจากโครงการหลวง ซึ่งนำมาปรับปรุงด้านการผลิตทำให้เกษตรกรตัวอย่างมีผลผลิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม

4.1.7.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกเสาวรสหวานต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียน ส่วนใหญ่ร้อยละ 81.82 ของเกษตรกรตัวอย่าง รู้จักคำว่าอาเซียน โดยเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดพบว่า มีเกษตรกรตัวอย่าง 2 ราย (เกษตรกรที่รู้จักอาเซียน 9 ราย) เกษตรกรมีความเข้าใจว่าการเปิดอาเซียนเป็นการเปิดเสรีในหลายด้าน เช่น ด้านแรงงานการเคลื่อนย้ายสินค้าไปจำหน่ายต่างประเทศ รวมทั้งสินค้าของต่างประเทศที่เคลื่อนย้ายมาจำหน่ายในประเทศ ส่วนที่เหลืออีก 7 ราย รู้จักอาเซียนแต่ไม่ทราบถึงรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับอาเซียน ซึ่งในด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนร้อยละ 63.64 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียน ได้รับข้อมูลจากโทรทัศน์ และอีกร้อยละ 36.36 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียน ได้รับข้อมูลจากเพื่อนบ้านและหัวหน้าโครงการหลวง

ในส่วนของการตระหนักถึงโอกาสและปัญหาของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะมีผลต่อเกษตรกร โดยเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน ตระหนักถึงโอกาสการขยายช่องทางการจำหน่ายผลผลิตการเกษตรไปยังต่างประเทศให้มากขึ้น และเกษตรกรตัวอย่างยังได้ตระหนักถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นคือ ผลผลิตของเกษตรกรอาจจะมีคุณภาพที่สู้กับต่างประเทศไม่ได้

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกเสาวรสหวานได้มีการปรับตัว โดยการพัฒนาคุณภาพผลผลิตและเริ่มมีการรวมกลุ่มในหมู่บ้านเพื่อวางแผนช่วยเหลือกันในการพัฒนาผลผลิตโดยคาดหวังให้มีมาตรฐานการผลิตที่ใกล้เคียงกัน

นอกจากนี้ในส่วนของการเสนอแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่เสนอแนะอยากให้มีการช่วยเหลือในด้านการอบรมให้ความรู้และคำแนะนำเรื่องประชาคมอาเซียน และอยากให้มีการอบรมเรื่องภาษาเพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อไป

4.1.8 ข้อมูลการผลิตผลของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ข้อมูลการผลิตผลของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมาจากการรวบรวมเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 11 ราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.8.1 ข้อมูลการผลิตผล

จากการสำรวจข้อมูลการผลิตผลของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง ผลการศึกษาถูกนำเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง ลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การผลิตผลของเกษตรกร

1.1) ลักษณะการผลิตผลของเกษตรกรตัวอย่าง

การผลิตผลของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีพื้นที่ปลูกพลับพลึงเครือไร่ 6.36 ไร่ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พื้นที่ปลูกพลับพลึงเครือไร่โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 54.55 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง มีขนาดพื้นที่ปลูกพลับพลึงเครือไร่ 1 - 5 ไร่ต่อครัวเรือน รองลงมาคือ มีขนาดพื้นที่ปลูกพลับพลึงเครือไร่ 6 - 10 ไร่ต่อครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 27.27 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง และมีเกษตรกรตัวอย่างมีขนาดพื้นที่ปลูกพลับพลึงเครือไร่ 11 - 15 ไร่ต่อครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 18.18 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ปลูกพลับพลึงเครือไร่เป็นไม้ผลที่ได้รับการส่งเสริมจากโครงการหลวง

เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ปลูกพลับพลึงเครือไร่ที่หลากหลาย 6 - 35 ปี นอกจากนี้เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปลูกในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันไป โดยจะเริ่มปลูก

พลับในระหว่างช่วงเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน และเริ่มเก็บเกี่ยวพลับในเดือนกรกฎาคมและสิงหาคม ซึ่งจะสามารถเก็บผลผลิตพลับได้เมื่อมีอายุประมาณ 4 - 5 ปี

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกพลับของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย กิ่งพันธุ์พลับ ปุ๋ย ยาป้องกันและกำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

กิ่งพันธุ์พลับ

จากเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกพลับ 11 ราย พบว่า กิ่งพันธุ์พลับที่เกษตรกรตัวอย่างใช้คือ พันธุ์ P2 ในส่วนของกิ่งพันธุ์พลับนี้มาจากการสนับสนุนโดยโครงการหลวงซึ่งเกษตรกรตัวอย่างไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เกษตรกรจะได้รับกิ่งพันธุ์โดยเฉลี่ย 3 - 5 กิ่งพันธุ์ เพื่อให้เกษตรกรตัวอย่างนำไปขยายพันธุ์เอง สำหรับปริมาณต้นพลับที่เกษตรกรตัวอย่างปลูกโดยเฉลี่ยไร่ละ 52 ต้นต่อไร่ ซึ่งพบว่ามีปริมาณการปลูกต้นพลับมากที่สุดคือ 100 ต้นต่อไร่ และปริมาณการปลูกต้นพลับต่ำสุดคือ 20 ต้นต่อไร่

ปุ๋ย

จากการสำรวจการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า มีเกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยในการปลูกพลับเพียง 5 ราย โดยร้อยละ 40 ของเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยในการผลิต มีการใช้ปุ๋ยคอกในการปลูกพลับเพียงอย่างเดียว เช่นเดียวกับอีกร้อยละ 40 ของเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยในการผลิต มีการใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกพลับเพียงอย่างเดียว และที่เหลืออีกร้อยละ 20 ของเกษตรกรตัวอย่าง ที่มีการใช้ปุ๋ยในการผลิตมีการใช้ปุ๋ยคอกรวมกับการใช้ปุ๋ยเคมี

สำหรับปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ในการปลูกพลับนั้น โดยใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 52.22 กิโลกรัม และมีบางรายใช้ปุ๋ยเคมีสูงถึงไร่ละ 66.67 กิโลกรัม ปุ๋ยเคมีสูตรที่เกษตรกรตัวอย่างนิยมใช้มากที่สุดในการปลูกพลับ ได้แก่ ปุ๋ยสูตร 15-15-15 คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด รองลงมาคือ สูตร 13-13-21 คิดเป็นร้อยละ 33.33 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด ส่วนปริมาณปุ๋ยคอกที่ใช้ในการปลูกพลับของเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ยไร่ละ 622.22 กิโลกรัม

ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใช้ยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการพลับของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง ส่วนใหญ่เป็นการใช้ยากำจัดวัชพืชมากกว่ายากำจัดศัตรูพืช โดยเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ยากำจัดวัชพืช 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.36 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง และ

มีเกษตรกรตัวอย่างใช้ยากำจัดศัตรูพืชเพียง 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.27 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตปล้นั้นพบว่า มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือน แรงงานจ้าง และแรงงานแลกเปลี่ยน โดยเป็นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้เฉลี่ยครัวเรือนละ 4.93 วันงานต่อไร่ รวมทั้งมีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 1.66 วันงานต่อไร่ และแรงงานแลกเปลี่ยนเฉลี่ย 0.40 วันงานต่อไร่

1.3) ปัญหาการผลิตปล้นของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการผลิตปล้นของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า จากเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 11 รายนั้น เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิต 9 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 81.82 ของเกษตรกรตัวอย่าง โดยปัญหาศัตรูพืช อาทิ แมลงวันทองเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุดด้วยร้อยละ 88.89 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต ปัญหาปริมาณน้ำไม่เพียงพอคิดร้อยละ 11.11 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญพบว่า ปัญหาที่มีความรุนแรงมากที่สุดคือ ศัตรูพืชที่มีคะแนนระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 5.5 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ในขณะที่ปัญหาปริมาณน้ำไม่เพียงพอเป็นปัญหาที่มีระดับความรุนแรงรองลงมาด้วยคะแนนเฉลี่ย 5 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ในส่วนของการแก้ไขปัญหาศัตรูพืชของเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่แก้ไขด้วยการพ่นยาและใช้สารล่อแมลงซึ่งสามารถบรรเทาปัญหาได้

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตปล้นของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับต้นทุนการผลิตปล้นของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 2,534.36 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 1,670.09 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 864.27 บาท และเมื่อพิจารณาต้นทุนในลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปรไร่ละ 2,385.27 บาท คิดเป็นร้อยละ 94.12 ของต้นทุนการผลิต และต้นทุนคงที่ไร่ละ 110.52 บาท คิดเป็นร้อยละ 4.36 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.11)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า ค่าแรงงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดโดยมีคิดเป็นไร่ละ 1,292.63 บาท (ร้อยละ 51.00 ของต้นทุนการผลิต) รองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ ไร่ละ 638.21 บาท (ร้อยละ 25.18) และค่าวัตถุดิบไร่ละ 454.43 บาท (ร้อยละ 17.93) ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของ

ต้นทุนค่าแรงงานพบว่า แรงงานเก็บเกี่ยวเป็นแรงงานที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 36.48 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แรงงานมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ และแรงงานในการดูแลรักษา ตามลำดับ

ส่วนต้นทุนค่าวัตถุดิบนั้นพบว่า ค่าปุ๋ยเคมีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของค่าวัตถุดิบในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 10.15 ของต้นทุนการผลิต ส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการผลิตคิดเป็นร้อยละ 16.39 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ ค่าอาหาร ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร และค่าน้ำมัน ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตหลักคือ ต้นทุนค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตรซึ่งคิดจากเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตทางการเกษตรเท่านั้นคิดเป็นร้อยละ 4.36 ของต้นทุนการผลิต

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกพลับมีผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ย 9,107.40 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 860 กิโลกรัมต่อไร่ และราคาเฉลี่ย 10.59 บาทต่อกิโลกรัม) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเนื้อดินทุนการผลิตทั้งหมดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 6,573.04 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ในส่วน of ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 6,722.13 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 7,437.31 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตพลับโดยเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	1,631.52	753.75	2,385.27	94.12
1. ค่าวัตถุดิบ	454.43	0.00	454.43	17.93
ค่าปุ๋ยเคมี	257.14	0.00	257.14	10.15
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	150.71	0.00	150.71	5.95
ค่ายาปราบศัตรูพืช	8.86	0.00	8.86	0.35
ค่ายากำจัดวัชพืช	37.71	0.00	37.71	1.49
ค่าวัสดุอื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00
2. ค่าแรงงาน	538.88	753.75	1,292.63	51.00
2.1 ค่าแรงการดูแลรักษา	15.00	81.70	96.70	3.82
2.2 ค่าแรงการเก็บเกี่ยว	399.11	534.64	933.75	36.84
2.3 ค่าแรงการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	124.77	137.41	262.18	10.34

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	638.21	0.00	638.21	25.18
ค่าดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	78.14	0.00	78.14	3.08
ค่าอาหาร	122.86	0.00	122.86	4.85
ค่าน้ำมัน	21.93	0.00	21.93	0.87
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	415.29	0.00	415.29	16.39
ต้นทุนคงที่	0.00	110.52	110.52	4.36
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	110.52	110.52	4.36
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)	1,670.09	864.27	2,534.36	98.48
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)	1.94	1.00	2.95	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่)			860.00	
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)			10.59	
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)			9,107.40	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)			6,722.13	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)			7,437.31	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)			6,573.04	

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 11 ราย, 2) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ เท่ากับ 1,195.93 บาทต่อไร่, 3) ต้นทุนการผลิตข้างต้นเป็นต้นทุนเฉพาะปีที่เก็บเกี่ยวผลผลิต

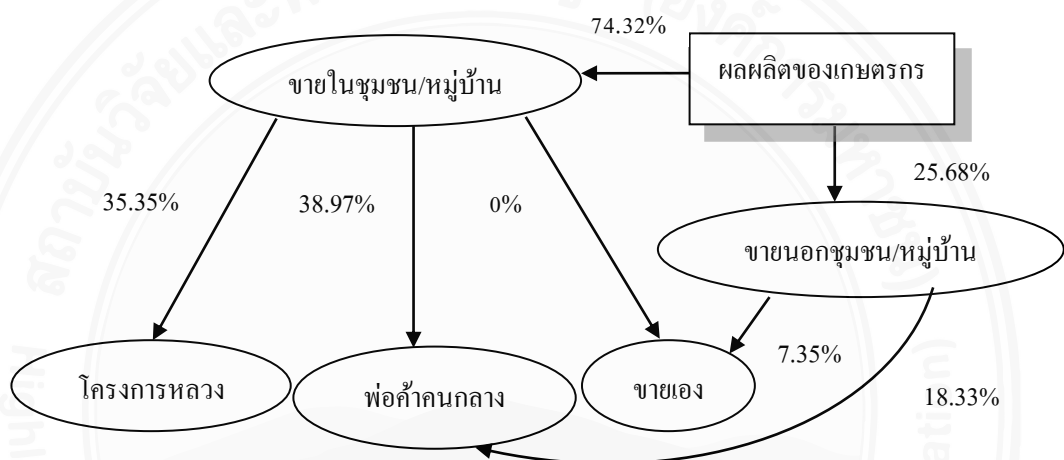
4.1.8.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตพลับของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการ

หลวง

ผลผลิตพลับของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 860 กิโลกรัม

สำหรับการจัดการผลผลิตพลับของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้านถึงร้อยละ 75.67 ของผลผลิตพลับทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเป็นจำหน่ายให้กับโครงการหลวงร้อยละ 34.60 และจำหน่ายให้

พ่อค้าคนกลางร้อยละ 41.07 ของผลผลิตพลับทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่างโดยเกษตรกรส่วนใหญ่ให้เหตุผลในการเลือกจำหน่ายช่องทางนี้ เนื่องจากจากผลผลิตไม่ได้มาตรฐานตามที่โครงการหลวงกำหนด ส่วนการจำหน่ายผลผลิตนอกชุมชน/หมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 24.33 ของผลผลิตพลับทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง ซึ่งเป็นการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางคิดเป็นร้อยละ 6.71 ของผลผลิตพลับทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง และจำหน่ายเองร้อยละ 6.71 ของผลผลิตพลับทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง

ภาพที่ 4.8 การจัดการผลผลิตพลับของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตนั้นพบว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายนอกชุมชนสูงกว่าราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายในชุมชน โดยการจำหน่ายนอกชุมชน/หมู่บ้านจำหน่ายได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 14.04 บาท โดยการจำหน่ายเองได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 17 บาท จำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางเฉลี่ยกิโลกรัมละ 12.86 บาท การจำหน่ายในชุมชน/หมู่บ้านจำหน่ายได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 10.12 บาท ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า การจำหน่ายให้กับโครงการหลวงจะได้ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 11.49 บาทและการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 8.61 บาท

ด้านปัญหาการตลาดพลับที่เกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีเกษตรกรที่มีปัญหาการตลาดร้อยละ 72.73 ของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกพลับ โดยเกษตรกรตัวอย่างรายร้อยละ 62.50 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหา ซึ่งเป็นปัญหาด้านราคาต่ำมีการให้ระดับความรุนแรงของปัญหาเท่ากับ 5.80 ซึ่งการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรตัวอย่างคือการยอมรับในราคาที่ตนได้รับ และเกษตรกรตัวอย่างอีกร้อยละ 37.50 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาพบปัญหาคือ การโดย

พ่อค้าคนกลางกตราคามีการให้ระดับความรุนแรงของปัญหาเท่ากับ 7.00 ซึ่งได้มีการแก้ไขปัญหาคือ การไม่ขายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลางที่กตราคาผลผลิต

4.1.8.3 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกพลับ

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกพลับที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการหลวงพบว่า ร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่างมีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผลว่า โครงการหลวงมีการรับให้ความรู้และมีระบบการผลิตที่มีมาตรฐาน รวมทั้งมีรับซื้อผลผลิตในราคาที่ดี มีความยุติธรรม

ในด้านทักษะการผลิตในการปลูกพลับพบว่า ร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่างมีวิธีการที่ไม่แตกต่างกันนัก เช่นเดียวกันกับทักษะการตลาดส่วนใหญ่ร้อยละ 74.32 ของเกษตรกรตัวอย่างจะทำการจำหน่ายผลผลิตในชุมชนหรือหมู่บ้าน และผลผลิตที่เหลือก็จะกระจายไปยังช่องทางอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 4.1.8.2

ในส่วนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวง เพราะโครงการหลวงมีการรับซื้อผลผลิตและให้ราคาที่ดี และคอยให้ความรู้คำแนะนำในการทำเกษตรแก่เกษตรกรทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 90.91 ของเกษตรกรตัวอย่าง และที่เหลืออีกเพียงร้อยละ 9.09 ของเกษตรกรตัวอย่างมีฐานะความเป็นอยู่เท่าเดิม

อีกทั้งในด้านของการปรับตัวของเกษตรกร โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 63.64 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีการปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น จากการได้รับความรู้ในการเพาะปลูก และการดูแลพืชจากโครงการหลวง ซึ่งนำมาปรับปรุงด้านการผลิตทำให้เกษตรกรตัวอย่างมีผลผลิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 36.36 ของเกษตรกรตัวอย่างไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก

4.1.8.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกพลับต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียน ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.64 ของเกษตรกรตัวอย่างรู้จักอาเซียน โดยเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดพบว่า ร้อยละ 57.14 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียนมีความเข้าใจถึงการจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งเป็นการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ในด้านการค้าร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก ในลักษณะของการเปิดการค้าเสรี โดยปราศจากเงื่อนไขทางภาษี ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 42.86 ของเกษตรกรตัวอย่าง โดยรู้จักอาเซียนแต่ไม่ทราบถึงรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับอาเซียน แต่อย่างไรก็ตามมีเกษตรกรตัวอย่างอีกร้อยละ 36.36 ของเกษตรกรตัวอย่าง ยังไม่

รัฐจักกาเซีย่น ส่วนในด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนร้อยละ 57.17 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รัฐจักกาเซีย่นได้รับข้อมูลผ่านทางโทรทัศน์ มีเกษตรกรตัวอย่างอีกร้อยละ 28.57 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รัฐจักกาเซีย่นได้รับข้อมูลจากโครงการหลวง และอีกร้อยละ 14.29 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รัฐจักกาเซีย่นได้รับข้อมูลจากการฟังข่าวสารทางวิทยุ

ในส่วนของการตระหนักถึงโอกาสและปัญหาของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะมีผลต่อเกษตรกร โดยเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนได้ตระหนักถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นคือ ด้านการแข่งขันที่สูงขึ้นในด้านคุณภาพของผลผลิต และปัญหาด้านความพร้อมในการปรับตัวของเกษตรกร อีกทั้งด้านของข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนส่วนใหญ่เห็นว่าข้อได้เปรียบคือ ด้านมาตรฐานการผลิตที่ค่อนข้างดี แต่ในส่วน of ข้อเสียเปรียบคือ ต่างประเทศอาจมีความสามารถในการผลิตที่สูงกว่าประเทศไทย

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกพลับคือ มีการปรับตัวตามคำแนะนำจากโครงการหลวงในด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ดีขึ้นและพยายามทำให้เป็นผลผลิตที่ปลอดสารพิษ รวมทั้งการหาความรู้เพิ่มเติมในการทำการเกษตร

นอกจากนี้ในส่วน of ข้อเสนอแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่เสนอแนะอยากให้มีการช่วยเหลือในด้านการให้ความรู้คำแนะนำในการพัฒนาคุณภาพผลผลิตและแนวทางในการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง

4.1.9 ข้อมูลการผลิตพืชของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ข้อมูลการผลิตพืชของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมาจากการรวบรวมเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 9 ราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.9.1 ข้อมูลการผลิตพืช

จากการสำรวจข้อมูลการผลิตพืชของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง ผลการศึกษาถูกนำเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง ลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การผลิตพืชของเกษตรกรตัวอย่าง

1.1) ลักษณะการผลิตพืชของเกษตรกรตัวอย่าง

การผลิตพืชของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีพื้นที่ปลูกพืชเฉลี่ยครัวเรือนละ 3.44 ไร่ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พื้นที่ปลูกพืชของเกษตรกรตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 33.33 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างมีขนาดพื้นที่ปลูกพืช 2 ไร่ต่อครัวเรือน รองลงมาคือ มีขนาดพื้นที่ปลูกพืช 3 ไร่ต่อครัวเรือน และ 4 ไร่ต่อครัวเรือนคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 22.22 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างเท่ากัน โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ปลูกพืชเพราะเป็นไม้ผลที่ดูแลง่าย (ร้อยละ 77.78 ของเกษตรกรตัวอย่าง) การปลูกพืชเนื่องจากมีตลาดรองรับผลผลิตที่ค่อนข้างกว้าง (ร้อยละ 11.11) และมีการปลูกพืชเพื่อเป็นรายได้เสริม (ร้อยละ 11.11)

เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ในการปลูกพืชที่หลากหลายตั้งแต่ 2 - 25 ปี นอกจากนี้เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปลูกพืชในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันไป โดยจะเริ่มปลูกพืชในระหว่างช่วงเดือนพฤษภาคมถึงธันวาคม และเริ่มเก็บเกี่ยวพืชระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน โดยส่วนใหญ่จะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เมื่อพืชมีอายุประมาณ 3 - 4 ปี

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกพืชของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย กิ่งพันธุ์พืช ปุ๋ย ยา ป้องกันและกำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

กิ่งพันธุ์พืช

สำหรับกิ่งพันธุ์พืชที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ประกอบด้วย เอลิแกรนด์ และทรอบิกบิตี โดยส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 66.67 ของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกพืชเลือกปลูกพันธุ์ เอลิแกรนด์ และอีกร้อยละ 33.33 ของเกษตรกรตัวอย่างใช้พันธุ์ทรอบิกบิตี สำหรับปริมาณกิ่งพันธุ์เฉลี่ยที่เกษตรกรตัวอย่างใช้คือ 70 กิ่งต่อไร่ ซึ่งพบว่ามีปริมาณการใช้กิ่งพันธุ์มากที่สุดคือ 100 กิ่งต่อไร่คิดเป็นร้อยละ 22.22 ของเกษตรกรตัวอย่าง และปริมาณการใช้กิ่งพันธุ์ต่ำสุดคือ 42 กิ่งต่อไร่คิดเป็นร้อยละ 11.11 ของเกษตรกรตัวอย่าง

ปุ๋ย

จากการสำรวจการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.56 ของเกษตรกรตัวอย่างมีการใช้ปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมี สำหรับการใส่ปุ๋ยคอกเพียงอย่างเดียวในการปลูกพืชคิดเป็นร้อยละ 22.22 ของเกษตรกรตัวอย่าง และมีการใส่ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียวในการปลูกพืชคิดเป็นร้อยละ 11.11 ของเกษตรกรตัวอย่าง

สำหรับชนิดของปุ๋ยที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ในการปลูกพืชนั้นคิดเป็นร้อยละ 66.67 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง โดยใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 42.64 กิโลกรัม และมีบางรายใช้ปุ๋ยเคมีสูงถึงไร่ละ 60 กิโลกรัม ปุ๋ยเคมีสูตรที่เกษตรกรตัวอย่างนิยมใช้มากที่สุดในการปลูกพืช ได้แก่ ปุ๋ยสูตร 15-15-15 คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด รองลงมาคือ สูตร 13-13-21 คิดเป็นร้อยละ 33.33 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีการใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 16-16-20 และสูตร 46-0-0 โดยแต่ละสูตรคิดเป็นร้อยละ 16.67 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด อย่างละเท่า ๆ กัน ส่วนปริมาณปุ๋ยคอกที่ใช้ในการปลูกพืชของเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ยไร่ละ 150 กิโลกรัม

ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใช้อย่างป้องกันและกำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการปลูกพืชของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง ส่วนใหญ่เป็นการใช้ยากำจัดศัตรูพืชมากกว่ายากำจัดวัชพืช โดยเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ยากำจัดศัตรูพืชคิดเป็นร้อยละ 66.67 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง และมีเกษตรกรตัวอย่างใช้ยากำจัดวัชพืชเพียง 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.33 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตพืชนั้นพบว่า มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้าง โดยเป็นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้เฉลี่ยครัวเรือนละ 15.40 วันงานต่อไร่ และมีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 2.09 วันงานต่อไร่

1.3) ปัญหาการผลิตพืชของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการผลิตพืชของเกษตรกรตัวอย่างในสถานีเกษตรหลวงพบว่า จากเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 9 รายนั้น เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิต 7 ราย โดยปัญหาศัตรูพืชเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุดด้วยร้อยละ 71.43 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต ปัญหาโรคพืช อาทิ แมลงวันทองและเพลี้ยคิดเป็นร้อยละ 57.14 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต และการดูแลได้ไม่ทั่วถึงคิดเป็นร้อยละ 14.28 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญพบว่า ปัญหาที่มีความรุนแรงมากที่สุดคือ ศัตรูพืชที่มีคะแนนระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 6.2 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ในขณะที่โรคพืชเป็นปัญหาที่มีระดับความรุนแรงรองลงมาด้วยคะแนนเฉลี่ย 4 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ในส่วนของการแก้ไขปัญหาเกษตรกรส่วนใหญ่แก้ไขด้วยการพ่นยาซึ่งสามารถบรรเทาปัญหาได้

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตพืชของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับต้นทุนการปลูกพืชของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 6,562.14 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 3,932.26 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 2,629.88 บาท และเมื่อพิจารณาต้นทุนในลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปร ไร่ละ 6,282.26 บาท คิดเป็นร้อยละ 95.73 ของต้นทุนการผลิต และต้นทุนคงที่ไร่ละ 279.88 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4.27 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.12)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า ค่าแรงงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด โดยคิดเป็นไร่ละ 3,635.71 บาท (ร้อยละ 55.40 ของต้นทุนการผลิต) รองลงมาคือ ค่าวัตถุดิบไร่ละ 1,181.96 บาท (ร้อยละ 18.01) และค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ ไร่ละ 1,464.58 บาท (ร้อยละ 22.32) ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของต้นทุนค่าแรงงานพบว่า แรงงานเก็บเกี่ยวเป็นแรงงานที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 31.85 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ และแรงงานในการดูแลรักษา ตามลำดับ

ส่วนต้นทุนค่าวัตถุดิบนั้นพบว่า ค่าปุ๋ยเคมีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของค่าวัตถุดิบในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 11.37 ของต้นทุนการผลิต ส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการผลิตมาจากค่าใช้จ่ายอื่น ๆ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 9.92 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ค่าอาหาร และค่าน้ำมัน ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตพืชคือ ต้นทุนค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ซึ่งคิดจากเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตทางการเกษตรเท่านั้น โดยคิดเป็นร้อยละ 4.27 ของต้นทุนการผลิต

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกพืชมีผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ย 11,725 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 167.50 กิโลกรัมต่อไร่ และราคาเฉลี่ย 70.00 บาทต่อกิโลกรัม) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเนื้อดินทุนการผลิตทั้งหมดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 5,162.86 บาทต่อไร่ นอกจากนี้มีผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 5,442.74 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 7,792.74 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตพืชโดยเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	3,932.26	2,350.00	6,282.26	95.73
1. ค่าวัสดุคูป	1,181.96	0.00	1,181.96	18.01
ค่าปุ๋ยเคมี	746.43	0.00	746.43	11.37
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	377.68	0.00	377.68	5.76
ค่ายาปราบศัตรูพืช	47.14	0.00	47.14	0.72
ค่ายากำจัดวัชพืช	10.71	0.00	10.71	0.16
ค่าวัสดุอื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00
2. ค่าแรงงาน	1,285.71	2,350.00	3,635.71	55.40
2.1 ค่าแรงงานการดูแลรักษา	321.43	258.93	580.36	8.84
2.2 ค่าแรงงานการเก็บเกี่ยว	964.29	1,125.89	2,090.18	31.85
2.3 ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	0.00	965.18	965.18	14.71
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	1,464.58	0.00	1,464.58	22.32
ค่าดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	627.98	0.00	627.98	9.57
ค่าอาหาร	178.57	0.00	178.57	2.72
ค่าน้ำมัน	7.14	0.00	7.14	0.11
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	650.89	0.00	650.89	9.92
ต้นทุนคงที่	0.00	279.88	279.88	4.27
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	279.88	279.88	4.27
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)	3,932.26	2,629.88	6,562.14	100.00
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)	23.48	15.70	39.18	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่)			167.50	
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)			70.00	
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)			11,725.00	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)			5,442.74	

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

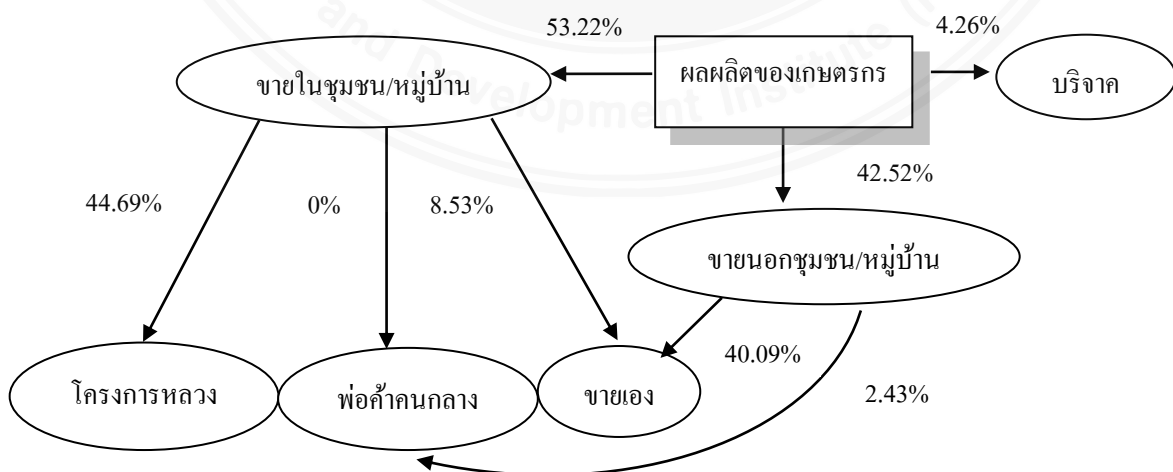
รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)			7,792.74	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)			5,162.86	

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากเกษตรกรตัวอย่าง 7 ราย เนื่องจากมีเกษตรกร 2 ราย ที่ยังไม่ได้จำหน่ายผลผลิต 2) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ เท่ากับ 3,055.36 บาทต่อไร่, 3) ต้นทุนการผลิตข้างต้นเป็นต้นทุนเฉพาะปีที่เก็บเกี่ยวผลผลิต

4.1.9.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตพืชของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ผลผลิตพืชของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 167.50 กิโลกรัม สำหรับการจัดการผลผลิตพืชของเกษตรกรตัวอย่างในสถานีเกษตรหลวง พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้านถึงร้อยละ 53.22 ของผลผลิตพืชทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเป็นจำหน่ายให้กับโครงการหลวงร้อยละ 44.69 และขายเองร้อยละ 8.53 ส่วนการจำหน่ายผลผลิตนอกชุมชน/หมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 42.52 ของผลผลิตพืชทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง ซึ่งเป็นการจำหน่ายเองคิดเป็นร้อยละ 40.09 ของผลผลิตพืชทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง และจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางร้อยละ 2.43 ของผลผลิตพืชทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง นอกจากนี้ยังมีผลผลิตส่วนหนึ่งที่มีการบริจาคให้โรงพยาบาล เนื่องจากผลผลิตไม่ได้มาตรฐานตามที่โครงการหลวงกำหนด

ภาพที่ 4.9 การจัดการผลผลิตพืชของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตนั้นพบว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายในชุมชนสูงกว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายนอกชุมชน โดยการจำหน่ายในชุมชน/หมู่บ้านจำหน่ายได้เฉลี่ยกิโลกรัม ละ 82.97 บาท ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า การจำหน่ายให้กับโครงการหลวงจะได้ราคา เฉลี่ยกิโลกรัมละ 90.57 บาทและการจำหน่ายเองได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 43.13 บาท และในส่วนของ การจำหน่ายนอกชุมชน/หมู่บ้านจำหน่ายได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 60.80 บาท โดยการจำหน่ายเองได้ เฉลี่ยกิโลกรัมละ 61.76 บาท จำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางเฉลี่ยกิโลกรัมละ 45 บาท

ด้านปัญหาการตลาดพืชที่เกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มี เกษตรกรที่มีปัญหาการตลาดร้อยละ 22.22 ของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกพืช โดยเกษตรกรตัวอย่าง รายแรกพบปัญหาด้านราคาต่ำมีการให้ระดับความรุนแรงของปัญหาเท่ากับ 7 ซึ่งการแก้ไขปัญหา ของเกษตรกรรายนี้คือ การยอมรับในราคาที่ได้รับ และเกษตรกรตัวอย่างอีก 1 ราย พบปัญหาคือ ผลผลิตไม่ได้มาตรฐานตามที่โครงการหลวงกำหนดมีการให้ระดับความรุนแรงของปัญหาเท่ากับ 8 ซึ่งได้มีการแก้ไขปัญหาคือ การนำผลผลิตที่ไม่ได้มาตรฐานไปจำหน่ายนอกชุมชนซึ่งมีราคาโดย เฉลี่ยต่ำกว่าการจำหน่ายภายในชุมชน

4.1.9.3 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกพืช

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกพืชที่มีต่อการปรับตัวของ เกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการหลวงพบว่า ร้อยละ 66.67 ของเกษตรกรตัวอย่างมีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผลว่า โครงการหลวงมีการรับซื้อผลผลิตในราคาที่ดีกว่าตลาดข้างนอกชุมชนหรือหมู่บ้าน อีกทั้งยังคอยให้ คำแนะนำและความรู้ในการปลูกพืชแก่เกษตรกร แต่อีกร้อยละ 33.33 ของเกษตรกรตัวอย่างมีความ ไม่พึงพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผลว่าผลผลิตและราคาที่เกษตรกรได้รับไม่ เป็นไปตามความคาดหวัง

ในด้านทักษะการผลิตในการปลูกพืชพบว่า ร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีวิธีการที่ไม่แตกต่างกันนัก เช่นเดียวกันกับทักษะการตลาดส่วนใหญ่ร้อยละ 53.22 ของเกษตรกร ตัวอย่างจะทำการจำหน่ายผลผลิตให้กับโครงการหลวงตามแผนการรับซื้อผลผลิต และผลผลิตที่ เหลือก็จะกระจายไปยังช่องทางอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 4.1.9.2

ในส่วนของข้อคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวง เพราะโครงการหลวงมีการรับซื้อผลผลิตและให้ราคาที่ดี และคอยให้ความรู้คำแนะนำในการทำ การเกษตรแก่เกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 44.44 ของเกษตรกรตัวอย่าง และอีกร้อยละ 55.56 ของ เกษตรกรตัวอย่างมีฐานะความเป็นอยู่เท่าเดิม โดยเกษตรกรตัวอย่างให้เหตุผลว่าผลผลิตที่ได้ยังไม่ดี

มากนักเนื่องมาจากประสบการณ์การผลิตพืชยังมีไม่มาก และอีกเหตุผลหนึ่งคือ ตัวเกษตรกรไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงด้านการผลิตที่ต่างจากเดิม

อีกทั้งในด้านของการปรับตัวของเกษตรกร โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 77.78 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีการปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น จากการได้รับความรู้ในการเพาะปลูกและการดูแลพืชจากโครงการหลวง ซึ่งนำมาปรับปรุงด้านการผลิตทำให้เกษตรกรตัวอย่างมีผลผลิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 25 ของเกษตรกรตัวอย่างไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก

4.1.9.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกพืชต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนส่วนใหญ่ร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่างรู้จักอาเซียน โดยเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดพบว่า ร้อยละ 55.56 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีความเข้าใจถึงการจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ซึ่งเป็นการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ในด้านการค้าร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิกรวมไปถึงการพัฒนาในด้านการท่องเที่ยว ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 44.44 ของเกษตรกรตัวอย่าง โดยรู้จักอาเซียนแต่ไม่ทราบถึงรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับอาเซียน ในด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนร้อยละ 77.78 ของเกษตรกรตัวอย่าง ได้รับข้อมูลผ่านทางโทรทัศน์ และอีกร้อยละ 22.22 ของเกษตรกรตัวอย่างได้รับข้อมูลจากการพบปะเพื่อนหรือบุคคลอื่น

ในส่วนของการตระหนักถึงโอกาสและปัญหาของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะมีผลต่อเกษตรกร โดยเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนตระหนักถึงโอกาสการขยายช่องทางการจำหน่ายผลผลิตการเกษตรไปยังต่างประเทศให้มากขึ้น และเกษตรกรตัวอย่างยังได้ตระหนักถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นคือ ด้านการแข่งขันที่สูงขึ้นในด้านคุณภาพของผลผลิตและด้านภาษาต่างประเทศ รวมทั้งเกษตรกรบางรายยังได้ตระหนักถึงความเพียงพอและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติของไทยที่อาจลดลง อีกทั้งด้านของข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนส่วนใหญ่เห็นว่ามีข้อได้เปรียบคือ ด้านการเกษตรเชิงท่องเที่ยวเพราะประเทศไทยมีสภาพภูมิประเทศที่สวยงาม และความสามารถของเกษตรกรไทยในด้านการทำการเกษตร แต่ในส่วนข้อเสียเปรียบคือ คุณภาพผลผลิตทางการเกษตรของไทยที่อาจยังด้อยกว่าบางประเทศ

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกพืชสามารถสรุปออกมาได้ดังนี้ มีการปรับตัวในด้านเรียนรู้

ภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น มีการปรับตัวในด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิตโดยการปฏิบัติตามคำแนะนำที่ได้รับจากโครงการหลวง และการหาความรู้เพิ่มเติมในการทำการเกษตร รวมทั้งในส่วนของการต้องการของเกษตรกรต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อปรับตัวกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งเกษตรกรมีความต้องการความรู้ในด้านการผลิตและความรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้มากขึ้น อีกทั้งต้องการให้มีการอบรมศึกษาดูงานด้านการทำการเกษตรทั้งในและต่างประเทศแก่เกษตรกร

นอกจากนี้ในส่วนของการข้อเสนอแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่เสนอแนะอยากให้มีการช่วยเหลือในการให้ความรู้และคำแนะนำในการพัฒนาคุณภาพผลผลิตอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนเงินทุนให้กับเกษตรกรในการทำการเกษตร รวมทั้งการช่วยเหลือและพัฒนาด้านชลประทานเพื่อการเกษตร

4.1.10 ข้อมูลการผลิตอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ข้อมูลการผลิตอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมาจากการรวบรวมเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 9 ราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.10.1 การผลิตอาโวคาโด

จากการสำรวจข้อมูลการผลิตอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง ผลการศึกษาถูกนำเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง ลักษณะการผลิต ต้นทุน และผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การผลิตอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่าง

1.1) ลักษณะการผลิตอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่าง

การผลิตอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีพื้นที่ปลูกอาโวคาโดเฉลี่ยครัวเรือนละ 4.06 ไร่ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พื้นที่ปลูกอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 55.56 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง มีขนาดพื้นที่ปลูกอาโวคาโด 1 - 4 ไร่ต่อครัวเรือน รองลงมาคือ มีขนาดพื้นที่ปลูกอาโวคาโดในช่วง 4 - 6 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง และมีเกษตรกรตัวอย่างมีขนาดพื้นที่ปลูกอาโวคาโดมากกว่า 6 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.11 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ปลูกอาโวคาโดเพราะมีพื้นที่เพาะปลูกพืชอยู่แล้วเป็นการปลูกพืชเพื่อปรับปรุงดิน รวมทั้งราคาผลผลิตที่สูง

เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ในการปลูกอาโวคาโดที่หลากหลายตั้งแต่ 1 - 20 ปี นอกจากนี้เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปลูกในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันไป โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 55.56 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมดจะเริ่มปลูกอาโวคาโดในเดือนตุลาคม รองลงมาจะเริ่มปลูกเดือนพฤษภาคมและเดือนมีนาคมคิดเป็นร้อยละ 22.22 และร้อยละ 11.11 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด ตามลำดับ เกษตรกรตัวอย่างเริ่มเก็บเกี่ยวอาโวคาโดในช่วงเดือนตุลาคมถึงธันวาคม

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย ต้นกล้าพันธุ์อาโวคาโด ยอดเสียบ ปุ๋ย ยาป้องกันและกำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

ต้นกล้าพันธุ์อาโวคาโด

สำหรับต้นกล้าพันธุ์อาโวคาโดที่เกษตรกรตัวอย่างใช้คือ พันธุ์แฮสส์ ในส่วนของต้นกล้าพันธุ์อาโวคาโดซื้อมาจากโครงการหลวงในราคาต้นละ 20 บาท เกษตรกรตัวอย่างจะใช้ต้นกล้าในการเพาะปลูกโดยเฉลี่ย 59 ต้นต่อไร่ และมีเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 2 ราย (ร้อยละ 22.22 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง) ที่ซื้อกิ่งยอดมาเสียบกับต้นเก่า

ปุ๋ย

จากการสำรวจการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 44.44 ของเกษตรกรตัวอย่างมีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยคอกในการปลูกอาโวคาโด และร้อยละ 33.33 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีการใช้ทั้งปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมีร่วมกันในการปลูกอาโวคาโด และนอกจากนี้ ยังมีเกษตรกรตัวอย่างที่มีการผลิตโดยการใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียว และใช้ปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยหมักคิดเป็นร้อยละ 11.11 ของเกษตรกรตัวอย่างเท่านั้น

สำหรับปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ในการปลูกอาโวคาโดนั้น โดยใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 38 กิโลกรัม ปุ๋ยเคมีสูตรที่เกษตรกรตัวอย่างนิยมใช้มากที่สุดในการปลูกอาโวคาโด ได้แก่ ปุ๋ยสูตร 15-15-15 รองลงมาคือ สูตร 46-0-0 นอกจากนี้ยังมีการใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 13-13-21 และสูตร 18-18-8 สำหรับปุ๋ยคอกปริมาณที่ใช้ในการปลูกอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ยไร่ละ 402.05 กิโลกรัม ส่วนของปุ๋ยหมักปริมาณที่เกษตรกรตัวอย่างใช้เฉลี่ยไร่ละ 393.33 กิโลกรัม

ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใช้ยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการปลูกอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีเกษตรกรตัวอย่างที่มีการใช้สารเคมีในการผลิตพืชร้อยละ 11.11 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด นอกจากนี้เกษตรกรตัวอย่างร้อยละ 55.56 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างใช้สารเคมีเพื่อกำจัดวัชพืช ซึ่งสารเคมีที่ใช้โดยเฉลี่ยไร่ละ 0.34 ลิตร

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตอาโวคาโดนั้นพบว่า มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือน แรงงานแลกเปลี่ยน และแรงงานจ้าง โดยเป็นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้เฉลี่ยครัวเรือนละ 11.46 วันงานต่อไร่ แรงงานแลกเปลี่ยนเฉลี่ยครัวเรือนละ 0.1 วันงานต่อไร่ และมีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 0.22 วันงานต่อไร่

1.3) ปัญหาการผลิตอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการผลิตอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า จากเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 9 รายนั้น เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิต 3 ราย โดยปัญหาโรคพืชเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุดด้วยร้อยละ 66.67 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต ปัญหาศัตรูคิดเป็นร้อยละ 33.33 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญกับปัญหาโรคพืช พบว่าเกษตรกรเผชิญปัญหาในระดับความรุนแรง 2 และระดับ 8 จากคะแนนเต็มสิบคะแนนด้วยร้อยละ 50 ของเกษตรกรที่เผชิญปัญหาโรคพืชเท่ากัน ส่วนปัญหาศัตรูพืชมีระดับความรุนแรงเท่ากับ 6 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ในส่วนของการแก้ไขปัญหาเกษตรกรส่วนใหญ่แก้ไขด้วยการพ่นยา ซึ่งสามารถบรรเทาปัญหาได้

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับต้นทุนการปลูกอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง โดยมีเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 7 ราย ยังไม่มีผลผลิตจึงคำนวณต้นทุนการผลิตโดยใช้ต้นทุนของเกษตรกรตัวอย่างเพียงจำนวน 2 ราย พบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 8,467.50 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 2,781.00 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 5,686.50 บาท และเมื่อพิจารณาต้นทุนในลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปรไร่ละ 8,311.50 บาท คิดเป็นร้อยละ 98.16 ของต้นทุนการผลิต และต้นทุนคงที่ไร่ละ 156.00 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.84 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.13)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า ค่าวัตถุดิบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดโดยมีคิดเป็นไร่ละ 5,414.00 บาท (ร้อยละ 63.94 ของต้นทุนการผลิต) รองลงมาคือ ค่าแรงงานไร่ละ 2,657.50 บาท (ร้อยละ 31.38 ของต้นทุนการผลิต) และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไร่ละ 240.00 บาท (ร้อยละ 2.83) ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของส่วนต้นทุนค่าแรงงานนั้นพบว่า ค่าแรงงานในการดูแลรักษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของค่าแรงงานในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 20.43 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว และค่าแรงงานในการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ ตามลำดับ สำหรับต้นทุนค่าวัตถุดิบพบว่า ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพเป็นวัตถุดิบที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 50.58 ของต้นทุนการผลิต ในส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการผลิตมาจากค่าอาหารคิดเป็นร้อยละ 1.65 ของต้นทุนการผลิต

สำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตอาโวคาโดคือ ต้นทุนค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร ซึ่งคิดจากเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตทางการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 1.84 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกอาโวคาโดมีผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ย 38,250.00 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 680 กิโลกรัมต่อไร่ และราคาเฉลี่ย 56.25 บาทต่อกิโลกรัม) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเนื้อดินทุนการผลิตทั้งหมดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 29,782.50 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 29,938.50 บาทต่อไร่ และในส่วนของผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 35,469.00 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตอาโวคาโดโดยเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	2,781.00	5,530.50	8,311.50	98.16
1. ค่าวัตถุดิบ	2,381.00	3,033.00	5,414.00	63.94
ค่าปุ๋ยเคมี	773.00	0.00	773.00	9.13
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	1,250.00	3,033.00	4,283.00	50.58
ค่ายากำจัดศัตรูพืช	30.00	0.00	30.00	0.35
ค่ายากำจัดวัชพืช	128.00	0.00	128.00	1.51
ค่าวัสดุอื่น ๆ	200.00	0.00	200.00	2.36

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
2. ค่าแรงงาน	160.00	2,497.50	2,657.50	31.38
2.1 ค่าแรงงานการดูแลรักษา	0.00	1,730.00	1,730.00	20.43
2.2 ค่าแรงงานการเก็บเกี่ยว	80.00	567.50	647.50	7.65
2.3 ค่าแรงงานการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	80.00	200.00	280.00	3.31
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	240.00	0.00	240.00	2.83
ค่าดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าอาหาร	140.00	0.00	140.00	1.65
ค่าน้ำมัน	100.00	0.00	100.00	1.18
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00
ต้นทุนคงที่	0.00	156.00	156.00	1.84
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	156.00	156.00	1.84
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)	2,781.00	5,686.50	8,467.50	100.00
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)	4.09	8.36	12.45	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่)			680.00	
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)			56.25	
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)			38,250.00	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)			29,938.50	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)			35,469.00	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)			29,782.50	

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

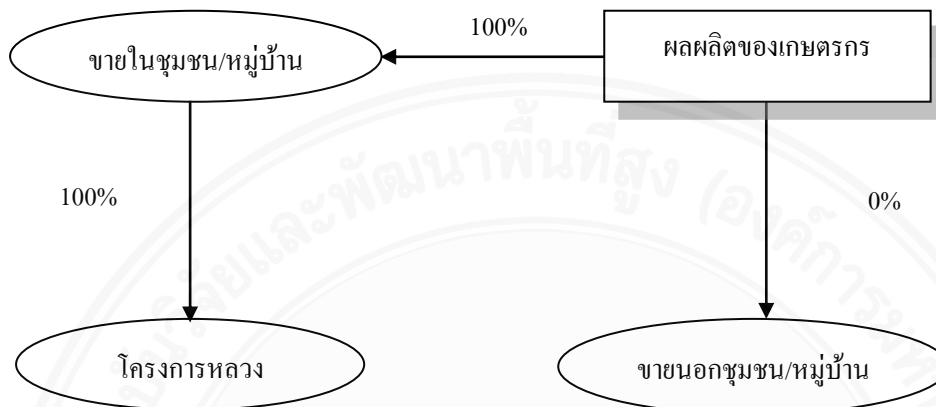
หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นมาจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 3 ราย เนื่องจากมีเกษตรกรตัวอย่าง 6 ราย ที่ยังไม่ได้จำหน่ายผลผลิต, 2) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ เท่ากับ 927.50 บาทต่อไร่, 3) ต้นทุนการผลิตข้างต้นเป็นต้นทุนเฉพาะปีที่เก็บเกี่ยวผลผลิต

4.10.1.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิ

โครงการหลวง

ผลผลิตอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 680 กิโลกรัม

สำหรับการจัดการผลผลิตอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้านถึงร้อยละ 100 ของผลผลิตอาโวคาโดทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเป็นจำหน่ายให้กับโครงการหลวง

ภาพที่ 4.10 การจัดการผลผลิตอาโวคาโดของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตนั้นพบว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่เกษตรกรตัวอย่างจำหน่ายให้กับโครงการหลวงเฉลี่ยกิโลกรัมละ 56.25 บาท ในด้านปัญหาการตลาดอาโวคาโดที่เกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรไม่มีปัญหาการทางตลาดเลยเนื่องจากอาโวคาโดเป็นพืชชนิดใหม่และเป็นที่ต้องการของตลาด

4.10.1.3 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกอาโวคาโด

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกอาโวคาโดที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการหลวงพบว่า ร้อยละ 77.78 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผลว่าโครงการหลวงให้ราคาดี มีตลาดรองรับผลผลิต

ในส่วนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวง เพราะโครงการหลวงให้ราคาผลผลิตที่ดีมีตลาดรับสินค้าตลอดคิดเป็นร้อยละ 55.56 ของเกษตรกรตัวอย่าง และอีกร้อยละ 44.44 ของเกษตรกรตัวอย่างมีฐานะความเป็นอยู่เท่าเดิมเพราะเกษตรกรยังไม่มีผลผลิตจำหน่าย

อีกทั้งในด้านของการปรับตัวของเกษตรกร โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 66.67 ของเกษตรกรตัวอย่างไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม และอีกร้อยละ 33.33 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีการ

ปรับตัวในเรื่องการใช้สารเคมีในการผลิตอาโวคาโด โดยโครงการหลวงให้ความรู้การใช้ยาฆ่าแมลง และเรื่องโรคพืช

4.1.10.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกอาโวคาโดต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียน ส่วนใหญ่ร้อยละของเกษตรกรตัวอย่าง 88.89 รู้จักอาเซียน และมีเพียง 11.11 ของเกษตรกรตัวอย่างที่ไม่รู้จักอาเซียน โดยเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดพบว่าเกษตรกร 2 ราย (เกษตรกรที่รู้จักอาเซียน 8 ราย) ที่รู้จักเพียงแต่ชื่อแต่ไม่รู้ถึงรายละเอียด และมีเกษตรกรตัวอย่าง 1 ราย มีความเข้าใจถึงการจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 เกษตรกรตัวอย่างอีก 5 ราย ที่รู้ว่าเป็นการรวมตัวกันของ 10 ประเทศ และคิดว่าเมื่อมีการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะทำให้มีการค้าขายระหว่างประเทศสมาชิกที่สะดวกขึ้น ซึ่งในด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียน เกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียนได้รับข้อมูลผ่านสื่อโทรทัศน์

ในส่วนของการตระหนักถึงโอกาสและปัญหาของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะมีผลต่อเกษตรกร โดยเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน ตระหนักถึงโอกาสการขยายช่องทางการจำหน่ายผลผลิตการเกษตรไปยังต่างประเทศให้มากขึ้น และเกษตรกรตัวอย่างยังได้ตระหนักถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นคือ ผลผลิตของต่างประเทศที่อาจเข้ามาให้ประเทศไทยมากขึ้นเนื่องจากราคาที่ถูกลง

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกอาโวคาโดส่วนใหญ่ไม่มีข้อคิดเห็นและยังไม่ได้มีการปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงจากเดิม

นอกจากนี้ในส่วน of ข้อเสนอแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่เสนอแนะอยากให้มีการช่วยเหลือในด้านการอบรมให้ความรู้และคำแนะนำเพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อไป

4.1.11 ข้อมูลการผลิตกล้วยไม้ (ซิมบิเดียม) ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ข้อมูลการผลิตกล้วยไม้ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมาจากการรวบรวมจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 8 ราย (จาก 11 ราย เนื่องจากเกษตรกรตัวอย่างอีก 3 รายไม่ได้ทำการปลูกกล้วยไม้ซิมบิเดียมแล้ว) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.11.1 การปลูกล้วนไม้

จากการสำรวจข้อมูลการปลูกล้วนไม้ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง ผลการศึกษาถูกนำเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง ลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การปลูกล้วนไม้ของเกษตรกร

1.1) ลักษณะการปลูกล้วนไม้ของเกษตรกรตัวอย่าง

การปลูกล้วนไม้ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีพื้นที่ปลูกล้วนไม้เฉลี่ยครัวเรือนละ 0.31 ไร่ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พื้นที่ปลูกล้วนไม้ของเกษตรกรตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 75 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง มีขนาดพื้นที่ปลูกล้วนไม้ 0.25 ไร่ต่อครัวเรือน รองลงมาคือ มีขนาดพื้นที่ปลูกล้วนไม้ 0.5 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 25 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ปลูกล้วนไม้เพราะเป็นไม้ดอกที่ได้รับการส่งเสริมจากโครงการหลวง

เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ในการปลูกล้วนไม้ (ชิมบิเดียม) ที่หลากหลาย ตั้งแต่ 1 - 8 ปี นอกจากนี้เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ทำการปลูกล้วนไม้ (ชิมบิเดียม) ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม และเริ่มเก็บเกี่ยวกล้วยไม้ในเดือนธันวาคมถึงมีนาคม

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกล้วนไม้ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย ต้นกล้าพันธุ์กล้วยไม้ ปุ๋ย ยาป้องกันและกำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

ต้นกล้าพันธุ์กล้วยไม้

สำหรับต้นกล้าพันธุ์กล้วยไม้ที่เกษตรกรตัวอย่างใช้มีหลายพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ชิมบิเดียม พันธุ์ตุลาต้า และพันธุ์ sleeping beauty ในส่วนของต้นกล้าพันธุ์กล้วยไม้เกษตรกรตัวอย่างซื้อกล้าพันธุ์จากโครงการหลวงห้วยโป่งและศูนย์ขุนห้วยแห้ง โดยกล้าพันธุ์ที่ซื้อมามี 2 แบบคือ แบบต้นกล้าและแบบกระถาง เกษตรกรตัวอย่างที่ใช้กล้าพันธุ์แบบกระถางเฉลี่ยรายละ 44 กระถาง และแบบต้นเฉลี่ยรายละ 600 ต้น

ปุ๋ย

จากการสำรวจการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้งหมดใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกกล้วยไม้เพียงอย่างเดียว โดยใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 76 กิโลกรัม สำหรับชนิดของปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างนิยมใช้มากที่สุดในการปลูกกล้วยไม้ ได้แก่ ปุ๋ยชุด AB คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด บางรายจะใช้ปุ๋ยชนิดนี้ควบคู่กับชนิดอื่น ได้แก่ ปุ๋ยโซคอลลคิดเป็นร้อยละ 37.5 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด และปุ๋ยเคมีออสโมคูลคิดเป็นร้อยละ 25 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีการใช้สูตรสมอร์โคสและฮอลโมโคมิ โดยแต่ละสูตรคิดเป็นร้อยละ 12.5 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมดเท่ากัน

ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใช้ยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการปลูกกล้วยไม้ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีเกษตรกรตัวอย่างที่มีการใช้สารเคมีในการผลิตพืชเพียง 1 ราย (ร้อยละ 12.5 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด) เกษตรกรตัวอย่างที่มีการใช้สารเคมีใช้เพื่อกันเชื้อราที่จะเกิดกับกล้วยไม้ และไม่มีเกษตรกรตัวอย่างใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืชในการผลิตกล้วยไม้

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตกล้วยไม้นั้นพบว่า แรงงานที่ใช้เป็นแรงงานในครัวเรือน มีเกษตรกรตัวอย่างเพียง 1 ราย (ร้อยละ 12.5 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด) ที่ใช้แรงงานแลกเปลี่ยนร่วมด้วย แต่ใช้เพียงในกิจกรรมของการเตรียมดินเพียงกิจกรรมเดียวเท่านั้น โดยจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ในการผลิตกล้วยไม้เฉลี่ยครัวเรือนละ 22.97 วันงานต่อไร่

1.3) ปัญหาการผลิตกล้วยไม้ของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการผลิตกล้วยไม้ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า จากเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 8 รายนั้น เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิต 5 ราย (ร้อยละ 62.5 ของเกษตรกรที่เผชิญปัญหาการผลิต) โดยปัญหาโรคพืชเป็นปัญหาใหญ่ของเกษตรกรตัวอย่าง เกษตรกรตัวอย่างที่เผชิญปัญหาโรคพืชเพียงอย่างเดียวคิดเป็นร้อยละ 37.5 ของเกษตรกรที่มีปัญหาในการผลิต นอกจากนั้นยังมีเกษตรกรที่เผชิญทั้งปัญหาโรคพืชและปัญหาศัตรูพืช ซึ่งมีจำนวนเท่ากับเกษตรกรตัวอย่างที่เผชิญทั้งปัญหาโรคพืชและศัตรูพืชคิดเป็นร้อยละ 12.5 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิตเท่ากัน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญพบว่า ปัญหาทั้ง 2 ปัญหามีระดับความรุนแรงที่เท่ากันโดยมีคะแนน

ระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 2 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ในส่วนของการแก้ไขปัญหาเกษตรกรส่วนใหญ่แก้ไขด้วยการพ่นยาและตัดส่วนที่เป็นโรคทิ้งซึ่งสามารถบรรเทาปัญหาได้

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตซิมบิเดียมของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับต้นทุนการปลูกซิมบิเดียมของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 113,010.55 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 24,758.62 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 88,251.93 บาท โดยมีต้นทุนผันแปรไร่ละ 101,258.62 บาท คิดเป็นร้อยละ 89.60 ของต้นทุนการผลิต ต้นทุนผันแปรส่วนใหญ่เป็นค่าแรงงานซึ่งเป็นแรงงานครัวเรือนทั้งหมด (ตารางที่ 4.14)

ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสดรายการสำคัญคือ ค่ากล้าพันธุ์ เฉลี่ยไร่ละ 12,222.22 บาทต่อไร่ เกษตรกรบางรายซื้อกล้าต้นใหญ่ มีราคาสูง แต่บางรายซื้อกล้าเล็ก ดังนั้นค่าใช้จ่ายสำหรับต้นกล้าจึงแตกต่างกันมากระหว่าง 7,000 - 16,000 บาทต่อไร่ต่อปี (เมื่อคำนวณสำหรับการใช้กล้าซึ่งต้องเปลี่ยนทุก ๆ 6 ปี)

เนื่องจากซิมบิเดียมเป็นพืชใหม่สำหรับเกษตรกร ผลผลิตจึงค่อนข้างต่ำ เมื่อประเมิน ณ วันสำรวจพบว่า ผลผลิตมีช่วง 664 - 1,200 ช่อต่อไร่ เกษตรกรที่มีผลผลิตสูงสุดมีกำไรรวมทั้งสิ้น 23,456.74 บาทต่อไร่ หลังจากจ่ายค่าแรงงานให้ครอบครัวแล้วคิดเป็นเงิน 77,650 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตซิมบิเดียมโดยเฉลี่ยของเกษตรกรตัวอย่าง และของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ

รายการ	ต้นทุนเฉลี่ย			ต้นทุนเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ		
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม (ร้อยละ)	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม (ร้อยละ)
ต้นทุนผันแปร	24,758.62	76,500.00	101,258.62 (89.60)	11,988.00	77,650.00	89,638.00 (92.85)
1. ค่าวัสดุคูป	19,514.22	0.00	19,514.22 (17.27)	10,388.00	0.00	10,388.00 (10.76)
ค่ากล้าพันธุ์	12,222.22	0.00	12,222.22 (10.82)	7,000.00	0.00	7,000.00 (7.25)

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนเฉลี่ย			ต้นทุนเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ		
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม (ร้อยละ)	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม (ร้อยละ)
ค่าน้ำเคมี	6,829.33	0.00	6,829.33 (6.04)	2,560.00	0.00	2,560.00 (2.65)
ค่าน้ำคอกน้ำอินทรีย์/ ชีวภาพ/ ค่ายากำจัดศัตรูพืช	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่ายากำจัดวัชพืช	36.00	0.00	36.00 (0.03)	108.00	0.00	108.00 (0.11)
ค่าวัสดุอื่น ๆ	426.67	0.00	426.67 (0.38)	720.00	0.00	720.00 (0.75)
2. ค่าแรงงาน	0.00	76,500.00	76,500.00 (67.69)	0.00	77,650.00	77,650.00 (80.43)
2.1 ค่าแรงงานในการปลูก	0.00	24,133.33	24,133.33 (21.35)	0.00	48,400.00	48,400.00 (50.13)
เตรียมวัสดุปลูก	0.00	10,666.67	10,666.67 (9.44)	0.00	17,600.00	17,600.00 (18.23)
เพาะกล้า	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
หว่านปลูก/ การเกษตร	0.00	13,466.67	13,466.67 (11.92)	0.00	30,800.00	30,800.00 (31.90)
2.2 ค่าแรงการดูแลรักษา	0.00	46,700.00	46,700.00 (41.32)	0.00	29,250.00	29,250.00 (30.30)
2.3 ค่าแรงการเก็บเกี่ยว	0.00	2,833.33	2,833.33 (2.51)	0.00	900.00	900.00 (0.93)
2.4 ค่าแรงในการมัด/ ขนย้าย/บรรจุ/คัดแยก	0.00	2,833.33	2,833.33 (2.51)	0.00	900.00	900.00 (0.93)
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่นๆ	5,244.40	0.00	5,244.40 (4.64)	1,600.00	0.00	1,600.00 (1.66)
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าน้ำมัน	533.33	0.00	533.33 (0.47)	1,600.00	0.00	1,600.00 (1.66)

ตารางที่ 4.1.14 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนเฉลี่ย			ต้นทุนเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ		
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม (ร้อยละ)	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม (ร้อยละ)
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	4,711.07	0.00	4,711.07	0.00	0.00	0.00
			(4.17)			
ต้นทุนคงที่	0.00	11,751.93	11,751.93	0.00	6,905.26	6,905.26
			(10.40)			(7.15)
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร ⁴⁾	0.00	11,751.93	11,751.93	0.00	6,905.26	6,905.26
			(10.40)			(7.15)
ต้นทุนการผลิตรวมต่อไร่ (บาท/ไร่)	24,758.62	88,251.93	113,010.55	11,988.00	84,555.26	96,543.26
			(100)			(100)
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อช่อ (บาท/ช่อ)	28.74	102.46	131.20	9.99	70.46	80.45
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (ช่อ/ไร่)			861.33			1,200.00
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อช่อ (บาท/ช่อ)			97.43			100.00
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)			83,919.71			120,000.00
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ช่อ)			-20.13			25.30
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ช่อ)			68.69			90.01
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ช่อ)			-33.77			19.55

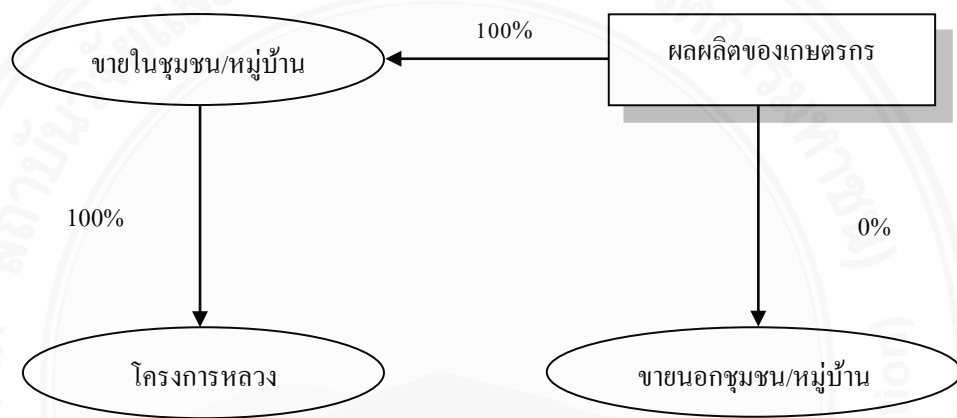
ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากพื้นที่ปลูกเนื่องจากขนาดโรงเรือนของเกษตรกรตัวอย่างมีขนาดต่างกัน, 2) ต้นทุนผลตอบแทนข้างต้นมาจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 3 รายเนื่องจากมีเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 5 รายที่ยังไม่ได้จำหน่ายผลผลิต/กำลังเริ่มเก็บผลผลิต, 3) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวเฉลี่ย ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ เท่ากับ 5,666.66 บาทต่อไร่, 4) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำ เท่ากับ 3,525.26 บาทต่อไร่ (โดยการอ้างอิงข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายไม้ดอกมูลนิธิโครงการหลวง), 5) ต้นทุนการผลิตข้างต้นเป็นต้นทุนเฉพาะปีการผลิต 2555 เท่านั้น

4.1.11.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตกล้วยไม้ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ผลผลิตกล้วยไม้ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 400 ช่อ

สำหรับการจัดการผลผลิตกล้วยไม้ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้งหมดจำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้าน นั่นคือ จำหน่ายให้กับโครงการหลวงทั้งหมด โดยโครงการหลวงจะมารับซื้อผลผลิตที่บ้านเกษตรกร

ภาพที่ 4.11 การจัดการผลผลิตกล้วยไม้ (ชมบิเดียม) ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตที่จำหน่ายให้กับโครงการหลวงเฉลี่ยแล้วช่อละ 98.88 บาท ในด้านปัญหาการตลาดกล้วยไม้ที่เกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีเกษตรกรที่มีปัญหาการตลาดร้อยละ 12.50 ของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกกล้วยไม้ โดยเกษตรกรตัวอย่างอย่างพบปัญหาด้านคุณภาพไม่เป็นไปตามที่ตลาดต้องการจึงทำให้กล้วยไม้มีราคาต่ำ มีการให้ระดับความรุนแรงของปัญหาเท่ากับ 4 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน ซึ่งการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาคือ การยอมรับในราคาที่ตนได้รับ

4.1.11.3 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกกล้วยไม้

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกกล้วยไม้ที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการหลวงพบว่า ร้อยละ 87.50 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผลว่าโครงการหลวงเข้ามาส่งเสริม ให้คำแนะนำและมีการอบรมในการปลูกกล้วยไม้ รวมทั้ง

โครงการหลวงให้ราคาผลิตที่ดี มีตลาดสินค้าที่แน่นอน อีกเหตุผลหนึ่งคือ โครงการเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนก่อน เมื่อเกษตรกรขายผลผลิตได้ก็จะหักค่าใช้จ่ายที่หลัง

ในด้านทักษะการผลิตในการปลูกกล้วยไม้พบว่า เกษตรกรตัวอย่าง มีวิธีการที่ไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกันกับทักษะการตลาดของเกษตรกรตัวอย่างจะทำการจำหน่ายผลผลิตให้กับโครงการหลวงเพียงที่เดียว

ในส่วนของการขอกู้เงินเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวง เพราะโครงการหลวงมีการให้ความรู้คำแนะนำในการทำการเกษตรแก่เกษตรกร รวมทั้งให้สินเชื่อด้านปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 75 ของเกษตรกรตัวอย่าง และอีกร้อยละ 25 ของเกษตรกรตัวอย่างมีฐานะความเป็นอยู่เท่าเดิม เนื่องจากเกษตรกรตัวอย่างเพิ่งเริ่มปลูกยังไม่มีผลผลิต

อีกทั้งในด้านของการปรับตัวของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรตัวอย่างไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก เนื่องจากปลูกและการดูแลกล้วยไม้ตามที่เจ้าหน้าที่โครงการให้คำแนะนำ

4.1.11.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกกล้วยไม้ต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน(AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียน ส่วนใหญ่ร้อยละ 87.5 ของเกษตรกรตัวอย่าง รู้จักอาเซียน โดยเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดพบว่า มีเกษตรกรตัวอย่าง 2 ราย (เกษตรกรที่รู้จักอาเซียน 7 ราย) ได้ยืนยันว่าอาเซียน แต่ไม่ทราบรายละเอียด ผลกระทบทั้งด้านดีและไม่ดีว่ามีอะไรบ้าง ในส่วนเกษตรกรอีก 5 ราย มีความเข้าใจว่าประชาคมอาเซียนเป็นการรวมตัวกันของ 10 ประเทศ เพื่อเปิดการค้าเสรีซึ่งจะเริ่มขึ้นในปี 2558 จะส่งผลให้มีการนำเข้าสินค้าโดยไม่เสียภาษี ซึ่งในด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนร้อยละ 71.43 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียน ได้รับข้อมูลจากการโทรทัศน์ และอีกร้อยละ 28.57 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียน ได้รับข้อมูลผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ และจากการอบรม

ในส่วนของการตระหนักถึงโอกาสและปัญหาของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะมีผลต่อเกษตรกร โดยเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนตระหนักถึงโอกาสการขยายช่องทางการจำหน่ายผลผลิตการเกษตรไปยังต่างประเทศให้มากขึ้น และเกษตรกรตัวอย่างยังได้ตระหนักถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นคือ ปัญหาของโรคติดต่อที่จะเข้ามาพร้อมกับคนเมื่อมีการเปิดประชาคมอาเซียน อีกทั้งด้านของข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของ

เกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ค่าจ้างแรงงานต่างประเทศถูกกว่าในประเทศไทย อาจทำให้ราคาผลผลิตของไทยสูงกว่าไม่สามารถแข่งขันได้

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกกล้วยไม้มีทั้งที่ยังไม่มีการปรับตัว และที่เริ่มปรับตัวโดยพยายามพัฒนาผลผลิตให้มีปริมาณมากขึ้นและมีคุณภาพมากขึ้น นอกจากนี้ในส่วนของข้อเสนอแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่เสนอแนะอยากให้มีการช่วยเหลือในด้านการอบรมให้ความรู้และคำแนะนำเพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อไป และเกษตรกรอยากให้โครงการหลวงเตรียมตัวด้านการตลาดกล้วยไม้

4.1.12 ข้อมูลการผลิตเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ข้อมูลการผลิตเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมาจากการรวบรวมเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 9 ราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.12.1 ข้อมูลการผลิตเบญจมาศ

จากการสำรวจข้อมูลการผลิตเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง ผลการศึกษาถูกนำเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง ลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การผลิตเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่าง

1.1) ลักษณะการผลิตเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่าง

การผลิตเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงจำนวน 9 ราย พบว่า มีพื้นที่ปลูกเบญจมาศเฉลี่ยครัวเรือนละ 0.23 ไร่ (โดยการเทียบขนาดพื้นที่ปลูกจากโรงเรือนของเกษตรกรตัวอย่างขนาด 6x24 เมตร) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พื้นที่ปลูกเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 44.44 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง มีขนาดพื้นที่ปลูกเบญจมาศ 0.09 ไร่ต่อครัวเรือน รองลงมาคือ มีขนาดพื้นที่ปลูกเบญจมาศ 0.18 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.22 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง และมีเกษตรกรตัวอย่างที่เหลืออีกร้อยละ 33.33 ของเกษตรกรตัวอย่างมีขนาดพื้นที่ปลูกเบญจมาศ 0.36, 0.45 และ 0.54 ไร่ต่อครัวเรือน โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 66.67 ของเกษตรกรตัวอย่าง ปลูกเบญจมาศเพราะเป็นพืชที่

ได้รับการส่งเสริมจากโครงการหลวง และที่เหลืออีกร้อยละ 33.33 ของเกษตรกรตัวอย่าง ปลูกเบญจมาศเพราะเป็นอาชีพดั้งเดิมที่ทำมานานแล้ว

เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ในการปลูกเบญจมาศที่หลากหลายตั้งแต่ 11 - 35 ปี นอกจากนี้เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีการปลูกในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันไป โดยจะเริ่มปลูกเบญจมาศในระหว่างช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม และเริ่มเก็บเกี่ยวเบญจมาศในช่วงเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสายพันธุ์ที่เกษตรกรตัวอย่างเลือกปลูก

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย ดินกล้าพันธุ์เบญจมาศ ปุ๋ย ยาป้องกันและกำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

ดินกล้าพันธุ์เบญจมาศ

สำหรับดินกล้าพันธุ์เบญจมาศที่เกษตรกรตัวอย่างใช้คือ พันธุ์ Feeling Green พันธุ์ Reagan และพันธุ์ Resomee ในส่วนของปริมาณการใช้ดินกล้าพันธุ์เบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างโดยเฉลี่ย 43,035 ต้นต่อไร่ (หรือ 3,873 ต้นต่อโรงเรือน) ซึ่งมีปริมาณการใช้ดินกล้าพันธุ์มากที่สุดถึง 52,222 ต้นกล้าต่อไร่ (หรือ 4,700 ต้นต่อโรงเรือน) ในขณะที่มีปริมาณการใช้ดินกล้าพันธุ์น้อยสุดเพียง 8,704 ต้นกล้าต่อไร่ (หรือ 783 ต้นต่อโรงเรือน)

ปุ๋ย

จากการสำรวจการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.67 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยคอกในการปลูกเบญจมาศ รวมทั้งมีการใช้ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยคอก และปุ๋ยหมักในการผลิตเบญจมาศ และปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยหมักในการผลิตเบญจมาศ และใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกเบญจมาศเพียงอย่างเดียวคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 11.11 ของเกษตรกรตัวอย่างอย่างละเท่า ๆ กัน

สำหรับการใช้ปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ในการปลูกเบญจมาศนั้น ใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 212.76 กิโลกรัม (หรือ 19.15 กิโลกรัมต่อโรงเรือน) ปุ๋ยเคมีสูตรที่เกษตรกรตัวอย่างนิยมใช้มากที่สุดในการปลูกเบญจมาศ ได้แก่ ปุ๋ยสูตร 46-0-0 คิดเป็นร้อยละ 77.78 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด รองลงมาคือ สูตร 15-15-15 คิดเป็นร้อยละ 55.56 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด ส่วนปริมาณปุ๋ยคอกที่ใช้ในการปลูกเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ยไร่ละ 1,809.52 กิโลกรัม (หรือ 162.86 กิโลกรัมต่อโรงเรือน) และปริมาณปุ๋ย

หมักที่ใช้ในการปลูกเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ยไร่ละ 705.56 กิโลกรัม (หรือ 63.50 กิโลกรัมต่อโรงเรือน)

ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใช้ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการปลูกเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีเกษตรกรตัวอย่างที่มีการใช้สารเคมีในการผลิตพืชเพียงร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ใช้สารเคมีเป็นการใช้ยากำจัดศัตรูพืชเพียงอย่างเดียว มีเพียงร้อยละ 33.33 ของเกษตรกรตัวอย่าง ที่มีการใช้ยากำจัดศัตรูพืชร่วมกับยากำจัดวัชพืช

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตเบญจมาศนั้นพบว่า มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือน แรงงานจ้าง และแรงงานแลกเปลี่ยน โดยเป็นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้เฉลี่ยครัวเรือนละ 205.92 วันงานต่อไร่ (หรือ 18.53 วันงานต่อโรงเรือน) มีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 98.41 วันงานต่อไร่ (หรือ 8.86 วันงานต่อโรงเรือน) และมีการใช้แรงงานแลกเปลี่ยนครัวเรือนละ 8.96 วันงานต่อไร่ (หรือ 0.81 วันงานต่อโรงเรือน)

1.3) ปัญหาการผลิตเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการผลิตเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า จากเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 9 รายนั้น เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิต 7 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 77.78 ของเกษตรกรตัวอย่าง โดยปัญหาศัตรูพืช (เพลี้ยไฟ) เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุด ด้วยร้อยละ 57.14 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต ปัญหาโรคพืชคิดเป็นร้อยละ 42.86 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญพบว่า ปัญหาศัตรูพืชมีคะแนนระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 8 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน และปัญหาโรคพืชมีคะแนนระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 6.33 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ในส่วนของการแก้ไขปัญหาเกษตรกรส่วนใหญ่แก้ไขด้วยการพ่นยาในส่วนที่โดนศัตรูพืชและส่วนที่เป็นโรคซึ่งสามารถบรรเทาปัญหาได้

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับต้นทุนการปลูกเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 126,666.90 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 74,510.63 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 52,156.27 บาท และเมื่อพิจารณาต้นทุนในลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปรไร่ละ 117,970.17 บาท คิดเป็นร้อยละ

93.13 ของต้นทุนการผลิต และต้นทุนคงที่ไร่ละ 8,696.73 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.87 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.15)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า ค่าแรงงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด โดยคิดเป็นไร่ละ 52,126.21 บาท (ร้อยละ 41.15 ของต้นทุนการผลิต) รองลงมาคือ ค่าวัตถุดิบไร่ละ 43,742.51 บาท (ร้อยละ 34.53) และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไร่ละ 22,101.45 บาท (ร้อยละ 17.45) ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของต้นทุน ค่าแรงงานพบว่า แรงงานในการดูแลรักษาเป็นแรงงานที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 13.90 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แรงงานในการเก็บเกี่ยว แรงงานในการปลูก แรงงานมัด/ขน ย้าย/คัดแยก/บรรจุ และแรงงานการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ตามลำดับ ส่วนต้นทุนค่าวัตถุดิบนั้น พบว่า ค่ากล้าพันธุ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของค่าวัตถุดิบในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 22.23 ของต้นทุนการผลิต ในส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการผลิตคิดเป็นร้อยละ 13.11 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ค่าน้ำมัน และค่าอาหาร ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตเบญจมาศคือ ต้นทุนค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตรซึ่งคิดจากเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตทางการเกษตร รวมทั้งค่าเสื่อมโรงเรือนคิดเป็นร้อยละ 6.87 ของต้นทุนการผลิต

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกเบญจมาศมีผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ย 137,360.39 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 2,512.08 กำต่อไร่ และราคาเฉลี่ย 54.68 บาทต่อกำ) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเนื้อดินทุนการผลิตทั้งหมดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 10,693.49 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ในส่วน of ผลตอบแทนสุทธิเนื้อดินทุนผันแปรเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 19,390.22 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนสุทธิเนื้อดินทุนเงินสดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 62,849.76 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตเบญจมาศโดยเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	74,510.63	43,459.54	117,970.17	93.13
1. ค่าวัสดุุดิบ	43,742.51	0.00	43,742.51	34.53
ค่ากล้าพันธุ์	28,154.59	0.00	28,154.59	22.23
ค่าปุ๋ยเคมี	6,603.86	0.00	6,603.86	5.21
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	4,565.22	0.00	4,565.22	3.60
ค่ายากำจัดศัตรูพืช	3,645.89	0.00	3,645.89	2.88
ค่ายากำจัดวัชพืช	772.95	0.00	772.95	0.61
ค่าวัสดุอื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00
2. ค่าแรงงาน	8,666.67	43,459.54	52,126.21	41.15
2.1 ค่าแรงงานในการปลูก	2,599.03	8,911.23	11,510.27	9.09
เตรียมดิน	2,140.10	3,995.17	6,135.27	4.84
เพาะกล้า	0.00	4,311.59	4,311.59	3.40
หว่าน/ปลูก	458.94	604.47	1,063.41	0.84
2.2 ค่าแรงการดูแลรักษา	0.00	17,608.09	17,608.09	13.90
2.3 ค่าแรงการเก็บเกี่ยว	4,178.74	11,711.35	15,890.10	12.54
2.4 ค่าแรงการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	1,516.91	4,235.51	5,752.42	4.54
2.5 ค่าแรงการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	371.98	993.36	1,365.34	1.08
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	22,101.45	0.00	22,101.45	17.45
ค่าดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	3,965.38	0.00	3,965.38	3.13
ค่าอาหาร	48.31	0.00	48.31	0.04
ค่าน้ำมัน	1,481.48	0.00	1,481.48	1.17
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	16,606.28	0.00	16,606.28	13.11
ต้นทุนคงที่	0.00	8,696.73	8,696.73	6.87
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	8,696.73	8,696.73	6.87

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)	74,510.63	52,156.27	126,666.9	100.00
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อกำ (บาท/กำ)	29.66	20.76	50.42	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กำ/ไร่)			2,512.08	
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อกำ (บาท/กำ)			54.68	
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)			137,360.39	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)			19,390.22	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)			62,849.76	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)			10,693.49	

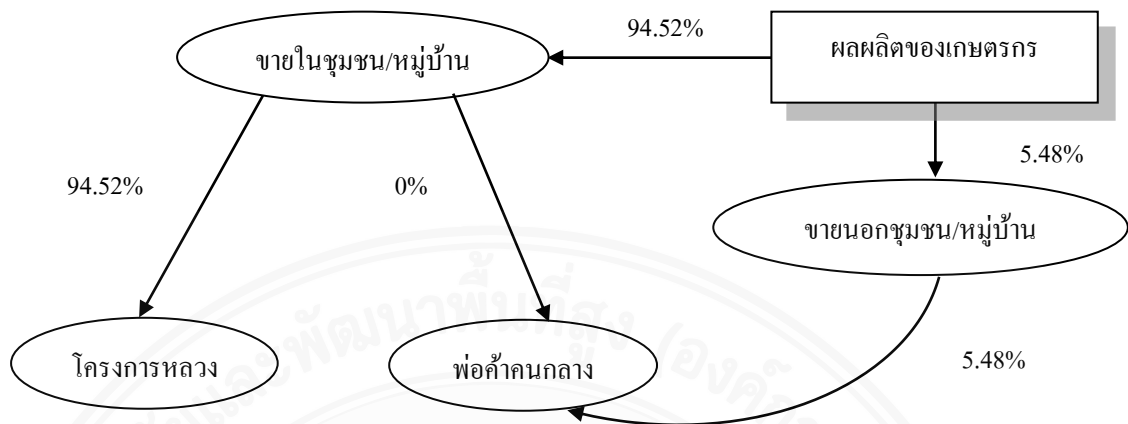
ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 9 ราย, 2) การจำหน่ายเบญจมาศดอกช่อของเกษตรกรตัวอย่าง การจำหน่ายลักษณะเดียวกันคือ กำละ 20 ต้น, 3) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ เท่ากับ 23,007.85 บาทต่อไร่

4.1.12.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ผลผลิตเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 2,512 กำ

สำหรับการจัดการผลผลิตเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้านถึงร้อยละ 94.52 ของผลผลิตเบญจมาศทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเป็นจำหน่ายให้กับโครงการหลวงทั้งร้อยละ 94.52 ของผลผลิตเบญจมาศทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง ส่วนการจำหน่ายผลผลิตนอกชุมชน/หมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 5.48 ของผลผลิตเบญจมาศทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง จำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางทั้งร้อยละ 5.48 ของผลผลิตเบญจมาศทั้งหมดของเกษตรกร

ภาพที่ 4.12 การจัดการผลผลิตเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิ โครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตนั้นพบว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายในชุมชนสูงกว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายนอกชุมชน โดยการจำหน่ายในชุมชน/หมู่บ้าน โดยการจำหน่ายผลผลิตให้โครงการหลวงได้เฉลี่ยกิโลละ 57.30 บาท นอกจากนี้ในส่วนของ การจำหน่ายนอกชุมชน/หมู่บ้าน โดยการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางได้เฉลี่ยกิโลละ 10 บาท

ด้านปัญหาการตลาดเบญจมาศที่เกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีเกษตรกรที่มีปัญหาการตลาด 6 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 66.67 ของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกเบญจมาศ โดยเกษตรกรตัวอย่างอย่างพบปัญหาด้านราคาต่ำมีการให้ระดับความรุนแรงของปัญหาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 7.17 จากสิบคะแนน ซึ่งการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ที่มีปัญหา คือ การยอมรับราคาผลผลิตที่ตนได้รับ และมีเกษตรกรตัวอย่าง 1 ราย แก้ไขปัญหาโดยการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางนอกหมู่บ้าน

4.1.12.3 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกเบญจมาศ

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกเบญจมาศที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการหลวงพบว่า ร้อยละ 88.89 ของเกษตรกรตัวอย่างมีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผลว่าโครงการหลวงมีการเข้ามาส่งเสริมการปลูกเบญจมาศโดยการแนะนำให้ความรู้ วิธีการดูแลพืชให้ความเอาใจใส่เกษตรกรเป็นอย่างดี รวมทั้งมีการรับซื้อผลผลิตเบญจมาศของเกษตรกร แต่มีเกษตรกรตัวอย่างเพียง 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 11.11 ของเกษตรกรตัวอย่างยังไม่พอใจใน

การผลิตกับโครงการหลวงมากนัก โดยให้เหตุผลว่าได้รับกำไรน้อยกว่าเดิม เนื่องมาจากราคาปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้น

ในด้านทักษะการผลิตในการปลูกเบญจมาศพบว่า เกษตรกรตัวอย่างมีวิธีการที่ไม่แตกต่างกันนัก โดยมีการปลูกเบญจมาศในโรงเรือนขนาด 6x24 เมตรในพื้นที่จัดสรร โดยมีการดูแลเบญจมาศตามคำแนะนำจากโครงการหลวง เช่นเดียวกันกับทักษะการตลาดส่วนใหญ่ร้อยละ 94.52 ของผลผลิตเบญจมาศของเกษตรกรตัวอย่างจะทำการจำหน่ายผลผลิตในชุมชนหรือในหมู่บ้าน และผลผลิตที่เหลือก็จะกระจายไปยังช่องทางอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 4.1.12.2

ในส่วนของการคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวง เพราะโครงการหลวงมีการให้ความรู้คำแนะนำในการทำการเกษตรแก่เกษตรกร รวมทั้งการรับซื้อผลผลิตเบญจมาศของเกษตรกรในราคาที่คิดเป็นร้อยละ 88.89 ของเกษตรกรตัวอย่าง และอีกร้อยละ 11.11 ของเกษตรกรตัวอย่าง (1 ราย) มีฐานะความเป็นอยู่เท่าเดิม โดยเกษตรกรตัวอย่างให้เหตุผลว่าปัจจุบันได้ผลตอบแทนไม่มากเหมือนในช่วงแรก ๆ เนื่องมาจากราคาปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้น

อีกทั้งในด้านของการปรับตัวของเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 44.44 ของเกษตรกรตัวอย่างมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น โดยมีความรู้การดูแลพืชที่มากขึ้นจากการแนะนำโดยโครงการหลวง สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการผลิตทั้งในส่วนของคุณภาพผลผลิตและการควบคุมการใช้สารเคมี ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 55.56 ของเกษตรกรตัวอย่าง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก

4.1.12.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกเบญจมาศต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียน ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.56 ของเกษตรกรตัวอย่าง ไม่รู้จักอาเซียนและมีเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียนคิดเป็นร้อยละ 44.44 ของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดพบว่า มีเกษตรกรตัวอย่าง 2 ราย (เกษตรกรที่รู้จักอาเซียน 4 ราย) มีความเข้าใจถึงการจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ซึ่งเป็นการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ในด้านการค้าร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก โดยมีการเปิดการค้าเสรี ส่วนที่เหลืออีก 2 ราย รู้จักอาเซียนแต่ไม่ทราบถึงรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับอาเซียน และในด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียนได้รับข้อมูลผ่านสื่อโทรทัศน์

ในส่วนของการตระหนักถึงโอกาสและปัญหาของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะมีผลต่อเกษตรกร โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน ตระถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นคือ ความสามารถในการแข่งขันของประเทศจีนที่มีคุณภาพผลผลิตผักเมืองหนาวที่ดีกว่าและมีราคาที่ถูกลงกว่าผลผลิตของประเทศไทย รวมทั้งอาจเกิดปัญหาดินค้ำดินตลาดซึ่งจะส่งผลให้ราคาผลผลิตต่ำลง

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยส่วนใหญ่เกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกเบญจมาศยังไม่ได้มีการปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก

นอกจากนี้ในส่วนของการเสนอแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่เสนอแนะอยากให้มีการช่วยเหลือในด้านการอบรมให้ความรู้และคำแนะนำ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

4.1.13 ข้อมูลการผลิตเยอบีร่าของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ข้อมูลการผลิตเยอบีร่าของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง มาจากการรวบรวมเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 5 ราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.13.1 ข้อมูลการผลิตเยอบีร่า

จากการสำรวจข้อมูลการผลิตเยอบีร่าของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง ผลการศึกษาถูกนำเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง ลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การผลิตเยอบีร่าของเกษตรกรตัวอย่าง

1.1) ลักษณะการผลิตเยอบีร่าของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาระบบการผลิตเยอบีร่าของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเยอบีร่าเฉลี่ยครัวเรือนละ 0.80 ไร่ และเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีเกษตรกร 2 ราย ที่มีพื้นที่ปลูกเยอบีร่าขนาด 0.25 ไร่ และอีก 3 ราย มีพื้นที่ปลูกเยอบีร่าแตกต่างกันคือ 0.5, 1 และ 2 ไร่ นอกจากนี้ยังพบว่า ในจำนวนนี้มีเกษตรกร 4 ราย ปลูกเยอบีร่าเป็นอาชีพหลัก ในขณะที่เกษตรกรอีก 1 ราย ที่เหลือปลูกเยอบีร่าเพื่อเป็นรายได้เสริม

เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ในการปลูกเขยปีร้าที่หลากหลายตั้งแต่ 2 - 8 ปีนอกจากนี้ เกษตรกรตัวอย่างมีช่วงฤดูการเพาะปลูกที่แตกต่างกันกล่าวคือ เริ่มปลูกเขยปีร้าในเดือนเมษายนถึงสิงหาคม และเริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงเดือนมิถุนายนถึงธันวาคม ซึ่งส่วนใหญ่จะสามารถตัดดอกเขยปีร้าได้เมื่อมีอายุประมาณ 3 เดือน

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกเขยปีร้าของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย ดินกล้าพันธุ์ เขยปีร้า ปุ๋ย ยาป้องกันและกำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

ดินกล้าพันธุ์เขยปีร้า

สำหรับปริมาณดินกล้าพันธุ์เขยปีร้าที่เกษตรกรตัวอย่างใช้โดยเฉลี่ยคือ 5,040 ดินกล้าต่อไร่ และมีปริมาณการใช้ดินกล้าพันธุ์มากที่สุดถึง 14,400 ดินกล้าต่อไร่ ในขณะที่มีปริมาณการใช้ดินกล้าพันธุ์น้อยสุดเพียง 800 ดินกล้าต่อไร่

ปุ๋ย

จากการสำรวจการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกเขยปีร้าทั้ง 5 ราย พบว่า มีเกษตรกรตัวอย่าง 4 ราย ที่ใช้ปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมี ในขณะที่เกษตรกรอีก 1 ราย ใช้ปุ๋ยคอกเพียงอย่างเดียว สำหรับปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ในการปลูกเขยปีร่านั้นพบว่า เกษตรกรตัวอย่างใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 550 กิโลกรัม โดยสูตรปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างทั้ง 4 ราย นิยมใช้มากที่สุดคือ ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 ส่วนปริมาณปุ๋ยคอกเกษตรกรตัวอย่างใช้ร่วมกับปุ๋ยเคมีโดยเฉลี่ยเท่ากับ 101 กระสอบต่อไร่

ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใช้ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการปลูกเขยปีร้าของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการใช้ยากำจัดศัตรูพืชมากกว่ายากำจัดวัชพืช โดยเกษตรกรตัวอย่างทั้ง 5 ราย ใช้ยากำจัดศัตรูพืชเป็นหลัก และมีเกษตรกรตัวอย่าง 3 ราย ที่ใช้ยากำจัดวัชพืชร่วมด้วย ในขณะที่เกษตรกรที่เหลืออีก 2 ราย ใช้แรงงานคนเพื่อกำจัดวัชพืช

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตเขยปีรานั้นพบว่า มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือน แรงงานแลกเปลี่ยน และแรงงานจ้าง โดยเป็นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้เฉลี่ยครัวเรือนละ 166.08 วันงานต่อไร่ มีการใช้แรงงานแลกเปลี่ยนเฉลี่ย 60 วันงานต่อไร่ และมีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 20.75 วันงานต่อไร่ ตามลำดับ

1.3) ปัญหาการผลิตเขยปีร้าของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการผลิตเขยปีร้าของเกษตรกรตัวอย่างในสถานีเกษตรหลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 5 ราย เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิตทั้ง 4 ราย โดยพบกับปัญหาโรคพืช (รากเน่าและราแป้ง) และปัญหาศัตรูพืช (หนอนและเพลี้ยไฟ) เมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญอยู่พบว่า ปัญหาที่มีความรุนแรงมากที่สุดคือปัญหาศัตรูพืชที่มีคะแนนระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 9 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ในขณะที่ปัญหาโรคพืชเป็นปัญหาที่มีระดับความรุนแรงรองลงมาด้วยคะแนนเฉลี่ย 5.5 ตามลำดับ

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตเขยปีร้าของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับต้นทุนการปลูกเขยปีร้าของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 148,100.30 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 104,711.25 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 43,389.05 บาท และเมื่อพิจารณาต้นทุนในลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปรไร่ละ 136,405.00 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 92.10 ของต้นทุนการผลิต และเป็นต้นทุนคงที่ไร่ละ 11,695.30 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.90 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.16)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า ค่าวัตถุดิบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด โดยคิดเป็นไร่ละ 91,365.00 บาท (ร้อยละ 61.69 ของต้นทุนการผลิต) รองลงมาคือ ค่าแรงงานไร่ละ 41,081.25 บาท (ร้อยละ 27.74) และค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ ไร่ละ 3,958.75 บาท (ร้อยละ 2.67) ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของต้นทุนค่าแรงงานพบว่า แรงงานเก็บเกี่ยวเป็นแรงงานที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 8.25 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แรงงานในการปลูก แรงงานมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ และแรงงานในการดูแลรักษา ตามลำดับ

ส่วนต้นทุนค่าวัตถุดิบนั้นพบว่า ต้นกล้าพันธุ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของค่าวัตถุดิบในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 48.11 ของต้นทุนการผลิต ส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการผลิตคิดเป็นร้อยละ 1.28 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ ค่าอาหาร ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร และค่าน้ำมัน ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตเขยปีร้าคือ ต้นทุนค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตรซึ่งคิดจากเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตทางการเกษตร รวมทั้งค่าเสื่อมโรงเรือนและค่าเสื่อมระบบน้ำ โดยคิดเป็นร้อยละ 7.90 ของต้นทุนการผลิต

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกเขยปีรามีผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ย 94,037.00 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 34,700 ดอกต่อไร่ และราคาเฉลี่ย 2.71 บาทต่อดอก) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเหี่ยวต้นทุนการผลิตทั้งหมดคิดลบ (ขาดทุน) เท่ากับ 54,063.30 บาทต่อไร่ อีกทั้งยังมีผลตอบแทนสุทธิเหี่ยวต้นทุนผันแปรคิดลบ (ขาดทุน) เท่ากับ 42,368.00 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนสุทธิเหี่ยวต้นทุนเงินสดคิดลบ (ขาดทุน) เท่ากับ 10,674.25 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.16)

ตารางที่ 4.16 ต้นทุนและผลตอบแทนโดยเฉลี่ยต่อไร่ของการผลิตเขยปีร่าของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	104,711.25	31,693.75	136,405.00	92.10
1. ค่าวัตถุดิบ	85,102.50	6,262.50	91,365.00	61.69
ค่ากล้าพันธุ์	66,250.00	5,000.00	71,250.00	48.11
ค่าปุ๋ยเคมี	10,131.25	0.00	10,131.25	6.84
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	5,031.25	1,262.50	6,293.75	4.25
ค่ายาปราบศัตรูพืช	3,190.00	0.00	3,190.00	2.15
ค่ายากำจัดวัชพืช	500.00	0.00	500.00	0.34
ค่าวัสดุอื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00
2. ค่าแรงงาน	15,650.00	25,431.25	41,081.25	27.74
2.1 ค่าแรงงานในการปลูก	6,650.00	5,262.50	11,912.50	8.04
เตรียมดิน	5,150.00	4,031.25	9,181.25	6.20
เพาะกล้า	0.00	31.25	31.25	0.02
หว่าน/ปลูก	1,500.00	1,200.00	2,700.00	1.82
2.2 ค่าแรงการดูแลรักษา	0.00	7,993.75	7,993.75	5.40
2.3 ค่าแรงการเก็บเกี่ยว	4,500.00	7,725.00	12,225.00	8.25
2.4 ค่าแรงการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	4,500.00	4,450.00	8,950.00	6.04
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	3,958.75	0.00	3,958.75	2.67
ดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	957.50	0.00	957.50	0.65
ค่าอาหาร	1,037.50	0.00	1,037.50	0.70
ค่าน้ำมัน	62.50	0.00	62.50	0.04
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	1,901.25	0.00	1,901.25	1.28

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนคงที่	0.00	11,695.30	11,695.30	7.90
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	11,695.30	11,695.30	7.90
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)	104,711.25	43,389.05	148,100.30	100.00
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อดอก (บาท/ดอก)	3.02	1.25	4.27	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (ดอก/ไร่)			34,700.00	
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อดอก (บาท/ดอก)			2.71	
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)			94,037.00	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)			-42,368.00	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)			-10,674.25	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)			-54,063.30	
ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ				
หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากพื้นที่ปลูกเนื่องจากขนาดโรงเรือนของเกษตรกรตัวอย่างมีขนาดต่างกัน, 2) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 5 ราย, 3) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ เท่ากับ 21,175.00 บาทต่อไร่, 4) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำ เท่ากับ 3,030.30 บาทต่อไร่ (โดยการอ้างอิงข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายไม้ดอกมูลนิธิโครงการหลวง)				

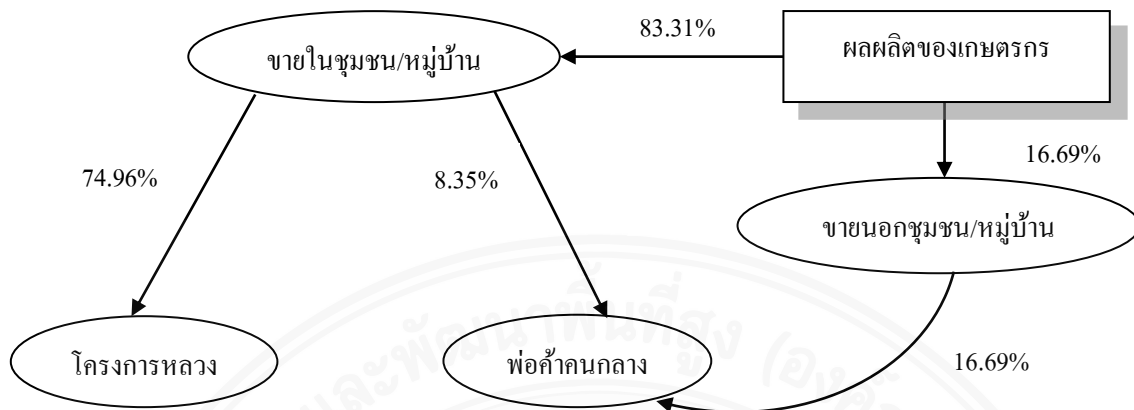
4.1.13.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตเขปี่ไร่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

หลวง

ผลผลิตเขปี่ไร่ของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยไร่

ละ 34,700 ดอก

สำหรับการจัดการผลผลิตเขปี่ไร่ของเกษตรกรตัวอย่างในสถานีเกษตรหลวงพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้านถึงร้อยละ 83.31 ของผลผลิตเขปี่ไร่ทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเป็นจำหน่ายให้กับโครงการหลวงร้อยละ 74.96 และจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางร้อยละ 8.35 ส่วนการจำหน่ายผลผลิตนอกชุมชน/หมู่บ้านมีเพียงร้อยละ 16.69 ของผลผลิตเขปี่ไร่ทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่างซึ่งเป็นการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลาง

ภาพที่ 4.13 การจัดการผลผลิตเยอบีร่าของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตนั้นพบว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายในชุมชนสูงกว่าราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายนอกชุมชน โดยการจำหน่ายในชุมชน/หมู่บ้านจำหน่ายได้เฉลี่ยดอกละ 3.10 บาท ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า การจำหน่ายให้กับโครงการหลวงจะได้ราคาเฉลี่ยดอกละ 3.27 บาท และการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางจำหน่ายได้เฉลี่ยดอกละ 1.55 บาท และในส่วนของการจำหน่ายนอกชุมชน/หมู่บ้าน โดยการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางจะได้ราคาเฉลี่ยดอกละ 1.64 บาท

ด้านปัญหาการตลาดเยอบีร่าที่เกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวงเผชิญนั้นพบว่า มีเกษตรกรตัวอย่างที่พบปัญหาการตลาดเพียง 1 ราย ซึ่งเป็นปัญหาราคาผลผลิตต่ำในช่วง โดยมีคะแนนระดับความรุนแรงของปัญหาเฉลี่ยเท่ากับ 5 จากสิบคะแนน โดยปัญหาที่เกิดขึ้นเกษตรกรไม่ได้ทำการแก้ไขแต่อย่างใดเป็นแค่เพียงการยอมรับราคาที่ได้รับเท่านั้น

4.1.13.3 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกเยอบีร่า

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกเยอบีร่าที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้ง 5 ราย มีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผลว่าโครงการหลวงมีการส่งเสริมให้ความรู้ในเรื่องการเกษตรรวมทั้งมีการรับซื้อผลผลิตในราคาที่ดี ในด้านทักษะการผลิตในการปลูกเยอบีร่าพบว่า เกษตรกรตัวอย่างมีวิธีการที่ไม่แตกต่างกันนัก เช่นเดียวกันกับทักษะการตลาดของเกษตรกรตัวอย่างจะทำการจำหน่ายผลผลิตให้กับโครงการหลวงตามแผนการรับซื้อผลผลิต และผลผลิตที่เหลือหรือไม่ได้ตามมาตรฐานของโครงการหลวงก็จะกระจายไปยังช่องทางอื่น ๆ

ในส่วนของการคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวงคิดเป็น 5 ราย โดยให้เหตุผลว่าเพราะโครงการหลวงเปิดโอกาสให้เกษตรกรสามารถซื้อเชื่อปัจจัยการผลิตเพื่อนำไปลงทุนรวมทั้งการให้ความรู้ความเข้าใจใส่เกษตรกรเป็นอย่างดี แต่มีเพียงเกษตรกร 1 ราย ที่มีฐานะความเป็นอยู่เท่าเดิม โดยให้เหตุผลว่าจำหน่ายผลผลิตได้ไม่แตกต่างจากเดิมมากนัก อีกทั้งในด้านการปรับตัวของเกษตรกรมีเกษตรกรตัวอย่าง 3 ราย ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือการปรับตัวที่แตกต่างจากเดิมมากนัก ส่วนที่เหลืออีก 2 ราย มีการปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้นจากการได้รับความรู้ในการเพาะปลูกและการดูแลพืชจากโครงการหลวง ทำให้มีการปรับปรุงคุณภาพการผลิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม

4.1.13.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกเขยปีราต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนมีเกษตรกรตัวอย่าง 3 ราย รู้จักอาเซียนและมีความเข้าใจในเบื้องต้นถึงการจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจที่จะมีการเปิดเสรีด้านการค้าที่สามารถขยายผลผลิตทางการเกษตรไปยังต่างประเทศได้มากขึ้น รวมไปถึงการพัฒนาในด้านการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามมีเกษตรกรตัวอย่างอีก 2 ราย ที่รู้จักอาเซียนแต่ไม่ทราบถึงรายละเอียดต่าง ๆ โดยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนของเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนได้รับข้อมูลผ่านการอบรมจากโครงการหลวงและการรับข้อมูลผ่านทางโทรทัศน์

ในส่วนของการตระหนักถึงโอกาสและปัญหาของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะมีผลต่อเกษตรกร ในส่วนของเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน 1 ราย ได้ตระหนักถึงปัญหาในด้านความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่นทั้งผลผลิตและราคาผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งปัญหาด้านการสื่อสารกับชาวต่างประเทศ นอกจากนี้ในด้านของข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนเห็นว่าเป็นข้อได้เปรียบคือ การท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีแหล่งท่องเที่ยวสวยงามมากมาย แต่มีข้อเสียเปรียบในด้านต้นทุนการผลิตของประเทศไทยที่ยังค่อนข้างสูงกว่าหลาย ๆ ประเทศ

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกเขยปีรา 2 ราย มีการปรับตัวในด้านเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีการปรับตัวในด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต และมีเกษตรกรตัวอย่างเพียง 1 ราย ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเน้นด้านการท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยการทำบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งในส่วน

ของความต้องการของเกษตรกรต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อปรับตัวกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เกษตรกรตัวอย่างมีความต้องการความรู้ในด้านภาษาต่างประเทศและต้องการความรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้มากขึ้นเพื่อให้ทราบถึงการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ในส่วนของการเสนอแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยส่วนใหญ่อยากให้ช่วยเหลือในด้านการพัฒนาคุณภาพการผลิตที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยจากสารเคมี และอยากให้มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้เกษตรกรมากขึ้นกว่าเดิม

4.1.14 ข้อมูลการผลิตกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ข้อมูลการผลิตกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง มาจากการรวบรวมเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 3 ราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.14.1 ข้อมูลการผลิตกุหลาบ

จากการสำรวจข้อมูลการผลิตกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง ผลการศึกษาถูกนำเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง ลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การผลิตกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่าง

1.1) ลักษณะการผลิตกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่าง

ระบบการผลิตกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่กุหลาบเฉลี่ยครัวเรือนละ 0.97 ไร่ และเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกแตกต่างกันไปคือ 2.047 และ 0.25 ไร่ นอกจากนี้ยังพบว่า ในจำนวนนี้มีเกษตรกร 2 ราย ปลูกกุหลาบเป็นอาชีพหลักเพราะได้รับการส่งเสริมจากโครงการหลวง ในขณะที่เกษตรกร 1 ราย ที่เหลือปลูกกุหลาบเพื่อเป็นอาชีพเสริม

เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ในการปลูกกุหลาบที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ตั้งแต่ 1 - 2 ปี นอกจากนี้เกษตรกรตัวอย่างมีช่วงฤดูการเพาะปลูกที่แตกต่างกันกล่าวคือ เริ่มปลูกกุหลาบในเดือนกุมภาพันธ์ เมษายน และพฤศจิกายน โดยเริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย ต้นกล้าพันธุ์มะเขือเทศ ปุ๋ย ยาป้องกันและกำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

ต้นกล้าพันธุ์กุหลาบ

ต้นกล้าพันธุ์เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่เกษตรกรพิจารณาเป็นลำดับแรก จากการสำรวจเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกกุหลาบ 3 ราย พบว่า ต้นกล้าพันธุ์กุหลาบที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ประกอบด้วย พันธุ์ nice day และพันธุ์ cool water สำหรับปริมาณต้นกล้าพันธุ์เฉลี่ยที่เกษตรกรตัวอย่างใช้คือ 7,773.05 ต้นกล้าต่อไร่ และมีปริมาณการใช้ต้นกล้าพันธุ์มากที่สุดถึง 16,000 ต้นกล้าต่อไร่ ในขณะที่มีปริมาณการใช้ต้นกล้าพันธุ์น้อยสุดเพียง 2,000 ต้นกล้าต่อไร่

ปุ๋ย

จากการสำรวจการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกกุหลาบทั้ง 3 ราย พบว่า เกษตรกรทั้ง 3 ราย มีการใช้ปุ๋ยหุคหรือปุ๋ย AB เพียงอย่างเดียว

ยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใช้ยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการปลูกกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีการใช้เพียงยากำจัดศัตรูพืชและไม่มีการใช้ยากำจัดวัชพืช แต่จะเป็นการใช้แรงงานคนเพื่อกำจัดวัชพืชแทน

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตกุหลาบนั้นพบว่า มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือน แรงงานแลกเปลี่ยนและแรงงานจ้าง โดยเป็นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้เฉลี่ยครัวเรือนละ 113.62 วันงานต่อไร่ มีการใช้แรงงานแลกเปลี่ยนเฉลี่ย 63.83 วันงานต่อไร่ และมีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 17 วันงานต่อไร่ ตามลำดับ

1.3) ปัญหาการผลิตกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการผลิตกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่างในสถานีเกษตรหลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 3 ราย เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิต 2 ราย โดยเป็นปัญหาศัตรูพืช (ไรแดงและราแป้ง) ทั้ง 2 ราย และเมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญอยู่พบว่า มีการใช้ระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 4 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ซึ่งทำการแก้ไขปัญหานี้ด้วยการพ่นยากำจัดศัตรูพืช

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับต้นทุนการปลูกกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 328,469.39 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 269,779.56 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 58,689.83 บาท และเมื่อพิจารณาต้นทุนในลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปรไร่ละ 318,801.78 บาท คิดเป็นร้อยละ 97.06 ของต้นทุนการผลิต และเป็นต้นทุนคงที่ไร่ละ 9,667.61 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.94 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.17)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า ค่าวัตถุดิบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด โดยมีคิดเป็นไร่ละ 251,290.67 บาท (ร้อยละ 76.50 ของต้นทุนการผลิต) รองลงมาคือ ค่าแรงงานไร่ละ 63,244.44 บาท (ร้อยละ 19.25) และค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ ไร่ละ 4,266.67 บาท (ร้อยละ 1.30) ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของต้นทุนค่าแรงงานพบว่า แรงงานในการปลูกเป็นแรงงานที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 8.08 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แรงงานในการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ แรงงานในการเก็บเกี่ยว และแรงงานในการดูแลรักษา ตามลำดับ

ส่วนต้นทุนค่าวัตถุดิบนั้นพบว่า ต้นกล้าพันธุ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของค่าวัตถุดิบในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 40.59 ของต้นทุนการผลิต ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการผลิตนั้นมาจากค่าอาหารและค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตรคิดเป็นร้อยละ 1.15 และ 0.15 ของต้นทุนการผลิต ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตกุหลาบคือ ต้นทุนค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตรซึ่งคิดจากเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตทางการเกษตรรวมทั้งค่าเสื่อมระบบน้ำ โดยคิดเป็นร้อยละ 2.94 ของต้นทุนการผลิต

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกุหลาบมีผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ย 329,876.89 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 18,711.11 ดอกต่อไร่ และราคาเฉลี่ย 17.63 บาทต่อดอก) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเนื้อดินทุนการผลิตทั้งหมดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 1,407.50 บาทต่อไร่ นอกจากนี้มีผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 11,075.11 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 60,097.33 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.17)

ตารางที่ 4.17 ต้นทุนและผลตอบแทนโดยเฉลี่ยต่อไร่ของการผลิตกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	269,779.56	49,022.22	318,801.78	97.06
1. ค่าวัสดุดิบ	251,290.67	0.00	251,290.67	76.50
ค่ากล้าพันธุ์	133,333.33	0.00	133,333.33	40.59
ค่าปุ๋ยเคมี	64,504.00	0.00	64,504.00	19.64
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่ายาปราบศัตรูพืช	53,395.56	0.00	53,395.56	16.26
ค่ายากำจัดวัชพืช	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าวัสดุอื่น ๆ	57.78	0.00	57.78	0.02
2. ค่าแรงงาน	14,222.22	49,022.22	63,244.44	19.25
2.1 ค่าแรงงานในการปลูก	14,222.22	12,333.33	26,555.56	8.08
เตรียมดิน	5,333.33	10,333.33	15,666.67	4.77
เพาะกล้า	0.00	0.00	0.00	0.00
หว่าน/ปลูก	8,888.89	2,000.00	10,888.89	3.32
2.2 ค่าแรงการดูแลรักษา	0.00	2,500.00	2,500.00	0.76
2.3 ค่าแรงเก็บเกี่ยว	0.00	11,033.33	11,033.33	3.36
2.4 ค่าแรงการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	0.00	23,155.56	23,155.56	7.05
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	4,266.67	0.00	4,266.67	1.30
ดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	488.89	0.00	488.89	0.15
ค่าอาหาร	3,777.78	0.00	3,777.78	1.15
ค่าน้ำมัน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00
ต้นทุนคงที่	0.00	9,667.61	9,667.61	2.94
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	9,667.61	9,667.61	2.94
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)	269,779.56	58,689.83	328,469.39	100.00
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อดอก (บาท/ดอก)	14.42	3.14	17.55	

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (ดอก/ไร่)			18,711.11	
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อดอก (บาท/ดอก)			17.63	
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)			329,876.89	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)			11,075.11	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)			60,097.33	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)			1,407.50	

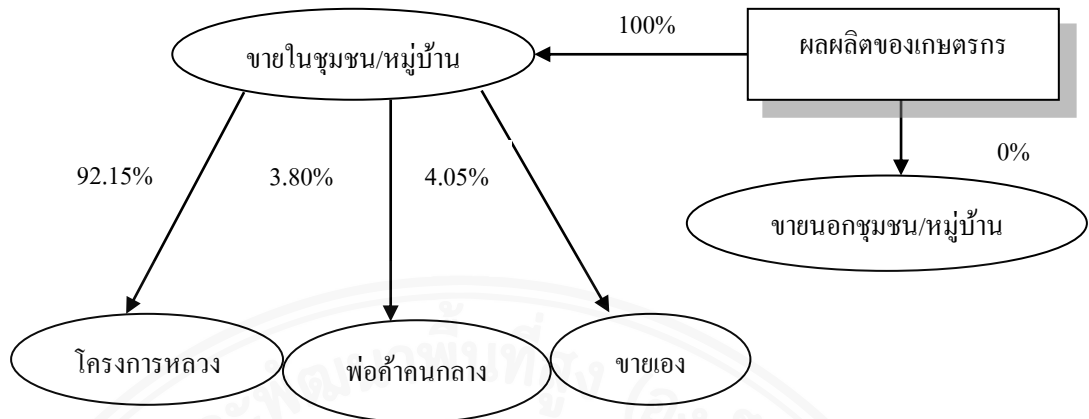
ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากพื้นที่ปลูกเนื่องจากขนาดโรงเรือนของเกษตรกรตัวอย่างมีขนาดต่างกัน, 2) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากเกษตรกรตัวอย่าง 2 ราย เนื่องจากมีเกษตรกรตัวอย่างอีก 1 ราย ที่ยังไม่ได้จำหน่ายผลผลิต, 3) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ เท่ากับ 34,188.89 บาทต่อไร่, 4) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำภายในแปลงปลูก เท่ากับ 7,978.72 บาทต่อไร่ (โดยการอ้างอิงข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ไม่ออกมูลนิธิโครงการหลวง)

4.1.14.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ผลผลิตกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 18,711.11 ดอก (มีเกษตรกรตัวอย่าง 1 ราย ที่ยังไม่ได้จำหน่ายผลผลิต) โดยมีผลผลิตเฉลี่ยสูงสุด 32,000 ดอกต่อไร่ และผลผลิตเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 17,050 ดอกต่อไร่

สำหรับการจัดการผลผลิตกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้านถึงร้อยละ 100 ของผลผลิตกุหลาบทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเป็นจำหน่ายให้กับโครงการหลวงร้อยละ 92.15 ของผลผลิตกุหลาบทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง การจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางร้อยละ 3.80 ของผลผลิตกุหลาบทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง และการจำหน่ายเองร้อยละ 4.05 ของผลผลิตกุหลาบทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง แต่ไม่มีการจำหน่ายผลผลิตนอกชุมชน/หมู่บ้าน

ภาพที่ 4.14 การจัดการผลผลิตกุหลาบของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตนั้นพบว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายในชุมชน/หมู่บ้าน ได้เฉลี่ยดอกละ 17.63 บาท ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า การจำหน่ายให้กับโครงการหลวงจะได้ราคาเฉลี่ยดอกละ 18.82 บาท การจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางจำหน่ายได้ดอกละ 2 บาท และในส่วนของการจำหน่ายเองจะได้ราคาดอกละ 5 บาท ด้านปัญหาการตลาดกุหลาบที่เกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้ง 3 ราย ไม่มีปัญหาด้านการตลาด

4.1.14.3 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกกุหลาบ

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกกุหลาบที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการหลวง พบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้ง 3 ราย มีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผลว่าโครงการหลวงมีการส่งเสริมและให้ความรู้คำแนะนำในการผลิตเป็นอย่างดี รวมทั้งมีการรับซื้อผลผลิตของเกษตรกรในราคาที่ดี นอกจากนี้ในด้านทักษะการผลิตกุหลาบพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้ง 3 ราย มีวิธีการที่ไม่แตกต่างกันนัก เช่นเดียวกันกับทักษะการตลาดที่ส่วนใหญ่เกษตรกรตัวอย่างจะทำการจำหน่ายผลผลิตให้กับโครงการหลวงตามแผนการรับซื้อผลผลิต และผลผลิตที่เหลือหรือไม่ได้มาตรฐานโครงการหลวงก็จะกระจายไปยังช่องทางอื่น ๆ คือ การจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางและการจำหน่ายผลผลิตด้วยตนเอง

ในส่วนของข้อคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้ง 3 ราย มีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวง เพราะโครงการหลวงมีการรับซื้อผลผลิตและให้ราคาที่ดีทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น อีกทั้งเกษตรกรตัวอย่างมีการปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น จากการได้รับการอบรมความรู้ในการเพาะปลูกและการดูแลพืชจากโครงการหลวง

4.1.14.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกทุเรียนต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียน เกษตรกรตัวอย่างทั้ง 3 ราย รู้จักอาเซียนและมีความเข้าใจในเบื้องต้นถึงการจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ซึ่งจะผลเปิดเสรีทางการค้า รวมไปถึงการพัฒนาในด้านการท่องเที่ยว โดยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนได้รับข้อมูลผ่านทางโทรทัศน์

ในด้านของข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่าง 1 ราย มีความคิดเห็นว่าเป็นข้อได้เปรียบเรื่องคุณภาพผลผลิต และการมีต้นทุนที่ต่ำกว่า และข้อเสียเปรียบคือ ความรู้ในด้านภาษาต่างประเทศของเกษตรกร แต่เกษตรกรตัวอย่างอีก 1 ราย เห็นว่ามีเพียงข้อเสียเปรียบคือ ด้านคุณภาพผลผลิตของต่างประเทศที่อาจดีกว่าของประเทศไทย และเกษตรกรอีก 1 ราย ไม่มีความคิดเห็นต่อข้อได้เปรียบและเสียเปรียบ

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกทุเรียนไม่ได้มีการปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงจากเดิม รวมทั้งในส่วนของการต้องการของเกษตรกรต่อเตรียมความพร้อมเพื่อปรับตัวกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งมีเพียงเกษตรกร 1 ราย ที่มีความต้องการความรู้ในด้านภาษาต่างประเทศ

นอกจากนี้ในส่วนของการเสนอแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างเสนอแนะให้มีการให้ความรู้ด้านการผลิตอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังอยากให้มีการอบรม หรือการศึกษาดูงานเพื่อเรียนรู้ระบบการจัดการด้านการเกษตรในประเทศที่ประสบความสำเร็จ

4.1.15 ข้อมูลการผลิตคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ข้อมูลการผลิตคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมาจากการรวบรวมเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 3 ราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.15.1 ข้อมูลการผลิตคาร์เนชั่น

จากการสำรวจข้อมูลการผลิตคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่างในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง ผลการศึกษาถูกนำเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง ลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต

ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การผลิตคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่าง

1.1) ลักษณะการผลิตคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณากระบวนการผลิตคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกคาร์เนชั่นเฉลี่ยครัวเรือนละ 4.67 ไร่ หรือประมาณ 0.42 ไร่ และเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกแตกต่างกันไปคือ 3 ไร่ (1 งาน), 5 ไร่ (2 งาน) และ 6 ไร่ (2 งาน) โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ปลูกคาร์เนชั่นเพราะเป็นพืชที่ได้รับการส่งเสริมจากโครงการหลวง

เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ในการปลูกคาร์เนชั่นที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ตั้งแต่ 1 - 3 ปี นอกจากนี้เกษตรกรตัวอย่างมีช่วงฤดูการเพาะปลูกที่แตกต่างกัน โดยเริ่มปลูกคาร์เนชั่นในเดือนมกราคม มีนาคม และธันวาคม โดยเริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงเดือนมีนาคม และกรกฎาคม โดยจะสามารถเก็บเกี่ยวคาร์เนชั่นได้เมื่อมีอายุประมาณ 3 เดือน

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย ค่าหน่วยพันธุ์คาร์เนชั่น ปุ๋ย ยากำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

หน่วยพันธุ์คาร์เนชั่น

หน่วยพันธุ์เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญพบว่า ปริมาณการปลูกคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ย 4,000 ต้นต่อไร่ (หรือประมาณ 10,067 ต้นต่อไร่) โดยมีเกษตรกรตัวอย่างบางรายมีปริมาณการปลูกคาร์เนชั่นมากที่สุดคือ 7,000 ต้นต่อไร่

ปุ๋ย

จากการสำรวจการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า มีเกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยในการปลูกคาร์เนชั่นทั้ง 3 ราย โดยร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยในการผลิต มีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยคอกในการปลูกคาร์เนชั่น

สำหรับปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ในการปลูกคาร์เนชั่นนั้น โดยใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 17.22 กิโลกรัม และมีบางรายใช้ปุ๋ยเคมีสูงถึงไร่ละ 25 กิโลกรัม ปุ๋ยเคมีสูตรที่เกษตรกรตัวอย่างนิยมใช้มากที่สุดในการปลูกคาร์เนชั่น ได้แก่ ปุ๋ยสูตร 15-15-15 คิดเป็นจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง 2 ราย รองลงมาคือ สูตร 13-13-21 และสูตร 18-24-24 อย่างละ 1 ราย

ส่วนปริมาณปุ๋ยคอกที่ใช้ในการปลูกคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ยโรงเรือนละ 67.33 กิโลกรัม

ยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใช้ยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการปลูกคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง ส่วนใหญ่เป็นการใช้ยากำจัดศัตรูพืชมากกว่ายากำจัดวัชพืช โดยเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ยากำจัดศัตรูพืชทั้ง 3 ราย และมีเกษตรกรตัวอย่างใช้ยากำจัดวัชพืชจำนวน 1 ราย

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตคาร์เนชั่นนั้นพบว่า มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือน และแรงงานจ้าง โดยเป็นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้เฉลี่ยครัวเรือนละ 47 วันงานต่อไร่ และมีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 8 วันงานต่อไร่

1.3) ปัญหาการผลิตคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการผลิตคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 3 ราย เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิต 3 ราย โดยเป็นปัญหาโรคพืช (ราสนิมและรากเน่า) 2 ราย และปัญหาศัตรูพืช 1 ราย ซึ่งเมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญอยู่พบว่า ปัญหาโรคพืชมีความรุนแรงมากกว่าปัญหาศัตรูพืช โดยมีการให้ระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 7.5 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ในขณะที่ปัญหาศัตรูพืชมีคะแนนระดับความรุนแรงเท่ากับ 3 จากคะแนนเต็มสิบ ซึ่งทำการแก้ไขปัญหานี้ด้วยการพ่นยากำจัดโรคพืชและศัตรูพืช

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับต้นทุนการปลูกคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 46,031.51 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 7,780.80 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 38,250.71 บาท และเมื่อพิจารณาต้นทุนในลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปรไร่ละ 21,670.80 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.08 ของต้นทุนการผลิต และต้นทุนคงที่ไร่ละ 24,320.71 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 52.92 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.18)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า ค่าแรงงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดโดยมีคิดเป็นไร่ละ 14,370.00 บาท (ร้อยละ 31.22 ของต้นทุนการผลิต) รองลงมาคือ ค่าวัตถุดิบไร่ละ 7,220.80 บาท (ร้อยละ 15.69) และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไร่ละ

ละ 80.00 บาท (ร้อยละ 0.17) ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของต้นทุนค่าแรงงาน พบว่า แรงงานในการดูแลรักษาเป็นแรงงานที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 23.01 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แรงงานในการปลูก แรงงานในการเก็บเกี่ยว และแรงงานมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ ตามลำดับ ส่วนต้นทุนค่าวัตถุดิบนั้นพบว่า ค่าปุ๋ยเคมีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของค่าวัตถุดิบในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 6.73 ของต้นทุนการผลิต ในส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการผลิตมาจากค่าน้ำมันคิดเป็นร้อยละ 0.17 ของต้นทุนการผลิต

สำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตคาร์เนชั่นคือ ต้นทุนค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตรซึ่งคิดจากเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตทางการเกษตร รวมทั้งค่าเสื่อมโรงเรือน และค่าเสื่อมระบบะน้ำคิดเป็นร้อยละ 52.92 ของต้นทุนการผลิต

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกคาร์เนชั่นมีผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ย 51,100.00 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 14,000 ช่อต่อไร่ และราคาเฉลี่ย 3.65 บาทต่อช่อ) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเนื้อดินต้นทุนการผลิตทั้งหมดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 5,068.49 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ในส่วน of ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 29,429.20 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 43,319.20 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.18)

ตารางที่ 4.18 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตคาร์เนชั่นโดยเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	7,780.80	13,890.00	21,670.80	47.08
1. ค่าวัตถุดิบ	7,220.80	0.00	7,220.80	15.69
ค่าหน่อพันธุ์	80.00	0.00	80.00	0.17
ค่าปุ๋ยเคมี	3,097.60	0.00	3,097.60	6.73
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	1,480.00	0.00	1,480.00	3.22
ค่ายาปราบศัตรูพืช	2,081.60	0.00	2,081.60	4.52
ค่ายากำจัดวัชพืช	481.60	0.00	481.60	1.05
ค่าวัสดุอื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00
2. ค่าแรงงาน	480.00	13,890.00	14,370.00	31.22
2.1 ค่าแรงงานในการปลูก	0.00	2,460.00	2,460.00	5.34
เตรียมดิน	0.00	1,200.00	1,200.00	2.61
เพาะกล้า	0.00	240.00	240.00	0.52

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
หว่าน/ปลูก	0.00	1,020.00	1,020.00	2.22
2.2 ค่าแรงการดูแลรักษา	480.00	10,110.00	10,590.00	23.01
2.3 ค่าแรงการเก็บเกี่ยว	0.00	870.00	870.00	1.89
2.4 ค่าแรงการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	0.00	450.00	450.00	0.98
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	80.00	0.00	80.00	0.17
ดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าอาหาร	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าน้ำมัน	80.00	0.00	80.00	0.17
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00
ต้นทุนคงที่	0.00	24,360.71	24,360.71	52.92
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	24,360.71	24,360.71	52.92
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)	7,780.80	38,250.71	46,031.51	100.00
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อช่อ (บาท/ช่อ)	0.56	2.73	3.29	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (ช่อ/ไร่)			14,000.00	
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อช่อ (บาท/ช่อ)			3.65	
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)			51,100.00	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)			29,429.20	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)			43,319.20	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)			5,068.49	

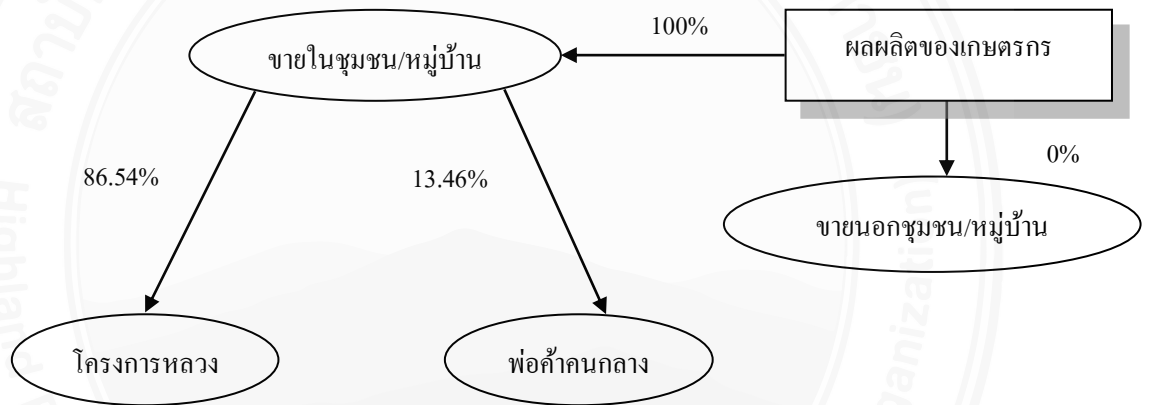
ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากพื้นที่ปลูกเนื่องจากขนาดโรงเรือนของเกษตรกรตัวอย่างมีขนาดต่างกัน, 2) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 3 ราย, 3) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ เท่ากับ 1,320 บาทต่อไร่, 4) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำ เท่ากับ 21,505.38 บาทต่อไร่ (โดยการอ้างอิงข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายไม้ดอกมูลนิธิโครงการหลวง)

4.1.15.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ผลผลิตคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 14,000 ช่อ

สำหรับการจัดการผลผลิตคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้านถึงร้อยละ 100 ของผลผลิตคาร์เนชั่นทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเป็นจำหน่ายให้กับโครงการหลวงร้อยละ 86.54 ของผลผลิตคาร์เนชั่นทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง และการจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางร้อยละ 13.46 ของผลผลิตคาร์เนชั่นทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง แต่ไม่มีการจำหน่ายผลผลิตนอกชุมชน/หมู่บ้าน

ภาพที่ 4.15 การจัดการผลผลิตคาร์เนชั่นของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตนั้นพบว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายในชุมชน/หมู่บ้านได้เฉลี่ยช่อละ 3.65 บาท ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า การจำหน่ายให้กับโครงการหลวงจะได้ราคาเฉลี่ยช่อละ 4 บาท และการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางจำหน่ายได้ช่อละ 1.50 บาท

ด้านปัญหาการตลาดคาร์เนชั่นที่เกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีเกษตรกรที่มีปัญหาการตลาด 1 ราย ซึ่งเป็นปัญหาด้านราคาผลผลิตมีการให้ระดับความรุนแรงของปัญหาเท่ากับ 5 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ซึ่งการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรตัวอย่างคือการนำผลผลิตไปขายเอง

4.1.15.3 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกคาร์เนชั่น

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกคาร์เนชั่นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการ

หลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้ง 3 ราย มีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผลว่าโครงการหลวงมีการส่งเสริมและให้ความรู้คำแนะนำในการผลิตเป็นอย่างดี รวมทั้งมีการรับซื้อผลผลิตของเกษตรกรในราคาที่ดี นอกจากนี้ในด้านทักษะการผลิตคาร์เนชั่นพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้ง 3 ราย มีวิธีการที่ไม่แตกต่างกันนัก เช่นเดียวกันกับทักษะการตลาดที่ส่วนใหญ่เกษตรกรตัวอย่างจะทำการจำหน่ายผลผลิตให้กับโครงการหลวง และผลผลิตที่เหลือหรือไม่ได้มาตรฐานโครงการหลวงก็จะกระจายไปยังช่องทางอื่น ๆ คือ การจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง

ในส่วนของการคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้ง 2 ราย มีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวง เพราะโครงการหลวงมีการรับซื้อผลผลิตและให้ราคาที่ดี ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และที่เหลืออีก 1 ราย มีฐานะความเป็นอยู่เท่าเดิม นอกจากนี้เกษตรกรตัวอย่างมีการปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้นจากการได้รับการอบรมความรู้ในการเพาะปลูก การดูแลพืชจากโครงการหลวง และการรู้จักพึ่งพาตนเองมากขึ้น

4.1.15.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกคาร์เนชั่นต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียน เกษตรกรตัวอย่างทั้ง 2 ราย รู้จักอาเซียนผ่านทางสื่อโทรทัศน์ แต่ไม่ทราบถึงรายละเอียดมากนัก และที่เหลืออีก 1 ราย ไม่รู้และไม่ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียน

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกคาร์เนชั่นไม่ได้มีการปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงจากเดิม นอกจากนี้ในส่วนของการเสนอแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างเสนอแนะอยากให้มีการอบรมให้ความรู้และแนวทางในการปรับตัวให้แก่เกษตรกร

4.1.16 ข้อมูลการผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

ข้อมูลการผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง มาจากการรวบรวมเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 24 ราย ซึ่งแบ่งออกเป็นการผลิตกาแฟแบบกะลา (12 ราย) และแบบผลสด (12 ราย) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.16.1 ข้อมูลการผลิตกาแฟแบบกะลา

จากการสำรวจข้อมูลการผลิตกาแฟของเกษตรกรแบบกะลาตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงจำนวน 12 ราย ผลการศึกษาถูกนำเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง

ลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การผลิตกาแฟของเกษตรกร

1.1) ลักษณะการผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่าง

การผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีพื้นที่ปลูกกาแฟเฉลี่ยครัวเรือนละ 6.50 ไร่ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พื้นที่ปลูกกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 57.14 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง มีขนาดพื้นที่ปลูกกาแฟ 1 - 5 ไร่ต่อครัวเรือน รองลงมาคือ มีขนาดพื้นที่ปลูกกาแฟ 6 - 10 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 35.71 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง และมีเกษตรกรตัวอย่างมีขนาดพื้นที่ปลูกกาแฟ 25 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.14 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 78.57 ของเกษตรกรตัวอย่าง ปลูกกาแฟเพราะเป็นไม้ผลที่ได้รับการส่งเสริมจากโครงการหลวง และที่เหลืออีกร้อยละ 21.43 ของเกษตรกรตัวอย่าง ปลูกกาแฟเพราะเป็นอาชีพดั้งเดิมที่ทำมานานแล้ว

เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟที่หลากหลายตั้งแต่ 1 - 16 ปี นอกจากนี้เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีการปลูกในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันไป โดยจะเริ่มปลูกกาแฟในระหว่างช่วงเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม และเริ่มเก็บเกี่ยวกาแฟในเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย ต้นกล้าพันธุ์กาแฟ ปุ๋ย ยาป้องกันและกำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

ต้นกล้าพันธุ์กาแฟ

สำหรับต้นกล้าพันธุ์กาแฟที่เกษตรกรตัวอย่างใช้คือ พันธุ์อาราบิก้า ในส่วนของปริมาณการใช้ต้นกล้าพันธุ์กาแฟของเกษตรกรตัวอย่างโดยเฉลี่ย 92.42 ต้นต่อไร่ ซึ่งมีปริมาณการใช้ต้นกล้าพันธุ์มากที่สุดถึง 250 ต้นกล้าต่อไร่ ในขณะที่มีปริมาณการใช้ต้นกล้าพันธุ์น้อยสุดเพียง 10 ต้นกล้าต่อไร่

ปุ๋ย

จากการสำรวจการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.29 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีการใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกกาแฟเพียงอย่างเดียว และมีเพียงร้อยละ

21.43 ของเกษตรกรตัวอย่าง ที่มีการใช้ปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีในการปลูกกาแฟ รวมทั้งอีกร้อย 14.28 ของเกษตรกรตัวอย่าง ที่มีการผลิตโดยการใช้น้ำหมักร่วมกับปุ๋ยเคมี

สำหรับการใช้ปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ในการปลูกกาแฟนั้นใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 70.84 กิโลกรัม และมีบางรายใช้ปุ๋ยเคมีสูงถึงไร่ละ 250 กิโลกรัม ปุ๋ยเคมีสูตรที่เกษตรกรตัวอย่างนิยมใช้มากที่สุดในการปลูกกาแฟ ได้แก่ ปุ๋ยสูตร 46-0-0 คิดเป็นร้อยละ 81.81 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด รองลงมาคือ สูตร 15-15-15 คิดเป็นร้อยละ 83.33 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด ส่วนปริมาณปุ๋ยคอกที่ใช้ในการปลูกกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ยไร่ละ 5.78 กิโลกรัม และปริมาณน้ำหมักที่ใช้ในการปลูกกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ยไร่ละ 50 กิโลกรัม

ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใชยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการปลูกกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง มีเกษตรกรตัวอย่างที่มีการใช้สารเคมีในการผลิตพืชเพียงร้อยละ 35.71 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด โดยเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้สารเคมีเป็นการใช้ยากำจัดศัตรูพืชเพียงอย่างเดียว

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตกาแฟนั้นพบว่า มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้าง โดยเป็นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้เฉลี่ยครัวเรือนละ 9.65 วันงานต่อไร่ และมีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 0.44 วันงานต่อไร่

1.3) ปัญหาการผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า จากเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 14 รายนั้น เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิต 9 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 64.29 ของเกษตรกรตัวอย่าง โดยปัญหาศัตรูพืช (เพลี้ยและมอด) เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุดด้วยร้อยละ 77.78 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต ปัญหาโรคพืชคิดเป็นร้อยละ 22.22 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญพบว่า ปัญหาโรคพืชและศัตรูพืชมีระดับความรุนแรงที่ใกล้เคียงกัน โดยมีคะแนนระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 4 และ 3.71 จากคะแนนเต็มสิบคะแนนตามลำดับ ในส่วนของการแก้ไขปัญหาเกษตรกรส่วนใหญ่แก้ไขด้วยการพ่นยาและตัดในส่วนที่เป็นโรคทั้งซึ่งสามารถบรรเทาปัญหาได้

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตกาแฟแบบกะลาของเกษตรกรตัวอย่าง
ในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับต้นทุนการผลิตกาแฟแบบกะลาในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 3,090.01 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 1,122.21 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 1,967.80 บาท และเมื่อพิจารณาต้นทุนในลักษณะ ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปรไร่ละ 3,046.95 บาท คิดเป็นร้อยละ 98.61 ของ ต้นทุนการผลิต และต้นทุนคงที่ไร่ละ 43.07 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.39 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.19)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า ค่าแรงงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดโดยมีคิดเป็นไร่ละ 2,004.12 บาท (ร้อยละ 64.86 ของ ต้นทุนการผลิต) รองลงมาคือ ค่าวัสดุไร่ละ 938.02 บาท (ร้อยละ 30.36) และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไร่ละ 104.80 บาท (ร้อยละ 3.39) ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของต้นทุน ค่าแรงงานพบว่า แรงงานเก็บเกี่ยวเป็นแรงงานที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 37.50 ของ ต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แรงงานในการดูแลรักษา แรงงานมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ และ แรงงานการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ตามลำดับ ส่วนต้นทุนค่าวัสดุไร่ละนั้นพบว่า ค่าปุ๋ยเคมีเป็น องค์ประกอบที่สำคัญของค่าวัสดุในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 22.62 ของ ต้นทุนการผลิต ในส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการผลิตมาจากค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตรมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.50 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และค่าน้ำมัน ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตกาแฟแบบกะลา คือ ต้นทุนค่าเสื่อมราคา อุปกรณ์การเกษตรซึ่งคิดจากเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตทางการเกษตรเท่านั้นคิดเป็นร้อยละ 0.96 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ ค่าภาษีที่ดิน ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟมี ผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ย 5,114.77 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 36.88 กิโลกรัมต่อไร่ และ ราคาเฉลี่ย 138.69 บาทต่อกิโลกรัม) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเนื้อดินต้นทุนการผลิตทั้งหมดเป็น บวก (กำไร) เท่ากับ 2,024.75 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ในส่วน of ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 2,067.82 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 3,992.56 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.19 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตกาแฟแบบกะลาโดยเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	1,108.76	1,938.19	3,046.95	98.61
1. ค่าวัตถุดิบ	938.02	0.00	938.02	30.36
ค่ากล้าพันธุ์	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าปุ๋ยเคมี	698.90	0.00	698.90	22.62
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	234.40	0.00	234.40	7.59
ค่ายากกำจัดศัตรูพืช	3.41	0.00	3.41	0.11
ค่ายากกำจัดวัชพืช	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าวัสดุอื่น ๆ	1.32	0.00	1.32	0.04
2. ค่าแรงงาน	65.93	1,938.19	2,004.12	64.86
2.1 ค่าแรงงานในการปลูก	0.00	0.00	0.00	0.00
เตรียมดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
เพาะกล้า	0.00	0.00	0.00	0.00
หว่าน/ปลูก	0.00	0.00	0.00	0.00
2.2 ค่าแรงการดูแลรักษา	0.00	510.30	510.30	16.51
2.3 ค่าแรงการเก็บเกี่ยว	65.93	1,092.93	1,158.86	37.50
2.4 ค่าแรงการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	0.00	182.97	182.97	5.92
2.5 ค่าแรงในการแปรรูป	0.00	151.99	151.99	4.92
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	104.80	0.00	104.80	3.39
ค่าดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	46.43	0.00	46.43	1.50
ค่าอาหาร	39.29	0.00	39.29	1.27
ค่าน้ำมัน	5.49	0.00	5.49	0.18
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	13.59	0.00	13.59	0.44
ต้นทุนคงที่	13.45	29.62	43.07	1.39
ค่าภาษีที่ดิน	13.45	0.00	13.45	0.44
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	29.62	29.62	0.96
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	1,122.21	1,967.80	3,090.01	100.00
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)	30.43	53.36	83.79	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่)			36.88	

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการผลิต
	รวม
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)	138.69
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)	5,114.77
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)	2,067.82
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)	3,992.56
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)	2,024.75

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

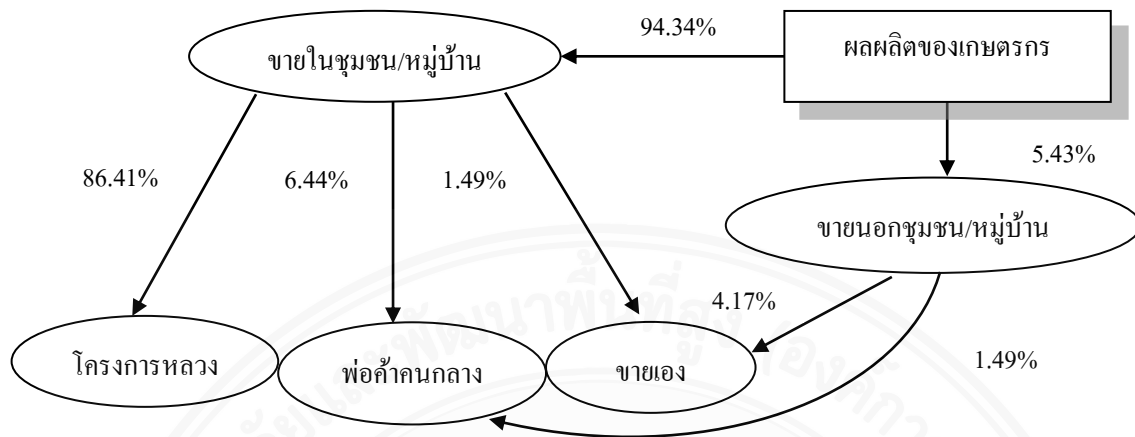
หมายเหตุ: 1) ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นคำนวณจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 12 ราย, 2) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ และค่าแรงการแปรรูปจากผลสดเป็นกะลา เท่ากับ 1,493.82 บาทต่อไร่, 3) ต้นทุนการผลิตข้างต้นเป็นต้นทุนเฉพาะปีที่เก็บเกี่ยวผลผลิต

4.16.1.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

หลวง

ผลผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 36.88 กิโลกรัม

สำหรับการจัดการผลผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้านถึงร้อยละ 94.34 ของผลผลิตกาแฟทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเป็นจำหน่ายให้กับโครงการหลวงร้อยละ 86.41 ของผลผลิตกาแฟทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง การจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางร้อยละ 6.44 ของผลผลิตกาแฟทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง และการจำหน่ายเองอีกร้อยละ 1.49 ของผลผลิตกาแฟทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง ส่วนการจำหน่ายผลผลิตนอกชุมชน/หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.66 ของผลผลิตกาแฟทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง ซึ่งเป็นการจำหน่ายเองและจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางคิดเป็นร้อยละ 4.17 และ 1.49 ของผลผลิตกาแฟทั้งหมดของเกษตรกร ตามลำดับ

ภาพที่ 4.16 การจัดการผลผลิตกาแฟแบบกะลาของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตนั้นพบว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายในชุมชนสูงกว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายนอกชุมชน โดยการจำหน่ายในชุมชน/หมู่บ้านจำหน่ายได้เฉลี่ยกิโลกรัม ละ 138.98 บาท ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า การจำหน่ายให้กับโครงการหลวงจะได้ ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 138.01 บาท การจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 150 บาท และการจำหน่ายเองได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 150 บาท นอกจากนี้ในส่วนของการจำหน่ายนอกชุมชน/ หมู่บ้านจำหน่ายได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 134.74 บาท โดยการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางได้เฉลี่ย กิโลกรัมละ 120 บาท และการจำหน่ายเองได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 140 บาท

ด้านปัญหาการตลาดกาแฟที่เกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีเกษตรกรที่มีปัญหาการตลาดเพียง 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 7.14 ของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูก กาแฟ โดยเกษตรกรตัวอย่างอย่างพบปัญหาด้านราคาต่ำมีการให้ระดับความรุนแรงของปัญหาโดย เฉลี่ยเท่ากับ 3 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ซึ่งการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาคือ การยอมรับในราคาที่ตนได้รับ

4.1.16.3 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกกาแฟ

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกกาแฟที่มีต่อการปรับตัว ของเกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการหลวง พบว่า ร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผล ว่าโครงการหลวงมีการเข้ามาส่งเสริมการปลูกกาแฟโดยการแนะนำให้ความรู้ วิธีการดูแลพืช ให้ ความเอาใจใส่เกษตรกรเป็นอย่างดี รวมทั้งมีการรับซื้อผลผลิตกาแฟของเกษตรกร

ในด้านทักษะการผลิตในการปลูกกาแฟพบว่า เกษตรกรตัวอย่างมีวิธีการที่ไม่แตกต่างกันนัก เช่นเดียวกันกับทักษะการตลาดส่วนใหญ่ร้อยละ 94.34 ของผลผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่าง จะทำการจำหน่ายผลผลิตในชุมชนหรือในหมู่บ้าน และผลผลิตที่เหลือก็จะกระจายไปยังช่องทางอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 4.1.16.2

ในส่วนของการคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวง เพราะโครงการหลวงมีการให้ความรู้คำแนะนำในการทำการเกษตรแก่เกษตรกร รวมทั้งการรับซื้อผลผลิตกาแฟของเกษตรกรในราคาที่คิดเป็นร้อยละ 64.29 ของเกษตรกรตัวอย่าง และอีกร้อยละ 35.71 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีฐานะความเป็นอยู่เท่าเดิม โดยเกษตรกรตัวอย่างให้เหตุผลว่า เกษตรกรมีวิถีชีวิตแบบพอมีพอกิน ถึงแม้รายได้อาจจะไม่ได้เพิ่มมากแต่มีความรู้เพิ่มมากขึ้นจากการแนะนำของโครงการหลวง

ด้านการปรับตัวของเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 64.29 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น การปลูกพืชที่หลากหลายมากขึ้นและมีความรู้การดูแลพืชที่มากขึ้นจากการแนะนำโดยโครงการหลวง เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการผลิตทั้งในส่วนของคุณภาพผลผลิตและการควบคุมการใช้สารเคมี ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 35.71 ของเกษตรกรตัวอย่าง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก

4.1.16.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกกาแฟต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน(AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียน ส่วนใหญ่ร้อยละ 78.57 ของเกษตรกรตัวอย่าง รู้จักอาเซียนและมีเกษตรกรตัวอย่างไม่รู้จักอาเซียนคิดเป็นร้อยละ 21.43 ของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดพบว่า มีเกษตรกรตัวอย่าง 7 ราย (จากเกษตรกรที่รู้จักอาเซียน 12 ราย) มีความเข้าใจถึงการจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ซึ่งเป็นการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ในด้านการค้าร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก โดยมีการเปิดการค้าเสรี รวมทั้งในเรื่องการเดินทางไปยังประเทศสมาชิกก็จะสะดวกมากยิ่งขึ้น ส่วนที่เหลืออีก 4 ราย รู้จักอาเซียนแต่ไม่ทราบถึงรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับอาเซียน ซึ่งในด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนร้อยละ 100 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียน ได้รับข้อมูลผ่านสื่อโทรทัศน์

การตระหนักถึงโอกาสและปัญหาของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะมีผลต่อเกษตรกร โดยเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน ตระหนักถึงโอกาสการขยายช่องทางการจำหน่ายผลผลิตการเกษตรไปยังต่างประเทศให้มากขึ้น และเกษตรกร

ตัวอย่างยังได้ตระหนักถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นคือ ปริมาณผลผลิตของต่างประเทศที่อาจเข้ามาให้ประเทศไทยมากขึ้นและปัญหาด้านคุณภาพผลผลิตที่เกษตรกรยังต้องเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อให้คุณภาพผลผลิตสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ อีกทั้งด้านของข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนในด้านของข้อได้เปรียบของเกษตรกรคือ ความเหมาะสมของพื้นที่ปลูก และข้อเสียเปรียบคือ ด้านคุณภาพและเทคโนโลยีการผลิตที่อาจยังไม่ได้มาตรฐานทำให้การผลิตยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยส่วนใหญ่เกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกกาแฟยังไม่ได้มีการปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก แต่ก็มีเกษตรกรตัวอย่างบางรายเริ่มมีการปรับตัวที่มากขึ้นคือ การพยายามลดต้นทุนการผลิตและพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งการเข้าร่วมประชุมหรือเข้ารับฟังการแนะนำด้านการพัฒนาการผลิต การแก้ไขปัญหา การปรับตัวจากโครงการหลวง และการหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ หนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ เป็นต้น

นอกจากนี้ในส่วน of ข้อเสนอแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่เสนอแนะอยากให้มีการช่วยเหลือในด้านการอบรมให้ความรู้และคำแนะนำ การไปศึกษาดูงานเพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และอยากให้มีการสร้างมาตรฐานการผลิตให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อให้ผลผลิตกาแฟของเกษตรกรมีคุณภาพในระดับเดียวกันด้วย

4.1.16.5 ข้อมูลการผลิตกาแฟแบบผลสด

จากการสำรวจข้อมูลการผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงจำนวน 12 ราย ผลการศึกษาดูงานเสนอประกอบด้วย ลักษณะของเกษตรกรตัวอย่าง ลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน ปริมาณผลผลิตและการจัดการผลผลิต ปัญหาการผลิต ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่าง รวมถึงข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งรายละเอียดในแต่ละส่วนสามารถแสดงได้ดังนี้

1) การผลิตกาแฟแบบผลสดของเกษตรกรตัวอย่าง

1.1) ลักษณะการผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่าง

การผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงจำนวน 12 ราย พบว่า มีพื้นที่ปลูกกาแฟเฉลี่ยครัวเรือนละ 14.14 ไร่ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พื้นที่ปลูกกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 50 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง มีขนาด

พื้นที่ปลูกกาแฟ 1 - 10 ไร่ต่อครัวเรือน รองลงมาคือ มีขนาดพื้นที่ปลูกกาแฟ 11 - 20 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 35.71 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง และมีเกษตรกรตัวอย่างที่มีขนาดพื้นที่ปลูกกาแฟ มากกว่า 20 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ปลูกกาแฟเพราะเป็นไม้ผลที่ได้รับการส่งเสริมจากโครงการหลวง

เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟที่หลากหลายตั้งแต่ 1 - 10 ปี นอกจากนี้เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ทำการปลูกกาแฟในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันไป โดยจะเริ่มปลูกกาแฟในระหว่างช่วงเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน และเริ่มเก็บเกี่ยวกาแฟในเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน ซึ่งจะสามารถเก็บผลผลิตกาแฟได้เมื่อต้นกาแฟอายุประมาณ 3 - 4 ปี

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงมีความหลากหลายในประเภทของปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วย ดินกล้าพันธุ์กาแฟ ปุ๋ย ยาป้องกันและกำจัดวัชพืช/ศัตรูพืชและแรงงาน เป็นต้น โดยรายละเอียดของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีดังนี้

ดินกล้าพันธุ์กาแฟ

สำหรับดินกล้าพันธุ์กาแฟที่เกษตรกรตัวอย่างใช้คือ พันธุ์อาราบิก้า ในส่วนของดินกล้าพันธุ์กาแฟนี้มาจากการสนับสนุนโดยโครงการหลวงซึ่งเกษตรกรตัวอย่างไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เกษตรกรจะได้รับกิ่งพันธุ์โดยเฉลี่ย 500 ต้น เพื่อให้เกษตรกรตัวอย่างนำไปขยายพันธุ์เอง

ปุ๋ย

การใช้ปุ๋ยของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 85.71 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีการใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกกาแฟเพียงอย่างเดียว และมีเพียงร้อยละ 7.14 ของเกษตรกรตัวอย่าง ที่มีการใช้ปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีในการปลูกกาแฟ รวมทั้งอีกร้อย 7.14 ของเกษตรกรตัวอย่าง ที่มีการผลิตโดยการใช้ปุ๋ยคอกเพียงอย่างเดียว

สำหรับปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรตัวอย่างใช้ในการปลูกกาแฟนั้นมีการใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 137.57 กิโลกรัม และมีบางรายใช้ปุ๋ยเคมีสูงถึงไร่ละ 215 กิโลกรัม ปุ๋ยเคมีสูตรที่เกษตรกรตัวอย่างนิยมใช้มากที่สุดในการปลูกกาแฟ ได้แก่ ปุ๋ยสูตร 46-0-0 คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด รองลงมาคือ สูตร 21-0-0 คิดเป็นร้อยละ 53.85 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีการใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 13-13-21 และสูตร 15-15-15 โดยแต่ละสูตรคิดเป็นร้อยละ 23.08 และ 15.38 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ปุ๋ยเคมี

ทั้งหมด ตามลำดับ ส่วนปริมาณปุ๋ยคอกที่ใช้ในการปลูกกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ยไร่ละ 60.66 กิโลกรัม

ยากำจัดศัตรูพืช/วัชพืช

การใช้ยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช/วัชพืชในการปลูกกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง มีเกษตรกรตัวอย่างที่มีการใช้สารเคมีในการผลิตพืชร้อยละ 57.14 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด ส่วนใหญ่ร้อยละ 50 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีการใช้สารเคมีเป็นการใช้ยากำจัดศัตรูพืชรวมกับการใช้ยากำจัดวัชพืช นอกจากนี้มีเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ยากำจัดศัตรูพืชเพียงอย่างเดียวคิดเป็นร้อยละ 25 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่มีการใช้สารเคมี และมีเกษตรกรตัวอย่างใช้ยากำจัดวัชพืชเพียงอย่างเดียวคิดเป็นร้อยละ 25 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง

แรงงาน

สำหรับการใช้แรงงานในการผลิตกาแฟนั้นพบว่า มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้าง โดยเป็นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้เฉลี่ยครัวเรือนละ 3.64 วันงานต่อไร่ และมีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 0.34 วันงานต่อไร่

1.3) ปัญหาการผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า จากเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 14 รายนั้น เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาการผลิต 6 ราย โดยปัญหาศัตรูพืชเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุดด้วยร้อยละ 66.67 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต ปัญหาโรคพืชหรือโรคราสนิมคิดเป็นร้อยละ 33.33 ของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหาในการผลิต อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรตัวอย่างเผชิญพบว่า ปัญหาทั้ง 2 ปัญหามีระดับความรุนแรงที่เท่ากันโดยมีคะแนนระดับความรุนแรงเฉลี่ยเท่ากับ 6.5 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ในส่วนของการแก้ไขปัญหาเกษตรกรส่วนใหญ่แก้ไขด้วยการพ่นยาและตัดในส่วนที่เป็นโรคทิ้งซึ่งสามารถบรรเทาปัญหาได้

2) ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตกาแฟแบบผลสดของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับต้นทุนการผลิตกาแฟผลสดของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 2,345.11 บาท ในจำนวนนี้แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินไร่ละ 1,727.87 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินไร่ละ 617.24 บาท และเมื่อพิจารณาต้นทุนในลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่พบว่า ต้นทุนผันแปรไร่ละ 2,334.99 บาท คิดเป็นร้อยละ 99.57 ของต้นทุนการผลิต และต้นทุนคงที่ไร่ละ 10.12 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.43 ของต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4.20)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของต้นทุนผันแปรของการผลิตพบว่า ค่าวัตถุดิบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดโดยมีคิดเป็นร้อยละ 1,265.66 บาท (ร้อยละ 53.97 ของต้นทุนการผลิต) รองลงมาคือ ค่าแรงงานร้อยละ 952.43 บาท (ร้อยละ 40.61) และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ร้อยละ 116.90 บาท (ร้อยละ 4.99) ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของต้นทุนค่าแรงงานพบว่า แรงงานเก็บเกี่ยวเป็นแรงงานที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 27.16 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แรงงานในการดูแลรักษาและแรงงานมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ ตามลำดับ

ส่วนต้นทุนค่าวัตถุดิบนั้นพบว่า ค่าปุ๋ยเคมีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของค่าวัตถุดิบในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 48.62 ของต้นทุนการผลิต ในส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการผลิตมาจากค่าอาหารมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 2.99 ของต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนคงที่ของการผลิตกาแฟคือ ต้นทุนค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตรซึ่งคิดจากเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตทางการเกษตรเท่านั้นคิดเป็นร้อยละ 0.43 ของต้นทุนการผลิต

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่พบว่า เกษตรกรผลิตปลูกกาแฟแบบผลสดมีผลตอบแทนจากการผลิตเฉลี่ย 4,281.95 บาทต่อไร่ (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 215.17 กิโลกรัมต่อไร่ และราคาเฉลี่ย 19.90 บาทต่อกิโลกรัม) ทำให้มีผลตอบแทนสุทธิต่อเนื้อดินทุนการผลิตทั้งหมดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 1,936.83 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ยังมีผลตอบแทนสุทธิเนื้อดินทุนผันแปรเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 1,946.95 บาทต่อไร่ และในส่วนของผลตอบแทนสุทธิเนื้อดินทุนเงินสดเป็นบวก (กำไร) เท่ากับ 2,554.07 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.20 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตกาแฟแบบผลสดโดยเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	1,727.87	607.12	2,334.99	99.57
1. ค่าวัตถุดิบ	1,265.66	0.00	1,265.66	53.97
ค่ากล้าพันธุ์	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าปุ๋ยเคมี	1,140.19	0.00	1,140.19	48.62
ค่าปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ	46.08	0.00	46.08	1.96
ค่ายากำจัดศัตรูพืช	19.56	0.00	19.56	0.83

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการผลิต			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ค่าเช่ากำจัดวัชพืช	59.83	0.00	59.83	2.55
ค่าวัสดุอื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00
2. ค่าแรงงาน	345.30	607.12	952.43	40.61
2.1 ค่าแรงงานในการปลูก	0.00	0.00	0.00	0.00
เตรียมดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
เพาะกล้า	0.00	0.00	0.00	0.00
หว่าน/ปลูก	0.00	0.00	0.00	0.00
2.2 ค่าแรงการดูแลรักษา	16.57	248.73	265.30	11.31
2.3 ค่าแรงเก็บเกี่ยว	328.73	308.29	637.02	27.16
2.4 มัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ	0.00	50.11	50.11	2.14
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ	116.90	0.00	116.90	4.99
ดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	0.87	0.00	0.87	0.04
ค่าอาหาร	70.11	0.00	70.11	2.99
ค่าน้ำมัน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	45.92	0.00	45.92	1.96
ต้นทุนคงที่	0.00	10.12	10.12	0.43
ค่าภาษีที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	0.00	10.12	10.12	0.43
ต้นทุนรวมการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	1,727.87	617.24	2,345.11	100.00
ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)	8.03	2.87	10.90	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่)			215.17	
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม)			19.90	
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)			4,281.95	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร (บาท/ไร่)			1,946.95	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด (บาท/ไร่)			2,554.07	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)			1,936.83	

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

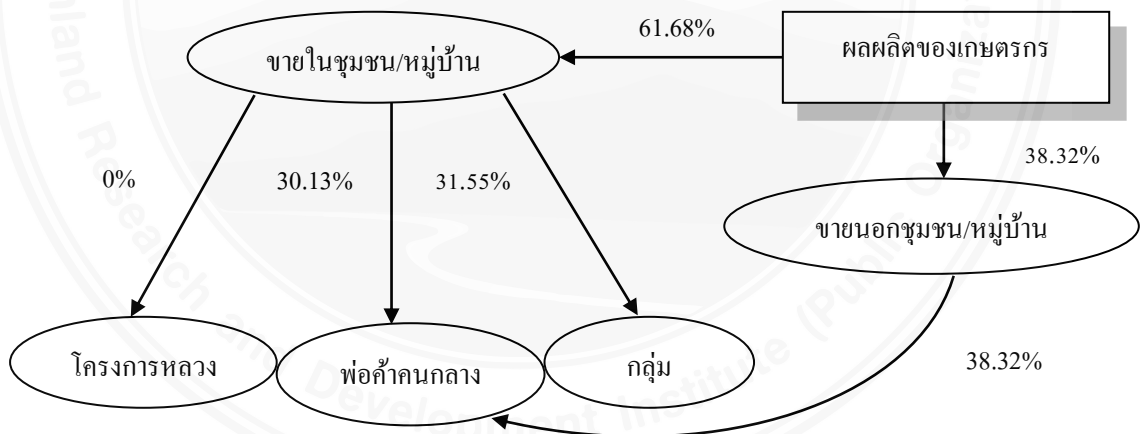
หมายเหตุ: 1) การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนข้างต้นมาจากเกษตรกรตัวอย่าง 13 ราย เนื่องจากมีเกษตรกร 1 ราย ที่ยังไม่ได้จำหน่ายผลผลิต, 2) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยวประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการมัด/ขนย้าย/คัดแยก/บรรจุ เท่ากับ 687.13 บาทต่อไร่, 3) ต้นทุนการผลิตข้างต้นเป็นต้นทุนเฉพาะปีที่เก็บเกี่ยวผลผลิต

4.1.16.6 ผลผลิตและการจัดการผลผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

หลวง

ผลผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง มีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 220 กิโลกรัม

สำหรับการจัดการผลผลิตกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตในชุมชน/หมู่บ้านถึงร้อยละ 61.68 ของผลผลิตกาแฟทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเป็นจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางร้อยละ 30.13 ของผลผลิตกาแฟทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง และจำหน่ายผ่านกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ร้อยละ 38.32 ของผลผลิตกาแฟทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง ส่วนการจำหน่ายผลผลิตนอกชุมชน/หมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 38.32 ของผลผลิตกาแฟทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง ซึ่งเป็นการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางคิดเป็นร้อยละ 38.32 ของผลผลิตกาแฟทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่าง

ภาพที่ 4.17 การจัดการผลผลิตกาแฟแบบผลสดของเกษตรกรตัวอย่างในมูลนิธิโครงการหลวง

สำหรับราคาผลผลิตนั้นพบว่า ราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายในชุมชนสูงกว่าราคาผลผลิตเฉลี่ยที่จำหน่ายนอกชุมชน โดยการจำหน่ายในชุมชน/หมู่บ้านจำหน่ายได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 20.05 บาท ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า การจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางจะได้ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 18 บาท และการจำหน่ายผ่านกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 22 บาท และ

ในส่วนของการจำหน่ายนอกชุมชน/หมู่บ้านจำหน่ายได้เฉลี่ย กิโลกรัมละ 18.31 บาท โดยการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลาง

ด้านปัญหาการตลาดกาแฟที่เกษตรกรตัวอย่างของมูลนิธิโครงการหลวงพบว่า มีเกษตรกรที่มีปัญหาการตลาดร้อยละ 21.43 ของเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกกาแฟ โดยเกษตรกรตัวอย่างอย่างพบปัญหาด้านราคาต่ำมีการให้ระดับความรุนแรงของปัญหาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 7.33 จากคะแนนเต็มสิบคะแนน ซึ่งการแก้ไขปัญหของเกษตรกรตัวอย่างที่มีปัญหา คือ การยอมรับในราคาที่ตนได้รับ

4.1.16.7 ข้อคิดเห็นที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างที่ผลิตกาแฟแบบผลสด

จากการสำรวจข้อคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างที่มีต่อการปรับตัวของเกษตรกรมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความพึงพอใจของเกษตรกรในการผลิตกับโครงการหลวงพบว่า ร้อยละ 85.71 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีความพอใจในการผลิตกับโครงการหลวง โดยให้เหตุผลว่าโครงการหลวงมีการเข้ามาส่งเสริมการปลูกกาแฟโดยการแนะนำให้ความรู้และให้ต้นกล้ากาแฟแก่เกษตรกร

ในด้านทักษะการผลิตในการปลูกกาแฟพบว่า เกษตรกรตัวอย่างมีวิธีการที่ไม่แตกต่างกันนัก เช่นเดียวกันกับทักษะการตลาดส่วนใหญ่ร้อยละ 61.68 ของเกษตรกรตัวอย่าง จะทำการจำหน่ายผลผลิตในชุมชนหรือในหมู่บ้านและผลผลิตที่เหลือก็จะกระจายไปยังช่องทางอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 4.1.16.6

ในส่วนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมกับโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าก่อนเข้าร่วมกับโครงการหลวง เพราะโครงการหลวงมีการให้ความรู้คำแนะนำในการทำการเกษตรแก่เกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 71.42 ของเกษตรกรตัวอย่าง และอีกร้อยละ 28.58 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีฐานะความเป็นอยู่เท่าเดิม โดยเกษตรกรตัวอย่างให้เหตุผลว่า ตัวเกษตรกรไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงด้านการผลิตที่ต่างจากเดิมมากนัก

อีกทั้งในด้านของการปรับตัวของเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 64.29 ของเกษตรกรตัวอย่าง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก และอีกร้อยละ 35.71 ของเกษตรกรตัวอย่าง มีการปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้นจากการได้รับความรู้ในการเพาะปลูก และการดูแลพืชจากโครงการหลวง ซึ่งนำมาปรับปรุงด้านการผลิตทำให้เกษตรกรตัวอย่างมีผลผลิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม

4.1.16.8 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรตัวอย่างต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พบว่า ในส่วนของความรู้และเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียน ส่วน

ใหญ่ร้อยละ 64.29 ของเกษตรกรตัวอย่าง ไม่รู้จักอาเซียน และมีเพียง 35.71 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียน โดยเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดพบว่า มีเกษตรกรตัวอย่าง 2 ราย (เกษตรกรที่รู้จักอาเซียน 5 ราย) มีความเข้าใจถึงการจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ซึ่งเป็นการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ในด้านการค้าร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก ส่วนที่เหลืออีก 3 ราย รู้จักอาเซียนแต่ไม่ทราบถึงรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับอาเซียน ซึ่งในด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับอาเซียนร้อยละ 60 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียน ได้รับข้อมูลจากการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน และอีกร้อยละ 40 ของเกษตรกรตัวอย่างที่รู้จักอาเซียน ได้รับข้อมูลผ่านสื่อโทรทัศน์และจากการอบรม

ในส่วนของการตระหนักถึงโอกาสและปัญหาของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะมีผลต่อเกษตรกร โดยเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน ตระหนักถึงโอกาสการขยายช่องทางการจำหน่ายผลผลิตการเกษตรไปยังต่างประเทศให้มากขึ้น และเกษตรกรตัวอย่างยังได้ตระหนักถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นคือ ผลผลิตของต่างประเทศที่อาจเข้ามาให้ประเทศไทยมากขึ้น อีกทั้งด้านของข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเกษตรกรตัวอย่างที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นข้อเสียเปรียบคือ ด้านราคาผลผลิตที่ค่อนข้างต่ำกว่าราคาผลผลิตของต่างประเทศ

ด้านแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างผู้ปลูกกาแฟยังไม่ได้มีการปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงจากเดิม เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

นอกจากนี้ในส่วน of ข้อเสนอนแนะต่อมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรที่จะต้องเผชิญกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่เสนอแนะอยากให้มีการช่วยเหลือในด้านการอบรมให้ความรู้และคำแนะนำเพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อไป

4.2 การตลาด

เมื่อปีพ.ศ. 2524 พืชผักและผลไม้เขตหนาวถูกแนะนำให้เกษตรกรกรชาวเขาในพื้นที่โครงการหลวง ทดลองปลูกเพื่อทดแทนการปลูกฝิ่น เมื่อการผลิตเริ่มให้ผลผลิต ผลผลิตส่วนที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือน โครงการหลวงจึงนำผลผลิตดังกล่าวออกจำหน่ายในตลาดจังหวัดเชียงใหม่ ส่งรายได้กลับคืนให้แก่ครัวเรือนชาวเขาผู้ปลูก เมื่อผู้บริโภคคุ้นเคยกับผลผลิตของโครงการหลวงมากขึ้น จึงมีการนำผลผลิตผักและผลไม้เขตหนาวเหล่านั้นไปจำหน่ายยังตลาดกรุงเทพฯ ต่อมาผลผลิตของโครงการหลวงจึงถูกเพิ่มความหลากหลายและปริมาณมากขึ้น โครงการหลวงจึงนำเทคโนโลยีการจัดการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวมาใช้อย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่บนดอยจนถึงการวางจำหน่าย โดยมูลนิธิโครงการหลวงทำหน้าที่การตลาดให้แก่เกษตรกรชาวเขาที่อยู่ในพื้นที่ของโครงการหลวง (มูลนิธิโครงการหลวง, 2555) วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานการตลาดประกอบด้วย 1) เพื่อให้เกษตรกรมีช่องทางจำหน่ายผลผลิตโดยเฉพาะผลผลิตชนิดใหม่ที่เป็นผลจากงานวิจัย 2) เพื่อให้เกษตรกรมีการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและมีการพัฒนามาตรฐานคุณภาพผลผลิตที่ดี และ 3) เพื่อให้สินค้าซึ่งเป็นผลผลิตจากพืชเขตหนาวและผลิตภัณฑ์ของเกษตรกรชาวเขาเป็นที่รู้จักของผู้บริโภค

หลักการตลาดที่โครงการหลวงถือปฏิบัติคือ โครงการหลวงทำหน้าที่รับซื้อสินค้าจากเกษตรกรตามราคาและภาวะตลาดจากนั้นจึงนำไปจำหน่ายโดยไม่หวังผลกำไร โดยส่วนต่างที่ได้นำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่าง ๆ โครงการหลวงมีนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชหลาย ๆ ชนิด เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลือกปลูกตามความเหมาะสมกับความถนัดและสภาพภูมิสังคมของเกษตรกร ปัจจุบันผลผลิตของโครงการหลวงประกอบด้วย ผลผลิตสด สินค้าแปรรูป สินค้าหัตถกรรม และสินค้าอื่นๆ มากกว่า 1,700 รายการ ถูกวางจำหน่ายในจังหวัดเชียงใหม่ กรุงเทพฯ และจังหวัดต่าง ๆ ทุกภาคของประเทศไทยภายใต้ตรา “โครงการหลวงและดอยคำ” (มูลนิธิโครงการหลวง, 2555)

4.2.1 การทำการตลาดของโครงการหลวง

จากการที่โครงการหลวงมุ่งทำการตลาดโดยไม่มุ่งหวังกำไร การจัดการตลาดของโครงการหลวงใช้หลักการจัดหาอุปทานผลผลิตให้สอดคล้องกับอุปสงค์หรือความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้นการตลาดจึงเริ่มตั้งแต่ก่อนการผลิตของเกษตรกรคือ การวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการ จากนั้นจึงนำแผนดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกร

4.2.1.1 การวางแผนการผลิตและการตลาด

ผลผลิตของเกษตรกรในโครงการหลวงบางส่วนถูกใช้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน ส่วนที่เหลือถูกจำหน่ายทั้งในตลาดท้องถิ่น และอีกส่วนหนึ่งถูกจำหน่ายผ่านตลาดของโครงการหลวง

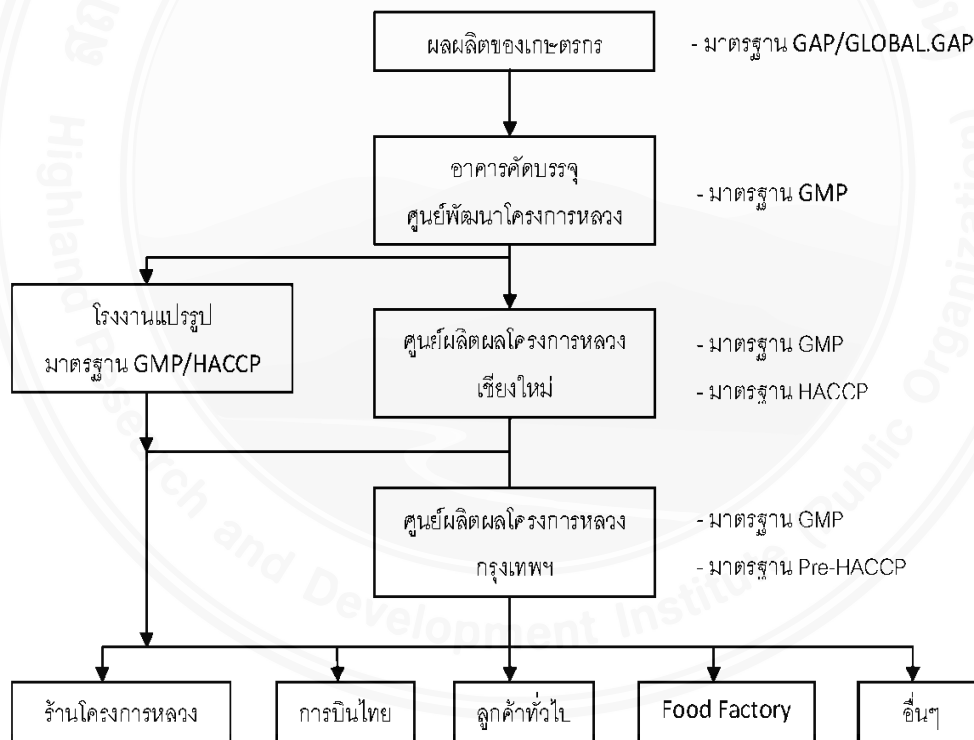
แต่เนื่องจากการผลิตและการตลาดของโครงการหลวงมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก โดยผลผลิตของโครงการหลวงมาจากเกษตรกรรายย่อยบนที่สูงในจังหวัดต่าง ๆ มากกว่า 25,000 ครัวเรือน ระบบงานของโครงการหลวงจึงต้องมีการวางแผนการผลิตและการตลาดที่สอดคล้องกันและมีการตัดสินใจร่วมกันอย่างเป็นระบบทั้งฝ่ายตลาด เจ้าหน้าที่พัฒนาและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมตามศูนย์ต่าง ๆ และเกษตรกร ผลผลิตของโครงการหลวงประกอบด้วย ผัก ไม้ผล ไม้ดอก ไม้ประดับ สมุนไพร ชา กาแฟ อาราบิก้า เห็ด พืชไร่นาชนิดต่าง ๆ และผลิตภัณฑ์แปรรูป รวมถึงสินค้าหัตถกรรมที่เกิดจากฝีมือของแม่บ้านชาวเขาชนเผ่าต่าง ๆ ในโครงการหลวง (มูลนิธิโครงการหลวง, 2555)

4.2.1.2 การจัดการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว

ในแต่ละปีก่อนการผลิตจะมีการประชุมเพื่อวางแผนการผลิต โดยแผนที่กำหนดอยู่บนพื้นฐานของความต้องการของผู้บริโภค จากนั้นแผนจะถูกส่งต่อไปยังเกษตรกรผู้ผลิต ภายใต้การดูแลของเจ้าหน้าที่พัฒนาและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวง กิจกรรมการตลาดของโครงการหลวงเริ่มตั้งแต่การเก็บเกี่ยวเมื่ออายุเหมาะสม วิธีการเก็บ ภาชนะที่เก็บเกี่ยว การทำความสะอาด การคัดแต่งทำให้ผลผลิตสวยงามประหยัดเนื้อที่ขนส่ง การรวบรวมผลผลิต การรักษาอุณหภูมิก่อนการขนส่งและเก็บรักษา (storing) การขนย้ายผลผลิตมาทำการคัดบรรจุ การคัดเกรด คัดคุณภาพ (ขนาด น้ำหนัก พันธุ์ รูปร่าง สี สภาพตำหนิ) กำจัดสิ่งเจือปน การเสริมคุณภาพ (pushing) และการบรรจุต้องมีความสะอาดและเหมาะสม การขนส่งผลผลิตไปเพื่อจำหน่าย ซึ่งรวมถึงเรื่องยานพาหนะและค่าขนส่ง และการจำหน่ายในที่สุด (เครือข่ายกาญจนาภิเษก, 2539)

ระบบการจัดการมาตรฐานคุณภาพอาหารปลอดภัยเป็นระบบที่โครงการหลวงนำมาใช้ตั้งแต่ผลผลิตออกจากเกษตรกรผู้ผลิตจนถึงผู้บริโภคในตลาดกล่าวคือ เมื่อผลผลิตถูกขนส่งจากการเกษตรกรแล้ว กระบวนการภายในโรงคัดบรรจุจะเริ่มจากกระบวนการเริ่มจากซักรับผลผลิตที่เกษตรกรในโครงการนำมาจำหน่าย เจ้าหน้าที่จะทำการสุ่มตรวจวิเคราะห์หาสารตกค้างจากปริมาณพืชผักร้อยละ 10 ถ้าเกินกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ ผลผลิตจะถูกส่งคืนแก่เกษตรกร หลังการสุ่มตรวจวิเคราะห์สารแล้ว ต่อไปเป็นขั้นตอนการคัดแต่งและล้างทำความสะอาดเบื้องต้น โดยน้ำที่ใช้ทำความสะอาดนั้นมีการผสมคลอรีนในอัตราส่วนตามมาตรฐาน สำหรับผักที่ไม่ต้องบรรจุหีบห่อเจ้าหน้าที่จะทำการคัดเกรดผลผลิต โดยมีเกรด 1 เกรด 2 และเกรด U และนำผลผลิตที่คัดแล้วบรรจุลงในลังทันที แต่ถ้าผักชนิดใดที่ต้องทำการบรรจุหีบห่อ จะต้องบรรจุ ปิดผนึก และติดฉลากให้เรียบร้อย ก่อนบรรจุลงลังหรือกล่อง จากนั้นเจ้าหน้าที่จึงทำการชั่งน้ำหนักและพิมพ์รหัสกำกับผลผลิตใส่ลงไป ในลัง ขั้นตอนสุดท้ายคือ การนำผลผลิตที่ได้ ไปจัดเก็บในห้องเย็นที่มีอุณหภูมิอยู่ที่ 4 - 7 องศาเซลเซียส เพื่อให้ผักคงความสดกรอบน่ารับประทานอยู่เสมอ และรอการจัดส่งต่อไป (ภาพที่ 4.18) (มูลนิธิโครงการหลวง, 2555)

ผลผลิตของโครงการหลวงโดยเฉพาะผัก ผลไม้ ไม้ดอก สมุนไพร บางส่วนที่เกิดความเสียหายได้ง่ายและมีระยะเวลาการวางตลาดไม่นานนัก โครงการหลวงจึงได้ดำเนินงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการจัดการก่อนและหลังเก็บเกี่ยวควบคู่ไปกับการนำไปปฏิบัติทุกขั้นตอนของห่วงโซ่การผลิตและการจำหน่าย นอกจากนี้ยังมีการนำมาตรฐานอาหารปลอดภัย (food safety) ทั้งมาตรฐานของประเทศไทยและมาตรฐานระดับสากล ได้แก่ GAP, GLOBAL GAP และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนมาตรฐานเฉพาะของลูกค้าต่าง ๆ มาใช้ในการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ รวมถึงระบบการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวภายใต้ระบบห่วงโซ่ความเย็น (cool chain) ในการคัดและบรรจุผลผลิต เก็บรักษาและขนส่งผลผลิตไปยังลูกค้าต่าง ๆ เพื่อให้ผลผลิต มีความสด สะอาด และปลอดภัย ผลผลิตของโครงการหลวงจึง “ดี อร่อย” ซึ่งเป็นสโลแกนของโครงการหลวง (มูลนิธิโครงการหลวง, 2555)

ที่มา: มูลนิธิโครงการหลวง, 2555

ภาพที่ 4.18 ระบบการจัดการมาตรฐานคุณภาพอาหารปลอดภัยของโครงการหลวง

4.2.1.3 การจัดจำหน่าย

สำหรับหน้าที่การตลาดของโครงการหลวงนอกจากจะทำหน้าที่การจัดซื้อ การรวบรวม และการจำหน่ายผลผลิตแล้วยังทำหน้าที่การตลาดด้านอื่นอีกกล่าวคือ ฝ่ายตลาดยังทำหน้าที่วางแผนจำหน่ายผลผลิตให้แก่ผู้ซื้อกลุ่มต่าง ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ คือ การจำหน่ายผลผลิตแก่ผู้ค้าปลีก ผู้ค้าส่ง ซูเปอร์มาร์เก็ต โรงแรม ผู้แปรรูป โครงการหลวงยังมีแหล่งเผยแพร่ผลงานและจำหน่ายผลิตภัณฑ์หลายแห่งทั้งที่จังหวัดเชียงใหม่และกรุงเทพฯ ซึ่งผู้บริโภคสามารถหาซื้อผลิตภัณฑ์ของโครงการหลวงได้โดยตรง นอกจากนี้ โครงการหลวงยังอำนวยความสะดวกแก่เกษตรกร เจ้าหน้าที่ และผู้บริโภคทั่วไป ในด้านต่าง ๆ (เครือข่ายกาญจนาภิเษก, 2539) ดังนี้ 1) การจัดมาตรฐานและการจัดเกรด (standardization) เพื่อควบคุมคุณภาพและลดการสูญเสีย และ 2) การบริการด้านข่าวสารการตลาด (market intelligence) การวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยการผลิตและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

หลักเกณฑ์ในการกำหนดราคาของโครงการหลวงเป็นการพิจารณาปัจจัยต่อไปนี้ (เครือข่ายกาญจนาภิเษก, 2539)

- 1) สินค้าสดเป็นสินค้าตามฤดูกาล การกำหนดราคาจึงพิจารณาว่าอยู่ช่วงต้นฤดู กลางฤดู หรือปลายฤดู ในเทศกาลต่าง ๆ หรือในช่วงส่งเสริมการขาย (promotion)
- 2) วิธีจำหน่ายเป็นแบบไหน การขายปลีก ขายส่ง ขายตรงหรือขายโรงงาน เป็นต้น
- 3) สถานที่ เช่น เป็นตลาดท้องถิ่น ตลาดกลาง ตลาดปลายทาง อยู่ใกล้หรือไกลจากแหล่งผลิต
- 4) ต้นทุนของเกษตรกร ได้แก่ ค่าเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย วัสดุ อุปกรณ์ในการปลูก ค่าแรงงาน เป็นต้น

มูลนิธิโครงการหลวงจำหน่ายสินค้า “ตราโครงการหลวงและตราดอยคำ” โดยในปี พ.ศ. 2556 มีผลิตภัณฑ์ทั้งหมด 7 ประเภทดังนี้ 1) ผัก (98 ชนิด) 2) ผลไม้ (15 ชนิด) 3) ไม้ดอก (41 ชนิด) 4) สมุนไพร (22 ชนิด) 5) ปศุสัตว์ (23 ชนิด) 6) ผลิตภัณฑ์แปรรูป (136 ชนิด) และ 7) ไม้กระถาง (54 ชนิด) เมื่อพิจารณารูปแบบการค้าให้แก่ลูกค้าหลายรูปแบบ ได้แก่ ซูเปอร์มาร์เก็ต ผู้ส่งออก ผู้แทนจำหน่าย คหกรบินไทย ร้านอาหาร โรงแรม ผู้ค้าปลีก ร้านโครงการหลวงและโรงงานแปรรูป เป็นต้น (ภาพที่ 4.19) นอกจากนี้มูลนิธิโครงการหลวงยังมีร้านค้าโครงการหลวงเพื่อรองรับผลผลิตโดยตรง โดยในปีพ.ศ. 2555 มีร้านค้าโครงการหลวงทั้งหมด 10 ร้าน (มูลนิธิโครงการหลวง, 2555) ดังนี้

- 1) ร้านโครงการหลวง สาขาสุเทพ
- 2) ร้านโครงการหลวง สาขาเชียงใหม่ 89 พลาซ่า

- 3) ร้านโครงการหลวง สาขาเซ็นทรัลเฟสติวัล
- 4) ร้านโครงการหลวงหัตถกรรม สาขาเซ็นทรัลเวิลด์
- 5) ร้านโครงการหลวง สาขาท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ อาคารผู้โดยสารขาออก

ภายในประเทศ

- 6) ร้านโครงการหลวง สาขาฟิวเจอร์พาร์ค รังสิต
- 7) ร้านโครงการหลวง สาขาดีโอดส์สยามพลาซ่า
- 8) ร้านโครงการหลวง สาขาบองมาร์เช่
- 9) ร้านโครงการหลวง สาขาอ.ต.ก ตลาด อ.ต.ก.
- 10) ร้านโครงการหลวง สาขาหัวหิน

เมื่อพิจารณาระดับของมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ส่งจำหน่ายให้แก่ลูกค้ากลุ่มต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่ามีความหลากหลายตามความต้องการของกลุ่มลูกค้า เช่น คิวการบินไทยต้องการผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานระดับสากล เช่น global G.A.P เป็นต้น (ภาพที่ 4.19)

ที่มา: สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง, 2553

ภาพที่ 4.19 ระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของกลุ่มลูกค้าของมูลนิธิโครงการหลวง

4.2.1.4 การแปรรูปผลผลิต

มูลนิธิโครงการหลวง ได้ดำเนินงานค้นคว้าและวิจัยการแปรรูปผลผลิตการเกษตรของเกษตรกร เพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มและอำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภค โดยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์บรรจุกระป๋อง อบแห้ง แช่แข็ง และอาหารสำเร็จรูปที่นำไปรับประทานได้ทันที เช่น สลัดถาด โดยมีโรงงานแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่ตรงบริเวณศูนย์ผลิตผลโครงการหลวง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในปี.ศ. 2555 มีผลิตภัณฑ์แปรรูปจำหน่ายมากกว่า 55 ชนิด เช่น ผัก ผลไม้กระป๋อง เครื่องดื่มสมุนไพร เบเกอรี่ ข้าวเกรียบทอด น้ำพริกเผา เป็นต้น (มูลนิธิโครงการหลวง, 2555)

4.2.2 ศูนย์ผลิตผลโครงการหลวง

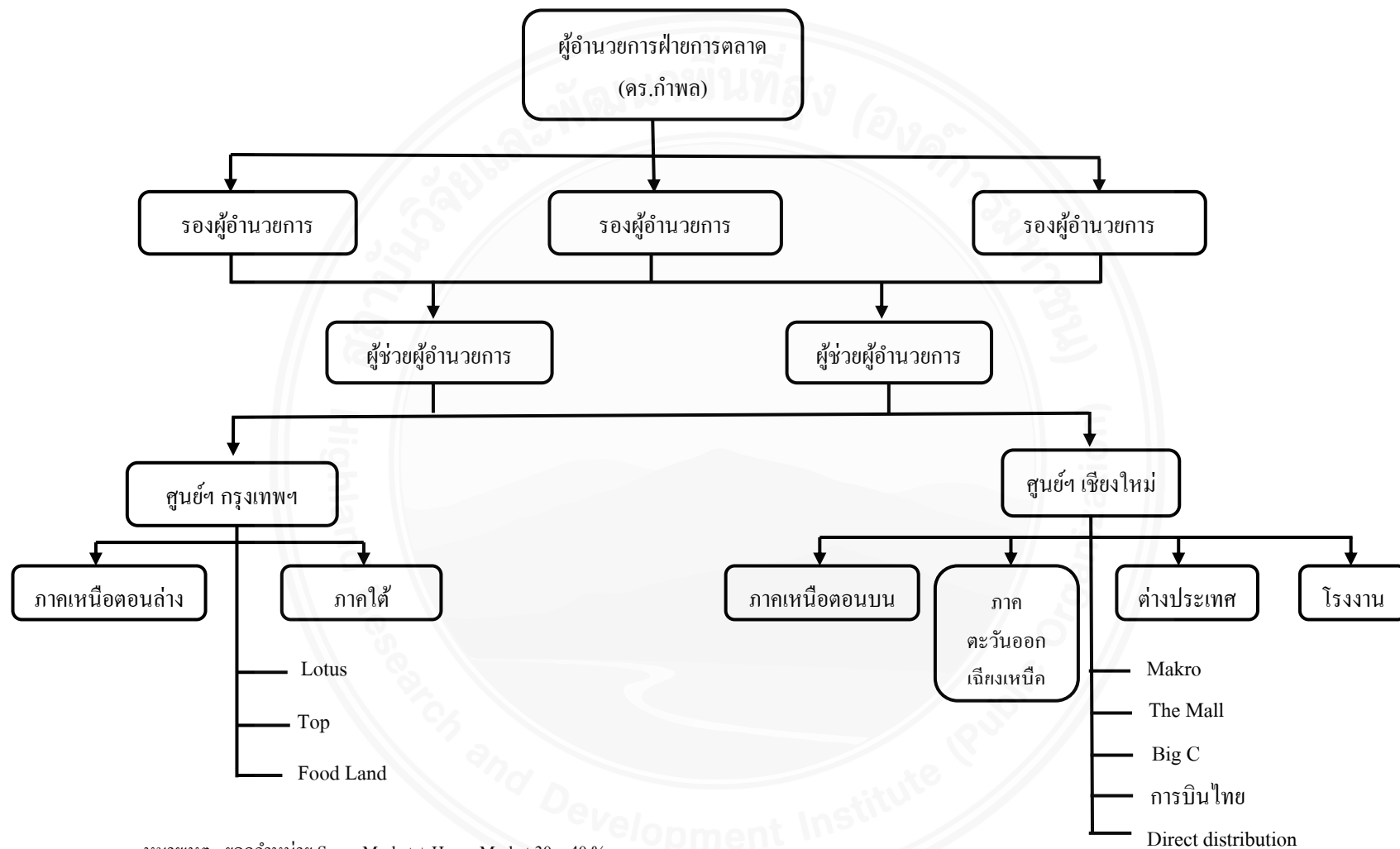
ฝ่ายตลาดทำหน้าที่วางแผนการผลิตให้แก่ฝ่ายผลิตส่วนกลางจากนั้นจึงกระจายยอดการผลิตให้แก่แต่ละศูนย์ ฯ โดยดูจากศักยภาพการผลิตของแต่ละศูนย์ ฯ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ดูแลและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทุกชนิดของโครงการหลวง โดยอยู่ภายใต้การดูแลของศูนย์ผลิตผลโครงการหลวง 2 แห่ง คือ ศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงเชียงใหม่และศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงกรุงเทพ ฯ และเน้นการจำหน่ายผลผลิตในประเทศเป็นหลัก มีการจำหน่ายผลผลิตไปยังต่างประเทศเพียงร้อยละ 5 - 10 ของยอดการจำหน่ายผลผลิตของโครงการหลวงในแต่ละปี

เมื่อพิจารณาโครงสร้างฝ่ายตลาดพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายใน จากเดิมฝ่ายตลาดรับผิดชอบทั้งการรับซื้อผลผลิตและดูแลร้านโครงการหลวง ขณะนี้มีการแยกฝ่ายรับซื้อผลผลิตและร้านโครงการหลวงออกจากฝ่ายตลาด โดยฝ่ายรับซื้อผลผลิตยังทำหน้าที่รับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรและส่งผลผลิตให้แก่ฝ่ายตลาดหรือศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงที่มี 2 แห่งดังกล่าวข้างต้น โดยศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงนี้ทำหน้าที่จำหน่ายผลผลิตให้แก่ลูกค้ากลุ่มต่าง ๆ เช่น ซูเปอร์มาร์เก็ต ผู้ส่งออก ผู้แทนจำหน่าย คริวการบินไทย ร้านอาหาร โรงแรม ผู้ค้าปลีก ร้านโครงการหลวงและโรงงานแปรรูป เป็นต้น ส่วนร้านโครงการหลวงที่เป็นหนึ่งในลูกค้าของฝ่ายตลาดจะสั่งซื้อผลผลิตจากฝ่ายตลาดไปจำหน่าย โดยมีผู้จัดการทำหน้าที่ดูแลร้าน ส่วนฝ่ายตลาดเองมีการเพิ่มคณะกรรมการฝ่ายตลาด ทำหน้าที่บริหารจัดการโดยเฉพาะ

ศูนย์ผลิตผลโครงการหลวง 2 แห่ง (ศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงเชียงใหม่และศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงกรุงเทพ ฯ) ทำหน้าที่รับอุปสงค์และความต้องการของผู้ซื้อกลุ่มต่าง ๆ โดยตรงพร้อมทั้งทำหน้าที่จัดการผลผลิตก่อนถึงจุดหมายปลายทาง โดยแบ่งความรับผิดชอบดังนี้คือ ศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงเชียงใหม่รับผิดชอบการจำหน่ายผลผลิตให้แก่ลูกค้ากลุ่มต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลูกค้าต่างประเทศ ลูกค้าโรงงานและลูกค้าซูเปอร์มาร์เก็ต (Makro, The Mall, Big C การบินไทย และ direct distribution) ส่วนศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงกรุงเทพ ฯ รับผิดชอบการจำหน่ายผลผลิตให้แก่

ลูกค้ากลุ่มต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนล่าง ภาคใต้ และลูกค้าซูเปอร์มาร์เก็ต (Lotus, Top และ Food Land) (ภาพที่ 4.20)

หมายเหตุ : ยอดจำหน่าย Super Market + Hyper Market 30 – 40 %

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

ภาพที่ 4.20 โครงสร้างฝ่ายการตลาด

4.2.3 ศักยภาพการแข่งขันด้านการตลาดของผลผลิตโครงการหลวง

จากการที่ผลผลิตของโครงการหลวงถูกส่งจำหน่ายให้แก่ลูกค้าหลายกลุ่ม โดยการดูแลของผู้จัดการฝ่ายขายของศูนย์ผลิตผลโครงการหลวง ผู้จัดการฝ่ายขายของศูนย์ผลิตผลจึงสามารถสะท้อนศักยภาพการตลาดของผลผลิตโครงการหลวงได้เนื่องจาก เป็นผู้รับทราบการตอบรับของลูกค้ากลุ่ม ต่าง ๆ ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของโครงการหลวง ผลการศึกษาศักยภาพการตลาดของผลผลิตโครงการหลวงครั้งนี้ได้จากการสัมภาษณ์ผู้จัดการฝ่ายขายของศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงทั้ง 2 ศูนย์ ส่วนการนำเสนอผลการศึกษานี้เน้นการวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันของผลผลิตทั้งหมด 16 ชนิด โดยแยกออกตามประเภทผลผลิต 4 ประเภท คือ ผัก ไม้ผล ไม้ดอกและกาแฟ

4.2.3.1 ผัก

ลักษณะการค้าผักของโครงการหลวงกับกลุ่มลูกค้าหลักซึ่งได้แก่ กลุ่มลูกค้าองค์กรและซูเปอร์มาร์เกต ส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะการทำสัญญา (contract) เช่น การทำสัญญากับการบินไทย ที่มีพืชที่อยู่ในระบบทำสัญญาทั้งสิ้น 20 - 30 รายการ โดยต้องส่งผลผลิต 10 ต้นต่อสัปดาห์ หรือต้องส่งผลผลิตให้การบินไทยร้อยละ 80 ของผลผลิตทั้งหมด แต่มักเกิดปัญหาว่าสามารถเก็บผลผลิตตอบสนองต่อสัญญาจริงได้ไม่ถึงร้อยละ 50 ของปริมาณผลผลิตที่ทำสัญญาไว้ แม้ว่าจะพยายามผลิตทั้งในและนอกฤดู แต่มักได้รับผลกระทบจากปัญหาความแปรปรวนของสภาพอากาศจนไม่สามารถสนองตอบต่อสัญญาได้

นอกจากนี้ จากการที่ประเทศไทยเริ่มเปิดการค้าเสรีส่งผลให้มีผักหลายชนิดจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากประเทศจีน เข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย แม้ว่าผักบางชนิดถูกส่งจำหน่ายที่ตลาดค้าส่ง เช่น ที่ตลาดไท ที่เป็นกลุ่มลูกค้าคนละกลุ่มกับกลุ่มลูกค้าของโครงการหลวง ส่งผลให้แม้โครงการหลวงมีผลิตภัณฑ์ผักในปี พ.ศ. 2556 ทั้งสิ้น 98 ชนิด แต่พบว่าผักบางชนิดที่มีศักยภาพในการแข่งขัน บางชนิดยังคงอยู่ได้ในตลาดแต่อาจมีปัญหาอยู่บ้าง และบางชนิดมีปัญหาจนกระทั่งไม่สามารถแข่งขันได้อีก

ผักชนิดที่ยังคงมีศักยภาพในการแข่งขัน พิจารณาจากความสามารถในการส่งผลผลิตจำหน่ายไปยังลูกค้าหลายกลุ่มและยังคงสร้างรายได้ให้แก่โครงการหลวงอย่างต่อเนื่อง ผักในกลุ่มนี้ประกอบด้วย ผักกาดหอมห่อ เนื่องจากเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของโครงการหลวง ที่มีความต้องการอย่างต่อเนื่องดังเช่น ศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงเชียงใหม่ให้ข้อมูลว่า สามารถสร้างรายได้ปีละ 30 - 40 ล้านบาท และมีความต้องการสัปดาห์ละ 10 ต้น โดยลูกค้าหลักคือ บริษัทก๊วไป้ (Kew Pie) ฝ่ายตลาดจะคัดหัวใหญ่ส่งจำหน่ายให้บริษัทก๊วไป้ ส่วนผลผลิตที่เหลือให้การบินไทย

ส่วนผักที่ยังคงจำหน่ายได้ในตลาดแม้จะมีปัญหาเรื่องปริมาณผลผลิตอยู่บ้าง ได้แก่ มะเขือเทศที่สามารถผลิตได้ประมาณร้อยละ 60 - 70 ของความต้องการในตลาด ผลผลิตอาจ

ขาดตลาดบ้างในบางช่วงเนื่องจากสภาพอากาศ ที่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิต อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาเรื่องสภาพอากาศ หัวหน้าฝ่ายตลาดให้ความเห็นว่า การปลูกในโรงเรือนสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

สำหรับผักที่ได้รับผลกระทบจากการนำเข้าผักจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากประเทศจีน เป็นผลผลิตที่โครงการหลวงไม่สามารถส่งผลผลิตจำหน่ายได้ เหลือเพียงใช้บริโภคในโครงการหลวงและส่งตามร้านโครงการหลวงเท่านั้นประกอบด้วย ถั่วหวาน แคร้รอต และกะหล่ำปลี เนื่องจาก ต้นทุนการผลิตของผักเหล่านี้ของโครงการหลวงสูงจนทำให้ราคาจำหน่ายของโครงการหลวงไม่สามารถแข่งขันได้ในตลาดจากการที่ปริมาณผลผลิตที่ไม่คงที่เนื่องจากเกษตรกรร้อยละ 80 ที่ปลูกผักนอกโรงเรือน ส่งผลให้ไม่สามารถควบคุมปริมาณผลผลิตได้ รวมถึงการที่ชาวจีนมาตั้งบริษัทในตลาดไทเพื่อส่งผลผลิตจำหน่ายในประเทศไทยและส่งผลผลิตออกไปยังต่างประเทศ ส่วนพริกหวาน แม้มีคำสั่งซื้อสม่ำเสมอจากกลุ่มลูกค้าองค์กร เช่น การบินไทย แต่จากการที่เกษตรกรสามารถปลูกได้บางฤดู หากเป็นนอกฤดูจะไม่ได้ผลผลิตตามเป้าหมายที่วางไว้ ส่งผลให้ความน่าเชื่อถือเรื่องปริมาณผลผลิตลดลง ในขณะที่ Makro แม้มีความต้องการผลิตภัณฑ์จากโครงการหลวงแต่ไม่สั่งซื้อผลผลิตของโครงการหลวงเนื่องจาก Makro ใช้ผลผลิตมาก จึงต้องสั่งซื้อจากประเทศจีนและออสเตรเลียเข้ามาโดยตรง ไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง เนื่องจากสามารถเชื่อถือเรื่องความสม่ำเสมอของปริมาณผลผลิตได้มากกว่าของโครงการหลวง โดยพืชที่ส่งเข้ามาจำหน่ายคือ แคร้รอต

1) ศักยภาพการแข่งขันด้านการตลาดของผลผลิตผักของโครงการหลวง

การแข่งขันด้านการตลาดกับต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีน เป็นประเด็นคำถามที่ถูกกล่าวถึงเมื่อประเทศไทยต้องเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน(AEC) ในปี พ.ศ. 2558 โครงการหลวงโดยหัวหน้าฝ่ายตลาดของศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงเชียงใหม่ได้ให้ทัศนะในประเด็นดังกล่าวว่า ปัจจุบันความเป็นตราโครงการหลวงทำให้ผลผลิตยังสามารถจำหน่ายได้ในตลาด อย่างไรก็ตาม การรักษาศักยภาพในการแข่งขันเมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) นั้น ต้นทุนการผลิตเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาอย่างมากกล่าวคือ ตราใบไม้ที่ยังไม่สามารถลดต้นทุนการผลิตของโครงการหลวงที่ยังคงสูงในขณะนี้ได้ โครงการหลวงจะไม่สามารถแข่งขันกับผลผลิตของต่างประเทศได้ แม้ว่าการผลิตในฤดูต้นทุนการผลิตอาจไม่สูงมากแต่การผลิตช่วงนอกฤดูมีต้นทุนและค่าดูแลที่สูงขึ้น ในขณะที่ราคาขายปลีกของผักที่วางจำหน่ายที่ร้านโครงการหลวงมีราคาไม่สูงนัก หากเทียบกับผักของผู้ผลิตรายอื่นจากทั้งในและต่างประเทศที่วางจำหน่ายในซูเปอร์มาร์เกต อย่างไรก็ตาม ผลผลิตผักของโครงการหลวงที่วางจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าหรือซูเปอร์มาร์เกตมักมีราคาสูงกว่าที่วางจำหน่ายที่ร้านโครงการหลวง

เนื่องจากห้างสรรพสินค้าต้องบวกความเสี่ยง คิดค่า Rebate และค่ากระจายสินค้า บางครั้งอาจสูงกว่าร้อยละ 50 ของราคาจำหน่าย ณ ร้านโครงการหลวง การกำหนดราคาของโครงการหลวงมักถูกใช้เป็นราคาอ้างอิงให้เจ้าของผลผลิตรายอื่น นอกจากนี้ราคาผลผลิตของโครงการหลวงมักสูงกว่าราคาผลผลิตทั่วไปร้อยละ 20 – 30 เนื่องจากความเชื่อถือในคุณภาพของผลผลิตโครงการหลวงของผู้บริโภค อาจกล่าวได้ว่าจุดแข็งของการผลิตผักของโครงการหลวงดังนี้

1.1) ความหลากหลายในชนิดผักที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค

1.2) การมีระบบสอบทวนและตรวจสอบคุณภาพสินค้า ที่สร้างความเชื่อมั่นให้ผู้บริโภค สำหรับผักของโครงการหลวงที่ส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศนั้นแม้โครงการหลวงทำการผลิตโดยใช้มาตรฐานการผลิตสากล Global Gap แต่ปัญหาเรื่องปริมาณและคุณภาพของผลผลิตที่ไม่นิ่งส่งผลต่อความต้องการของลูกค้า เช่น ประเทศไทยได้หวั่น ที่ประเทศที่มีการตรวจสอบคุณภาพที่เข้มงวดมาก แม้การใช้มาตรฐาน Global Gap ทำให้มีการใช้ยาฆ่าแมลงในปริมาณน้อยลง แต่ก็ส่งผลให้มีโรคและแมลงมากขึ้น นอกจากนี้โครงการหลวงสามารถผลิตผลผลิตได้ดีเฉพาะช่วงฤดูการผลิตเท่านั้น ซึ่งส่งผลต่อปริมาณและคุณภาพของผลผลิต ในปัจจุบันจึงไม่สามารถส่งผลผลิตไปจำหน่ายยังประเทศไทยได้หวั่น ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์และประเทศฮ่องกง มีการตรวจสอบคุณภาพผลผลิตก่อนการนำเข้าไม่เข้มงวดมากนัก จึงมีการส่งออกผักกาดหอมห่อและกะหล่ำปลีไปยังสองประเทศนี้

1.3) การพยายามดึงดูดค่าให้เป็นหุ้นส่วน ดังเช่นการจำหน่ายผักให้กับบริษัทก๊วปี้ (Kewpie) จากประเทศญี่ปุ่น ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ป้อนผลผลิต (supplier) ทำผลิตภัณฑ์พร้อมใช้ (ready to use) โดยส่งผลผลิตให้ Mac Donald, Pizza Hut และ Sizzler เนื่องจาก ค่าเช่าพื้นที่ในห้างสรรพสินค้าสูงมากส่งผลให้ไม่มีพื้นที่สำหรับการหันสับซอยผลผลิตในร้าน โดยในปีพ.ศ. 2556 มียอดจำหน่ายผลผลิตเป็นมูลค่า 30 – 40 ล้านบาท และคาดว่าถ้าฝ่ายผลิตเพาะปลูกได้ตามแผนแล้วในปีต่อไปอาจมียอดจำหน่ายเพิ่มเป็น 100 ล้านบาท พืชหลักที่เน้นของบริษัทก๊วปี้ ได้แก่ ผักกาดหอมห่อ คอสสลัด สวิตเบชีว กะหล่ำปลี มะเขือเทศ และแตงกวา

ตารางที่ 4.21 ศักยภาพการแข่งขันด้านการตลาดของผลผลิตผักของโครงการหลวงกับผลผลิตผักของผู้ผลิตผักรายอื่นในประเทศไทยและต่างประเทศ

ชนิดผัก	ศักยภาพในการแข่งขัน	สาเหตุ
1.ผักกาดหอมห่อ	✓	ยังสามารถแข่งขันได้เนื่องจาก มีความต้องการของลูกค้าองค์กร และโครงการหลวงยังมีความสามารถในการผลิตป้อนตลาด
2.มะเขือเทศ	✓	สามารถผลิตได้ประมาณร้อยละ 60 – 70 ของความต้องการในตลาด ผลผลิตอาจขาดตลาดบ้างในบางช่วง
3.กะหล่ำปลี	✗	เป็นผักที่สามารถผลิตได้ทั่วไป จึงส่งผลให้ไม่สามารถแข่งขันกับผลผลิตจากประเทศจีนเรื่องราคาผลผลิต
4.ปลีอกโคลี่	✗	ไม่สามารถแข่งขันกับผลผลิตจากประเทศจีนได้ ในเรื่องราคาและคุณภาพผลผลิต
5.พริกหวาน	?	แม้มีความต้องการจากลูกค้าองค์กร แต่ปัญหาคือ ความไม่สม่ำเสมอของผลผลิตโดยเฉพาะช่วงนอกฤดูการผลิต

ที่มา: จากการวิเคราะห์ของคณะวิจัย, 2556

หมายเหตุ: ✓ หมายถึง มีศักยภาพในการแข่งขัน, ✗ หมายถึง ไม่มีศักยภาพในการแข่งขัน, ? หมายถึง ไม่สามารถตัดสินได้ว่ามีศักยภาพในการแข่งขัน

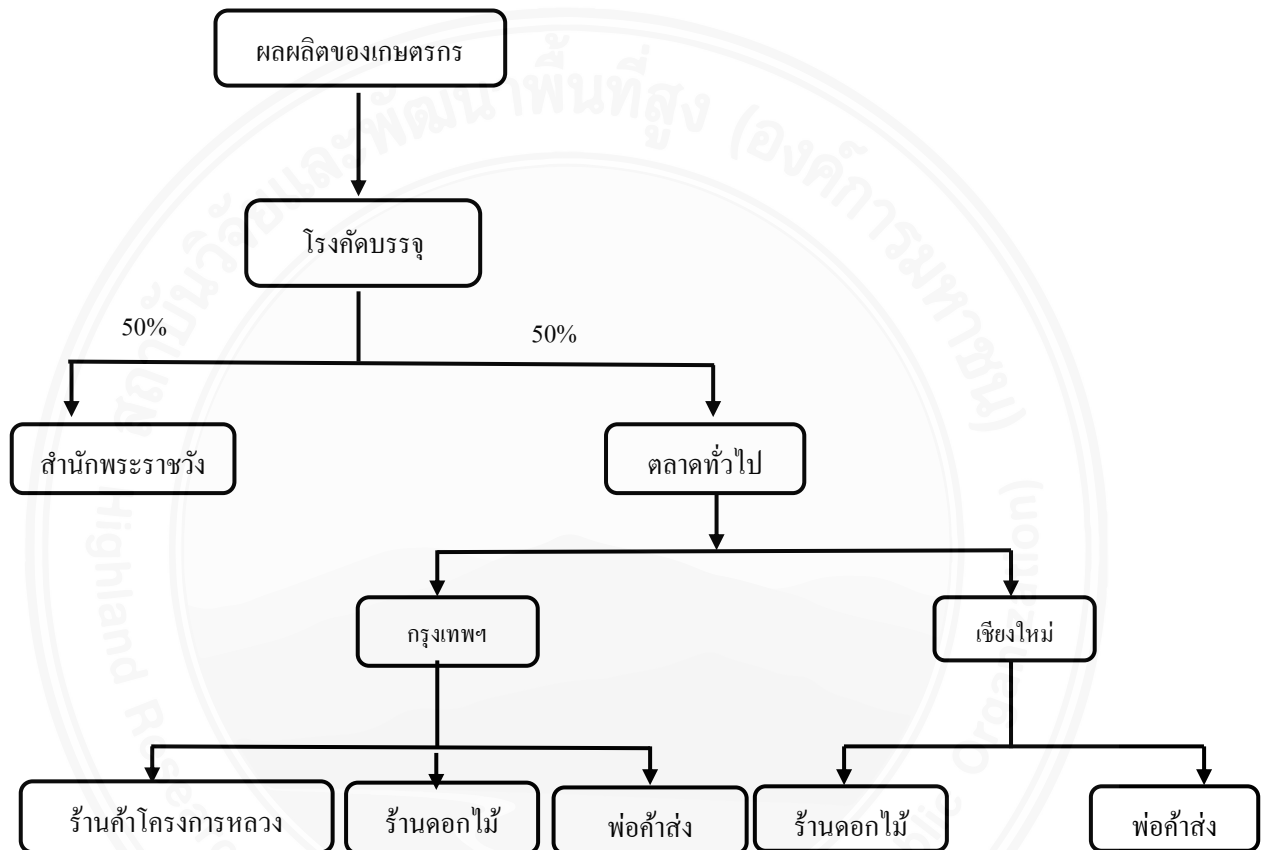
สิ่งที่เป็นประเด็นสำคัญและส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันด้านการตลาดของการผลิตผักของโครงการหลวงคือ

- 1) คุณภาพผลผลิต เป็นสิ่งที่ถือเป็นจุดเด่นของผลผลิตของโครงการหลวง โดยเฉพาะเรื่องมาตรฐานความปลอดภัย
- 2) ความสม่ำเสมอของผลผลิต เป็นประเด็นคำถามที่เกิดขึ้นตลอดเวลาเกี่ยวกับการสั่งซื้อผลผลิตจากโครงการหลวง
- 3) ต้นทุนของผลผลิต โดยเฉพาะต้นทุนการผลิตนอกฤดูเป็นสิ่งที่ควรต้องตระหนักอย่างมากหากต้องการรักษาความสามารถในการแข่งขันของโครงการหลวง

4.2.3.2 ไม้ดอก

รูปแบบการค้าไม้ดอกของโครงการหลวงเน้นการจำหน่ายในประเทศได้แก่ลูกค้าหลักคือ สำนักพระราชวัง ด้วยสัดส่วนประมาณร้อยละ 50 ของยอดจำหน่ายผลผลิตไม้ดอกของโครงการหลวงในแต่ละปี ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 50 ถูกกระจายให้แก่ลูกค้าตามสัดส่วนแผนการตลาดที่ศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงทั้งสองแห่งได้กำหนดไว้ โดยไม้ดอกที่ผลิตได้จากแต่ละศูนย์ผลิตถูกส่งมายังโรงคัดบรรจุก่อนเพื่อกระจายสินค้าให้แก่ ร้านโครงการหลวง พ่อค้าส่ง และ

ร้านดอกไม้ (ภาพที่ 4.21) โดยไม้ดอกที่เกษตรกรที่สูงสามารถผลิตได้ดีในแง่ปริมาณผลผลิต ประกอบด้วย ดอกเบญจมาศและดอกกุหลาบ จากการที่ไม้ดอกที่โครงการหลวงสามารถผลิตได้ดี นั้นเป็นชนิดเดียวกับที่ผู้ผลิตรายอื่นในตลาดสามารถผลิตได้เช่นกัน เช่น บริษัทดาชา¹ จึงอาจกล่าวได้ว่าโครงการหลวงต้องเผชิญกับคู่แข่งการตลาดที่มีศักยภาพการผลิตสูง

ที่มา: สรุปจากการสัมภาษณ์หัวหน้าศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงเชียงใหม่, 2556

ภาพที่ 4.21 ช่องทางการตลาดไม้ดอกของโครงการหลวง

¹ เป็นบริษัทที่ส่งออกและนำเข้าไม้ดอก และส่งเสริมการปลูกไม้ดอกแก่เกษตรกรในจังหวัดต่าง ๆ ตามความถนัดของเกษตรกรที่สามารถผลิตดอกเบญจมาศได้คุณภาพดีและส่งจำหน่ายยังตลาดขายส่งและร้านดอกไม้ในกรุงเทพฯ

แม้โครงการหลวงสามารถผลิตไม้ดอกได้ดีทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ในช่วงฤดูหนาว อย่างไรก็ตาม ช่วงเวลาที่เกษตรกรโครงการหลวงสามารถผลิตได้ดีก็เป็นเวลาเดียวกับที่ผู้ผลิตรายอื่นในประเทศโดยเฉพาะในภาคเหนือสามารถปลูกได้ดีเช่นกัน จากทัศนะของหัวหน้าฝ่ายการตลาดศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงเชียงใหม่สะท้อนว่า เมื่อเปรียบเทียบผลผลิตไม้ดอกของโครงการหลวงกับไม้ดอกจากแหล่งปลูกแหล่งอื่นในประเทศแล้วพบว่า แม้ไม้ดอกของโครงการหลวงทนกว่าไม้ดอกจากแหล่งปลูกในประเทศแหล่งอื่น แต่ควรปรับปรุงเรื่องคุณภาพให้ดีขึ้นกว่าเดิมเพื่อรักษาศักยภาพการแข่งขันของโครงการหลวง อย่างไรก็ตาม ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อต้องแข่งขันกับผลผลิตไม้ดอกจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากประเทศจีนกล่าวคือ ประเทศจีนสามารถผลิตไม้ดอกชนิดเดียวกับที่โครงการหลวงผลิตได้แต่ประเทศจีนสามารถทำได้ดีกว่าทั้งด้านปริมาณและคุณภาพผลผลิต เนื่องจากสภาพอากาศที่เหมาะสม โดยไม้ดอกที่โครงการหลวงเผชิญการแข่งขันจากประเทศจีน ได้แก่ คาร์เนชั่น กุหลาบ ลิลลี่ และเบญจมาศ กล่าวคือ คุณภาพไม้ดอกจากประเทศจีนโดยเปรียบเทียบแล้วดีกว่าไม้ดอกโครงการหลวงทั้งเรื่องความสดและความทนของไม้ดอก ในไม้ดอกทุกชนิด นอกจากนี้ยังมีราคายังต่ำกว่าไม้ดอกโครงการหลวงเมื่อเปรียบเทียบในระดับคุณภาพเดียวกัน

หากพิจารณาด้านคุณภาพแล้วพบว่า ปัญหาคุณภาพผลผลิตเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพการแข่งขันด้านการตลาดของโครงการหลวงอย่างชัดเจน โดยเฉพาะไม้ดอกของประเทศจีนที่พบว่า มีอายุการใช้งานทนกว่าไม้ดอกของโครงการหลวง เช่น ดอกเยอบีร่าที่ผลผลิตของประเทศจีนมีคอแข็งและมีสายพันธุ์มากกว่าดอกเยอบีร่าของโครงการหลวง (ภาพที่ 4.22 – 4.23)

ภาพที่ 4.22 ดอกเยอบีร่าที่โรงคัดบรรจุกรุงเทพ ฯ

ภาพที่ 4.23 ดอกเยอบีร่าจากจีนที่วางจำหน่ายที่ร้านขายดอกไม้

ส่วนดอกกุหลาบพบว่า ฤดูหนาวเป็นช่วงที่เกษตรกรโครงการหลวงสามารถผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพคือ มีดอกที่มีขนาดใหญ่ที่สามารถแข่งขันกับผลผลิตจากประเทศจีนได้ แต่หากเป็นฤดูอื่นที่เป็นนอกฤดูการผลิต เกษตรกรไม่สามารถผลิตดอกที่มีคุณภาพและปริมาณตามที่ตลาดต้องการได้ การรักษาสภาพการแข่งขันด้านการตลาด ประเด็นความสม่ำเสมอในเรื่องปริมาณและคุณภาพผลผลิตเป็นสิ่งสำคัญ (ภาพที่ 4.24 – 4.27)

ภาพที่ 4.24 ดอกกุหลาบที่วางจำหน่ายที่ร้าน
โครงการหลวง (1)

ภาพที่ 4.25 ดอกกุหลาบที่วางจำหน่ายที่ร้าน
โครงการหลวง (2)

ภาพที่ 4.26 ดอกกุหลาบจากจีนที่วางจำหน่ายที่
ตลาดอ.ต.ก (1)

ภาพที่ 4.27 ดอกกุหลาบจากจีนที่วางจำหน่ายที่
ตลาดอ.ต.ก (2)

สำหรับการผลิตชิมบิเดียมของโครงการหลวงนั้นได้สายพันธุ์จากประเทศจีน โดยเป็นการเลือกต้นที่กำลังจะให้ผลผลิต จากนั้นจึงนำมาดูแลที่ศูนย์ของโครงการหลวง ผลผลิตที่ได้เป็นที่น่าพอใจในปีแรกหลังจากนั้นไม่สามารถขยายพันธุ์ได้อีกส่งผลให้ผลผลิตลดลง อย่างไรก็ตาม ฝ่ายผลิตพยายามปลูกชิมบิเดียมนอกฤดู ซึ่งหัวหน้าศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงให้ทัศนะว่าควรเน้นปลูกในฤดูกาลผลิตก่อน เนื่องจากขณะนี้ยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร หากผลิตนอกฤดูต้นทุนการผลิตของเกษตรกรจะสูงมากจนไม่สามารถแข่งขันกับประเทศจีน ซึ่งสามารถผลิตชิมบิเดียมได้คุณภาพดีจึงอาจกล่าวได้ว่า โครงการหลวงไม่สามารถผลิตชิมบิเดียมแข่งกับประเทศจีนได้

ส่วนดอกคาร์เนชั่นของโครงการหลวงมีก้านสั้นและเล็ก คออ่อน อายุการใช้งานมีอายุใช้งานสั้น ในขณะที่ดอกจากประเทศจีนมีก้านแข็งและอายุใช้งานนานกว่า

ดอกคาร์ลิลี่ แม้ว่าตลาดยังมีความต้องการของตลาดมาก แต่โครงการหลวงไม่สามารถผลิตได้สนองความต้องการของตลาดได้ ในระยะแรกเกษตรกรสามารถปลูกได้ผลผลิตดี สีสดและสวย แต่ช่วงหลังไม่สามารถผลิตให้มีคุณภาพเหมือนเดิมได้คือ สีไม่สวย อย่างไรก็ตาม หัวหน้าฝ่ายตลาดให้ข้อสังเกตว่า การที่เกษตรกรปลูกดอกคาร์ลิลี่นานขึ้น เกษตรกรควรมีความชำนาญและมีการพัฒนาการเพาะปลูกเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีขึ้น แต่ในความเป็นจริงกลับมีคุณภาพลดลง ไม้ดอกที่ส่งไปจำหน่ายส่วนใหญ่ถูกปฏิเสธจากตลาดส่งผลให้เกษตรกรก็ไม่อยากปลูกพืชชนิดนี้อีก

ไม้ดอกที่มีคุณภาพใกล้เคียงกับไม้ดอกจากประเทศจีนมีเพียงชนิดเดียวคือ ดอกเบญจมาศ อย่างไรก็ตาม ดอกเบญจมาศจากต่างประเทศที่ถูกนำมาจำหน่ายจำนวนมากในประเทศไทยมาจากประเทศมาเลเซีย เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพจากการสำรวจตลาดไม้ดอกของคณะวิจัยไม่ว่าจะเป็นตลาดขายส่งไม้ดอกเช่น ตลาดปากคลองตลาดหรือระดับการใช้ดอกไม้ที่ร้านจัดไม้ดอกในกรุงเทพต่างก็สะท้อนภาพที่สอดคล้องกันกล่าวคือ คุณภาพของดอกเบญจมาศจากประเทศมาเลเซียดีกว่าเมื่อเทียบกับดอกเบญจมาศที่จำหน่ายที่ร้านโครงการหลวงทั้งขนาดหน้าดอกและขนาดก้าน ซึ่งส่งผลต่ออายุการใช้งานที่ดอกเบญจมาศจากประเทศมาเลเซียมีอายุการใช้งานยาวกว่าดอกเบญจมาศของโครงการหลวง (ภาพที่ 4.28 – 4.29)

ภาพที่ 4.28 ดอกเบญจมาศจากประเทศมาเลเซีย
ในตลาดอ.ต.ก

ภาพที่ 4.29 ดอกเบญจมาศจากประเทศจีนที่ร้าน
นำเข้าดอกไม้ที่ตลาดปากคลองตลาด

ศักยภาพการแข่งขันด้านการตลาดของการผลิตไม้ดอกของโครงการหลวง
การรักษาศักยภาพการแข่งขันด้านการตลาดของการผลิตไม้ดอกของโครงการ
หลวงเมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่ประเทศต่าง ๆ ได้ประโยชน์จากระบบ
ภาษี นอกจากนี้หากมีการเปิดถนน R3A แล้วจะส่งผลให้ประเทศคู่แข่งของประเทศไทยโดยเฉพาะ
ประเทศจีนสามารถขนส่งผลผลิตทางบกได้ในเวลาไม่ถึง 24 ชั่วโมง สามารถส่งผลผลิตมาวาง
จำหน่ายในประเทศไทยได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งประเทศจีนได้เข้าไปเช่าพื้นที่เพื่อทำ
การเกษตรในประเทศเพื่อนบ้านเช่น ประเทศสปป.ลาว เพื่อส่งผลผลิตเข้ามาจำหน่ายยังประเทศ
ใกล้เคียงยังส่งผลให้ผลผลิตสามารถเข้ามาได้รวดเร็วกว่าเดิม ไม้ดอกจึงเป็นพืชที่หัวหน้าฝ่ายตลาด
ศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงเชียงใหม่เห็นว่า หากเปิด AEC แล้วเป็นพืชที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด
จากคู่แข่งทั้งในประเทศ เช่น บริษัทดาชดา และคู่แข่งต่างประเทศ เช่น ประเทศจีนและมาเลเซีย
ประเด็นคุณภาพของไม้ดอกเป็นสิ่งที่ควรได้รับการพิจารณาเป็นประเด็นแรก เพื่อรักษาศักยภาพการ
แข่งขันด้านการตลาดของโครงการหลวง หัวหน้าฝ่ายตลาดศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงเชียงใหม่
แสดงทัศนะเรื่องสาเหตุการผลิตไม้ดอกไม่ได้คุณภาพของโครงการหลวง เนื่องจากการบริหารจัดการ
ไม่ดีหรือการให้ความรู้แก่เกษตรกรยังไม่ดีพอ หากต้องการแข่งขันกับคู่แข่งแล้วสิ่งที่
โครงการหลวงต้องพิจารณาในเรื่องไม้ดอก ประกอบด้วย

1) คุณภาพผลผลิต หัวหน้าฝ่ายตลาดศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงเชียงใหม่ เห็นว่า การปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกของเกษตรกรเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เนื่องจากเกษตรกรยังใช้วิธีการเพาะปลูกแบบเดิมจากการที่เกษตรกรปลูกแต่พืชชนิดเดิม ส่งผลให้มีการใช้สารเคมีและปลูกซ้ำในพื้นที่เดิม ทำให้เกิดการสะสมโรค ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของไม้ดอกที่ไม่ตรงตามความต้องการของตลาด นอกจากนี้จากการที่เกษตรกรบางส่วนจำหน่ายผลผลิตให้ทั้งโครงการหลวงและพ่อค้านอกโครงการหลวง ตลาดภายนอกไม่ต้องการไม้ดอกที่มีการคัดเกรดส่งผลให้เกษตรกรบางส่วนไม่ให้ความสำคัญกับการคัดเกรดทำให้การควบคุมการเพาะปลูกของเกษตรกรเป็นไปได้ยาก

2) ต้นทุนการผลิต การที่ต้นทุนการผลิตไม้ดอกของโครงการหลวงสูง เนื่องจากการปลูกในโรงเรือน ใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงที่มีคุณภาพ ส่งผลให้มีราคาจำหน่ายในตลาดสูง จนไม่สามารถแข่งขันเรื่องราคา การลดต้นทุนการผลิตจึงยังเป็นแนวทางที่ควรปฏิบัติ

3) ความสม่ำเสมอของผลผลิต เป็นประเด็นคำถามที่เกิดขึ้นตลอดเวลาเกี่ยวกับการสั่งซื้อผลผลิตจากโครงการหลวง โดยเฉพาะจากร้านจัดดอกไม้ที่มีความต้องการใช้ดอกไม้ที่มีคุณภาพของโครงการหลวงแต่ไม่สั่งซื้อ เนื่องจากความไม่สม่ำเสมอของการส่งผลผลิตของโครงการหลวง

4) การปรับเปลี่ยนชนิดไม้ดอกให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ หากต้องการแข่งขันกับคู่แข่งแล้วโครงการหลวงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนชนิดไม้ดอกเป็นดอกไม้เมืองร้อนหรือหลีกเลี่ยงเรื่องการใช้สายพันธุ์ไม้ดอกของต่างประเทศ แม้ว่าโครงการหลวงมีนักวิจัยพันธุ์ไม้ดอกแต่ใช้เวลานานกว่าจะได้ผลเป็นที่ต้องการและสามารถส่งเสริมให้แก่เกษตรกรได้ ดังนั้นการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกไม้ดอกเมืองร้อนจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณา เพื่อเป็นการใช้ความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์

5) การปรับเปลี่ยนวิธีการจำหน่ายจากการจำหน่ายไม้ตัดดอกเปลี่ยนเป็นการจำหน่ายไม้กระถางไม้ประดับเพื่อทำให้เกิดความแตกต่างรูปแบบผลิตภัณฑ์

นอกจากนี้ หัวหน้าฝ่ายตลาดศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงเชียงใหม่ยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า โครงการหลวงไม่จำเป็นต้องปลูกไม้ดอกหลายชนิด (ปัจจุบันมี 50 - 60 ชนิด) ควรปลูกเพียง 10 ชนิด แต่ให้มีคุณภาพดีและนิ่งทั้งในเรื่องคุณภาพและปริมาณก่อน ในเรื่องความแตกต่างของไม้ดอกจากโครงการหลวงและไม้ดอกจากต่างประเทศหากดูจากสายตาสามารถบอกได้ เนื่องจากสายพันธุ์ไม้ดอกของโครงการหลวงไม่เหมือนกับสายพันธุ์ไม้ดอกที่ขายทั่วไปซึ่งเป็นจุดแข็งของการผลิตไม้ดอกของโครงการหลวงที่สะท้อนจากทัศนะของโรงเรียนจัดดอกไม้ที่ต้องการใช้ดอกไม้ที่มีความแปลกใหม่ที่สามารถหาได้จากโครงการหลวงแต่ปัญหาคือ ไม่มีความสม่ำเสมอ

ตารางที่ 4.22 ศักยภาพการแข่งขันด้านการตลาดของผลผลิตไม้ดอกของโครงการหลวงกับผลผลิตไม้ดอกของผู้ผลิตรายอื่นในประเทศไทยกับต่างประเทศ

ชนิดไม้ดอก	ศักยภาพในการแข่งขัน	สาเหตุ
1.เชอบีร่า	✗	ไม่สามารถแข่งขันกับผลผลิตจากประเทศจีนได้ ในเรื่องราคาและคุณภาพของผลผลิต หากต้องการแข่งขันแล้วต้องคุณภาพของดอกดีขึ้น (ความหลากหลายของสี ความแข็งแรงของก้านดอก)
2.กุหลาบ	?	โครงการหลวงยังสามารถแข่งขันได้เฉพาะฤดูผลิตเนื่องจาก มีความต้องการของลูกค้าองค์กรและโครงการหลวงสามารถผลิตป้อนตลาด อย่างไรก็ตาม คุณภาพไม้ดอกและอายุการใช้งานของดอกยังเป็นตามคำถามสำหรับการแข่งขันกับไม้ดอกจากประเทศจีนตลอดปี
3.กล้วยไม้ (ซิมบิเดียม)	✗	แม้จะยังเป็นที่ต้องการของตลาดอย่างมาก หากต้องการแข่งขันแล้วการลดต้นทุนการผลิตเป็นประเด็นที่สำคัญและจำเป็นต้องทำ
4.คาร์เนชั่น	✗	ไม่สามารถแข่งขันกับผลผลิตจากประเทศจีนได้ ในเรื่องราคาและคุณภาพของผลผลิต
5.เบญจมาศ	?	ลักษณะดอกที่โครงการหลวงผลิตในปัจจุบันไม่สามารถแข่งขันเรื่องคุณภาพของดอก หากต้องการแข่งขันแล้วต้องปรับวิธีการปลูกเพื่อให้ได้ดอกที่มีคุณภาพดีขึ้น (ก้านดอกใหญ่ หน้าดอกใหญ่)

ที่มา: จากการวิเคราะห์ของคณะวิจัย, 2556

หมายเหตุ: ✓ หมายถึง มีศักยภาพในการแข่งขัน, ✗ หมายถึง ไม่มีศักยภาพในการแข่งขัน, ? หมายถึง ไม่สามารถตัดสินได้ว่ามีศักยภาพในการแข่งขัน

4.2.3.3 ไม้ผล

ไม้ผลที่เกษตรกรโครงการหลวงสามารถผลิตได้ดีมีหลายชนิดและยังคงมีศักยภาพทางการตลาด โดยเฉพาะตลาดในประเทศประกอบด้วย พืช (ห่อ) สตรอเบอรี่ อาโวคาโด เสาวรสหวาน และแครอทเบอร์รี่ เนื่องจากผลผลิตเกือบทั้งหมดถูกจำหน่ายในประเทศ อย่างไรก็ตาม แม้มีการนำไม้ผลจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยเป็นจำนวนมากเช่น แอปเปิ้ล ส้ม และองุ่น แต่เนื่องจากเป็นผลผลิตคนละชนิดกับที่เกษตรกรโครงการหลวงผลิตและมีความเหลื่อมกันของเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิตของประเทศไทยกับประเทศคู่แข่ง ลักษณะการผลิตของไม้ผลของโครงการหลวงที่มียังคงมีศักยภาพการแข่งขันในตลาดได้แก่

1) พืช (ห่อ) มีช่วงเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่ตรงกับประเทศอื่น โดยผลผลิตของโครงการหลวงออกเร็วกว่าประเทศอื่น ๆ เนื่องมาจากภูมิอากาศ นอกจากนี้ ในปัจจุบันยังมีความ

ต้องการพืชมาก แต่ผลผลิตมีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการหรือผลผลิตไม่ตรงตามสายพันธุ์ที่ต้องการ และให้ผลผลิตเพียง 1 เดือน และในปัจจุบันมีการพัฒนาเกรดสูงขึ้น ให้ผลโตและมีเครื่องมือวัดความหวาน โดยพันธุ์ที่นิยมคือ พันธุ์ทานสดและพันธุ์ทำฟัซลอยแก้ว

2) สตรอเบอร์รี่ สตรอเบอร์รี่ของโครงการหลวงมีราคาไม่ต่างจากเกษตรกรนอกโครงการหลวง แต่ผลผลิตของโครงการหลวงมีรสชาติดีกว่า และเมื่อเทียบกับผลผลิตของต่างประเทศเช่น ประเทศญี่ปุ่นพบว่า สตรอเบอร์รี่ของโครงการหลวงมีรสชาติดีไม่แพ้กัน แต่ราคาสตรอเบอร์รี่ของประเทศญี่ปุ่นสูงกว่าราคาของโครงการหลวงมาก ซึ่งห้างสรรพสินค้าตอบรับสตรอเบอร์รี่ของโครงการหลวงดี สตรอเบอร์รี่จะให้ผลผลิตมากที่สุดช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ ในบางครั้งมีปัญหาเรื่องการจัดการคือ ให้ผลผลิตมากจนเกิดปัญหาบรรจุกล่องไม่ทัน ส่งผลให้เกิดเชื้อรา

3) อาโวคาโด อาโวคาโดพันธุ์แฮสที่โครงการหลวงจำหน่ายมีราคาต่ำกว่าอาโวคาโดของต่างประเทศ ซึ่งเป็นการทดแทนการนำเข้าอาโวคาโดจากต่างประเทศ แต่ผู้บริโภคไทยจำเป็นต้องมีการแนะนำให้ผู้บริโภครู้จัก

4) เสาวรสหวาน ยังมีความต้องการในตลาดสูงแต่ความสามารถในการผลิตน้อยกว่าความต้องการของผู้บริโภค

5) พลับ สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เพียงช่วงเดียว พลับเป็นผลไม้ที่ต้องใช้การจัดการสูงคือ การบ่มแก่ส และปัญหาที่สำคัญคือ บางครั้งพืพลับมีพืพลายไม่น่ารับประทานและเกิดการเน่าภายในลูก เนื่องจากอุณหภูมิในการบ่มแก่สสูง

6) เครปูกุสเบอร์รี่ คนไทยเริ่มนิยมรับประทาน แต่คุณภาพการเก็บผลผลิตยังไม่คงที่

นอกจากนี้ จากการที่พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนไป เนื่องจากมีสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเข้ามาดูแลกล่าวคือ เมื่อผู้บริโภครับประทานผลผลิตแล้วเกิดมีปัญหาก็สามารถฟ้องร้องสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้ ส่งผลให้กระทบต่อชื่อเสียงขององค์กรได้ อนาคตตลาดไม้ผลของโครงการหลวง ซึ่งร้านโครงการหลวงต้องทำให้ได้มาตรฐานระดับโลกเช่น มาตรฐาน Global Gap (Global Good Agricultural Practice: GAP) ซึ่งเป็นแนวโน้มที่นำไปสู่ศักยภาพในการแข่งขันกับผลผลิตจากต่างประเทศ

ตารางที่ 4.23 ศักยภาพการแข่งขันด้านการตลาดไม้ผลของโครงการหลวงกับผลผลิตไม้ผลของผู้ผลิตรายอื่นในประเทศไทยกับต่างประเทศ

ชนิดไม้ผล	ศักยภาพในการแข่งขัน	สาเหตุ
1.พีช (ห่อ)	✓	ยังสามารถแข่งขันได้เนื่องจาก มีช่วงฤดูเก็บเกี่ยวที่ไม่ตรงกับประเทศอื่น แต่ผลผลิตมีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการหรือผลผลิต
2.สตรอเบอรี่	✓	สตรอเบอรี่ของโครงการหลวงมีราคาถูกกว่าและรสชาติดีไม่แพ้สตรอเบอรี่จากต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีในกลุ่มผู้ซื้อ
3.อาโวคาโด	✓	อาโวคาโดพันธุ์แฮส โครงการหลวงจำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่าของต่างประเทศ แต่ผู้บริโภคไทยจำเป็นต้องมีการแนะนำให้ผู้บริโภครู้จัก
4.เสาวรสหวาน	✓	ยังคงมีความต้องการอย่างต่อเนื่อง
5.พลับ	✓	สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เพียงช่วงเดียว แต่มีความต้องการจากตลาดสูงแต่ต้องใช้การจัดการสูง

ที่มา: จากการวิเคราะห์ของคณะวิจัย, 2556

หมายเหตุ: ✓ หมายถึง มีศักยภาพในการแข่งขัน, ✗ หมายถึง ไม่มีศักยภาพในการแข่งขัน, ? หมายถึง ไม่สามารถตัดสินได้ว่ามีศักยภาพในการแข่งขัน

4.2.3.4 กาแฟ

เดิมฝ่ายตลาดเป็นผู้ดูแลการรับซื้อผลผลิตกาแฟ แต่เนื่องจากผลผลิตมีปริมาณมากขึ้น ภายหลังจึงแยกการดูแลรับซื้อและจำหน่ายผลผลิตออกจากฝ่ายตลาด โดยมีการบริหารจัดการผลผลิตด้วยตนเอง ซึ่งเดิมฝ่ายการตลาดจำหน่ายผลผลิตให้แก่ แบล็คแคนยอนและไนน์ตี้ - โฟร์ เมื่อพิจารณาศักยภาพในการแข่งขันแล้วจากการสำรวจภาคสนามของคณะวิจัยพบว่า คุณภาพกาแฟอาราบิก้าของโครงการหลวงมีคุณภาพดีกว่าประเทศคู่แข่งที่สำคัญ เช่น ประเทศเวียดนาม อย่างไรก็ตามประเด็นที่ควรตระหนักคือ แนวโน้มผลผลิตกาแฟอาราบิก้าของประเทศไทยเพิ่มขึ้น ประกอบกับการที่ประเทศลาวมีปริมาณผลผลิตกาแฟอาราบิก้ามากและส่วนเหลือถูกส่งมาจำหน่ายยังประเทศไทย ปัญหาตลาดกาแฟจึงเป็นประเด็นที่เพิ่มความสำคัญมากขึ้นเมื่อมีการเปิด AEC แล้ว

4.2.4 ประเด็นที่ควรพิจารณาเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันโครงการหลวง

4.2.4.1 ปัจจัยสนับสนุนของโครงการหลวง

โครงการหลวงมีปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานหลายประการดังนี้

- 1) การมีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญดูแลในท้องที่สนับสนุน
- 2) โครงการหลวงมีความหลากหลายของสินค้าทำให้จำหน่ายผลผลิตได้ง่ายขึ้น
- 3) มีระบบการผลิตที่ปลอดภัยไม่กระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นจุดเด่นที่ดีของ

โครงการหลวง

4) ได้แหล่งเงินกู้จากธกส. เพื่อให้ความช่วยเหลือเกษตรกร ส่งผลให้เกษตรกรสามารถมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

- 5) มีงบประมาณจากโครงการหลวงเพื่อช่วยเกษตรกรอีกส่วนหนึ่ง

4.2.4.2 ประเด็นที่ควรพิจารณา

จากการที่พื้นที่ปลูกพืชของโครงการหลวงเป็นพื้นที่สูง ผักที่ผลิตจึงเน้นการผลิตผักเมืองหนาว ซึ่งให้ผลผลิตดีในช่วงฤดูหนาว ผักมีการเจริญเติบโตได้ดี ส่งผลให้มีต้นทุนการผลิตต่ำ รวมทั้งได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี อย่างไรก็ตามราคาที่จำหน่ายได้ก็มีราคาต่ำ หัวหน้าฝ่ายตลาดให้ข้อเสนอแนะว่า โครงการหลวงควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ผักที่สามารถใช้ผลผลิตที่ผลิตได้มากในช่วงฤดูหนาวมาทำเป็นผักแช่แข็ง (frozen) นอกจากนี้ ปัจจุบันครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวหรืออาศัยอยู่ในคอนโดมิเนียม และพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนไปจากเดิมคือ ผู้บริโภคเน้นความสะดวกรวดเร็ว ดังนั้นผักแช่แข็งจึงเป็นทางเลือกใหม่ให้ผู้บริโภค เช่น ปวยเล้ง บล็อกโคลี่ แครร์รอต ผักกาดหอมห่อ และถั่วแขก โดยที่ไม่ต้องจำกัดการผลิตเพื่อจำหน่ายให้ได้ราคาสูง ควรผลิตออกมาเท่าที่เกษตรกรสามารถผลิตได้ แล้วแบ่งผลผลิตส่วนหนึ่งมาทำผักแช่แข็ง ทำการผลิตโดยใช้แหล่งผลิตภายนอก (out source) ทำเป็นระบบโรงงาน อาจตั้งราคาให้เหมาะสมกับตราสินค้าโครงการหลวง ซึ่ง Makro เคยเสนอให้โครงการหลวงผลิตผักแช่แข็งจำหน่าย โดย Makro ต้องรับผิดชอบแช่แข็งจากประเทศจีนเข้ามาวางขายวันละ 20 ตู้คอนเทนเนอร์ต่ออาทิตย์ และการบินไทยจ้างบริษัทลานนาผลิตถั่วแขกผัดน้ำมันหอยเพื่อใส่สเต็กที่มีความต้องการใช้ในปริมาณสูง ในปัจจุบันโครงการหลวง ผลิตเพียงผักทองหันให้กับการบินไทยเท่านั้น ถือว่าเป็นโอกาสที่ดีที่โครงการหลวงสามารถทำได้ โดยฝ่ายตลาดเคยให้บริษัทดอยคำซึ่งเป็นบริษัทในเครือผลิตผักแช่แข็งขาย แต่เนื่องจากนำผักนอกฤดูมาผลิตส่งผลให้มีต้นทุนการผลิตสูง และยังมีปัญหาในเรื่องความไม่พร้อมของโครงการหลวง และที่สำคัญคือ นโยบายขายผักสดของโครงการหลวง

4.3 ศักยภาพการปรับตัวและแนวทางการเตรียมความพร้อมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

การศึกษาการปรับตัวและแนวทางการเตรียมความพร้อมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แม้เป้าหมายของการศึกษามุ่งจะศึกษาศูนย์ฯ ทั้ง 38 แห่ง อย่างไรก็ตามมีเพียงผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ฯ จำนวน 21 แห่งที่ตอบคำถามในแบบสำรวจครบสมบูรณ์ ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนแรก เป็นการปรับตัวและแนวทางการเตรียมความพร้อมของศูนย์ฯ และส่วนที่ 2 เป็นการปรับตัวและแนวทางการเตรียมความพร้อมของเกษตรกร สรุปได้ดังนี้

4.3.1 การปรับตัวของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทำหน้าที่ดูแลควบคุมการผลิตของเกษตรกรให้มีคุณภาพ และปริมาณสอดคล้องกับความต้องการของตลาด การผลิตของศูนย์ฯ แต่ละศูนย์จึงอยู่ภายใต้นโยบายในแต่ละปีของมูลนิธิโครงการหลวง สำหรับผักเป็นผลผลิตที่ศูนย์ฯ ทั้งหมดผลิตภายใต้การกำหนดนโยบายจากส่วนกลางอย่างชัดเจน รองลงมาได้แก่ การผลิตไม้ผล ร้อยละ 95.23 ของจำนวนศูนย์ฯ 21 ศูนย์ การผลิตไม้ผล ร้อยละ 51.14 ของศูนย์ฯ 21 ศูนย์ มีการผลิตไม้ดอก และกาแฟ ตามลำดับ (ตารางที่ 4.24)

ตารางที่ 4.24 สัดส่วนของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่ผลิตพืชภายใต้ นโยบายจากส่วนกลาง

ประเภทของผลผลิต	ร้อยละ
ผัก	100.00
ไม้ดอก	51.14
ไม้ผล	95.23
กาแฟ	51.14

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ร้อยละของจำนวนศูนย์ฯ ที่ให้ข้อมูลครบสมบูรณ์จำนวน 21 ศูนย์

ที่ผ่านมาศูนย์พัฒนาโครงการหลวงได้รับนโยบายจากส่วนกลาง (มูลนิธิโครงการหลวง) ในการดำเนินการตามนโยบายการปรับตัวเข้าสู่อาเซียน และพบว่าศูนย์ฯ ทั้ง 21 ศูนย์ มีการดำเนินการตามนโยบาย โดยมีการปรับตัวทั้งสิ้น 4 ด้าน ซึ่งส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และการปรับตัวด้านการขนส่งเป็นลำดับแรก (ร้อยละ 100 ของศูนย์ฯ 21 ศูนย์) ทั้งนี้เพราะศูนย์ฯ มีการพัฒนาความรู้และเทคโนโลยีเกี่ยวกับการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว จากการฝึกอบรมและศึกษาดูงานในด้านนี้มาโดยตลอด นอกจากนี้มีการเร่งแก้ไขปัญหการขนส่งให้ผล

ผลิตเลี่ยนน้อยที่สุด ให้ถึงมือลูกค้าเร็วที่สุด เพื่อให้คุณภาพของผลผลิตสดใหม่มากที่สุด รองลงมาร้อยละ 95.23 และร้อยละ 85.71 ของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์ มีการปรับตัวด้านการผลิต และด้านการตลาด ตามลำดับ (ตารางที่ 4.25)

สำหรับการปรับตัวด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ร้อยละ 85.00 ของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์ มีการปรับตัวในประเด็นของพัฒนามาตรฐานการคัดบรรจุในโรงงานตามเกณฑ์มาตรฐาน GMP ทั้งนี้เกษตรกรที่ไม่สามารถทำการผลิตในแปลงให้ได้มาตรฐาน GAP แล้วจะไม่สามารถส่งมอบผลผลิตให้กับศูนย์ ฯ ได้ ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 15.00 ของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์ มีการปรับตัวในประเด็นของการคัดผลผลิตเบื้องต้นตั้งแต่ในแปลง และการปรับแต่งภาชนะบรรจุผลผลิตตั้งแต่ในแปลงเพื่อความเหมาะสม

ศูนย์ ฯ ส่วนใหญ่มีการปรับตัวด้านการขนส่ง ร้อยละ 95.24 ของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์ ปรับตัวในการขนส่งผลผลิตให้เร็วขึ้น โดยที่เหลือร้อยละ 14.76 ของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์ มีการปรับตัวในประเด็นของการใช้รถส่วนตัวของเกษตรกรเองในการขนส่ง ทั้งที่เป็นรถมอเตอร์ไซด์และรถยนต์ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วของเกษตรกร

การปรับตัวด้านการผลิต การศึกษาพบว่า ร้อยละ 68.03 ของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์ มีการปรับตัวในการพัฒนามาตรฐานการผลิตให้ได้ GAP ที่เหลือร้อยละ 31.97 ของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์ มีการปรับตัวในใช้ปุ๋ยเคมี การปลูกพืชภายใต้โรงเรือน การพัฒนาระบบการให้น้ำแก่พืช การปรับตัวโดยใช้เทคโนโลยีให้มากขึ้น รวมถึงการเพาะกล้าที่ประณีต และมีการวางแผนการผลิตที่เป็นระบบมากขึ้น

สำหรับการปรับตัวด้านการตลาดนั้น การศึกษาพบว่า ร้อยละ 76.20 ของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์ มีการปรับตัวโดยการจำหน่ายสินค้าส่วนเกินให้กับพ่อค้าทั้งในและนอกพื้นที่ แม้แต่ในกรณีที่ผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน GAP ส่วนที่เหลือร้อยละ 23.80 ของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์ มีการปรับตัวโดยการขนส่งด้วยรถของตนเอง เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการจำหน่ายผลผลิตที่ต้องให้คงความสด โดยมีการส่งมอบสินค้าตามใบสั่งซื้อ/ตามข้อตกลงไว้กับผู้รับซื้อ ซึ่งที่ผ่านมาก็สามารถจำหน่ายผลผลิตได้หมด ไม่มีปัญหาผลผลิตตกค้าง

ตารางที่ 4.25 ประเภทของการปรับตัวของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

รายละเอียดการปรับตัว	ร้อยละ
1. การผลิต	95.23
1.1 พัฒนามาตรฐานการผลิตให้ได้ GAP	68.03
1.2 การพัฒนาการใช้ปุ๋ยเคมี	4.53
1.3 การปลูกพืชภายใต้โรงเรือนทั้งหมด	4.53

ตารางที่ 4.25 (ต่อ)

รายละเอียดการปรับตัว	ร้อยละ
1.4 การพัฒนาระบบการให้น้ำ	4.53
1.5 การใช้เทคโนโลยีมากขึ้น	4.53
1.6 การเพาะกล้าที่ประณีต	4.53
1.7 การวางแผนที่เป็นระบบ	4.53
2. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	100.00
2.1 มีมาตรฐานการคัดบรรจุในโรงงานตาม GMP	85.00
2.2 การสร้างโรงคัดบรรจุ	5.00
2.3 มีการคัดผลผลิตเบื้องต้นตั้งแต่ในแปลง	5.00
2.4 การปรับแต่งภาชนะบรรจุตั้งแต่ในแปลงเพื่อความเหมาะสม	5.00
3. การขนส่งผลผลิต	100.00
3.1 การขนส่งผลผลิตให้เร็วขึ้น	95.24
3.2 เกษตรกรมีรถส่วนตัวในการขนส่ง	4.76
4. การตลาด	85.71
4.1 การจำหน่ายสินค้าส่วนเกินให้กับพ่อค้าทั้งในและนอกพื้นที่	76.20
4.2 เกษตรกรมีรถส่วนตัวในการขนส่ง	4.76
4.3 ส่งมอบสินค้าตามใบสั่งซื้อ ตามข้อตกลง	4.76

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ร้อยละของจำนวนศูนย์ที่ให้ข้อมูลครบสมบูรณ์จำนวน 21 ศูนย์

การได้รับนโยบายจากส่วนกลาง (มูลนิธิโครงการหลวง) ทุกศูนย์ฯ มีแนวทางการเตรียมตัว 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบและการมอบหมายจากโครงการหลวง ด้านการเตรียมการของศูนย์ฯ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับการออกแบบของโครงการหลวง ด้านการสนับสนุนจากโครงการหลวง และด้านความคล่องตัวของโครงสร้างการบริหารของศูนย์ฯ การศึกษาพบว่า ในแต่ละด้านต่างได้รับการตอบสนองการปฏิบัติตามนโยบายที่แตกต่างกันดังนี้

โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 90.48 ของศูนย์ฯ 21 ศูนย์ มีการเตรียมตัวในด้านการออกแบบและการมอบหมายจากโครงการหลวง ทั้งนี้เพราะเกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำงานกับโครงการหลวงมาโดยตลอด ทำให้การเตรียมตัวในด้านนี้มีการตอบสนองมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 85.70 ของศูนย์ฯ 21 ศูนย์ มีการเตรียมความพร้อมของศูนย์ฯ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับการออกแบบของโครงการหลวง เพราะถือว่าหากปฏิบัติตามทิศทางเดียวกันกับโครงการหลวงก็จะได้ภาพลักษณ์ที่ดีตาม หากแต่บางส่วนไม่ปฏิบัติตามเพราะมีทางเลือกที่ดีกว่า เช่น มีประสบการณ์ในการทำธุรกิจได้เอง ไม่พึ่งพาโครงการหลวงมากนัก เป็นต้น ส่วนร้อยละ 80.94 ของศูนย์ฯ 21 ศูนย์ มีการเตรียม

ความพร้อมในการรองรับการสนับสนุนจากโครงการหลวง และร้อยละ 46.19 ของศูนย์ฯ 21 ศูนย์ สามารถเตรียมความพร้อมได้อย่างคล่องตัว จึงลดบทบาทการพึ่งพากับโครงการหลวงลง (ตารางที่ 4.26)

การตอบสนองต่อการปฏิบัติในการเตรียมตัวด้านการออกแบบและการมอบหมายจากโครงการหลวง การศึกษาพบว่า ร้อยละ 38.10 ของศูนย์ฯ 21 ศูนย์ สามารถตอบสนองในประเด็นของการลดต้นทุนการผลิตและการเพิ่มคุณภาพผลผลิตเป็นสำคัญเพื่อให้ได้กำไรมากขึ้น นอกจากนี้ในประเด็นของการจัดทำระบบมาตรฐานสินค้าและคุณภาพสินค้า และการกำหนดแผนปฏิบัติมีเป้าหมายและตัวชี้วัดเป็นสำคัญ

การตอบสนองต่อการปฏิบัติในการเตรียมตัวให้ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเป็นไปในทิศทางเดียวกับการออกแบบของโครงการหลวง ร้อยละ 33.33 ของศูนย์ฯ 21 ศูนย์ สามารถตอบสนองในด้านการลดต้นทุนการผลิตและการเพิ่มคุณภาพผลผลิต รวมถึงการเพิ่มผลผลิตต่อไร่เป็นลำดับแรก ซึ่งเป็นความต้องการในการเพิ่มกำไรของเกษตรกร นอกจากนี้ยังมีการเตรียมความพร้อมในประเด็นการพัฒนาความรู้และอบรมเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ด้วยการจัดฝึกอบรมหรือการประชุม รวมทั้งการศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และความเข้าใจในเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตให้มากขึ้น

การตอบสนองต่อการปฏิบัติในการเตรียมตัวเพื่อรองรับการสนับสนุนจากโครงการหลวง การศึกษาสอดคล้องกับร้อยละ 23.81 ของศูนย์ฯ 21 ศูนย์ สามารถตอบสนองต่อการกำหนดการบริการงานที่ชัดเจนแน่นอน ส่วนที่เหลือแต่ละศูนย์สามารถนำไปปฏิบัติได้ ถึงแม้ว่าการสนับสนุนจากโครงการหลวงจะอยู่ในระดับดี แต่การสนับสนุนยังกระจายไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ของโครงการหลวง ทั้งนี้การตอบสนองต่อการปฏิบัติในการเตรียมตัวด้วยความคล่องตัวในการบริหารงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ทำได้ในระดับปานกลางเท่านั้น อีกทั้งบางศูนย์ที่ยังไม่ทราบนโยบายเหล่านี้อย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสนับสนุนที่ยังกระจายไม่ทั่วถึงนั่นเอง

ตารางที่ 4.26 แนวทางการเตรียมตัวของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

แนวทางการเตรียมตัวของศูนย์	ร้อยละ
1. การออกแบบและการมอบหมายจากโครงการหลวง	90.48
1.1 การลดต้นทุนการผลิต/การเพิ่มคุณภาพผลผลิต	38.10
1.2 ระบบมาตรฐานสินค้า/คุณภาพสินค้า	14.29
1.3 กำหนดแผนปฏิบัติโดยมีเป้าหมายและตัวชี้วัด	14.29
1.4 ยังไม่มีรูปแบบและการมอบหมายงานที่จัดการ	4.76

ตารางที่ 4.26 (ต่อ)

แนวทางการเตรียมตัวของศูนย์	ร้อยละ
1.5 นโยบายและการฝึกอบรมต่างๆ	4.76
1.6 เตรียมกระบวนการผลิตที่สามารถแข่งขันได้	4.76
1.7 การเตรียมความพร้อมด้านความรู้เทคโนโลยีเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์	4.76
1.8 การจัดการอย่างเข้มงวดอย่างสม่ำเสมอโดยเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง	4.76
2. การเตรียมการของศูนย์	85.70
2.1 การลดต้นทุนการผลิต/การเพิ่มคุณภาพผลผลิต/ การเพิ่มผลผลิตต่อไร่	33.33
2.2 การพัฒนาความรู้และอบรมเกษตรกรและเจ้าหน้าที่	14.29
2.3 จัดทำแผนงานพัฒนาและปรับปรุงระยะ 3 ปี เตรียมบุคลากรและจัดระบบมาตรฐานการผลิต เตรียมปัจจัยเกื้อหนุน เช่น การขนส่ง , การผลิต , ปัจจัยการผลิต , เทคโนโลยีที่นำมาใช้	4.76
2.4 ความเข้าใจกับเกษตรกรในระบบการผลิตและการปฏิบัติตามมาตรฐาน	4.76
2.5 ดำเนินการตามแผนงานของส่วนกลาง	4.76
2.6 พัฒนาความรู้แก่เกษตรกรในการผลิตพืชภายใต้ต้นทุนต่ำแต่คุณภาพต้องสูงขึ้น	4.76
2.7 ระบบการผลิตแบบมีมาตรฐาน	4.76
2.9 ให้ความรู้และเทคนิคการผลิตใหม่ให้เจ้าหน้าที่เพื่อเตรียมความพร้อม	4.76
2.10 อบรมให้ความรู้และคัดเลือกเกษตรกรผู้นำ	4.76
3. การสนับสนุนจากโครงการหลวง	80.94
3.1 การกำหนดการบริการงานที่ชัดเจนแน่นอน	23.81
3.2 การสนับสนุนอยู่ในระดับดีแต่ไม่ทั่วถึง	14.29
3.3 การสนับสนุนอยู่ในระดับดีมาก	9.52
3.4 การกำหนดมาตรฐานการผลิตยังแยกเป็นหลายมาตรฐาน	4.76
3.5 การมีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน	4.76
3.6 การสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลาง	4.76
3.7 การให้การสนับสนุนทุกระดับตั้งแต่ต้น นโยบายผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ	4.76
3.8 การให้การสนับสนุนน้อยและมีขั้นตอนมาก	4.76
3.9 การให้ความรู้โดยส่งนักวิชาการคอยติดตามและให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง	4.76
3.10 นโยบายต่อการปฏิบัติมีความขัดแย้งกัน	4.76
4. ความคล่องตัวของโครงสร้างการบริหารของศูนย์	46.19
4.1 มีความคล่องตัวสูง	33.33
4.2 มีความคล่องตัวปานกลาง	38.10
4.3 ยังไม่ทราบนโยบายที่ชัดเจน	4.76

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ร้อยละของจำนวนศูนย์ที่ให้ข้อมูลครบสมบูรณ์จำนวน 21 ศูนย์

เมื่อพิจารณาการเข้ารับการอบรมความรู้และการศึกษาดูงานของแต่ละศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพบว่า ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 40 ของศูนย์ฯ 21 ศูนย์ มีโอกาสเข้าร่วมการอบรมความรู้และการศึกษาดูงานเรื่องการบริหารองค์กรและแผนงานโครงการหลวง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของโครงการหลวงที่มีความต้องการให้ศูนย์พัฒนาความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการ ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงานกับโครงการหลวงเป็นไปในทางเดียวกัน สำหรับโอกาสในการเข้าร่วมการอบรมความรู้และดูงานเกี่ยวกับการผลิตมีเพียงร้อยละ 35.56 ของศูนย์ฯ 21 ศูนย์ ในขณะที่มีเพียงบางส่วน (ร้อยละ 18.08) ที่มีโอกาสเข้าร่วมการอบรมความรู้และดูงานเรื่องการบริหารจัดการความสัมพันธ์กับเกษตรกร และบางส่วน (ร้อยละ 14.38) มีโอกาสเข้าร่วมการอบรมความรู้และดูงานเรื่องการตลาด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน เพราะโครงการหลวงมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนอยู่แล้ว ดังนั้นเจ้าหน้าที่จึงควรได้รับการพัฒนาความรู้เพิ่มเติมด้านการบริหารองค์กรเป็นหลัก ส่วนการบริหารจัดการความสัมพันธ์กับเกษตรกรนี้ทางโครงการหลวงต้องให้ความรู้ ความเข้าใจ และเทคนิคต่าง ๆ กับเจ้าหน้าที่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ต้องชี้แจงขั้นตอนการปฏิบัติ การจัดการการผลิตและการจัดการผลผลิตกับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 4.27)

ตารางที่ 4.27 สัดส่วนของการรับการอบรมความรู้และดูงาน

ประเภทของการรับการอบรมความรู้และดูงาน	ร้อยละ
1. การตลาด	14.38
2. การผลิต	35.56
3. การบริหารจัดการความสัมพันธ์กับเกษตรกรและการบริหารกลุ่มเกษตรกร	18.08
4. การบริหารองค์กรและแผน	40.31
รวม	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ร้อยละของจำนวนศูนย์ที่ให้ข้อมูลครบสมบูรณ์จำนวน 21 ศูนย์

4.3.2 การปรับตัวของเกษตรกรเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

การปรับตัวของเกษตรกรภายใต้การดูแลของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีการปรับตัว 4 ด้าน เช่นเดียวกันกับการปรับตัวของศูนย์ฯ ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ด้านการขนส่งผลผลิต และด้านการตลาด จากทักษะของ

ผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ ฯ จำนวน 21 แห่ง เห็นว่าเกษตรกรทุกรายมีการปรับตัวในการผลิตพืชมากที่สุด (ร้อยละ 100 ของผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์) เนื่องจากเกษตรกรต้องการผลผลิตที่มีคุณภาพ สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่ดีและมีกำไรเพิ่มขึ้น โดยร้อยละ 66.68 ของผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์ เห็นว่าเกษตรกรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่โครงการมากขึ้น เนื่องจากได้ผลผลิตที่ดีมาโดยตลอด และหากมีปัญหาเกิดขึ้นโครงการหลวงต้องให้การช่วยเหลือได้ ส่วนร้อยละ 14.28 ของผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์ เห็นว่าควรมีการเพิ่มพูนความรู้ให้กับเกษตรกรมากขึ้น โดยเฉพาะเทคนิค การผลิต และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้มากขึ้น โดยเกษตรกรที่เหลือมีการปรับตัวโดยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้นจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การปรับตัวโดยการใช้พันธุ์ที่ต้านทานต่อสภาพแวดล้อม หรือแม้แต่การคลุมพลาสติกในโรงเรือน เป็นต้น

การปรับตัวด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวของเกษตรกร ผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์ให้ความสำคัญเป็นประเด็นรองลงมา (ร้อยละ 95.24 ของผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์) เพราะเกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีการปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้ว โดยร้อยละ 85.72 ของผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์ เห็นว่าเกษตรกรมีการพัฒนาการปรับปรุงวิธีการเก็บเกี่ยวจากคำแนะนำของเจ้าหน้าที่มากขึ้น ส่วนเกษตรกรที่เหลือมีการปรับตัวโดยการเพิ่มพูนความรู้ในการอารักขาพืชและการตรวจสอบมากขึ้น เป็นต้น

การปรับตัวด้านการขนส่งผลผลิตพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในลำดับที่เท่ากันกับการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว (ร้อยละ 95.24 ของผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์) คือ การเน้นผลผลิตมีคุณภาพและต้องส่งผลผลิตให้ลูกค้า โดยให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุดกล่าวคือ ร้อยละ 95.24 ของผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์ เห็นว่าเกษตรกรมีการปรับตัวโดยการขนส่งผลผลิตให้กับศูนย์โดยตรงส่วนตัวที่สะดวก รวดเร็ว จัดการได้อย่างง่ายด้วยเกษตรกรเอง

สำหรับเกษตรกรภายใต้การดูแลของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่มีการปรับตัวด้านการตลาด มีการให้ความสำคัญต่ำสุด (ร้อยละ 80.95 ของผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์) เมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น ๆ เพราะเกษตรกรทุกรายมีความเชื่อมั่นในการจัดการตลาดของโครงการหลวงว่าจัดการช่วยขายได้เกือบทั้งหมด หากมีปัญหาเกิดขึ้นเกษตรกรก็สามารถจัดการแก้ไขปัญหาเองได้ ซึ่งที่ผ่านมาก็ไม่มีปัญหาด้านนี้มากนัก โดยร้อยละ 66.66 ของผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ ฯ 21 ศูนย์ มีเกษตรกรการเข้ามาปรึกษาการตลาดกับโครงการหลวง เช่น การรับฟังข่าวสารการตลาดจากเจ้าหน้าที่โดยตลอด และบางส่วนได้ศึกษาตลาดภายนอกมากขึ้น เช่น การศึกษาต่อรองราคากับพ่อค้าภายนอกชุมชน เป็นต้น (ตารางที่ 4.28)

ตารางที่ 4.28 การปรับตัวของเกษตรกรเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ประเภทของการปรับตัว	ร้อยละ
1. การผลิต	100.00
1.1 ปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่โครงการมากขึ้น	66.68
1.2 ใช้พันธุ์ที่ต้านทานต่อสภาพแวดล้อม	4.76
1.3 การคลุมพลาสติกในโรงเรือน	4.76
1.4 การเพิ่มพูนความรู้	14.28
1.5 การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น	9.52
2. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	95.24
2.1 การพัฒนาการปรับปรุงวิธีการเก็บเกี่ยวจากคำแนะนำของเจ้าหน้าที่มากขึ้น	85.72
2.2 เพิ่มพูนความรู้การอารักขาพืช และการตรวจสอบ	9.52
3. การขนส่งผลผลิต	95.24
3.1 การขนส่งผลผลิตให้กับศูนย์โดยรถส่วนตัว	95.24
4. การตลาด	80.95
4.2 ปรึกษาการตลาดกับโครงการหลวงและรอฟังข่าวสารการตลาดจากเจ้าหน้าที่โดยตรง	66.66
4.2 ศึกษาการตลาดภายนอกมากขึ้น	9.52
4.3 ศึกษาการต่อรองราคา	4.76

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ร้อยละของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่ให้ข้อมูลครบสมบูรณ์จำนวน 21 ศูนย์

เมื่อพิจารณาถึงระดับของการตอบสนองหรือความเร็วในการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตของเกษตรกรภายใต้การดูแลของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง เมื่อเรารับซื้อสูงขึ้นพบว่า ร้อยละ 44.74 ของผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ฯ 21 ศูนย์ เห็นว่าเกษตรกรจะปรับปรุงคุณภาพผลผลิตทันทีเมื่อเรารับซื้อสูงขึ้น เพราะเห็นถึงทิศทางที่จะได้กำไรมากขึ้น และร้อยละ 37.37 ของผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ฯ 21 ศูนย์ เห็นว่ามีเกษตรกรที่รอทำตามค่อนข้างเร็ว เนื่องจากมีการรอผู้แนะนำเกษตรกรปรับตัวก่อนถึงจะทำตาม ในขณะที่มีเกษตรกรภายใต้การดูแลของศูนย์ฯ บางแห่งที่ปรับตัวช้า (ร้อยละ 12.89) เนื่องจากขาดการเข้าถึงข้อมูลทางการตลาดของโครงการหลวง อย่างไรก็ตามพบว่า มีเกษตรกรภายใต้การดูแลของศูนย์ฯ บางศูนย์ที่เกือบไม่ปรับปรุงคุณภาพผลผลิตแม้เรารับซื้อผลผลิตจะสูงขึ้นก็ตาม แสดงถึงระดับของความรู้ ความเข้าใจของเกษตรกรในด้านนี้น้อย ทางศูนย์ต้องมีนโยบายและแนวทางปฏิบัติกับเกษตรกรให้ชัดเจนมากขึ้น (ตารางที่ 4.29)

ตารางที่ 4.29 ความเร็วในการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตของเกษตรกร เมื่อราคาซื้อขายสูงขึ้น

ระดับของการปรับตัว	ร้อยละ
รีบปรับตัว	44.74
รอทำตามค่อนข้างเร็ว	37.37
ปรับตัวช้า	12.89
เกือบไม่ปรับตัวเลย	5.00

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ร้อยละของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่ให้ข้อมูลครบสมบูรณ์จำนวน 21 ศูนย์

เมื่อพิจารณาการปฏิบัติตัวของเกษตรกรตามคำแนะนำของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัดและปฏิบัติตามคำแนะนำเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 76.06 ของผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ฯ 21 ศูนย์) เพราะมีความเชื่อมั่นต่อแนวทางการดำเนินนโยบายของโครงการหลวงที่มีความถูกต้องและเหมาะสม อีกทั้งเมื่อปฏิบัติตามแล้วก็ได้ผลลัพธ์ที่ดีมาโดยตลอด ในขณะที่อีกร้อยละ 5.53 ของผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ฯ 21 ศูนย์ เห็นว่าเกษตรกรไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของศูนย์ฯ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความเคยชินและการไม่ยอมเปลี่ยนแปลงในตัวของตัวเอง และเมื่อพิจารณาระดับความสัมฤทธิ์ผลของเกษตรกรในการเรียนรู้เทคนิคการผลิตใหม่ ๆ ตามที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแนะนำและนำไปปฏิบัติจนได้ผลผลิตตามความมุ่งหมายของการใช้ความรู้ นั้น ๆ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับความสัมฤทธิ์ผลอยู่ในระดับ A (มีคะแนนมากกว่า 80 คะแนน) ร้อยละ 67.95 ของผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ฯ 21 ศูนย์ และ B (มีคะแนน 71 - 80 คะแนน) ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่เกษตรกรได้ปฏิบัติตามคำแนะนำของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้มีเพียงร้อยละ 7 ของผู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ฯ 21 ศูนย์ ที่ให้ระดับความสัมฤทธิ์ผลของเกษตรกรอยู่ในระดับ E (มีคะแนนต่ำกว่า 50 คะแนน) สอดคล้องกับของเกษตรกรที่ไม่มีการปฏิบัติตามคำแนะนำของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่มีการปฏิบัติตามคำแนะนำของโครงการหลวงสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของตนเองได้มากขึ้นนั่นเอง (ตารางที่ 4.30 และ 4.31)

ตารางที่ 4.30 การปฏิบัติตัวของเกษตรกรตามคำแนะนำของศูนย์

ระดับของการปรับตัวของเกษตรกร	ร้อยละ
ปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด	49.74
ปฏิบัติตามคำแนะนำเกือบทั้งหมด	26.32
ปฏิบัติตามคำแนะนำบางส่วน	14.21
ไม่ปฏิบัติตามเลย	5.53

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ร้อยละของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่ให้ข้อมูลครบสมบูรณ์จำนวน 21 ศูนย์

ตารางที่ 4.31 ระดับความสัมฤทธิ์ผลของเกษตรกรในการเรียนรู้เทคนิคการผลิตใหม่ตามที่ศูนย์แนะนำและนำไปปฏิบัติจนได้ผลผลิตตามความมุ่งหมายของการใช้ความรู้

ระดับของความสัมฤทธิ์	ร้อยละ
A (มากกว่า 80 คะแนน)	33.30
B (71 - 80 คะแนน)	34.65
C (61 - 70 คะแนน)	21.00
D (51 - 60 คะแนน)	6.50
E (ต่ำกว่า 50 คะแนน)	7.00

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ร้อยละของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่ให้ข้อมูลครบสมบูรณ์จำนวน 21 ศูนย์

บทที่ 5

นโยบาย ปักจียเกื้อหนุน และอุปสรรค

การกำหนดนโยบายเพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนโดยเฉพาะชุมชนเกษตรกรที่ทำการผลิตพืชผัก ผลไม้ บนพื้นที่สูง ภายใต้การดูแล บริหารจัดการผ่านการฝึกอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ รวมทั้งเทคโนโลยีที่จะช่วยให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปริมาณ เพื่อจัดส่งให้มูลนิธิโครงการหลวง และออกสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ โดยมีบุคลากร ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่ผ่านการฝึกอบรมดูงานทั้งในและต่างประเทศเป็นผู้ดูแล ภายใต้การให้ความร่วมมือสนับสนุนผ่านการจัดสรรงบประมาณ การกำหนดนโยบาย แผนการดำเนินงาน และกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้า (FTA) เมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งในด้านนโยบาย ปักจียเกื้อหนุน และอุปสรรค รวมทั้งการกำหนดกลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ภายใต้เงื่อนไขในกรอบของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เป็นสิ่งจำเป็นและองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องตระหนักในการเตรียมความพร้อมก่อนจะถึงปี พ.ศ. 2558

5.1 นโยบาย

5.1.1 นโยบายและการสนับสนุนของภาครัฐ

รัฐบาลโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์สนับสนุนผ่านการจัดสรรงบประมาณ ภายใต้แผนพัฒนาพื้นที่โครงการหลวง โดยเน้นการวิจัย พัฒนาถ่ายทอดองค์ความรู้ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโดยบุคลากร เพื่อสนับสนุนงานของโครงการหลวงและพื้นที่ขยายผล เพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ผ่านการจัดทำแผนการปฏิบัติงานประจำปี (ตารางที่ 5.1 และ 5.2 ภาคผนวก)

5.1.2 นโยบายและการสนับสนุนโดยมูลนิธิโครงการหลวง

มูลนิธิโครงการหลวงมีนโยบายเพื่อสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนหมู่บ้านชาวเขาในถิ่นทุรกันดาร และยากแก่การเข้าถึง และเพื่อลดการปลูกฝิ่น รวมทั้งฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร และลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์คือ

- 1) เพื่อวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่เหมาะสมต่อสภาพภูมิสังคมบนพื้นที่สูง
- 2) เพื่อพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

- 3) เพื่อส่งเสริม ฟันฟู และอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์
- 4) เพื่อส่งเสริมและพัฒนากิจการหลังการเก็บเกี่ยวและการตลาดสินค้ามูลนิธิโครงการ

หลวง

5) เพื่อพัฒนามูลนิธิโครงการหลวงให้เป็นศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน โดยกำหนดพื้นที่ปฏิบัติงานเป็น 2 ลักษณะคือ 1) สถานีวิจัย และ 2) ให้การอบรมถ่ายทอดความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่และเกษตรกร

ในด้านสถานีวิจัยหรือสถานีเกษตรหลวง ปัจจุบันมี 4 แห่ง คือ

- 1) สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- 3) สถานีเกษตรหลวงปางดะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
- 4) สถานีวิจัยมูลนิธิโครงการหลวงแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

โดยทั้ง 4 แห่งมีภาระหน้าที่ทำการค้นคว้าวิจัยหาชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมบนพื้นที่สูง รวมทั้งหาแนวทางเพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิตด้วยการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแบบผสมผสาน การใช้สารชีวภัณฑ์ เคมีภัณฑ์อย่างถูกต้อง การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูปผลผลิต และการวิจัยด้านสังคม โดยมอบหมายให้ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเป็นผู้รับผิดชอบในด้านการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ และพัฒนาฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำลำธาร รวมถึงเป็นศูนย์การเรียนรู้ในการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ซึ่งปัจจุบันมีศูนย์ฯ ดังกล่าวทั้งหมด 38 แห่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน คือ เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย แม่ฮ่องสอน และพะเยา

การดำเนินงานด้านการวิจัย ปัจจุบันมีพันธมิตรการวิจัย 4 หน่วยงาน คือ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) กรมพัฒนาที่ดิน และการสนับสนุนจากภาคเอกชน (รายงานประจำปี มูลนิธิโครงการหลวง, 2555)

ในปี 2554 - 2555 โครงการหลวงได้กำหนดแผนปฏิบัติการโครงการถ่ายทอดองค์ความรู้ และพัฒนาศักยภาพชุมชนบนพื้นที่สูง ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2553 - 2555) มี 3 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ 1) การถ่ายทอดความรู้และการเรียนรู้ 2) การพัฒนาจากองค์ความรู้และการบริการของภาครัฐ และ 3) การบริหารจัดการ โดยมีหน่วยงานหลักที่สำคัญในการบูรณาการแผนงาน ได้แก่ มูลนิธิโครงการหลวง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณการปฏิบัติงานโดยจำแนกตามหน่วยงาน (ตาราง 5.3 ภาคผนวก)

5.1.3 นโยบายและการสนับสนุนโดยศูนย์พัฒนาพื้นที่สูง

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง กำหนดกรอบแนวคิดและกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์การดำเนินงานภายใต้งบประมาณสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน มีสถานะเป็นองค์การมหาชน ดำเนินงานโดยมุ่งเน้นสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาด้านการผลิตและการตลาด ทั้งด้านเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชสำคัญ พืชอาหาร การฟื้นฟูแหล่งอาหารชุมชน การเพิ่มศักยภาพการตลาดและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พัฒนาคุณภาพที่ได้มาตรฐาน วิจัยการผลิตพลังงานทดแทนจากพืชพลังงานของพืชท้องถิ่นและพลังงานชีวมวล สนับสนุนการพัฒนาเชิงบูรณาการในพื้นที่โครงการหลวง การขยายผลโครงการหลวง เพื่อพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ซึ่งในกรณีศึกษาครั้งนี้ได้มีการมอบหมายนโยบายผ่านศูนย์ 5 ศูนย์ คือ ขุนวาง ดินตอก แม่แฮ และโครงการขยายผลลาวี (ตารางที่ 5.5 ภาคผนวก) (สำนักนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2555)

5.2 ปัจจัยเกื้อหนุนและอุปสรรค

เป็นการศึกษาทางด้านจุดแข็งและโอกาสที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุน รวมทั้งศึกษาจุดอ่อนและปัญหาอุปสรรคที่จำเป็นต้องแก้ไข โดยพิจารณาจากศักยภาพในการแข่งขัน ภายใต้วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และนโยบายที่กำหนด โดยรวบรวมข้อมูลจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

5.2.1 ปัจจัยเกื้อหนุนและอุปสรรคของมูลนิธิโครงการหลวง

- จุดแข็งหรือปัจจัยเกื้อหนุน

สภาพพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพเอื้อต่อการเพาะปลูกพืชเมืองหนาว เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ของการพัฒนาการเกษตรพื้นที่สูง มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ภาพลักษณ์เป็นที่ยอมรับ มีนโยบายการส่งเสริมการผลิตตามมาตรฐานอาหาร GAP, GLOBAL GAP, GMP, HACCP และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลโปรแกรมการบันทึกข้อมูลเพาะปลูกและทะเบียนเกษตรกร เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานการเพาะปลูก มีการจัดทำระบบพิกัด GPS แปลงปลูกของเกษตรกร มีการใช้ระบบ RFID สำหรับการทวนสอบที่มาของสินค้า มีนักวิชาการส่วนกลางจากฝ่ายต่าง ๆ เป็นผู้ติดตามภายในเพื่อตรวจสอบประเมินแปลงเกษตรกรและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และมีการผลิตสื่อ (ปฏิทิน) ให้เกษตรกรปฏิบัติตาม

- จุดอ่อน

พื้นที่อยู่ห่างไกลต่อการสื่อสารการติดตามงาน และขาดผู้นำหรือเครือข่ายเกษตรกรในพื้นที่ ปริมาณการผลิตที่ได้ไม่สอดคล้องกับแผนการตลาดที่วางไว้ ระบบการบริหารจัดการมีความสอดคล้องกับภาวะความต้องการของตลาดสินค้าเกษตรน้อย บุคลากรมีมุมมอง มีข้อมูล เรื่องห่วงโซ่อุปทานไม่เพียงพอ มีต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตการบริหารจัดการและการขนส่งสูง (สมพร อิศวิลานนท์ และคณะ, 2552) ระบบฐานข้อมูลบนพื้นที่สูงยังครอบคลุม และเชื่อมโยงซึ่งกันและกันได้ น้อย ประชากรในพื้นที่สูงเพิ่มขึ้นในอัตราสูง การติดตามความเปลี่ยนแปลงของข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากภายนอก รวมทั้งการปรับปรุงระบบฐานข้อมูลให้มีความเป็นปัจจุบันยังมีน้อย

- โอกาส

รัฐบาลให้ความสำคัญกับนโยบายส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ ผู้บริโภคยอมรับในตราสินค้า กระแสความนิยมการบริโภคอาหารที่มีความปลอดภัยและอาหารสุขภาพกว้างขวางขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการนำเอามาตรฐานความปลอดภัยในกระบวนการผลิตและการคัดบรรจุมาใช้ มีโอกาสในการขยายการผลิตโดยใช้อ้องค์ความรู้ที่ได้รับเพิ่มเติม และมีโอกาสในการขยายเครือข่ายความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ

- อุปสรรค

มีการขยายตัวของการแข่งขันทางการตลาดจากทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สินค้านำเข้าผักและผลไม้หลายชนิดโดยเฉพาะจากจีนมีราคานำเข้าต่ำกว่า รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการกำหนดเขตที่ดิน ป่าไม้ และพื้นที่ทำกินที่ยังไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของภูมิสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูง ทำให้เกิดปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามมา

5.2.2 ปัจจัยเกื้อหนุนและอุปสรรคของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทั้ง 5 ศูนย์ ในภาพรวม

เป็นการศึกษาศักยภาพในการผลิตผัก ไม้ผล ไม้ดอก และกาแฟ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบดูแลในแต่ละด้าน ซึ่งผลในภาพรวมมีดังนี้

5.2.2.1 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการผลผลิต

- จุดแข็งหรือปัจจัยเกื้อหนุน

เกษตรกรให้ความร่วมมือกับทางศูนย์ฯ ในการผลิตเป็นอย่างดี พบได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมและการส่งผลผลิตผ่านศูนย์ฯ เพื่อจำหน่าย มีการอบรมโดยวิทยากรของศูนย์ฯ ในด้านการผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) อย่างต่อเนื่อง มีการสร้างโรงเรือนโดยใช้ระบบปรับอากาศแบบประหยัดพลังงาน (Evaporative Cooling System) มีการสร้างโรงอบแห้งผลผลิตและแปรรูปด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ทำให้ประหยัดพลังงานและต้นทุนการผลิต มีการพัฒนาระบบสารสนเทศ

(IT) ด้วยการติดตั้งระบบ IPSTAR ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการใช้ค้นหาข้อมูลข่าวสารผ่านระบบ อินเทอร์เน็ต มีการฝึกอบรมพนักงานอย่างต่อเนื่องทุกปี ให้โอกาสพนักงานได้ศึกษาดูงานด้านการ พัฒนาผลผลิต โลจิสติกส์ และเทคโนโลยีใหม่ทั้งในและต่างประเทศ ประชากรส่วนใหญ่บางพื้นที่ ได้รับการศึกษาทำให้ง่ายต่อการสื่อสาร อบรม และให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการผลิตได้ มีการวางแผนการผลิตตามสภาพพื้นที่และชนิดของพืช โดยนำเอาปัจจัยด้านต้นทุนและราคาสลัด มาเป็นแนวทางพิจารณาในแต่ละปี มีการพัฒนาปรับปรุงสายพันธุ์ใหม่ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถใน การแข่งขันในตลาด มีการคัดเลือกเกษตรกรตัวอย่างที่สามารถเพาะปลูกและพัฒนาคุณภาพผลผลิต ได้มาตรฐานตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ มีความสามารถแข่งขันด้านคุณภาพความปลอดภัยทั้ง ตลาดในประเทศและต่างประเทศ เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมที่ดูแลด้านคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและ คนในชุมชน มีส่วนร่วมสร้างจิตสำนึก รวมทั้งจัดระบบความเป็นอยู่ในครัวเรือน ได้รับการสนับสนุน ด้านงบประมาณจากทั้งรัฐบาล สถาบันที่เป็นองค์กรภาครัฐและองค์กรท้องถิ่น (อบต.,อำเภอ) โครงการขยายผลว่ามีมีการปรับปรุงโรงกะเทาะเปลือกกาแฟและบ่อน้ำบาดาลเสียเพื่อให้ได้กาแฟที่มี คุณภาพและปริมาณกาแฟเพิ่มขึ้น ศูนย์อินทนนท์มีการติดตั้งระบบโปรแกรมบัญชี CD organizer เพื่อการใช้งานที่สะดวก ลดขั้นตอน ลดเวลา และมีการเก็บข้อมูลที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบข้อมูล ย้อนหลังได้ มีการติดตั้งเครื่องอ่านแท็กเทคโนโลยีใช้ในการระบุสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยคลื่นวิทยุ RFID เพื่อการเก็บข้อมูลสินค้า อุณหภูมิ และความชื้น และ RFID เพื่อช่วงผลผลิตส่งลูกค้า มีสถานีวิจัยของ ตนเอง ซึ่งทำการวิจัยและปรับปรุงพันธุ์ไม้ดอก ไม้ประดับเมืองหนาว ไม้ผลเขตร้อน ไม้ผลขนาดเล็ก พัฒนาปรับปรุงพันธุ์พืชของตัวเอง มีการวิจัยประยุกต์ทางการเกษตร ซึ่งจะได้พันธุ์ที่เหมาะสม กับพื้นที่ มีการฝึกอบรมเกษตรกรทุกขั้นตอนตั้งแต่การเริ่มปลูกจนกระทั่งถึงวิธีการเก็บเกี่ยว ผลผลิต มีการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์การเกษตรเพื่อให้เกษตรกรได้มีโอกาสใช้ปัจจัยการผลิตของศูนย์ ฯ มีการสร้างอาคารคัดบรรจุ เพื่อรองรับการผลิตไม้ดอกที่ตลาด มีการปรับปรุงอาคารคัดบรรจุผลิตผล ให้ได้มาตรฐานตามระบบการวิเคราะห์อันตราย จุดควบคุมวิกฤต (HACCP) มีการปรับปรุงโรง พัสตุ อุปกรณ์การเกษตร ปรับปรุงคลองส่งน้ำ ประยุกต์เทคโนโลยีจากต่างประเทศมาใช้ใน กระบวนการผลิต ลดต้นทุนและพัฒนาคุณภาพผลผลิตของเกษตรกร คิดค้นวิธีการสร้างโรงเรือนที่มี ต้นทุนต่ำ มีการวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบ การทำแปลงสาธิตช่วยให้เกษตรกรได้ใช้เป็น แหล่งศึกษาเรียนรู้ มีตราและภาพลักษณ์ที่ดี ซึ่งสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพของผลผลิตให้แก่ ผู้บริโภคและตลาดส่งออก มีการพัฒนากระบวนการผลิต การสาธิตแปลงปลูกรวมทั้งวิธีการปลูกแก่ เกษตรกรรุ่นใหม่

- จุดอ่อน

อุปกรณ์ที่ให้การสนับสนุนมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการเก็บรักษาผลผลิต โดยเฉพาะในฤดูร้อน หากเปรียบเทียบด้านราคาและปริมาณ (เช่น กับประเทศจีน) อาจอยู่ในภาวะเสียเปรียบ หากเป็นพืชที่เพาะปลูกนอกฤดูอาจประสบปัญหาเรื่องโรคแมลงและศัตรูพืชได้มาก สำหรับพืชบางชนิดเกษตรกรจะไม่สามารถขยายพื้นที่ปลูกได้ เนื่องจากมีการควบคุมวันสั้น ในขณะที่พื้นที่ปลูกอยู่ห่างไกลจากไฟฟ้า ศูนย์รับซื้อผลผลิตทางการเกษตรจำนวนจำกัด เจ้าหน้าที่ภายในศูนย์ฯ มีจำนวนไม่เพียงพอต่อการเข้าไปดูแลอบรมและประสานงานกับเกษตรกรในชุมชนได้อย่างทั่วถึง สาธารณูปโภคพื้นฐานยังไม่ทั่วถึง การขนส่งหรือระบบโลจิสติกส์ของต่างประเทศมีความทันสมัยและรวดเร็วกว่า การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการนำเข้ายังมีน้อย พื้นที่ปลูกพืชบางชนิดส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่แหล่งน้ำเข้าไม่ถึง

- โอกาส

พื้นที่เพาะปลูกเอื้อต่อการปลูกไม้ผลเมืองหนาว กระแสความนิยมบริโภคอาหารปลอดภัยของผู้บริโภคเพิ่มขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ เจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนไปส่งเสริมการผลิตพืชที่ประเทศคู่แข่งยังไม่ค่อยมีการผลิตออกสู่ตลาด เจ้าหน้าที่มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และจากที่ภายในศูนย์ฯ มีการทำแปลงสาธิตจะเป็นโอกาสให้เกษตรกรได้ใช้ประโยชน์เป็นที่เรียนรู้ การส่งเสริมการปลูกพืชหลักมากขึ้นทำให้ตลาดมีความหลากหลายในผลผลิตที่จะสามารถสร้างช่องทางในการจำหน่ายได้มากขึ้น การที่โครงการฯ มีลูกค้าหลักที่มีชื่อเสียง (เช่น แบล็คแคนยอน และบริษัทอีลอฟฟ์) ที่รับซื้อผลผลิต ทำให้เกษตรกรและโครงการฯ มีช่องทางการจำหน่ายที่ดี และสร้างโอกาสในการขยายการตลาดในอนาคตได้มากขึ้น การที่ส่วนกลางมีระบบโลจิสติกส์ เพื่อรักษาความสดทำให้ผลผลิตจากโครงการฯ สามารถรองรับตลาดและสร้างความนิยมและเชื่อมั่นให้ผู้บริโภคได้มากขึ้น การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์เพื่อเก็บรักษาผลผลิตและคงไว้ซึ่งคุณภาพ เช่น การจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีเงินทุนหมุนเวียนได้ตลอดทั้งปี การปรับปรุงระบบโลจิสติกส์ นอกจากจะประหยัดเวลาในการเดินทางและส่งออกผลผลิตสู่ตลาดแล้วยังช่วยรักษาคุณภาพและราคาของผลผลิตให้เสียหายน้อยลง

- อุปสรรค

ปัญหาเรื่องระบบการขนส่ง ส่วนใหญ่การคมนาคมไม่สะดวก โอกาสและความเป็นไปได้ในการแข่งขันลดลงเนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ความต้องการผลผลิตทั้งในท้องถิ่นในประเทศ และต่างประเทศลดลงเพราะผลผลิตพืชเขตหนาวมีการนำเข้ามาแข่งขันมากขึ้นตามข้อตกลงการค้าเสรี ในกรณีที่มีการเปิดเสรีทางการค้ากับต่างประเทศ นโยบายการค้าดังกล่าวอาจ

ส่งผลกระทบต่อราคาผลผลิต ในด้านผลกระทบเมื่อเปิด AEC ในเรื่องต้นทุนการผลิต โดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ซึ่งต่ำกว่า ทำให้ราคาสินค้าที่ต่ำกว่าผลผลิตชนิดเดียวกันที่ประเทศไทยผลิตได้เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันในด้านการตลาดตามมา กรณีเปิดเสรีเปิดเสรีประชาคมอาเซียน ไทยจะได้รับผลกระทบในกรณีที่ต่างประเทศ เข้ามาเช่าพื้นที่ผลิตพืชและร่วมลงทุน โดยทำสัญญาเช่าที่ทำกินกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อใช้เป็นจุดส่งผ่านสินค้าเข้าประเทศไทย ทำให้เกิดผลกระทบต่อไทย ปริมาณน้ำฝนไม่แน่นอน พื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่อยู่บนที่สูงประมาณร้อยละ 80 ดังนั้นจึงเป็นอุปสรรคต่อการผลิตและการบริหารจัดการ ปัจจุบันจำนวนผลผลิตของโครงการฯ ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด เนื่องจากโรงเรือนปลูกของเกษตรกรมีไม่มาก และยังขึ้นอยู่กับความแปรปรวนของสภาพดิน ฟ้า อากาศ ปัญหาการปลูกพืชนอกโรงเรือน (สตอเบอรี่) ทำให้ต้นทุนการขนส่งและดูแลรักษาสูง ผลผลิตที่เก็บไม่ได้คุณภาพ น้ำเสียจากกระบวนการผลิตบางส่วนที่ยังขาดการบำบัด ทำให้ส่งผลเสีย เกิดมลพิษต่อภาวะแวดล้อมและแหล่งน้ำที่เป็นปัจจัยการผลิตสำคัญต่อการผลิตและการบริโภค การขาดแคลนแรงงานในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต ทำให้เกิดผลเสียหายต่อคุณภาพและปริมาณผลผลิต การเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้ใช้บัตรเครดิตซื้อปัจจัยการผลิตจากร้านค้า ส่งผลให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต การดำเนินงาน และเป็นที่มาของการเกิดภาระหนี้สิน การผลักดันนโยบายการทำกาแฟอินทรีย์ (โครงการขยายผลลาวี) เป็นเรื่องที่ทำได้ค่อนข้างยาก สำหรับพื้นที่ปลูกที่มีการใช้สารเคมีตกค้างอยู่ โครงการขยายผลลาวียังมีส่วนงานที่ยังไม่ได้ทำการแก้ไขอีกหลายด้าน เช่น ยังไม่สามารถสร้างระบบชลประทานในพื้นที่ได้ แม้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะให้การสนับสนุน ทั้งนี้เพราะอุปสรรคจากการไม่ยอมยกพื้นที่ส่วนที่เป็นกรรมสิทธิ์ของชาวบ้านให้เป็นพื้นที่ก่อสร้าง จึงเป็นอุปสรรคต่อการขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกและอุปโภคบริโภค นอกจากนี้ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าที่มีเพิ่มมากขึ้น และปัญหาเสียดินที่ยังมีหลงเหลืออยู่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ติดชายแดนที่เป็นแหล่งผลิตและเส้นทางลำเลียง และปัญหาเยาวชนในพื้นที่ติดชายแดน ปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาโครงการ

5.2.3 ปัจจัยเกื้อหนุนและอุปสรรคในการผลิตพืช 16 ชนิดของมูลนิธิโครงการหลวง

พืชที่ผลิต ได้แก่ กะหล่ำปลี ผักกาดหอม ห่อ บล๊อคโกลี มะเขือเทศ และพริกหวาน สตอเบอรี่ เสาวรสหวาน อาโวคาโด พืช พลับ กุหลาบ คาร์เนชั่น เบญจมาศ กล้วยไม้ เขียวปี่รา และ กาแฟ

การผลิตผัก

- ผักกาดหอมห่อ

ในปี 2555 มีปริมาณคั้บบรรจุเป็นอันดับที่ 1 ของปริมาณคั้บบรรจุผักในมูลนิธิโครงการหลวง ซึ่งศูนย์ที่มีศักยภาพในการปลูกคือ แม่แฮ อินทนนท์ และขุนวาง (มูลนิธิโครงการหลวง, 2555) (ตารางที่ 5.6 ภาคผนวก)

- จุดแข็ง

มีการอบรมเกษตรกรผู้ปลูกทุกเดือนเนื่องจากเป็นพืชที่ได้รับการส่งเสริมและทำมูลค่าเงินคืนให้ เป็นพืชที่ปลูกง่ายสามารถเจริญเติบโตได้ดีในดินแทบทุกชนิด (ฐานข้อมูลพืชผักบทความเกษตร, 2556) มีการส่งเสริมการผลิตโดยมูลนิธิโครงการหลวงภายใต้มาตรฐาน GAP และ GLOBAL GAP

- จุดอ่อน

เป็นพืชที่ต้องการสภาพอากาศเย็น หากอุณหภูมิสูงจะส่งผลให้การเจริญเติบโตทางใบลดลง (อึ้งแล้ว, 2556) ต้องการพื้นที่ปลูกในที่โล่ง ไม่ต้องการให้มีการปลูกซ้ำที่และเป็นพืชที่ไม่ทนฝน ฉะนั้นในฤดูฝนจึงต้องปลูกในโรงเรือนทำให้มีต้นทุนการผลิตสูงขึ้นและต้องย้ายพื้นที่ปลูกหรือปลูกพืชหมุนเวียนแทน (อึ้งแล้ว, 2556)

- โอกาส

เป็นผักที่นิยมบริโภคโดยทั่วไป ทำให้ตลาดมีความต้องการสูงตลอดทั้งปี โดยเฉพาะช่วงเทศกาลต่าง ๆ จึงนับเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ (อึ้งแล้ว, 2556) การเปิดการค้าเสรีอาเซียนเป็นโอกาสที่ประเทศไทยสามารถส่งออกผักชนิดนี้ไปยังประเทศต่าง ๆ ในกลุ่ม AEC ได้มากขึ้น เนื่องจากประเทศจีนซึ่งเป็นประเทศคู่แข่งที่สำคัญไม่มีการกำหนดมาตรฐานทางการตลาดอย่างเป็นทางการ อีกทั้งผักที่ผลิตเพื่อการส่งออกนั้นมีอยู่เพียงไม่กี่ประเภท (วารสารเกษตร, 2556)

- อุปสรรค

การเปิดเสรีทางการค้าส่งผลให้การแข่งขันในการส่งออกและนำเข้าพืชผักมีแนวโน้มที่รุนแรงขึ้น โดยเฉพาะเมื่อผู้บริโภคนิยมบริโภคผักที่นำเข้ามาจากประเทศจีนเนื่องจากมีราคาถูกกว่าผักที่ปลูกในไทย

- ทะหล่ำปลี

มีปริมาณคั้บบรรจุเป็นอันดับที่ 2 ซึ่งศูนย์ที่มีศักยภาพในการปลูกคือ อินทนนท์ และแม่แฮ (อึ้งแล้ว, 2555) (ตารางที่ 5.7 ภาคผนวก)

- จุดแข็ง

นอกจากมีจุดแข็งเหมือนผักกาดหอมห่อแล้ว กะหล่ำปลีสามารถปลูกได้ทุกฤดู และขึ้นได้ในดินทุกชนิด นำมาแปรรูปอบแห้ง แช่แข็ง เพื่อส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้ (ฐานข้อมูลพืชผัก บทความเกษตร, 2556) เก็บรักษาหรือวางขายในตลาดได้หลายวัน (ศูนย์สารสนเทศชุมชน มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2554)

- จุดอ่อน

แมลงศัตรูพืชมีมากจึงต้องใช้สารเคมีในการเพาะปลูกมากซึ่งเป็นผลเสียในการส่งออกไปขายยังต่างประเทศ เนื่องจากสารตกค้างมีค่ามากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (อ้างแล้ว, 2554)

- โอกาส

มีโอกาสดูแลเดียวกับผักกาดหอมห่อ

- อุปสรรค

นอกจากมีอุปสรรคเช่นเดียวกับผักกาดหอมห่อแล้ว ขั้นตอนในการพิจารณาอนุญาตการนำเข้าผักในต่างประเทศเป็นขั้นตอนทางเทคนิคที่ใช้เวลานาน ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในด้านการให้ความรู้กับเกษตรกรและด้านเงินทุน กุญแจเบียบการนำเข้าสินค้าเกษตรของต่างประเทศที่ต้องมีใบอนุญาตและปัญหาโรคพืชและศัตรูพืชทำให้ประเทศไทยส่งออกได้น้อยลง นอกจากนี้ประเทศไทยยังไม่เข้มงวดในการดูแลเรื่องอาหารปลอดภัยและระบบการตรวจสอบ (อ้างแล้ว, 2556)

- พรักหวาน

มีปริมาณคัปปรรจุเป็นอันดับที่ 4 ซึ่งศูนย์ที่มีศักยภาพในการปลูกคือ อินทนนท์ ขุนวาง และแม่แสด (อ้างแล้ว, 2555) (ตารางที่ 5.8 ภาคผนวก)

- จุดแข็ง

นอกจากมีจุดแข็งเช่นเดียวกันกับผักกาดหอมห่อและกะหล่ำปลีแล้ว พรักหวานสามารถนำเมล็ดพันธุ์มาทำการจำหน่ายซึ่งให้ผลตอบแทนสูง (อ้างแล้ว, 2556) ส่วนใหญ่เกษตรกรเก็บเมล็ดจากการปลูกในครั้งก่อนส่งผลให้ต้นทุนในการซื้อเมล็ดพันธุ์ต่ำลง (กมล เลิศรัตน์, 2550) การปลูกแบบไฮโดรโปนิกส์ ไม่ใช้สารเคมีสามารถควบคุมการผลิตได้ดี ใช้แรงงานในการดูแลน้อย ให้ผลผลิตสูง ทำกำไรได้ดีต่อหนึ่งช่วงฤดูกาลปลูก (อ้างแล้ว, 2550)

- จุดอ่อน

เนื่องจากอายุการเก็บเกี่ยวนานกว่าพริกขี้หนู หากสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมเป็นสาเหตุให้ผลผลิตถูกทำลายโดยโรคแมลงได้ง่าย (อ้างแล้ว, 2556) เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้เรื่องการคัดพันธุ์จึงทำให้พันธุ์เสื่อมคุณภาพลงไปเรื่อย ๆ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2548)

- โอกาส

เป็นพริกที่มีปริมาณความต้องการในตลาดสูง (อ้างแล้ว, 2556) มีตลาดรองรับมากมาย รวมทั้งการส่งออกไปต่างประเทศ (อ้างแล้ว, 2548)

- อุปสรรค

นอกจากมีอุปสรรคเช่นเดียวกับพืชอื่นแล้ว ราคาพริกหวานมีความผันผวนสูงสืบเนื่องมาจากขบวนการหลายรายนิยมปลูกพริกหลังจากเกี่ยวข้าวทำให้ผลผลิตออกมาสู่ตลาดเป็นจำนวนมากในเวลาพร้อมกัน นอกจากนี้การเปิดเสรีทางการค้าทำให้การแข่งขันมีแนวโน้มที่รุนแรง ประกอบกับขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (อ้างแล้ว, 2556)

- มะเขือเทศ

มีปริมาณค้าบรรจุเป็นอันดับที่ 9 ซึ่งศูนย์ที่มีศักยภาพในการปลูกคือ ขุนวาง อินทนนท์ และแม่แฮ (อ้างแล้ว, 2555) (ตารางที่ 5.9 ภาคผนวก)

- จุดแข็ง

นอกจากมีจุดแข็งเช่นเดียวกับพืชอื่นแล้ว มะเขือเทศยังสามารถส่งโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อแปรรูปได้หลายอย่าง หรือนำไปทำปุ๋ยหมักเป็นต้น (อ้างแล้ว, 2556) มะเขือเทศส่วนใหญ่จะผสมตัวเองโดยอาศัยการสั่นสะเทือนในการผสมเกสร จึงไม่จำเป็นต้องอาศัยผึ้งหรือแมลงใดๆมาช่วย (อ้างแล้ว, 2556)

- จุดอ่อน

เป็นพืชที่ต้องใช้ความรวดเร็วในการขนส่ง เนื่องจากเน่าเสียง่าย มะเขือเทศที่ปลูกในประเทศไทยส่งโรงงานอุตสาหกรรมเฉพาะช่วงฤดูหนาวเท่านั้น จึงเกิดการขาดแคลนในฤดูอื่นและทำให้มีราคาสูง มะเขือเทศไม่เหมาะที่จะปลูกในฤดูฝน เนื่องจากมีความชื้นและอุณหภูมิที่เหมาะสมแก่การเจริญเติบโตของโรคหลายชนิด และผลจะแตกง่าย พื้นที่ที่มีการปลูกพืชตระกูลเดียวกันมาก่อนจะไม่เหมาะแก่การปลูก เนื่องจากจะทำให้เชื้อโรคบางชนิดซึ่งทำลายพืชที่ปลูกมาก่อนสะสมอยู่ในดินเป็นการแพร่ขยายเชื้อโรคทำให้เกิดโรคได้ การเก็บเกี่ยวจำเป็นต้องทำด้วยความระมัดระวังเพื่อไม่ให้เกิดรอยขีดข่วนที่จะทำให้เกิดแผลได้ง่าย (อ้างแล้ว, 2556)

- โอกาส

หากปลูกนอกฤดูได้ จะได้ราคาดีและมีตลาดค่อนข้างแน่นอน ความต้องการของผู้บริโภคและโรงงานอุตสาหกรรมอาหารกระป๋องมีอยู่ตลอดทั้งปี (วารสารเคหการเกษตร, 2556) หากสามารถผลิตให้มีปริมาณเพียงพอสำหรับส่งออกได้ตลอดปีหรือตามช่วงระยะเวลาที่ตลาดต่างประเทศต้องการจะสามารถสร้างรายได้เข้าประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะผักที่ประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศไทยมีปริมาณมากที่สุดคือ มะเขือเทศ (อ้างแล้ว, 2556)

- อุปสรรค

เกษตรกรไม่ได้รับการแนะนำให้มีการปรับปรุงคุณภาพให้เหมาะสมแก่การส่งออก ขาดการดูแลรักษาที่ถูกต้อง จึงทำให้มีมาตรฐานคุณภาพไม่สม่ำเสมอในแต่ละปี ขาดข้อมูลทางด้านการตลาดต่างประเทศ ทำให้ไม่ทราบความเคลื่อนไหวของตลาดโลกได้ทันทั่วทั้งที่ เนื่องจากการเปิดเสรีทางการค้าทำให้การแข่งขันมีแนวโน้มที่รุนแรงขึ้น ซึ่งคู่แข่งสำคัญของไทย ได้แก่ จีน มาเลเซีย อินโดนีเซีย เวียดนาม และพม่า (อ้างแล้ว, 2556)

- บล็อกโคลี่

มีปริมาณคัปปรรจุเป็นอันดับที่ 27 ซึ่งศูนย์ที่มีศักยภาพในการปลูกคือ ขุนวาง (อ้างแล้ว, 2555) (ตารางที่ 5.10 ภาคผนวก)

- จุดแข็ง

เป็นพืชที่ขายได้ในราคาค่อนข้างสูง และปัจจุบันผู้บริโภคนิยมรับประทานกันมาก (ฐานข้อมูลพืชผัก บทความเกษตร, 2556)

- จุดอ่อน

เป็นพืชที่ปลูกได้ดีในช่วงฤดูหนาว หรือเฉพาะบนพื้นที่สูงที่มีอากาศเย็นบางเขตเท่านั้น เป็นพืชที่มีความต้องการปุ๋ยมาก ทั้งปุ๋ยหมักและปุ๋ยคอก การเก็บเกี่ยวต้องรีบตัดดอกก่อนที่จะบานกลายเป็นสีเหลือง ซึ่งขายไม่ได้ราคา การเก็บรักษาจะใช้วิธีลดปริมาณก๊าซออกซิเจนให้ต่ำลง และเพิ่มก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ให้สูงขึ้น ทำให้เกิดต้นทุนที่สูงขึ้น (อ้างแล้ว, 2556)

- โอกาส

นอกจากมีโอกาสดังเดียวกันกับพืชอื่นแล้ว เป็นผักที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมากเนื่องจากเชื่อกันว่าเป็นผักที่มีประโยชน์มากมาย เช่น เชื่อว่ารับประทานแล้วสามารถต้านมะเร็งได้ (อ้างแล้ว, 2556)

- อุปสรรค

บล็อกโคลี่นำเข้าจากจีนมีราคาต่ำกว่าไทยมาก ในขณะที่ราคาพืชผักที่ปลูกในประเทศไทยสูงกว่าเนื่องจากต้นทุนสูง (อ้างแล้ว, 2556) การนำเข้าพืชผักจากประเทศจีนโดยการขนส่งทางเรือ และขนส่งผ่านถนนอาร์สามเอใช้เวลารวดเร็ว ทำให้ผักมีความสดใหม่ ไม่บอบช้ำเสียหาย จึงเป็นที่ต้องการของคนไทยและถูกนำเข้ามาขายแข่งขันในประเทศมาก (อ้างแล้ว, 2556)

การผลิตผลไม้

- สตรอเบอร์รี่

ในปี 2555 สตรอเบอร์รี่พันธุ์พระราชทาน 80 มีปริมาณคัรบบรรจุเป็นอันดับที่ 2 ของปริมาณคัรบบรรจุไม้ผลมูลนิธิโครงการหลวง ซึ่งศูนย์ที่มีศักยภาพในการปลูกคือ อินทนนท์ ขุนวาง และแม่แฮ (อ้างแล้ว, 2555)(ตารางที่ 5.11 ภาคผนวก)

- จุดแข็ง

เป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงในระยะเวลาอันสั้น(กลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่, 2556) สามารถแปรรูปได้หลายอย่าง (อ้างแล้ว, 2556) เป็นพันธุ์ที่มีกลิ่นหอม เนื้อผลมีสีส้มสวยงามและมีเนื้อแน่นมากกว่าพันธุ์อื่น ๆ (ณรงค์ชัย พิพัฒน์ธนวังศ์ และคณะ, 2555) สามารถทนทานต่อโรคแอนแทรกคโนส (Anthracnose) และราแป้ง (Powdery Mildew) (อ้างแล้ว, 2555)

- จุดอ่อน

โดยทั่วไปจะปลูกปีละครั้ง ซึ่งมีต้นทุนในการเพาะกล้าใหม่ทุก ๆ ปี เป็นผลไม้ที่ต้องปลูกในอุณหภูมิต่ำหรือในพื้นที่ที่มีอากาศหนาวเย็น ผลผลิตดีและมีคุณภาพได้เฉพาะฤดูหนาว เป็นพืชที่ปลูกยาก ต้องดูแลเป็นพิเศษ การปลูกใช้แรงงานมาก เป็นพืชหนึ่งที่มีโรค แมลง และศัตรูพืชรบกวนมาก จึงต้องมีการใช้สารเคมีมากเป็นผลให้มีต้นทุนในการเพาะปลูกสูง การเก็บเกี่ยวและการบรรจุเกษตรกรต้องระมัดระวังเพราะผลง่าย เน้นง่าย เก็บรักษาไว้นานไม่ได้ เมื่อชำแล้วจะทำให้เกิดเชื้อราซึ่งขายไม่ได้ เกษตรกรไม่มีการคัดเลือกลำต้นแม่ที่มีคุณภาพ ขาดการจัดการที่ดีก่อนและหลังการปลูกจึงทำให้ผลผลิตต่ำ (ณรงค์ชัย พิพัฒน์ธนวังศ์, 2554)

- โอกาส

เนื่องมาจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของตลาดที่ใช้ผลผลิตสตรอเบอร์รี่ในเชิงอุตสาหกรรมทำให้มีความต้องการต้นไหลในปัจจุบัน เป็นไม้ผลที่มีส่วนช่วยเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะในช่วงที่เกษตรกรว่างจากการเพาะปลูกพืชหลักในฤดูฝน ความต้องการสตรอเบอร์รี่ของตลาดทั้งในและต่างประเทศมีมากขึ้นเรื่อย ๆ (พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์ และคณะ, 2556) จัดเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ซึ่งสามารถช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรผู้ปลูก (ณรงค์ชัย พิพัฒน์ธนวังศ์ และคณะ, 2555)

- อุปสรรค

ประเทศคู่แข่งที่สำคัญคือ สหรัฐอเมริกา จีน เกาหลีทำให้ประเทศไทยส่งออกได้น้อยลง (อ้างแล้ว, 2556) ไทยไม่มีการพัฒนาทางด้านการปลูกแบบสมัยใหม่เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น หรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงพันธุ์ใหม่ที่ตลาดต้องการ

- เสาวรสหวาน

ในปี 2555 มีปริมาณคัดบรรจุเป็นอันดับที่ 1 ของปริมาณคัดบรรจุไม้ผลมูลนิธิโครงการหลวง ซึ่งศูนย์ที่มีศักยภาพในการปลูกคือ ขุนวาง ดินตก และแม่แฮ (อ้างแล้ว, 2555) (ตารางที่ 5.12 ภาคผนวก)

- จุดแข็ง

สามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลายประเภท มีประโยชน์มากมาย (วิภาพรรณ ผจงวิริยาทร, 2556) สามารถเจริญเติบโตได้ดีในสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นเขตอากาศเขตร้อนภาคเหนือ หรือเขตอากาศร้อนชื้นทางภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพืชที่ปลูกได้ง่าย การดูแลรักษาไม่ยุ่งยาก แต่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง (ศูนย์ส่งเสริมและการพัฒนาอาชีพเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ (พืชสวน), 2554)

- จุดอ่อน

ไม่ทนต่อการถูกกระทบหรือเสียดสีโดยเฉพาะในส่วนของยอดเถาวัลย์เป็นจุดที่จะให้โรคและแมลงเข้าถึงได้ง่าย เป็นไม้ผลประเภทเถาเลื้อยการเพาะปลูกจึงต้องมีค้างรองรับต้นและผลผลิต ต้องใช้ทุนและแรงงานมาก (อ้างแล้ว, 2554)

- โอกาส

เสาวรสหวานพันธุ์ของมูลนิธิโครงการหลวงมีผลผลิตเป็นที่ยอมรับและต้องการของผู้บริโภคมาก ทำให้ปัจจุบันผลผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด

- อุปสรรค

ขาดการร่วมมือและการประสานงานกันระหว่างภาครัฐและเอกชนในด้านข้อมูลข่าวสารการผลิตและการตลาด ความเคลื่อนไหวของราคาสินค้าตลอดจนแหล่งตลาดใหม่ นอกจากนี้การส่งออกยังไม่มีความชัดเจน (สถาบันวิจัยเศรษฐกิจคาลัง, 2547)

- พลัษ

ในปี 2555 พลัษ P₂ มีปริมาณคัดบรรจุเป็นอันดับที่ 3 ของปริมาณคัดบรรจุไม้ผลมูลนิธิโครงการหลวง ซึ่งศูนย์ที่มีศักยภาพในการปลูกคือ แม่แฮ ขุนวาง และอินทนนท์ (อ้างแล้ว, 2555) (ตารางที่ 5.13 ภาคผนวก)

- จุดแข็ง

สามารถใช้รับประทานสด และนำไปแปรรูปได้หลายอย่าง มีประโยชน์มากเพาะปลูกได้ดีในดินแทบทุกชนิด เป็นไม้ผลที่มีปัญหาในเรื่องโรคและแมลงค่อนข้างน้อย (อ้างแล้ว, 2556)

- จุดอ่อน

เป็นพืชที่ชอบอากาศหนาวเย็น ดัชนีที่ได้จากการเพาะเมล็ดมักจะกลายพันธุ์ ดัชนีที่ได้จากหน่อจะขยายพันธุ์ได้ช้าและมีจำนวนน้อย การเก็บเกี่ยวต้องทำอย่างระมัดระวัง เพราะเชื้อราอาจจะเข้าไปทำลายให้ผลเน่าเสียหายเก็บไว้ได้ไม่นานและไม่เป็นที่ต้องการของตลาด (อ้างแล้ว, 2556)

- โอกาส

พลับสดมักถูกจัดเข้าไปอยู่ในกระเช้าของขวัญต่าง ๆ เนื่องจากรูปลักษณะและรสชาติดีเป็นผลไม้มงคล จึงนิยมบริโภคกันมากในช่วงเทศกาล เป็นโอกาสที่ไทยจะส่งออกไปยังต่างประเทศได้มากขึ้น

- อุปสรรค

ประเทศคู่แข่งที่สำคัญคือ จีน อาจทำให้ไทยเสียเปรียบในการแข่งขันทั้งด้านการผลิตและการส่งออก การรับประกันพลับยังไม่เป็นที่แพร่หลายในวงกว้าง และยังขาดการสนับสนุนจากทางรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (อ้างแล้ว, 2556)

- พืชหรือท้อ

ในปี 2555 มีปริมาณคัปปรรจุเป็นอันดับที่ 6 ของปริมาณคัปปรรจุไม้ผลมูลนิธิโครงการหลวง ซึ่งศูนย์ที่มีศักยภาพในการปลูกคือ ขุนวาง และอินทนนท์ (อ้างแล้ว, 2555) (ตารางที่ 5.14 ภาคผนวก)

- จุดแข็ง

เป็นพืชที่ดูแลง่าย สามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลายประเภท (นารี เหลืองตรึงกิจ, 2555)

- จุดอ่อน

เป็นผลไม้ที่ต้องปลูกในอุณหภูมิต่ำหรือในพื้นที่ที่มีอากาศหนาวเย็น ให้ผลผลิตดีและมีคุณภาพได้เฉพาะฤดูหนาว เป็นผลไม้ที่ไม่สามารถวางขายได้นาน เนื่องจากเน่าเสียเร็ว ออกผลเฉพาะในช่วงเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม จึงทำให้มีราคาแพง (อ้างแล้ว, 2555)

- โอกาส

เป็นผลไม้ที่รับประกันกันมาช้านานและได้รับความนิยมทั่วโลก (อ้างแล้ว, 2556)

- อุปสรรค

ประเทศคู่แข่งที่สำคัญคือ ประเทศจีนและญี่ปุ่นทำให้ประเทศไทยส่งออกพืชได้น้อยลง (อ้างแล้ว, 2555)

- อาโวคาโด

ในปี 2555 พันธุ์เฮสมีปริมาณคัดบรรจุเป็นอันดับที่ 8 ของปริมาณคัดบรรจุไม้ผล มูลนิธิโครงการหลวง ศูนย์ที่มีศักยภาพในการปลูกคือ อินทนนท์ และขุนวาง (อ้างแล้ว, 2555) (ตารางที่ 5.15 ภาคผนวก)

- จุดแข็ง

สามารถรับประทานผลสดได้ทันทีเมื่อผลสุก มีคุณค่าทางอาหารที่เป็นประโยชน์ ต่อร่างกายมากกว่าผลไม้ชนิดอื่น (อ้างแล้ว, 2556) พันธุ์เฮสเป็นสายพันธุ์ที่นิยมบริโภคมีปริมาณ มากกว่าร้อยละ 90 ของสายพันธุ์ทั้งหมด (สุทัศน์ ยุกส์าน, 2553)

- จุดอ่อน

เป็นสายพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับปลูกในพื้นที่สูงและมีอากาศหนาวเย็นซึ่งไม่สามารถขยายการปลูกในพื้นที่อื่นได้มากนัก เป็นไม้เนื้ออ่อนกิ่งเปราะต้องมีแนวป้องกันลม เพื่อ ป้องกันการหักของต้น และต้องมีการตัดแต่งกิ่งให้พุ่มโปร่ง จึงเสียค่าต้นทุนเพิ่มขึ้น (อ้างแล้ว, 2553)

- โอกาส

แนวโน้มทางการตลาดที่ดี จึงสามารถส่งเสริมให้เป็นพืชเศรษฐกิจในอนาคตได้ (อ้างแล้ว, 2553)

- อุปสรรค

ในประเทศไทยไม่เป็นที่นิยมบริโภคมากนักเนื่องจากมีผลไม้อยู่หลากหลายชนิด จึงมีทางเลือกการบริโภคมากมาย ประเทศคู่แข่งที่สำคัญคือ อเมริกา เม็กซิโก ทำให้ประเทศไทย ส่งออกอาโวคาโดได้น้อยลง(อ้างแล้ว, 2553)

การผลิตไม้ดอก

- กุหลาบ

ในที่นี่ทำการศึกษากุหลาบตัดดอก ในปี 2555 มีปริมาณผลผลิตและมูลค่าเป็น อันดับที่ 1 ของปริมาณคัดบรรจุไม้ดอกของมูลนิธิโครงการหลวง ศูนย์ที่มีศักยภาพในการปลูกคือ อินทนนท์ (อ้างแล้ว, 2555) (ตารางที่ 5.16 ภาคผนวก)

- จุดแข็ง

มีการก่อตั้งสวนกุหลาบหลวงโดยทำการรวบรวมพันธุ์เพื่อใช้ในการศึกษาพัฒนา พันธุ์และทดสอบผลผลิตและคุณภาพเป็นของตนเอง มีการพัฒนาพันธุ์ให้มีอายุการปักแจกันนาน และมีความทนทานต่อการขนส่ง ซึ่งแตกต่างจากสายพันธุ์ที่มีอยู่ทั่วไป เป็นการปลูกแบบใน โรงเรือน ซึ่งสามารถควบคุมการให้น้ำ ขาฆ่าแมลง การรดน้ำ การระบายอากาศ ช่วยลดการระบาดของ

ของโรคพืชและยังสามารถควบคุมคุณภาพของผลผลิตได้อีกด้วย การขยายพันธุ์ทำได้เร็วและทำได้คราวละมาก ๆ ราคากิ่งพันธุ์ถูก เกษตรกรสามารถซื้อได้ (มูลนิธิโครงการหลวง, 2555)

- จุดอ่อน

เป็นไม้ตัดดอกชนิดหนึ่งที่มีโรคและแมลงศัตรูพืชมาก จึงต้องมีการใช้สารเคมีมากเป็นผลให้มีต้นทุนในการเพาะปลูกสูง กุหลาบตัดดอกเป็นกุหลาบชนิดหนึ่งที่ดูแลยาก ในกรณีที่ต้องการได้ดอกที่มีคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ (อ้างแล้ว, 2556)

- โอกาส

การผลิตกุหลาบมีแนวโน้มในการเพิ่มพื้นที่การผลิตบนที่สูงมากขึ้นเป็นโอกาสของเกษตรกรที่จะทำการขยายการผลิต สามารถให้ผลกำไรดีกว่าปลูกพืชอื่น นอกจากนี้การปลูกไม้ต้องปลูกบ่อย ๆ เหมือนปลูกผักและยังมีรายได้ให้เกษตรกรทุก ๆ วัน (อ้างแล้ว, 2556)

- อุปสรรค

กุหลาบที่มีคุณภาพสูงที่ผลิตในประเทศยังไม่เพียงพอและขาดความต่อเนื่อง ทำให้ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ การส่งออกต่างประเทศมีจำนวนน้อยมาก อีกทั้งปริมาณความต้องการผลผลิตยังไม่แน่นอนขาดการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและทันสมัยแก่เกษตรกร ส่งผลให้ไม่มีการพัฒนาคุณภาพการผลิตให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด ผลผลิตจึงมีราคาต่ำ (อ้างแล้ว, 2556)

- คาร์เนชั่น

ในที่นี่ทำการศึกษาคาร์เนชั่นตัดขายเป็นช่อ ในปี 2555 มีปริมาณผลผลิตและมูลค่าผลผลิตเป็นอันดับที่ 17 ของปริมาณคัตตอร์จูไม้ดอกของมูลนิธิโครงการหลวง ศูนย์ที่มีศักยภาพในการปลูกคือ ขุนวาง (อ้างแล้ว, 2555) (ตารางที่ 5.17 ภาคผนวก)

- จุดแข็ง

ให้ดอกที่มีสีต่าง ๆ สดใส กลิ่นหอมและปักแจกันได้นาน การขยายพันธุ์ทำได้ง่าย ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ยากที่จะพบรวมอยู่ในไม้ดอกชนิดเดียว เป็นพืชที่เหมาะสมกับการปลูกในสภาพพื้นที่สูงของไทย (ไทยเกษตรศาสตร์, 2556)

- จุดอ่อน

การปลูกนิยมปลูกเพียงฤดูเดียวหรือ 2 ฤดูเป็นอย่างมาก จากนั้นจะทำการรื้อแปลงทิ้งแล้วปลูกใหม่เนื่องจากมีปัญหาเรื่องโรค จำนวนดอกและคุณภาพของดอกจะลดลงทำให้มีต้นทุนค่าใช้จ่ายสูง เป็นพืชที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ หากไม่ได้รับการดูแลอย่างดีจะทำให้ได้ดอกที่มีคุณภาพต่ำขายได้ในราคาถูก ต้องมีการคัดต้น ตั้งแต่ยังเล็กจนต้นโตมีฉะนั้นก้านดอกจะคด

หรืออาจทำให้ขายได้ในราคาถูก เป็นพืชชนิดหนึ่งที่มีโรคและแมลงศัตรูมาก จึงต้องมีการใช้สารเคมีปริมาณสูงเป็นผลให้มีต้นทุนในการเพาะปลูกสูง (อ้างแล้ว, 2556)

- โอกาส

มีโอกาสนในการส่งออกไปประเทศแถบยุโรปได้ เนื่องจากเป็นประเทศที่มีสภาพภูมิอากาศที่เอื้อต่อการขนส่งสินค้าดอกไม้เขตร้อน(อ้างแล้ว, 2555)

- อุปสรรค

มีโอกาที่จะได้รับความเสียหายจากการขนส่ง ซึ่งต้องมีระบบการปรับอุณหภูมิที่เหมาะสมเพื่อรักษาคุณภาพและความสดในขณะขนส่ง ขาดการทำตลาดเชิงรุก ในขณะที่ความต้องการมีแนวโน้มมากขึ้น แต่จำนวนที่ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาดในประเทศจึงต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ประเทศคู่แข่งที่สำคัญคือ จีน เวียดนาม ใต้หวัน และประเทศในแถบยุโรป ทำให้ส่งออกคาร์เนชั่นได้น้อยลง (อ้างแล้ว, 2555)

- เบลูจมาศ

ในที่นี้ศึกษาเบญจมาศตัดขายทั้งเป็นดอกและช่อ ซึ่งในปี 2555 มีปริมาณผลผลิตเป็นอันดับที่ 5 และมูลค่าผลผลิตเป็นอันดับที่ 2 ของปริมาณคัดบรรจุไม้ดอกของมูลนิธิโครงการหลวง ศูนย์ที่มีศักยภาพในการปลูกคือ ขุนวาง (อ้างแล้ว, 2555) (ตารางที่ 5.18 ภาคผนวก)

- จุดแข็ง

เป็นไม้ตัดดอกที่นิยมปลูกเลี้ยงและใช้กันอย่างแพร่หลาย มีรูปทรงสวยงาม สีสดใส ปลูกเลี้ยงง่าย มีหลายพันธุ์ให้เลือก ตลอดจนสามารถจะกำหนดเวลาบานของดอกได้ปลูกได้ทุกพื้นที่ของประเทศไทย มีการรวบรวมพันธุ์จากต่างประเทศ มาทดลองปลูกและขยายต้นพันธุ์โดยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ แล้วส่งเสริมให้ชาวเขาปลูกเป็นอาชีพทำให้ได้พันธุ์และคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ (อ้างแล้ว, 2551)

- จุดอ่อน

การปลูกส่วนใหญ่ปลูกในโรงเรือนทำให้ต้นทุนการปลูกสูง มีการควบคุมแสงไฟและความชื้นของแสง การเก็บรักษาทั้งกิ่งพันธุ์และดอกต้องมีห้องเย็นปรับอากาศเพื่อรอจำหน่าย ทำให้มีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น(อ้างแล้ว, 2551)

- โอกาส

เป็นพืชที่มีแนวโน้มการส่งออกที่ดี (ไทยเกษตรศาสตร์, 2555)

- อุปสรรค

ปัจจุบันผลผลิตของประเทศไทยที่ได้ยังคงไม่พอเพียงกับความต้องการของผู้บริโภค ทำให้มีการนำเข้าจากต่างประเทศแทน (อ้างแล้ว, 2551) ประเทศคู่แข่งที่สำคัญคือ เนเธอร์แลนด์

แลนด์ ใต้หวัน มาเลเซีย เกาหลีใต้ ใต้หวัน เวียดนาม และจีน (อ้างแล้ว, 2555) ประเทศไทยมีบริษัท เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อรวมทั้งการพัฒนาพันธุ์ใหม่ ๆ น้อยทำให้ไม่สามารถผลิตดอกเบญจมาศสู้กับ ต่างประเทศได้ (อ้างแล้ว, 2551)

- เยอบีร่า

ในที่นี้ทำการศึกษาเยอบีร่าดอกเดี่ยว ซึ่งในปี 2555 มีปริมาณผลผลิตเป็นอันดับที่ 2 และมูลค่าผลผลิตเป็นอันดับที่ 4 ของปริมาณคัตตกรจำพวกไม้ดอกของมูลนิธิโครงการหลวง ศูนย์ที่มี ศักยภาพในการปลูกคือ อินทนนท์ (อ้างแล้ว, 2555) (ตารางที่ 5.19 ภาคผนวก)

- จุดแข็ง

การขยายพันธุ์สามารถทำได้หลายวิธี ซึ่งสามารถผลิตต้นพันธุ์ได้จำนวนมากใน ระยะเวลาอันสั้นได้ต้นที่แข็งแรงปลอดโรคและตรงตามพันธุ์ที่ต้องการ เป็นไม้ตัดดอกที่ได้รับความนิยมสูงในตลาดเพราะมีหลายสีอายุการใช้งานนาน และมีรูปทรงดอกสวยงามให้ดอกตลอดทั้งปี ทำ รายได้ให้เกษตรกรได้ดีไม่แพ้ไม้ตัดดอกชนิดอื่น ไทยมีสภาพทางกายภาพและภูมิอากาศที่เหมาะสม ต่อการปลูก (ทวีพงศ์ สุวรรณโร และคณะ, 2539)

- จุดอ่อน

เกษตรกรขาดความรู้ในการผลิต ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพต่ำ และขายได้ใน ราคาต่ำ ดอกที่อยู่ระหว่างรอการบรรจุหีบห่อหรือส่งขายต้องมีห้องเก็บผลผลิต เป็นไม้ตัดดอกที่มี โรคและแมลงศัตรูพืชมาก จึงต้องมีการใช้สารเคมีมากเป็นผลให้มีต้นทุนในการเพาะปลูกและการ ดูแลรักษาสูง ในประเทศไทยไม่มีการพัฒนาเทคนิคการปลูก ซึ่งแตกต่างจากการปลูกใน ต่างประเทศ ที่ส่วนใหญ่ปลูกในเรือนกระจกสามารถปรับอุณหภูมิ และมีการให้แสงไฟช่วย การให้น้ำแบบหยด และให้ปุ๋ยทำให้สามารถควบคุมโรคและแมลงได้ส่งผลให้ดอกมีคุณภาพดีและออก ดอกสม่ำเสมอ (อ้างแล้ว, 2539)

- โอกาส

ได้รับความนิยมสูงมากในตลาดโลกและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (อ้างแล้ว, 2539)

- อุปสรรค

พื้นที่ปลูกไม้ดอกเมืองหนาวมีแนวโน้มลดลงเป็นผลมาจากการประสบปัญหาภัย ธรรมชาติ ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น สภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซา ประกอบกับมีการนำเข้าดอกไม้เมือง หนาวจากต่างประเทศมากขึ้น และผลของการทำเขตการค้าเสรี ทำให้เกษตรกรไทยไม่สามารถ แข่งขันกับไม้ดอกของจีนและมาเลเซียที่มีปริมาณและคุณภาพใกล้เคียงกับของไทยแต่ราคาต่ำกว่า จึงทำให้เกษตรกรหันไปปลูกพืชอื่นทดแทน ประเทศคู่แข่งที่สำคัญคือ ประเทศจีน มาเลเซีย และ

สิงคโปร์ ทำให้ประเทศไทยส่งออกเยอบีร่าลดลง (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุง
กัวลาลัมเปอร์, 2551)

- กล้วยไม้ (ชิมบิเดียม)

ในที่นี้ทำการศึกษาชิมบิเดียมตัดขายทั้งเป็นช่อและดอก ซึ่งในปี 2555 ชิมบิเดียม
ตัดขายเป็นช่อมีปริมาณผลผลิตเป็นอันดับที่ 22 และมูลค่าผลผลิตเป็นอันดับที่ 10 ของปริมาณตัด
บรรจุไม้ดอกของมูลนิธิโครงการหลวง ศูนย์ที่มีศักยภาพในการปลูกคือ ขุนวาง (อ้างแล้ว, 2555)
(ตารางที่ 5.20 ภาคผนวก)

- จุดแข็ง

กล้วยไม้ป่าที่พบในประเทศไทยมีลักษณะเด่นแตกต่างจากกล้วยไม้ในภูมิภาค
ละตินอเมริกา (หนึ่งร้อยแปดพรรณไม้ไทย, 2555) ชิมบิเดียมพันธุ์ผสมส่วนใหญ่มีความทนทาน
และไม่อ่อนไหวต่อคุณภาพน้ำ ส่วนใหญ่เป็นกล้วยไม้พันธุ์ผสมที่ทนร้อนและไม่ต้องการการดูแล
มากนักทนต่อสภาพฝนจึงไม่จำเป็นต้องทำหลังคากันฝนหรือโรงเรือนสามารถลดต้นทุนในการผลิต
ได้มาก (เรารักกล้วยไม้, 2552)

- จุดอ่อน

เกษตรกรขาดความรู้ในการผลิต การดูแลรักษาและจัดการสวนปรับปรุงพันธุ์ที่
ถูกต้อง ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพต่ำขายได้ในราคาที่ต่ำ (อ้างแล้ว, 2552)

- โอกาส

มีการปลูกเลี้ยงอย่างครบวงจรตั้งแต่การผสมเกสร เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เลี้ยงลูก
กล้วยไม้ เลี้ยงต้นกล้วยไม้จนกระทั่งให้ดอก ตัดดอก บรรจุหีบห่อ และส่งออก จึงช่วยลดต้นทุนจาก
การนำเข้าจากต่างประเทศได้ในระดับหนึ่ง (อ้างแล้ว, 2552) ประกอบกับไทยมีสภาพแวดล้อมเอื้อ
ต่อการเจริญงอกงามของกล้วยไม้จึงเป็นพืชเศรษฐกิจที่สามารถสร้างรายได้ให้ประเทศ ประเทศคู่ค้า
ที่สำคัญแบ่งออกเป็น ตลาดเอเชีย และตลาดยุโรป โดยตลาดอิตาลีเป็นลูกค้าที่สำคัญ โดยภาพรวม
ความต้องการกล้วยไม้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ (อ้างแล้ว, 2555)

- อุปสรรค

ขาดการร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษาเทคโนโลยีการ
ปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้เพื่อผลิตและพัฒนาปรับปรุงสายพันธุ์กล้วยไม้สกุลต่าง ๆ ให้มีความแปลก
ใหม่ตรงกับความต้องการของตลาดส่งออกทำให้ไทยต้องเสียส่วนแบ่งตลาดให้กับประเทศอื่น ๆ
(อ้างแล้ว, 2555) และขาดการสนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกร ในด้านประเทศคู่แข่งในตลาด
ส่งออกไปยังอเมริกา ญี่ปุ่น และออสเตรเลียคือ มาเลเซียและสิงคโปร์ ประกอบกับไทยมีข้อจำกัด

ด้านเวลาในการขนส่งทางอากาศ ซึ่งมีเนื้อที่ค่อนข้างจำกัดและไม่สามารถควบคุมอุณหภูมิเพื่อรักษาความสด (อึ้งแล้ว, 2552)

การผลิตกาแฟ

สำหรับพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่มีการผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้า ซึ่งศูนย์ที่มีศักยภาพในการปลูกคือ ดินตก อินทนนท์ และพื้นที่ขยายผลวาวี (อึ้งแล้ว, 2555) (ตารางที่ 5.21 ภาคผนวก)

- จุดแข็ง

กาแฟสายพันธุ์คาติมอร์ที่ปลูกในประเทศไทยเป็นพันธุ์กาแฟอาราบิก้าที่ดี ด้านทานต่อโรคราสนิมผลผลิตมีคุณภาพสูง ให้ผลผลิตสูงสม่ำเสมอ เป็นพันธุ์ที่ผ่านการคัดเลือกโดยกรมวิชาการเกษตร สภาพพื้นที่สูงเหมาะแก่การปลูกกาแฟ (กรมวิชาการเกษตร, 2551) เป็นกาแฟที่ขึ้นชื่อว่ามีคุณภาพเป็นหนึ่งในอาเซียน (สยามธุรกิจ, 2556) อาราบิก้าจัดเป็นกาแฟที่มีกลิ่นหอม รสชาติดี (กรมวิชาการเกษตร, 2551) การผลิตและการแปรรูปกาแฟอาราบิก้าคุณภาพสูง มีตราสินค้าในชื่อ กาแฟดอยคำ เป็นเอกลักษณ์และเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป

- จุดอ่อน

การผลิตมีกรรมวิธีผลิตหลายขั้นตอน อีกทั้งยังมีต้นทุนค่าใช้จ่ายอื่น อีกหลายด้าน มีผลให้ต้นทุนในการผลิตสูงและส่งผลให้ราคาสูงตามไปด้วย อย่างไรก็ตามหากเกษตรกรยังขาดความรู้ในการปลูก การเก็บผลผลิต การรักษาคุณภาพ ก็จะทำให้ผลผลิตมีคุณภาพต่ำ ขายได้ในราคาต่ำ เนื่องจากต้นกาแฟอาราบิก้าอ่อนแอต่อโรคและไม่ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม (กรมวิชาการเกษตร, 2551)

- โอกาส

เพราะเป็นเครื่องดื่มที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงเป็นโอกาสที่ไทยจะส่งออกกาแฟไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้มากขึ้น ดังนั้นการเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เมื่อมีการลดภาษีนำเข้าเมล็ดกาแฟจึงเป็นโอกาสที่ไทยจะส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศในกลุ่มอาเซียนในระดับราคาที่คาดว่าจะสามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้และจะเป็นช่องทางการตลาดใหม่ที่เป็นโอกาสให้ประเทศไทยได้ขยายการตลาดได้มากขึ้นในอนาคต

- อุปสรรค

ปัจจุบันการผลิตยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดส่งออก ส่วนใหญ่ที่ผลิตได้จะส่งขายภายในประเทศเท่านั้น เมล็ดกาแฟจากเวียดนามมีราคาต่ำกว่า ทำให้ผู้บริโภคบางส่วนหันไปบริโภคกาแฟนำเข้าแทน ประเทศคู่แข่งในอาเซียนที่สำคัญคือ ประเทศเวียดนามซึ่งเป็นประเทศส่งออกกาแฟอันดับที่ 1 ของอาเซียนและอันดับที่ 2 ของโลก รวมทั้งประเทศอินโดนีเซีย นอกจากนี้ไทยยังขาดการสร้างรากฐานการผลิตกาแฟให้มีประสิทธิภาพ และขาดการ

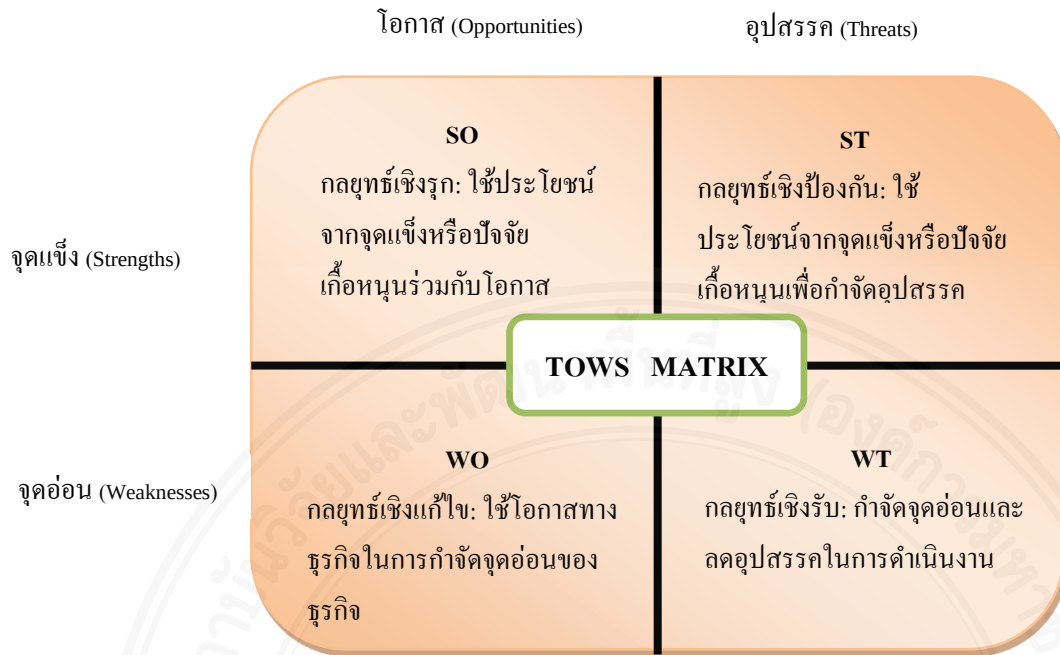
ปรับปรุงกาแฟสายพันธุ์ใหม่ให้มีปริมาณผลผลิตต่อไร่สูงกว่าพันธุ์เก่า สามารถต้านทานโรคพืชต่าง ๆ ได้ดีกว่า ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการดำเนินงานอย่างจริงจัง ในด้านการสนับสนุนกาแฟของไทย รวมทั้งการแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและเกษตรกรทราบอย่างต่อเนื่อง และนอกจากนี้ไทยยังเสียเปรียบเรื่องต้นทุนและพื้นที่การเพาะปลูกที่ไม่เพียงพอ ทำให้เสียส่วนแบ่งการตลาดให้กับต่างประเทศ (สยามธุรกิจ, 2556)

5.3 เงื่อนไขในกรอบของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)

ภายใต้วัตถุประสงค์ เงื่อนไขการก่อตั้งและกฎบัตรที่อาเซียนกำหนด สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็น 1 ในประเทศสมาชิกของประชาคมนี้ จำเป็นต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงการเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่การเป็นประชาคมนี้ในปี 2015 ที่กำลังจะมาถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมความพร้อมของคนในชุมชนในพื้นที่สูง ซึ่งมีการผลิตพืชหลักทางการเกษตรที่จะต้องแข่งขันกับประเทศสมาชิกในกลุ่มประชาคมอาเซียนด้วยกัน ซึ่งทิศทางการเตรียมความพร้อมให้แก่เกษตรกรที่เป็นเรื่องหลัก ๆ น่าจะเป็นเรื่องของกรณีโอกาสเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเกี่ยวข้อง การได้รับการฝึกอบรม เพิ่มพูนความรู้ในด้านการบริหารจัดการในกระบวนการผลิต เพื่อลดต้นทุนทั้งด้านการผลิตและโลจิสติกส์ รวมทั้งการได้รับความรู้ด้านเทคโนโลยีเกี่ยวกับการผลิตที่จะทำให้สินค้าที่ผลิตได้มาตรฐานสากล และมีการพัฒนาฝีมือแรงงาน

5.3.1 การกำหนดกลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันด้วยการผลิตพืชผัก ไม้ผล และไม้ดอก โดยมูลนิธิโครงการหลวงและศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบนพื้นที่สูง

จาก SWOT analysis ทำให้ได้พบจุดแข็งหรือปัจจัยเกื้อหนุน จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางทั้งที่เป็นของโครงการหลวง ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง รวมทั้งพืชผัก ไม้ผล ไม้ดอก ที่เกษตรกรผลิตได้ในพื้นที่ศึกษา ซึ่งเมื่อนำผลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ด้วย TOWS matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดและการแข่งขัน โดยอาศัยการบูรณาการระหว่างจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มาประสมประสานกันเพื่อกำหนดกลยุทธ์ทั้งเชิงรุก เชิงป้องกัน เชิงแก้ไข และเชิงรับ รวมทั้ง ภายใต้ภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะเมื่อไทยเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 โดยคาดว่าจะได้แนวทางสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันและการตลาดต่อไปได้

TOWS MATRIX (สิวฤทธิ์, 2555)

5.3.1.1 กลยุทธ์เชิงรุก (SO strategies)

เป็นกลยุทธ์ที่เกิดจากการประสมประสานกันระหว่างจุดแข็งหรือปัจจัยเกื้อหนุน (Strengths) และโอกาส (Opportunities) นั่นคือ ใช้ความเข้มแข็งภายในของธุรกิจหรือลดทอน หลีกเลี่ยงสิ่งกีดขวางภายนอกเป็นแนวทางในการจួយโอกาสที่มีอยู่ในตลาดภายนอกมาเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาธุรกิจให้สามารถแข่งขันหรือได้เปรียบเหนือคู่แข่งได้ ซึ่งเมื่อพิจารณากลยุทธ์ในด้านนี้ของแต่ละองค์กรจะสามารถสร้างกลยุทธ์เชิงรุกได้ดังนี้

1) มุณินธิโครงการหลวง

จากจุดแข็งหรือปัจจัยเกื้อหนุนและโอกาส มีดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เมื่อนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกับโอกาสที่ได้รับการสนับสนุนด้วยงบประมาณ มุณินธิโครงการหลวงจะสามารถดำเนินนโยบายและปฏิบัติการภายใต้ยุทธศาสตร์เชิงรุก โดยอาศัยจุดแข็งและโอกาสที่มีเป็นเครื่องมือ และให้ความสำคัญกับนโยบายส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาพื้นที่ของโครงการ ฯ ร่วมกับการใช้ตราสัญลักษณ์ที่เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือในคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้า ทั้งพืชผักผลไม้ และไม้ดอก โดยอิงกระแสความนิยมบริโภคอาหารสุขภาพที่นับวันจะขยายตัวมากขึ้นทั้งในและต่างประเทศ และเมื่อมีการเปิดเสรีทางการค้า ภายใต้เงื่อนไขในกรอบของ AEC คาดว่าจะสามารถขยายฐานการผลิตและขยายเครือข่ายภายใต้ความร่วมมือจากภาคต่าง ๆ ได้

2) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบนพื้นที่สูง

จากจุดแข็งหรือปัจจัยเกื้อหนุนและโอกาสที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทั้ง 5 ศูนย์มีดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกับโอกาสที่ได้รับการสนับสนุนด้วยงบประมาณ ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา เสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ก็จะสามารถดำเนินนโยบายและปฏิบัติการภายใต้ยุทธศาสตร์เชิงรุก โดยอาศัยจุดแข็งและโอกาสที่มีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการผลิตพืชผัก ผลไม้ และไม้ดอกแข่งขันทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศได้

5.3.1.2 กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST strategies)

เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ประโยชน์จากจุดแข็งหรือปัจจัยเกื้อหนุนเพื่อกำจัดอุปสรรคหรือเป็นกลยุทธ์จุดแข็งกับสิ่งกีดขวาง เป็นการเพิ่มความเข้มแข็งภายในองค์กรหลีกเลี่ยงหรือลดทอนอิทธิพลของสิ่งกีดขวางจากภายนอก

1) มูลนิธิโครงการหลวง

จากจุดแข็งหรือปัจจัยเกื้อหนุนที่มี และใช้งบประมาณที่สนับสนุน รวมทั้งกลยุทธ์โครงการ แผนงาน กิจกรรมที่กำหนดเพื่อดำเนินการโดยใช้งบประมาณที่ได้มาสนับสนุนการดำเนินการในแต่ละด้านเพื่อกำจัดอุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางที่เกิดขึ้น การใช้ความเข้มแข็งภายในองค์กรมาเป็นเครื่องมือลดทอนอิทธิพลของสิ่งกีดขวางจากภายนอก หรือหาทางหลีกเลี่ยงอุปสรรคที่พบเห็น ในกรณีที่มีการขยายตัวทางการแข่งขันในตลาด โดยเฉพาะการนำเข้าสินค้า ไม้ดอก ผัก และผลไม้ ซึ่งมีราคานำเข้าต่ำกว่าราคาสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตได้

2) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบนพื้นที่สูง

เมื่อพิจารณาศักยภาพเพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงป้องกันสำหรับทั้ง 5 ศูนย์ฯ โดยภาพรวม จากจุดแข็งหรือปัจจัยเกื้อหนุนดังที่กล่าวข้างต้น ศูนย์ทั้ง 5 ศูนย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกับงบประมาณสนับสนุนการผลิตพืชผัก ไม้ผล และไม้ดอก ภายใต้แผนการดำเนินงานและยุทธศาสตร์ที่กำหนดมาเป็นเครื่องมือกำจัดหรือลดอุปสรรคที่เกิดขึ้นโดยใช้ความเข้มแข็งภายในองค์กรหลีกเลี่ยงหรือลดทอนอิทธิพลของสิ่งกีดขวางจากภายนอก

5.3.1.3 กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO strategies)

เป็นการใช้โอกาสทางธุรกิจกำจัดจุดอ่อนของธุรกิจ โดยองค์กรจะปรับปรุงแก้ไขความอ่อนแอภายใน โดยฉวยประโยชน์จากโอกาสที่เปิดให้จากภายนอก ซึ่งเป็นโอกาสที่ดี แต่เนื่องจากภายในองค์กรยังมีปัญหาที่ยังไม่สามารถจะได้รับการประโยชน์จากโอกาสที่เปิดกว้างให้ในขณะนั้น ๆ

1) มุลนิธิโครงการหลวง

โครงการหลวงสามารถใช้โอกาส รวมทั้งงบประมาณสนับสนุนมาแก้ไขปัญหาหรือกำจัดจุดอ่อนดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นได้ นั่นคือ รัฐบาลให้ความสำคัญกับนโยบายส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้จากมูลนิธิโครงการหลวง และโครงการตามพระราชดำริ อีกทั้งผู้บริโภคยอมรับในตราสินค้า คุณภาพ และความปลอดภัย และกระแสนิยมการบริโภคอาหารที่มีความปลอดภัยและอาหารสุขภาพของผู้บริโภคกว้างขวางขึ้นทั้งในและต่างประเทศ การผลิตพืชผักมีการนำเอามาตรฐานความปลอดภัยในกระบวนการผลิตและการคัดบรรจุซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางส่งพืชออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้ นอกจากนี้สินค้าผักและผลไม้ของมูลนิธิโครงการหลวงยังเอื้อต่อการส่งออกตามข้อตกลงภายใต้เงื่อนไข FTA ทำให้มีโอกาสในการขยายการผลิตโดยใช้องค์ความรู้ที่ได้รับเพิ่มเติมซึ่งจะส่งผลให้สามารถขยายฐานการผลิตและปริมาณการผลิตได้ การมีโอกาสในการขยายเครือข่ายความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยใช้ปัจจัยเอื้อคือ ตลาดของสินค้าเป็นสิ่งรองรับและเกื้อหนุนก็จะสามารถแก้ไขจุดอ่อนที่มีโดยใช้โอกาสดังกล่าวมาเป็นประโยชน์ในการแก้ไขได้

2) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบนพื้นที่สูง

เมื่อพิจารณาศักยภาพเพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงแก้ไข โดยภาพรวมศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทั้ง 5 ศูนย์ สามารถใช้โอกาสทางธุรกิจที่มีรวมทั้งใช้งบประมาณที่สนับสนุนภายใต้แผนการดำเนินงานและยุทธศาสตร์ที่กำหนดมาเป็นเครื่องมือกำจัดจุดอ่อน โดยการปรับปรุงแก้ไขความอ่อนแอภายใน เช่น การพัฒนาและเพิ่มบุคลากรให้มีจำนวนมากพอแก่ความต้องการช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่ และฉวยโอกาสจากการเปิดประเทศทำการค้าเสรีทั้งในกลุ่มประเทศสมาชิก AEC และประเทศนอกกลุ่ม โดยการเร่งรัดพัฒนาการผลิตพืชผัก ไม้ผล และ ไม้ดอก เพิ่มคุณภาพและปริมาณผลผลิตรวมทั้งปรับปรุงระบบโลจิสติกส์ที่เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการขนส่งสินค้าอย่างมีคุณภาพ ภายใต้ต้นทุนที่ลดลง พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ของโครงการ ซึ่งจะเป็นโอกาสให้เกษตรกรได้พัฒนาและจำหน่ายผลผลิตแข่งขันได้มากขึ้น

5.3.1.4 กลยุทธ์เชิงรับ (WT strategies)

เป็นกลยุทธ์ที่มุ่งกำจัดจุดอ่อนและลดอุปสรรคในการดำเนินงาน เป็นกลยุทธ์ที่ปกป้องตนเองโดยพยายามลดความอ่อนแอภายในให้ได้ และในขณะเดียวกันก็พยายามหลีกเลี่ยงภาวะแวดล้อมภายนอกที่กีดขวางคุกคามให้ได้มากที่สุด

1) มุลนิธิโครงการหลวง

ควรใช้ประโยชน์จากจุดแข็งหรือปัจจัยเกื้อหนุนและโอกาสที่มี รวมทั้งงบประมาณที่สนับสนุนภายใต้ยุทธศาสตร์ที่กำหนดมาเป็นเครื่องมือกำจัดจุดอ่อนและอุปสรรคหรือ

ความอ่อนแอที่เกิดขึ้นจากการผลิตพืชผัก ผลไม้ และไม้ดอก โดยศูนย์ ฯ ในขณะเดียวกันก็พยายามหลีกเลี่ยงภาวะแวดล้อมภายนอกที่เกิดขวางกีดขวาง โดยเฉพาะการเข้าสู่ช่องทางการตลาดให้มากที่สุด

2) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

เมื่อพิจารณาศักยภาพเพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงรับสำหรับทั้ง 5 ศูนย์ ฯ โดยภาพรวม ดังนั้นศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทั้ง 5 ศูนย์ ควรใช้ประโยชน์จากจุดแข็งหรือปัจจัยเกื้อหนุนในการผลิตพืชผัก ผลไม้ และไม้ดอก รวมทั้งโอกาสและงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนภายใต้แผนการดำเนินงานและยุทธศาสตร์ที่กำหนดสำหรับสนับสนุนงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงมาเป็นเครื่องมือกำจัดจุดอ่อนและลดทอนหรือหลีกเลี่ยงอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากสิ่งกีดขวางจากภายนอก

นอกจากใช้งบประมาณ จุดแข็ง และโอกาสสร้างกลยุทธ์เชิงรุก และใช้ประโยชน์จากจุดแข็งหรือปัจจัยเกื้อหนุนเพื่อกำจัดอุปสรรค ใช้โอกาสทางธุรกิจกำจัดจุดอ่อนของธุรกิจ และใช้กลยุทธ์เชิงรับกำจัดจุดอ่อนและลดอุปสรรคในการดำเนินงานแล้ว หากพิจารณาพืชผัก ไม้ผล ไม้ดอก และกาแฟ ที่ศูนย์ ฯ ต่าง ๆ บนพื้นที่สูงสามารถผลิตได้และส่งออก โดยเปรียบเทียบพืชผัก ผลไม้ ไม้ดอก และกาแฟ ที่นำเข้าจากต่างประเทศในช่วงปีเดียวกัน โดยพิจารณาในด้านดุลการค้า ซึ่งเป็นสถิติที่เปรียบเทียบมูลค่าส่งออก (export) และนำเข้า (import) สำหรับพืชแต่ละชนิดจะพบว่า

- ในด้านดุลการค้าไม้ดอก

ไทยได้เปรียบในการส่งออกกล้วยไม้และเบญจมาศในปี 2554 และ 2555 แต่เสียเปรียบในการส่งออกกุหลาบและคาร์เนชั่น ซึ่งสำหรับดุลการค้ากับประเทศกลุ่ม AEC ไทยได้เปรียบในการส่งออกไปพม่า สิงคโปร์ มาเลเซีย แต่เสียเปรียบในการส่งออกไปเวียดนาม และจีน ส่วนคาร์เนชั่น ในปี 2554 ไทยมีการส่งออกไปสิงคโปร์ และได้เปรียบในดุลการค้าแต่เสียเปรียบจีน และฟิลิปปินส์ ทั้งปี 2554 และ 2555 ส่วนกล้วยไม้ ไทยได้เปรียบพม่า ทั้งปี 2554 และ 2555 ได้เปรียบสิงคโปร์ในปี 2554 แต่ปี 2555 ไม่ได้ส่งออก และไทยเสียเปรียบเวียดนาม และมาเลเซีย ทั้งปี 2554 และ 2555 (กรมศุลกากร, 2556) (ตารางที่ 5.22 ภาคผนวก)

- ในด้านดุลการค้ากาแฟ

การส่งออกและนำเข้ากาแฟจะแยกประเภทกาแฟเป็น 2 อย่าง คือ กาแฟที่ไม่ได้คั่วและกาแฟที่คั่วแล้ว โดยทั้ง 2 ประเภทจะแยกเป็นกาแฟที่ไม่ได้แยกเอากาแฟอินออก และแยกกาแฟอินออกแล้ว โดยไทยมีการค้ากาแฟกับต่างประเทศ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประเทศ AEC และประเทศนอกกลุ่ม AEC ซึ่งจะพบได้ว่า การค้ากาแฟกับประเทศในกลุ่ม AEC การค้ากาแฟที่ไม่ได้

คั่วของไทยกับกลุ่มประเทศ AEC ปี 2554 และ 2555 ไทยเสียเปรียบในดุลการค้า กาแฟที่ไม่ได้แยก
 เอากาแฟอื่นออกในปี 2554 เท่ากับ -2,517,524,981.00 บาท และปี 2555 เสียเปรียบ -
 1,864,518,850.00 บาท และสำหรับกาแฟที่แยกเอากาแฟอื่นออกแล้ว ไทยได้เปรียบในปี 2554 เป็น
 เงิน 4,911,146.00 บาท แต่เสียเปรียบในปี 2555 เป็นเงิน 627,501.00 บาท สำหรับกาแฟคั่วที่ไม่ได้
 แยกเอากาแฟอื่นออก ไทยได้เปรียบในปี 2554 เท่ากับ 10,104,405.00 บาท และในปี 2555 ได้เปรียบ
 4,488,324.00 บาท ส่วนกาแฟที่ได้แยกเอากาแฟอื่นออกแล้ว ไทยเสียเปรียบในปี 2554 เท่ากับ -
 5,022,677,718.00 บาท และปี 2555 เสียเปรียบเท่ากับ -3,844,139,163.00 บาท (กรมศุลกากร, 2556)
 (ตารางที่ 5.23 ภาคผนวก)

สำหรับดุลการค้ากาแฟกับประเทศนอกกลุ่ม AEC ได้พบว่า การค้ากาแฟที่
 ไม่ได้คั่ว กรณีกาแฟที่ไม่ได้แยกเอากาแฟอื่นออก ไทยได้เปรียบในปี 2554 เท่ากับ 30,759,210.00
 บาท และปี 2555 ได้เปรียบ 27,751,968.00 บาท ส่วนกาแฟที่แยกเอากาแฟอื่นออกแล้วในปี 2554
 ไทยได้เปรียบ 29,226.00 บาท แต่ปี 2555 เสียเปรียบเท่ากับ -200,361.00 บาท ส่วนกาแฟที่คั่วแล้ว
 กรณีที่ยังไม่ได้แยกกาแฟอื่นออก ไทยเสียเปรียบในปี 2554 เท่ากับ -180,903,909.00 บาท และปี
 2555 เสียเปรียบ -126,962,917.00 บาท ส่วนกาแฟที่แยกเอากาแฟอื่นออกแล้ว ไทยได้เปรียบในปี
 2554 เท่ากับ 2,514,328,845.00 บาท และปี 2555 ได้เปรียบ 1,980,649,224.00 บาท (กรมศุลกากร,
 2556) (ตารางที่ 5.24 ภาคผนวก)

ซึ่งเมื่อพิจารณาดุลการค้ากาแฟกับประเทศในกลุ่ม AEC แต่ละประเทศ จะ
 พบว่า ในกรณีการค้ากาแฟที่ไม่ได้คั่วและไม่ได้แยกเอากาแฟอื่นออก ไทยได้เปรียบกัมพูชาในปี
 2555 เท่ากับ 60,000.00 บาท ได้เปรียบมาเลเซียในปี 2555 เท่ากับ 7,411.00 บาท ฟิลิปปินส์ ปี 2555
 เท่ากับ 296.00 บาท และจีนปี 2554 เท่ากับ 1,686,003.00 บาท และปี 2555 เท่ากับ 137,645.00 บาท
 ส่วนกาแฟที่ไม่ได้คั่วและแยกเอากาแฟอื่นออกแล้ว ไทยเสียเปรียบอินโดนีเซียในปี 2555 เท่ากับ -
 46,521.00 บาท ได้เปรียบพม่า ในปี 2554 เท่ากับ 4,862,764.00 บาท ได้เปรียบสิงคโปร์ ในปี 2555
 เท่ากับ 179,924.00 บาท เสียเปรียบเวียดนามปี 2554 เท่ากับ -291.00 บาท ปี 2555 เท่ากับ -
 819,358.00 บาท และได้เปรียบจีน ปี 2554 เท่ากับ 79,085.00 บาท ปี 2555 เท่ากับ 56,00.00 บาท
 ส่วนกาแฟที่คั่วแล้ว แต่ไม่ได้แยกเอากาแฟอื่นออก ไทยเสียเปรียบอินโดนีเซีย ปี 2554 เท่ากับ -
 1,902,057.00 บาท ปี 2555 เสียเปรียบ -621,151.00 บาท ได้เปรียบพม่า ปี 2554 เท่ากับ 61,921.00
 บาท ปี 2555 เท่ากับ 2,531,490.00 บาท เสียเปรียบลาวปี 2554 เท่ากับ -126,764.00 บาท ได้เปรียบ
 สิงคโปร์ปี 2554 เท่ากับ 821,256.00 บาท ปี 2555 เท่ากับ 309,306.00 บาท ได้เปรียบเวียดนาม ปี
 2554 เท่ากับ 1,094,428.00 บาท ปี 2555 เท่ากับ 718,509.00 บาท ได้เปรียบกัมพูชาปี 2554 เท่ากับ
 5,228,811.00 บาท ปี 2555 เท่ากับ 11,821.00 บาท ได้เปรียบมาเลเซียปี 2554 เท่ากับ 3,609.00 บาท

ปี 2555 เท่ากับ 62,606.00 บาท เสียเปรียบฟิลิปปินส์ปี 2554 เท่ากับ -4,000.00 บาท ปี 2555 และ
ได้เปรียบจีน ปี 2554 เท่ากับ 771,921.00 บาท ปี 2555 เท่ากับ 820,924.00 บาท สำหรับกาแฟที่แยก
กาแฟอื่นออกแล้ว ไทยได้เปรียบสิงคโปร์ปี 2554 เท่ากับ 43,905.00 บาท ปี 2555 เท่ากับ 560,566.00
บาท ได้เปรียบเวียดนาม ปี 2554 เท่ากับ 7,273.00 บาท ปี 2555 เท่ากับ 23,542.00 บาท และ
เสียเปรียบจีน ปี 2554 เท่ากับ -584.00 บาท (กรมศุลกากร, 2556) (ตารางที่ 5.25 ภาคผนวก)

- ในด้านดุลการค้าผลไม้

ทุเรียนหรือพีชปี 2554 ไทยได้เปรียบดุลการค้าเท่ากับ 20,099,202.00 บาท ปี
2555 ได้เปรียบ เท่ากับ 7,026,273.00 บาท พลัมปี 2555 เสียเปรียบเท่ากับ -41,523,904.00 บาท
อาโวคาโดเสียเปรียบปี 2554 เท่ากับ -63,833,294.00 บาท ปี 2555 เสียเปรียบเท่ากับ -71,807,141.00
บาท สตรอเบอรี่ปี 2554 เสียเปรียบ -314,096,959.00 บาท ปี 2555 เสียเปรียบ -330,069,842.00 บาท
(กรมศุลกากร, 2556) (ตารางที่ 5.26 ภาคผนวก)

- ในด้านดุลการค้าผัก

มะเขือเทศ ปี 2554 ไทยได้เปรียบเท่ากับ 2,031,250.00 บาท ปี 2555 ไทย
ได้เปรียบเท่ากับ 7,888,854.00 บาท กะหล่ำปลี ปี 2554 ไทยเสียเปรียบ -176,315,066.00 บาท ปี
2555 ไทยเสียเปรียบเท่ากับ -615,247,581.00 บาท ผักกาดหอมห่อ ปี 2554 ไทยเสียเปรียบเท่ากับ
-46,941,713.00 บาท ปี 2555 ไทยเสียเปรียบเท่ากับ -44,583,847.00 บาท บล๊อคโคลี่ ปี 2554 ไทย
เสียเปรียบเท่ากับ -337,585,016.00 บาท ปี 2555 เสียเปรียบเท่ากับ -265,982,309.00 บาท และพริก
หวาน ปี 2554 ไทยได้เปรียบเท่ากับ 208,574,132.00 บาท และปี 2555 ไทยได้เปรียบเท่ากับ
204,619,329.00 บาท (กรมศุลกากร, 2556) (ตารางที่ 5.27 ภาคผนวก)

เมื่อพิจารณาความได้เปรียบเสียเปรียบจากการส่งออกและนำเข้าพืช ผัก
ผลไม้ ไม้ดอก และกาแฟ เปรียบเทียบศักยภาพในการผลิตโดยศูนย์ฯ ทั้ง 5 ศูนย์ เพื่อเป็นแนวทาง
กำหนดกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้าน เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งผลจากการวิเคราะห์จุดแข็ง
หรือปัจจัยเกื้อหนุน โอกาส จุดอ่อน และอุปสรรคที่แต่ละศูนย์เผชิญจากการผลิตพืชทั้ง 16 ชนิด
หากนำเอาจุดแข็ง หรือปัจจัยเกื้อหนุนและโอกาสมาเป็นเครื่องมือกำจัดจุดอ่อนและลดอุปสรรคที่
เกิดขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ในปี 2558 หรืออีก 2 ปี
ข้างหน้า โดยเฉพาะการพัฒนาเกษตรกรที่อยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูงที่ศูนย์ฯ ทั้ง 5 ศูนย์ รวมทั้งศูนย์ฯ
อื่น ๆ ได้ดำเนินการอยู่

จากการพิจารณาดุลการค้าที่ไทยมีกับกลุ่มประเทศ AEC ช่วงปี 2554 -
2555 สำหรับไม้ดอกจะพบว่า การตลาดกล้วยไม้ของไทยจะมีโอกาสดีกว่าการผลิตไม้ดอกอื่น ๆ
เพราะนอกจากจะมีความได้เปรียบประเทศคู่ค้าในกลุ่ม AEC แล้ว มูลค่าการส่งออกที่อยู่ในภาวะ

ได้เปรียบในดุลการค้ายังสูงกว่าการส่งออกไม้ดอกอื่นเป็นอย่างมากด้วย สำหรับประเทศไทย เสียเปรียบในดุลการค้าในการส่งออกกุหลาบ คาร์เนชั่น และเบญจมาศ หากทำการแก้ไขคือ เน้นส่งออกไปยังประเทศที่ได้เปรียบในดุลการค้าและลดการนำเข้าจากประเทศที่เสียเปรียบก็จะน่าจะเป็นทางออกและแก้ไขภาวะขาดดุลการค้าขึ้นได้ (ตารางที่ 5.22 ภาคผนวก)

ในด้านการค้ากาแฟซึ่งไทยส่งออกไปยังประเทศกลุ่ม AEC และนอกกลุ่ม AEC ในกรณีที่ส่งออกไปยังกลุ่มประเทศ AEC จะพบว่า กาแฟที่คั่วแล้วแต่ไม่ได้แยกเอากาแฟีนอกจะสร้างความได้เปรียบในการค้าได้ดีกว่าแบบอื่น ๆ ดังนั้นจึงน่าจะให้การสนับสนุนการผลิตกาแฟในลักษณะดังกล่าวและส่งออกให้มากขึ้น (ตารางที่ 5.23 ภาคผนวก) ส่วนคู่ค้าที่เป็นประเทศนอกกลุ่ม AEC ไทยสามารถสร้างความได้เปรียบโดยเน้นผลิต สนับสนุนกาแฟที่ไม่ได้คั่วและไม่ได้แยกเอากาแฟีนอก รวมทั้งกาแฟที่คั่วแล้วและแยกเอากาแฟีนอก โดยให้การสนับสนุนทั้งการเพิ่มปริมาณการผลิตและส่งออกให้มากขึ้น (ตารางที่ 5.24 ภาคผนวก)

ในด้านการค้าผลไม้จะพบว่า ไทยได้เปรียบในการส่งออกทุเรียนหรือพีช ในขณะที่เสียเปรียบการส่งออกและนำเข้าผลไม้อื่น ดังนั้นจึงควรให้การสนับสนุนให้มีการผลิต พัฒนาการผลิตผลไม้ชนิดนี้ เพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตและการส่งออกให้มากขึ้น และนำเข้าผลไม้ที่เสียเปรียบดุลการค้าให้น้อยลง (ตารางที่ 5.26 ภาคผนวก)

ส่วนการค้าผักที่พบว่า ได้เปรียบในดุลการค้ามีมะเขือเทศและพริกหวาน ดังนั้นจึงควรให้การสนับสนุนโครงการพัฒนาเพื่อเพิ่มปริมาณและคุณภาพการผลิต และส่งออกให้มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ควรลดปริมาณการนำเข้าผลผลิตผักที่เสียเปรียบในดุลการค้าลง (ตารางที่ 5.27 ภาคผนวก)

นอกจากดำเนินนโยบายดังกล่าวเพื่อสนับสนุนการส่งออกและลดภาวะการนำเข้า เสียเปรียบในดุลการค้าแล้ว หากพิจารณาภายในประเทศการผลิตพืช ผัก ผลไม้ ไม้ดอก และกาแฟ เพื่อจำหน่ายภายในประเทศก็ควรจะได้รับ การสนับสนุนผ่านการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการฝึกอบรม ทดลอง ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีให้แก่ทั้งบุคลากรและเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของโครงการ เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตสู่ตลาดให้เพียงพอแก่ความต้องการของผู้บริโภคภายในประเทศ ซึ่งจะช่วยลดการนำเข้า โดยเฉพาะผลผลิตที่ไทยอยู่ในภาวะเสียเปรียบดุลการค้า

อนึ่งหากพิจารณามาตรการกำหนดอัตราภาษีนำเข้าสินค้าพืช ผัก ผลไม้ และกาแฟ ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมา ภายใต้ นโยบายการค้าเสรี (FTA) จะพบว่า จะไม่มีการเก็บภาษีในสินค้านี้ต่อไป ซึ่งเมื่อพิจารณาดุลการค้าของไทยกับประเทศกลุ่ม AEC หรือประเทศนอกกลุ่ม จะพบว่าอยู่ในภาวะขาดดุล หรือเสียเปรียบอยู่หลายประเภท โดยเฉพาะในปี 2554 ซึ่งยังมีมาตรการเก็บภาษีนำเข้าอยู่ แต่สำหรับปี 2555 เมื่อมาตรการนโยบายภาษีการค้าเสรีเริ่ม

ใช้ ซึ่งจะไม่มีการเก็บภาษีจากประเทศคู่ค้าในกลุ่ม AEC อีกต่อไป ดังนั้นผลของนโยบายดังกล่าว หากไม่รับดำเนินการป้องกันและแก้ไขก็อาจจะประสบภาวะขาดดุลการค้ามากขึ้นกว่าที่เคยเป็นได้ เพราะสินค้าที่เคยได้เปรียบในดุลการค้าอยู่แล้วนั้นจะถูกนำเข้าได้อย่างเสรีภายใต้ต้นทุนที่ลดต่ำลง ซึ่งจะเชื่อมโยงไปยังราคาขายที่มีแนวโน้มถูกกว่าที่ไทยผลิตได้ (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2556)

บทที่ 6

ศักยภาพของการแข่งขันของประเทศคู่แข่งที่สำคัญ

จากการที่ทำเลที่ตั้งของประเทศไทยและประเทศคู่แข่งที่อยู่ใกล้เคียงกัน การผลิตของเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทยจึงได้รับผลกระทบจากการผลิตของประเทศคู่แข่งเหล่านี้ มีหลายประเทศ เช่น ประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง) เวียดนาม และมาเลเซีย

6.1 ศักยภาพการแข่งขันของประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง)

นครคุนหมิงเป็นเมืองหลวงของมณฑลยูนนานตั้งอยู่บนที่ราบสูงในมณฑลยูนนานมีขนาดพื้นที่ 21,473 ตารางกิโลเมตร มีภูเขาล้อมรอบตัวเมือง 3 ด้าน อาณาเขตทิศใต้ติดกับทะเลสาบ มีความสูง 1,850 เมตรจากระดับน้ำทะเล มีอากาศอบอุ่นตลอดปี และมีลักษณะอากาศที่เฉพาะแตกต่างจากเมืองอื่นของประเทศจีนกล่าวอื่น ในฤดูร้อนระหว่างเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคมมักมีฝนตกชุก ในปี ค.ศ. 2010 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 6.43 ล้านคนประกอบด้วยประชากรในเมืองประมาณร้อยละ 64 ที่เหลือเป็นคนในชนบท (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), 2555)

สำหรับเศรษฐกิจของคุนหมิงนั้นพบว่า ในปี ค.ศ. 2011 มูลค่าของผลิตภัณฑ์ประชาชาติในประเทศ (gross domestic product: GDP) เท่ากับ 250.96 พันล้านหยวน โดยมีรายได้การคลัง 31.77 พันล้านหยวน รายได้ต่อหัวของประชากรในเขตเมืองปีละ 21,700 หยวน ส่วนรายได้ต่อหัวของประชากรในเขตชนบทปีละ 6,900 หยวน เมื่อพิจารณามูลค่าการลงทุนพบว่า มูลค่าการลงทุนจากในและต่างมณฑลเท่ากับ 110.00 พันล้านหยวน และมูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศเท่ากับ 1,300 ล้านหยวน นอกจากนี้ยังพบว่า การผลิตภาคเกษตรเป็นการผลิตที่มีแนวโน้มดี ในภาคการผลิตของคุนหมิงกล่าวคือ ในปี ค.ศ. 2009 เมืองคุนหมิงมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในเมือง 183.74 พันล้านหยวน ที่มาจาก 3 ส่วนการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมภาคการเกษตร (11.49 พันล้านหยวน หรือร้อยละ 6.25 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในเมืองคุนหมิงปี ค.ศ. 2009) อุตสาหกรรมภาคการเกษตร (82.45 พันล้านหยวน หรือร้อยละ 44.87 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในเมืองคุนหมิงปี ค.ศ. 2009) และอุตสาหกรรมภาคบริการ (89.80 พันล้านหยวน หรือร้อยละ 48.88 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในเมืองคุนหมิงปี ค.ศ. 2009) (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน กระทรวงอุตสาหกรรม, 2554)

การศึกษาศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทยกับประเทศจีนช่วยให้เกิดความเข้าใจสถานการณ์ผลิตพืชที่สำคัญของประเทศจีนว่าส่งผลกระทบต่อประเทศไทยโดยเฉพาะเกษตรกรบนที่สูงอย่างไร

โดยการศึกษาในส่วนนี้เป็นการสำรวจภาคสนามในเมืองคุนหมิงโดยการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในส่วนต่าง ๆ รวมถึงการสังเกตการณ์พื้นที่การผลิตและตลาดผลผลิตเกษตร ได้แก่ ผัก ไม้ผล ไม้ดอก รวมถึงระบบโลจิสติกการเกษตร โดยรายละเอียดของการผลิตแต่ละส่วนมีดังนี้

6.1.1 ผัก

การผลิตผักในคุนหมิงมีชนิดผักที่ผลิตหลายชนิดที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย เช่น บล๊อคโคลี กะหล่ำดอก ปวยเล้ง และบักน้อ โดยรูปแบบการผลิตผักมีการผลิตโดยเกษตรกรรายย่อยและบริษัทผู้ผลิตเพื่อส่งออก ผลผลิตที่ผลิตโดยเกษตรกรรายย่อยถูกบริโภคในประเทศเป็นหลัก ในขณะที่ผลผลิตของบริษัทส่งออกถูกจำหน่ายต่างประเทศเป็นหลัก โดยหนึ่งในประเทศปลายทางที่สำคัญคือ ประเทศไทย ดังนั้นการดำเนินงานของบริษัทผลิตเพื่อส่งออกจึงสะท้อนศักยภาพการผลิตผักที่อาจส่งผลต่อการผลิตของเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทยได้ สำหรับการศึกษาครั้งนี้บริษัทผลิตเพื่อส่งออกในคุนหมิงที่ศึกษาคือ Kunming Qing Mei Primary Products Co.,Ltd ในเขตปกครองอีเหลียง โดยองค์ประกอบศักยภาพด้านต่าง ๆ มีดังนี้

6.1.1.1 ศักยภาพด้านการผลิต

บริษัท Kunming Qing Mei Primary Products Co.,Ltd เป็นบริษัทที่ผลิตผักเพื่อส่งออกต่างประเทศทั้งหมดโดยมีมูลค่าการส่งออกประมาณ 70 - 80 ล้านบาทต่อปี จากการที่ผลผลิตทั้งหมดของบริษัทถูกส่งจำหน่ายในต่างประเทศ บริษัทจึงควบคุมคุณภาพการผลิตภายใต้มาตรฐานการส่งออกซึ่งประกอบด้วย มาตรฐาน GAP (ที่มีการตรวจมาตรฐานโดยผู้ตรวจมาตรฐานในประเทศโดยได้รับการรับรอง GAP จากประเทศสเปน มาตรฐาน HACCP (ที่มีการตรวจมาตรฐานโดยผู้ตรวจมาตรฐานระหว่างประเทศ) และมีการตรวจเช็คคุณภาพผลผลิตและความปลอดภัยก่อนส่งออก แบ่งเป็นสองส่วน ได้แก่

ภาพที่ 6.1 Kunming Qing Mei Primary Products Co.,Ltd

ภาพที่ 6.2 เจ้าของบริษัท Kunming Qing Mei Primary Products Co.,Ltd

ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพด้านการผลิตผักของประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง) ประกอบด้วย

1) การผลิตโดยบริษัท บริษัทมีพื้นที่ปลูกผักของตนเองเพื่อควบคุมคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐานการส่งออก โดยสามารถผลิตผลผลิตได้ร้อยละ 40 ของปริมาณผลผลิตทั้งหมดของบริษัท รูปแบบการผลิตของบริษัทเป็นการผลิตในโรงเรือนที่มีการจัดการระบบการให้น้ำ ยาฆ่าแมลงอย่างเป็นระบบและควบคุมขั้นตอนการผลิตได้ทุกขั้นตอน

ภาพที่ 6.3 โรงเรือนปลูกผักของบริษัท 1

ภาพที่ 6.4 โรงเรือนปลูกผักของบริษัท 2

2) การผลิตโดยเกษตรกรที่ทำสัญญากับบริษัท โดยบริษัทสนับสนุนด้านเทคนิคการผลิตแก่เกษตรกรและรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร จำนวนเกษตรกรที่ปลูกและจำหน่ายให้แก่บริษัทมีมากกว่า 100 ราย สามารถผลิตผลผลิตได้คิดเป็นร้อยละ 60 ของปริมาณผลผลิตทั้งหมดของบริษัท รูปแบบการผลิตของเกษตรกรเป็นการผลิตในโรงเรือนอย่างง่าย เพื่อกันลมและอุณหภูมิที่ลดต่ำในฤดูหนาว โดยประเภทผักที่เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกเป็นผักที่ไม่ต้องลงทุนสร้างโรงเรือนได้แก่ บล๊อคโคลีและกะหล่ำปลี เนื่องจากลงทุนน้อยกว่าการปลูกบักถ่อ ในขณะที่ยังเน้นการปลูกผักที่ต้องปลูกในโรงเรือน เช่น บักถ่อ

3) การหาวิธีการลดต้นทุนการผลิต ปัจจุบันบริษัทมีเกษตรกรคู่สัญญามากกว่า 100 ราย การทำสัญญากับเกษตรกรบริษัทมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดต้นทุนด้านแรงงาน โดยเกษตรกรแต่ละรายมีพื้นที่ทำการเกษตร 0.5 ไร่ต่อคน (แต่ละครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 5 คน)

ภาพที่ 6.5 โรงเรือนปลูกผักของเกษตรกร 1

ภาพที่ 6.6 โรงเรือนปลูกผักของเกษตรกร 2

4) การควบคุมมาตรฐานการผลิต แม้บริษัทสามารถเพิ่มผลผลิตโดยเพิ่มการทำสัญญากับเกษตรกรและควบคุมการผลิตของเกษตรกรภายใต้คำแนะนำของบริษัท แต่บริษัทไม่ทำสัญญากับเกษตรกรเพิ่มเนื่องจากต้องการควบคุมคุณภาพผลผลิตด้วยตนเอง เพื่อให้ได้มาตรฐานการส่งออก (จากการสำรวจของคณะวิจัย, 2556) อย่างไรก็ตาม ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามาตรฐานการส่งออกผักของผู้ส่งรายเล็กกว่าบริษัทส่งออกรายนี้จะมีการตรวจสอบมาตรฐานการส่งออกด้วยมาตรฐานเดียวกัน

5) ความสามารถในการปรับตัวของบริษัท บริษัทวางแผนเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตโดยวางแผนขยายพื้นที่ปลูกผักในเขตปกครองอื่นเพื่อรองรับการขยายตัวของการส่งออกผักมายังประเทศไทย และการส่งผลผลิตจำหน่ายในประเทศในบางมณฑลที่ผลผลิตขาดแคลนช่วงบางฤดู

6.1.1.2 ศักยภาพด้านตลาดและราคา

ตลาดผักที่สำคัญของบริษัทส่งออกนี้ประกอบด้วย ตลาดสิงคโปร์ มาเลเซีย เกาหลีฮ่องกง และได้หวัน โดยตลาดหลักคือ ประเทศสิงคโปร์ที่มีสัดส่วนของปริมาณการส่งออกร้อยละ 60 - 70 ของปริมาณการส่งออกของบริษัท รองลงมา ได้แก่ ประเทศมาเลเซียร้อยละ 20 ที่เหลือร้อยละ 10 เป็นการส่งออกไปยังประเทศเกาหลี ได้หวันและฮ่องกงรวมกัน อย่างไรก็ตามแม้ปัจจุบันบริษัททำการส่งออกผักและไม้ดอกไปยังประเทศไทยด้วยแต่เป็นการส่งออกในปริมาณที่น้อยมาก

เมื่อพิจารณาประเภทผักที่มีการส่งออกที่สำคัญประกอบด้วย บล๊อคโคลี ปวยเล้ง กะหล่ำดอก และบักฉ่ำ (ผักกาดฮ่องเต้) โดยประเภทผักที่ส่งจำหน่ายแตกต่างกันตามประเทศปลายทางดังนี้

ตารางที่ 6.1 การส่งออกผักของบริษัทส่งออก

ประเทศปลายทาง	ประเภทผัก	แหล่งจำหน่าย
สิงคโปร์	ปวยเล้งก้านสั้น (พันธุ์ญี่ปุ่น)	ส่งจำหน่ายซูเปอร์มาร์เก็ตและมีบรรจุภัณฑ์ โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 40 ของส่วนแบ่งตลาดในประเทศสิงคโปร์
มาเลเซีย	ปวยเล้ง บล็อกโคลี กะหล่ำปลี และบักข่อ	ส่งจำหน่ายซูเปอร์มาร์เก็ตและมีบรรจุภัณฑ์
เกาหลี ฮองกง และ ไต้หวัน	ปวยเล้ง บล็อกโคลี กะหล่ำปลี และบักข่อ	ส่งจำหน่ายซูเปอร์มาร์เก็ตและมีบรรจุภัณฑ์
ไทย	ปวยเล้งก้านยาว บล็อกโคลี กะหล่ำปลี และบักข่อ	ส่งจำหน่ายในตลาดไทและตลาดสี่มุมเมืองไม่มีบรรจุภัณฑ์ โดยส่งผลผลิตประมาณสัปดาห์ละ 5 ตัน

ที่มา: จากการสัมภาษณ์ของคณะวิจัย, 2556

ภาพที่ 6.7 ปวยเล้งก้านสั้น

ภาพที่ 6.8 บักข่อ

ภาพที่ 6.9 โรงคัดเกรดผักของบริษัท

ภาพที่ 6.10 การคัดเกรดผักของบริษัท

อนาคตบริษัทมีแผนเพิ่มการส่งออกมายังประเทศไทยมากขึ้น เนื่องจากบริษัทเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพ โดยปรับเปลี่ยนลักษณะการส่งผลผลิตจากการขายส่ง ไม่มีการคัดเกรด และใส่บรรจุภัณฑ์ มาเป็นการส่งจำหน่ายในซูเปอร์มาร์เกตที่มีการคัดเกรดและบรรจุในบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิต โดยการขนส่งผลผลิตจำหน่ายยังประเทศไทยเป็นการขนส่งผ่านเส้นทาง R3A ที่ใช้เวลาขนส่ง 3 วัน และจากกลับมีการนำผลไม้จากประเทศเข้ามาจำหน่ายด้วย

จากความสำเร็จของการดำเนินงานของบริษัทข้างต้นพบว่า มีปัจจัยที่สนับสนุนศักยภาพด้านการตลาดและการแข่งขันผักของประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง) หลายประการ ได้แก่

1) การดำเนินงานเชิงรุก โดยมุ่งหาตลาดใหม่ที่เพิ่มมูลค่าผลผลิตของบริษัท ตลาดเดิมของบริษัทคือ การส่งออกไปยังห้าประเทศหลัก ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย เกาหลี ออสเตรเลีย และไต้หวัน ในขณะที่บริษัทพยายามหาตลาดใหม่เพิ่มทั้งตลาดส่งออกใหม่และตลาดในประเทศ สำหรับตลาดส่งออกมุ่งที่ประเทศไทยแม้ว่าปัจจุบันมีการส่งผักมายังประเทศไทยแล้วก็ตาม แต่เป็นการวางแผนจะส่งไปยังซูเปอร์มาร์เกตแทนตลาดขายส่งอย่างตลาดไท โดยบริษัทได้ส่งทีมสำรวจตลาดและความต้องการของผู้บริโภคในประเทศไทยเพื่อสามารถส่งสินค้าได้ตรงความต้องการของผู้บริโภค ในขณะที่ตลาดในประเทศเน้นการส่งไปยังมณฑลที่ยังไม่เคยส่งผลผลิตไปจำหน่าย

2) การเพิ่มพื้นที่ปลูกไปยังเขตมณฑลอื่น โดยวางแผนเช่าที่ดินเพิ่ม 20,000 ไร่ เพื่อผลิตผัก (บล็อกโคลี่ กะหล่ำปลี และบักก๊วย) เพื่อส่งจำหน่ายประเทศไทยประเทศเดียว เป็นการขยายไปยังพื้นที่ที่เป็นที่ราบที่เน้นการใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่ ต่างจากการปลูกในเขตการปกครองนี้ที่เป็นการปลูกในโรงเรือนแต่ไม่ใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่ เป็นการปลูกภายใต้การดูแลของบริษัทโดยไม่จ้างเกษตรกรเพิ่มเติม เนื่องจากต้องการควบคุมคุณภาพการผลิต

3) การวางแผนจำหน่ายผลผลิตในตลาดใหม่ของบริษัท โดยเฉพาะตลาดในประเทศในปี ค.ศ. 2013 เช่น ตลาดในมณฑลกว้างโจวและเถียนจิน เน้นการจำหน่ายผลผลิตในช่วงที่แต่ละพื้นที่ขาดแคลนผลผลิตกล่าวคือ จำหน่ายในมณฑลตอนใต้จนถึงเดือนพฤศจิกายนซึ่งเป็นช่วงผลผลิตขาดแคลนหลังจากนั้นจึงจำหน่ายในมณฑลตอนเหนือ

4) ราคาผลผลิตเกษตรจากประเทศจีนต่ำกว่าเมื่อเทียบกับผลผลิตเกษตรของประเทศไทยกล่าวคือ จากการสำรวจของคณะวิจัยพบว่า ราคาผลผลิตเกษตรจากประเทศจีนที่จำหน่ายที่ตลาดไทที่เป็นตลาดขายส่งราคาถูกกว่าราคาผลผลิตเกษตรชนิดเดียวกันจากประเทศไทย ย่อมแสดงให้เห็นว่า หากผลผลิตจากประเทศจีนดังกล่าวถูกนำมาวางจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าของประเทศไทยในราคาขายปลีก (ที่ต้องรวมค่าจัดการการตลาด) ราคาผลผลิตจากประเทศจีนน่าจะต่ำกว่าของประเทศไทย

นอกนี้การศึกษาค้างนี้ยังได้ศึกษาบริษัทอีกหนึ่งบริษัทคือ บริษัท Chen Nong ที่ผลิตพืชผักและรับผลผลิตจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเพื่อส่งจำหน่ายทั้งภายในประเทศ ครอบคลุม 20 เมือง และส่งออก 13 ประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย (ร้อยละ5) เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย เป็นต้น โดยขนส่งทางเรือ (ตู้คอนเทนเนอร์ ห้างเย็น) และทางเครื่องบิน คิดเป็นร้อยละ 38 ของปริมาณผลผลิตส่งออก มีชนิดผักมากกว่า 200 ชนิด ปริมาณผลผลิต 100,000 ตันต่อปี ได้แก่ ผักกาดขาว มะเขือเทศ

6.1.1.3 ศักยภาพด้านนโยบายและอุดหนุนของรัฐ

ประเทศจีนให้ความสำคัญกับการวางแผนพื้นฐานการพัฒนาด้านเกษตร โดยบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (ปี ค.ศ. 2006 – 2010) ที่เอื้ออำนวยกับการผลิตการเกษตร จากการศึกษาครั้งนี้ บริษัทผู้ส่งออกได้รับประโยชน์จากนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่องหลายประการ ได้แก่

1) การสนับสนุนการปลูกพืชที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ในอดีตที่ดินที่ถูกจัดสรรเพื่อการเกษตรมีไม่มากนักและเน้นผลิตพืชอาหาร ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด และมันสำปะหลัง ซึ่งพืชเหล่านี้มีมูลค่าต่ำ เช่น มันสำปะหลังสามารถสร้างรายได้ประมาณ 2,000 หยวนต่อมู

2) การสนับสนุนด้านการเงิน ปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายอุดหนุนการลงทุน โดยช่วยเหลือเรื่องดอกเบี้ยเงินกู้โดยรัฐบาลรับประกันดอกเบี้ยร้อยละ 44 ของยอดดอกเบี้ยทั้งหมดที่ต้องชำระ และผู้กู้เป็นผู้ชำระส่วนที่เหลือ

3) การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีการผลิต รัฐบาลท้องถิ่นช่วยประสานกับมหาวิทยาลัยเพื่อสนับสนุนด้านความรู้ในการผลิตที่เป็นประโยชน์

4) การสนับสนุนด้านภาษี รัฐบาลจีนประกาศยกเว้นการเก็บภาษีการส่งออกและภาษีเทศบาลจากบริษัทที่ส่งออกตั้งแต่เดือนมีนาคม 2555 เป็นการประกาศใช้ทั่วประเทศและคาดว่าจะใช้อีกหลายปี ช่วยให้อำนาจจ่ายของบริษัทลดลง

5) ประเทศจีนประกาศ “นโยบายการเป็นครัวของโลก” ส่งผลให้มีความนโยบายสนับสนุนการเกษตรอย่างต่อเนื่อง (ข้อมูลจากที่ประชุมคณะอนุกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาที่สูง)

6.1.2 ไม้ดอก

จากการที่เมืองคุนหมิงมีอุณหภูมิที่เหมาะสมสำหรับการเกษตร ดังนั้นนอกจากผักแล้ว ไม้ดอกก็เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งของเมืองคุนหมิง จนกระทั่งเป็นศูนย์กลางของการค้าดอกไม้ของมณฑลยูนนาน

6.1.2.1 ศักยภาพด้านการผลิต

ไม้ดอกที่มีการปลูกมากในมณฑลยูนนานประกอบด้วย กุหลาบ คาร์เนชั่น ลิลลี่ และกล้วยไม้ โดยรูปแบบการผลิตไม้ดอกในเมืองคุนหมิงมี 2 รูปแบบกล่าวคือ รูปแบบที่หนึ่งการผลิตโดยเกษตรกรรายย่อย รูปแบบที่สอง การลงทุนผลิตไม้ดอกโดยชาวต่างชาติ เช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์ และไต้หวัน เป็นต้น

การผลิตในรูปแบบที่หนึ่ง ที่ผลิตโดยเกษตรกรรายย่อยเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายในประเทศ เนื่องจากคุณภาพของดอกไม้อาจจะยังไม่ได้มาตรฐานการส่งออก ส่วนการลงทุนผลิตไม้ดอกโดยชาวต่างชาติ สามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรก ผลิตเพื่อจำหน่ายในประเทศจีนเป็นหลักเป็นการลงทุนโดยชาวไต้หวัน ส่วนกลุ่มที่สอง ผลิตเพื่อส่งจำหน่ายยังต่างประเทศเป็นการลงทุนโดยประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยลักษณะการผลิตของบริษัทต่างชาติมีรายละเอียดดังนี้

การผลิตโดยชาวไต้หวัน เป็นการที่เข้ามาลงทุนผลิตกล้วยไม้ฟาแลนนอปซิสและจำหน่ายในท้องถิ่นคือ เมืองคุนหมิง ลักษณะการผลิตทำโดยนำหัวพันธุ์มาจากไต้หวันคือเป็นพันธุ์เดิมของไต้หวันแต่เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคชาวจีน และทำการผลิตต้นกล้าในโรงเรือน การผลิตอยู่ภายใต้คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจากไต้หวันเข้ามาช่วยจัดการและดูแลเป็นครั้งคราว เหตุผลที่ชาวไต้หวันเข้ามาลงทุนในประเทศจีน เนื่องจากแม้ว่าไต้หวันมีระบบการผลิตที่ดีกว่า แต่ค่าแรงงานในประเทศจีนถูกกว่า โดยปกติค่าแรงเริ่มต้น 2,000 หยวน โดยทั่วไป 4,000 - 5,000 หยวนต่อเดือน แต่อาจสูงถึง 20,000 หยวนสำหรับแรงงานที่มีความเชี่ยวชาญมาก โดยเน้นการผลิตเพื่อให้ดอกออกในเดือนกันยายนซึ่งเป็นช่วงเทศกาลไหว้พระจันทร์และจำหน่ายในเมืองคุนหมิง

ภาพที่ 6.11 โรงเรือนผลิตกล้วยไม้ของชาวไต้หวัน

สำหรับการผลิตโดยชาวเนเธอร์แลนด์เป็นการผลิตเพื่อส่งออกเป็นหลัก สำหรับการศึกษาครั้งนี้พบบริษัทที่มีลักษณะดังกล่าวคือ บริษัทส่งออกไม้ดอก V.D. Berg China เป็นบริษัทที่ลงทุนโดยชาวเนเธอร์แลนด์ โดยลงทุนเป็นเงิน 80 ล้านบาท ไม้ดอกที่สำคัญที่บริษัทส่งออกประกอบด้วย ดอกกุหลาบ ดอกหน้าวัว โดยส่งไปยังประเทศปลายทาง ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และไทย ส่วนเกรดของไม้ดอกและลักษณะบรรจุภัณฑ์ขึ้นอยู่กับประเทศปลายทาง

รูปแบบการผลิตดอกไม้ของบริษัทสามารถแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่

1) ผลิตโดยบริษัท บริษัทมีโรงเรือนปลูกดอกไม้เพื่อส่งจำหน่ายต่างประเทศ โดยเฉพาะ ดอกกุหลาบที่เน้นการผลิตดอกไม้สีอ่อนเพื่อส่งออกประเทศที่ต้องการดอกไม้คุณภาพสูง เช่น ประเทศญี่ปุ่นและออสเตรเลีย

2) ผลิตโดยเกษตรกรที่ทำสัญญากับบริษัท โดยบริษัทสนับสนุนด้านเทคนิคการผลิตแก่เกษตรกรและรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร ดอกกุหลาบที่เกษตรกรผลิตเน้นการผลิตดอกไม้สีเข้ม เช่น สีแดง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพด้านการผลิตไม้ดอกของประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง) ประกอบด้วย

1) การควบคุมมาตรฐานการผลิต โดยบริษัททำการผลิตเองโดยเฉพาะไม้ดอกที่ต้องการควบคุมคุณภาพให้ตรงความต้องการของประเทศผู้ซื้อโดยการปลูกในโรงเรือนที่มีการควบคุมระบบน้ำ ระบบการให้สารเคมี นอกจากนั้นยัง เช่น ประเทศญี่ปุ่น ต้องการดอกกุหลาบสีอ่อน ดังนั้นบริษัทจึงเน้นการปลูกดอกสีอ่อนโดยการควบคุมคุณภาพดอกไม้เพื่อให้ได้มาตรฐานส่งออก โดยการควบคุมการให้น้ำ สารฆ่าแมลง ฮอร์โมนพืช และอุณหภูมิในโรงเรือน

ภาพที่ 6.12 โรงเรือนปลูกกุหลาบ 1

ภาพที่ 6.13 โรงเรือนปลูกกุหลาบ 2

ภาพที่ 6.14 โรงเรือนปลูกกุหลาบ 3

ภาพที่ 6.15 การคัดเกรดดอกกุหลาบ

2) การผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า เช่น บริษัทมีความสามารถปลูกดอกกุหลาบได้ทุกสายพันธุ์ (81 สายพันธุ์) แต่บริษัทเลือกผลิตเพียง 9 สายพันธุ์ที่เป็นที่ต้องการของลูกค้าเท่านั้น

3) การควบคุมการผลิตของเกษตรกรที่อยู่ในระบบสัญญากับบริษัท โดยกำหนดให้เกษตรกรผลิตไม้ดอกบางสี เช่น ดอกกุหลาบสีแดง โดยการผลิตยังอยู่ภายใต้การดูแลของบริษัท

6.1.2.2 ศักยภาพด้านตลาดและราคา

สำหรับการศึกษาศักยภาพด้านตลาดและราคาของไม้ดอกครั้งนี้มุ่งศึกษาตลาดดอกไม้ไต้หวัน (Dounan) และตลาดประมูลดอกไม้เงินก้ง (Chenggong) เพื่อสะท้อนถึงการพัฒนาการตลาดของไม้ดอกในเมืองคุนหมิง

1) ตลาดดอกไม้ไต้หวัน (Dounan) และตลาดประมูลดอกไม้เงินกั่ง (Chenggong)

อำเภอเงินกั่ง เป็นพื้นที่ในเขต 1 อยู่ห่างจากเมืองคุนหมิงประมาณ 18 กิโลเมตร มีพื้นที่รวม 74 หมู่ (ประมาณ 30.8 ไร่) ก่อสร้างขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 2009 โดยรัฐบาลมณฑลยูนนานใช้เงินลงทุนก่อสร้างเกือบ 100 ล้านหยวน ประกอบด้วย ศูนย์กลางการค้าดอกไม้ตัดดอก ศูนย์กลางการค้าดอกกุหลาบ และศูนย์กลางการค้าดอกไม้ชนิดพิเศษ

ตลาดดอกไม้ไต้หวัน (Dounan flower market)

ตลาดดอกไม้ไต้หวันตั้งอยู่ในเขตอำเภอเงินกั่ง เป็นตลาดกลางการค้าดอกไม้แห่งหนึ่งในประเทศจีน โดยมีผู้เข้ามาทำการซื้อขายดอกไม้ในตลาดสูงกว่าวันละ 10,000 คน ตลาดดอกไม้ไต้หวันมีดอกไม้ต่าง ๆ จำหน่ายมากกว่า 100 ชนิด โดยมีดอกกุหลาบ ดอกเบญจมาศ และดอกคานะฮันเป็นสินค้าหลัก ทั้งนี้ดอกไม้สดของตลาดดอกไม้ไต้หวันถูกส่งไปจำหน่ายยังประเทศต่าง ๆ มากกว่า 40 ประเทศ เช่น ประเทศไทย ญี่ปุ่น สิงคโปร์ รัสเซีย ออสเตรเลีย เกาหลีใต้ และฮ่องกง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังส่งไปจำหน่ายยังเมืองต่าง ๆ ภายในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เช่น กรุงปักกิ่ง นครเซี่ยงไฮ้ นครหางโจว เมืองเซินเจิ้น นครเฉิงเต๋อ นครอู่ฮั่น นครอู่หมู่ฉี นครจี๋หนาน และนครเจียงโจว (สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครคุนหมิง, 2554)

ภาพที่ 6.16 ตลาดดอกไม้ไต้หวัน

สำหรับการค้าดอกไม้ในตลาดพบว่า มีปริมาณการซื้อขายดอกไม้เฉลี่ยวันละ 2 ล้านดอก และมีร้านค้าส่งดอกไม้ขนาดใหญ่จากทั่วประเทศจีนรวม 1,800 ราย เข้ามาดำเนินทำธุรกิจในตลาด จากข้อมูลสถิติพบว่า ปริมาณการซื้อขายดอกไม้ตัดดอกในตลาดดอกไม้ไต้หวันมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องกล่าวคือ ในปี ค.ศ. 2008 ปริมาณการซื้อขายดอกไม้ตัดดอกในตลาด

ดอกไม้ไต้หวันสูงถึง 4,120 ล้านดอก (มูลค่าการค้า 2,990 ล้านบาท) เพิ่มขึ้นเป็น 4,430 ล้านดอก (มูลค่าการค้า 3,210 ล้านบาท) ในปี ค.ศ. 2009 ยิ่งกว่านี้ในปี ค.ศ. 2010 บจก.การบุกเบิกพัฒนาอุตสาหกรรมดอกไม้ไต้หวันได้จัดสรรเงินทุน 5,000 ล้านบาท เพื่อก่อสร้างให้ตลาดดอกไม้ไต้หวันกลายเป็นตลาดค้าส่งดอกไม้ขนาดใหญ่ที่มีปริมาณการซื้อขายดอกไม้สูงถึง 60,000 ล้านดอกต่อปี โดยมีแผนที่จะให้ตลาดดอกไม้ไต้หวันเป็นตลาดค้าส่งดอกไม้ที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของโลก รองจากตลาดค้าส่งดอกไม้ Aalsmeer ของประเทศเนเธอร์แลนด์ (สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครคุนหมิง, 2554)

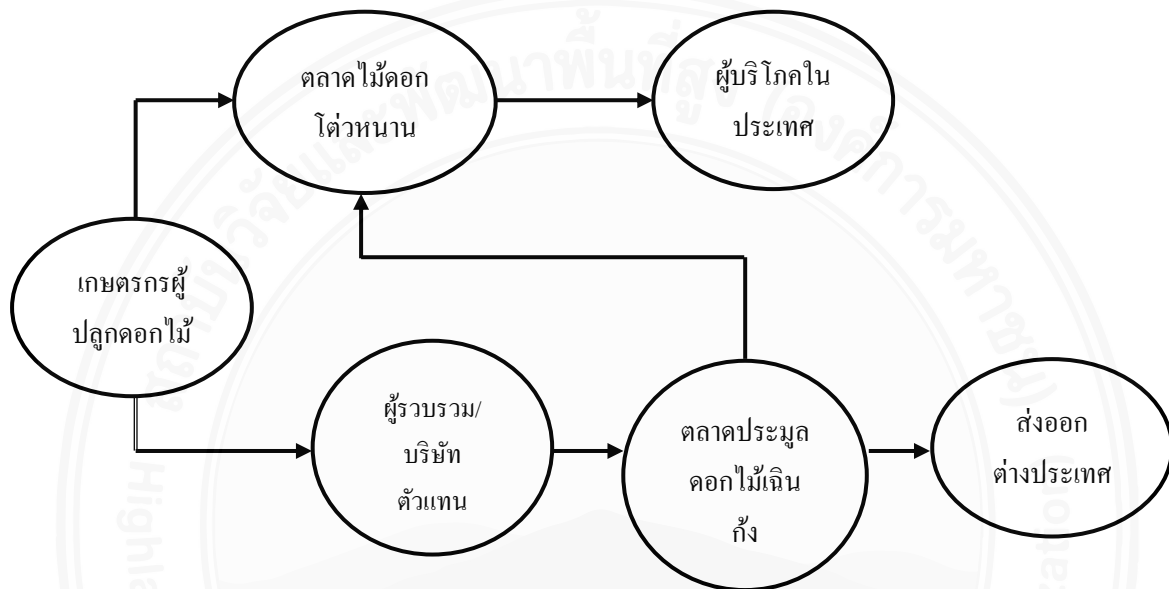
ภาพที่ 6.17 ตลาดดอกไม้ไต้หวัน

ภาพที่ 6.18 ดอกไม้ที่จำหน่ายในตลาดไต้หวัน

จากการสำรวจช่องทางการตลาดของไม้ดอกในเมืองคุนหมิงของเกษตรกรจีนที่ปลูกดอกไม้ (ไม่รวมเกษตรกรที่ปลูกภายใต้พันธะสัญญากับบริษัทผู้ส่งออก) ของคณะวิจัยแสดงให้เห็น

เห็นว่า ผลผลิตไม้ดอกของเกษตรกรถูกจำหน่ายในสองช่องทางที่สำคัญคือ ช่องทางแรกคือ จำหน่ายในตลาดดอกไม้ไต้หวันที่ยังจำหน่ายดอกไม้ให้ผู้บริโภคในประเทศเป็นหลัก อีกช่องทางคือ ส่งให้ผู้รวบรวมหรือบริษัทที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนผู้ซื้อดอกไม้เข้าประมูลในตลาดประมูลดอกไม้เงินกั๊ว หลังการประมูลแล้วดอกไม้จะถูกส่งมอบให้แก่ผู้เข้าประมูลทั้งจากต่างประเทศและในประเทศ (ภาพที่ 6.19)

ที่มา: จากการสำรวจของคณะวิจัย, 2013

ภาพที่ 6.19 ช่องทางการตลาดของไม้ดอกของเกษตรกรจีน

ตลาดประมูลดอกไม้เงินกั๊ว (Chenggong)

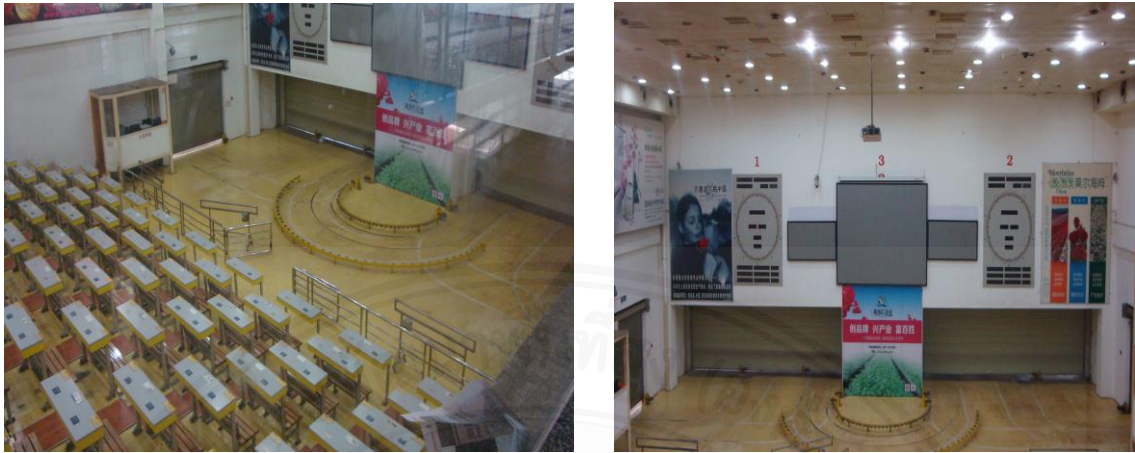
มีการบริหารจัดการประมูลโดยบริษัทศูนย์กลางการค้าและการประมูลดอกไม้ นานาชาตินครคุนหมิง (KIFA) บริษัทเปิดทำการเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2545 (ตั้งอยู่ที่ไต้หวัน อำเภอเจิ้งกั๊ว เมืองคุนหมิง) บนพื้นที่ประมาณ 2.6 ไร่ มีเกษตรกรเข้าร่วมส่งดอกไม้เพื่อประมูลจำนวน 18,000 ราย มูลค่าการค้าขาย 7,500 ล้านหยวน หรือ 37,500 ล้านบาท โดยร้อยละ 90 ของเกษตรกรในมณฑลยูนนานส่งผลผลิตผ่านตลาดประมูล ชนิดดอกไม้ที่นำมาประมูลส่วนใหญ่เป็นดอกกุหลาบ (ร้อยละ 70 ของปริมาณดอกไม้ที่เข้าสู่ตลาดประมูล) ที่เหลือเป็นดอกคาร์เนชั่น ทิวลิป ลิลลี่ โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นผู้นำผลผลิตมาส่งที่ตลาดประมูลเองในช่วงเช้าของวันที่ประมูล โดยคัดรวบรวมไว้ที่จุดรวบรวม จากนั้นตลาดประมูลจะนำผลผลิตมายังจุดประมูล โดยปกติจะรู้ปริมาณดอกไม้ที่เข้าสู่ตลาดตั้งแต่เย็นก่อนวันประมูลโดยมีการส่งข้อมูลถึงเกษตรกรบอกช่วงเวลาที่ต้องการ ราคาประมูลผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ เมื่อผลผลิตของเกษตรกรถูกจำหน่ายแล้วจะมีการ

โอนเงินค่าผลผลิตในเช้าของวันถัดไป โดยมีการหักค่าการจัดการทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ฝ่ายละ 5% รวมตลาดประมูลหักค่าการจัดการร้อยละ 10 เมื่อรวบรวมผลผลิตที่ตลาดประมูลแล้ว ทำการคัดเกรดผลผลิตในเวลา 17.00 น. แบ่งเป็นเกรด A, B, C และ D

การสมัครเป็นสมาชิกเพื่อนำดอกไม้เข้ามาประมูลขายนั้น ต้องดำเนินการขั้นตอนการจัดเสนอสินค้าให้เรียบร้อยก่อน (เพื่อเป็นการรับประกันว่า สามารถจัดเสนอดอกไม้ได้อย่างต่อเนื่อง) โดย บริษัท KIFA จะไม่มีเรียกเก็บเงินค่าประกันสินค้าใด ๆ เกษตรกรผู้ประมูลจะต้องรักษาคุณภาพความสดใหม่ของดอกไม้ หากดอกไม้ไม่สดใหม่จะไม่สามารถเข้าสู่ระบบการประมูลได้

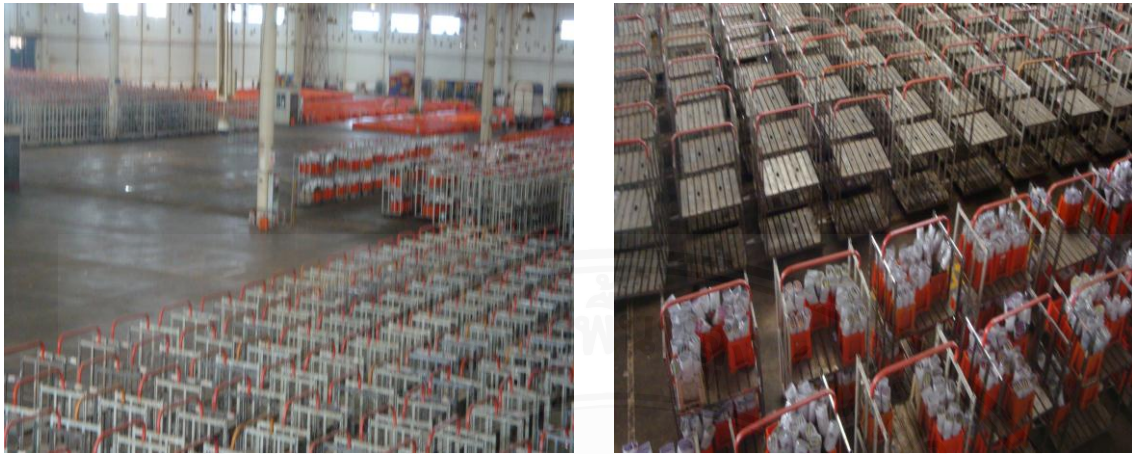
สำหรับวิธีการประมูลดอกไม้ ทำในห้องประมูลที่มีที่นั่งสำหรับผู้เข้ามาประมูลประมาณ 300 ที่นั่ง การประมูลเริ่มในเวลา 19.00 - 21.00 น.ของทุกวัน วิธีการประมูลใช้ระบบเดียวกับประเทศเนเธอร์แลนด์คือ ใช้เครื่องประมูลอัตโนมัติคล้ายนาฬิกา 3 เครื่อง ส่วนการกำหนดราคาทำโดยผู้เชี่ยวชาญและอิงราคาตลาด มีการแจ้งราคาประมูลเริ่มต้นจากราคาสูงสุดและลดลงเรื่อย ๆ ในรูปแบบการหมุนทวนเข็มนาฬิกา ผู้ประมูลสามารถกดแป้นเพื่อหยุดราคาที่กำลังลดลงของดอกไม้ชนิดและล็อตนั้น ๆ ผู้ที่กดหยุดสูงสุดเป็นผู้ชนะประมูลดอกไม้ในแต่ละรอบ เช่น ดอกกุหลาบ เริ่มต้นดอกละ 1 หยวน ราคาจะลดลงเรื่อย ๆ แต่ไม่ต่ำกว่า 0.5 หยวน ผู้ประมูลมีระยะห่าง 4 วินาที แต่หากหมุน 2 รอบแล้วไม่มีผู้ประมูล ดอกไม้ชุดนั้นจะถูกทำลาย โดยปกติมีไม่ถึงร้อยละ 1 ของปริมาณดอกไม้ที่เข้าประมูล

ปัจจุบันมูลค่าการค้าดอกไม้ในตลาดประมูลดอกไม้เงินกึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 40 - 50 ต่อปี โดยมีปริมาณดอกไม้ที่นำเข้าสู่ตลาดประมูลในแต่ละวันไม่แน่นอนอย่างน้อยมีปริมาณ 2 ล้านดอกต่อวัน แต่อาจมากถึง 4 ล้านดอกต่อวัน การประมูลดอกไม้ในช่วงเดือนเมษายน - กรกฎาคม (ช่วงฤดูกาลที่มีการประมูลน้อย) ทำการประมูลวันละ 1 ครั้ง ในช่วงเวลา 21.00 - 24.00 น. โดยมีมูลค่าการประมูลประมาณวันละ 1 ล้านหยวน ส่วนช่วงเดือนสิงหาคม - มีนาคม (ช่วงฤดูกาลที่มีการประมูลมาก) มีการประมูลวันละ 2 ครั้ง ในช่วงเวลา 14.00 - 16.00 น. และ 21.00 - 24.00 น. โดยมีมูลค่าการประมูลประมาณวันละ 6 ล้านหยวนต่อวัน แต่หากเดือนใดไม่มีวันเทศกาลที่สำคัญ บริษัทมักหยุดทำการประมูล 1 วัน ในวันที่ 1 ของทุกเดือน หากเดือนใดมีเทศกาลสำคัญบริษัทหยุดการประมูลในช่วงวันเทศกาลนั้น ๆ

ภาพที่ 6.20 ภายในห้องประมูลดอกไม้

การประมูลทำโดยบริษัทตัวแทน สำหรับบริษัทที่เข้าประมูลดอกไม้เพื่อส่งไปจำหน่ายที่ประเทศไทยมีจำนวน 6 – 7 บริษัท เช่น บริษัทสุยจี บริษัทเหิงเฟิง และบริษัทจินหยวน เป็นต้น ส่วนใหญ่ทำการประมูลดอกกุหลาบสีแดงและดอกกุหลาบสีผสม เกรด A และ B ทั้งนี้หลังจากประมูลเสร็จแล้ว บริษัทจะนำดอกไม้บรรจุตู้คอนเทนเนอร์เพื่อส่งไปยังประเทศไทย โดยใช้เวลาการขนส่งประมาณ 2 วัน เมื่อถึงประเทศไทยแล้วจะมีลูกค้าประจำและพ่อค้าคนกลางมารับซื้อดอกไม้ดังกล่าว ดอกกุหลาบสายพันธุ์ “จงกั๋วหง” เป็นสินค้าหลักที่ถูกส่งไปจำหน่ายยังประเทศญี่ปุ่น ไทย รัสเซีย และประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ โดยดอกไม้ที่ส่งจำหน่ายยังต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 15 - 20 ของปริมาณดอกไม้ที่จำหน่ายทั้งหมด ส่วนที่เหลือร้อยละ 80 ถูกจำหน่ายในประเทศโดยเป็นการส่งจำหน่ายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศจีน ตามโครงการแนวทางพัฒนาของบริษัท KIFA เป้าหมายการประมูลในปี ค.ศ. 2015 สามารถขายส่งดอกไม้ได้วันละ 6 ล้านดอกและเพิ่มเป็นวันละ 10 ล้านดอกในปี ค.ศ. 2020 และจะกลายเป็นตลาดค้าส่งดอกไม้ที่ใหญ่เทียบเท่าตลาดค้าส่งดอกไม้ Aalsmeer ของประเทศเนเธอร์แลนด์ (สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครคุนหมิง, 2554)

ภาพที่ 6.21 บริเวณเตรียมดอกไม้สำหรับประมูล

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพด้านตลาดและราคาไม้ดอกของประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง) ประกอบด้วย

1) เมืองคุนหมิงและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นแหล่งปลูกดอกไม้ที่สำคัญของมณฑลยูนนาน นอกจากนี้ยังอยู่ใกล้กับประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงสามารถส่งไม้ดอกไปจำหน่ายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะประเทศไทยได้ตลอดปี

2) ตลาดไม้ดอกของประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง) มีความก้าวหน้าอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการมีตลาดประมูลดอกไม้ที่ช่วยยกระดับราคาดอกไม้ที่มีคุณภาพดีของเกษตรกร นอกจากนี้ยังมาจากการที่ผลผลิตไม้ดอกของเมืองคุนหมิงมีปริมาณมากจึงสามารถจัดมาตรฐานผลผลิต เกรดที่ใช้ร่วมกันระหว่างเกษตรกรและผู้ซื้อผลผลิต

6.1.3 ไม้ผล

ส่วนการศึกษาตลาดไม้ผลของการศึกษาครั้งนี้ เป็นการสำรวจตลาดค้าส่งผลไม้ทั้งหมดในจีน เป็นตลาดค้าส่งผลไม้ที่นำเข้าจากต่างประเทศของมณฑลยูนนาน แล้วจึงกระจายผลผลิตไปยังเมืองต่าง ๆ ของประเทศจีน มีบริษัทนำเข้า 7 ราย และมีผู้ประกอบการกว่า 200 ราย มูลค่าการค้าขาย 3,000 ล้านหยวนต่อปี ปริมาณผลผลิต 2.5 แสนตันต่อปี ส่วนใหญ่นำเข้าจากประเทศไทย โดยใช้เส้นทาง R3A ผ่านทาง อ.เชียงของ จ.เชียงราย ของประเทศไทยและผ่านสปป.ลาว และเข้าสู่ประเทศจีน ใช้เวลาประมาณ 2 - 3 วัน ชนิดไม้ผลที่นำเข้าจากไทยมากที่สุดคือ มังคุด ลำไย ส้มโอ มะขามหวาน ทุเรียน มะม่วง ส่วนผลผลิตจากประเทศอื่น ๆ ได้แก่ ประเทศเวียดนาม เช่น แก้วมังกร มะนาวจากประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ได้แก่ ผลไม้เขตร้อน เช่น เชอร์รี่ บลูเบอร์รี่

สำหรับศักยภาพการผลิตไม้ผลเขตหนาวของจีนนั้น ส่วนใหญ่อยู่ตอนเหนือของประเทศ ชนิดไม้ผลที่สำคัญคือ แอปเปิล สาลี่ ซึ่งมีปริมาณผลผลิตเป็นอันดับหนึ่งของโลก โดยมีปริมาณผลผลิตสาลี่ 1,5230,000 ตัน (ค.ศ. 2010) คิดเป็นร้อยละ 67.27 ของปริมาณผลผลิตของโลก ปริมาณส่งออก 462,800 ตัน และแอปเปิล 75.64 ล้านตัน (ค.ศ. 2011) คิดเป็นร้อยละ 63.37 ผลิตผลจากแหล่งนี้ได้ส่งออกไปยังประเทศไทย ปากีสถาน และประเทศอื่น ๆ

6.1.4 ระบบโลจิสติกส์สินค้าเกษตรของประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง)

การมีระบบโลจิสติกส์ที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่สนับสนุนศักยภาพของการผลิต การเกษตรของประเทศจีนตอนใต้อย่างมาก โดยมณฑลยูนนานกำหนดให้เมืองคุนหมิงเป็น ศูนย์กลางของโลจิสติกส์ของมณฑล โดยคาดว่าช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2011 – 2020 เมืองคุนหมิงจะใช้งบประมาณด้านการคมนาคมกว่า 300,000 ล้านหยวน เพื่อเชื่อมเส้นทางสำคัญ 5 เส้นทางดังนี้

1. เชื่อมต่อระเบียบเศรษฐกิจสำคัญ 4 เส้นทาง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเชื่อมมณฑลตอนในของประเทศจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ ได้แก่ ฮานอย กรุงเทพฯ ย่างกุ้ง และกัลกัตตา (เมืองท่าทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย)
2. ประสานกับเครือข่ายเส้นทางรถไฟขนส่งสินค้าเชื่อมเอเชีย-ยุโรป (Eurasia land bridge) เริ่มจากเซินเจิ้น-คุนหมิง-บังคลาเทศ-อินเดีย-ปากีสถาน-อิหร่าน-ตุรกี-ยุโรป (เมืองท่าเรือเตอร์คัมในประเทศเนเธอร์แลนด์)
3. เชื่อมเส้นทางกับนครเจิ้งตู มหานครฉงชิ่ง เขตเศรษฐกิจลุ่มแม่น้ำจูเจียง (Pan pearl river delta) ฮองกงและมาเก๊า
4. เชื่อมเส้นทางกับเขตเศรษฐกิจอ่าวเป๋อหู่ในเขตกว่างซีเพื่อทะลุผ่านสู่ทะเล
5. เชื่อมเส้นทางวงแหวนเศรษฐกิจรอบเมืองตอนกลางของยูนนาน เช่น เมืองคุนหมิง เมืองหยูซี เมืองฉู่ตง และเมืองฉู่จิ่ง รวมถึงการสร้างการเชื่อมโยงการคมนาคมในเมืองคุนหมิง

สำหรับการศึกษารายนี้ คณะวิจัยได้ศึกษาระบบการจัดการโลจิสติกส์ของเมืองคุนหมิงในสองส่วน ได้แก่ 1) Yunnan Provincial Logistics Industry Association 2) Yunnan Star Long March Investment and Development Holding Group Co. Ltd. ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

6.1.4.1 Yunnan Provincial Logistics Industry Association

เป็นสมาคมที่ก่อตั้งเพื่ออำนวยความสะดวกแก่บริษัทโลจิสติกส์ในมณฑลยูนนาน บริษัทที่เป็นสมาชิกของสมาคมประกอบด้วยบริษัทโลจิสติกส์สองส่วน ส่วนที่หนึ่ง บริษัทหลักคือบริษัทที่ดำเนินธุรกิจกับองค์กรเป็นประจำมีประมาณ 100 บริษัท และส่วนที่สอง บริษัทย่อยคือบริษัทที่ช่วยรับงานเมื่อบริษัทหลักมีงานล้นมีประมาณ 200 บริษัท

สมาคมทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและประสานงานระหว่างบริษัทสมาชิก โดยบริษัทสมาชิกแต่ละบริษัทมีลูกค้าของตนเอง วิธีการขนส่งสินค้าที่บริษัทสมาชิกใช้ในการขนส่งสินค้าให้กับลูกค้ามี 3 วิธีดังนี้

1) ขนส่งทางเครื่องบิน ขนส่งจากต้นทางที่ประเทศจีนที่สนามบินชิงเต๋อ ใช้เวลาเดินทาง 1 ชั่วโมง 20 นาที ไปยังปลายทางที่ประเทศไทยที่สนามบินสุวรรณภูมิ ใช้ในกรณี enter pot trade ที่มีสินค้าจำนวนไม่มากนักหรือขนส่งไปยังประเทศที่สาม เช่น ปากีสถานและศรีลังกา เป็นต้น ส่วนมากเป็นการขนส่งดอกไม้สด แม้เป็นวิธีที่ประหยัดเวลาและคงความสดของสินค้าได้ดี แต่เป็นการขนส่งที่มีราคาแพงและขนส่งได้ไม่มากนัก

2) ขนส่งทางเรือ ขนส่งจากต้นทางที่ประเทศจีนที่ท่าเรือกวางเล่ย์ ใช้เวลาเดินทางหนึ่งสัปดาห์ ไปยังปลายทางที่ประเทศไทยที่ท่าเรือเชียงของ จังหวัดเชียงราย เหมาะสำหรับการขนส่งสินค้าจำนวนมากและใช้พื้นที่มาก ได้แก่ ผลผลิตเกษตรประเภท มันฝรั่ง กระเทียม ลำไย อบแห้ง และสินค้าทั่วไป เป็นการขนส่งที่นอกจากสามารถขนส่งได้ในปริมาณมากแล้วยังมีราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับการขนส่งโดยเครื่องบิน แต่ก็ใช้เวลาในการขนส่งนานและไม่สามารถคงความสดของสินค้าได้ นอกจากนี้สามารถขนส่งช่วงฤดูที่มีน้ำระหว่างเดือนตุลาคมถึงมกราคมเท่านั้น

3) ขนส่งทางรถบรรทุก เป็นการขนส่งโดยผู้คอนเทนเนอร์ เป็นวิธีที่นิยมใช้ในการขนส่งสินค้าเกษตรส่งออกและนำเข้าระหว่างประเทศจีนและไทยเนื่องจากเสียต้นทุนค่าขนส่งต่ำที่สุด โดยใช้เส้นทางคุนหมิงและกรุงเทพหรือเส้นทาง R3A ระยะทางประมาณ 1,800 กิโลเมตร เป็นเส้นทางขนส่งที่ใช้เวลาไม่มากนักคือ ประมาณ 33 ชั่วโมง (เป็นการเดินทางผ่าน 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศจีน (คุนหมิง) ระยะทาง 688 กิโลเมตรใช้เวลาเดินทาง 10 ชั่วโมง ประเทศลาว ระยะทาง 247 กิโลเมตรใช้เวลาเดินทาง 8 ชั่วโมง และประเทศไทยระยะทาง 813 กิโลเมตรใช้เวลาเดินทาง 15 ชั่วโมง) เป็นเส้นทางที่มีค่าขนส่งไม่สูงนักและยังสามารถคงความสดของสินค้าได้ การขนส่งโดยการบรรทุกโดยผู้คอนเทนเนอร์ มีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่หนึ่ง พ่อค้าจีนรับใบสั่งซื้อจากลูกค้าในประเทศไทยล่วงหน้า 3 - 4 วัน

ขั้นตอนที่สอง การเตรียมผักที่ต้องการตามใบสั่งซื้อโดยซื้อตามแหล่งผัก เช่น ตลาดขายส่งผัก จากนั้นจึงทำการคัด บรรจุ หีบห่อและแช่ในห้องเย็น โดยหลักการแล้วหากเป็นสินค้าส่งออก เช่น ผักจะมีการตรวจคุณภาพที่แปลงปลูกของเกษตรกร

ภาพที่ 6.22 แปลงปลูกผักของเกษตรกร

ภาพที่ 6.23 ตลาดขายส่งผัก

ภาพที่ 6.24 การคัดเลือกและบรรจุหีบห่อผัก

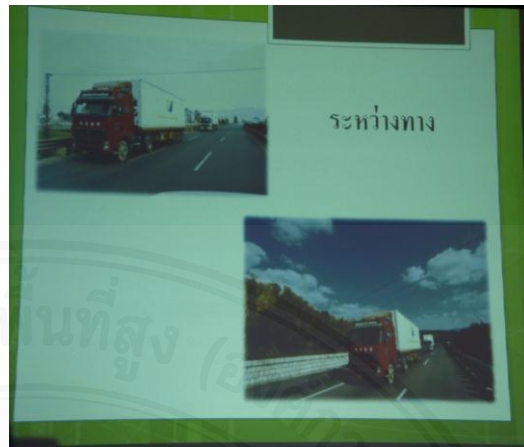
ภาพที่ 6.25 การเก็บเข้าห้องเย็น

ขั้นตอนที่สาม เมื่อถึงกำหนดส่งสินค้า พ่อค้าที่มีผลผลิต (ผัก) เพื่อส่งแจ้งบริษัท โลจิสติกส์ ที่ร่วมมือกันจัดหารถบรรทุก ตู้คอนเทนเนอร์ไปรับผักที่โกดังที่แช่เย็น โดยใช้เวลานานถ่ายสินค้า ประมาณ 2 ชั่วโมง จากนั้นจึงเดินทางจากศูนย์หิมประเทศจีนสู่ห้วยทรายของสปป.ลาว ที่ห้วยทราย มีการตรวจสินค้าครั้งที่หนึ่งเป็นการตรวจว่ามีสินค้าผิดกฎหมายหรือไม่

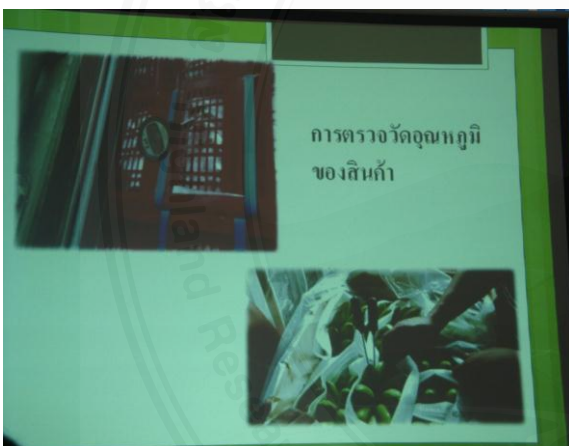
ขั้นตอนที่สี่ เดินทางจากห้วยทรายเข้าสู่บ่อเดินของสปป.ลาว เพื่อเปลี่ยนถ่ายสินค้า ไปใส่ตู้คอนเทนเนอร์ของประเทศไทย ในกระบวนการนี้มีการตรวจคุณภาพของสินค้าโดยการวัดอุณหภูมิของสินค้าในตู้คอนเทนเนอร์ หากมีอุณหภูมิสูงกว่าที่กำหนด บริษัทโลจิสติกส์ต้องชำระค่าปรับ โดยใช้เวลานานถ่ายสินค้าประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง จากนั้นจึงเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย

ภาพที่ 6.26 การขนถ่ายผักเข้าสู่ตู้คอนเทนเนอร์

ภาพที่ 6.27 ระหว่างเดินทางในขุนหมิง

ภาพที่ 6.28 การตรวจวัดอุณหภูมิสินค้าที่บ่อเดิน

ภาพที่ 6.29 การเปลี่ยนถ่ายสินค้าที่บ่อเดิน

จากขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อการส่งออกสินค้าของประเทศจีนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การส่งผลผลิตเกษตรออกของประเทศจีนมายังประเทศไทยมีขั้นตอนการตรวจคุณภาพสองขั้นตอนคือ ที่แปลงปลูกของเกษตรกรและที่บ่อเดิน ในสปป.ลาว อย่างไรก็ตาม การส่งผลผลิตเกษตรจากประเทศจีนโดยตรงไปยังประเทศญี่ปุ่นทำได้ยากมาก พ่อค้าจีนจึงใช้วิธีส่งสินค้าผ่านประเทศไทยก่อนแล้วจึงส่งต่อไปยังประเทศญี่ปุ่น

หลังจากส่งสินค้าในประเทศไทยแล้วพบว่า มีอัตราการขนส่งสินค้ากลับจากประเทศไทยเพียงร้อยละ 50 ของการขนส่งทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากสินค้าจากประเทศไทยมีน้อย แม้การเป็นสมาชิกของสมาคมช่วยให้บริษัทสมาชิกทำงานได้ราบรื่นขึ้น เนื่องจากสมาคมทำหน้าที่

ประสานงานและแก้ปัญหาระหว่างรัฐบาลกับบริษัทสมาชิก อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่สมาคมยังเผชิญอยู่คือ การที่ประเทศไทยยังไม่ลงนามในสัญญาระหว่างประเทศเรื่องการติด GMS กับผู้คอนเทนเนอร์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ไม่ต้องขนถ่ายสินค้าออกจากตู้คอนเทนเนอร์ที่ทำอยู่ในปัจจุบันที่ทำให้เสียเวลาในการขนถ่ายสินค้าในสปป.ลาว นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพสินค้าและยังต้องเสียค่าใช้จ่ายในการตรวจคุณภาพและค่าแรงในการขนถ่ายสินค้าที่บ่อเต็นอีก หากมีการลงนามในสัญญาดังกล่าวจะลดขั้นตอนในสปป.ลาว ให้เหลือเพียงการเปลี่ยนหัวรถบรรทุกเท่านั้น

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพด้านระบบโลจิสติกส์ของประเทศจีนตอนใต้ (กุนหมิง) นอกจากความสามารถในการดำเนินงานและจัดการของสมาคมแล้ว ยังเกิดจากการสนับสนุนจากนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มบริษัทโลจิสติกส์สามารถปรับตัวและตอบสนองต่อนโยบายสนับสนุนของรัฐบาลได้รวดเร็ว
- 2) การมีนโยบายระหว่างประเทศจีนและไทยเรื่องการแลกเปลี่ยนผลผลิตเกษตรของประเทศจีนกับน้ำมันเชื้อเพลิงของประเทศไทย แม้ไม่ช่วยเปลี่ยนแปลงในปริมาณผลผลิตส่งออกมากนัก เนื่องจากปริมาณผลผลิตส่งออกขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้าในประเทศไทย แต่ผลที่เกิดขึ้นคือ เกิดความร่วมมือระหว่างบริษัทโลจิสติกส์ของประเทศจีนมากขึ้นกล่าวคือ มีจำนวนบริษัทเข้าร่วมมือผ่านสมาคมมากขึ้นเนื่องจาก กฎระเบียบที่ผ่อนคลายมากขึ้น
- 3) หน่วยงานของรัฐสนับสนุนเงินบางส่วน ผ่านการช่วยอบรมความรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องให้แก่พนักงานของบริษัทโลจิสติกส์ นอกจากนี้ยังช่วยจัดดูงานต่างประเทศให้ด้วย
- 4) มีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลและสมาคมในการกำหนดกฎระเบียบเรื่องโลจิสติกส์

6.1.4.2 Yunnan Star Long March Investment and Development Holding Group Co. Ltd.

เป็นกลุ่มบริษัทที่มีบริษัทย่อยมากกว่า 20 บริษัทของนักลงทุนจากมณฑลยูนนาน และกุ้ยโจวเป็นสมาชิก ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1993 ทำธุรกิจใน 4 กลุ่มกิจกรรมประกอบด้วย กลุ่มที่หนึ่ง การผลิตรถยนต์ กลุ่มที่สอง กิจการอสังหาริมทรัพย์ กลุ่มที่สาม การผลิต green products และกลุ่มที่สี่ กิจการโลจิสติกส์ มีทุนจดทะเบียนรวมกัน 8.67 พันล้านหยวน เป็นบริษัทที่ผู้ว่ากรมณฑลให้ความสำคัญว่าเป็น 1 ใน 30 บริษัทที่สำคัญของมณฑล ขณะนี้อยู่ระหว่างการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

เมื่อพิจารณาเฉพาะการดำเนินงานกลุ่มกิจการโลจิสติกส์ ซึ่งถือเป็นกิจการที่เป็นจุดแข็งของกลุ่มบริษัทพบว่า ปัจจุบันบริษัทดำเนินการระบบขนส่งโดยเชื่อมต่อการขนส่งทางรถไฟ 18

สาย มีมูลค่าดำเนินการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น ในปี ค.ศ. 2012 มีการขนส่งสินค้าผ่านระบบโลจิสติกส์ของกลุ่มบริษัททั้งสิ้น 6.32 ล้านตัน และในปี ค.ศ. 2015 สินค้าร้อยละ 30 ของมณฑลยูนนาน ถูกขนส่งโดยระบบโลจิสติกส์ของกลุ่มบริษัท สินค้าทั้งหมดที่มาจากเอเชียต้องผ่านเข้ามณฑลยูนนานก่อนแล้วจึงกระจายเข้าสู่ณฑลอื่น ๆ ของประเทศจีน ซึ่งมีบริษัทชั้นนำของประเทศจีนใช้บริการโลจิสติกส์ของกลุ่มบริษัท เช่น บริษัทเครื่องใช้ไฟฟ้า Haier นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มบริษัทยังทำงานร่วมกับบริษัทโลจิสติกส์ชั้นนำของโลก เช่น บริษัท DHL ในการขนส่งสินค้าในประเทศและไปยังต่างประเทศอีกด้วย

ภาพที่ 6.30 Yunnan Star Long March Investment and Development Holding Group Co.Ltd.

ประเทศจีนที่เรียกว่า land port logistics park คาดว่าจะสร้างเสร็จในปี ค.ศ. 2019 โครงการดังกล่าวมีพื้นที่ใช้สอย 7 แสนตารางเมตรประกอบด้วย พื้นที่เก็บสินค้า พื้นที่แสดงสินค้าและโกดังเก็บสินค้า นอกจากนี้โครงการยังตั้งอยู่ใกล้สถานีรถไฟที่สามารถกระจายสินค้าได้สะดวกและสามารถลดต้นทุนในการขนส่งและกระจายสินค้า และยังมีการให้บริการแบบ one stop service กล่าวคือ เป็นสถานที่ที่พ่อค้าทั้งจากประเทศจีนและจากต่างประเทศมาดูสินค้าตัวอย่าง หลักการในการเลือกสินค้าเข้ามาจำหน่ายในศูนย์ใช้หลักความต้องการของตลาด ตกลงซื้อขายกันและส่งมอบสินค้าโดยการขนส่งสินค้าทางรถไฟ สถานที่ตั้งของโครงการสามารถต่อเชื่อมทางด่วน 4 สายเพื่อส่งสินค้าไปต่างประเทศ และต่อเชื่อมทางด่วน 7 สายเพื่อกระจายสินค้าไปต่างมณฑลในประเทศ หากโครงการสามารถดำเนินการได้เต็มความสามารถแล้วโครงการดังกล่าวสามารถกระจายผลผลิตร้อยละ 60 ของมณฑลยูนนาน

ภาพที่ 6.31 แบบจำลอง land port logistics park

ภาพที่ 6.32 ผู้บริหารกลุ่มพาเยี่ยมชม land port logistics park

ภาพที่ 6.33 อาคารแสดงสินค้า

ภาพที่ 6.34 อาคารบริเวณ land port logistics park

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพด้านระบบโลจิสติกส์ของประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง) นอกจากจะเป็นความสามารถในการดำเนินงานและการจัดการของสมาคมแล้ว ยังเกิดจากการสนับสนุนจากนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง สามารถสรุปปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มบริษัทในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) การมีแผนงานที่ชัดเจน โดยเฉพาะด้านโลจิสติกส์ที่เป็นจุดแข็งของกลุ่มบริษัท โดยมุ่งสร้างระบบโลจิสติกส์เชื่อมโยงกับประเทศอาเซียน โดยเฉพาะประเทศไทยที่สินค้าของ

ประเทศไทยเป็นที่ต้องการของคนจีนและมีตลาดรองรับอยู่แล้ว เช่น ผลผลิตเกษตร ยางพาราและอาหารแปรรูป เป็นต้น โดยสร้างศูนย์พักสินค้าจากประเทศไทยใน land port logistics park

2) กลุ่มบริษัทสามารถตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลได้อย่างรวดเร็ว โดยสร้าง land port logistics park คาดว่าจะแล้วเสร็จในปี ค.ศ. 2019 ขณะนี้การก่อสร้างได้ดำเนินงานตามเป้าหมาย ขณะเดียวกันกลุ่มบริษัทได้ทำการประชาสัมพันธ์เพื่อให้โครงการเป็นที่รู้จัก

3) นโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มบริษัท นโยบายการนำผลผลิตเกษตรของจีนแลกเปลี่ยนกับน้ำมันปิโตรเลียมของไทย

6.1.5 ศักยภาพการผลิตทางการเกษตรของประเทศจีนตอนใต้

การศึกษาศักยภาพด้านการเกษตรของประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง) ครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ผลจากการสำรวจภาพรวมในการผลิตผัก และไม้ดอก ในพื้นที่เมืองคุนหมิงเป็นหลัก เนื่องจากเมืองคุนหมิงเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการผลิตทางการเกษตร จากการที่มีที่ตั้งอยู่ในภูมิประเทศและมีภูมิอากาศเหมาะสมกับการผลิตเกษตร ยิ่งกว่านั้นยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลรวมถึงมีการดำเนินงานตามแผนที่รัฐบาลกำหนดอย่างจริงจังของทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การวางแผนที่สำคัญของรัฐบาลคือ การกำหนดการกำหนดเขตเพาะปลูก (zoning) พืชเศรษฐกิจอย่างชัดเจนส่งผลให้การวางแผนหน่วยงานต่าง ๆ สามารถทำการผลิตได้ง่าย นอกจากภาคเอกชนยังดำเนินการโดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ ตั้งแต่ต้นนโยบายสนับสนุนการผลิต การส่งออก ระบบการตลาด ระบบโลจิสติกส์ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เส้นทางคมนาคม ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาและยกระดับศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรของจีน

6.1.5.1 ศักยภาพด้านการผลิต

เมืองคุนหมิงตั้งอยู่บนที่ราบสูงในมณฑลยูนนาน มีภูเขาล้อมรอบตัวเมือง 3 ด้าน อาณาเขตทิศใต้ติดกับทะเลสาบ ซึ่งพื้นที่ของมณฑลยูนนานมีขนาดความกว้าง 864.9 กิโลเมตร และยาว 990 กิโลเมตร ภาคเหนือและตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นที่ราบสูงและลาดต่ำลงมาทางภาคใต้และตะวันออกเฉียงใต้ ความสูงเหนือระดับน้ำทะเลมีความแตกต่างกันมากกล่าวคือ สูงสุด 6,740 เมตร (ที่อำเภอเต๋อชิง เขตตี้ซิง) และต่ำสุด 76.4 เมตร (ที่อำเภอเหอโข่ว เขต หงเหอ) ส่วนเมืองคุนหมิงมีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลเฉลี่ย 1,891 เมตร มณฑลยูนนานเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ทำให้มีความมั่นคงด้านวัตถุดิบซึ่งสามารถนำมาต่อยอดทางการค้าและการลงทุนได้มาก ทั้งสินค้าสำคัญที่ใช้ในอุตสาหกรรม เช่น สังกะสี ตะกั่ว ดีบุก และอลูมิเนียม รวมทั้งผลผลิตเกษตรที่สำคัญประกอบด้วย ข้าว ข้าวสาลี ข้าวโพด อ้อย ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ฝรั่ง กล้วย ฝ้าย กาแฟ ใบยาสูบ (มากที่สุดในประเทศจีน) ชาและสมุนไพรหลายชนิดรวมทั้งมีทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์

ตลอดจนแนวเทือกเขาและแม่น้ำน้อยใหญ่ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว (ธนาคารธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2553) จึงอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพด้านการผลิตของเมืองคุนหมิงประกอบด้วย

1) เมืองคุนหมิงตั้งอยู่บนที่ราบสูงในมณฑลยูนนาน ซึ่งมีสภาพภูมิอากาศและสภาพภูมิศาสตร์ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะกับการปลูกพืชเมืองหนาว ซึ่งในฤดูร้อนไม่ร้อนเกินไป ฤดูหนาวไม่หนาวเกินไป เป็นสถานที่ซึ่งจัดว่ามีอากาศที่ดีมาก โดยพื้นฐานแล้วสามารถปลูกดอกไม้ได้ทั้ง 4 ฤดูนอกจากนี้ยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ (สำนักธุรกิจบริการและโลจิสติกส์, 2554)

2) มีการกำหนดการกำหนดเขตเพาะปลูก (zoning) พืชเศรษฐกิจอย่างชัดเจน ส่งผลให้การวางแผนหน่วยงานต่างๆ สามารถทำการผลิตได้ง่าย

3) ผลผลิตเกษตรจากประเทศจีนมีคุณภาพดี เช่น ไม้ดอก มีขนาดดอกใหญ่และอยู่ได้ทนกว่าไม้ดอกที่ปลูกในประเทศไทย เนื่องจากสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศในเมืองคุนหมิงเหมาะกับการปลูกพืชเมืองหนาวมากกว่า และยังสามารถผลิตได้ในปริมาณมาก เช่น ดอกกุหลาบที่มีปริมาณมาก ที่ส่งผลให้ราคาไม่แพงเมื่อเทียบกับกุหลาบนำเข้าจากแหล่งอื่น ๆ อีกทั้งยังมีคุณภาพดี ทำให้กุหลาบของเมืองคุนหมิงได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว

4) มีระบบการตรวจสอบคุณภาพระดับสากลเพื่อให้ได้มาตรฐานส่งออก สำหรับผลผลิตที่ส่งออก มีการตรวจสอบคุณภาพผลผลิตตั้งแต่แหล่งผลิต เพื่อควบคุมคุณภาพการผลิตภายใต้มาตรฐานการส่งออก เช่น มาตรฐาน GAP (ที่มีการตรวจมาตรฐานโดยผู้ตรวจมาตรฐานในประเทศโดยได้รับการรับรอง GAP จากประเทศสเปน มาตรฐาน HACCP (ที่มีการตรวจมาตรฐานโดยผู้ตรวจมาตรฐานระหว่างประเทศ) และมีการตรวจเช็คคุณภาพผลผลิตและความปลอดภัยก่อนส่งออก

5) การเตรียมความพร้อมของเกษตรกร โดยการสนับสนุนเกษตรกรในด้านต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนด้านการเงิน โดยช่วยเหลือเรื่องดอกเบี้ยเงินกู้โดยรัฐบาลการะดอกเบี้ยร้อยละ 44 ของยอดดอกเบี้ยทั้งหมดที่ต้องชำระ

6) การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีการผลิต โดยรัฐบาลท้องถิ่นช่วยประสานกับมหาวิทยาลัยเพื่อสนับสนุนด้านความรู้ในการผลิตที่เป็นประโยชน์

7) การเกษตรในประเทศจีนส่วนใหญ่ยังคงเป็นรูปแบบครัวเรือน จึงทำให้มีการกระจายตัวสูงทางการเกษตร และต้นทุนในการลงทุนต่ำ โดยเฉพาะต้นทุนด้านที่ดินและค่าจ้างแรงงาน (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2554)

6.1.5.2 ศักยภาพด้านตลาดและราคา

จากการที่ประเทศจีนส่งออกผลผลิตเกษตรหลายชนิดและส่งออกไปยังหลายประเทศ โดยหนึ่งในประเทศผู้นำเข้าสินค้าเกษตรที่สำคัญจากประเทศจีน ได้แก่ ประเทศไทย เนื่องจากตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียและอยู่ใกล้เคียงกัน สินค้าเกษตรที่ส่งเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย มีหลายชนิดที่เป็นพืชชนิดเดียวกับพืชที่ผลิตโดยเกษตรกรบนที่สูงทั้งผักและไม้ผล นอกจากนี้ยังพบว่า สินค้าเหล่านี้สามารถแข่งขันได้ในตลาดของประเทศไทย ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพด้านตลาดและราคาของผลผลิตเกษตรจากเมืองคุนหมิงประกอบด้วย

1) บริษัทส่งออกผลผลิตเกษตร ดำเนินนโยบายเชิงรุกและปรับเปลี่ยนการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของตลาด โดยมุ่งหาตลาดใหม่เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตของบริษัท โดยทำการสำรวจตลาดและความต้องการของผู้บริโภคในประเทศผู้ซื้อด้วยฝ่ายวิจัยการตลาดของหน่วยงานเอง เพื่อสามารถส่งสินค้าได้ตรงความต้องการของผู้บริโภคในประเทศผู้ซื้อ นอกจากนี้ยังดำเนินการหาตลาดในประเทศเพิ่มโดยการส่งผลผลิตไปยังมณฑลที่ยังไม่เคยส่งผลผลิตไปจำหน่าย และการหาวิธีการลดต้นทุนการผลิต เช่น การทำสัญญากับเกษตรกรบริษัทที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดต้นทุนด้านแรงงาน

2) ประเทศจีนทำการพัฒนาระบบคมนาคมและระบบโลจิสติกส์ครบวงจรทั้งภายในและระหว่างประเทศโดยเฉพาะ “เส้นทาง R3A” ที่ผ่านสปป.ลาว และเชื่อมต่อถึงประเทศไทย เส้นทางถนนเส้นทางสายกรุงเทพ ฯ - คุนหมิง ที่เรียกว่า “เส้นทาง R3E” ที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยและจีนตะวันตก อีกทั้งมีการพัฒนาเส้นทางแม่น้ำโขงจากจังหวัดเชียงรายผ่านประเทศลาวและพม่าเข้าสู่ประเทศจีน โดยมีท่าเรือสำคัญ 2 แห่ง คือ ท่าเรือกวนเหล่ย์ และท่าเรือจิ่งหง ส่งผลให้สามารถส่งสินค้าไปยังประเทศต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงได้รวดเร็ว (สถานีวิจัยอาหารไอ, 2554) เป็นการเพิ่มช่องทางขนส่ง สะดวก รวดเร็วและลดต้นทุนการขนส่ง จนกระทั่งสามารถแข่งขันกับผลผลิตในประเทศผู้ซื้อ เช่น ประเทศไทยโดย พืชผักที่บรรทุกรถขนส่งจากเมืองคุนหมิงใช้เวลาเพียง 35 ชั่วโมง ก็สามารถวางขายตามซูเปอร์มาร์เก็ตในกรุงเทพมหานครได้

3) มณฑลยูนนานมีความได้เปรียบด้านการแข่งขัน เนื่องจากมีพรมแดนติดต่อกับประเทศอาเซียนถึง 3 ประเทศ คือ ประเทศเวียดนาม สปป.ลาว และเมียนมาร์ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2556) ทำให้สามารถส่งสินค้าไปยังประเทศเหล่านี้ได้ง่ายและรวดเร็ว ส่งผลให้ประหยัดต้นทุนในการขนส่ง

4) ตลาดไม้ดอกของประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง) มีความก้าวหน้าอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการมีตลาดประมูลดอกไม้ที่ช่วยยกระดับราคาคอไม้ที่มีคุณภาพดีของเกษตรกร

นอกจากนี้ยังมาจากการที่ผลผลิตไม้ดอกของเมืองคุนหมิงมีปริมาณมากจึงสามารถจัดมาตรฐานผลผลิต เกรดที่ใช้ร่วมกันระหว่างเกษตรกรและผู้ซื้อผลผลิต

5) เมืองคุนหมิงมี “ศูนย์กลางค้าขายผลไม้นานาชาตินครคุนหมิง” ซึ่งใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นตัวควบคุมการค้า ควบคุมความปลอดภัยของอาหารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยผลไม้ที่ผู้บริโภคซื้อจะมีรหัสทำให้ทราบว่าผลไม้แต่ละลูกผลิตจากที่ไหน จากต้นไหน ซึ่งระบบดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคสามารถวางใจได้กับการรับประทานผลไม้ (อูมาวดี แซ่ฝู, 2553)

6.1.5.3 ศักยภาพด้านนโยบายของรัฐ

นโยบายของรัฐบาลเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่สนับสนุนการผลิต การเกษตรของประเทศจีนกล่าวคือ รัฐบาลจีนได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจนรวมถึงทำการสนับสนุนและดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

1) นโยบายการเป็นครัวของโลก ส่งผลให้มีนโยบายสนับสนุนการเกษตรอย่างต่อเนื่อง (ข้อมูลจากที่ประชุมคณะอนุกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาที่สูง)

2) นโยบายสนับสนุนการส่งออก โดยเฉพาะการสนับสนุนพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อการส่งออก โดยสนับสนุนให้เพิ่มการดำเนินงานของบริษัทโลจิสติกส์ เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการขนส่งมากขึ้นรวมถึงส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศมากขึ้นและเปิดตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปี ค.ศ. 2012 โดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่งสามารถผ่านไปยังกัมพูชา และมาเลเซียได้

3) นโยบายเทศบาลท้องถิ่น สนับสนุนเรื่องเงินทุนในการทำเกษตรและไม่เก็บภาษีสินค้าเกษตรที่ส่งออก

4) การเปิดเขตการค้าเสรี ส่งผลให้ประเทศจีนมีตลาดกว้างขึ้น การส่งออกง่าย และสะดวกมากขึ้น การค้าระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น และง่ายในการเจรจาการค้าระหว่างคู่สัญญา ประเทศจีนสามารถนำเข้าวัตถุดิบที่ใช้อยู่ในราคาที่ถูกลงและต้นทุนการผลิตต่ำลง

5) การปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล จากระบบการปกครองของประเทศจีนที่ทำให้การดำเนินงานสามารถทำได้สะดวก การจัดโซนนิ่งพื้นที่ปลูกที่เหมาะสมสำหรับพืชเป็นวิธีหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการกำหนดพื้นที่ปลูก เช่น มณฑลยูนนานกำหนดให้เป็นแหล่งไม้ดอกเขตหนาว ทำให้สามารถวางแผนการผลิตและตลาดได้ง่าย

6.1.6 โอกาสสำหรับเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทย

การเปรียบเทียบเงื่อนไขด้านต่าง ๆ ที่อาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ส่งผลต่อศักยภาพการผลิตการเกษตรของประเทศจีนและเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทย โดยใช้

Diamond's Model เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมเพื่อทราบถึงปัจจัยที่สนับสนุนหรือกีดขวางความสามารถในการแข่งขันในระดับมหภาค โดยประเด็นพิจารณาประกอบด้วยปัจจัยหลัก 4 ด้าน (Michael E. Porter, 1990 และฝ่ายวิจัยและข้อมูล สถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม, 2555)

1) เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต (factor conditions) ได้แก่ สถานะของปัจจัยการผลิตของประเทศ เช่น ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ โครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แหล่งเงินทุน เป็นต้น ที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจ

2) เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (demand conditions) ได้แก่ อุปสงค์ของผู้บริโภคในแต่ละส่วนของตลาด ทักษะและรสนิยมของผู้บริโภค ลักษณะและโครงสร้างตลาด และส่วนแบ่งการตลาด เป็นต้น

3) บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ (strategy and rivalry context) ได้แก่ ลักษณะและบรรยากาศของการแข่งขันทางธุรกิจ กลไกการตลาดที่ส่งผลต่อการกำหนดกลยุทธ์ทางธุรกิจ เป็นต้น

4) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (related and supporting industries) ได้แก่ การมีอยู่หรือไม่มีของกิจกรรมทางธุรกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกันในสายของห่วงโซ่อุปทาน และระดับของความสัมพันธ์ ร่วมมีระหว่างกันเพียงใด เช่น แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ระหว่างกัน เป็นต้น

ส่วนปัจจัยเสริมมี 2 ด้านดังต่อไปนี้

1) บทบาทภาครัฐ (role of government) ที่มีอิทธิพลและได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลัก ทั้งสี่ข้างต้นทั้งทางบวกและทางลบ ได้แก่ บทบาทที่ส่งเสริมให้กลไกของธุรกิจในอุตสาหกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น มาตรการด้านการส่งออกและนำเข้า มาตรการทางภาษี รวมทั้งมาตรการที่ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมต่าง ๆ โดยการสร้างอุปสงค์ให้เกิดขึ้น อันจะนำไปสู่การเคลื่อนตัวของผู้ผลิตและปัจจัยการผลิตในที่สุด

2) โอกาสทางธุรกิจ (chance) หมายความว่า ความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมทางธุรกิจ อันก่อให้เกิดโอกาสทางธุรกิจแก่อุตสาหกรรม เช่น ความต้องการของผู้บริโภค การเกิดนวัตกรรมสินค้าบริการและเทคโนโลยี เป็นต้น และความสามารถในเชิงการแข่งขันของอุตสาหกรรม (competitive advantage) ที่ทำให้อุตสาหกรรมหรือผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมได้รับโอกาสในการแข่งขัน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบปัจจัยแวดล้อมที่สนับสนุนหรือกีดขวางความสามารถในการแข่งขันในระดับมหภาคของการผลิตของเกษตรกรจีนและเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทยแสดงให้เห็นว่า การผลิตผักและไม้ดอกของทั้งสองประเทศต่างเผชิญปัจจัยแวดล้อมทั้งทางบวกและทางลบแตกต่างกันดังนี้

ตารางที่ 6.2 เงื่อนไขที่ส่งผลต่อศักยภาพการผลิตการเกษตรของประเทศไทย (คุณหมิง) และเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทย

เงื่อนไขด้านต่าง ๆ	ประเทศจีนตอนใต้ (คุณหมิง)		ประเทศไทย (เกษตรกรบนที่สูง)	
	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ
เงื่อนไขด้านการผลิต (input factor conditions)				
1.พื้นที่ปลูก	มีการกำหนดเขตการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่ชัดเจน ส่งผลให้การส่งเสริมการผลิตทำได้ง่าย	+	ส่วนการผลิตบนที่สูงภายใต้การดูแลของโครงการหลวงกำหนดพื้นที่อย่างชัดเจน	+ และ -
2.ต้นทุนดอกเบี้ยเงินกู้	นโยบายเทศบาลท้องถิ่น สนับสนุนเงินทุนในการทำการเกษตรและไม่เก็บภาษีสินค้าเกษตรที่ส่งออก และรัฐบาลช่วยรับภาระดอกเบี้ยของเกษตรกรบางส่วน	+	เป็นการกู้ยืมจากสถาบันการเงินการเกษตร เช่น ธ.ก.ส. ซึ่งมีดอกเบี้ยต่ำ	-
3.ต้นทุนค่าจ้างแรงงาน	ค่าจ้างแรงงานต่ำ เนื่องจากประชากรจีนมีมากและรูปแบบการผลิตส่วนใหญ่ยังคงเป็นแบบครัวเรือน จึงทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำ โดยเฉพาะต้นทุนด้านที่ดินและค่าจ้างแรงงาน	+	ค่าจ้างแรงงานสูง เนื่องจากมาตรการค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำวันละ 300 บาท ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นมาก	-
4.เทคโนโลยีการผลิต	มีการสนับสนุนเทคโนโลยีการผลิต โดยรัฐบาลช่วยประสานกับมหาวิทยาลัยเพื่อสนับสนุนด้านความรู้ในการผลิต	+	เกษตรกรที่สูงเรียนรู้เทคโนโลยีการผลิตจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในพื้นที่และนักวิชาการมหาวิทยาลัย	+

ตารางที่ 6.2 (ต่อ)

เงื่อนไขด้านต่าง ๆ	ประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง)		ประเทศไทย (เกษตรกรบนที่สูง)	
	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ
5.การตรวจสอบคุณภาพผลผลิต	มีระบบการตรวจสอบคุณภาพผลผลิตสำหรับการส่งออกด้วยมาตรฐานระดับสากลในบริษัทส่งออก	+	การผลิตของเกษตรกรบนที่สูง มีระบบการตรวจสอบคุณภาพผลผลิตที่จำหน่ายที่มีระบบตรวจสอบย้อนกลับ	+
เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (demand conditions)				
1.ความต้องการของผู้บริโภคของโลก	ความนิยมในการบริโภคของผู้บริโภคทั่วโลกเพิ่มขึ้น เป็นการเพิ่มโอกาสการส่งออกผลผลิตเกษตรของประเทศจีน	+	ความนิยมในการบริโภคของผู้บริโภคทั่วโลกเพิ่มขึ้น เป็นการเพิ่มโอกาสการส่งออกผลผลิตเกษตรของประเทศไทย	+
2.ความต้องการของผู้บริโภคในประเทศ	จากการที่ประเทศจีนมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความต้องการบริโภคผลผลิตเกษตรของผู้บริโภคในประเทศจีนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	+	การที่ผลผลิตของเกษตรกรที่สูง เป็นที่ยอมรับเรื่องคุณภาพผลผลิต ความต้องการของผู้บริโภค โดยเฉพาะผู้บริโภคในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น	+
บทบาทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ (strategy and rivalry context)				
1.ความก้าวหน้าของตลาด	ประเทศจีนมีความก้าวหน้าอย่างมากทั้งตลาดไม้ดอกและตลาดไม้ผล กล่าวคือ มีตลาดประมูลดอกไม้และศูนย์กลางค้าขายผลไม้นานาชาตินคร	+	ยังไม่มีตลาดประมูลดอกไม้และศูนย์กลางค้าขายผลไม้นานาชาติ การค้าตลาดผลผลิตเกษตรส่วนใหญ่เป็นการค้าส่งและค้าปลีกในตลาดขายปลีก	-

ตารางที่ 6.2 (ต่อ)

เงื่อนไขด้านต่าง ๆ	ประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง)		ประเทศไทย (เกษตรกรบนที่สูง)	
	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ
	คุนหมิง ซึ่งใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นตัวควบคุมการค้า ควบคุมความปลอดภัยของอาหารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์		และห้างสรรพสินค้า	
บทบาทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ (strategy and rivalry context)				
2.ทำเลที่ตั้ง	เมืองคุนหมิงเป็นประตูสู่ประเทศ ASEAN ส่งผลให้สามารถส่งไม้ดอก พักและไม้ผลไปจำหน่ายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้โดยเสียต้นทุนโลจิสติกส์ไม่สูงนักและสามารถแข่งขันกับผลผลิตของประเทศต่าง ๆ ได้	+	ประเทศไทยอยู่ใกล้เมืองคุนหมิงแต่ผลผลิตผัก ไม้ดอก และไม้ผลที่เกษตรกรบนที่สูงผลิตได้เป็นชนิดเดียวกับที่ผลิตได้ในเมืองคุนหมิง จึงไม่มีความต้องการสำหรับผลผลิตบนที่สูงของไทย	-
3.ความสม่ำเสมอของผลผลิตที่เข้าสู่ตลาด	เป็นการผลิตระดับมณฑลจึงมีผลผลิตมาก ส่งผลให้มีความสม่ำเสมอของผลผลิตที่เข้าสู่ตลาด	+	เป็นการผลิตระดับโครงการ แม้จะมี 38 ศูนย์ แต่ผลผลิตไม่มากพอที่จะรักษาความสม่ำเสมอของ Supply	-
4.ราคาผลผลิต	ราคาส่งออกผลผลิตเกษตรของประเทศจีนถูกกว่าราคาผลผลิตเกษตรของประเทศไทย เนื่องจากการมีผลผลิตจำนวนมาก	+	ผลผลิตเกษตรที่จำหน่ายในตลาดขายส่ง ตลาดไท และใน modern trade มีราคาถูกกว่าผลผลิตจากที่สูง และตราโครงการหลวง	-

ตารางที่ 6.2 (ต่อ)

เงื่อนไขด้านต่าง ๆ	ประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง)		ประเทศไทย (เกษตรกรรมที่สูง)	
	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ
อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (related and supporting industries)				
1.หน่วยงาน/บริษัทที่ทำหน้าที่จัดการโลจิสติกส์	มณฑลยูนนานกำหนดให้เมืองคุนหมิงเป็นศูนย์กลางของระบบโลจิสติกส์ของมณฑล ส่งผลให้เมืองคุนหมิงมีทั้งสมาคมอุตสาหกรรมโลจิสติกส์และบริษัทที่ทำหน้าที่โลจิสติกส์จำนวนมาก	+	การจัดการระบบโลจิสติกส์ของการผลิตของเกษตรกรรมที่สูงอยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิโครงการหลวง ที่สามารถดำเนินงานได้ดี	+
2.การวิจัยผลิตภัณฑ์	มีการวิจัยมีการวิจัยพันธุ์พืชอย่างต่อเนื่อง เพื่อหาพืชผลที่ผู้บริโภคต้องการ	+	มีการวิจัยพันธุ์พืชอย่างต่อเนื่อง เพื่อหาพืชผลที่ผู้บริโภคต้องการ	+
บทบาทภาครัฐ (role of government)				
1.นโยบายส่งเสริมการผลิตการเกษตร	มีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการปลูกผลผลิตเกษตรโดยกำหนดเขตเพาะปลูกอย่างชัดเจน และการประกาศนโยบายการเป็นครัวโลกของประเทศจีน	+	ไม่มีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการปลูกผลผลิตเกษตรอย่างชัดเจนแม้ว่าประเทศไทยเคยประกาศว่าจะเป็นครัวของโลกเช่นกัน	-

ตารางที่ 6.2 (ต่อ)

เงื่อนไขด้านต่าง ๆ	ประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง)		ประเทศไทย (เกษตรกรบนที่สูง)	
	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ
2.นโยบายสนับสนุนการส่งออก	สนับสนุนการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อการส่งออก มีต้นทุนต่ำกว่าเพิ่มการส่งออกไปคุนหมิงของไทย บริษัทโลจิสติกส์ ช่องทางการขนส่งมากขึ้น การเปิด FTA กับ ASEAN จีนส่งสินค้าเกษตรเมืองหนาว แต่ ASEAN ขยายพืชผลเมืองร้อน	+	ระบบโลจิสติกส์สำหรับการผลิตของเกษตรกรบนที่สูงได้รับการพัฒนาโดยมูลนิธิโครงการหลวง	+
3.ท้องถิ่นมีนโยบายสนับสนุนเฉพาะ	เทศบาลท้องถิ่นในเมืองคุนหมิง กำหนดนโยบายสนับสนุนเรื่องเงินทุนในการทำเกษตรและไม่เก็บภาษีสินค้าเกษตรที่ส่งออก	+	ไม่มีนโยบายเทศบาลท้องถิ่น หรือการสนับสนุนเรื่องเงินทุนและภาษีการส่งออก	-
4.การปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ	ระบบการปกครองของประเทศจีน ส่งผลให้การดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทำได้อย่างรวดเร็ว และมีการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐอย่างจริงจัง	+	การเกษตรที่สูงในพื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่ขยายผลได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี	+

ตารางที่ 6.2 (ต่อ)

เงื่อนไขด้านต่าง ๆ	ประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง)		ประเทศไทย (เกษตรกรบนที่สูง)	
	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ
โอกาสทางธุรกิจ (chance)				
1.การเปิดการค้าเสรี	การเปิดเขตการค้าเสรี ส่งผลให้ประเทศจีนมีตลาดกว้างขึ้น การส่งออกง่ายและสะดวกมากขึ้น การค้าระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น และง่ายในการเจรจา ระหว่างคู่สัญญา ประเทศจีนสามารถนำเข้าวัตถุดิบที่ใช้อยู่ในราคาที่ถูกลงและต้นทุนการผลิตต่ำลง	+	การเปิดเขตการค้าเสรี เป็นการเปิดโอกาสทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	+
2.การเก็บภาษีสินค้านำเข้า	การที่ประเทศไทยไม่เก็บภาษีนำเข้าอันเป็นผลจากนโยบายเปิดการค้าเสรี ส่งผลบวกต่อการส่งสินค้าจากประเทศจีนมายังประเทศไทย	+	แม้อัตราภาษีนำเข้าสินค้าเกษตรจะลดเหลือศูนย์ แต่ประเทศจีนยังเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากผู้นำเข้าร้อยละ 13 สำหรับผลไม้สด และร้อยละ 17 สำหรับผลไม้แปรรูป ส่งผลให้การส่งสินค้าเข้าไปจำหน่ายในประเทศจีนยังคงต้องเสียภาษี	-

ที่มา: จากการสรุปของคณะวิจัย

หมายเหตุ: เครื่องหมาย + และ - หมายถึงผลเชิงบวกและลบต่อการผลิตของเกษตรกรในแต่ละประเทศ

แม้ประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง) มีศักยภาพในการผลิตการเกษตรโดยเฉพาะผักและไม้ดอกอย่างมาก อย่างไรก็ตามก็มีจุดอ่อนหลายประการที่อาจส่งผลหรือเพิ่มโอกาสให้กับการผลิตผักและไม้ดอกของประเทศไทยและเกษตรกรบนที่สูงหลายประการหลายประการดังนี้

1) ปัญหาของประเทศจีนตอนใต้ (คุนหมิง) ที่ส่งผลต่อโอกาสของเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทย แม้ผลการสำรวจภาคสนามของคณะวิจัยพบว่า บริษัทส่งออกของคุนหมิงมีผลผลิตที่ส่งออกได้รับการตรวจสอบมาตรฐานการส่งออกระดับสากล อย่างไรก็ตามยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าการส่งออกผลผลิตเกษตรโดยทั่วไปของประเทศจีนจากแหล่งอื่นจะมีคุณภาพตามมาตรฐาน GAP, GMP ด้วย เช่น ผู้ส่งออกรายเล็กที่ส่งผลผลิตเกษตรมายังประเทศไทยโดยเฉพาะที่ตลาดขายส่งอย่างตลาดไทหรือตลาดสี่มุมเมือง จะได้รับการตรวจมาตรฐานในระดับเดียวกัน

2) สิ่งที่ส่งผลต่อโอกาสของเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทย

- มณฑลยูนนานเป็นตลาดที่มีกำลังซื้อเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ด้วยจำนวนประชากรราว 50 ล้านคน และมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 10 ต่อปีในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ดังเห็นได้จากยอดขายปลีกของยูนนานที่ขยายตัวสูงราวร้อยละ 20 ในปี ค.ศ.2009 อีกทั้งการที่มีห้างค้าปลีกชั้นนำจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนในมณฑลยูนนาน เช่น ห้าง Walmart ของประเทศสหรัฐอเมริกา Carrefour ของประเทศฝรั่งเศส และ Trust-Mart ของประเทศไต้หวัน

- สินค้าอาหารแปรรูปในแบรนด์โครงการหลวงน่าจะมีโอกาส หากมีปริมาณการผลิตและซัพพลายได้เพียงพอ

จากประเด็นข้างต้นเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทยยังคงอยู่ในฐานะที่สามารถแข่งขันได้โดยมีสิ่งที่เกษตรกรบนที่สูงควรทำคือ

ตารางที่ 6.3 สิ่งที่เกษตรกรบนที่สูงควรปฏิบัติ

ประเด็น	สิ่งที่เกษตรกรควรปฏิบัติ
1.การผลิต	ประเทศจีนมีศักยภาพในการผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรพืชเมืองหนาวมาก โดยเฉพาะไม้ดอก เช่น ดอกกุหลาบ คาร์เนชั่น และเชอบีร่า และผัก เช่น บล็อกโคลี กะหล่ำดอก กุยช่ายขาว ซึ่งส่งผลกระทบต่อเกษตรกรบนที่สูงของไทย นอกจากนี้ประเทศจีนยังวางแผนผลิตผักเพื่อส่งเข้าไทยอีกจำนวนมาก และเปลี่ยนรูปแบบการส่งผลิตผลจากการส่งในปริมาณมาก ๆ เพื่อจำหน่ายในตลาดค้าส่ง มาเป็นผลิตผลที่มีคุณภาพมากขึ้นเพื่อส่งเข้าตลาดซูเปอร์มาร์เกต จึงมีการตรวจสอบทั้งระดับแปลงและมิสซันย์คัดบรรจุที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน อาจกล่าวได้ว่า เป็นการยกระดับมาแข่งขันกับผลผลิตที่ผลิตโดยเกษตรกรบนที่สูงที่อยู่ภายใต้การดูแลของโครงการหลวง แม้เกษตรกรบนที่สูงจะเชื่อมั่นในคุณภาพผลผลิตของตนเองก็ตาม แต่สิ่งที่จำเป็นคือเกษตรกรไทยต้องมีการปรับตัวในเรื่องของการผลิตและตลาด ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ - <u>ชนิดพืช</u> การทดสอบความต้องการของตลาดอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับตลาดในประเทศ เนื่องจากทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลผลิตของโครงการหลวงคือการเป็นผู้นำด้านผลผลิตเกษตรชนิดใหม่ ส่วนการส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศจีนด้วยผักและไม้ดอกที่เกษตรกรบนที่สูงผลิตเป็นเรื่องที่ยากเนื่องจาก ต้องแบกรับภาระเรื่องต้นทุนโลจิสติกส์และภาษีท้องถิ่นที่ส่งผลให้ราคาผลผลิตจากประเทศไม่สามารถแข่งขันได้ในประเทศจีน - <u>ปริมาณผลผลิต</u> ความสม่ำเสมอของปริมาณผลผลิตเป็นสิ่งสำคัญที่จะเพิ่มอุปสงค์ในประเทศที่มีต่อผลผลิตของเกษตรกรบนที่สูง โดยเฉพาะตลาดที่ถูกค้าต้องการผลผลิตที่มีคุณภาพสูง และ - <u>คุณภาพผลผลิต</u> ระบบการตรวจคุณภาพ ความปลอดภัย และระบบการตรวจสอบย้อนกลับยังเป็นเรื่องที่ต้องทำอยู่ต่อไป
2.ต้นทุนการผลิต	จากการที่ต้นทุนการผลิตผักและไม้ผลของเกษตรกรบนที่สูงค่อนข้างสูง ส่งผลให้ การลดต้นทุนการผลิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการผลิตผักและไม้ผล เพื่อความสามารถในการแข่งขันกับผลผลิตจากประเทศจีนที่จำหน่ายในตลาดระดับเดียวกับผลผลิตของเกษตรกรบนที่สูง (โครงการหลวง)

ตารางที่ 6.3 (ต่อ)

ประเด็น	สิ่งที่เกษตรกรควรปฏิบัติ
3.คุณภาพผลผลิต	แม้เกษตรกรบนที่สูงมั่นใจในคุณภาพของผลผลิตของตนเอง อย่างไรก็ตามคุณภาพผลผลิตที่ตลาดปลายทางเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเช่นกัน โดยเฉพาะตลาดลูกค้าโครงการหลวงทั้งร้านค้าโครงการหลวง และ modern trade ดังนั้นการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ที่ทันระยะเวลาการขนส่งจึงเป็นสิ่งจำเป็น
4.ความสม่ำเสมอของผลผลิต	การผลิตในโรงเรือนที่สามารถควบคุมการผลิตและการคาดการณ์ปริมาณผลผลิตเป็นสิ่งจำเป็นต่อการวางแผนการตลาด

ที่มา: จากการสรุปของคณะวิจัย

6.2 ศักยภาพของการแข่งขันของประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่มีพื้นที่เหมาะกับการเพาะปลูกทั้งทรัพยากรธรรมชาติและภูมิศาสตร์ที่ตั้ง ตลอดจนรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนภาคเกษตรอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ส่งผลให้เวียดนามสามารถพัฒนาประเทศจากประเทศผู้นำเข้าอาหารมาเป็นประเทศผู้ส่งออกอาหารรายใหญ่ของโลกในปัจจุบัน ประเทศเวียดนามมีพื้นที่เกษตรกรรม (arable area) คิดเป็นร้อยละ 31.06 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ส่วนแรงงานภาคเกษตรกรรมในปี ค.ศ. 2011 มีร้อยละ 62.73 ของจำนวนแรงงานทั้งหมดของประเทศ โดยมีมูลค่าผลผลิตเกษตรทั้งหมดของประเทศ 25,296 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยพืชหลักที่ผลิต ได้แก่ ธัญพืช พืชน้ำมัน เนื้อสัตว์ ข้าวและกาแฟ โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศเวียดนามประกอบด้วย ข้าว เมล็ดกาแฟ และเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ (FAO, 2012 อ้างใน จารุวรรณ เจตเกษกิจ และคณะ, 2555)

6.2.1 กาแฟ

กาแฟเป็นสินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศเวียดนามและเป็นสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับสองรองลงมาจากข้าวกล่าวคือ ในปี ค.ศ. 2010 ประเทศเวียดนามมีปริมาณส่งออกข้าว 6.8 ล้านตันคิดเป็นมูลค่า 3.24 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในขณะที่การส่งออกเมล็ดกาแฟมีปริมาณส่งออก 1.2 ล้านตันคิดเป็นมูลค่า 1.85 พันล้านเหรียญสหรัฐ ส่วนเมล็ดมะม่วงหิมพานต์มีปริมาณส่งออก 1.95 แสนตันคิดเป็นมูลค่า 1.13 พันล้านเหรียญสหรัฐ (FAO, 2012 อ้างใน จารุวรรณ เจตเกษกิจ และคณะ, 2555) ข้าว กาแฟ และเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ จึงเป็นสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพของประเทศเวียดนาม

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศหนึ่งในหลายประเทศที่มีปลูกกาแฟได้มาก เนื่องจากมีภูมิอากาศที่เหมาะสม เมื่อพิจารณาการผลิตกาแฟทั่วโลกพบว่าผลผลิตกาแฟทั่วโลกมีประมาณ 6.6 ล้านตันต่อปี แบ่งเป็นกาแฟพันธุ์อาราบิก้าร้อยละ 70 และกาแฟพันธุ์โรบัสต้าร้อยละ 30 โดยมีการผลิตในประเทศต่าง ๆ มากกว่า 75 ประเทศทั่วโลก โดยประเทศเวียดนามกลายเป็นประเทศผู้ผลิตกาแฟสำคัญอันดับสองของโลกแต่เป็นผู้ผลิตกาแฟพันธุ์โรบัสต้าที่ใหญ่ที่สุดของโลกด้วยสัดส่วนผลผลิตร้อยละ 40 ของผลผลิตกาแฟพันธุ์โรบัสต้าทั้งโลก ในขณะที่ประเทศบราซิลเป็นประเทศผู้ผลิตกาแฟที่ใหญ่ที่สุดของโลกด้วยปริมาณผลผลิตในปี ค.ศ. 2005 จำนวน 1.92 ล้านตัน (ประกอบด้วยกาแฟพันธุ์อาราบิก้าร้อยละ 70 และกาแฟพันธุ์โรบัสต้าร้อยละ 30) (Marsh, FAO, 2007) ประเทศเวียดนามจึงเป็นประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีศักยภาพในการผลิตกาแฟและปริมาณผลผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการผลิตกาแฟของชุมชนบนที่สูงของประเทศไทยได้ ซึ่งศักยภาพการแข่งขันการผลิตกาแฟของประเทศเวียดนามด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

6.2.1.1 ศักยภาพด้านการผลิต

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศหนึ่งที่ประชาชนนิยมดื่มกาแฟ การปลูกกาแฟในประเทศเวียดนามเริ่มในศตวรรษที่ 19 โดยชาวฝรั่งเศสได้นำกาแฟเข้ามาปลูกและเผยแพร่วัฒนธรรมการดื่มกาแฟในประเทศเวียดนาม และกลายเป็นประเทศผู้ปลูกกาแฟสำคัญของโลก โดยช่วงปลายศตวรรษ 1990 ประเทศเวียดนามเป็นผู้ปลูกกาแฟอันดับสองของโลกรองจากประเทศบราซิลในแง่ปริมาณผลผลิตกาแฟ รวมทั้งเป็นผู้ส่งออกกาแฟสำคัญ ประเทศเวียดนามปลูกกาแฟหลายพันธุ์ เช่น โรบัสต้า (robusta) อาราบิก้า (arabica) ชารี (เอ็กเซลล่า) (chari (excelsa)) และคาติมอร์ (catimor) เป็นต้น แต่ประเทศเวียดนามประสบความสำเร็จในการผลิตกาแฟพันธุ์โรบัสต้าทั้งขนาดการผลิตและอัตราการเติบโตกล่าวคือ ตั้งแต่เริ่มปลูกในปี ค.ศ. 1975 ที่มีพื้นที่ปลูกกาแฟพันธุ์โรบัสต้าน้อยกว่า 10,000 เฮกตาร์ (Marsh, FAO, 2007) เพิ่มขึ้นเป็น 616,407 เฮกตาร์ ในปี ค.ศ. 2012 (Ministry for Agricultural and Rural Development, Vietnam; MARD, 2013) โดยมีปริมาณผลผลิตเท่ากับ 1.35 ล้านตัน ส่วนใหญ่เป็นการปลูกกาแฟพันธุ์โรบัสต้า แหล่งปลูกกาแฟพันธุ์โรบัสต้าที่มีชื่อของประเทศเวียดนามคือ บริเวณที่ราบสูง Buon Ma Thout ทางตอนกลางของประเทศแถบจังหวัดดักลัก (Dak Lak)

แม้พื้นที่ปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าในประเทศเวียดนามค่อนข้างน้อย แต่พบว่าพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยรัฐบาลกำหนดเป้าหมายว่าประเทศเวียดนามจะมีพื้นที่ปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้า 40,000 เฮกตาร์ และพยายามรักษาพื้นที่ให้คงที่ไปจนถึงปี ค.ศ. 2030 อย่างไรก็ตาม คาดว่าจะมีผลผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้าเพิ่มขึ้นเป็น 96,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2020 หรือคิดเป็นร้อยละ 9

ปริมาณผลผลิตกาแฟของประเทศเวียดนามทั้งประเทศในปี ค.ศ. 2020 (Thomson Reuters, 2011) โดยในปี ค.ศ. 2012 พื้นที่ปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าของประเทศเวียดนามมี 38,500 เฮกตาร์ (ร้อยละ 7 ของพื้นที่ปลูกกาแฟของประเทศเวียดนามในปี ค.ศ. 2012) มีปริมาณผลผลิต 68,272 ตัน (ร้อยละ 4 ของปริมาณผลผลิตกาแฟของประเทศเวียดนาม)

แหล่งปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าที่สำคัญของประเทศเวียดนามอยู่ใน 3 พื้นที่ ประกอบด้วย บริเวณที่หนึ่ง ได้แก่ พื้นที่สูงตอนกลาง (ได้แก่ จังหวัด Lam Dong) เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในด้านอากาศและความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินและน้ำ บริเวณที่สอง ได้แก่ Quang Tri – A Luoi – Nghe An และบริเวณที่สาม ได้แก่ Son La – Dien Bien ที่เหลือเป็นการปลูกกระจายในพื้นที่อื่น ๆ โดยในปี ค.ศ. 2012 พื้นที่ปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าของประเทศเวียดนามเท่ากับ 38,500 เฮกตาร์ โดยมีปริมาณผลผลิต 68,272 ตัน โดยพื้นที่สูงตอนกลางเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญที่สุดทั้งพื้นที่ปลูกและปริมาณผลผลิต (ตารางที่ 6.4)

ตารางที่ 6.4 พื้นที่ปลูกและผลผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้าของประเทศเวียดนามในปี ค.ศ. 2012

จังหวัด	พื้นที่ปลูก		ปริมาณผลผลิต	
	เฮกตาร์	ร้อยละ	ตัน	ร้อยละ
1.พื้นที่สูงตอนกลาง - Lam Dong	22,000	57.14	44,272	64.85
2.Son La – Dien Bien	7,500	19.48	11,500	16.84
3.Quang Tri – A Luoi – Nghe An	7,000	18.18	9,500	13.91
4.ที่อื่น ๆ (Thanh Hao, Daklak, DakNong และ Phu Yen)	2,000	5.20	3,000	4.40
รวม	38,500	100.00	68,272	100.00

ที่มา: Cafecontrol, Vietnam 2013 อ้างใน VM2025, USDA, 2012

จากการคาดการณ์พื้นที่ปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าของประเทศเวียดนามพบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งปีการตลาด 2015/16 ที่คาดว่าประเทศเวียดนามจะมีพื้นที่ปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้า 51,700 เฮกตาร์ ซึ่งมากกว่าเป้าหมายของประเทศ (40,000 เฮกตาร์) โดยพื้นที่สูงตอนกลางของประเทศยังคงเป็นแหล่งปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าที่มีศักยภาพของประเทศทั้งด้านพื้นที่ปลูกและอัตราเพิ่มของพื้นที่ปลูก (ตารางที่ 6.5) สาเหตุที่พื้นที่ปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าของประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากแรงจูงใจด้านราคาที่จูงใจให้เกษตรกรลงทุนเพิ่มขึ้นทั้งการปรับปรุงการใช้ปัจจัยการผลิต การปลูกต้นใหม่เพื่อทดแทนต้นเก่าและขยายพื้นที่ปลูกใหม่ โดยผู้ส่งออก ผู้เชี่ยวชาญด้านกาแฟในท้องถิ่น (local coffee experts) และสมาคมกาแฟ

และโกโก้เวียดนาม (The Vietnam Coffee and Cocoa Association (Vicofa)) คาดว่าพื้นที่สูงตอนกลางของประเทศที่เป็นแหล่งปลูกกาแฟที่สำคัญของประเทศ และประมาณการว่า พื้นที่ปลูกกาแฟเก่าและที่ให้ผลผลิตที่มีคุณภาพต่ำ 137,000 เฮกตาร์ (ร้อยละ 25 ของพื้นที่ปลูกกาแฟทั้งหมดของประเทศเวียดนาม) ต้องถูกปลูกทดแทนช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2013 – 2017 การปลูกทดแทนต้นกาแฟนี้ส่งผลให้ผลผลิตลดลงชั่วคราวร้อยละ 25 ของปริมาณผลผลิตทั้งประเทศ (VM2025, USDA, 2012) อย่างไรก็ตาม ในระยะยาวปริมาณผลผลิตกาแฟจะเพิ่มขึ้นจากต้นกาแฟต้นใหม่

สำหรับต้นทุนการปลูกกาแฟพันธุ์โรบัสต้าของเกษตรกรเวียดนาม จากการประมาณการของผู้เชี่ยวชาญการตรวจมาตรฐานกาแฟ ที่อยู่ที่ประมาณ 1,500 เหรียญสหรัฐต่อตัน หรือประมาณ 24,000,000 เวียดนามดองต่อตัน (24,000 เวียดนามดองต่อกิโลกรัม หากเป็นกาแฟพันธุ์อาราบิก้าต้นทุนจะสูงกว่าเล็กน้อย) อย่างไรก็ตาม หน่วยงานของรัฐ พยายามลดต้นทุนการผลิตโดยการปรับปรุงพันธุ์และใช้ต้นพันธุ์ที่มีความแข็งแรงแทนต้นพันธุ์เก่า และการทดสอบปริมาณการให้น้ำและน้ำที่เหมาะสมกับต้นกาแฟ (มติชนออนไลน์, 2555)

ในขณะที่ราคาที่เกษตรกรขายได้หากเป็นกาแฟพันธุ์โรบัสต้าราคาที่เกษตรกรได้รับประมาณ 23,000 – 27,600 เวียดนามดองต่อกิโลกรัม ส่วนกาแฟพันธุ์อาราบิก้าราคาที่เกษตรกรได้รับเท่ากับ 36,800 เวียดนามดองต่อกิโลกรัม (16,000 เวียดนามดองเท่ากับ 1 เหรียญสหรัฐ)

นอกจากภูมิอากาศและภูมิประเทศที่เหมาะสมแล้ว จากการสำรวจภาคสนามของคณะวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในเวียดนามมีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟยาวนานจากการที่ประเทศเวียดนามมีการปลูกกาแฟโรบัสต้ามานาน เกษตรกรจึงเรียนรู้การปลูกและพัฒนารูปแบบการปลูกกาแฟอย่างต่อเนื่องกล่าวคือ ในพื้นที่ที่ปลูกกาแฟพันธุ์โรบัสต้าอยู่แล้วเกษตรกรจะปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าแทรกเพื่ออาศัยร่มเงาของกาแฟพันธุ์โรบัสต้า ในขณะที่บางพื้นที่ที่ปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าใหม่เกษตรกรจะปลูกอาโวคาโดเพื่อให้ร่มเงาแก่กาแฟ นอกจากนี้เกษตรกรยังได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลในหลายรูปแบบ เช่น ให้น้ำดื่มแก่เกษตรกรในระยะแรกของการปลูก

ตารางที่ 6.5 ผลผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้าของประเทศเวียดนามระหว่างปี ค.ศ. 2007 – 2011 และการพยากรณ์ผลผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้าระหว่างปี ค.ศ. 2012 - 2015

ปี ค.ศ.	พื้นที่สูง ตอนกลาง - Lam Dong	Son La – Dien Bien	Quang Tri – A Luoi – Nghe An	ที่อื่น ๆ (Thanh Hao, Daklak, DakNong และ Phu Yen)	รวมทั้งหมด
2007/08	16,900	5,200	6,800	2,500	31,400
2008/09	16,900	6,000	6,500	2,400	31,800
2009/10	16,400	5,800	5,800	4,300	32,300
2010/11	16,900	5,900	6,400	4,000	33,200
2011/12	18,700	6,200	6,800	5,800	37,500
2012/13	19,600	6,500	7,200	7,100	40,400
2013/14	21,400	7,300	8,300	8,400	45,400
2014/15	22,900	7,600	9,300	8,500	48,300
2015/16	24,600	8,000	10,100	9,000	51,700

ที่มา: Mercafe, Vietnam 2012 อ้างใน VM2025, USDA, 2012

หน่วย: พื้นที่ปลูกมีหน่วยเป็นเฮกตาร์

เมื่อพิจารณาการใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเวียดนามพบว่า เป็นการผลิตในรูปแบบการใช้ระบบชลประทานร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมีในระดับสูงเพื่อยกระดับผลผลิตเฉลี่ย อย่างไรก็ตามผลผลิตเฉลี่ยของกาแฟพันธุ์อาราบิก้าในประเทศเวียดนามแปรผันตามสภาพอากาศในแต่ละปี สิ่งที่น่าสนใจให้เห็นว่าเกษตรกรมีความสามารถในการเรียนรู้ นั้น มาจากการที่เกษตรกรกล่าวว่า การปฏิบัติดูแลการผลิตกาแฟของเกษตรกรรุ่นหลังดีกว่าเกษตรกรรุ่นก่อน เนื่องจากมีวิทยาลัยสอนการปลูกกาแฟที่เกษตรกรนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับประสบการณ์ของรุ่นพ่อแม่ นอกจากนี้ยังมีสมาคมกาแฟที่ช่วยเหลือเกษตรกรด้านเทคนิคการผลิต นอกจากนี้ในพื้นที่ที่เกษตรกรที่ปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าเป็นหลัก เช่น เมือง Da lat และประชากรเวียดนามมีอัตราการรู้หนังสือสูงคือ ประมาณร้อยละ 94 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน ส่งผลให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการเกษตรและเทคโนโลยีในการผลิตสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว (กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์, 2554)

ภาพที่ 6.35 แปลงปลูกกาแฟในเมือง Da Lat

ภาพที่ 6.36 เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในเมือง Da Lat

ภาพที่ 6.37 แปลงปลูกกาแฟในเมือง Da Lat

ภาพที่ 6.38 แปลงปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้ากับพันธุ์โรบัสต้า

ภาพที่ 6.39 แปลงปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้ากับพันธุ์โรบัสต้า

ภาพที่ 6.40 แปลงปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้ากับอาโวคาโด

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพด้านการผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้าของประเทศเวียดนาม ประกอบด้วย

- 1) พื้นที่ปลูกกาแฟของประเทศเวียดนามโดยเฉพาะพื้นที่สูงตอนกลาง (the central highland region) ของประเทศเวียดนามเป็นพื้นที่ที่มีแร่ธาตุใต้ดินที่มาจากลาวาภูเขาไฟบางส่วนซึ่งเป็นสารอาหารที่ดีให้กับต้นกาแฟ ส่งผลให้ประเทศเวียดนามสามารถผลิตกาแฟได้ในปริมาณมาก (ไทยรัฐออนไลน์, 2556)
- 2) สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่หลากหลายของประเทศเวียดนาม จึงเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งยังมีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรมอีกเป็นจำนวนมาก จึงสามารถผลิตผลผลิตเกษตรได้เป็นจำนวนมากในอันดับต้น ๆ ของโลก เช่น กาแฟที่มีการส่งออกเป็นอันดับ 1 ของโลก (ไทยรัฐออนไลน์, 2556)
- 3) รัฐบาลเวียดนามให้การสนับสนุนเงินทุนกู้ยืมเพื่อการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศอย่างชัดเจน
- 4) ต้นทุนค่าจ้างแรงงานต่ำ โดยเฉลี่ยค่าจ้างแรงงานอยู่ระหว่างเดือนละ 50 - 62 ดอลลาร์สหรัฐฯ (ประมาณ 1,650 - 2,046 บาท) เนื่องจากประชากรเวียดนามมีมาก ส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน ประกอบกับชาวเวียดนามมีลักษณะเด่นด้านความขยันและความอดทน (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2553)
- 5) หน่วยงานของรัฐพยายามลดต้นทุนการผลิต โดยการปรับปรุงพันธุ์และใช้ต้นพันธุ์ที่มีความแข็งแรงแทนต้นพันธุ์เก่า และการทดสอบปริมาณการให้ปุ๋ยและน้ำที่เหมาะสมกับต้นกาแฟ (มติชนออนไลน์, 2555)

6.2.1.2 ศักยภาพด้านตลาดและราคา

ศักยภาพการผลิตกาแฟข้างต้นสะท้อนจากความสามารถด้านอุปทานกาแฟของประเทศ ส่วนศักยภาพการตลาดและราคาสะท้อนจากอุปสงค์และการค้ากาแฟของประเทศเวียดนาม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) อุปสงค์ที่มีต่อกาแฟของประเทศเวียดนาม

ผลผลิตกาแฟของประเทศเวียดนามถูกบริโภคจากแหล่งสำคัญ 2 แหล่ง ประกอบด้วย การบริโภคภายในประเทศและการส่งออกต่างประเทศ

การบริโภคภายในประเทศ

สำหรับการบริโภคกาแฟภายในประเทศของประเทศเวียดนามพบว่า จากการที่ประชากรของประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 1 ต่อปี (ประมาณ 1 ล้านคนต่อปี) ส่งผลให้ปริมาณการบริโภคในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 56,280 ตัน ในปี ค.ศ. 2007 เป็น 94,980 ตัน และ 110,000 ในปี ค.ศ. 2010/11 และ 2012/13 หรือคิดเป็นร้อยละ 8 ของปริมาณผลผลิตกาแฟของประเทศเวียดนาม แม้ประเทศเวียดนามสามารถผลิตกาแฟได้ในปริมาณมากและเป็นผู้ส่งออกกาแฟที่สำคัญของโลก แต่ปริมาณการบริโภคในประเทศมีสัดส่วนไม่ถึงร้อยละ 10 ของปริมาณผลผลิตกาแฟทั้งหมดของประเทศในแต่ละปี เมื่อเทียบกับประเทศผู้ส่งออกสำคัญประเทศอื่น เช่น ประเทศบราซิล ที่มีปริมาณการบริโภคในประเทศมากกว่าประเทศเวียดนามกว่า 10 เท่าในแต่ละปี (ตารางที่ 6.6) นอกจากนี้ยังพบว่าปริมาณการบริโภคกาแฟต่อคนต่อปีของคนเวียดนามยังคงต่ำกว่าเมื่อเทียบกับประเทศผู้ส่งออกสำคัญประเทศอื่นกล่าวคือ ปริมาณการบริโภคกาแฟต่อคนต่อปีของคนเวียดนามเท่ากับ 1.15 กิโลกรัม ในขณะที่ ประเทศแคนาดามีปริมาณการบริโภคกาแฟต่อคนต่อปี 5.9 กิโลกรัม บราซิล 5.8 กิโลกรัม สหรัฐอเมริกา 4.0 กิโลกรัม และฮอนดูรัส 3.6 กิโลกรัม (VM2025, USDA, 2012)

รูปแบบการบริโภคกาแฟของคนเวียดนามส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายกับการบริโภคกาแฟของคนไทยคือ บริโภคทั้งกาแฟเย็นและกาแฟร้อน หากเป็นกาแฟเย็นจะชงโดยใส่นมข้นและน้ำแข็งส่วนกาแฟร้อนมีทั้งแบบกาแฟดำไม่ใส่นม และกาแฟร้อนใส่นมข้น กาแฟแบบดั้งเดิมนิยมใส่นมข้นมากกว่านมสด ดังนั้นกาแฟที่จำหน่ายในประเทศเวียดนามจึงมีทั้งกาแฟล้วน กาแฟดิบและกาแฟสำเร็จรูปที่จำหน่ายซูเปอร์มาร์เก็ตและร้านสะดวกซื้อทั่วไป แม้ว่าปริมาณการบริโภคต่อคนต่อปีของคนเวียดนามยังคงต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับคนในประเทศแถบยุโรปและสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตามพบว่า แนวโน้มการบริโภคกาแฟของคนเวียดนามเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภคอายุน้อย (18 – 25 ปี) และนักธุรกิจ ส่งผลให้การดื่มกาแฟนอกบ้านและในบ้านของ

คนเวียดนามเพิ่มขึ้น (กลุ่มวิเคราะห์สารสนเทศการค้า ศูนย์สารสนเทศการค้าระหว่างประเทศ, 2550)

ตารางที่ 6.6 ปริมาณการบริโภคกาแฟในประเทศของประเทศผู้ส่งออกบางประเทศระหว่างปี ค.ศ. 2007 – 2010

ประเทศ	ปี ค.ศ.			
	2007	2008	2009	2010
บราซิล	1,015,620	1,051,560	1,092,480	1,136,700
อินโดนีเซีย	192,480	199,980	199,980	199,980
เอธิโอเปีย	167,100	175,980	185,340	195,180
เม็กซิโก	123,000	132,000	132,000	134,340
เวเนซุเอลา	92,040	95,940	98,940	99,000
เวียดนาม	56,280	61,260	72,480	94,980

ที่มา: International Coffee Organization, 2011 อ้างใน VM2025, USDA, 2012

หน่วย: ปริมาณการบริโภคมีหน่วยเป็นตัน

ภาพที่ 6.41 เมล็ดกาแฟที่ถูกล้างจำหน่ายในร้าน
จำหน่ายกาแฟ

ภาพที่ 6.42 กาแฟขี้ชะมด

สำหรับการแข่งขันในธุรกิจร้านกาแฟนั้นจากอดีตจนถึงต้นปี ค.ศ. 2007 พบว่า
ยังไม่มี แฟรนไชส์ร้านกาแฟข้ามชาติ เช่น STARBUCKS และ COFFEE BEAN TEA LEAF
เข้ามาดำเนินธุรกิจในประเทศเวียดนาม มีเฉพาะร้านกาแฟของประเทศเวียดนาม เช่น Trung
Nguyen Coffee และ Tam Chau Tea & Coffee (เจ้าของตราสินค้า Highland Coffee) ที่เป็น

ที่นิยมของชาวเวียดนาม เนื่องจากเข้าใจรสนิยมความชอบของชาวเวียดนามเป็นอย่างดี หลังจากปี ค.ศ. 2007 เริ่มมีกาแฟที่เป็นของต่างประเทศเข้ามาและเปิดดำเนินการธุรกิจในประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในเมืองใหญ่ โดยปัจจุบันกาแฟที่มีจำหน่ายในประเทศเวียดนามมี (กลุ่มวิเคราะห์สารสนเทศการค้า ศูนย์สารสนเทศการค้าระหว่างประเทศ, 2550) ดังนี้

High Land Coffee เป็นกาแฟมีการให้บริการที่เป็นมืออาชีพและเป็น ตะวันตกมากกว่า Trung Nguyen Coffee เช่น พนักงานมีการแต่งเครื่องแบบ เครื่องใช้มีตรา ลินค้ำ เป็นต้น ในขณะที่ Trung Nguyen Coffee เน้นการให้บริการและรสกาแฟแบบเวียดนาม รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ทั้งโฆษณาทางทีวี และทำการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางทั่วประเทศ ส่วน Highland Coffee ไม่มีการโฆษณามากนัก (กลุ่มวิเคราะห์สารสนเทศการค้า ศูนย์ สารสนเทศการค้าระหว่างประเทศ, 2550)

Trung Nguyen Coffee เริ่มเปิดร้านแห่งแรกที่เมืองโฮจิมินส์ ในปี ค.ศ.1998 และเป็นบริษัทแรกที่ขยายกิจการร้านกาแฟเป็นแบบแฟรนไชส์ในประเทศเวียดนาม จนมีจำนวน ร้าน 920 แห่ง รวมทั้งมีการขยายกิจการไปต่างประเทศ เช่น ประเทศไทย กัมพูชา สิงคโปร์ และ วางแผนเปิดแฟรนไชส์ในประเทศสหรัฐอเมริกา เยอรมนี และออสเตรเลีย (กลุ่มวิเคราะห์ สารสนเทศการค้า ศูนย์สารสนเทศการค้าระหว่างประเทศ, 2550)

Gloria Jean เป็นแฟรนไชส์ร้านกาแฟซึ่งบริษัท Phong Cach Song Viet Joint Stock ได้ซื้อลิขสิทธิ์ตั้งแฟรนไชส์ในประเทศเวียดนาม ประธานคณะกรรมการบริหารของ บริษัท นาย Ly Quy Trung แฟรนไชส์ Gloria Jean มากกว่า 1,000 แห่ง ใน 20 ประเทศ (กลุ่ม วิเคราะห์สารสนเทศการค้า ศูนย์สารสนเทศการค้าระหว่างประเทศ, 2550)

Café Molinari (Italy) เปิดแห่งแรกที่ตึก Petro Vietnam Tower บนถนน Le Duan ในเมืองโฮจิมินส์ โดยบริษัท Chau Ngoc Viet Joint Stock เป็นผู้ซื้อสิทธิแฟรนไชส์ Café Molinari ให้บริการกาแฟผสมชนิดต่าง ๆ ถึง 25 ชนิด รวมทั้งกาแฟแบบไม่มีกาเฟอีน (กลุ่ม วิเคราะห์สารสนเทศการค้า ศูนย์สารสนเทศการค้าระหว่างประเทศ, 2550)

ภาพที่ 6.43 การวางจำหน่ายกาแฟในตลาดในโฮจิมินห์

การส่งออก

กาแฟเป็นผลผลิตเกษตรที่สำคัญเป็นอันดับสองของประเทศเวียดนามรองจากข้าว ประเทศเวียดนามเป็นผู้ส่งออกกาแฟที่สำคัญของโลกโดยในปีการตลาด 2011/12 ส่งออกไป 78 ประเทศทั่วโลก (VM2025, USDA, 2012) โดยตลาดที่สำคัญของประเทศเวียดนามมี 14 ประเทศ มีส่วนแบ่งของผลผลิตส่งออกของประเทศเวียดนามร้อยละ 71 โดยประเทศเยอรมนีเป็นประเทศผู้นำเข้ากาแฟจากประเทศเวียดนามสำคัญที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า การส่งเมล็ดกาแฟไปยังประเทศอินโดนีเซีย ญี่ปุ่น แอลจีเรีย เม็กซิโก อังกฤษ และฟิลิปปินส์เพิ่มขึ้น (ตารางที่ 6.7)

ตารางที่ 6.7 ปริมาณการส่งออกและมูลค่าส่งออกกาแฟของประเทศเวียดนามไปยังประเทศนำเข้าที่สำคัญระหว่างปีตลาด 2008/09 – 2010/11

ประเทศ	2008/09		2009/10		2010/11	
	ปริมาณ (ล้านตัน)	มูลค่า (พันเหรียญ)	ปริมาณ (ล้านตัน)	มูลค่า (พันเหรียญ)	ปริมาณ (ล้านตัน)	มูลค่า (พันเหรียญ)
1.เยอรมนี	81	116,008	74	151,440	113	231,383
2.สหรัฐอเมริกา	74	116,455	97	208,803	95	227,977
3.อิตาลี	34	47,265	57	109,283	45	92,276
4.สเปน	34	46,077	42	81,150	37	75,479
5.อินโดนีเซีย	19	25,725	4	7,954	34	66,846
6.ญี่ปุ่น	25	38,935	22	51,133	33	75,277
7.เบลเยียม	25	34,428	74	143,267	25	52,221
8.แอลจีเรีย	12	16,899	13	24,643	21	40,602

ตารางที่ 6.7 (ต่อ)

ประเทศ	2008/09		2009/10		2010/11	
	ปริมาณ (ล้านตัน)	มูลค่า (พันเหรียญ)	ปริมาณ (ล้านตัน)	มูลค่า (พันเหรียญ)	ปริมาณ (ล้านตัน)	มูลค่า (พันเหรียญ)
9.เม็กซิโก	5	6,728	7	12,280	18	35,101
10.อังกฤษ	19	24,640	15	30,955	18	35,054
11.สวิตเซอร์แลนด์	18	23,245	15	30,475	17	32,824
12.รัสเซีย	15	19,620	14	25,925	17	34,271
13.ฟิลิปปินส์	9	11,198	8	15,468	17	33,005
14.เกาหลีใต้	15	20,977	18	32,699	15	30,697
15.อื่น ๆ	130	177,201	141	268,708	206	450,987
รวม	515	725,401	601	1,194,184	711	1,514,000

ที่มา: Vicofa; General Customs Office 2011 อ้างใน VM2025, USDA, 2012

จากการที่ประเทศผู้นำเข้ากาแฟหลักของประเทศเวียดนาม ได้แก่ ประเทศในทวีปยุโรปที่ต้องการกาแฟคุณภาพสูง จึงมีปรับปรุงคุณภาพของผลผลิตเพื่อให้ได้มาตรฐานสากลตามที่ตลาดต้องการ มาตรฐานที่ใช้อยู่ในประเทศเวียดนามมีหลายมาตรฐาน เช่น มาตรฐาน TCVN 4193 : 2005 มาตรฐาน USA (NYCSI) (ใช้ใน 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศบราซิล อเมริกากลาง และโคลัมเบีย) มาตรฐาน London Terminal Market Robusta มาตรฐาน France 1965 มาตรฐาน Brazil (Institute of Brazilian Coffee) มาตรฐาน Portugal 1959 มาตรฐาน Indonesia (National Standard) 1982 และมาตรฐาน Ethiopia (National Standard) 1973 นอกจากนี้รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนให้ผู้ส่งออกเข้าสู่ระบบตรวจเพื่อให้ได้ผลผลิตกาแฟที่มีมาตรฐานและความยั่งยืนเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของอุตสาหกรรมกาแฟ โดยสร้างมาตรฐานในกระบวนการผลิตกาแฟในปี ค.ศ. 1983 และมีผลบังคับใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศเมื่อปี ค.ศ.1987 (มดิชนออนไลน์, 2555) หน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบประกอบด้วย UTZ Certified, the common Code for the Coffee Community (4C) Association และ Rainforest Alliance ปัจจุบันผลผลิตกาแฟของประเทศเวียดนามที่ถูกปลูกในภายใต้มาตรฐานเหล่านี้ (4C Rainforest Alliance และ UTZ Certified) คิดเป็นร้อยละ 10 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวกาแฟทั้งประเทศและเมื่อพิจารณาในรูปแบบปริมาณผลผลิตกาแฟคิดเป็นผลผลิตร้อยละ 14 ของปริมาณผลผลิตกาแฟทั้งประเทศ (VM2025, USDA, 2012) ในขณะที่กาแฟพันธุ์อาราบิก้าได้รับการตรวจสอบคุณภาพร้อยละ 2 ของปริมาณผลผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้าทั้งหมด

ภาพที่ 6.44 การตรวจคุณภาพกาแฟของบริษัทตรวจคุณภาพกาแฟในโฮจิมินห์

ภาพที่ 6.45 การตรวจคุณภาพกาแฟของบริษัทตรวจคุณภาพกาแฟในโฮจิมินห์

การนำเข้า

แม้ประเทศเวียดนามเป็นประเทศผู้ส่งออกกาแฟหลักของโลกแต่ก็มีนำเข้าเมล็ดกาแฟ กาแฟคั่ว และกาแฟสำเร็จรูป แต่ในปริมาณที่ไม่มากนักโดยในปีการตลาด 2011/12 ประเทศเวียดนามนำเข้าเมล็ดกาแฟ 5,700 ตันคิดเป็นมูลค่า 14 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเป็นการนำเข้าจากประเทศไทย สปป.ลาว ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย และอินโดนีเซีย ส่วนกาแฟคั่ว เป็นการนำเข้าจากประเทศอิตาลี และไทย ด้วยมูลค่า 216,000 ดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่กาแฟสำเร็จรูป เป็นการนำเข้าจากประเทศไทย อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ด้วยมูลค่า 16 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (VM2025, USDA, 2012)

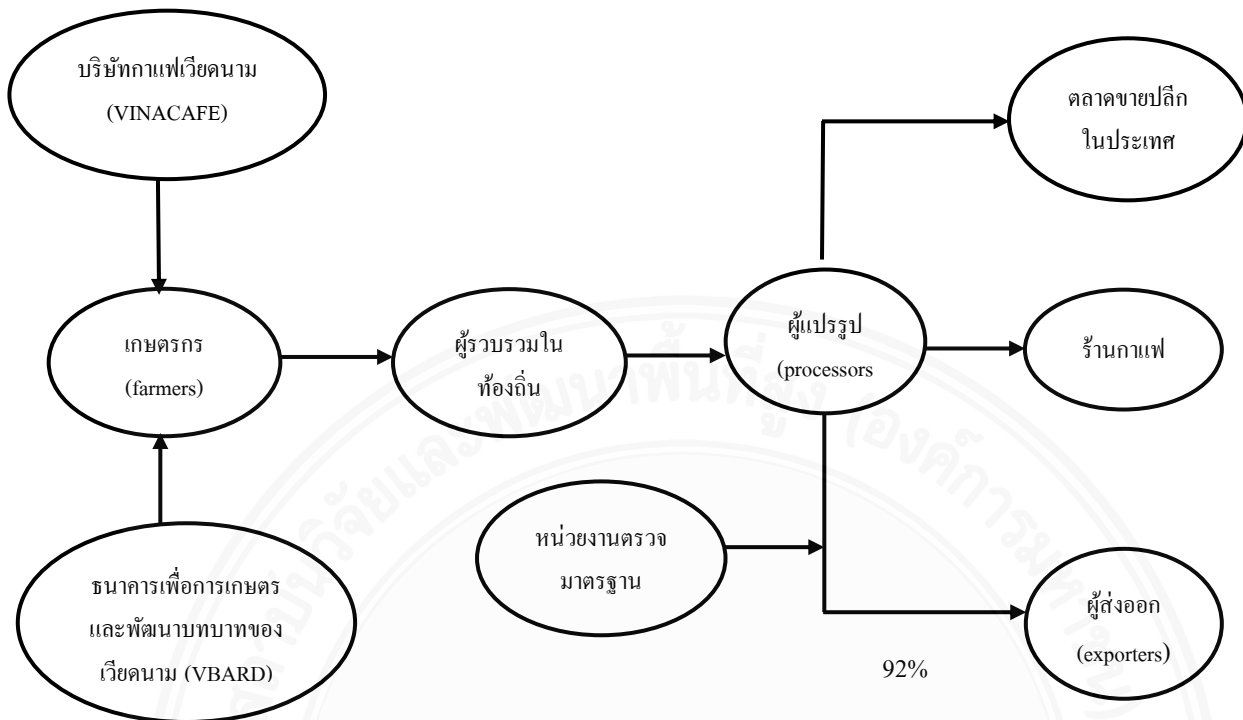
1) การตลาด

ผลผลิตกาแฟของประเทศเวียดนามส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 92 ของปริมาณผลผลิตกาแฟของประเทศเวียดนามในแต่ละปีถูกส่งออกยังตลาดต่างประเทศ ราคากาแฟในตลาดโลกจึงมีเป็นตัวกำหนดราคากาแฟที่เกษตรกรได้รับ โดยราคาปิดของวันก่อนหน้าของการซื้อ

ขายกาแฟในตลาดนิวยอร์กของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นราคาที่ผู้กำหนดราคา (ผู้แปรรูปและผู้ส่งออก) ใช้เป็นฐาน เพื่อกำหนดราคารับซื้อกาแฟจากเกษตรกรรวมถึงพิจารณาพร้อมกับอุปสงค์และอุปทานของกาแฟในตลาดขณะนั้น เมื่อได้ราคาที่กำหนดแล้ว ข้อมูลราคาจะถูกถ่ายทอดไปยังเกษตรกรต่อไป โดยทั่วไปราคากาแฟที่มีการรายงานอย่างเป็นทางการในประเทศเวียดนามส่วนใหญ่เป็นราคากาแฟโรบัสต้า อย่างไรก็ตามราคากาแฟพันธุ์อาราบิก้าโดยปกติสูงกว่าราคากาแฟโรบัสต้า 2 เท่า

จากการที่เกษตรกรเวียดนามมีเครือข่ายการเข้าถึงข้อมูลราคาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และอินเทอร์เน็ต ยิ่งกว่านั้นระบบตลาดที่โปร่งใสค่อนข้างมากส่งผลให้เกษตรกรได้รับราคาในสัดส่วนร้อยละ 90 ถึง 95 ของราคากาแฟ FOB โดยที่ส่วนเหลือของผู้ส่งออกและผู้แปรรูปน้อยมากและขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิต (Marsh, FAO, 2007, หน้า 21)

จากการสำรวจช่องทางการตลาดของกาแฟพันธุ์อาราบิก้าของเกษตรกรเวียดนามของคณะวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผลผลิตกาแฟของเกษตรกรถูกจำหน่ายให้แก่ผู้รวบรวมในท้องถิ่นเป็นหลัก หลังจากนั้นผู้แปรรูปทำการแปรรูปทั้งในรูปแบบเมล็ดกาแฟ กาแฟคั่วและกาแฟสำเร็จรูป โดยที่กาแฟที่แปรรูปแล้วส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92 ของปริมาณผลผลิตกาแฟในเวียดนาม) ถูกจำหน่ายไปยังต่างประเทศ ส่วนการจำหน่ายผลผลิตในประเทศนั้นหลังผลผลิตถูกแปรรูปแล้วผลผลิตจะถูกจำหน่ายไปยังตลาดขายปลีกและร้านค้ากาแฟทั้งร้านขนาดเล็กและร้านกาแฟเป็นแบบแฟรนไชส์ ผลผลิตกาแฟที่ถูกแปรรูปก่อนส่งออกจะมีการตรวจมาตรฐานโดยบริษัทตรวจมาตรฐานกาแฟเพื่อให้ได้มาตรฐานของประเทศลูกค้าโดยเฉพาะประเทศยุโรปซึ่งเป็นประเทศผู้นำเข้ากาแฟที่สำคัญของประเทศเวียดนาม โดยมีหน่วยงานที่ช่วยเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟคือ บริษัทกาแฟเวียดนาม (The Viet Nam Coffee Corporation; VINACAFE) ที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือเกษตรกรด้านการผลิต ส่วนธนาคารเพื่อการเกษตรและพัฒนามหาชนของเวียดนาม (The Vietnamese Bank of Agriculture and Rural Development; VBARD) ทำหน้าที่ให้สินเชื่อแก่เกษตรกรผู้ผลิตกาแฟ (ภาพที่ 6.46)

ที่มา: จากการสำรวจของคณะวิจัย, 2013

ภาพที่ 6.46 ช่องทางการตลาดของกาแฟพันธุ์อาราบิก้าของเกษตรกรเวียดนาม

ผู้เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมผลิตกาแฟของเวียดนามประกอบด้วย

1) กระทรวงเกษตรและพัฒนาด้านชนบท (Ministry for Agricultural and Rural Development: MARD) เป็นกระทรวงหลักที่ดูแลเรื่องกาแฟ โดยมีสถาบันวิจัยและพัฒนาภายใต้ MARD เช่น สถาบันนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการเกษตรและพัฒนาด้านชนบท (Institute of Policy and Strategy for Agricultural and Rural Development; IPSARD) ศูนย์ส่งเสริมการเกษตร Dak Lak (Dak Lak agricultural extension center) สถาบันป่าไม้และวิทยาศาสตร์ตะวันตกในเมือง Dak Lak (Western Agroforestry and Scientific Institute in Dak Lak; WASI) และศูนย์วิจัย Bavi (Bavi Research Centre; BRC) ที่จัดตั้งเพื่อวิจัยกาแฟพันธุ์อาราบิก้าในเวียดนามตอนเหนือ

2) บริษัทกาแฟเวียดนาม (The Viet Nam Coffee Corporation; VINACAFE) เป็นวิสาหกิจที่รัฐเป็นเจ้าของ (State owned enterprises; SOEs) บริษัทถูกภายใต้ MARD ที่จัดการ 59 SOEs ที่ครอบคลุมกิจการที่รวม 40 ฟาร์มของรัฐที่พื้นที่ปลูกกาแฟ 27,000 เฮกตาร์ โดยที่ฟาร์มของรัฐมีการทำงานร่วมกับ 27 SOEs ที่รวมเอาผู้แปรรูป ผู้ค้าและผู้ให้บริการที่

ให้สินเชื่อ ปุ๋ยเคมี ระบบชลประทาน การวิจัยและการค้า VINACAFE รับคำแนะนำของ SOEs จาก MARD ในปี ค.ศ. 1995 ปัจจุบัน รัฐบาลควบคุมผลผลิตกาแฟเพียงร้อยละ 5 ในเวียดนามในรูปแบบฟาร์มของรัฐ

3) ธนาคารเพื่อการเกษตรและพัฒนาชนบทของเวียดนาม (The Vietnamese Bank of Agriculture and Rural Development; VBARD) เป็นแหล่งให้สินเชื่อแก่เกษตรกรผู้ผลิตกาแฟ เป็นสถาบันของรัฐและมีสาขา 1,600 สาขาในพื้นที่ชนบท VBARD ประมาณว่ามีร้อยละ 75 ของสินเชื่อเป็นสินเชื่อเพื่อผู้ปลูกกาแฟ

4) สมาคมกาแฟและโกโก้เวียดนาม (The Viet Nam Coffee and Cocoa Association; VICOFA) มีสมาชิก 110 รายที่รวมเอา 90 SOEs บริษัทเอกชน 18 แห่งและสถาบันวิทยาศาสตร์ 2 แห่ง ตั้งขึ้นตอนปลายศตวรรษ 1980 ทำหน้าที่ช่วยจัดระบบภาคการผลิตกาแฟและช่วยรัฐบาลพัฒนานโยบายกาแฟ ดำเนินงานในลักษณะสมาคมธุรกิจอิสระแต่ในทางปฏิบัติรัฐบาลกำหนดให้เป็นองค์กรที่เป็นตัวแทนของประเทศเวียดนามในต่างประเทศและได้รับการสนับสนุนการเงินโดยสมาชิกและรัฐบาล

5) ผู้แปรรูปและผู้ส่งออก ประเทศเวียดนามมีผู้ส่งออกที่ลงทะเบียนมากกว่า 100 ราย ที่รวมเอาผู้แปรรูป ผู้ส่งออกที่ร่วมทุนกับผู้ร่วมทุนต่างประเทศ ธุรกิจกาแฟนานาชาติส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศเวียดนามโดยเป็นการลงทุนโดยตรงหรือบริษัทร่วมทุน

ภาพที่ 6.47 ที่รับซื้อกาแฟในท้องถิ่นในเมือง Da Lat

ฟาร์มผลิตกาแฟเอกชน ฟาร์มผลิตกาแฟเอกชนส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่ดินรายย่อยที่รวมกันกลายเป็นผู้ผลิตขนาดใหญ่ในอุตสาหกรรมการผลิตกาแฟในเวียดนาม ที่ประมาณว่าร้อยละ 85 ของพื้นที่ปลูกกาแฟ 480,000 เฮกตาร์เป็นฟาร์มขนาดเล็กที่มีพื้นที่ 1 เฮกตาร์หรือน้อยกว่า

สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าการผลิตกาแฟในประเทศเวียดนามมีครัวเรือนฟาร์มขนาดเล็กมากกว่า 450,000 เฮกตาร์

อย่างไรก็ตาม จากการที่ประเทศเวียดนามส่งกาแฟออกในลักษณะเมล็ดกาแฟสมาคมกาแฟและโกโก้เวียดนาม (VICOFA) จึงเสนอแนะว่าประเทศเวียดนามควรลงทุนในการสร้างมูลค่าผลผลิต เช่น การทำกาแฟสำเร็จรูปเพื่อสนองต่ออุปสงค์ที่เพิ่มขึ้นในตลาดท้องถิ่นรวมถึงตลาดในภูมิภาค เช่น ประเทศจีนและประเทศอาเซียน รวมถึงการทำกาแฟอินทรีย์ที่แม้เกษตรกรสามารถทำได้แต่เนื่องจากราคายังไม่เป็นที่สนใจให้เกษตรกรทำการผลิต

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพด้านการตลาดกาแฟและการแข่งขันของประเทศเวียดนามประกอบด้วย

- 1) ประเทศเวียดนามมีผลผลิตเมล็ดกาแฟเป็นจำนวนมากและสามารถป้อนผลผลิตหรือวัตถุดิบเมล็ดกาแฟให้โรงงานได้อย่างต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะกาแฟพันธุ์โรบัสต้า จึงมีสินค้าเสนอขายในตลาดโลกตลอดปี (กลุ่มวิเคราะห์สารสนเทศการค้า ศูนย์สารสนเทศการค้าระหว่างประเทศ, 2550)
- 2) ความต้องการบริโภคกาแฟในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการบริโภคในกลุ่มผู้บริโภคอายุน้อย (18 – 25 ปี) และนักธุรกิจ
- 3) การที่ปริมาณบริโภคกาแฟต่อคนต่อปีของประเทศเวียดนามยังต่ำ การสนับสนุนการดื่มกาแฟของคนในประเทศอย่างต่อเนื่องแล้ว เป็นสิ่งที่ควรทำและส่งผลให้อุปสงค์ต่อกาแฟของประเทศเวียดนามมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากปัจจุบันปริมาณผลผลิตกาแฟที่ถูกบริโภคในประเทศมีสัดส่วนร้อยละ 8 ของปริมาณผลผลิตกาแฟที่ผลิตได้ในแต่ละปี
- 4) เมล็ดกาแฟของประเทศเวียดนามมีราคาส่งออกถูกกว่าราคาเมล็ดกาแฟของประเทศไทย จึงทำให้ประเทศไทยไม่สามารถแข่งขันได้ในด้านราคา (กลุ่มวิเคราะห์สารสนเทศการค้า ศูนย์สารสนเทศการค้าระหว่างประเทศ, 2550)
- 5) ประเทศเวียดนามเล็งเห็นว่าตลาดกาแฟและอุปสงค์กาแฟของประเทศไทยขยายตัว ส่งผลให้ประเทศเวียดนามมีแนวโน้มส่งกาแฟมาจำหน่ายในประเทศไทย
- 6) ความนิยมในการบริโภคกาแฟของผู้บริโภคของทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้น ทำให้เป็นโอกาสของประเทศเวียดนามในการส่งออก
- 7) การสร้างมาตรฐานในกระบวนการผลิตกาแฟ (มาตรฐานในการผลิต การส่งออก การบรรจุและบรรจุภัณฑ์ ฉลาก การเก็บรักษาและการขนส่ง เป็นต้น) ที่เริ่มทำในปี ค.ศ. 1983 และมีผลบังคับใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศในปี ค.ศ. 1987

6.2.1.3 ศักยภาพด้านนโยบายและการอุดหนุนของรัฐ

แม้ว่าประเทศเวียดนามไม่กำหนดนโยบายเฉพาะสำหรับกาแฟพันธุ์อาราบิก้า แต่รัฐบาลเวียดนามมีนโยบายและโปรแกรมต่าง ๆ ในการส่งเสริมการผลิตภาคเกษตรและการผลิตกาแฟให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในสาขาการผลิตกาแฟ เนื่องจากกาแฟเป็นพืชสำคัญอันดับสองรองจากข้าว โดยรัฐบาลเลือกแบบจำลองการพัฒนามีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชนที่เรียกว่า Public – Private Partnership (PPP) เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเทศเวียดนามมิใช่เป็นเพียงนโยบาย แต่การมีโปรแกรมรองรับทำให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมดังจะเห็นได้จากผลผลิตและผลิตภัณฑ์ กาแฟที่ได้รับการรับรองเพิ่มขึ้น (ตั้งแต่ระดับเกษตรกร ผู้แปรรูปและผู้คั่วกาแฟ) องค์กรที่ให้การรับรอง ได้แก่ UTZ, 4C Association และ Rain Forest Alliance ผลผลิตเมล็ดกาแฟที่ได้รับการรับรองในปี ค.ศ. 2011 มี 115,000 ตัน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 9.1 ของปริมาณผลผลิตเมล็ดกาแฟทั้งประเทศ 1.26 ล้านตัน (Nedcoffee Vietnam Company, อ้างใน VM2025, USDA 2012) และคาดว่าผลผลิตเมล็ดกาแฟที่ได้รับการรับรองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

นโยบายที่สำคัญของรัฐบาลที่สนับสนุนการผลิตกาแฟของเวียดนามประกอบด้วย

1) แผนหลักในการพัฒนาภาคการผลิตทางเกษตรของรัฐบาลจนถึงปี ค.ศ. 2020 ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์จนถึงปี ค.ศ. 2030 โดยแผนนี้กำหนดเป้าหมายในปี ค.ศ. 2020 ว่าพื้นที่ที่จัดสรรไว้ 500,000 เฮกตาร์ โดยเป็นพื้นที่ปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้า 60,000 เฮกตาร์ในพื้นที่สูงตอนกลาง ชายฝั่งตะวันออกตอนใต้และตอนกลางทางเหนือ ในภาคการผลิตกาแฟ กำหนดเป้าหมายการผลิตกาแฟในระดับอุตสาหกรรมโดยเริ่มจากร้อยละ 20 ของปริมาณผลผลิตปี ค.ศ. 2010 เพิ่มขึ้นร้อยละ 40 ในปี ค.ศ. 2015 และร้อยละ 70 ในปี ค.ศ. 2020 การเพิ่มการผลิตในระดับอุตสาหกรรมจะทำได้โดยความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างหน่วยธุรกิจและเกษตรกร แผนเป้าหมายคือ การลดอัตราการผลิตกาแฟในระดับครัวเรือนจากร้อยละ 80 เหลือร้อยละ 60 ในปี ค.ศ. 2015 และร้อยละ 30 ในปี ค.ศ. 2020

2) กระทรวงเกษตรและพัฒนาชนบท (Ministry for Agricultural and Rural Development: MARD) กำหนดนโยบาย

- การพัฒนาผลผลิตเกษตรจนถึงปี ค.ศ. 2020 ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์จนถึงปี ค.ศ. 2030 ที่มุ่งพัฒนาผลผลิตเกษตรที่ทันสมัยและยั่งยืน การผลิตสินค้าในระดับการผลิตขนาดใหญ่ เพื่อให้ได้คุณภาพและมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการแข่งขันและการประกันความมั่นคงทางอาหารของประเทศในระยะยาวเพื่อความต้องการบริโภคในประเทศและการส่งออก การยกระดับการใช้

ประโยชน์ของน้ำ ที่ดิน แรงงานและทรัพยากรทุน และการยกระดับรายได้ของประชาชนและมาตรฐานการครองชีพ

- มีการกำหนดการปรับโครงสร้าง 3 ส่วน ได้แก่ การลงทุนยกระดับโครงสร้างการบูรณะกิจการที่รัฐเป็นเจ้าของ การพัฒนาภาคเศรษฐกิจและการยังคงการปรับนโยบายและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและการพัฒนาชนบท แบบจำลองการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชนที่เรียกว่า Public – Private Partnership (PPP) ถูกกำหนดใช้เพื่อการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน

2) นายกรัฐมนตรีอนุมัติโปรแกรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับการพัฒนาชนบทฉบับใหม่ระหว่างปี ค.ศ. 2011 – 2015 ด้วยงบประมาณ 1,500 พันล้านเหรียญเวียดนาม (72 ล้านเหรียญสหรัฐ) โดยโปรแกรมนี้จัดอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีไปยังเป้าหมายในชนบท 10,000 รายทั้งเกษตรกร ผู้ผลิตและผู้แปรรูป เป็นต้น

3) ธนาคารรัฐของเวียดนามออกกฎการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยสำหรับเงินกู้ระยะสั้นที่ส่งผลต่อภาคการเกษตร มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 สำหรับภาคการผลิต 4 ภาค ได้แก่ เกษตร ส่งออก อุปทานและอุตสาหกรรมขนาดเล็กและกลาง อัตราดอกเบี้ยสูงสุดสำหรับการกู้ระยะสั้นจาก 1 เดือนถึง 12 เดือนจะเท่ากับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากในปัจจุบันที่สูงสุดบวกร้อยละ 3 ต่อปี นโยบายใหม่นี้ส่งผลทางบวกแก่การผลิตกาแฟโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปลูกกาแฟและผู้ส่งออกกาแฟในท้องถิ่นที่สามารถยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ด้วยอัตราดอกเบี้ยต่ำเมื่อเทียบกับหลายปีก่อน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพด้านนโยบายและการอุดหนุนของรัฐบาลที่มีต่อการผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้าของประเทศเวียดนามประกอบด้วย

1) ประเทศเวียดนามให้ความสำคัญกับนโยบายด้านกาแฟโดยการกำหนดเป็นนโยบายระดับประเทศที่ให้ความสำคัญรองจากนโยบายข้าวและมีการปฏิบัติอย่างจริงจัง

2) รัฐบาลเวียดนามกำหนดนโยบายส่งเสริมการปลูกกาแฟ โดยดำเนินควบคู่ไปกับการพัฒนาการตลาด การให้เกษตรกรมีสิทธิในพื้นที่ที่เพาะปลูกกาแฟ โดยวางแผนปลูกกาแฟต้นใหม่เพื่อทดแทนกาแฟต้นเก่าและที่ให้ผลผลิตลดลงในระยะ 5 ปี (ระหว่างปี ค.ศ. 2013 – 2017) ซึ่งมีประมาณร้อยละ 25 ของพื้นที่ปลูก แม้การปลูกทดแทนดังกล่าวส่งผลให้ปริมาณผลผลิตโดยรวมลดลงแต่เป็นการลดลงในระยะสั้น แต่ในระยะยาวแล้วปริมาณผลผลิตโดยรวมของประเทศเพิ่มขึ้น

3) รัฐบาลเวียดนามกำหนดพื้นที่ปลูกกาแฟที่เหมาะสมสำหรับกาแฟพันธุ์อาราบิก้าโดยการลดกาแฟพันธุ์โรบัสต้าและปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าทดแทน ยกเว้นบางพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้า ส่งผลให้ผลผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้าของประเทศเวียดนามมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีการจัดการการใช้ที่ดิน (zoning) ให้ถูกต้องเหมาะสมกับพื้นที่

เพาะปลูกของพืชแต่ละชนิด การส่งเสริมอนุรักษ์ป่าไม้อย่างจริงจัง การส่งเสริมการมีที่อยู่อาศัย มีที่ทำกิน ลดปัญหาความยากจนของคนในประเทศ ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนผลิตและค้าขายในประเทศเวียดนาม (มติชนออนไลน์, 2555)

6.2.1.4 โอกาสสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบนที่สูงของประเทศไทย

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการผลิตกาแฟ เนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนหลายประการทั้งด้านการผลิต การตลาดและการแข่งขัน และด้านนโยบายและการอุดหนุนของรัฐ อย่างไรก็ตาม กาแฟเป็นพืชสำคัญชนิดหนึ่งที่เกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทยปลูก การเปรียบเทียบเงื่อนไขด้านต่าง ๆ ที่อาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ส่งผลต่อศักยภาพการผลิตกาแฟของประเทศเวียดนามและเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทย โดยใช้ Diamond's Model เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมเพื่อทราบถึงปัจจัยที่สนับสนุนหรือกีดขวางความสามารถในการแข่งขันในระดับมหภาค เช่นเดียวกับการวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันของประเทศจีน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบปัจจัยแวดล้อมที่สนับสนุนหรือกีดขวางความสามารถในการแข่งขันในระดับมหภาคของการผลิตของเกษตรกรเวียดนามและเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทยแสดงให้เห็นว่า การผลิตกาแฟของทั้งสองประเทศต่างเผชิญปัจจัยแวดล้อมทั้งทางบวกและทางลบแตกต่างกันดังนี้

ตารางที่ 6.8 เงื่อนไขที่ส่งผลต่อศักยภาพการผลิตกาแฟของประเทศเวียดนามและเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทย

เงื่อนไขด้านต่าง ๆ	ประเทศเวียดนาม		ประเทศไทย (เกษตรกรบนที่สูง)	
	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ ¹	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ ¹
เงื่อนไขด้านการผลิต (productivity conditions)				
1. พื้นที่ปลูกกาแฟ	พื้นที่ปลูกที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ปริมาณผลผลิตกาแฟมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น	+	พื้นที่ปลูกลดลงส่งผลให้ปริมาณผลผลิตกาแฟมีแนวโน้มลดลง ²	-
2. ดันทุนดอกเบี้ยเงินกู้	สนับสนุนเงินกู้ยืมดอกเบี้ยถูกเพื่อการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจของประเทศโดยมีการบรรจุลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	+	ไม่มีการสนับสนุนเงินกู้ยืมเพื่อการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจของประเทศ เป็นการกู้ยืมจากสถาบันการเงินการเกษตร เช่น ธ.ก.ส.	-
3. ดันทุนค่าจ้างแรงงาน	ค่าจ้างแรงงานต่ำ เนื่องจากประชากรเวียดนามมีมาก ส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน และชาวเวียดนามมีลักษณะเด่นด้านความขยันและความอดทน	+	ค่าจ้างแรงงานสูง เนื่องจากมาตรการค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำวันละ 300 บาท ส่งผลให้ต้นทุนการเก็บกาแฟสูงขึ้นมาก	-
4. เทคโนโลยีการผลิต	เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟสามารถเรียนรู้เทคนิคการผลิตจากสมาคมกาแฟเมื่อต้องการความช่วยเหลือหรือเรียนรู้เทคโนโลยีการผลิต	+	เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเรียนรู้เทคนิคการผลิตจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในพื้นที่	+
5. คุณภาพผลผลิต	คุณภาพของเมล็ดกาแฟดีกว่าโดยเปรียบเทียบกับประเทศไทย (ลักษณะเมล็ด สี ความสมบูรณ์ของเมล็ด)	-	คุณภาพของเมล็ดกาแฟดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเวียดนาม	+

ตารางที่ 6.8 (ต่อ)

เงื่อนไขด้านต่าง ๆ	ประเทศเวียดนาม		ประเทศไทย (เกษตรกรบนที่สูง)	
	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ ¹	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ ¹
เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (demand conditions)				
1.ความต้องการของผู้บริโภคของโลก	ความนิยมในการบริโภคกาแฟของผู้บริโภคทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้น เป็นการเพิ่มโอกาสการส่งออกกาแฟของประเทศเวียดนาม	+	ความนิยมในการบริโภคกาแฟของผู้บริโภคทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้น เป็นการเพิ่มโอกาสการส่งออกกาแฟของประเทศไทย	+
2.ความต้องการของผู้บริโภคในประเทศ	ความต้องการบริโภคกาแฟของผู้บริโภคในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากกลุ่มที่อยู่ในวัยทำงานเริ่มเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นการบริโภคกาแฟนอกบ้านมากขึ้น	+	ความต้องการบริโภคกาแฟของผู้บริโภคในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น	+
บทบาทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ (strategy and rivalry context)				
1.ราคากาแฟ	ราคาส่งออกเมล็ดกาแฟของประเทศเวียดนามถูกกว่าราคาเมล็ดกาแฟของประเทศไทย	+	ราคาส่งออกเมล็ดกาแฟของประเทศไทยสูงกว่าราคาเมล็ดกาแฟของประเทศเวียดนาม ส่งผลให้ประเทศไทยไม่สามารถแข่งขันด้านราคาได้	-

ตารางที่ 6.8 (ต่อ)

เงื่อนไขด้านต่าง ๆ	ประเทศเวียดนาม		ประเทศไทย (เกษตรกรบนที่สูง)	
	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ ¹	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ ¹
อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (related and supporting industries)				
1.หน่วยงาน/บริษัท ตรวจสอบมาตรฐานกาแฟ	มีบริษัทที่รัฐบาลเป็นเจ้าของร่วมกับเอกชนเพื่อตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานกาแฟเพื่อให้ได้มาตรฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศผู้ซื้อ	+	มีหน่วยงานตรวจสอบมาตรฐานกาแฟแต่เอกชนหรือบริษัทผลิตกาแฟเป็นเจ้าของและลงทุนเอง	-
2.ธุรกิจและร้านค้ากาแฟ	ร้านค้ากาแฟส่วนใหญ่เป็นร้านค้าขนาดเล็ก ส่วนธุรกิจและร้านค้ากาแฟในลักษณะแฟรนไชส์ มีจำนวนน้อย	-	ธุรกิจและร้านค้ากาแฟในลักษณะแฟรนไชส์ มีจำนวนมาก	+
บทบาทภาครัฐ (role of government)				
1.นโยบายส่งเสริมการปลูกกาแฟ	มีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าเป็นนโยบายระดับประเทศอย่างชัดเจน	+	ไม่มีนโยบายส่งเสริมการปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าอย่างชัดเจน	-
2.นโยบายกำหนดพื้นที่ปลูกกาแฟที่เหมาะสม	มีนโยบายส่งเสริมการปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมโดยลดการปลูกกาแฟพันธุ์โรบัสต้า	+	ไม่มีนโยบายกำหนดพื้นที่ส่งเสริมการปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าอย่างชัดเจน	-

ตารางที่ 6.8 (ต่อ)

เงื่อนไขด้านต่าง ๆ	ประเทศเวียดนาม		ประเทศไทย (เกษตรกรบนที่สูง)	
	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ ¹	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ ¹
3.การปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ	มีหน่วยงานของรัฐรองรับการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ เช่น กาแฟเวียดนาม (VINACAFE) สมาคมกาแฟและโกโก้เวียดนาม (VICOFA) เป็นต้น	+	การพัฒนาอุตสาหกรรมและการผลิตกาแฟเป็นบทบาทของเอกชน	+
โอกาสทางธุรกิจ (chance)				
1.การค้ากาแฟกับประเทศจีน	การมีชายแดนติดกับประเทศจีน เป็นการเพิ่มโอกาสการจำหน่ายกาแฟให้กับประเทศจีน	+	การมีชายแดนติดกับประเทศจีน เป็นการเพิ่มโอกาสการจำหน่ายกาแฟให้กับประเทศจีน	+

ที่มา: จากการสรุปของคณะวิจัย, 2556

หมายเหตุ: 1 เครื่องหมาย + และ – หมายถึงผลเชิงบวกและลบต่อการผลิตของเกษตรกรในแต่ละประเทศ

2 ในปี 2550 – 2554 เนื้อที่ให้ผลกาแฟของไทย (โรบัสต้าและอาราบิก้า) ลดลงโดยในปี 2550 มีจำนวน 424,632 ไร่ ในปี 2554 ลดลงเหลือ 322,896 ไร่ (หรือลดลงร้อยละ 6.07 ต่อปี) และผลผลิตกาแฟลดลงจากปี 2550 จำนวน 55,660 ตัน ในปี 2554 ลดลงเหลือ 42,394 ตัน (หรือลดลงร้อยละ 5.57 ต่อปี) เนื่องจากเกษตรกรปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพารา และปาล์มน้ำมันซึ่งให้ผลตอบแทนสูงกว่า อย่างไรก็ตาม แนวโน้มการผลิตกาแฟในปี 2555 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรคาดคะเนเนื้อที่ให้ผลทั้งประเทศประมาณ 302,860 ไร่ เนื่องจากมีการโค่นต้นกาแฟในภาคใต้เพิ่มขึ้น และผลผลิตประมาณ 46,100 ตัน เนื่องจากเนื้อที่ให้ผลลดลง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555)

แม้ประเทศเวียดนามมีศักยภาพในการผลิตกาแฟอย่างมาก อย่างไรก็ตามก็มีจุดอ่อนหลายประการที่อาจส่งผลหรือเพิ่มโอกาสให้กับการผลิตกาแฟของประเทศไทยและเกษตรกรบนที่สูงหลายประการหลายประการดังนี้

1) ปัญหาของประเทศเวียดนามที่ส่งผลต่อโอกาสของเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทย ประกอบด้วย

- สิ่งที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตทางเกษตรของประเทศเวียดนามคือ การมีฤดูหนาวที่ยาวนานขึ้น การเสื่อมโทรมของทรัพยากรและน้ำทะเลที่หนุนสูงจากบริเวณตอนล่างของประเทศ (จารุวรรณ เจตเกษกิจ และคณะ, 2555)
- แม้ประเทศเวียดนามสามารถผลิตกาแฟได้เป็นจำนวนมากจนกระทั่งเป็นผู้ส่งออกที่สำคัญของโลก อย่างไรก็ตาม กาแฟของประเทศเวียดนามมีคุณภาพต่ำ เนื่องจากการเน้นการผลิตให้ได้ปริมาณมาก
- จากการเปรียบเทียบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญเรื่องกาแฟของคณะวิจัยแล้วพบว่า กาแฟของประเทศเวียดนามมีคุณภาพต่ำกว่าเมื่อเทียบกับประเทศไทยทั้งขนาดเมล็ด ลักษณะทางกายภาพของเมล็ดกาแฟ
- ประเทศเวียดนามขาดข้อมูลข่าวสารด้านการค้าและเศรษฐกิจที่ทันสมัย

2) ความนิยมบริโภคกาแฟของผู้บริโภคทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้น ทำให้โอกาสการส่งออกกาแฟของประเทศไทยเพิ่มขึ้น

จากประเด็นข้างต้นเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทยยังคงอยู่ในฐานะที่สามารถแข่งขันได้โดยมีสิ่งที่เกษตรกรบนที่สูงควรทำคือ

ตารางที่ 6.9 สิ่งที่เกษตรกรควรปฏิบัติ

ประเด็น	สิ่งที่เกษตรกรควรปฏิบัติ
1.การผลิต	จากการที่ประเทศไทยไม่สามารถแข่งกับกาแฟของประเทศเวียดนามในเรื่องปริมาณผลผลิต เนื่องจากความสม่ำเสมอของผลผลิต การวางแผนการเก็บผลผลิต
2.ต้นทุนการผลิต	จากการที่ต้นทุนการผลิตกาแฟประเทศไทยสูงกว่าของประเทศเวียดนาม อันเนื่องมาจาก ต้นทุนค่าแรงงาน ดังนั้นการลดต้นทุนค่าแรงงานจึงเป็นเรื่องยาก แต่สิ่งที่ควรทำคือ การจัดระบบการผลิต (เช่น การดูแลทรงพุ่ม การตัดกิ่งกระโดง) เพื่อให้ต้นมีความสมบูรณ์และสามารถให้ผลผลิตต่อต้นมากขึ้น และจัดระบบการเก็บผลผลิตโดยการให้ความรู้แก่แรงงานเก็บ โดยให้เก็บเฉพาะเมล็ดที่สุก ส่งผลให้ไม่มี

ตารางที่ 6.9 (ต่อ)

ประเด็น	สิ่งที่เกษตรกรควรปฏิบัติ
	ผลผลิตคุณภาพต่ำมากนักและต้นทุนต่อหน่วยของเมล็ดกาแฟต่ำลง
3.คุณภาพผลผลิต	จากการที่คุณภาพของเมล็ดกาแฟโดยเปรียบเทียบของประเทศไทยดีกว่าเมล็ดกาแฟของประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีสำหรับตลาดในประเทศ อย่างไรก็ตาม หากต้องการส่งออกสิ่งที่จะต้องทำประกอบด้วย - การตรวจมาตรฐานสินค้าเพื่อให้ได้มาตรฐานของประเทศผู้ซื้อเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นหน่วยงานตรวจมาตรฐานผลผลิตจึงเป็นประเด็นคำถามต่อไป - การพัฒนาให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพดีขึ้นตรงตามมาตรฐานที่ลูกค้าต้องการ

ที่มา: จากการสรุปของคณะวิจัย

6.2.2 ดอกไม้

สำหรับธุรกิจดอกไม้สดถือเป็นธุรกิจที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจและตามความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้น แม้ปัจจุบันธุรกิจดอกไม้ในประเทศเวียดนามยังมีมูลค่าไม่มาก แต่เป็นธุรกิจที่มีอนาคตสำหรับประเทศเวียดนาม เนื่องจากความต้องการของตลาดในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับเวียดนามมีสภาพภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกดอกไม้ รวมถึงอุตสาหกรรมดอกไม้เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่รัฐบาลเวียดนามให้การสนับสนุน เนื่องจากเป็นธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้จำนวนมากแก่เกษตรกร นอกจากนี้ความต้องการนำเข้าดอกไม้ในตลาดโลกยังคงอยู่ในระดับสูง (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2553)

สำหรับพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเพาะปลูกดอกไม้ในประเทศเวียดนามคือ จังหวัด Lam Dong โดยเฉพาะในเมืองดาลัด ซึ่งมีอุณหภูมิเฉลี่ย 19 - 20 องศาเซลเซียส ตลอดทั้งปี อีกทั้งยังมีสนามบินในเมือง Da Lat ใช้ระยะเวลาเดินทางไปสนามบินในนคร โฮจิมินห์ได้ภายในเวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง จึงสามารถกระจายสินค้าได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพในการรักษาความสดของดอกไม้ และที่สำคัญรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัด Lam Dong สนับสนุนนักลงทุนต่างชาติจากทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยให้เข้ามาลงทุนปลูกดอกไม้ในเมืองดาลัดเพื่อส่งออก โดยดอกไม้ที่เกษตรกรนิยมปลูกคือ เดซี่ ลิลลี่ กัลวैया และกุหลาบ (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2553)

ภาพที่ 6.48 แปลงปลูกดอกไม้ของเกษตรกรในเมืองดาลัด

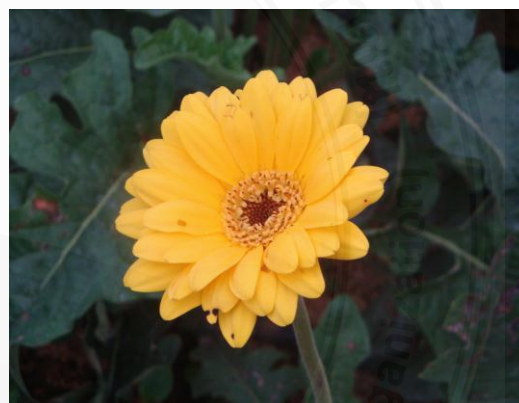
ภาพที่ 6.49 แปลงปลูกดอกไม้ของเกษตรกรในเมืองดาลัด

ภาพที่ 6.50 โรงเรือนปลูกดอกไม้ของเกษตรกรในเมืองดาลัด

ภาพที่ 6.51 โรงเรือนปลูกดอกไม้ของเกษตรกรในเมืองดาลัด

ภาพที่ 6.52 โรงเรือนปลูกดอกไม้ของเกษตรกรในเมืองดาลัด

ภาพที่ 6.53 ดอกไม้ของเกษตรกรในเมืองดาลัด

ภาพที่ 6.54 โรงเรือนปลูกดอกไม้ของเกษตรกรในเมืองดาลัด

ภาพที่ 6.55 การวางจำหน่ายดอกไม้ในตลาดในโฮจิมินห์

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพด้านการผลิตและการตลาดดอกไม้ของประเทศเวียดนามมีดังนี้

1) เมืองดาลัด (Da Lat) เป็นเมืองที่มีการเพาะปลูกดอกไม้ ซึ่งใช้ระยะเวลาเดินทางไปสนามบินในนครโฮจิมินห์ได้ภายในเวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง จึงสามารถกระจายสินค้าได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพในการรักษาความสดของดอกไม้ (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2553)

2) ประเทศเวียดนามพัฒนาการก่อสร้างทางด่วนพิเศษหลายแห่งและมีโครงการปรับปรุงถนนหลวงให้มีมาตรฐาน ถนนทุกสายในจังหวัดต้องลาดยางหรือเป็นคอนกรีต ควบคู่กับการพัฒนาท่าเรือ และ สนามบินในจังหวัดต่าง ๆ มีหลายแห่งที่กำลังอยู่ระหว่างการยกฐานะให้เป็นสนามบินนานาชาติ ส่งผลให้การขนส่งสินค้าไปยังประเทศคู่ค้าได้อย่างรวดเร็วขึ้น (กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์, 2554)

3) ประเทศเวียดนามพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตไม้ดอกไม้ประดับปริมาณมากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2553)

4) ค่าจ้างแรงงานต่ำ โดยเฉลี่ยค่าจ้างแรงงานอยู่ระหว่างเดือนละ 50 - 62 เหรียญสหรัฐ เนื่องจากประชากรเวียดนามมีมาก ส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน ประกอบกับชาวเวียดนามมีลักษณะเด่นด้านความขยันและความอดทน (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2553)

5) ประเทศเวียดนามมีความต้องการไม้ดอกไม้ประดับภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งเพื่อการส่งออก และการจำหน่ายภายในประเทศ ซึ่งรัฐบาลเวียดนามให้ความสนใจ

สนับสนุน เนื่องจากเป็นธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้จำนวนมากแก่เกษตรกร ประกอบกับความต้องการนำเข้าดอกไม้ในตลาดโลกยังคงอยู่ในระดับสูง (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2553)

อย่างไรก็ตาม การผลิตดอกไม้ของประเทศเวียดนามมีจุดอ่อนหลายประการดังนี้

1) ผลผลิตดอกไม้ในประเทศเวียดนามยังไม่เพียงพอกับความต้องการที่เพิ่มขึ้น (ศูนย์สารสนเทศการค้าระหว่างประเทศ, 2550)

2) คุณภาพดอกไม้บางชนิด เช่น กล้วยไม้พันธุ์พื้นเมืองที่มีคุณภาพไม่ดี ส่งผลให้ต้องพึ่งพาการนำเข้ากล้วยไม้จากประเทศไทย (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2553)

6.3 ศักยภาพของการแข่งขันของประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียเป็นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยมีทะเลจีนใต้กั้น ส่วนแรกคือ คาบสมุทรมลายูมีพรมแดนติดกับประเทศไทยและทิศใต้ติดกับประเทศสิงคโปร์ ส่วนที่สองคือ ทางเหนือของเกาะบอร์เนียวมีพรมแดนทิศใต้ติดกับประเทศอินโดนีเซีย และมีพรมแดนล้อมรอบประเทศบรูไน ภูมิประเทศบนแหลมมลายูมีลักษณะเป็นหนองบึงตามชายฝั่งและพื้นดินจะสูงขึ้นเป็นลำดับ จนกลายเป็นแนวเขาด้านในของประเทศโดยมีพื้นที่ราบอยู่ระหว่างแม่น้ำสายต่างๆ พื้นดินไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์นัก แต่เหมาะสำหรับปลูกยางพาราและต้นปาล์ม ด้านในของประเทศมีพืชพันธุ์ไม้นานาชนิดขึ้นตามบริเวณป่าดงดิบ โดยเฉพาะในแถบภูเขาซึ่งมีความสูงระหว่าง 150 – 2,207 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล ในขณะที่ภูมิประเทศบนเกาะบอร์เนียวมีลักษณะ เป็นพื้นที่ราบตามชายฝั่งและมีภูเขาเรียงรายอยู่ด้านใน มีความสูงตั้งแต่ 300 – 2,440 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล ทางตอนเหนือของเกาะเป็นแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติที่สำคัญ สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ปาล์มน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ เคมีภัณฑ์ น้ำมันเชื้อเพลิง น้ำมันดิบ เครื่องจักร และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากโลหะ ส่วนสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เคมีภัณฑ์ เครื่องจักรและอุปกรณ์ ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากโลหะ น้ำมันเชื้อเพลิง เหล็กและเหล็กกล้า น้ำมันดิบ และรถยนต์ ซึ่งตลาดส่งออกที่สำคัญของประเทศมาเลเซีย ได้แก่ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น จีน สหรัฐอเมริกา และไทย ส่วนตลาดนำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ จีน สิงคโปร์ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา อินโดนีเซีย และไทย (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2555)

6.3.1 ดอกไม้

อุตสาหกรรมไม้ดอกและไม้ประดับในประเทศมาเลเซียเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กแต่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงอย่างต่อเนื่องโดยแบ่งเป็น ดอกไม้สด (cut flowers) และไม้ประดับ (foliage) เมื่อพิจารณาประเภทของไม้ดอกสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ประเภทกล้วยไม้และไม้ดอกอื่นๆ ที่ไม่ใช่กล้วยไม้ (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์, 2547) โดยพื้นที่ปลูกไม้ตัดดอกที่สำคัญของประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่อยู่ในเขตคามรอนไฮแลนด์ (Cameron Highlands) รัฐบาล (FAO, 2010) ซึ่งเป็นพื้นที่สำรวจของการศึกษารุ่นนี้เพื่อสะท้อนศักยภาพการแข่งขันของประเทศมาเลเซียเรื่องไม้ดอกเมืองหนาวซึ่งเป็นผลผลิตประเภทเดียวกันกับที่เกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทยผลิต โดยองค์ประกอบศักยภาพด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย

6.3.1.1 ศักยภาพด้านการผลิต

คามรอนไฮแลนด์ตั้งอยู่ในรัฐบาล ทางภาคเหนือของประเทศมาเลเซีย มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสูง มีความสูงเฉลี่ย 1,524 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล เป็นดินแดนที่มีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี (ASTVผู้จัดการออนไลน์, 2556) มีอุณหภูมิเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 13 - 25 องศาเซลเซียส เพราะอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปีจึงมีพื้นดินอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้มีคนมาตั้งถิ่นฐานสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อทำกิจกรรม จนในปัจจุบันกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ (In PHz Opinion Perthz Weerawat Weera, 2013) การเพาะปลูกพืชเกษตรเป็นการปลูกพืชผักทั่วไปและพืชเมืองหนาว เช่นเดียวกับภาคเหนือของประเทศไทย จนกระทั่งกลายเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของประเทศมาเลเซีย ส่งผลให้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมกันเป็นจำนวนมาก แหล่งปลูกพืชที่สำคัญของคามรอนไฮแลนด์มี 2 เมือง (อำเภอ) หลัก คือ “ริงเลท” (Ringlet) ชาวเมืองส่วนใหญ่เป็นชาวจีน ถือเป็นพื้นที่หลักในการทำสวนผลไม้และสวนผัก และเมือง “บรินชาง” (Brinchang) เป็นเมืองที่ตั้งอยู่สูงที่สุดในหุบเขามีการทำไร่ชา สวนผลไม้ ฟาร์มสตรอเบอรี่ และพืชผักเมืองหนาวอื่น ๆ (ASTVผู้จัดการออนไลน์, 2556)

คามรอนไฮแลนด์มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมในการปลูกไม้ดอกเมืองหนาวหลายชนิด เช่น เบิร์ดออฟพาราไดซ์ หน้าวัว ลิลลี่ เบญจมาศ โรสแมรี่ กล้วยไม้ และคาร์เนชั่น เป็นต้น รวมถึงผัก (ไทยเกษตรศาสตร์, 2555) โดยในปี ค.ศ. 2010 คามรอนไฮแลนด์มีพื้นที่ปลูกไม้ดอกทั้งหมด 489 เฮกตาร์ แบ่งออกเป็น การปลูกดอกเบญจมาศ 228 เฮกตาร์หรือร้อยละ 47 ของพื้นที่ปลูกไม้ดอกทั้งหมดในคามรอนไฮแลนด์ รองลงมาคือ ดอกกุหลาบ (63 เฮกตาร์) คาร์เนชั่น (55 เฮกตาร์) peacock (33 เฮกตาร์) และอื่นๆ เช่น เขือบีร่า ลิลลี่ หน้าวัว และแอสเตอร์ (120 เฮกตาร์) (Noor Auni Hamir et.al., 2008)

การปลูกดอกเบญจมาศเป็นการผลิตที่สำคัญในคาเมรอนไฮแลนด์โดยเป็นการปลูกเพื่อส่งออกเป็นหลัก จากการสำรวจของคณะวิจัยพบว่า มีรูปแบบการผลิตทั้งบริษัทส่งออกขนาดใหญ่และผู้ผลิตขนาดเล็ก การผลิตทั้งสองรูปแบบมีความคล้ายคลึงกันในโครงสร้างทางกายภาพของการผลิตกล่าวคือ เป็นการปลูกในโรงเรือน ด้วยขนาดโรงเรือนที่ต่างกันทั้งที่เป็นโครงเหล็กและไม่ โดย หลังคาคลุมด้วยพลาสติกเพื่อกันฝน (FAO, 2010)

1) บริษัทผลิตและส่งออก

บริษัท Treegrow เป็นบริษัทผลิตเบญจมาศมีพื้นที่ฟาร์มทั้งหมด 200 เอเคอร์ แต่มีพื้นที่ปลูกเบญจมาศเพียง 10 เอเคอร์ เนื่องจากเจ้าของฟาร์ม (Mr. Wong Seng Yee) กล่าวว่าเพิ่งเข้าสู่ธุรกิจผลิตดอกเบญจมาศเพื่อการส่งออกได้เพียง 5 ปี จึงปลูกในพื้นที่ไม่มากนักและวางแผนใช้พื้นที่ที่เหลือเพื่อการปลูกผัก โดยแปลงปลูกเบญจมาศของบริษัทมีขนาด 4.5 x 120 ฟุต โดยปลูก 1 ต้นต่อ 1 ช่องแต่ตรงมุมแปลงปลูก 2 ต้นใน 1 ช่อง เหตุผลที่ปลูก 1 ต้นต่อ 1 ช่องเพื่อให้การนิตยาป้องกันโรคและแมลงสามารถทำได้อย่างทั่วถึง แต่ละแปลงสามารถปลูกได้ 9 x 240 ต้น หรือพื้นที่ 1 เอเคอร์สามารถปลูกดอกเบญจมาศได้จำนวน 150,000 ก้านต่อ 1 รอบ บริษัทมีจำนวนแรงงานเต็มเวลา 25 คน ซึ่งถือว่ามีความน้อยกว่าที่ควรจะมีจำนวน 40 คน (จำนวนแรงงานที่เหมาะสมคือ 4 คนต่อพื้นที่ 1 เอเคอร์) อย่างไรก็ตาม บริษัทแก้ไขปัญหาแรงงานไม่พอโดยการให้แรงงานที่มีอยู่ทำงานนอกเวลา การปลูกในแต่ละปีสามารถปลูกได้ 3.5 รอบ

ภาพที่ 6.56 ลักษณะพื้นที่บริษัท Treegrow

ภาพที่ 6.57 เจ้าของบริษัท Mr. Wong Seng Yee

ภาพที่ 6.58 แปลงปลูกดอกเบญจมาศ

เหตุผลของการเลือกปลูกดอกเบญจมาศในพื้นที่คาเมรอนไฮแลนด์ของบริษัท เนื่องจากคาเมรอนไฮแลนด์ตั้งอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรส่งผลให้ความยาวของกลางวันและกลางคืนใกล้เคียงกันจึงสามารถประมาณการปริมาณผลผลิตได้และการเปิดไฟฟ้าเปิดเพียงวันละ 4 ชั่วโมง และเปิดไฟเพียง 40 วันแรกของการปลูก นอกจากนี้ยังสามารถคาดการณ์คุณภาพของผลผลิตที่ผลิตในแต่ละปีได้คือ ผลผลิตมักมีคุณภาพไม่ดีในเดือนมิถุนายน (อากาศร้อนเกินไป) และเดือนธันวาคม (ฝนมากเกินไป) นอกจากนี้ ต้นทุนค่าแรงงานที่สูง เป็นปัญหาที่สำคัญที่บริษัทเผชิญอยู่

สำหรับต้นทุนการผลิตดอกเบญจมาศของบริษัทดังกล่าวคือ 85 – 90 ริงกิตเซน (ringgit cent) (หรือ 8.5 - 9 บาท) โดยโครงสร้างของต้นทุนการผลิตประกอบด้วย ค่าลิขสิทธิ์ที่ดิน พันธุ์ สารเคมีป้องกันและกำจัดโรคและแมลง ค่าแรงงานและค่าปุ๋ยอินทรีย์ จากการที่ดินพันธุ์ นำมาจากประเทศเนเธอร์แลนด์ส่งผลให้บริษัทต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์แก่บริษัทต้นพันธุ์ของประเทศเนเธอร์แลนด์เป็นเงิน 12 ริงกิตเซนต่อก้าน (หรือ 1.2 บาท) ในขณะที่ค่าใช้จ่ายสารเคมีป้องกันและกำจัดโรคและแมลงคิดเป็นร้อยละ 30 ของต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อก้าน ซึ่งเจ้าของบริษัทเห็นว่า ต้นทุนการผลิตดังกล่าวยังเป็นต้นทุนการผลิตที่สูง จึงพยายามจะลดต้นทุน โดยการไม่ใช้ปุ๋ยเคมีแต่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทน

2) ผู้ผลิตขนาดเล็ก

ผู้ผลิตขนาดเล็กในคาเมรอนไฮแลนด์มี 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่หนึ่ง ผู้ผลิตเพื่อส่งออกเป็นหลัก ประเภทที่สอง ผู้ผลิตเพื่อส่งออกและใช้ในประเทศ และประเภทที่สาม ผู้ปลูกไม้กระถาง โดย ประเภทที่หนึ่ง ผู้ผลิตเพื่อส่งออกเป็นหลัก สำหรับการศึกษารั้งนี้ ทำการสัมภาษณ์ผู้ผลิตดอกเบญจมาศขนาดเล็กในคาเมรอนไฮแลนด์ ผู้ผลิตดังกล่าวมีพื้นที่ปลูกเกือบ 10 เอเคอร์ มี

สายพันธุ์ดอกเบญจมาศจำนวน 18 สายพันธุ์ โดยเป็นการผลิตดอกเพื่อส่งออกมายังประเทศไทยและเมียนมาร์ รูปแบบการผลิตเป็นการผลิตในโรงเรือนที่ไม่ได้สร้างในรูปแบบที่มั่นคง เช่น โรงเรือนของบริษัทผลิตและส่งออกขนาดใหญ่ โดยมีต้นทุนการผลิต 50 ริงกิตเซนต่อก้าน (หรือ 5 บาท) มีแรงงานเต็มเวลาจำนวน 40 คน การปลูกในแต่ละปีสามารถปลูกได้ 3 รอบ

ภาพที่ 6.59 เจ้าของฟาร์มปลูกดอกเบญจมาศขนาด

ภาพที่ 6.60 ฟาร์มปลูกดอกเบญจมาศขนาดเล็ก

ภาพที่ 6.61 ฟาร์มปลูกดอกเบญจมาศขนาดเล็ก

ภาพที่ 6.62 ผลผลิตดอกเบญจมาศของฟาร์มขนาดเล็ก

ส่วนประเภทที่สอง ผู้ผลิตเพื่อส่งออกและใช้ในประเทศ สำหรับการศึกษาครั้งนี้ทำการสำรวจ ผู้ผลิตดอกกุหลาบขนาดเล็กในคาเมรอนไฮแลนด์ ที่เป็นการผลิตเพื่อส่งไปจำหน่ายในกรุงกัวลาลัมเปอร์และส่งออกไปยังประเทศสิงคโปร์ แม้ว่าในพื้นที่ของคาเมรอนไฮแลนด์แต่เดิม

เคยเป็นพื้นที่ที่ปลูกกุหลาบเป็นส่วนใหญ่แต่เปลี่ยนไปปลูกดอกเบญจมาศแทน อย่างไรก็ตามผู้ผลิตรายนี้ยังคงปลูกกุหลาบอยู่เนื่องจาก ลูกค้ายังต้องการดอกกุหลาบอยู่

ภาพที่ 6.63 แปลงปลูกดอกกุหลาบ

ส่วนประเภทที่สาม ผู้ปลูกไม้กระถาง ส่วนใหญ่เป็นการปลูกไม้กระถางเพื่อจำหน่ายแก่ผู้บริโภคกลุ่มต่าง ๆ ทั้งผู้บริโภคในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวและผู้ค้าไม้กระถางจากท้องที่อื่นทั้งจากภายในและต่างประเทศ เช่น จากประเทศไทย

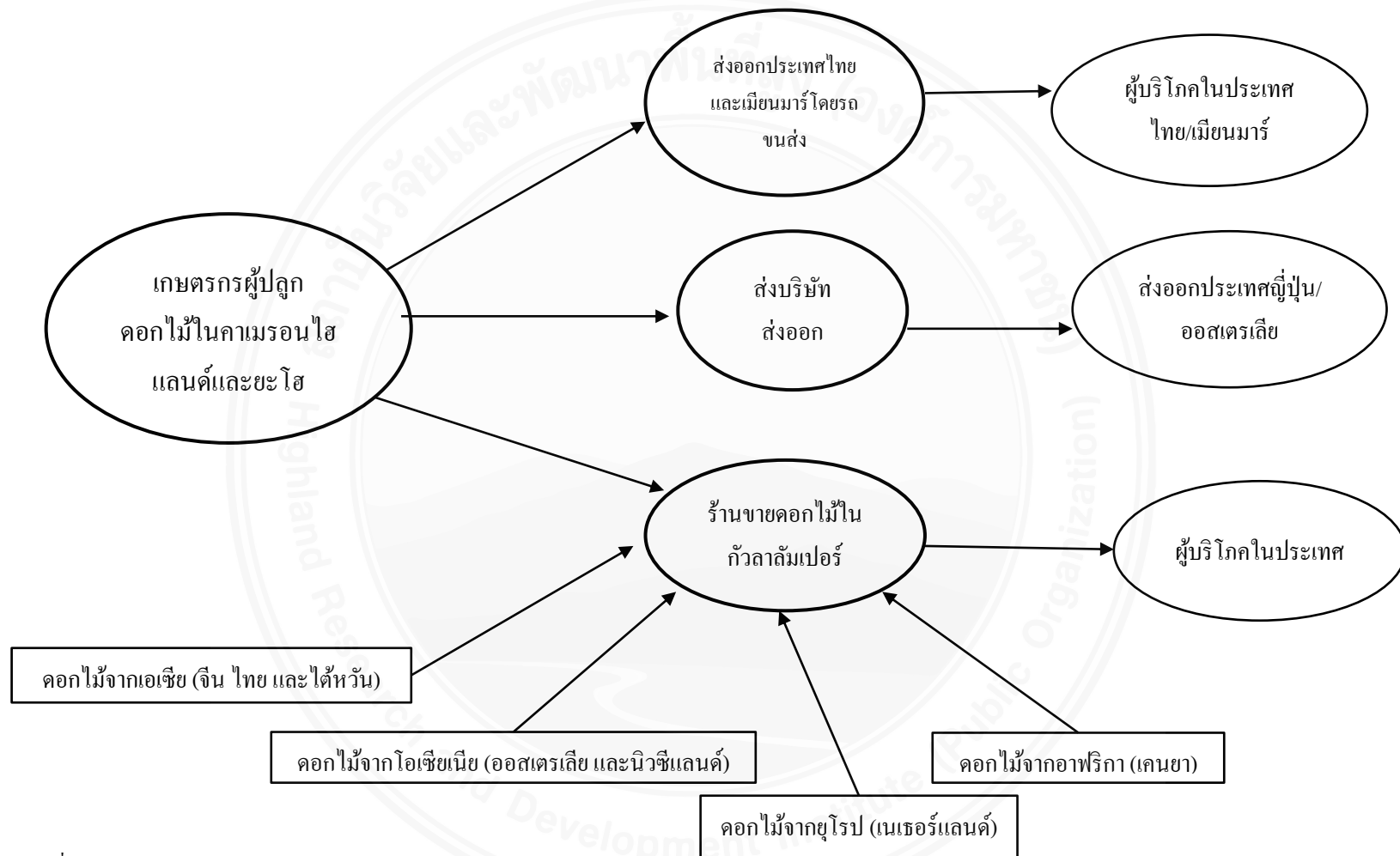
ภาพที่ 6.64 โรงเรือนไม้กระถาง

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพด้านการผลิตไม้ดอกของประเทศมาเลเซียประกอบด้วย

- 1) พื้นที่ปลูกไม้ดอกของประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะที่ลามาเรอนไฮแลนด์ มีสภาพภูมิอากาศเหมาะสมกับการปลูกดอกไม้เมืองหนาว และมีที่ตั้งอยู่ใกล้เขตศูนย์สูตรที่มีความยาวของกลางวันและกลางคืนใกล้เคียงกัน
- 2) รัฐบาลเปิดโอกาสให้ต่างประเทศ เช่น ประเทศฮอลแลนด์ได้เข้ามาลงทุนเปิดสาขาการผลิตไม้ดอกในประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นการส่งเสริมการผลิตและการตลาดของทั้งสองประเทศอีกทางหนึ่ง (ไทยเกษตรศาสตร์, 2555)
- 3) มีการพัฒนาพันธุ์ดอกไม้พันธุ์ใหม่ๆ เพื่อให้เหมาะกับสภาพอากาศและความต้องการของผู้บริโภค (FAO, 2010)

6.3.1.2 ศักยภาพด้านตลาดและราคา

ประเทศมาเลเซียประกอบด้วยประชากรหลายเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ทำให้มีเทศกาลต่างๆ มากมาย ความต้องการใช้ดอกไม้จึงสูงในช่วงเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันตรุษฮารีรายา ตรุษจีน คริสต์มาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันวาเลนไทน์ (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์, 2547) อุตสาหกรรมไม้ตัดดอกของประเทศมาเลเซียมีแนวโน้มเติบโตทั้งบริโภคภายในประเทศและการส่งออก เนื่องมาจากความสามารถในการซื้อของผู้บริโภคและความต้องการไม้ตัดดอกของตลาดโลกที่เพิ่มสูงขึ้น ปัจจัยสนับสนุนการเติบโตของอุตสาหกรรมไม้ตัดดอกของประเทศมาจากการเติบโตของเศรษฐกิจและการขยายตัวของเมือง อย่างไรก็ตาม ยังมีการแข่งขันสูงจากต่างประเทศ เช่น ประเทศจีน อินเดีย และเวียดนาม ซึ่งมีการพัฒนาคุณภาพดอกไม้มากขึ้น โดยเฉพาะการปลูกไม้ตัดดอกในประเทศละตินอเมริกาและแอฟริกาที่มีการเติบโตของอุตสาหกรรมไม้ตัดดอกอย่างรวดเร็ว อีกทั้งประเทศผู้ผลิตไม้ตัดดอก เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น อิตาลี ฮอลแลนด์ และกัมพูชา มีการเพิ่มพื้นที่การปลูกไม้ตัดดอกมากขึ้น (Noor Auni Hamir et.al., 2008) เมื่อพิจารณาช่องทางการตลาดไม้ดอกของประเทศมาเลเซียสามารถแบ่งออกเป็นตลาดส่งออกซึ่งเป็นตลาดหลักของตลาดไม้ดอกของประเทศมาเลเซีย และตลาดในประเทศ (ภาพที่ 6.65)

ที่มา: จากการสำรวจของคณะวิจัย, 2013

ภาพที่ 6.65 ช่องทางตลาดการค้าดอกไม้ในประเทศมาเลเซีย

1) ตลาดส่งออก

การปลูกไม้ดอกของประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่ (กว่าร้อยละ 65 ของจำนวนฟาร์ม) เป็นการผลิตเพื่อการส่งออก เนื่องจากประเทศมาเลเซียมีศักยภาพในการปลูกดอกไม้เมืองหนาวที่มีคุณภาพดี โดยไม้ตัดดอกที่สำคัญของประเทศมาเลเซียมีหลายชนิดทั้ง ดอกเบญจมาศและดอกกล้วยไม้ ประเทศที่นำเข้าไม้ดอกที่สำคัญจากประเทศมาเลเซียประกอบด้วย ประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ ไทย และสหรัฐอเมริกาเป็นต้น โดยประเทศญี่ปุ่นและสิงคโปร์เป็นผู้นำเข้ารายใหญ่ โดยประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศมาเลเซียเป็นการนำเข้าเพื่อส่งออกอีกต่อหนึ่ง (re-export) (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์, 2547) ซึ่งประเทศญี่ปุ่นนอกจากจะเป็นประเทศนำเข้าไม้ดอกจากประเทศมาเลเซียที่สำคัญแล้วยังพบว่ามีแนวโน้มการนำเข้าเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้ส่งออกของประเทศมาเลเซียสามารถส่งออกดอกไม้หลากหลายชนิดไม่ซ้ำกันและสามารถส่งออกได้ตลอดทั้งปี (Noor Auni Hamir et.al., 2008) อีกทั้งผลิตไม้ดอกของประเทศญี่ปุ่นในช่วง 5 - 6 ปีที่ผ่านมาปริมาณลดลงอย่างต่อเนื่อง เป็นผลจากเกษตรกรผู้เพาะปลูกไม้ดอกในประเทศญี่ปุ่นเริ่มเข้าสู่วัยชรา ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นที่ชะลอตัวในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ส่งผลให้ผู้บริโภคเริ่มหันมาเลือกซื้อดอกไม้นำเข้าซึ่งมีราคาถูกกว่าแทน (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2553) ดังจะเห็นได้จากสถิติปริมาณและมูลค่านำเข้าไม้ตัดดอกของประเทศญี่ปุ่นระหว่างปี ค.ศ. 2006 - 2010 ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ในปี ค.ศ. 2006 มีปริมาณนำเข้าไม้ตัดดอก 34,481 ล้านต้นและเพิ่มเป็น 44,145 ล้านต้น และมีมูลค่านำเข้า 32,392 ล้านเยน ในปี ค.ศ. 2010 โดยเป็นการนำเข้าจากประเทศมาเลเซียสูงสุดทั้งปริมาณและมูลค่า (ตารางที่ 6.10)

เมื่อพิจารณาประเภทไม้ดอกที่ประเทศญี่ปุ่นนำเข้าพบว่า ดอกเบญจมาศและกล้วยไม้ เป็นดอกไม้ที่ประเทศญี่ปุ่นนำเข้ามาก สำหรับดอกเบญจมาศพบว่า ในปี ค.ศ. 2010 ประเทศญี่ปุ่นนำเข้าไม้ตัดดอกจากประเทศมาเลเซียด้วยปริมาณสูงสุดเท่ากับ 9,784 ต้น หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 55.6 ของปริมาณนำเข้าเบญจมาศของประเทศญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 2010 รองลงมาคือการนำเข้าดอกเบญจมาศจากประเทศจีน (ร้อยละ 20.8) ส่วนดอกกล้วยไม้พบว่า ในแง่ปริมาณประเทศญี่ปุ่นนำเข้าจากประเทศไทยมากที่สุดคือ ในปี ค.ศ. 2010 สัดส่วนของการนำเข้ากล้วยไม้จากประเทศไทยสัดส่วนร้อยละ 60.8 ของปริมาณนำเข้ากล้วยไม้ของประเทศญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 2010 รองลงมาคือ การนำเข้ากล้วยไม้จากประเทศไต้หวัน (ร้อยละ 21.3) (ตารางที่ 6.10) สำหรับตลาดกล้วยไม้นั้น อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยยังเป็นประเทศผู้ส่งออกกล้วยไม้รายใหญ่ของโลกในแง่ปริมาณ ในขณะที่ประเทศมาเลเซียเป็นประเทศที่ส่งออกลำไยที่มีคุณภาพดี เนื่องจากการพัฒนาเทคโนโลยีการเพาะปลูกที่ดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย นอกจากนี้สภาพภูมิอากาศที่เอื้อต่อ

การปลูกกล้วยไม้ เช่น Aranda และ Mokara ที่สามารถเพาะปลูกในระบบเปิดโดยไม่ต้องอาศัยร่มเงา (Noor Auni Hamir el.al., 2008)

ตารางที่ 6.10 ปริมาณและมูลค่านำเข้าไม้ตัดดอกของประเทศญี่ปุ่นระหว่างปี ค.ศ. 2006 - 2010

ประเทศ	2006	2007	2008	2009		2010	
	ปริมาณ	ปริมาณ	ปริมาณ	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
มาเลเซีย	7,900	8,215	8,398	8,579	6,321	10,333	7,648
เกาหลี	5,209	5,058	5,679	7,005	1,689	8,102	2,029
จีน	5,096	5,827	5,567	6,093	3,332	6,237	3,357
กัมพูชา	3,124	3,529	4,062	4,615	5,026	5,864	6,233
ไทย	4,060	4,131	4,013	3,816	3,125	4,124	3,263
ไต้หวัน	2,742	2,209	2,623	2,478	2,235	2,966	2,907
เวียดนาม	1,231	1,405	1,501	2,028	1,249	2,093	1,278
นิวซีแลนด์	816	777	705	727	1,259	719	1,369
เคนย่า	760	745	485	442	565	564	651
อินเดีย	871	842	669	583	420	531	353
แอฟริกา	1,061	1,217	1,075	1,089	1,131	1,364	1,332
อื่นๆ	2,672	2,670	2,350	2,153	3,088	2,613	3,304
รวม	34,481	35,408	36,053	38,519	28,308	44,145	32,392

ที่มา: Trade Statistics (MOF) of Japan อ้างใน Guidebook for to Japan, 2011

หน่วย : ปริมาณเป็นตัน, มูลค่าเป็นล้านเยน

จากการสำรวจภาคสนามของคณะวิจัยแสดงให้เห็นว่า จากการที่บริษัทส่งออกดอกเบญจมาศ (Treegrow) ที่ผลิตเพื่อส่งออกต่างประเทศทั้งหมด โดยมีส่งออกไปยังตลาดหลักสองประเทศคือ ประเทศญี่ปุ่นและออสเตรเลีย โดยตลาดส่งออกหลักของบริษัทคือ ประเทศญี่ปุ่นที่มีสัดส่วนของการส่งออกร้อยละ 95 ของปริมาณการส่งออกของบริษัทในแต่ละปี หรือเป็นจำนวน 15 ล้านก้านที่มีการส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น ที่เหลือเป็นส่งออกไปยังประเทศออสเตรเลีย จากการที่ประเทศทั้งสองมีข้อกำหนดสำหรับการนำเข้าที่แตกต่างกันส่งผลให้การปฏิบัติดูแลดอกไม้ก่อนการส่งออกแตกต่างกัน แต่มีข้อปฏิบัติพื้นฐานที่คล้ายกัน การตรวจดูโรคและแมลงที่ติดมากับดอกไม้ (inspection) และการคัดเกรด (grading)

ตารางที่ 6.11 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าดอกเบญจมาศและกล้วยไม้ของประเทศญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 2010

ชนิด	อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ	ส่วนแบ่ง การตลาด (ร้อยละ)	มูลค่า	ส่วนแบ่ง การตลาด (ร้อยละ)	ราคาเฉลี่ยต่อ หน่วย
เบญจมาศ	1	มาเลเซีย	9,784	55.6	7,112	67.8	727
	2	จีน	3,663	20.8	1,438	13.7	393
	3	เกาหลี	1,804	10.2	729	7.0	404
	4	เวียดนาม	1,612	9.2	796	7.6	494
	5	ไต้หวัน	494	2.8	188	1.8	381
กล้วยไม้	1	ไทย	4,052	60.8	3,109	48.5	767
	2	ไต้หวัน	1,421	21.3	1,514	23.6	1,065
	3	มาเลเซีย	538	8.1	523	8.2	971
	4	นิวซีแลนด์	451	6.8	902	14.1	1,998
	5	สิงคโปร์	73	1.1	83	1.3	1,136

ที่มา: Trade Statistics (MOF) of Japan อ้างใน Guidebook for to Japan, 2011

หน่วย : ปริมาณเป็นตัน, มูลค่าเป็นล้านเยน, ราคาเฉลี่ยต่อหน่วยเป็นเยนต่อกิโลกรัม

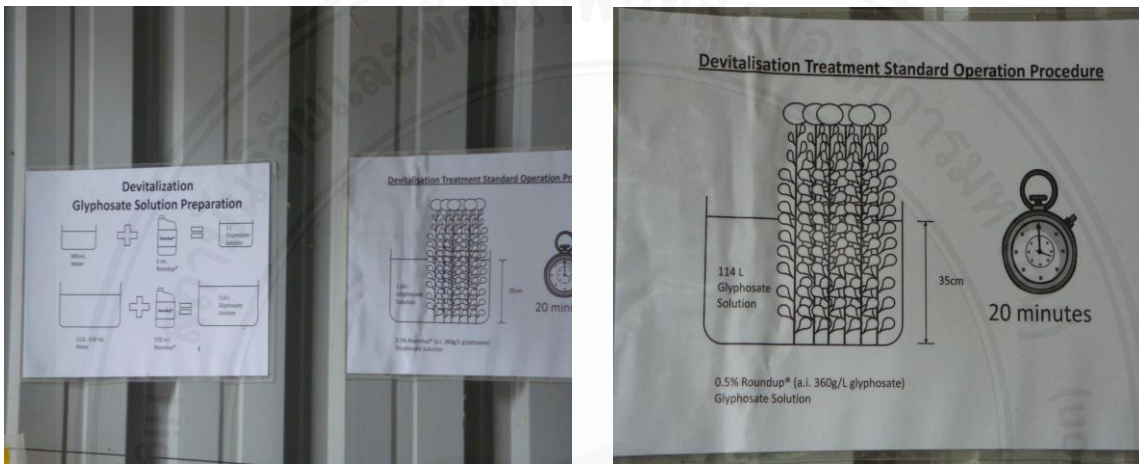
ภาพที่ 6.66 ประเภทแมลงที่ต้องตรวจ

ภาพที่ 6.67 การตรวจดูแมลงด้วยแสงไฟ

จากการที่ตลาดในแต่ละประเทศต้องการดอกไม้ที่มีคุณภาพสูงและมีเงื่อนไขความต้องการดอกไม้ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้บริษัทดำเนินการในกระบวนการหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อตรวจสอบคุณภาพผลผลิต เมื่อคิดเป็นต้นทุนแล้วพบว่า ต้นทุนผลิตที่ส่งประเทศญี่ปุ่นเท่ากับ 1

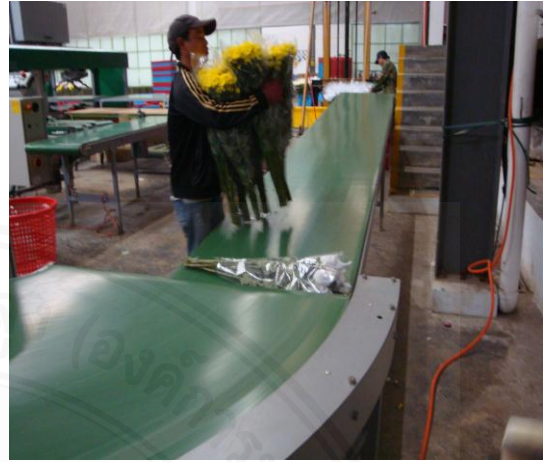
Ringgit cent ต่อก้าน (หรือ 10 บาท) ส่วนต้นทุนผลิตที่ส่งประเทศออสเตรเลียเท่ากับ 1.40 Ringgit cent ต่อก้าน (หรือ 14 บาท) เนื่องจาก มีวิธีปฏิบัติดูแลที่เพิ่มขึ้นคือ ขั้นตอน devitalization เพื่อให้ไม้ไม่สามารถนำไปขยายพันธุ์ได้อีกซึ่งเป็นข้อกำหนดเฉพาะสำหรับการส่งดอกไม้ไปยังประเทศออสเตรเลีย หลังจากนั้นจะเข้าสู่กระบวนการคัดเกรดและบรรจุกล่องเพื่อส่งประเทศปลายทาง หลักการทำการตลาดของบริษัทคือ มีการทดลองการตลาดโดยเฉพาะในประเทศญี่ปุ่น โดยการส่งดอกไม้ให้ผู้บริโภคดูว่าชอบหรือไม่หากไม่ชอบจะมีการเปลี่ยนชนิดใหม่แทน

ภาพที่ 6.68 Devitalization สำหรับการส่งไปประเทศออสเตรเลีย

ภาพที่ 6.69 กระบวนการคัดเกรดดอกไม้

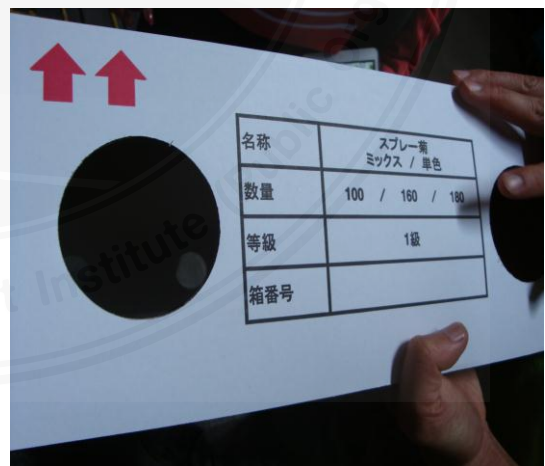

ภาพที่ 6.70 กระบวนการคัดเกรดดอกไม้

สำหรับวิธีการขนส่งไปยังประเทศปลายทางสามารถทำได้ 2 ทาง คือ ทั้งทางเครื่องบินและทางเรือ สำหรับการส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่นสามารถขนส่งได้ทั้งสองทางหากไปทางเรือสามารถช่วยลดต้นทุนลงอย่างมาก แต่ใช้ระยะเวลาในการขนส่งระหว่าง 11 – 14 วัน แต่หากเป็นทางเครื่องบินจะใช้เวลาเพียง 6 ชั่วโมง ราคาที่จำหน่ายยังขึ้นอยู่กับช่องทางการขนส่งอีกด้วย

ภาพที่ 6.71 โรงเก็บดอกไม้

ภาพที่ 6.72 บรรจุภัณฑ์ที่ส่งไปตลาดญี่ปุ่น

2) ตลาดในประเทศ

แหล่งจำหน่ายดอกไม้สำหรับตลาดในประเทศมาเลเซียที่สำคัญคือ ร้านขายดอกไม้ในกัวลาลัมเปอร์ ที่รับดอกไม้จากทั้งในประเทศมาเลเซียจากคามรอนไฮแลนด์และยะโฮ

และต่างประเทศจากเอเชีย (ประเทศจีน ไทย และไต้หวัน) โอเชียเนีย (ประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์) ยุโรป (ประเทศเนเธอร์แลนด์) และแอฟริกา (ประเทศเคนยา) ความต้องการใช้ดอกไม้ในประเทศมาเลเซียมีมากในช่วงที่มีเทศกาลต่าง ๆ เนื่องจากประเทศมาเลเซียประกอบด้วยประชากรหลายเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ทำให้มีเทศกาลต่างๆ มากมาย เช่น วันตรุษฮารีรายา ตรุษจีน คริสต์มาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันวาเลนไทน์

ภาพที่ 6.73 วิธีการวางดอกไม้หน้าร้านดอกไม้ Lee Wah

ภาพที่ 6.74 ดอกไม้นำเข้าจากประเทศเนเธอร์แลนด์ของร้านดอกไม้ Lee Wah

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพด้านการตลาดไม้ดอกของประเทศมาเลเซียประกอบด้วย

- 1) ดอกไม้มีคุณภาพดีเนื่องจากปลูกในพื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกดอกไม้โดยเฉพาะจากคามรอนไฮแลนด์
- 2) การมีโครงสร้างพื้นฐานดี เช่น ระบบคมนาคมขนส่ง การสื่อสาร ระบบโลจิสติกส์ที่ได้มาตรฐาน (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2555)
- 3) มีการจัดตั้งสมาคมผู้ปลูกไม้ตัดดอกของคามรอนไฮแลนด์ เพื่อรวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรและจำหน่ายให้กับผู้ส่งออกในประเทศมาเลเซีย (FAO, 2010)

6.3.1.3 ศักยภาพด้านนโยบายและการอุดหนุนของรัฐ

รัฐบาลประเทศมาเลเซียมีการออกระเบียบการแยกเกรด การบรรจุภัณฑ์ และฉลากสินค้า โดยการจัดตั้งองค์กรของรัฐบาลมาเลเซียภายใต้กระทรวงการเกษตรและอุตสาหกรรม การเกษตร ใช้ชื่อว่า Federal Agricultural Marketing Authority (FAMA) จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1965 ทำหน้าที่ดูแลการพัฒนาด้านการตลาดสินค้าเกษตรเพื่อการนำเข้าและการส่งออก เกี่ยวข้องกับการแยกเกรด (grading) การบรรจุภัณฑ์ (packaging) และฉลากสินค้า (labeling) สำหรับการ

ส่งออกและนำเข้าผลไม้สด ผักสด และไม้ตัดดอก ระเบียบนี้มีชื่อว่า Federal Agricultural Marketing Authority (grading, packaging and labelling of Agricultural Produce) Regulations 2008 ได้เริ่มดำเนินการร่างตั้งแต่ปี 2541 และได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2008 โดยมีผลบังคับใช้อย่างจริงจังในเดือนเมษายน 2009 (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์, 2551) มีวัตถุประสงค์หลักคือ

- 1) ความปลอดภัยของผู้บริโภคและการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน
- 2) เพื่อสะดวกในการติดตามและบันทึกข้อมูลของผู้ประกอบการ
- 3) เพื่อประชาสัมพันธ์ระเบียบตามมาตรฐานสากลกำหนดโดย WHO และ FAO
- 4) เพื่อสอดคล้องกับข้อตกลงของ WTO เรื่อง Application of Sanitary and Phytosanitary Measures (SPS Agreement) and WTO Agreement on Technical Barrier to Trade (TBT Agreement)
- 5) เพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติระหว่างสมาชิกของ WTO

โดยมีผลบังคับใช้กับสินค้าผลไม้สด ผักสด และดอกไม้สดทุกชนิด และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้ค้าส่งและปลีก ผู้นำเข้าและผู้ส่งออกผลไม้ พืชผัก และดอกไม้ ซึ่งมีสาระสำคัญของระเบียบ ดังนี้ การแยกเกรดสินค้านำเข้าและส่งออกจะต้องถูกคัดเกรดตามมาตรฐานของ Malaysian Standard (MS) กำหนดโดย FAMA การตรวจสอบและใบรับรองจะออกโดย FAMA หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งถูกแต่งตั้งโดย FAMA นอกจากนี้ การคัดเกรดสินค้าจะต้องเป็นไปตามกฎระเบียบของแหล่งกำเนิดสินค้า (country of origin) หรือหากไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจน ให้ปฏิบัติตามมาตรฐานของ FAMA (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์, 2551)

บรรจุภัณฑ์ที่ใช้สำหรับหีบห่อจะต้องเป็นวัสดุที่สะอาด ปราศจากสิ่งเจือปนและสามารถป้องกันการกระแทกที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายกับสินค้าขณะลำเลียง การบรรจุภัณฑ์จะต้องไม่เกิน 30 กิโลกรัมต่อ 1 บรรจุภัณฑ์ ในกรณีที่ต้องการใช้บรรจุภัณฑ์เดิมหลังจากการใช้แล้ว จะต้องถอดฉลากสินค้าเดิมออกก่อนจึงสามารถนำมาใช้ใหม่ได้ (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์, 2551)

ฉลากสินค้ามีขนาดไม่เกิน 11x7 เซนติเมตร โดยติดไว้ด้านบนหรือด้านข้างของบรรจุภัณฑ์ มีข้อมูลสำคัญที่ต้องระบุดังนี้ ชื่อที่อยู่ผู้ผลิต/ผู้นำเข้า/ผู้ส่งออก ชื่อทั่วไปของสินค้า เกรดของสินค้า ขนาดของสินค้า ประเทศแหล่งกำเนิดสินค้า และน้ำหนักสุทธิ (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์, 2551)

นอกจากนี้ยังมีนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลที่สนับสนุนการผลิตและการส่งออก ดอกไม้ของประเทศมาเลเซียประกอบด้วย

1) นโยบายลดหย่อนภาษี การส่งออกอาหาร ผลไม้ และดอกไม้ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้บางส่วน โดยนำเงินได้เพียงร้อยละ 30 ของเงินได้ทั้งหมดมาคำนวณภาษีเป็นเวลา 5 ปี นับจากวันที่มีผลผลิตออกจำหน่ายส่วนการลงทุนในเขตที่รัฐบาลส่งเสริมพิเศษได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ทั้งหมดเป็นเวลา 5 ปี (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2555)

2) ในคาเมรอนไฮแลนด์ แม้ไม่มีการสนับสนุนเรื่องปัจจัยการผลิต แต่รัฐบาลอนุญาตเป็นการชั่วคราวให้ใช้ที่ดิน เนื่องจากมีการพัฒนาอย่างมากส่งผลให้มีการขยายการใช้ที่ดินอย่างมาก จึงมีการระงับการเปิดที่ดินใหม่เพื่อซื้อขายตั้งแต่ปี ค.ศ. 1996

6.3.2 ซา

จากการที่คาเมรอนไฮแลนด์ มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่สูงและภูมิอากาศที่มีอากาศเย็นตลอดทั้งปี ส่งผลให้นอกจากจะเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกดอกไม้แล้วยังเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกชาและผลผลิตเกษตรอื่น ๆ อีกด้วย การผลิตเกษตรในคาเมรอนไฮแลนด์ เริ่มจากการที่ William Cameron นักสำรวจชาวอังกฤษโดยรัฐบาล (อังกฤษ) ที่ปกครองมาเลเซีย มอบหมายให้ทำการสำรวจพื้นที่บนภูเขาเพื่อทำแผนที่ในการสำรวจ เก็บและบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ เช่น อุณหภูมิ ความสูง ความชื้น ในปี ค.ศ. 1885 ต่อมาในปี ค.ศ. 1925 Sir George Maxwell ได้พัฒนาและตั้งสถานีทดลองบนคาเมรอน (Hill Station Grew) ได้แก่ ฟาร์มเลี้ยงผีเสื้อ เลี้ยงผึ้ง ปลูกชา ดอกไม้ พืชผักต่าง ๆ โดยพืชชนิดแรกที่เริ่มทดลองปลูกคือ ชา โดยการนำชาพันธุ์ดีจากประเทศอินเดียมาปลูกบนคาเมรอนและมีรูปแบบไร่ชาที่คล้ายคลึงกับไร่ชาในประเทศอินเดีย จากนั้นจึงนำสตอร์เบอรี่มาทดลองปลูกพร้อมกับตั้งฟาร์มเลี้ยงผึ้ง ต่อมาได้นำพืชผักเมืองหนาวชนิดอื่น ๆ มาปลูกจนกระทั่งกลายเป็นพื้นที่เกษตรที่ใหญ่ที่สุดของประเทศมาเลเซียและมีชาวต่างชาติ เช่น บังกลาเทศ อินเดีย เนปาล และประเทศอื่น ๆ เข้ามาทำงานเป็นแรงงานในไร่ชา และไร่เกษตรกรรมอื่น ๆ ในพื้นที่คาเมรอนไฮแลนด์จำนวนมาก

การปลูกชาในยุคแรก ๆ ดำเนินการโดย บริษัท Boh Plantations Sdn Bhd. ในปี ค.ศ. 1929 โดย J.A. Russel นักธุรกิจชาวอังกฤษ การปลูกในระยะแรกอยู่ที่ Habu ที่ Tanah Rata ในคาเมรอนไฮแลนด์ ปัจจุบันบริษัทมีพื้นที่เพาะปลูกชาในพื้นที่ 3 แหล่ง ได้แก่ แหล่งที่หนึ่งคือ Habu Tea Garden ที่ Tanah Rata แหล่งที่สองคือ Fairlie Tea Garden ที่ Ringlet และแหล่งที่สาม ได้แก่ Sungai Palas Tea Garden ที่ Brinchang รวมพื้นที่ทั้งหมด 1,300 เฮกเตอร์ มีผลผลิตประมาณ 4,000 ตันต่อปี เพื่อคงความสดของผลผลิตชาบริษัทได้ตั้งโรงงานบรรจุในแหล่งผลิตหลัก

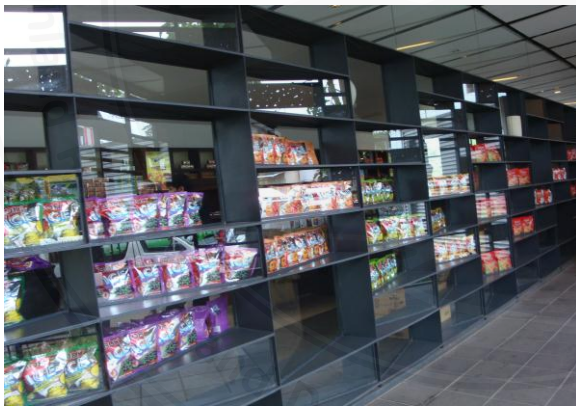
ผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อของบริษัทมี 2 ชนิด คือ Boh และ Boh Cameronian ทั้งสองถือว่าเป็นสินค้าคุณภาพสูงของมาเลเซีย และมีโรงงานผลิตชาหลากหลายชนิดทั้งชาถุง ชาซอง ชาสำเร็จรูปแบบทรีอินวัน ชารสผลไม้ ชาผสมสมุนไพร โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาสำหรับชงในร้านกาแฟท้องถิ่นและตลาดต่างประเทศ

ภาพที่ 6.75 Boh Tea Centre ที่ Sungai Palas

ภาพที่ 6.76 โรงงานชา Boh ที่ Sungai Palas

ภาพที่ 6.77 ที่จำหน่ายผลผลิตที่ Boh Tea Centre

ภาพที่ 6.78 ผลผลิตที่ Boh Tea Centre

นอกเหนือจากชาของบริษัท Boh Plantations Sdn Bhd. แล้วในประเทศมาเลเซียยังมีบริษัทผลิตชาที่มีชื่อเสียงและตั้งอยู่ในคาเมรอนไฮแลนด์อีก ได้แก่ บริษัท Cameron Bharat Plantations Sdn Bhd. ที่ผลิตชาภายใต้ชื่อการค้า Cameron Valley Tea มีชาหลายรูปแบบทั้งชาถุง ชาซอง ชาสำเร็จรูปแบบทรีอินวัน ชารสผลไม้ ชาผสมสมุนไพร เช่นเดียวกับบริษัท Boh Plantations Sdn Bhd. จากการที่คาเมรอนไฮแลนด์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศมาเลเซีย จึงพบว่า มีสถานที่พักริมทางที่จำหน่ายชาและผลิตภัณฑ์ชาของบริษัทเหล่านี้ตั้งบน

เส้นทางท่องเที่ยวหลายแห่ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชาเป็นผลผลิตเกษตรที่มีศักยภาพของประเทศมาเลเซีย

ภาพที่ 6.79 พื้นที่ปลูกชาของบริษัท Cameron Bharat Plantations Sdn Bhd

ภาพที่ 6.80 สถานที่จำหน่ายชาของบริษัท Cameron Bharat Plantations Sdn Bhd

ภาพที่ 6.81 ร้านค้าผลิตภัณฑ์ของบริษัท Cameron Bharat Plantations Sdn Bhd

ภาพที่ 6.82 หน้าสถานที่จำหน่ายชาของบริษัท Cameron Bharat Plantations Sdn Bhd

6.3.3 โอกาสสำหรับเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทย

ประเทศมาเลเซีย (คาเมรอนไฮแลนด์) เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการผลิตไม้ดอกและชา เนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนหลายประการทั้งด้านการผลิต การตลาดและการแข่งขัน และด้านนโยบายและการอุดหนุนของรัฐ จากการที่ทั้งไม้ดอกและชาเป็นพืชสำคัญที่ปลูกบนที่สูงของประเทศไทย การเปรียบเทียบเงื่อนไขด้านต่าง ๆ ที่อาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่

ส่งผลกระทบต่อศักยภาพการผลิตไม้ดอกและชาของประเทศมาเลเซียและเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทย โดยใช้ Diamond's Model ในการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมช่วยให้เกิดความเข้าใจในปัจจัยที่สนับสนุนหรือกีดขวางความสามารถในการแข่งขันในระดับมหภาคของเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทย

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบปัจจัยแวดล้อมที่สนับสนุนหรือกีดขวางความสามารถในการแข่งขันในระดับมหภาคของการผลิตของเกษตรกรมาเลเซีย (คาเมรอนไฮแลนด์) และเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทยแสดงให้เห็นว่า การผลิตไม้ดอกและชาของทั้งสองประเทศต่างเผชิญปัจจัยแวดล้อมทั้งทางบวกและทางลบในการผลิตของเกษตรกรในแต่ละประเทศแตกต่างกันดังนี้

ตารางที่ 6.12 เงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพการผลิตไม้ดอกของประเศมาเลเซีย (คาเมรอนไฮแลนด์) และเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทย

เงื่อนไขด้านต่าง ๆ	ประเศมาเลเซีย (คาเมรอนไฮแลนด์)		ประเทศไทย (เกษตรกรบนที่สูง)	
	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ
เงื่อนไขด้านการผลิต (input factor conditions)				
1.พื้นที่ปลูก	พื้นที่ปลูกโดยเฉพาะในคาเมรอนไฮแลนด์ไม่สามารถเพิ่มอีกเนื่องจากพื้นที่เริ่มจำกัด	-	พื้นที่ปลูกบนที่สูงของประเทศไทยมีจำกัดเช่นกัน	-
2.ต้นทุนค่าจ้างแรงงาน	ค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น เนื่องจากโครงสร้างประชากรวัยทำงานของประเศมาเลเซียลดลง	-	ค่าจ้างแรงงานสูง เนื่องจากมาตรการค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำวันละ 300 บาท ส่งผลให้ต้นทุนการเก็บผลิตสูงขึ้นมาก	-
3.เทคโนโลยีการผลิต	เกษตรกรผู้ปลูกไม้ดอกสามารถเรียนรู้เทคนิคการผลิตจากสมาคมไม้ดอกเมื่อต้องการความช่วยเหลือหรือเรียนรู้เทคโนโลยีการผลิต	+	เกษตรกรผู้ปลูกไม้ดอกสามารถเรียนรู้เทคนิคการผลิตจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในพื้นที่	+
4.คุณภาพผลผลิต	คุณภาพของไม้ดอก (โดยเฉพาะเบญจมาศ) ดีกว่าของประเทศไทยเนื่องจากมีภูมิประเทศและอากาศเหมาะสม	+	คุณภาพไม้ดอกด้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศมาเลเซีย	-

ตารางที่ 6.12 (ต่อ)

เงื่อนไขด้านต่าง ๆ	ประเทศมาเลเซีย (คาเมรอนไฮแลนด์)		ประเทศไทย (เกษตรกรบนที่สูง)	
	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ
เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (demand conditions)				
1.ความต้องการของผู้บริโภคของโลก	ความต้องการไม้ดอกของผู้บริโภคต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อไม้ดอกของประเทศมาเลเซียมีแนวโน้มเพิ่มอย่างต่อเนื่อง จากการที่ข้อจำกัดในการปลูกไม้ดอกในประเทศญี่ปุ่นเพิ่มขึ้น	+	แม้ความต้องการไม้ดอกในต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้น แต่ปริมาณไม้ดอกที่เกษตรกรบนที่สูงของไทยผลิตได้ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้	-
2.ความต้องการของผู้บริโภคในประเทศ	ความต้องการไม้ดอกของผู้บริโภคในประเทศมาเลเซียมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากการมีเทศกาลหลายเทศกาลของคนชาติต่าง ๆ ที่อยู่ในประเทศมาเลเซีย	+	ความต้องการบริโภคไม้ดอกของผู้บริโภคในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะไม้ดอกที่มีคุณภาพ	+

ตารางที่ 6.12 (ต่อ)

เงื่อนไขด้านต่าง ๆ	ประเทศมาเลเซีย (คาเมรอนไฮแลนด์)		ประเทศไทย (เกษตรกรบนที่สูง)	
	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ
บทบาทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ (strategy and rivalry context)				
1.ราคาไม้ดอก	ราคาส่งออกไม้ดอก (เบญจมาศ) ของประเทศมาเลเซียถูกกว่าราคาของประเทศไทย	+	ราคาไม้ดอก (เบญจมาศ) ของประเทศไทยที่จำหน่ายในประเทศสูงกว่าราคาเบญจมาศของประเทศมาเลเซียที่ส่งเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย ส่งผลให้ประเทศไทยไม่สามารถแข่งขันด้านราคาได้	-
อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (related and supporting industries)				
1.หน่วยงาน/สมาคม	มีการจัดตั้งสมาคมผู้ปลูกไม้ตัดดอกของคาเมรอนไฮแลนด์ เพื่อรวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรและจำหน่ายให้กับผู้ส่งออกในประเทศมาเลเซีย ส่งผลให้เกิดความสะดวกและลดต้นทุนการดำเนินงาน	+	แม้ไม่มีสมาคมผู้ปลูกไม้ตัดดอก แต่เกษตรกรบนที่สูงทำการผลิตภายใต้การให้คำแนะนำของมูลนิธิโครงการหลวง	+

ตารางที่ 6.12 (ต่อ)

เงื่อนไขด้านต่าง ๆ	ประเทศมาเลเซีย (คาเมรอนไฮแลนด์)		ประเทศไทย (เกษตรกรบนที่สูง)	
	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ	คำอธิบายเงื่อนไข	ผลกระทบ
บทบาทภาครัฐ (role of government)				
1.นโยบายลดหย่อนภาษี	การส่งออกอาหาร ผลไม้ และดอกไม้ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้บางส่วน โดยนำเงินได้ร้อยละ 30 ของเงินได้ทั้งหมดมาคำนวณภาษีเป็นเวลา 5 ปี นับจากวันที่มีผลผลิตออกจำหน่ายส่วนการลงทุนในเขตที่รัฐบาลส่งเสริมพิเศษได้รับยกเว้นภาษีเงิน	+	ไม่มีนโยบายลดหย่อนภาษีให้แก่เกษตรกรแต่อย่างใด	-
โอกาสทางธุรกิจ (opportunity)				
1.การค้ากับประเทศมาเลเซีย	การมีชายแดนติดกับประเทศมาเลเซียเป็นการเพิ่มโอกาสการจำหน่ายไม้ตัดดอกให้กับประเทศมาเลเซีย	+	การมีชายแดนติดกับประเทศมาเลเซียเป็นการเพิ่มโอกาสการจำหน่ายไม้ตัดดอกให้กับประเทศมาเลเซีย	+

ที่มา: จากการสรุปของคณะวิจัย, 2013

หมายเหตุ: เครื่องหมาย + และ - หมายถึงผลเชิงบวกและลบต่อการผลิตของเกษตรกรในแต่ละประเทศ

แม้ประเทศมาเลเซีย (คาเมรอนไฮแลนด์) มีศักยภาพในการผลิตไม้ดอกโดยเฉพาะเบญจมาศ อย่างไรก็ตามมีจุดอ่อนหลายประการที่อาจส่งผลหรือเพิ่มโอกาสให้กับการผลิตไม้ดอกของประเทศไทยและเกษตรกรบนที่สูงหลายประการดังนี้

1) ความไม่สอดคล้องของความต้องการไม้ดอกที่มีคุณภาพสูงกับการพัฒนาทางเทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การเก็บรักษา และการขนส่ง ส่งผลให้ผลผลิตที่ส่งออกมีคุณภาพต่ำเนื่องจากมีอายุการเก็บรักษาสั้น (FAO, 2010)

2) แรงงานทางการเกษตรขาดทักษะในการผลิต การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การจัดการผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาทางชีวภาพของพื้นที่ และการประมวล ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมไม้ตัดดอกของประเทศ (FAO, 2010)

3) ภาษีนำเข้าของประเทศไทยได้หวั่น ไทย และยุโรปมีอัตราภาษีที่สูง ส่วนประเทศญี่ปุ่น อเมริกา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์มีความเข้มงวดในด้านสุขอนามัยพืชนำเข้าอย่างมาก เป็นอุปสรรคในการส่งออกไม้ตัดดอกของประเทศมาเลเซีย (Noor Auni Hamir et.al., 2008)

จากประเด็นข้างต้นเกษตรกรบนที่สูงของประเทศไทยยังคงอยู่ในฐานะที่สามารถแข่งขันได้เฉพาะตลาดไม้ดอกภายในประเทศเท่านั้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่เกษตรกรบนที่สูงควรทำเพื่อความสามารถในการดำรงตลาดที่มีอยู่มีดังนี้คือ

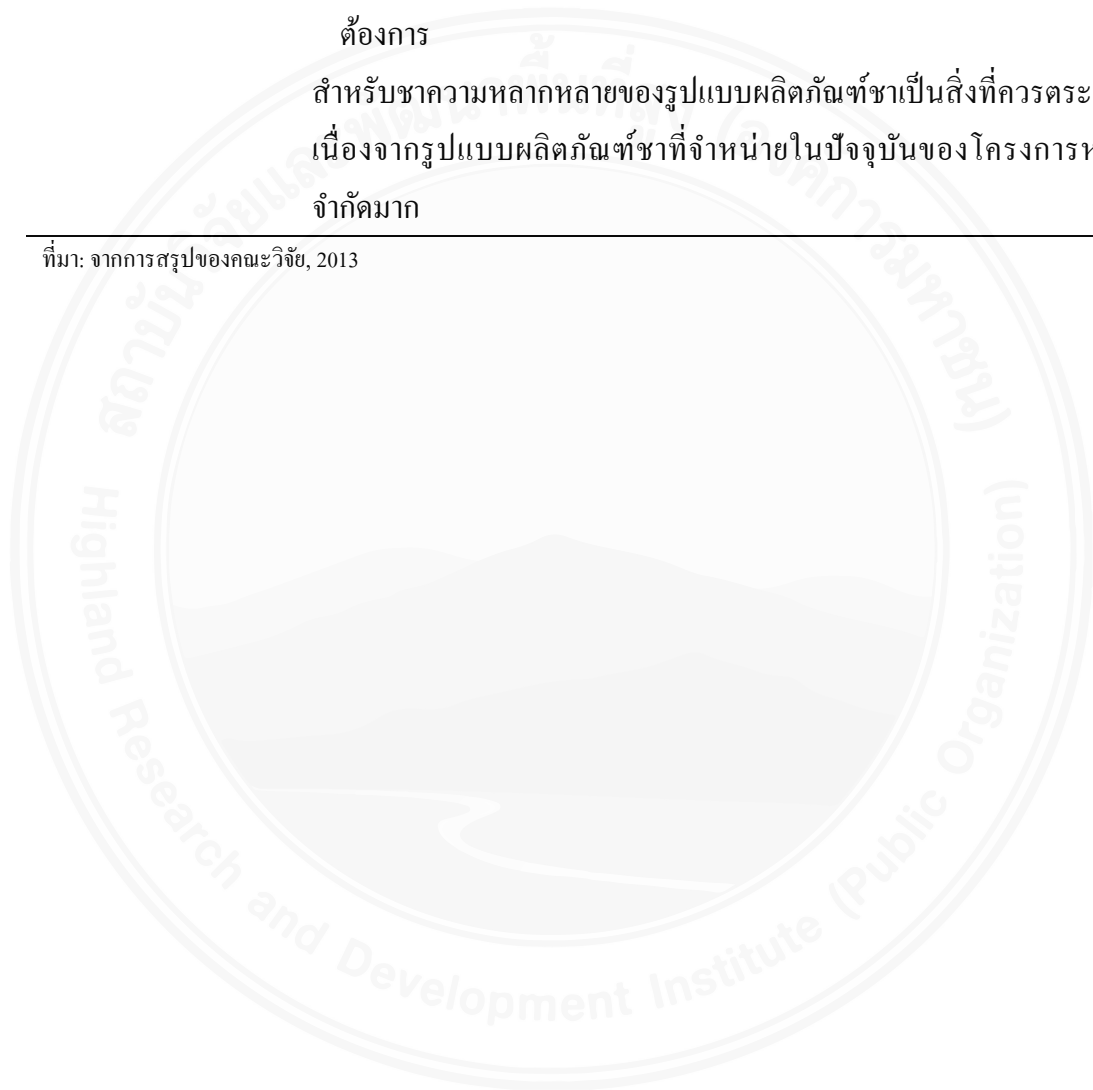
ตารางที่ 6.13 สิ่งที่เกษตรกรควรปฏิบัติ

ประเด็น	สิ่งที่เกษตรกรควรปฏิบัติ
1.การผลิต	จากการที่ไม้ดอก (เบญจมาศ) ประเทศไทยไม่สามารถแข่งกับไม้ดอกของประเทศมาเลเซียในเรื่องคุณภาพผลผลิต การปรับวิธีการปลูกเพื่อให้ได้ก้านที่มีแข็งแรง เป็นสิ่งที่เกษตรกรควรทำ
2.ต้นทุนการผลิต	จากการที่ต้นทุนการผลิตไม้ดอก (เบญจมาศ) ของประเทศไทยสูงกว่าของประเทศมาเลเซีย อันเนื่องมาจาก ต้นทุนค่าแรงงาน ดังนั้นการลดต้นทุนค่าแรงงานเป็นเรื่องยาก แต่สิ่งที่ควรทำคือ การจัดการการผลิต (เช่น การทิ้งดอกเบญจมาศไว้ 1 ก้านต่อ 1 ต้น) เพื่อให้ต้นและดอกมีความสมบูรณ์ (ก้านใหญ่และหน้าดอกใหญ่) ส่งผลต้นทุนต่อหน่วยของเบญจมาศต่ำลง
3.คุณภาพและความหลากหลายของผลผลิต	จากการที่คุณภาพและความหลากหลายของชนิดไม้ดอก (เบญจมาศ) ของประเทศไทยโดยเปรียบเทียบยังด้อยกว่าของประเทศมาเลเซีย การสร้างความสามารถในการแข่งขันโดยเฉพาะตลาดในประเทศที่ควรทำมีดังนี้ - การผลิตเบญจมาศที่มีความหลากหลายในชนิดดังนั้นการทดสอบความ

ตารางที่ 6.13 (ต่อ)

ประเด็น	สิ่งที่เกษตรกรควรปฏิบัติ
	- การผลิตเบญจมาศที่มีความหลากหลายในชนิดดั่งนั้นการทดสอบความต้องการของผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งจำเป็น - การพัฒนาให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพดีขึ้นตรงตามมาตรฐานที่ลูกค้าต้องการ สำหรับความหลากหลายของรูปแบบผลิตภัณฑ์ชาเป็นสิ่งที่ควรตระหนักเนื่องจากรูปแบบผลิตภัณฑ์ชาที่จำหน่ายในปัจจุบันของโครงการหลวงจำกัดมาก

ที่มา: จากการสรุปของคณะวิจัย, 2013

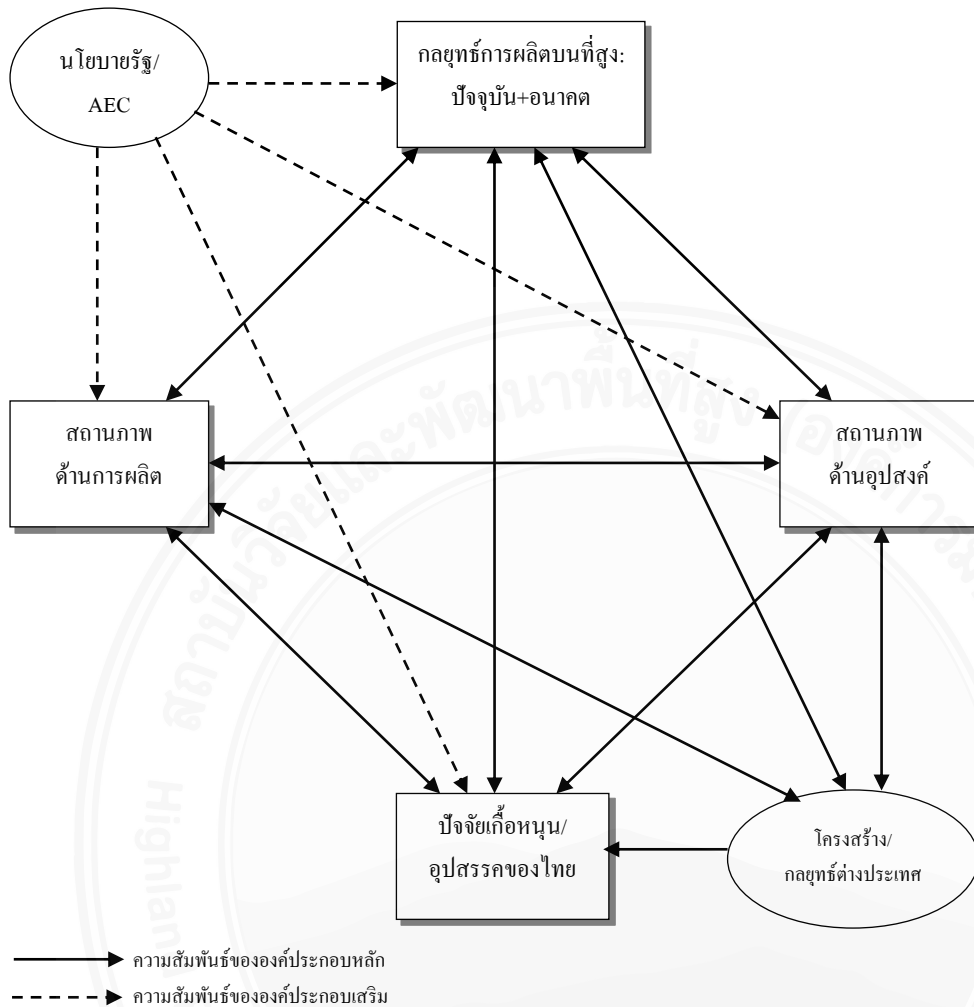
บทที่ 7

วิจารณ์ผลการศึกษา

บทนี้นำเสนอการวิจารณ์หรือผลการสังเคราะห์ข้อมูล ซึ่งนำเสนอแล้วในบทที่ 3 - 6 เพื่อให้เห็นแนวโน้มศักยภาพของพืชในการเข้าสู่ประชาคม ASEAN 2015 และการค้าเสรีกับประเทศจีน การสังเคราะห์นี้จะชี้ผลเชิงบวกและเชิงลบที่กระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรในพื้นที่สูงโดยเฉพาะในพื้นที่ศึกษา และเนื่องจากเป็นพื้นที่ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงและพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่เหล่านี้ได้รับโอกาสสูงสุดในการพัฒนาความรู้และการผลิตจากโครงการหลวง จึงมีข้อสมมติเบื้องต้นว่าเกษตรกรเหล่านี้มีศักยภาพสูงกว่าเกษตรกรบนพื้นที่สูงนอกโครงการหลวงอื่น ๆ ดังนั้นการวิจารณ์ผลจากการศึกษานี้จึงให้ผลเป็นเกณฑ์ศักยภาพที่สูง เพื่อนำไปประยุกต์สำหรับใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ในที่สุดต่อไป

การสังเคราะห์ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลักตามแบบจำลอง Diamond Model คือ (1) ปัจจัยด้านอุปสงค์ที่มีต่อสินค้า เป็นการพิจารณาความต้องการนำเข้าสู่ประเทศไทยของผัก ผลไม้ และดอกไม้ที่เกี่ยวข้อง และผลจากการวิเคราะห์ความยืดหยุ่นของอุปสงค์นำเข้าของสินค้าเหล่านี้ (2) ปัจจัยด้านอุปทานได้แก่ สถานภาพด้านการผลิตที่ส่งผลต่อต้นทุนการผลิตของสินค้าหลักของพื้นที่สูง โดยที่สถานภาพการผลิตนี้ได้รับผลกระทบจากนโยบายในภาพกว้างซึ่งส่งผลต่อต้นทุนในที่สุด (3) ปัจจัยด้านการแข่งขัน ซึ่งประกอบด้วย โครงสร้างและกลยุทธ์ของต่างประเทศ สถานะการแข่งขันด้านการตลาดในประเทศไทย (4) ปัจจัยเกี่ยวพันด้านโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งอุปสรรคอันเกิดจากนโยบายของรัฐ และองค์กรที่เกี่ยวข้องของไทยมีส่วนเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของการเกษตรในพื้นที่สูง

ทั้งนี้ปัจจัยสถานภาพด้านการผลิต สถานภาพด้านอุปสงค์ และปัจจัยเกี่ยวพันมีความสัมพันธ์ต่อกันและกันโดยตรง ส่วนโครงสร้างกลยุทธ์ของต่างประเทศ ส่งผลต่อปัจจัยทั้ง 3 ด้านข้างต้นนี้ (ภาพที่ 7.1) ส่วนนโยบายรัฐเป็นองค์ประกอบเสริมที่สำคัญ สถานภาพของทุกปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ส่งผลต่อการกำหนดกลยุทธ์การผลิตในปัจจุบันของการเกษตรบนพื้นที่สูง และในขั้นตอนสุดท้ายของ Diamond Model คณะวิจัยจะนำผลการวิเคราะห์สถานการณ์ทั้งหมดข้างต้นมาจัดทำกลยุทธ์ในอนาคต สำหรับสินค้าหลัก 4 ประเภท (ผัก ไม้ดอก ไม้ผล และกาแฟ) ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 7.1 Diamond Model ของสินค้าเกษตรพื้นที่สูง

7.1 ปัจจัยด้านอุปสงค์

อุปสงค์สำหรับสินค้าเมืองหนาวในประเทศไทยเพิ่มขึ้นตลอดจากการสังเกตสินค้าที่มีปรากฏในตลาด ซึ่งประกอบด้วยผลผลิตที่ผลิตในพื้นที่โครงการหลวง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง และโดยเกษตรกรพื้นที่สูงทั่วไป เฉพาะผลผลิตจากโครงการหลวงมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 500 ล้านบาท ในปี 2551 เป็น 623 ล้านบาท ในปี 2555 (ฝ่ายตลาดโครงการหลวง, 2556) และอุปสงค์รวมของผลผลิตที่สูงรวมถึงสินค้านำเข้า ด้วยประเทศไทยนำเข้าผักจากจีนคิดเป็นร้อยละ 67 ของมูลค่าการนำเข้าผักทั้งหมด และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี จากมูลค่าประมาณ 2,360 ล้านบาท (พ.ศ. 2550) เป็น 4,385 ล้านบาท (พ.ศ. 2555) ผักที่นำเข้ามากคือ แคร้รอต บล็อกโคลี่ ผักกาดหอมห่อ และถั่วเขียว ส่วนการนำเข้าไม้ผลที่สำคัญจากจีน ได้แก่ แอปเปิล ส้ม สตอเบอร์รี่ และองุ่น ด้วยมูลค่า 3,200 ล้านบาท (พ.ศ. 2550) และเพิ่มเป็น 7,200 ล้านบาท (พ.ศ. 2555) ซึ่งเป็นการเพิ่มในอัตราร้อยละ 45 ต่อปี

สำหรับดอกไม้ ไทยนำเข้าจากจีนมากที่สุดและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกันจาก 14 ล้านบาท (พ.ศ. 2550) เป็น 276 ล้านบาท (พ.ศ. 2555) หรือร้อยละ 394 ต่อปี ดอกไม้หลักที่นำเข้าคือ กุหลาบคาร์เนชั่น และเบญจมาศ และไทยนำเข้าเบญจมาศ กุหลาบ และกล้วยไม้จากเวียดนามเล็กน้อย แต่การสำรวจในปี 2556 พบว่า เบญจมาศในตลาดประเทศไทยกว่าครึ่งหนึ่งเป็นดอกไม้ที่นำเข้าจากมาเลเซีย

สำหรับกาแฟนั้น ประเทศไทยมีการนำเข้ามากทุกปี โดยนำเข้าจากเวียดนามเป็นหลัก และประเทศอินโดนีเซียเป็นอันดับ 2 กาแฟที่นำเข้าไม่สามารถแยกปริมาณเฉพาะพันธุ์อาราบิก้าได้ ส่วนสปป.ลาวอาจจะได้ชื่อว่าเป็นแหล่งกาแฟใหม่ (อันดับ 3 ในอาเซียน) แต่มีจุดขายสำคัญคือ เป็นกาแฟอาราบิก้าที่ผลิตในดินภูเขาไฟในที่สูง และการทำการตลาดยังอยู่ในระยะเริ่มต้นเท่านั้น และจากการกระจายสินค้าและการโฆษณาทำให้เห็นว่ามีแนวโน้มที่กาแฟจากสปป.ลาวจะรุกตลาดไทยมากขึ้น

จากพิจารณาปริมาณการนำเข้าสินค้าเกือบทุกชนิด ยกเว้นมะเขือเทศและกล้วยไม้พบว่า อัตราแลกเปลี่ยนมีความเชื่อมโยงกับราคาสินค้านำเข้าโดยตรง เมื่อเงินบาทอ่อนตัว ราคาสินค้าจะแพงขึ้นและส่งผลกระทบต่อปริมาณนำเข้า อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาพร้อมกับราคานำเข้าโดยตรงก็พบว่า ผลมีความยืดหยุ่นสูงเกือบทุกชนิด สำหรับไม้ผลก็เช่นเดียวกัน ส่วนไม้ดอกมีลักษณะจำเพาะค่อนข้างมากกล่าวคือ กุหลาบที่มีคุณภาพสูงเป็นดอกไม้ที่กลายเป็นสินค้าจำเป็นสำหรับใช้งานในช่วงเทศกาลซึ่งมีราคาสูง ในช่วงนั้นปริมาณนำเข้าจะสูงตามไปด้วย กุหลาบจึงเป็นดอกไม้ที่ไม่มีความยืดหยุ่นต่อราคาอย่างสินค้าทั่วไปเช่นเดียวกับคาร์เนชั่น ซึ่งราคาสูงขึ้นกลับมีความต้องการใช้มากขึ้น

ส่วนอาโวคาโด พืช และสตรอเบอร์รี่เป็นผลไม้นำเข้าที่มีความยืดหยุ่นต่อราคาต่ำและค่อนข้างต่ำ เนื่องจากผู้บริโภคเป็นกลุ่มคนที่มีความชอบเจาะจงสำหรับผลไม้ราคาสูงจากต่างประเทศ แม้ราคาแพงก็ยังมีการนำเข้าหากมีความต้องการบริโภค จึงเป็นโอกาสที่ดีสำหรับเกษตรกรในพื้นที่สูงที่จะปรับปรุงการผลิตให้มากขึ้นได้ เพื่อทดแทนการนำเข้าในกรณีที่ฤดูกาลหรือเทคโนโลยีอานวย

ผลการวิเคราะห์ความต้องการชี้ชัดว่า แนวโน้มความต้องการพืชเมืองหนาวมีมากขึ้น และการเปิดเสรีทางการค้าทำให้จีน มาเลเซีย และเวียดนาม (และประเทศในอาเซียนอื่น) มีโอกาสที่จะส่งสินค้าเข้าไทยได้ง่ายโดยไม่มีต้นทุนภาษี การป้องกันผลผลิตในประเทศจึงต้องใช้กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์คือ คุณภาพความปลอดภัย ความมีเอกลักษณ์ของตนเอง และเนื่องจากปริมาณนำเข้ามีความยืดหยุ่นสูงต่อราคา ข้อชี้แนะสำคัญคือ เมื่อใดที่ราคาในประเทศสูง เนื่องจากอุปทานน้อย การตั้งราคาไม่ควรสูงมากจนมีช่องให้สินค้าจากจีนทะลักและท่วมตลาดไทย เพราะหมายถึงราคาผลผลิต

จะลดลงอย่างฮวบฮาบภายใน 2 - 3 วัน อันจะเป็นผลเสียแก่เกษตรกร (เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นแล้วกับมะเขือเทศและพริกหวาน แม้สินค้าจะไม่อยู่ในตลาดเดียวกันก็ตาม)

7.2 ปัจจัยด้านอุปทาน

นอกเหนือจากสินค้าเกษตรที่ผลิตในที่สูงแล้ว อุปทานที่ของสินค้าเหล่านี้มีจำหน่ายในประเทศเป็นสินค้านำเข้าจากประเทศในอาเซียน ได้แก่ มาเลเซีย (ดอกเบญจมาศ) กาแฟ (สปป.ลาว เวียดนาม และอินโดนีเซีย) ผักและผลไม้เมืองหนาวจากประเทศจีนเป็นหลัก ผักและผลไม้จากประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ (ผักสลัด แครร์รอต) รวมถึงพลับ พืช และสตรอเบอร์รี่ ฯลฯ จากจีนและสหรัฐอเมริกา

เพื่อชี้ความสามารถในการอยู่รอดได้หรือรุกไปยังตลาดในอาเซียนและจีนได้หรือไม่ สิ่งที่ต้องพิจารณาจากด้านการผลิตคือ ต้นทุนการผลิตของสินค้าหลักของโครงการหลวง ซึ่งพบว่าต้นทุนต่อหน่วยมีความแปรปรวนสูง เนื่องจากผลผลิตมีความแปรปรวนมาก เหตุสำคัญเกิดจากความเสี่ยงและการจัดการของเกษตรกรเองในภาพรวม ต้นทุนการผลิตของพืชที่เลือกศึกษามีดังนี้

7.2.1 ผัก

มะเขือเทศ

มะเขือเทศ 2 ประเภทมีต้นทุนการผลิตและราคาที่แตกต่างกันมะเขือเทศลูกโต (พันธุ์โทมัส) มีต้นทุนเฉลี่ยการผลิตกิโกรัมละ 10.11 - 13.08 บาท สำหรับการปลูกในดิน (จากการสำรวจและข้อมูลโครงการหลวง) ในกรณีของการปลูกในวัสดุปลูกต้นทุนเฉลี่ยสูงถึง 20.52 บาท แต่ผลผลิตสูงเป็น 2 เท่าของผลผลิตจากการปลูกในดิน และจากข้อมูลของโครงการหลวง (ธงชัย ประสมสวย, 2552) และสูงเป็น 3 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลจากการสำรวจแสดงว่า ผลผลิตมีความแปรปรวนสูง เช่น กรณีของเกษตรกรตัวอย่างจากการสำรวจของโครงการวิจัยนี้ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 1,740 กิโลกรัม แต่มีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 1,192 กิโลกรัม ผลผลิตของโครงการหลวงเฉลี่ย 3,600 กิโลกรัมต่อไร่ และ SD เท่ากับ 3,850 กิโลกรัมต่อไร่ แสดงให้เห็นว่าการปลูกมะเขือเทศมีความเสี่ยงสูง แต่มีผู้ที่สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีในการจัดการและได้กำไรจากการผลิตได้ ในกรณีนี้หลังจากเกษตรกรหักค่าแรงของตนเองและค่าเสื่อมราคาโรงเรือน (และการลงทุนอื่น ๆ) เกษตรกรโดยเฉลี่ยสามารถมีเงินออมจากกำไรไร่ละ 46,023 - 195,652 บาทต่อฤดูการผลิต (เกษตรกรปลูกในพื้นที่ปลูกระหว่าง 0.5 - 4 ไร่) สำหรับพันธุ์เชอร์รี่ เกษตรกรมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 2,912.00 กิโลกรัม และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 3,227 กิโลกรัม (โครงการวิจัย) และเฉลี่ย 6,658.89 กิโลกรัม และ SD เท่ากับ 3,942 กิโลกรัม (โครงการหลวง) (ตารางที่ 7.1) เกษตรกรที่

สามารถผลิตได้ดี มีผลผลิตสูงถึง 8,890 กิโลกรัมต่อไร่ (โครงการหลวง) และ 8,000 กิโลกรัมต่อไร่ (โครงการวิจัย) ความแปรปรวนของผลผลิตส่งผลให้ต้นทุนต่อกิโลกรัมแปรปรวนไปด้วย อย่างไรก็ตามการที่มีผลผลิตสูงสุดไม่ได้ประกันว่าต้นทุนจะต่ำสุดด้วยเสมอไป

ตารางที่ 7.1 ต้นทุนและผลตอบแทนของมะเขือเทศ

	มะเขือเทศพันธุ์โทมัส		มะเขือเทศพันธุ์เชอร์รี่	
	โครงการหลวง ¹	AEC (ต้นทุนรวม Post-harvest) ² + ค่าเสื่อมระบบน้ำ ³ + ค่าเสื่อมโรงปุ๋ย ³	โครงการหลวง ¹	AEC (ต้นทุนรวม Post-harvest) ⁴ + ค่าเสื่อมระบบน้ำ ³
ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	73,715.94	20,107.88	36,154.56	52,122.00
ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	5,383.70	2,658.49	4,728.00	4,998.67
ต้นทุนรวม (บาท/ไร่)	79,099.64	22,766.37	40,882.56	57,120.67
ผลผลิตเฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	7,826.09	1,740.00	6,658.89	2,912.00
ต้นทุนเฉลี่ย (บาท/ก.ก.)	10.11	13.08	6.14	19.62
ต้นทุนเงินสดรวม(บาท/ไร่)		7,881.00		20,502.00
ต้นทุนเงินสดต่อ (บาท/ก.ก.)		4.53		7.04
ต้นทุนแรงงานเงินสด (บาท/ไร่)		0.00		3,830.00
ต้นทุนแรงงานไม่เป็นเงินสด (บาท/ไร่)		12,226.88		31,620.00
ราคาเฉลี่ย (บาท/ก.ก.)	25.00	26.45 (20 - 30)	15.55 (15 - 17.74)	19.89 (15 - 26.67)
ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท/ไร่)	195,652.17	46,023.00	103,515.36	57,919.68
กำไร (บาท/ไร่)	116,552.54	23,256.63	62,632.80	799.01
กำไรที่เป็นสด (บาท/ไร่)		38,142.00		37,417.68
กำไร (บาท/ก.ก.)	14.89	13.37	9.41	0.27
กำไรที่เป็นเงินสด (บาท/ก.ก.)		21.92		12.85
SD ผลผลิต (ก.ก./ไร่)	3,850.61	1,192.65	3,942.12	3,227.223

หมายเหตุ: 1) ข้อมูลต้นทุนการผลิตจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการโครงการหลวง, 2) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์และค่าแรงในการขนส่งไปจุดรับซื้อ เท่ากับ 9,247.50 บาทต่อไร่, 3) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำภายในแปลงปลูก และค่าเสื่อมโรงปุ๋ย เท่ากับ 763.69 บาทต่อไร่ (ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการโครงการหลวง), 4) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์และค่าแรงในการขนส่งไปจุดรับซื้อ เท่ากับ 20,550.00

บาทต่อไร่, 5) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำภายในแปลงปลูกเท่ากับ 918.67 บาทต่อไร่ (ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายผักของมูลนิธิโครงการหลวง)

กะหล่ำปลี

เกษตรกรปลูกกะหล่ำปลีโดยเฉลี่ย 9 ไร่ต่อราย เกษตรกรเลือกปลูกกะหล่ำปลีเพราะเป็นพืชที่ปลูกง่ายและสามารถทำรายได้ให้ถึงร้อยละ 50 ของรายได้สำหรับเกษตรกรกลุ่มนี้ พันธุ์ที่ได้ราคาดีคือ กะหล่ำปลี แต่ส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ตราช้างเบอร์ 4 ซึ่งเป็นพันธุ์ทรงกลม

ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของกะหล่ำปลีแดงจากข้อมูลของโครงการหลวงก่อนข้างคำเพียง 1,134 กิโลกรัม และต้นทุนเฉลี่ย 8.50 บาทต่อกิโลกรัม และเกษตรกรได้กำไรไร่ละ 14,230 บาท ซึ่งเป็นผลตอบแทนที่สูง อย่างไรก็ตามความต้องการกะหล่ำปลีแดงมีค่อนข้างจำกัด เมื่อเปรียบเทียบกับกะหล่ำปลีขาวทั่วไป ซึ่งตัวอย่างจากการสำรวจของโครงการวิจัยนี้เกษตรกรได้ผลผลิตไร่ละ 3,846 กิโลกรัม มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2,175 กิโลกรัม (CV เท่ากับ 0.57) ซึ่งมีความเสี่ยงสูงน้อยกว่าพืชอื่น ๆ ผลผลิตสูงสุดในตัวอย่างประมาณ 8,000 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญระบุว่าเป็นไปได้เมื่อมีการจัดการที่ดี อย่างไรก็ตามในภาพเฉลี่ยแล้วด้วยราคา 3.60 - 14.80 บาทต่อกิโลกรัม และต้นทุน 2.20 บาท เกษตรกรสามารถแข่งขันในตลาดได้เป็นอย่างดี (ตารางที่ 7.2) ทั้งนี้ไม่เป็นเรื่องแปลกใจที่ราคาผันผวนและแตกต่างกันระหว่างราคาสูงสุดและต่ำสุดถึง 11 บาทต่อกิโลกรัม (เกษตรกรในสปป.ลาวได้รับราคา 2.00 - 18.00 บาท แล้วแต่ฤดูกาลผลิตและส่งออกยังประเทศไทยผ่านด่านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี)

ผักกาดหอมห่อ

พื้นที่การผลิตผักกาดหอมห่อเฉลี่ยประมาณ 1.83 ไร่ต่อครัวเรือน เกษตรกรที่ปลูกผักชนิดนี้ส่วนใหญ่ผลิต 1 - 2 ไร่ ในตัวอย่างนี้มีผู้ที่ปลูกมากถึง 4 ไร่ต่อครอบครัว ระยะเวลาการผลิตสั้นประมาณ 2 เดือนต่อรอบการผลิต ซึ่งเกษตรกรสามารถปลูกได้หลายรอบบางพื้นที่

ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของตัวอย่างโครงการหลวงอยู่ที่ 2,559 กิโลกรัม ส่วนของโครงการวิจัย ๑ มีผลผลิตเฉลี่ยต่ำกว่ามากคือ มีเพียง 1,633 กิโลกรัมต่อไร่ โดยมี SD เท่ากับ 1,773 กิโลกรัม (หรือคิดเป็น 1.08 เท่าของค่าเฉลี่ย) ต้นทุนเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (5.68 บาท) สูงกว่าตัวเลขของโครงการหลวง (3.56 บาท) ดังนั้นโดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรจึงขาดทุนไร่ละประมาณ 1,000 บาท เมื่อรวมแรงงานของครอบครัวและต้นทุนค่าเสื่อมราคาไปด้วย ในขณะที่ตัวอย่างของโครงการหลวงนั้นเกษตรกรได้กำไรไร่ละ 4,881 บาท อย่างไรก็ตามเมื่อคำนึงถึงเฉพาะต้นทุนที่ต้องจ่ายเป็นเงินสดเท่านั้นเกษตรกรสามารถมีกำไรได้ไร่ละประมาณ 3,500 บาท ดังนั้นการจัดการการผลิตและต้นทุนอย่างระมัดระวังจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผักชนิดนี้ (ตารางที่ 7.2)

ตารางที่ 7.2 ต้นทุนและผลตอบแทนของกะหล่ำปลี และผักกาดหอมห่อ

	กะหล่ำปลี		ผักกาดหอมห่อ	
	โครงการหลวง ¹ (กะหล่ำปลี แดง)	AEC ² (ต้นทุนรวม Post- harvest) ³ + ค่าเสื่อมระบบน้ำ ⁴	โครงการ หลวง ¹	AEC (ต้นทุนรวม Post- harvest) ⁵ + ค่าเสื่อมระบบน้ำ ⁶
ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	9,075.86	7,995.36	8,783.07	8,917.71
ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	537.18	464.77	335.59	351.13
ต้นทุนรวม (บาท/ไร่)	9,613.04	8,460.13	9,118.66	9,268.84
ผลผลิตเฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	1,133.91	3,846.15	2,559.00	1,632.88
ต้นทุนเฉลี่ย (บาท/ก.ก.)	8.48	2.20	3.56	5.68
ต้นทุนเงินสดรวม(บาท/ไร่)		5,945.49		4,636.82
ต้นทุนเงินสดต่อ (บาท/ก.ก.)		1.55		2.84
ต้นทุนแรงงานเงินสด (บาท/ไร่)		1,536.81		1,026.03
ต้นทุนแรงงานไม่เป็นเงินสด (บาท/ไร่)		2,049.86		4,280.89
ราคาเฉลี่ย (บาท/ก.ก.)	21.03 (20 - 22.78)	6.07 (3.60 - 14.80)	5.47 (4.72 - 6.58)	4.98 (4 - 7)
ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท/ไร่)	23,843.48	23,346.15	14,000	8,131.74
กำไร (บาท/ไร่)	14,230.43	14,886.02	4,881.34	-1,137.10
กำไรที่เป็นสด (บาท/ไร่)		17,400.64		3,494.92
กำไร (บาท/ก.ก.)	12.55	3.87	1.91	-0.70
กำไรที่เป็นเงินสด (บาท/ก.ก.)		4.52		2.14
SD ผลผลิต (ก.ก./ไร่)	1,383.52	2,175.342	362.16	1,773.62

หมายเหตุ: 1) ต้นทุนการผลิตกะหล่ำปลีแดง (ศูนย์ ฯ แม่ป๋นหลวง) จากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการหลวง, 2) ต้นทุนการผลิตกะหล่ำปลี โครงการวิจัย ฯ เก็บข้อมูลจากเกษตรกรตัวอย่างที่สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์, 3) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์และค่าแรงในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อเท่ากับ 1,650 บาทต่อไร่, 4) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำภายในแปลงปลูก เท่ากับ 341.22 บาทต่อไร่ (ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการหลวง), 5) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์และค่าแรงในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อเท่ากับ 757.06 บาทต่อไร่, 6) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำภายในแปลงปลูก เท่ากับ 178.80 บาทต่อไร่ (ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการหลวง)

บล็อกโคลิและพริกหวาน

เกษตรกรปลูกบล็อกโคลิโดยเฉลี่ย 1.40 ไร่ต่อครัวเรือน (น้อยที่สุด 0.5 ไร่ และ 0.75 ไร่ และสูงที่สุด 5 ไร่) ผลผลิตเฉลี่ยจาก 2 แหล่ง ข้อมูลอยู่ระหว่าง 1,029 - 1,325 กิโลกรัมต่อไร่ ความแปรปรวนของผลผลิตสูงมาก (1,112 กิโลกรัม) ตารางที่ 7.3 แสดงให้เห็นว่าต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ อยู่ระหว่าง 14,398.40 - 22,267.26 บาท ในขณะที่เกษตรกรได้รับราคาที่ 19 - 30 บาทต่อกิโลกรัม การปลูกบล็อกโคลินี้เกษตรกรโดยเฉลี่ยได้รับกำไรไร่ละ 5,302 - 11,213 บาท หรือ 4.00 - 10.90 บาทต่อกิโลกรัม ทั้งนี้กำไรที่เกษตรกรได้รับแตกต่างกันตามช่วงเวลาเก็บเกี่ยวและการจัดการเชิงเศรษฐกิจ เช่น ผลผลิตสูงสุดคือ 3,000 กิโลกรัมต่อไร่ แต่มีต้นทุน 12.02 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรที่มีต้นทุนต่อกิโลกรัมต่ำที่สุด (5.31 บาท) มีผลผลิตประมาณ 2,500 กิโลกรัม

ในส่วนของพริกหวานซึ่งเป็นผักที่มีราคาค่อนข้างแพงนั้น (50 - 60 บาท) รายได้ต่อไร่ สูงมาก (300,359 - 876,790 บาทต่อไร่) โดยเป็นกำไรหลังจากหักต้นทุนทุกชนิดไปแล้วระหว่าง 165,845 - 489,081 บาทต่อไร่ จะสังเกตได้ว่าการลงทุนของเกษตรกรมีความแตกต่างกันระหว่าง 134,514 บาทต่อไร่ จนถึง 387,709 บาทต่อไร่ ในกรณีนี้พบว่าการลงทุนสูงและได้ผลผลิตสูง (17,400 กิโลกรัมต่อไร่) ทำให้ต้นทุนเฉลี่ยต่อกิโลกรัมประมาณ 22.30 บาท สำหรับการลงทุนที่ต่ำกว่านั้นได้ผลผลิตเพียง 1 ใน 4 (4,978 กิโลกรัม) ทำให้ต้นทุนเท่ากับ 27.02 บาทต่อกิโลกรัม การจัดการเชิงเศรษฐกิจจึงมีความสำคัญดังกล่าวแล้ว

7.2.2 ไม้ผล

ไม้ผลทั้ง 5 ชนิด ที่ทำการศึกษามีความหลากหลายในด้านการดูแลเป็นอย่างมาก สตรอเบอรี่ต้องการความใส่ใจสูงสุดจึงมีการใช้แรงงานเข้มข้น เสาวรสหวานใช้แรงงานพอประมาณ ส่วนพลับและพีชมีการดูแลน้อย ตารางที่ 7.4 แสดงต้นทุนและผลตอบแทนของไม้ผลทั้ง 5 ชนิด สตรอเบอรี่ให้รายได้สูงสุด 166,250 บาทต่อไร่ อาโวคาโด 38,250 บาทต่อไร่ เสาวรสหวาน 12,239 บาทต่อไร่ พีช 11,725 บาทต่อไร่ และพลับ 9,107 บาทต่อไร่ กำไรต่อไร่ของสตรอเบอรี่สูงสุดตามคาด แต่เสาวรสหวานกลับมีกำไรต่ำกว่าพีชและพลับ อย่างไรก็ตาม เสาวรสหวานได้การจ้างตนเองคิดเป็นมูลค่า 7,112 บาทต่อไร่ ส่วนพีชจ้างแรงงานตนเอง 2,350 บาท และพลับเพียง 754 บาทต่อไร่ เนื่องจากไม่มีการดูแลระหว่างปี

ตารางที่ 7.3 ต้นทุนและผลตอบแทนของบล็อกโคลี และพริกหวาน

	บล็อกโคลี		พริกหวาน	
	โครงการหลวง ¹	AEC (ต้นทุนรวม Post- harvest) ² + ค่าเสื่อมระบบน้ำ ³	โครงการหลวง ¹	AEC (ต้นทุนรวม Post-harvest) ⁴ + ค่าเสื่อมระบบน้ำ + ค่าเสื่อมโรงปุ๋ย ⁵
ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	17,524.00	11,651.01	330,400.94	99,105.93
ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	4,743.27	2,747.39	57,308.33	35,408.26
ต้นทุนรวม (บาท/ไร่)	22,267.26	14,398.40	387,709.28	134,514.19
ผลผลิตเฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	1,324.84	1,028.57	17,391.30	4,977.78
ต้นทุนเฉลี่ย (บาท/ก.ก.)	16.81	14.00	22.29	27.02
ต้นทุนเงินสดรวม(บาท/ไร่)		6,719.77		95,057.78
ต้นทุนเงินสดต่อ (บาท/ก.ก.)		6.53		19.10
ต้นทุนแรงงานเงินสด (บาท/ไร่)		107.14		5,111.11
ต้นทุนแรงงานไม่เป็นเงินสด (บาท/ไร่)		4,931.24		4,403.70
ราคาเฉลี่ย (บาท/ก.ก.)	20.81 (20 - 25)	24.90 (19 - 30)	50.42 (40 - 65)	60.34 (41.67 - 72.05)
ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท/ไร่)	27,569.85	25,611.43	876,789.86	300,359.11
กำไร (บาท/ไร่)	5,302.59	11,213.03	489,080.58	165,844.92
กำไรที่เป็นสด (บาท/ไร่)		18,891.66		205,301.33
กำไร (บาท/ก.ก.)	4.00	10.90	28.12	33.32
กำไรที่เป็นเงินสด (บาท/ก.ก.)		18.37		41.24
SD ผลผลิต (ก.ก./ไร่)	459.59	1,112.56	6,265.48	3,179.19

หมายเหตุ: 1) ข้อมูลต้นทุนการผลิตจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการโครงการหลวง, 2) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์และค่าแรงในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อ เท่ากับ 2,011.61 บาทต่อไร่, 3) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำภายในแปลงปลูก เท่ากับ 319.74 บาทต่อไร่ (ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการโครงการหลวง), 4) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์ และค่าแรงในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อเท่ากับ 2,814.82 บาทต่อไร่, 5) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำภายในแปลงปลูกและค่าเสื่อมโรงปุ๋ย 8,780.43 บาทต่อไร่ (ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการโครงการหลวง)

สตอร์เบอร์เป็นไม้ผลที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และได้รับความนิยม (ในฤดูการเก็บเกี่ยว ซึ่งสอดคล้องกับช่วงฤดูการท่องเที่ยวในภาคเหนือ) เกษตรกรได้รับราคาสูงถึง 170 บาทต่อกิโลกรัม อาโวคาโดได้รับราคาดีมากขึ้น (56 บาทต่อกิโลกรัม)

ตารางที่ 7.4 ต้นทุนและผลตอบแทนของไม้ผล

	โครงการวิจัยฯ AEC (ต้นทุนรวม post-harvest) ¹				
	สตอร์เบอร์ ²	เสาวรสหวาน ³	พลับ ⁴	พีช ⁵	อาโวคาโด ⁶
ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	110,168.34	10,044.00	2,385.27	6,282.26	8,311.50
ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	1,233.20	84.85	110.52	279.88	156.00
ต้นทุนรวม (บาท/ไร่)	111,401.54	10,128.85	2,534.36	6,562.14	8,467.50
ผลผลิตเฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	979.15	405.41	860.00	167.50	680.00
ต้นทุนเฉลี่ย (บาท/ก.ก.)	113.77	24.98	2.95	39.18	12.45
ต้นทุนเงินสดรวม(บาท/ไร่)	58,092.28	2,887.43	1,670.09	3,932.26	2,781.00
ต้นทุนเงินสดต่อ (บาท/ก.ก.)	59.33	7.12	1.94	23.48	4.09
ต้นทุนแรงงานเงินสด (บาท/ไร่)	20,060.23	98.51	538.88	1,285.71	160.00
ต้นทุนแรงงานไม่เป็นเงินสด (บาท/ไร่)	52,076.06	7,111.79	753.75	2,350.00	2,497.50
ราคาเฉลี่ย (บาท/ก.ก.)	169.79	30.19	10.59	70.00	56.25
ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท/ไร่)	166,249.98	12,239.41	9,107.40	11,725.00	38,250.00
กำไร (บาท/ไร่)	54,848.43	2,110.56	6,573.04	5,162.86	29,782.50
กำไรที่เป็นสด (บาท/ไร่)	108,157.70	9,351.98	7,437.31	7,792.74	35,469.00
กำไร (บาท/ก.ก.)	56.02	5.21	7.64	30.82	43.79
กำไรที่เป็นเงินสด (บาท/ก.ก.)	110.46	23.07	8.65	46.52	52.16
SD ผลผลิต (ก.ก./ไร่)	484.16	464.44	590.22	73.44	960.37

หมายเหตุ: 1) ต้นทุนการผลิตข้างต้นเป็นต้นทุนเฉพาะปีที่เก็บเกี่ยวผลผลิต, 2) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์ และค่าแรงในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อ เท่ากับ 31,905.02 บาทต่อไร่, 3) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์ และค่าแรงในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อ เท่ากับ 3,736.31 บาทต่อไร่, 4) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์ และค่าแรงในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อ เท่ากับ 1,195.93 บาทต่อไร่, 5) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์ และค่าแรงในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อ เท่ากับ 3,055.36 บาทต่อไร่, 6) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์ และค่าแรงในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อ เท่ากับ 927.50 บาทต่อไร่

7.2.3 ไม้ดอก

ไม้ดอกหลักของเกษตรกรในพื้นที่สูงคือ เบญจมาศ ซึ่งมีสัดส่วนรายได้จากดอกไม้ประมาณร้อยละ 50 กุหลาบเป็นดอกไม้ที่สร้างภาพลักษณ์ดอกไม้คุณภาพสูงของโครงการหลวง เช่นเดียวกับชมบิเดียม ซึ่งชมบิเดียมเป็นกล้วยไม้ที่โครงการหลวงต้องการส่งเสริมต่อไป ส่วนเยอบีร่าเป็นดอกไม้ที่ปลูกได้ค่อนข้างง่ายและสร้างสีสันให้แก่กลุ่มไม้ดอกเชิงพาณิชย์ของโครงการหลวง

ต้นทุนของเบญจมาศอยู่ระหว่าง 40 - 50 บาทต่อกำ (20 ก้าน) เมื่อรวมต้นทุนทุกชนิดและค่าใช้จ่ายหลังเก็บเกี่ยวซึ่งรับผิดชอบโดยเกษตรกรแล้ว เมื่อเปรียบเทียบกับราคาที่ได้รับ (47 - 55 บาท) เกษตรกรสามารถทำกำไรได้ ไร่ละ 10,693 บาท ต่อรุ่นก่อน (และหลัง) การจัดการหลังเก็บเกี่ยว ซึ่งเกษตรกรได้ค่าจ้างแรงงานตนเอง 43,459 บาท อย่างไรก็ตามเป็นที่สังเกตว่าถ้าเกษตรกรผลิตได้เกรด 2 และ 3 จะได้ราคาเพียงกุ่มทุนเท่านั้น (41.73 บาทต่อกำ) การที่จะได้กำไรต้องผลิตให้ได้เกรด 1 (ราคากำละ 50 บาท)

สำหรับคาร์เนชั่น เกษตรกรมีกำไร 5,068 บาท (โครงการวิจัย) ทั้งนี้ค่าเสื่อมของระบบน้ำและปุ๋ยเป็นต้นทุนที่สูงมากคือ 21,505 บาทต่อไร่ (ฝ่ายไม้ดอกของโครงการหลวง) ต้นทุนต่อช่อเฉลี่ย 1.21 - 3.29 บาทต่อช่อ ราคาของเกรด 2 และ 1 เท่านั้นที่จะสร้างกำไรให้เกษตรกรได้ผลตอบแทนต่อแรงงานครอบครัวอยู่ที่ 13,900 บาทต่อไร่ ต่อฤดูกาลผลิต

เยอบีร่ามีต้นทุนเฉลี่ยดอกละ 2.85 - 4.27 บาท (เมื่อรวมต้นทุนหลังเก็บเกี่ยวและค่าเสื่อมระบบน้ำ ฯลฯ) ความแตกต่างของต้นทุนเกิดจากผลผลิตที่ต่างกันเกือบ 10 เท่าตัว (303,030 ดอก และ 34,700 ดอก) ถ้าใช้ข้อมูลของโครงการหลวงเป็นหลัก ผลผลิตและต้นทุนการผลิต ตลอดจนผลตอบแทน/กำไรของดอกไม้ทั้ง 3 ชนิด อยู่ในระดับที่น่าพอใจ (ตารางที่ 7.5)

ตารางที่ 7.5 ต้นทุนและผลตอบแทนของเบญจมาศ คาร์เนชั่น และเยอปีร่า

	เบญจมาศ ¹		คาร์เนชั่น ²		เยอปีร่า ³	
	โครงการ หลวง ⁴	AEC (ต้นทุนรวม Post- harvest) ⁶	โครงการ หลวง ⁴	AEC (ต้นทุนรวม Post-harvest) ⁷ + ค่าเสื่อม ระบบน้ำ ⁸	โครงการ หลวง ⁴	AEC (ต้นทุนรวม Post-harvest) ⁹ + ค่าเสื่อม ระบบน้ำ ¹⁰
ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	184,878.53	117,970.17	162,290.32	21,670.80	526,060.61	136,405.00
ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	4,000.13	8,696.73	149,641.61	24,360.71	337,272.73	11,695.30
ต้นทุนรวม (บาท/ไร่)	188,878.66	126,666.90	311,931.94	46,031.51	863,333.33	148,100.30
ผลผลิตเฉลี่ย (หน่วย/ไร่)	4,666.67	2,512.08	258,064.52	14,000.00	303,030.30	34,700.00
ต้นทุนเฉลี่ย (บาท/ หน่วย)	40.47	50.42	1.21	3.29	2.85	4.27
ต้นทุนเงินสดรวม (บาท/ ไร่)		74,510.63		7,780.80		104,711.25
ต้นทุนเงินสดต่อ (บาท/หน่วย)		29.66		0.56		3.02
ต้นทุนแรงงานเงินสด (บาท/ไร่)		8,666.66		480.00		15,650.00
ต้นทุนแรงงานไม่เป็นเงิน สด (บาท/ไร่)		43,459.54		13,890.00		25,431.25
ราคาเฉลี่ย (บาท/หน่วย)	(เกรด 1) ⁵ 50.19 , (เกรด 2) ⁵ 41.73 , (เกรด 3) ⁵ 41.73 ,	54.68 (45.56 - 60.00)	(เกรด 1) ⁵ 5.00, (เกรด 2) ⁵ 4.00, (เกรด 3) ⁵ 2.00	3.65 (3.50 - 4.00) (เกรด 2) ⁵ 2.58 (เกรด 3) ⁵ 2.08	(เกรด 1) ⁵ 3.40, (เกรด 2) ⁵ 2.58 (เกรด 3) ⁵ 2.08	2.71 (1.90 - 3.28)
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)		137,360.39		51,100.00		94,037.00
กำไร (บาท/ไร่)		10,693.49		5,068.49		-54,063.30
กำไรที่เป็นสด (บาท/ไร่)		62,849.76		43,319.20		-10,674.25
กำไร (บาท/หน่วย)		4.26		0.36		-1.56
กำไรที่เป็นเงินสด (บาท/หน่วย)		25.02		3.09		-0.31
SD ผลผลิต (หน่วย/ไร่)		1,876.62		8,020.806		55,298.54

หมายเหตุ: 1) ผลผลิตเบญจมาศมีหน่วยเป็นกำ (1 กำ: 20 ก้าน), 2) ผลผลิตคาร์เนชั่นมีหน่วยเป็นช่อ, 3) ผลผลิตเยอบีรามีหน่วยเป็นดอก, 4) ข้อมูลต้นทุนการผลิตจากเจ้าหน้าที่ไม่ดอกมูลนิธิโครงการหลวง, 5) ราคาของมูลนิธิโครงการหลวง เดือน ธันวาคม ปี 2554, 6) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์ และค่าแรงในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อ เท่ากับ 23,007.85 บาทต่อไร่, 7) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์และค่าแรงในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อ เท่ากับ 1,320.00บาทต่อไร่, 8) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำ เท่ากับ 21,505.38 บาทต่อไร่ (ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ไม่ดอกมูลนิธิโครงการหลวง), 9) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์ และค่าแรงในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อ เท่ากับ 21,175.00 บาทต่อไร่, 10) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำ เท่ากับ 3,030.30 บาทต่อไร่ (ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ไม่ดอกมูลนิธิโครงการหลวง)

กุหลาบสร้างรายได้ให้เกษตรกรไร่ละ 329,877 บาทต่อปี ต้นทุนของกุหลาบพันธุ์ฮอลแลนด์ค่อนข้างสูง (17.35 - 18.80 บาทต่อดอก) ในขณะที่ราคาที่เกษตรกรได้รับประมาณ 17.63 บาทต่อดอก (จากการสำรวจของโครงการนี้) ในกรณีที่ไม่วางแผนการจัดการหลังเก็บเกี่ยว (แต่รวมค่าเสื่อมระบบน้ำ) ต้นทุนดอกละ 17.55 บาท ในการปลูกกุหลาบเกษตรกรจ้างแรงงานตนเองเป็นมูลค่า 14,833 บาทต่อไร่ และเมื่อรวมกิจกรรมหลังเก็บเกี่ยวเท่ากับ 49,022 บาทต่อไร่

สำหรับชิมบีเดียมซึ่งเป็นดอกไม้ชนิดใหม่สำหรับเกษตรกรนั้น ค่าใช้จ่ายต้นพันธุ์แตกต่างกันมากระหว่างกล้าเล็กและต้นพันธุ์ในกระถาง และการปลูกอยู่ในระยะเริ่มต้น การคืนทุนของต้นพันธุ์ (กล้า) ยังไม่เกิด ทำให้ต้นทุนต่อช่อสูงมากถึง 161.85 บาท (โครงการหลวง) และ 131.20 บาท (โครงการวิจัยนี้) เป็นเหตุให้เกษตรกรยังขาดทุน แม้คิดเฉพาะต้นทุนที่เป็นค่าใช้จ่ายเงินสดก็ตาม (ตารางที่ 7.6)

ตารางที่ 7.6 ต้นทุนและผลตอบแทนของกุหลาบ และชมบิเดียม

	กุหลาบ ¹		ชมบิเดียม ²	
	โครงการหลวง ³	AEC (ต้นทุนรวม Post- harvest) ⁴ + ค่าเสื่อมระบบน้ำ ⁵	โครงการหลวง ⁶	AEC ⁷ (ต้นทุนรวม Post- harvest) ⁸ + ค่าเสื่อมระบบน้ำ ⁹
ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	1,123,336.49	318,801.78	491,969.45	101,258.62
ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	538,829.79	9,667.61	42,850.76	11,751.93
ต้นทุนรวม (บาท/ไร่)	1,662,166.28	328,469.39	534,820.21	113,010.55
ผลผลิตเฉลี่ย (หน่วย/ไร่)	74,680.85	18,711.11	3,304.35	861.33
ต้นทุนเฉลี่ย (บาท/หน่วย)	22.26	17.55	161.85	131.20
ต้นทุนเงินสดรวม (บาท/ไร่)		269,779.56		24,758.62
ต้นทุนเงินสดต่อ (บาท/หน่วย)		14.42		28.74
ต้นทุนแรงงานเงินสด (บาท/ไร่)		14,222.22		0.00
ต้นทุนแรงงานไม่เป็นเงินสด (บาท/ไร่)		49,022.22		76,500.00
ราคาเฉลี่ย (บาท/หน่วย)		17.63 (17.35 - 18.80)	87.20	97.43
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)		329,876.89	288,139.32	83,919.71
กำไร (บาท/ไร่)		1,407.50	-246,680.89	-29,090.84
กำไรที่เป็นสด (บาท/ไร่)		60,097.33		59,161.09
กำไร (บาท/หน่วย)		0.08	-74.65	-33.77
กำไรที่เป็นเงินสด (บาท/หน่วย)		3.21		68.69
SD ผลผลิต (หน่วย/ไร่)		10,571.25		294.63

หมายเหตุ: 1) ผลผลิตชมบิเดียมมีหน่วยเป็นช่อ, 2) ต้นทุนการผลิตชมบิเดียมของโครงการหลวงศูนย์ฯ ม่อนเงาะ (ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายไม้ดอกมูลนิธิโครงการหลวง), 3) ต้นทุนการผลิตชมบิเดียมโครงการหลวงศูนย์ฯ ห้วยโป่ง, 4) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์และค่าแรงในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อ เท่ากับ 5,666.66 บาทต่อไร่, 5) ต้นทุนค่าเสื่อมระบบน้ำภายในแปลงปลูก เท่ากับ 3,525.26 บาทต่อไร่ (ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายไม้ดอกมูลนิธิโครงการหลวง)

7.2.4 กาแฟ

การปลูกกาแฟในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีแนวโน้มสูงขึ้นต่อเนื่อง กาแฟจึงได้รับความสนใจในโครงการนี้เป็นพิเศษ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยกิโกรัมละ 10.90 บาท และ 83.79 บาท สำหรับผลสดและกาแฟกะลา ตามลำดับ (ตารางที่ 7.7) ส่วนราคาที่เกษตรกรได้รับจากศูนย์พัฒนา ฯ ประมาณ 20 บาท และ 139 บาท ตามลำดับ ทั้งนี้สำหรับจากผลผลิต 215.17 กิโลกรัมต่อไร่ ในรูปผลสด และ 36.88 กิโลกรัมต่อไร่ ในรูปกะลาเกษตรกรมีกำไรจากการขาย 2 แบบ (9 และ 55 บาทต่อไร่) อย่างไรก็ตามในกรณีที่เกษตรกรมีแรงงานครอบครัวเหลือจากงานอื่น ๆ การผลิตกาแฟแบบกะลาจะเพิ่มรายได้จากการจ้างแรงงานของตนเองเพิ่มขึ้นจาก 607 บาท เป็น 1,938 บาทต่อไร่ รายได้ต่อไร่ของกาแฟประมาณ 4,282 บาท และ 5,115 บาท และกำไรไร่ละ 1,937 บาท และ 2,025 บาท (ผลสดและกะลา) จึงไม่ใช่รายได้ที่สูง และเนื่องจากกาแฟเป็นพืชยืนต้นปลูกแซมด้วยไม้ผลหรือไม้ยืนต้นอื่น ซึ่งสามารถสร้างรายได้ควบคู่กันไป ในขณะที่อุปสงค์ของกาแฟอาราบิก้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และกาแฟเป็นสินค้าที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้สูง จึงยังคงเป็นพืชที่ควรส่งเสริมต่อไป

7.3 ปัจจัยด้านการแข่งขัน

ผลผลิตของเกษตรกรในโครงการหลวงจำหน่ายให้แก่ลูกค้าองค์กรเป็นหลักในลักษณะการขายส่ง ส่วนร้านโครงการหลวงเป็นการจำหน่ายประเภทขายปลีก ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบสำหรับเกษตรกรที่ไม่ต้องผ่านคนกลางในตลาดหลายขั้นตอน ส่วนผักของโครงการหลวงที่จำหน่ายในร้านซูเปอร์สโตร์ชั้นนำในแหล่งผู้บริโภครายได้สูงต้องแข่งขันกับผักนำเข้าจากต่างประเทศ (ออสเตรเลีย) และผู้ผลิตอื่น ๆ ในประเทศไทย เช่น ตรา “Farm Fresh”, “Future Farm” และ “P Fresh” เป็นต้น ผู้ผลิตในประเทศรายอื่นในซูเปอร์สโตร์มีการนำเสนอขายผักที่มีคุณภาพสูงและสดในระดับเดียวกับผลผลิตของโครงการหลวง ส่วนผลผลิตที่มีคุณภาพสูงกว่าผลผลิตของโครงการหลวงได้แก่ มะเขือเทศและผักกาดหอมห่อในขณะที่ราคาขายใกล้เคียงกัน สำหรับการจำหน่ายผ่านไฮเปอร์มาเก็ต (เช่น โลตัส) ผักของโครงการหลวงนอกจากแข่งขันกับผู้ผลิตรายย่อยอื่น ๆ ของไทยแล้วยังต้องแข่งขันกับสินค้าจากประเทศจีน โดยจำหน่ายในราคาที่สูงกว่าสินค้าจีน

ส่วนการแข่งขันไม้ดอกของโครงการหลวงพบว่า ผู้ค้าดอกไม้ในตลาดซึ่งไม่ได้จำหน่ายดอกไม้จากโครงการหลวงต่างเห็นตรงกันว่าดอกไม้ของโครงการหลวงมีความแปลกใหม่ แต่ปริมาณไม่แน่นอนและยากต่อการสั่งซื้อ และจากการสำรวจดอกไม้ซึ่งจำหน่ายในร้านโครงการหลวงเอง เจ้าหน้าที่ของโครงการหลวงพบความล่าช้าของการจัดส่งและการจัดการซึ่งเป็นปัญหาที่มีผลต่อความสดและอายุการใช้งาน

ตารางที่ 7.7 ต้นทุนและผลตอบแทนของกาแฟ

	โครงการวิจัย ฯ AEC (ต้นทุนรวม post - harvest) ¹	
	กาแฟแบบผลสด ²	กาแฟแบบกะลา ³
ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	2,334.99	3,046.95
ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	10.12	43.07
ต้นทุนรวม (บาท/ไร่)	2,345.11	3,090.01
ผลผลิตเฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	215.17	36.88
ต้นทุนเฉลี่ย (บาท/ก.ก.)	10.90	83.79
ต้นทุนเงินสดรวม (บาท/ไร่)	1,727.87	1,122.21
ต้นทุนเงินสดต่อ (บาท/ก.ก.)	8.03	30.43
ต้นทุนแรงงานเงินสด (บาท/ไร่)	345.30	65.93
ต้นทุนแรงงานไม่เป็นเงินสด (บาท/ไร่)	607.12	1,938.19
ราคาเฉลี่ย (บาท /ก.ก.)	19.90	138.69
ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่)	4,281.95	5,114.77
กำไร (บาท/ไร่)	1,936.83	2,024.75
กำไรที่เป็นสด (บาท/ไร่)	2,554.07	3,992.56
กำไร (บาท/ก.ก.)	9.00	54.90
กำไรที่เป็นเงินสด (บาท/ก.ก.)	11.87	108.26
SD ผลผลิต (ก.ก./ไร่)	310.49	51.50

หมายเหตุ: 1) ต้นทุนการผลิตข้างต้นเป็นต้นทุนเฉพาะปีที่เก็บเกี่ยวผลผลิต, 2) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์และค่าแรงในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อ เท่ากับ 687.13 บาทต่อไร่, 3) ต้นทุนหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว, ค่าแรงในการแปรรูปจากผลสดเป็นกะลา, ค่าแรงการบรรจุภัณฑ์ และค่าแรงในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อ เท่ากับ 1,493.82 บาทต่อไร่

จุดอ่อนและจุดแข็งของผลผลิตโครงการหลวงเปรียบเทียบกับสินค้าจากแหล่งอื่น ๆ สรุปไว้ในตารางที่ 7.8 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ยังมีช่องทางที่จะปรับปรุงกระบวนการจัดการให้แก่สินค้าเป้าหมายเพื่อแข่งขันในประเทศไทยได้ แม้สินค้าจากประเทศจีนจะมีผู้ส่งออก ซึ่งได้ผ่านการตรวจ GAP, GMP และ HACCP แต่ภาพลักษณ์โดยทั่วไปยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคได้

ตารางที่ 7.8 ข้อได้เปรียบของผลผลิตจากแหล่งต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบ

ประเภทสินค้า	โครงการหลวง	แบรนด์ไทย	จีน	มาเลเซีย ¹
ผัก				
ความสด	**	***	***	
ภาพลักษณ์ความปลอดภัย	***	**	?	
ราคาถูก	**	**	***	
ระยะทางสู่ตลาด	**	***	*	
ไม้ดอก				
ความสดในร้านขายปลีกและภัตตาคาร	*	**	***	**
ราคาถูก	**	**	*	**
ความแปลกใหม่/หลากหลาย	**	**	***	*

หมายเหตุ: 1) การนำเข้าดอกเบญจมาศจากมาเลเซีย, 2) ความหมาย * หมายถึง มีข้อได้เปรียบน้อย, ** หมายถึง มีข้อได้เปรียบปานกลาง, *** หมายถึง มีข้อได้เปรียบมาก

7.4 ปัจจัยเกื้อหนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและนโยบาย

จากข้อวิเคราะห์ในบทที่ 6 และข้อสังเกตการผลิตผักและไม้ดอกของประเทศจีน ไม้ดอกในประเทศเวียดนามและมาเลเซียพบว่า ทั้ง 3 ประเทศมีข้อได้เปรียบด้านภูมิอากาศอย่างมากเนื่องจากมีพื้นที่ปลูกอยู่ในที่สูง เกษตรกรทั้งรายย่อยและรายใหญ่ทำการผลิตดอกไม้ภายใต้โรงเรือนทั้งหมดจึงง่ายต่อการควบคุมโรค แมลง และความแปรปรวนของภูมิอากาศ และจากการสัมภาษณ์ผู้นำเข้าดอกไม้และผู้ใช้ดอกไม้ไทยพบว่า ดอกไม้ของประเทศจีนมีคุณภาพสูงกว่าของเวียดนาม และมีต้นทุนและราคาต่ำกว่า ส่วนดอกเบญจมาศจากมาเลเซียมีคุณภาพสูงกว่าดอกเบญจมาศจากโครงการหลวง

สำหรับการผลิตผักในประเทศจีนมีการผลิตทั้งในโรงเรือนและนอกโรงเรือนแล้วแต่ชนิดของผัก ซึ่งบริษัทผู้ส่งออกผักมายังประเทศไทยได้มาตรฐาน GAP, GMP และ HACCP อย่างไรก็ตาม ผลผลิตของบริษัทเหล่านี้ไม่สามารถเป็นตัวแทนผักของจีนที่นำเข้าสู่ประเทศไทยทั้งหมดได้ แต่มีแนวโน้มชัดเจนของผู้ผลิตรายใหญ่และส่งออกรายใหญ่ในลักษณะ contract farming ที่ยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยที่จะเป็นคู่แข่งสำคัญของผลผลิตจากโครงการหลวงได้ รัฐบาลจีนและมาเลเซียมีนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยและรายใหญ่ในการผลิต รวมทั้งการลงทุนในระบบโลจิสติกส์ (จีน) และต้นทุนของมาเลเซียต่ำกว่าไทยเพราะมีมาตรการด้านภาษีต่ำ รวมทั้งการลงทุนในที่ดิน เครื่องจักรและมีราคาน้ำมันดีเซลถูกกว่าไทย นอกจากนั้นผู้ส่งออกยังได้รับการลดหย่อนภาษีเงินได้อีกด้วย

สำหรับกาแฟนั้นพบว่า กาแฟบนพื้นที่สูงของไทยคุณภาพเหนือกว่ากาแฟเวียดนาม (อาราบิก้า) โดยเปรียบเทียบ แต่ประเทศเวียดนามมีมาตรการด้านกาแฟอยู่ในระดับนโยบายชาติ และเกษตรกรส่วนใหญ่เรียนรู้จากสหกรณ์และสมาคม นอกจากนี้ตลาดกาแฟเวียดนามมีโครงสร้างพื้นฐานดีกว่าของไทยมาก ในขณะที่มาตรการความช่วยเหลือการปลูกกาแฟของไทยอยู่ในระดับโครงการเท่านั้น

ผลการสังเคราะห์ในหัวข้อ 7.1 - 7.4 ที่ผ่านมานี้นำมาตอบโจทย์ในประเด็นหลักตามแบบจำลอง Diamond Model (ภาพที่ 7.1) เพื่อชี้แนวโน้มของผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเมื่อเกษตรกรมีการปรับหรือไม่ปรับตัวดังตารางที่ 7.9 ตัวอย่างเช่น ในด้านอุปสงค์นั้นเป็นที่ชัดเจนว่าในปัจจุบันมีตลาดรองรับผลผลิตของเกษตรกร เนื่องจากมีอุปสงค์มากจนมีการนำเข้า การมีผู้ซื้อองค์กร และโครงการนำร่องรับซื้อแสดงถึงความมั่นคงของตลาด แต่การที่มีผลผลิตนำเข้าจากออสเตรเลีย และอาเซียน + จีนถือว่าเป็นภัยคุกคามสำคัญทั้งด้านราคา และคุณภาพ ดังนั้นถ้าเกษตรกรปรับตัวได้ เกษตรกรจะมีตลาดรองรับมากขึ้นและแข่งขันได้ (เมื่อสินค้าของเกษตรกรมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพการผลิต ทำให้ต้นทุนต่ำลงจนแข่งขันได้)

ตารางที่ 7.9 แนวโน้มผลกระทบต่อเกษตรกรที่สูงจากปัจจัยต่าง ๆ เมื่อเกษตรกรมีการปรับ/ไม่ปรับตัว

ประเด็น	แนวโน้มผลกระทบ	
	เมื่อมีการปรับตัว	เมื่อไม่มีการปรับตัว
1. อุปสงค์ + มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในประเทศไทย + มีผู้ซื้อองค์กร + มีร้านโครงการหลวง - สินค้าทดแทนกันได้ดีจาก ASEAN/จีน/Australasia	(1) มีตลาดรองรับสินค้าในประเทศสูงขึ้น เมื่อสินค้ามีคุณภาพทัดเทียมกัน (2) การมีผู้ซื้อองค์กรและร้านโครงการหลวงช่วยลดความเสี่ยงด้านตลาดแต่เกษตรกรและทุกฝ่ายต้องส่งมอบได้ตาม order ตรงตามจำนวนและเวลาในคุณภาพที่ตกลงกันได้	(1) มีโอกาสสูงที่จะถูกแย่งตลาดมากขึ้น ผู้ซื้อมักพร้อมที่จะเปลี่ยนแบรนด์ (2) การแข่งขันยากขึ้น เนื่องจากคุณภาพผัก/ดอกไม้หลายชนิดด้อยกว่า หรือเท่าเทียมกับสินค้านำเข้าเพียงบางชนิด เช่น ผักกาดหอมห่อ มั่นญี่ปุ่น มะเขือเทศ ดอกไม้ (เกือบทุกชนิด ในทุกร้านค้าตัวอย่าง)
2. นโยบายรัฐ + สนับสนุนการพัฒนาชุมชนที่สูง + โครงการหลวงได้รับการสนับสนุนและร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน + ส่งเสริมการวิจัยพันธุ์และการพัฒนาเทคโนโลยี	(1) เกษตรกรและชุมชนมีรายได้สูงขึ้นและสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น เมื่อมีการปรับระบบการผลิตตามเทคโนโลยีที่ได้รับการแนะนำ ซึ่งเพิ่มคุณภาพผลผลิตภาพ และประสิทธิภาพได้ (2) การลงทุนในโรงเรือนจะมีความคุ้มค่าได้ง่ายกว่าและระยะเวลาการคืนทุนเร็วขึ้น	(1) เกษตรกรสูญเสียความสามารถในการแข่งขันเมื่อไม่สามารถพัฒนาคุณภาพให้ทัดเทียมกับสินค้านำเข้า (2) เกษตรกรผลิตโดยมีต้นทุนที่สูงขึ้น (ค่าแรง เชื้อเพลิงที่แพงขึ้น และประสิทธิภาพดีไม่เพียงพอ (3) เกษตรกรส่วนใหญ่จะเผชิญความเสี่ยงในการผลิตที่สูงเช่นเดิม หรือมีความเสี่ยงสูงขึ้น เนื่องจากภาวะโลกร้อนที่รุนแรงขึ้น

หมายเหตุ: + และ – มีผลเชิงบวกและลบต่อการผลิตเกษตรกรพื้นที่สูงของไทย

ตารางที่ 7.9 (ต่อ)

ประเด็น	แนวโน้มผลกระทบ	
	เมื่อมีการปรับตัว	เมื่อไม่มีการปรับตัว
3. ปัจจัยเกื้อหนุน/อุปสรรค + รถปรับอุณหภูมิ + มีเทคโนโลยีแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่ม - สภาพถนนไม่สะดวก ผลผลิตชำรุดเสียหาย - บางพื้นที่อยู่ไกล logistic cost สูง - การผลิตระดับคั้นน้ำ – กลางน้ำใช้เทคโนโลยีขั้นต้น - ใช้ image ไม่เต็มประสิทธิภาพ - พื้นที่ส่งเสริมบางแห่งมีปัญหาเรื่องน้ำ - พื้นที่ภายใต้การส่งเสริมอยู่ห่างไกล เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารติดตาม - ระบบโลจิสติกส์กลางน้ำ - ปลายน้ำยังมีจุดอ่อนหลายขั้นตอน โดยเฉพาะการจัดการด้านเวลา	(1) เกษตรกรได้รับการสนับสนุนด้านการขนส่งด้วยรถปรับอุณหภูมิอยู่แล้ว จึงควรใช้โอกาสนี้ขนส่งสินค้าที่มีมูลค่าสูง (คุณภาพสูง) (2) เกษตรกรรับพืชใหม่ที่แปรรูปได้ เป็นการผลิตผสมผสาน ช่วยลดความเสี่ยงและกระจายรายได้ตลอดปี (3) การลดต้นทุน logistics จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่เกษตรกร โครงการหลวงสามารถเพิ่มกำไรและคืนกำไรให้แก่เกษตรกร (4) การใช้ภาพลักษณ์ (image) ของโครงการหลวงให้เต็มที่สามารถลดแรงกดดันด้านคุณภาพที่ต่ำกว่าลงได้ โดยต้องเน้นการเป็นเกษตรกรรายย่อยบนที่สูง มีการลงทุนอย่างพอเหมาะ กับสภาพภูมิประเทศ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	(1) เกษตรกรในพื้นที่ห่างไกล สภาพถนนไม่ดี ต้องปรับเปลี่ยนพืชที่ไม่บอบช้ำง่ายเพื่อลดการสูญเสีย (แม้จะปฏิบัติอยู่แล้ว แต่จำเป็นต้องทำตามแผนจริงจังมากขึ้น) (2) ในขณะนี้ต้นทุนและการสูญเสียจากระบบ logistics ทำให้ผลิตผลปลายทางหลายชนิดอยู่ในสภาพที่ด้อยกว่าสินค้าในตลาดระดับเดียวกัน และยากต่อการแข่งขันในอนาคต (3) ผู้บริโภคลูกค้าส่วนใหญ่ที่ไม่มีความภักดีต่อแบรนด์โครงการหลวงจริงจัง พร้อมทั้งจะเปลี่ยนไปเป็นลูกค้าแบรนด์อื่นง่ายขึ้น

หมายเหตุ: + และ – มีผลเชิงบวกและลบต่อการผลิตเกษตรพื้นที่สูงของไทย

ตารางที่ 7.9 (ต่อ)

ประเด็น	แนวโน้มผลกระทบ	
	เมื่อมีการปรับตัว	เมื่อไม่มีการปรับตัว
	(5) ชูภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัย GAP และ GMP ตลอดเส้นทาง (ซึ่งหมายถึง ขั้นตอนการล้างและปลายน้ำด้วย)	
4. การผลิตภายใต้โครงการหลวง + มีพันธุ์พืชหลากหลายในโครงการหลวง + มีผลงานวิจัยสนับสนุนการผลิต + ผลผลิตมีคุณภาพค่อนข้างสูง + 3/4 ของศูนย์มีเกษตรกรปรับตัวได้เร็วและเคร่งครัด - ผลผลิตมีความแปรปรวนสูง - ต้นทุนของบางพืชค่อนข้างสูง (ผักกาดหอมห่อ เขียวปรี๊ และชิมบิเคียมมีโอกาสขาดทุน) - มีพื้นที่ปลูกขนาดเล็กยากต่อการลงทุนเรือนกระจกอย่างประหยัด - ต้องพึ่งเทคโนโลยีพันธุ์ (ดอกไม้) ต่างประเทศ	(1) พันธุ์พืชหลากหลายและพันธุ์ใหม่เป็นภาพลักษณ์ที่สร้างเสน่ห์ให้แก่ผลิตผลโครงการหลวงสามารถขายได้ในราคาที่สูงขึ้น (2) ยังมีความจำเป็นต้องใช้พันธุ์จากต่างประเทศเพื่อสร้างความแตกต่างให้แก่สินค้า เกษตรกรจึงต้องดูแลการผลิตเป็นอย่างดี เพื่อความมั่นคงของรายได้ เมื่อสามารถควบคุมต้นทุนการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ	(1) ต้นทุนค่าพันธุ์สูงขึ้น ซึ่งเกษตรกรเลี้ยงที่จะขาดทุน (2) เกษตรกรที่ไม่สามารถปรับตัวรับสินค้าชนิดใหม่ และพันธุ์ใหม่ มีโอกาสที่ต้องปรับเปลี่ยนอาชีพหรือเปลี่ยนตลาดรับซื้อ ซึ่งอาจมีจำนวนอย่างน้อยร้อยละ 25 ของเกษตรกร

หมายเหตุ: + และ – มีผลเชิงบวกและลบต่อการผลิตเกษตรกรพื้นที่สูงของไทย

ตารางที่ 7.9 (ต่อ)

ประเด็น	แนวโน้มผลกระทบ	
	เมื่อมีการปรับตัว	เมื่อไม่มีการปรับตัว
5. โครงสร้าง/กลยุทธ์ของต่างประเทศ	(1) เกษตรกรที่เพิ่มความใส่ใจในการดูแลและการผลิตให้ได้คุณภาพทัดเทียมกับจีนและมาเลเซีย จะได้ผลตอบแทนจากแรงงานของครอบครัวที่คุ้มค่า	(1) ขาดต่อการแข่งขันกับผลผลิตจีนโดยสิ้นเชิงในอนาคตอันใกล้
จีน	(2) ฝ่ายตลาด (กลางน้ำ) และร้านโครงการหลวง (ปลายน้ำ) ปรับกลยุทธ์การแข่งขันกับจีนในตลาดไฮเปอร์/ซูเปอร์มาร์เก็ต สามารถช่วยรักษฐานลูกค้าจากการขายตรงของผู้ส่งออกจีนได้	(2) เกษตรกรปลูกเบญจมาศจะสูญเสียตลาดให้แก่ผู้ประกอบการ (เกษตรกร) มาเลเซียได้โดยง่าย เมื่อไม่ปรับเทคโนโลยีการผลิต 1 ก้าน : 1 ต้น
+ เกษตรเคมีสูง	(3) ปรับการปลูกกาแฟและแปรรูป โดยใช้แนวคิด “lean and green” สร้างจุดเด่นและราคาให้แก่กาแฟที่สูงได้ และมีโอกาสขยายตลาดสู่ตลาดบนของประเทศ ASEAN ได้ (ควรศึกษาเชิงลึกต่อไป)	(3) ต้นทุนสูงและกำไรไม่เพียงพอที่จะจูงใจให้ผลิตกาแฟต่อไปได้ในตลาดอันใกล้
- ความได้เปรียบทางกายภาพชีวภาพ		
- เกษตรกรขนาดใหญ่ ต้นทุนต่ำ โครงสร้างธุรกิจส่งออกขนาดใหญ่		
- รุกสู่ตลาดบน คุณภาพปลอดภัย		
- ตัดคนกลางในตลาดไทย		
- ใช้ข้อได้เปรียบทาง logistics เส้นใหม่		
- สภาพถนนดี		
- ให้ subsidy ทางอ้อม มีตลาดประมูดอกไม้/ตลาดกลางใหญ่		
- stock พันธุ์มาก		

หมายเหตุ: + และ – มีผลเชิงบวกและลบต่อการผลิตเกษตรกรพื้นที่สูงของไทย

ตารางที่ 7.9 (ต่อ)

ประเด็น	แนวโน้มผลกระทบ	
	เมื่อมีการปรับตัว	เมื่อไม่มีการปรับตัว
- ผลิตในโรงเรือน มาเลเซีย + เป็นเกษตรเคมี + เป็นตลาดดอกไม้จากจีน เนเธอร์แลนด์ อัฟริกาและอินเดีย + ตลาดกล้วยไม้ (หลายตระกูล) จากไทย - มีความได้เปรียบทางกายภาพชีวภาพ - สภาพถนนดี รักษาคุณภาพได้ - นโยบายส่งเสริมการลงทุนในที่สูง-ภูมิอากาศดี - ขนาดการผลิตใหญ่ ลงทุนโรงเรือนง่าย ควบคุมคุณภาพได้ดี - นโยบายภาษีเพื่อการส่งออก - ไทยเป็นตลาดอันดับ 2 ของมาเลเซีย เวียดนาม + คุณภาพอาราบิก้าดีกว่าไทย - นโยบายระดับประเทศเอื้อต่ออาราบิก้า - เกษตรกรผลิตขนาดใหญ่ - เฉพาะทาง		

หมายเหตุ: + และ – มีผลเชิงบวกและลบต่อการผลิตเกษตรพื้นที่สูงของไทย

ตารางที่ 7.9 (ต่อ)

ประเด็น	แนวโน้มผลกระทบ	
	เมื่อมีการปรับตัว	เมื่อไม่มีการปรับตัว
- ตลาดโลกรู้จักเวียดนามอย่างดี - โครงสร้างต้นทุนต่ำ - สหกรณ์ - สมาคมเข้มแข็ง - ภูมิอากาศและบรรยากาศการลงทุนเอื้อ FDI - ผู้ประกอบการไทยย้ายฐานไปปลูกกาแฟและดอกไม้		
6. นโยบายส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่สูง + มีการดำเนินการผลิต 3 กลุ่ม ตามระดับความสูง + การส่งเสริมกิจกรรมทางการเกษตรให้แก่เกษตรกร + มีสถานีวิจัยและส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้า + นโยบายการส่งเสริมการผลิตตามมาตรฐานอาหารปลอดภัย + การสร้างเครือข่ายเกษตรกรเชิงพื้นที่เป็นสังคมเรียนรู้สู่การผลิตและการมีชีวิตที่ดี	(1) การมีความร่วมมือของเกษตรกรระหว่างศูนย์เพื่อจัดการโลจิสติกส์เป็นทิศทางที่ควรนำไปขยายผลต่อนอกจากเพื่อลดต้นทุน logistics แล้วยังช่วยให้สามารถขยายตลาดองค์กรได้มากขึ้น (2) โครงการหลวงสามารถพัฒนาเทคโนโลยีเฉพาะเรื่องสำหรับคัลเตอร์ของเกษตรกรได้ง่ายขึ้น เช่น เพื่อควบคุมคุณภาพกาแฟที่มีมาตรฐานเดียวกันสร้างแบรนด์ได้ง่าย	(1) ผลผลิตของเกษตรกรอาจตกค้างนอกศูนย์คัดบรรจุ ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้ ซึ่งหมายถึงการขาดทุนของเกษตรกรหรือของศูนย์พัฒนาฯ
หมายเหตุ: + และ – มีผลเชิงบวกและลบต่อการผลิตเกษตรพื้นที่สูงของไทย		

โดยสรุปแล้วกล่าวได้ว่า เกษตรกรบนพื้นที่โครงการหลวงมีโอกาสแข่งขันกับสินค้านำเข้าจากจีนในด้านความปลอดภัยของอาหารทดแทนความสดใหม่ได้ด้วยภาพลักษณ์ของโครงการหลวง แต่ทั้งนี้เกษตรกรต้องปรับปรุงผลิตภาพ ประสิทธิภาพการผลิต และรักษามาตรฐานคุณภาพสินค้าในระยะสั้น รวมถึงพัฒนาคุณภาพให้ดีขึ้นในระยะยาว เพื่อรักษาส่วนแบ่งการตลาดทั้งจากสินค้านำเข้า ในขณะที่เดียวกันเมื่อตลาดมีแนวโน้มนำเข้าเพิ่มขึ้น ผู้ผลิตรายอื่นในประเทศไทยพร้อมจะแข่งขันในตลาดเดียวกับโครงการหลวงเพิ่มขึ้น ด้วยข้อได้เปรียบเชิงระยะทางที่ใกล้กว่า ซึ่งสามารถรักษาความสดใหม่ได้ง่ายกว่าทำให้ผู้ผลิตรายอื่นมีศักยภาพสูง โดยเปรียบเทียบแม้จะไม่มีภาพลักษณ์เชิงสังคมดังเช่นผลผลิตจากโครงการหลวงก็ตาม

สำหรับเกษตรกรที่ไม่ปรับตัว ซึ่งมีอยู่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 25 นั้น ในระยะยาวจำเป็นต้องอาศัยตลาดทั่วไปเป็นแหล่งรองรับ ซึ่งหมายถึงมีความเสี่ยงสูงขึ้นในด้านตลาดและราคา เมื่อสินค้าในตลาดมีน้อย เกษตรกรเหล่านี้สามารถขายได้ในคุณภาพที่ผลิตได้ ด้วยราคาที่น่าพอใจ แต่จะไม่สามารถขายได้ในฤดูกาลผลิต ซึ่งมีปริมาณสินค้าเข้าสู่ตลาดมาก ซึ่งราคามักต่ำลงด้วยได้ ดังนั้นแนวโน้มดังกล่าวนี้จึงเป็นแรงกดดันให้เกษตรกรจำเป็นต้องปรับตัวตั้งแต่ระดับแปลง จนถึงการจัดการเก็บเกี่ยวและส่วนในกระบวนการขั้นตอนของระบบ logistics ให้เกิดความราบรื่นระหว่างการส่งมอบให้แก่ศูนย์พัฒนา ฯ เพื่อส่งมอบต่อไปยังส่วนกลางน้ำและต้นน้ำของโซ่อุปทาน

แนวทางการปรับตัวของเกษตรกรและส่วนงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2015 จะนำเสนอในบทที่ 8 ต่อไป

บทที่ 8

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ “ศักยภาพและแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรที่สูง เพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC 2015)”

8.1 บทสรุป

การศึกษาในโครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพในการแข่งขันของพืชหลักบนพื้นที่สูง 2) ศึกษาสถานการณ์/แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการค้าในกรอบเศรษฐกิจอาเซียนที่มีต่อเกษตรกรและชุมชน หากมีการปรับตัว/ไม่ปรับตัว 3) เพื่อเสนอแนวทางในการเตรียมความพร้อมชุมชน/เกษตรกรบนพื้นที่สูง ซึ่งพืชหลักที่ทำการศึกษา ได้แก่ ผัก (กะหล่ำปลี ผักกาดหอม ห่อ มะเขือเทศ บล๊อคโคลี และพริกหวาน) ผลไม้ (พีช พลัม สตรอเบอรี่ อาโวคาโด และเสาวรสหวาน) ดอกไม้ (กุหลาบ เยอบีร่า ชิมบิเดียม คาร์เนชั่น และเบญจมาศ) และกาแฟ การศึกษาการเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ใช้ข้อมูลจากเอกสารของมูลนิธิโครงการหลวง สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) สถิติการนำเข้าสินค้าและการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 162 ราย ในพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวง 10 แห่ง และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 1 แห่ง ในด้านข้อมูลต้นทุนการผลิตและการรับรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและการปรับตัวของเกษตรกร นอกจากนั้นได้ทำการสำรวจความคิดเห็นรายบุคคลของเจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้าศูนย์ ฯ หัวหน้าฝ่ายผลิตและพัฒนา ตลอดจนสำรวจตลาดภายในประเทศ โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (ฝ่ายตลาดและฝ่ายคัดบรรจุ) เป็นผู้ให้ข้อมูลและร่วมเดินทางสำรวจตลาดภายในประเทศ การสัมภาษณ์ผู้นำเข้าและผู้ค้าส่ง - ค้าปลีกในเส้นทางโซ่อุปทาน

สำหรับปัจจัยนอกประเทศ โครงการวิจัย ฯ ได้สำรวจสภาพการผลิต การตลาดของผักและดอกไม้ในมณฑลยูนนาน (เมืองคุนหมิง) ประเทศจีน กาแฟและดอกไม้ในประเทศเวียดนาม และดอกไม้ (เบญจมาศ) ในประเทศมาเลเซีย (ระหว่างมิถุนายน – กันยายน 2556)

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าต้นทุนการผลิตพืชต่าง ๆ ของเกษตรกรตัวอย่างค่อนข้างสูง และมีแนวโน้มสูงขึ้นเนื่องจากค่าแรงสูงขึ้น แต่ในปัจจุบันเกษตรกรสามารถสร้างกำไรจากการผลิตผักได้ทุกชนิด ยกเว้นผักกาดหอมห่อซึ่งมีโอกาสขาดทุน และเนื่องจากความแปรปรวนของผลผลิตต่อไร่สูง ผักบางชนิดที่ศึกษาจึงมีโอกาสได้ขาดทุนได้ เช่น มะเขือเทศ อย่างไรก็ตามการที่ราคาปรับขึ้นโดยเฉลี่ยค่อนข้างสูงทำให้เกษตรกรโดยเฉลี่ยสามารถมีกำไรได้ สำหรับพริกหวานซึ่งแม้ผลผลิตจะ

แปรปรวนมาก แต่เนื่องจากราคารับซื้อสูงถึง 50 - 60 บาทต่อกิโลกรัม ทำให้เกษตรกรที่มีผลผลิตปริมาณไร่ละ 5,000 กิโลกรัม สามารถมีกำไรอยู่ได้เช่นเดียวกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับราคาขายปลีกพริกหวานจากประเทศจีน ซึ่งมีราคาขายปลีกในตลาดสี่มุมเมืองและตลาดขายปลีกอื่น ๆ ราคาขายต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของราคาที่เกษตรกรได้รับ ซึ่งเป็นสัญญาณที่ทำให้ต้องปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกรอย่างเร่งด่วน แม้ในปัจจุบันตลาดผลผลิตมูลนิธิโครงการหลวงเป็นตลาดบน แต่การทดแทนกันของสินค้าเหล่านี้มีค่อนข้างสูง ทำให้มีโอกาสการชิงส่วนแบ่งการตลาดขายขอบ (ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าทั้งจากตลาดบนและตลาดล่าง) ได้

สำหรับดอกไม้ของเกษตรกรในพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวงมีดอกเบญจมาศเป็นดอกไม้หลัก ดอกเบญจมาศมูลนิธิโครงการหลวงมีลักษณะแตกต่างจากเบญจมาศนำเข้าจากมาเลเซีย จึงมีความน่าสนใจและเป็นที่ต้องการของลูกค้าองค์กร และผู้ซื้อตรงจากร้านโครงการหลวง แต่โดยทั่วไปตลาดซื้อดอกเบญจมาศนำเข้าเป็นหลัก เนื่องจากดอกเบญจมาศจากมาเลเซียมีความสด ก้านใหญ่ แข็งแรง และมีอายุการใช้งานนานกว่าดอกเบญจมาศของพื้นที่สูง ในปัจจุบันเกษตรกรมีต้นทุนกำไรละ 50 บาท (20 ก้าน) และได้รับราคา 54 บาทต่อกำ ซึ่งเป็นกำไรต่ำมาก แต่เมื่อได้คิดเฉพาะต้นทุนเงินสด เกษตรกรได้กำไรกำไรละ 25 บาท ซึ่งเท่ากับเป็นค่าแรงงานครอบครัวเกือบทั้งหมด จากภูมิอากาศในแหล่งผลิตของมาเลเซีย (Cameron Highland) ที่ได้เปรียบ และผู้ผลิตเป็นผู้ประกอบการที่ลงทุนปลูกโรงเรือน ทำให้เกษตรกรไทยมีโอกาสร่วมแข่งขันด้วยน้อยมากในด้านคุณภาพและผลิตภาพ

สำหรับดอกไม้ชนิดอื่น ๆ ได้แก่ คาร์เนชั่น กุหลาบ และเยอบีร่า ฯลฯ ส่วนใหญ่นำเข้าจากจีน ซึ่งแม้จะมีระยะทางไกล แต่ยังคงรักษาความสดและอายุใช้งานได้นานกว่าดอกไม้ของเกษตรกรที่สูง ในขณะที่ดอกไม้จากประเทศจีนมีราคาสูงกว่าและความแปรปรวนสูง แต่สามารถครองตลาดในประเทศไทยได้ ตลาดดอกไม้มูลนิธิโครงการหลวงจึงเป็นตลาดองค์กร (วังและโรงแรม) ซึ่งรับตรงจากฝ่ายตลาดมูลนิธิโครงการหลวงจึงยังคงความสดได้ดี สำหรับร้านโครงการหลวงที่เป็นร้านขายปลีกให้ผู้รับซื้อโดยตรง และเป็นหน้าต่างให้แก่ผลิตผลของที่สูงสู่สายตาผู้ซื้อ ซึ่งมูลนิธิโครงการหลวงสามารถใช้ภาพลักษณ์โดยตรงได้นั้น ไม่นับรวมทั้งผักบางชนิดไม่สดใหม่เท่าที่ควรและมีความบอบช้ำเนื่องจากการจัดการโลจิสติกส์ โดยเฉพาะในช่วงสุดท้ายของโซ่อุปทาน

เกษตรกรที่สูงสามารถทำกำไรจากการปลูกไม้ผลทุกชนิด รวมทั้งกาแฟผลสด (กำไรร้อยละ 100 ของต้นทุน) และกาแฟกะลา (กำไรร้อยละ 65 ของต้นทุน) ซึ่งจ่ายค่าแรงงานครัวเรือนไปแล้ว ตลาดขายส่งผักและผลไม้เมืองหนาวสำคัญคือ ตลาดไทและตลาดสี่มุมเมือง สำหรับสินค้าที่ผลิตในที่สูงในตลาดขายส่งนี้เกือบทั้งหมดเป็นสินค้านำเข้าจากประเทศจีน ได้แก่ ผักกาดหอมห่อ มะเขือเทศ พริกหวาน กะหล่ำปลี บล็อกโคลี คื่นช่ายฮ่องกง ผักกาดขาวปลีขาว - เขียว เห็ดต่าง ๆ แคร้งรอต

มันญี่ปุ่น ลูกพลับ และลูกพีช ฯลฯ สินค้านำเข้าจากจีนเดินทางผ่านเชียงรายเข้าสู่ตลาดไทและตลาดสี่มุมเมืองภายในระยะเวลาไม่เกิน 2 วัน เช่นเดียวกับดอกไม้จากจีน ได้แก่ กุหลาบ คาร์เนชั่น ลิลลี่ เยอบีร่า ไลเซนทัส อะกาเพนทัส และไฮเดรนเยีย ฯลฯ และไม้ใบต่าง ๆ สำหรับดอกเบญจมาศซึ่งเป็นดอกไม้หลักของเกษตรกรในพื้นที่สูงนั้น ไทยนำเข้ามาจากมาเลเซียเป็นหลัก ซึ่งไทยเป็นผู้นำเข้าอันดับ 2 ของประเทศมาเลเซียรองจากญี่ปุ่น ผู้นำเข้าส่วนใหญ่ทำธุรกิจอยู่ในปากคลองตลาด จังหวัดภาคใหญ่ และจังหวัดสงขลา

ผลผลิตของเกษตรกรในโครงการหลวงจำหน่ายให้แก่ ลูกค้าองค์กรเป็นหลักในลักษณะการขายส่งและร้านโครงการหลวงสำหรับการขายปลีกเป็นหลัก ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบสำหรับเกษตรกรที่ไม่ต้องผ่านคนกลางในตลาดหลายขั้นตอน ส่วนผักที่จำหน่ายในร้านซูเปอร์สโตร์ชั้นนำในแหล่งผู้บริโภครายได้สูงต้องแข่งขันกับผักนำเข้าจากต่างประเทศ (ออสเตรเลีย) และผู้ผลิตอื่น ๆ ในประเทศไทย เช่น ผลิตผลตรา “Farm Fresh”, “Future Farm” และ “P Fresh” เป็นต้น ผู้ผลิตในประเทศรายอื่นในซูเปอร์สโตร์มีการนำเสนอขายผักที่มีคุณภาพสูงและสดในระดับเดียวกับผลผลิตโครงการหลวง ส่วนที่มีคุณภาพสูงกว่าผลผลิตของโครงการหลวง ได้แก่ มะเขือเทศและผักกาดหอมห่อ ซึ่งมีราคาขายใกล้เคียงกัน สำหรับการจำหน่ายผ่านไฮเปอร์มาร์เก็ต (เช่น โลตัส) ผักของโครงการหลวงนอกจากแข่งขันกับผู้ผลิตรายย่อยอื่น ๆ ของไทยแล้วยังต้องแข่งขันกับสินค้าจากประเทศจีน โดยจำหน่ายในราคาที่สูงกว่าสินค้าจีน

ผู้ค้าดอกไม้ในตลาดซึ่งไม่ได้จำหน่ายดอกไม้จากโครงการหลวงต่างเห็นตรงกันว่าดอกไม้ของโครงการหลวงมีความแปลกใหม่ แต่ปริมาณไม่แน่นอนและยากในการสั่งซื้อ จากการสำรวจดอกไม้ซึ่งจำหน่ายในร้านโครงการหลวงเอง เจ้าหน้าที่ของร้านโครงการหลวงพบความล่าช้าของการจัดส่งและการจัดการ ซึ่งมีผลต่อความสดและอายุการใช้งาน

จากการศึกษาสภาพการผลิตในประเทศจีน มาเลเซีย และเวียดนาม พบว่า การผลิตผักและไม้ดอกของประเทศจีน ไม้ดอกในประเทศเวียดนามและมาเลเซียพบว่า ทั้ง 3 ประเทศมีพื้นที่ปลูกอยู่ในที่สูง จึงมีข้อได้เปรียบการผลิตของเกษตรกรบนพื้นที่สูงของประเทศไทยในด้านภูมิอากาศเป็นอย่างมาก แต่กระนั้นเกษตรกรทั้งรายย่อยและรายใหญ่ทำการผลิตดอกไม้ภายใต้โรงเรือนทั้งหมดจึงง่ายต่อการควบคุมโรค แมลง และความแปรปรวนของภูมิอากาศ จากการสัมภาษณ์ผู้นำเข้าดอกไม้และผู้ใช้ดอกไม้ไทยพบว่า ดอกไม้ของประเทศจีนมีคุณภาพสูงกว่าดอกไม้ของเวียดนาม และดอกเบญจมาศจากมาเลเซียมีคุณภาพสูงกว่าดอกเบญจมาศจากโครงการหลวง สำหรับการผลิตผักในประเทศจีนมีการผลิตทั้งในโรงเรือนและนอกโรงเรือนแล้วแต่ชนิดของผัก ซึ่งบริษัทผู้ส่งออกผักมายังประเทศไทยได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP, GMP และ HACCP

รัฐบาลจีนและมาเลเซียมีนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยและรายใหญ่ในการผลิต รวมทั้งการลงทุนในระบบโลจิสติกส์ (จีน) และต้นทุนของมาเลเซียต่ำกว่าไทยเพราะมีมาตรการด้านภาษีต่ำ การลงทุนในที่ดิน เครื่องจักร และมีราคาน้ำมันดีเซลถูกกว่าไทย นอกจากนี้ผู้ส่งออกยังได้ลดหย่อนภาษีเงินได้อีกด้วย สำหรับกาแฟเวียดนาม (อาราบิก้า) โดยเปรียบเทียบกับกาแฟบนพื้นที่สูงของไทยยังนับว่าคุณภาพกาแฟของไทยเหนือกว่า มาตรการความช่วยเหลือการปลูกกาแฟของไทยอยู่ในระดับโครงการเท่านั้น แต่สำหรับเวียดนามมาตรการด้านกาแฟอยู่ในระดับนโยบายรัฐบาล และเกษตรกรส่วนใหญ่เรียนรู้จากสหกรณ์และสมาคม ซึ่งตลาดกาแฟมีโครงสร้างพื้นฐานดีกว่าของไทยมาก

สถานภาพการปรับตัวของเกษตรกรและศูนย์พัฒนาโครงการหลวง โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 90.48 ของศูนย์ ฯ ทั้งหมด มีการเตรียมตัว ด้านการออกแบบและการมอบหมายจากโครงการหลวง รองลงมาร้อยละ 85.70 ของศูนย์ ฯ ทั้งหมด มีการเตรียมความพร้อมของศูนย์ ฯ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับการออกแบบของโครงการหลวง ส่วนร้อยละ 80.94 ของศูนย์ ฯ ทั้งหมด มีการเตรียมความพร้อมในการรองรับการสนับสนุนจากโครงการหลวง และร้อยละ 46.19 ของศูนย์ ฯ ทั้งหมด สามารถรับการเตรียมความพร้อมได้อย่างคล่องตัว มีรายละเอียดดังนี้

การปรับตัวของเกษตรกรตัวอย่างเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนภายใต้การดูแลของศูนย์ ฯ เกษตรกรภายใต้การดูแลของศูนย์ ฯ ส่วนใหญ่มีการปรับตัวทั้งสิ้น 4 ด้าน เช่นเดียวกันกับการปรับตัวของศูนย์ ฯ ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ด้านการขนส่งผลผลิตและด้านการตลาด ทั้งนี้เกษตรกรมีการปรับตัวในด้านการผลิตมากที่สุด รองลงมาคือ การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและการขนส่งผลผลิตให้กับศูนย์โดยรถส่วนตัว

เพื่อให้ตอบโจทย์วิจัยตรงเป้าจึงสรุปคำตอบให้สอดคล้องกับคำถามวิจัยทั้ง 4 ข้อ โดยนำเสนอคำตอบข้อ 1 - 3 ในหัวข้อนี้ และเสนอแนวทางการปรับตัวในหัวข้อ 8.2

คำถามวิจัยทั้ง 4 ข้อ ได้แก่

1. รู้ว่าพืชอะไรบนพื้นที่สูง แข่งกับพืชอะไรของใคร? อย่างไร
2. รู้ว่าพืชของเรามีจุดอ่อน/โอกาสอย่างไร? ในการแข่งขัน
3. รู้ว่าเราจะต้องเตรียมความพร้อมอย่างไร? และเกษตรกรต้องทำอะไร?
4. รู้ว่าในสถานการณ์ข้างหน้าเราจะได้เปรียบมาก/น้อยอย่างไร? หากปรับตัว/ไม่ปรับตัว?

สรุปคำตอบอย่างย่อซึ่งมีดังต่อไปนี้

ข้อได้เปรียบหลักของผักที่สูงมูลนิธิโครงการหลวงที่มีต่อสินค้า (ผักและดอกไม้) จากจีนคือ

- 1) ระยะทางในประเทศใกล้กว่าสินค้านำเข้า

- 2) ความเป็นผลิตผลโครงการหลวง
- 3) ความปลอดภัยของสินค้า (ผัก)
- 4) ควบคุม supply ที่มาจากเกษตรกรได้ ในขณะที่จีนมีผู้ผลิตและส่งออกจำนวนมากยากต่อการควบคุมความปลอดภัย (ผัก)

ข้อได้เปรียบหลักของผักจากประเทศจีน

- 1) คุณภาพภายนอก ความสวยงาม ความสม่ำเสมอ ได้ขนาด และความสด
- 2) เทคโนโลยีหลังเก็บเกี่ยวและ โลจิสติกส์ที่ดี
- 3) ต้นทุนโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ระยะทางไม่เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันด้านราคา
- 4) มีพันธุ์หลากหลายพร้อมผลิตสนองตลาด
- 5) ต้นทุนการผลิตและภูมิอากาศอำนวย
- 6) เก็บรักษาได้นานในห้องเย็นและอุณหภูมิห้อง

ข้อได้เปรียบหลักของดอกเบญจมาศที่มีต่อสินค้าจากมาเลเซียมี 3 ข้อ คือ

- 1) ระยะทางในประเทศใกล้กว่าสินค้านำเข้า
- 2) ความเป็นผลิตผลโครงการหลวง
- 3) พันธุ์ที่ต่างกันและดูพิเศษกว่าดอกมาเลเซียจึงได้รับความสนใจ

ข้อได้เปรียบหลักของดอกเบญจมาศจากมาเลเซีย

- 1) คุณภาพภายนอก ความสม่ำเสมอ ได้ขนาด มีความสด บอบช้ำน้อย
- 2) ได้รับการยกเว้นภาษีส่งออก
- 3) ต้นทุนโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ระยะทางไม่เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันด้านราคา
- 4) มีพันธุ์หลากหลายและไม่มีต้นทุนค่า loyalty
- 5) ภูมิอากาศอำนวย
- 6) เก็บรักษาได้นานกว่าในอุณหภูมิห้อง
- 7) เป็นที่นิยมของตลาดจัดดอกไม้ และครองตลาดส่วนใหญ่ของไทย

ข้อได้เปรียบหลักของกาแฟอาราบิก้าที่สูงที่มีต่อกาแฟอาราบิก้าเวียดนาม

- 1) เม็ดกาแฟมีคุณภาพทางกายภาพดี
- 2) รสชาติดี

- 3) ผลิตโดยเกษตรกรรายย่อยและรักษาสภาพแวดล้อมจึงเป็นจุดขายได้
- 4) ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐ NGO และโครงการหลวง

ข้อได้เปรียบหลักของกาแฟเวียดนาม (เป็นประเทศเดียวที่ทำการสำรวจภาคสนาม)

- 1) กาแฟเป็นสินค้าส่งออกอันดับสองจึงได้รับการดูแลระดับนโยบายชาติรวมถึงกาแฟอาราบิก้า
- 2) ปลูกในพื้นที่ขนาดใหญ่ ต้นทุนต่ำ
- 3) มีห้องปฏิบัติการตรวจคุณภาพกว้างขวาง
- 4) มีจุดขายในด้านภูมิศาสตร์ (Da Lat Highland)
- 5) เป็นตลาดที่มีระบบการรับซื้อเด่นชัด มีผู้รับซื้อในพื้นที่พร้อมด้วยโรงแปรรูปเบื้องต้น

ข้อได้เปรียบหลักของไม้ผลจากที่สูง

- 1) พืช พลับ สตรอเบอร์รี่ และอาโวคาโดจากพื้นที่สูง ในนามมูลนิธิโครงการหลวง ได้รับความเชื่อถือด้านคุณภาพและความปลอดภัย
- 2) พืช พลับ ปลูกเป็นพืชเสริม จึงมีต้นทุนต่ำในขณะที่รับประโยชน์จากการเป็นผลผลิตมูลนิธิโครงการหลวงได้อย่างเต็มที่ เกษตรกรจึงได้เปรียบสำหรับตลาดลูกค้ามูลนิธิโครงการหลวง
- 3) สตรอเบอร์รี่ มีความปลอดภัยจากสารตกค้าง
- 4) ความต้องการอาโวคาโดเริ่มมีแนวโน้มสูงขึ้น และเริ่มแข่งขันกับสินค้านำเข้า
- 5) ทุกพืชได้รับกำไรต่อหน่วยสูงเนื่องจากเกษตรกรได้รับราคาสูงมาก

8.2 ข้อเสนอแนะ

8.2.1 แนวทางการปรับตัว

แนวคิดหลักสำหรับการปรับตัวสู่ AEC 2015

สำหรับแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรที่สูงเพื่อเตรียมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) จำเป็นต้องขยายกรอบเป็นการเตรียมความพร้อมของส่วนที่เกี่ยวข้องจากต้นน้ำถึงปลายน้ำ แทนการปรับตัวเฉพาะของเกษตรกรและชุมชนเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้มีแนวทางการปรับตัวดังต่อไปนี้

1) แนวทางการปรับตัวของเกษตรกร

(1) เกษตรกรในโครงการหลวง ซึ่งผลิตเพื่อตลาดในโครงการหลวงและพื้นที่ขยายผลของโครงการหลวง ต้องเดินหน้าในการรักษาภาพลักษณ์สินค้าให้มั่นคงในด้านความหลากหลาย สดใหม่ ปลอดภัย และมุ่งเน้นภาพลักษณ์การเป็นองค์กรเพื่อชุมชนและสังคมให้โดดเด่นกว่าเดิม

(2) เกษตรกรต้องควบคุมคุณภาพการผลิตให้ตรงตามภาพลักษณ์ ทั้งผลผลิตที่จำหน่ายในโครงการหลวงและนอกโครงการหลวง เนื่องจากผลผลิตชื่อโครงการหลวงยังคงเชื่อมโยงกันอยู่ ดังนั้นเกษตรกรจำเป็นต้องรักษาคุณภาพให้เข้มงวด ทั้งนี้เพื่อรักษาตลาดผลผลิตในตลาดรอง (เช่น ตลาดสดในจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งเกษตรกรต้องพึ่งพาพ่อค้าทั่วไปและมีผลผลิตจากจีนเป็นคู่แข่ง)

(3) เกษตรกรต้องได้รับการกระตุ้นถึงความเป็นไปได้ที่โครงการหลวงอาจจะหลุดจากสถานภาพการแข่งขันในด้านต้นทุน/ราคา (non - image) (ราคาและต้นทุน) จึงมีความจำเป็นต้องควบคุมต้นทุนภายใต้ระดับคุณภาพที่เลือกสรร โดยเพิ่มประสิทธิภาพไม่ใช่เฉพาะการเพิ่มผลผลิตภาพเพียงอย่างเดียว

(4) เกษตรกรต้องมีความเป็นมืออาชีพในการผลิตที่มีคุณภาพสูงอย่างสม่ำเสมอ ตรงเวลา พร้อมรับสิ่งใหม่ – พันธุ์ใหม่

(5) เกษตรกรจำเป็นต้องมีความเข้าใจการประกอบการ โดยเข้าใจความสำคัญของตลาด เข้าใจการจัดการโลจิสติกส์ ซึ่งมีผลต่อตนเองและต่อโครงการหลวงโดยรวม

(6) เกษตรกรจำเป็นต้องมีความเข้าใจในด้านการเงิน ต้นทุน และการดำเนินงานในรูปแบบกลุ่มเพื่อลดต้นทุน

2) แนวทางการปรับตัวขององค์กร

เจ้าหน้าที่ขององค์กรจำเป็นต้องมีความเป็นมืออาชีพในทุกระดับ แม้จะอยู่ในกระบวนการทำงานขององค์กรธุรกิจเพื่อส่วนรวม (social enterprise) โดยมีการควบคุมการดำเนินงานจากต้นน้ำถึงปลายน้ำ และปรับจาก social enterprise ที่สมาชิกทำการผลิตบนฐานเทคโนโลยีที่เหมาะสม สู่การเป็น social enterprise บนฐานเทคโนโลยีก้าวหน้าด้วยแนวทางต่อไปนี้

(1) เปิดโลกทัศน์ และทำความเข้าใจในการผลิตเชิงคุณค่าทางสังคมและธุรกิจให้กับนักวิชาการ นักวิจัย นักปฏิบัติทุกระดับ เพื่อดำเนินการตามภารกิจขององค์กร

(2) กลยุทธ์ระดับปลายน้ำมีหน้าที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นด่านแรกซึ่งติดต่อกับผู้ซื้อ จึงมีผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์องค์กร ดังนั้นฝ่ายขายโดยเฉพาะร้านโครงการหลวง (แม้จะเป็นหน่วยที่แยกจากโครงการหลวง) ต้องเสนอขายให้ลูกค้ามากกว่า “product value” แต่ต้องเป็น “social - service - product value” ทั้งที่มีความจำเป็นต้องปรับ logistics ภายในร้านโครงการหลวงให้สินค้าอยู่ในสภาพแนวหน้าอย่างแท้จริง การมีงานวิจัยตลาดสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบทัศนคติของ

ผู้บริโภคที่อาจเปลี่ยนตามสภาวะการแข่งขันที่สูงขึ้นเพื่อรักษาและขยายกลุ่มเป้าหมาย และ
 ทำการศึกษาเพื่อขยายตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารเพื่อให้ผลิตภัณฑ์หลากหลาย เพิ่มมูลค่าและลด
 ผลผลิตส่วนเกิน over - supply และศึกษาความเป็นไปได้ในการขยายตลาดสู่ตลาดของประเทศ
 ASEAN และจีนในอนาคต

(3) กลยุทธ์ระดับกลางน้ำ จำเป็นต้องปรับปรุงการจัดการ logistics เพื่อลดการสูญเสีย
 (ด้านคุณภาพและการทิ้งผลผลิตจากการส่งมอบ - สั่งซื้อ ปรับปรุงระบบ transshipment มากขึ้น
 ปรับปรุงแผนของฝ่ายรับซื้อและฝ่ายผลิตเพื่อลดผลผลิตส่วนเกิน/ส่วนขาด เสริมขีดความสามารถ
 ในการปรับตัวแก่เจ้าหน้าที่ในการทดลองและขยายผลให้เกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพและมี
ประสิทธิภาพเชิงเวลา เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวแก่เจ้าหน้าที่ ซึ่งมีบทบาทเชื่อมโยงไป
 ข้างหน้าและข้างหลัง (forward and backward linkage) ระหว่างฝ่ายผลิตและลูกค้า (องค์กรและ
 ผู้บริโภค) ด้วยตัวอย่าง (best practice) เพิ่มและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีมูลค่าสูงอย่างจริงจังจาก
 วัตถุดิบที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อตลาดต่างประเทศ โดยเลือกเน้นบางชนิดเพื่อทำเป็นสินค้าเอก
 (flagship) ขององค์กร

(4) กลยุทธ์ระดับต้นน้ำ เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร การปรับตัว
 ของเจ้าหน้าที่ระดับต้นน้ำมีบทบาทสร้างความเป็นไปได้ของกระบวนการกลางน้ำและปลายน้ำเป็น
 อย่างยิ่ง โดยมีประเด็นที่ต้องการปรับปรุง แก้ไขในระยะเฉพาะหน้า และระยะยาวคือ

- มีการเชื่อมโยงผลงานวิจัย (โดยเฉพาะพันธุ์) กับฝ่ายส่งเสริมให้เกิดการนำ
 ผลการวิจัยไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และทันการณ์
- มีกระบวนการถ่ายทอดเป้าหมายและความรู้แก่เกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ
 และรวดเร็ว
- มีการเพิ่มผลการวิจัยพัฒนาพันธุ์ เพื่อลดการพึ่งพาพันธุ์ต่างประเทศ (เป็น
 ทิศทางระยะยาวที่ต้องลงทุน)
- มีการสร้างและขยายงานวิจัย พัฒนาพันธุ์พืชไทย เพื่อสร้างเอกลักษณ์สินค้าเพื่อ
 การส่งออก (เช่น ปทุมมา ซึ่งได้ผลมาแล้ว)
- ใช้เทคโนโลยีในการผลิต เพื่อสร้างความสม่ำเสมอให้ได้ทั้งปริมาณ และ
 คุณภาพในพืชที่มีอยู่แล้ว

- ทำงานวิจัย เพื่อชี้ทางแก้ไขปัญหาการลงทุนของเกษตรกรขนาดเล็ก ให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีวัสดุ และเทคโนโลยีการจัดการด้วยสารสนเทศเข้าด้วยกัน
- ต้องใช้ข้อได้เปรียบเชิงกายภาพ - ชีวภาพ ผนวกกับเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อควบคุมคุณภาพ และคุณสมบัติของผลิตผลให้มีความสม่ำเสมอสำหรับการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่ได้มาตรฐานสูง เช่น ความเผ็ดของพริกกะเหรี่ยง (และช่วงเวลาเก็บเกี่ยวพร้อมกันเพื่อลดต้นทุนแรงงาน) ความหอมของมินต์ เพื่อผลิตชาสมุนไพร ฯลฯ
- ปรับปรุงระบบเพื่อการส่งมอบตามแผน และตรงเวลา ตามกระบวนการปรับปรุงด้าน logistics

3) แนวทางการปรับตัวของภาครัฐ

จากบทบาทของภาครัฐที่มีอยู่ในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรบนที่สูง นับได้ว่าเป็นปัจจัยเกื้อหนุนการผลิตเกษตรบนที่สูงโดยตรง แต่ในระดับมหภาคมีนโยบายที่ส่งผลทางอ้อมเชิงลบได้แก่ การเปิดการค้าเสรีไทย – จีน และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เนื่องจากความไม่พร้อมของผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะเกษตรกรในพื้นที่สูงโดยไม่มีมาตรการรองรับล่วงหน้า ประเด็นสำคัญซึ่งต้องการการปรับตัวด้านนโยบายของภาครัฐ

- (1) มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีนำเข้า (non – tariff barrier ; NTB) ที่ควรพิจารณานำมาใช้
อย่างเหมาะสมสำหรับสินค้านำเข้าจากจีน มาเลเซีย ฯลฯ ซึ่งอาจแตกต่างกันไป
- (2) มาตรการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี ด้วยการให้เงินกู้ปลอดดอกเบี้ยระยะยาว สำหรับเกษตรกร (เช่น โรงเรือนควบคุมอุณหภูมิ – สิ่งแวดล้อม)
- (3) เพิ่มการส่งเสริมงานวิจัยเพื่อพัฒนาพันธุ์ งานวิจัยเพื่อการจัดการเชิงพาณิชย์อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ขยายพื้นที่การผลิต แต่มุ่งสู่การผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสูงในระยะยาว
- (4) บูรณาการนโยบายเกษตรที่สูงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่สูงของภาคเหนือ

แนวทางการปรับตัวเพื่อรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC 2015) ข้างต้นเป็นผลจากงานสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเชิงปริมาณ (ระดับการผลิต 160 ตัวอย่าง) เชิงคุณภาพ (ระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ) โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกระดับหัวหน้า ผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารระดับศูนย์ ผู้อำนวยการฝ่าย รวมถึงการวิเคราะห์เอกสารของมูลนิธิโครงการหลวงและสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) สัมภาษณ์ผู้บริหารตลาดเอกชน และสังเกตระบบการทำงานของผู้เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสังเกตเปรียบเทียบคุณภาพสินค้าในตลาด ปลายทาง ตลอดจนข้อมูลจากการสำรวจการผลิตใน 3 ประเทศ ดังนั้นข้อเสนอแนะและแนวทางบางข้อเป็นผลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์เชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยจึงเสนอให้ทีมงานวิจัยเชิงลึกในบางประเด็น เมื่อแนวทางนั้น ๆ เกี่ยวข้องกับการใช้งบประมาณขนาดกลาง – ค่อนข้างใหญ่ต่อไป

8.2.2 ข้อเสนองานวิจัยในอนาคต

เพื่อช่วยเตรียมตัวเกษตรกรเข้าสู่ AEC 2015 ได้เข้มแข็งยิ่งขึ้นเพื่อตลาดในประเทศไทย และขยายสู่ตลาดประชาคมอาเซียนและจีน ควรมีงานวิจัยในระยะสั้นและระยะยาวดังนี้

- 1) วิจัยการจัดการโซ่อุปทานแบบ lean ซึ่งมีใช้เพียงแต่การลดต้นทุนแต่ปรับปรุงการดำเนินการเพื่อเพิ่มคุณค่าและลดความสูญเสียในระบบ logistics มากกว่าเดิม
- 2) วิจัยการจัดการโลจิสติกส์แบบ lean เฉพาะในร้านโครงการหลวง และการเปลี่ยนแปลงความพอใจของลูกค้า
- 3) ศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคและสาธารณะต่อภาพลักษณ์ของโครงการหลวงและผลิตภัณฑ์ เพื่อประโยชน์ในการทำยุทธศาสตร์ตลาด (และจะเป็นประโยชน์ต่อพิจารณาวิสัยทัศน์ขององค์กรด้วย)
- 4) ศึกษาการรับเทคโนโลยีเฉพาะด้านของเกษตรกร (เช่น ความประณีตของการผลิตพันธุ์ใหม่ เทคนิคใหม่) ปัจจัยเสริมการยินดีรับสิ่งเหล่านี้อย่างทันการณ์และอุปสรรค
- 5) วิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสำหรับการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ส่วนเกินและแม้แต่ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าน้อย
- 6) วิจัยโอกาสทางการตลาดในประเทศ ASEAN และ จีน เฉพาะในตลาดบนซึ่งเห็นคุณค่าขององค์กรเพื่อสังคม (social enterprise) โดยเฉพาะความเป็นโครงการหลวงในฐานะองค์กรเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการต่อสู้ยาเสพติด
- 7) ศักยภาพของผลิตผลและสินค้าในพื้นที่สูงซึ่งมีการผลิตในประเทศ ASEAN และ Asia ได้แก่ ชา สมุนไพร สมุนไพร เห็ด และศึกษาเพิ่มเติมความสามารถในการแข่งขันกับกาแฟในสปป.ลาว อินโดนีเซีย และเมียนมาร์

8) การสร้างคลัสเตอร์ระหว่างเกษตรกรเองและระหว่างเกษตรกรกับข้ออุปทานในส่วนกลางน้ำและปลายน้ำ

9) การวิจัยเชิงพัฒนาความสามารถการจัดการด้านธุรกิจ (ร่วมกับการประกอบการเชิงอนุรักษ์สอดคล้องกับนโยบายของมูลนิธิโครงการหลวงและสถาบันวิจัยและพัฒนาที่สูง ฯ) ของกลุ่มในชุมชนซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการปรับวิถีคิดของเกษตรกร

10) การวิจัยเพื่อหาปัจจัยเสริมหรือกระตุ้นความมุ่งมั่นของบุคลากรในองค์กรเพื่อปฏิบัติงานเชิงรุก

ประเด็นวิจัยข้างต้นนำเสนอจากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นหลักฐานในรายละเอียดที่พบระหว่างการสำรวจด้วยแบบสอบถามเกษตรกร หัวหน้าศูนย์ จากการสัมภาษณ์ และระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและเจ้าหน้าที่ตั้งแต่ระดับปฏิบัติถึงผู้บริหาร อย่างไรก็ตามเนื่องจากความคิดเห็นของผู้บริหารอาจไม่ครบถ้วนทุกฝ่ายจึงอาจต้องการการตรวจสอบความสำคัญและจำเป็น (relevant) ในบางประเด็นกับผู้บริหารทุกฝ่าย